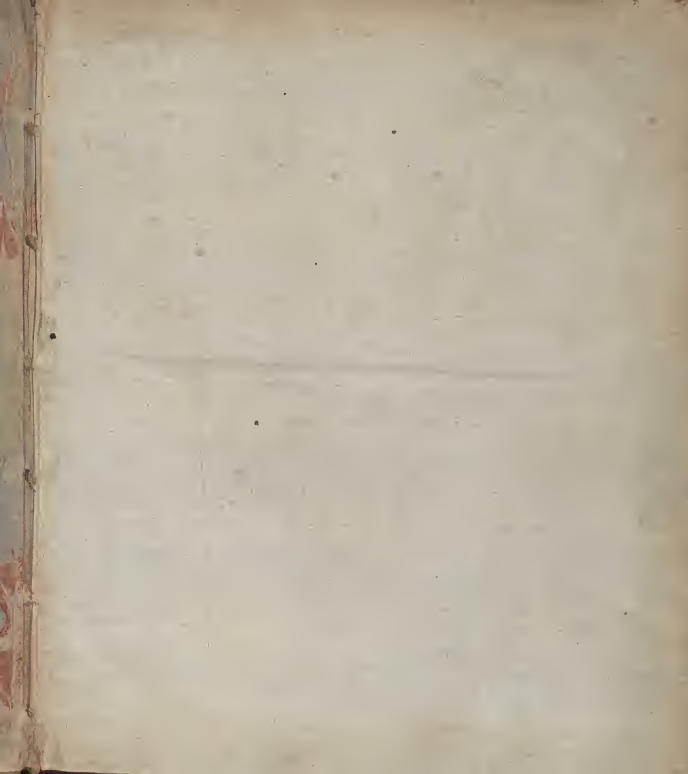
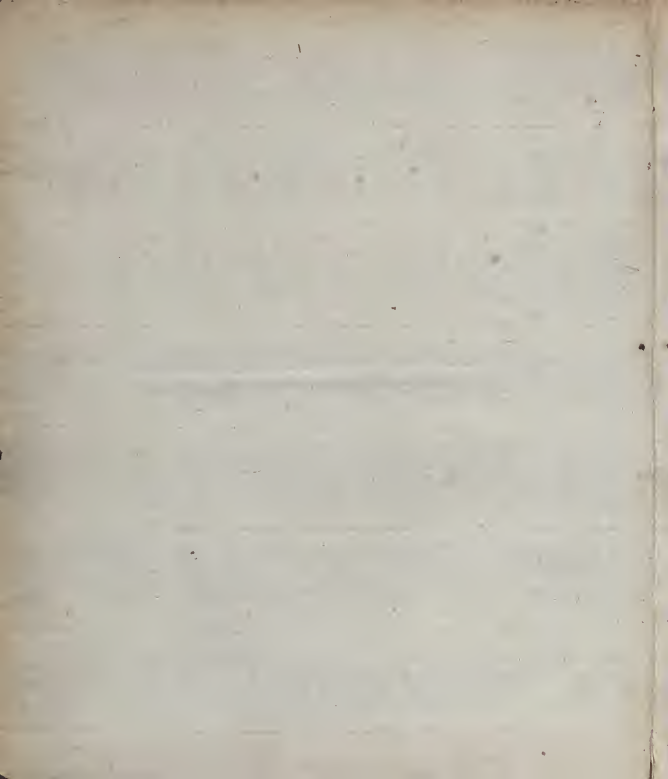

270
Jan

FINNI JOHANNÆI
EPISCOPI DIOECESEOS SKALHOLTINÆ
IN ISLANDIA,

HISTORIA ECCLESIASTICA ISLANDIÆ,

EX

HISTORIIS, ANNALIBUS, LEGIBUS ECCLESIASTICIS, ALIISQVE RERUM
SEPTENTRIONALIUM MONUMENTIS CONGESTA, ET CONSTITUTIONIBUS
REGUM, BULLIS PONTIFICUM ROMANORUM, STATUTIS CONCILIORUM
NATIONALIUM ET SYNODORUM PROVINCIALIUM, NEC NON
ARCHIEPISCOPORUM ET EPISCOPORUM EPISTOLIS, EDICTIS ET DECRETIS
MAGISTRATUUM, MULTISQVE PRIVATORUM LITTERIS ET INSTRUMENTIS
MAXIMAM PARTEM HACTENUS INEDITIS, ILLUSTRATA.

T O M U S II.

H A V N I Æ,
TYPIS ORPHANOTROPHII REGII
EXCUDIT GERHARDUS GIESE SALICATH,
MDCCLXXIV.

FRANZ JOSEPH

BY APPOINTMENT

HISTORICAL

AND

STATISTICAL

DESCRIPTION OF THE
EMPEROR'S DOMAINS
AND OF THE KINGDOMS OF
SARDINIA, SICILY, AND
NETHERLANDS

BY

JOHANN VON HUBNER,
OF VIENNA

PRINCIPI
HÆREDITARIO.

PRINCIPLES
OF
MATHEMATICS

Quemadmodum altero abhinc anno primam historiae hujus ecclesiasticae partem **REGI AUGUSTISSIMO** inscribere sustinui, ita hanc secundam, **TIBI, CELSISSIME PRINCEPS!** dicare jam sustineo. Cui enim operis, **REGIS** auspiciis capti, continuatio majori jure inscriberetur, quam **TIBI**, cui, post **REGEM**, res publica & ecclesia plurima debent.

Fateor equidem, **TE**; quæ reipublicæ bene gerendæ scientia vales, & quo veræ religionis ac virtutis studio teneris, dum; quod jam præ oculis est, historiae ecclesiasticæ Islandicæ intervallum, animo perpendis,

nimis multa offensurum esse, ex quibus maxime deplorandam his temporibus, reipublicæ, ecclesiæ, omnisque publici & privati moris conditionem, non sine dolore agnosces. Attamen vicissim augurari liceat, TE, qui divinæ circa universum, resque humanas, providentiæ vias, pernoscis, non sine omni voluptatis sensu ista consideraturum esse, quatenus exoptatam illam religionis & regiminis publici reformationem, ita præpararunt, ut affirmari jure posse videatur, vix ac ne vix quidem locum huic esse potuisse, nisi ista præcessissent.

Cumque eandem cogitandi & agendi rationem, qua, divino adspirante favore, Augustissimi Majores TUI

insigne

infigne illud opus, innumerorum in subditos beneficiorum
utiqve maximum, olim peregerunt, rebusqve reipublicæ &
ecclesiæ desperatis medelam adtulerunt, in T E redivivam
ipsis rerum experimentis pridem comprobaveris, & indefessis,
qvas publicis commodis continuo impendis, curis & labori-
bus quotidie comprobes, singulari etiam jure hanc historiæ
partem TIBI ut propriam vere asseruisti. Unde spem
foveo certissimam, eadem eam benignitate a T E suscep-
tum iri, qva omnium honorum in res publice utiles
conatus amplecti & promovere soles.

Quod superest, ardentissime voveo, placeat Deo
Ter Optimo Maximo T E quam diutissime servare, ut

REGI

REGI nostro AUGUSTISSIMO, TUIS con-
siliis suffulto, verum religionis & virtutis studium, publi-
camque, hoc auspice, salutem penitus statuminare, nobis
vero tanto pietatis virtutisque exemplo perfrui, detur.

Scribendam Skalholti
die 4 Sept. 1772.

FINNUS JOHANNÆUS.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

ISLANDIÆ

PERIODUS III.

SECTIO III

Continens gesta Episcoporum Skalholtensium.

CAP. I.

De Arna Thorlaci filio.

§. I.

Arnas Thorlaci filius, natus Anno 1237 (a), primos adolescentiæ annos, cum amicis & cognatis, nunc literis, nunc operibus mechanicis operam navans, (ingenio enim ad omnia docili præditus fuit) sapissime autem cum Brando Abbate Thyckvabajensi trans-egit, cujus se informationi, literarum dulcedine captus, totum tradidit. Deinde a Sigurdo Episcopo sacro Diaconi officio inauguratus, tum artium mechani-

---

(a) Ex celeberrima Oddensium gente oriundus, quippe Jona Lopti ex filia pronepos. Conf. *Vitam Arne* satis prolixam, nec inepte, sed ut videtur, a viro quodam Ecclesiastici Ordinis, non multo post ipsius tempora conscriptam, ex qua hæc mutuati sumus.

mechanicarum exercitio, tum literarum scientiarumque studio animum corpusque exercens, eminentioris indolis signa exseruit. Quapropter Brandus eum impotente fere amore complectens, a se divelli noluit: unde etiam Anno 1262 in Norvegiam insula potiturus transiens, illum sibi comitem adscivit, indeque in patriam revertens secum reduxit, ipsiusque fideli opera & famulatu, quoad vixit, usus est (a).

§. 2:

Anno 1264 cum præcocia nimis fata Brandum demessuerant, Holanæ curiæ cives Arnam Skalholtum ad Sigurdum ablegarunt, rogantes, ut spectatæ quendam prudentiæ & pietatis virum viduatæ dicecеси præficere vellet, qui haut ignarus, quantum in funere Brandi borealis quadrantis incolæ jacturam fecerant, habita de re tanti momenti debita deliberatione, tandem ex Optimatum consilio, ipsum Arnam, ut defuncti Præsulis Amanuensæ & intimam familiarem, cui ideo Ecclesiarum status notissimus esse potuit, sacerdotio initiatum, vacanti sedi, usque dum ordinarius Præsul cathedram adscenderet, præfecit, quo officio per integram triennium summa cum gravitate & integritate functus est; cujus specimen potissimum in causa Oddi Diaconi cujusdam valde pecuniosi, edidit: Huic virgo quædam, Gissuro Comite nuptiarum conciliatore, desponsata fuerat, sacrisque nuptialibus adornandis certum tempus destinatum erat; Quod ubi Arnas audivit, tale conjugium severe prohibuit, Henricum & Brandum Holanos Præsules, conjugium cunctis sacri Ordinis viris interdixisse prætendens; cumque Comes hæc fensque deque ferens, nihilo minus nuptias celebrari careret, Arnas extemplo, non tantum Oddum, sed ipsum etiam Comitem cum reliquis omnibus qui nuptiis interfuerant, excommunicavit, templaque occludi iussit. Paulo autem post in conventu quodam, Comiti vehementius de hac re secum exposulanti, veteraque & nova exempla producenti, Arnas Pontificis decreta & potestatem opponens, ut Oddus uxore jure jurando repudiata,

---

(a) Maximam hujus hyemis partem Brandus in aula Regum Norvegiæ Haconis & Magni transegit, quod Arna in Regis Magni notitiam perveniendi, ipsiusque gratiam & favorem sibi conciliandi, quo, quamdiu Rex in vivis fuit, usus est, peropportunam præbuit occasionem.

repudiata, cum Comite & universis convivis, absolutionem supplices petere, tandem obtinuit (a).

§. 3.

Anno 1267. Hacon Nidarosienfis Jorundo Holanam Cathedram ascendenti, Skalholtinæ diocæses, ob Sigurdi ægrimonia & senio confecti debilitatem, inspectionem commiserat; ille autem Arnam ipsi Coadjutorem dedit, qui mox anno sequenti in Sigurdi locum sublectus, in Norvegiam transfretavit. Sed Jonas, qui Archicathedram nuper ascenderat, ipsum præteriens, Thorleifum quendam eligi curavit; Hoc autem paulo post mortuo, Arnæ electionem confirmavit, ipsique 3 Cal. Junii, Skalholtensium Præfuli ordinato, in singularis amicitiae documentum, Decretalia cum Apparatu dono dedit.

§. 4.

Anno 1269 Arnas Cathedram Skalholtensem calcare incipiens, extemplo Clericorum & Laicorum conventum habuit, in quo Archiepiscopi Constitutiones, sequentes continentes articulos promulgavit:

- 1) *In Missa, dum caro & sanguis Domini elevatur, quicumque sublatis manibus in genua procumbit, ut & quando ad ægrotos defertur.*
- 2) *Matrimonium, nisi prævia trina in templis proclamatione, inire, nemini licitum est.*
- 3) *Scortatoribus, nisi concubinis aut penitus repudiatis, aut in thori consortium legitima copulatione adscitis, Corpus Domini interdicitur.*
- 4) *Templa omnia, eorumque latifundia Episcopo traduntur.*
- 5) *Nemini res inanimatas elocare licitum est* (b). Tres primos Articulos incolæ in leges referri non recusarunt, sed postremi duo minus accepti fuere.

A 2

§. 5.

(a) Quanti noster fuerit fastus & audaciæ, vel inde patet, quod nondum Episcopus factus, sed tyro adhuc & sacerdotio nuper initiatus, ipsum Comitem, virum summæ auctoritatis, una cum pluribus Magnatibus, ob tantillam rem, nondum publice in leges relatum, excommunicare ausus sit.

(b) Hæ Constitutiones in *Juris Ecclesiastici Recentioris cap. 44.* leguntur.

§. 5.

Primam deinde per Quartam Australem eodem autumno visitationem adornans, minora & pauperiora pleraque templa suae potestatis fecit sed qui majora aut ditiora tenebant, de jure suo haudquaquam cedere, & ne possessionum aut reddituum quidem rationem Praefuli reddere, voluerunt.

Anno 1270 litem de praebendarum ecclesiasticarum jure renovare coepit. primumque Ketillum Lopti filium feudi Hytdalensis injuste detenti, accusavit, qui, etsi initio deditioem abnueret, tandem tamen Episcopi minis, quem ad anathematis fulmen sibi impingendum in procinctu stare cernebat, permotus, ad consuetum domicilia mutandi terminum, cessurum se promisit, ea tamen conditione, si Regi id justum aequumque videretur, cujus etiam judicio, modo ab Archiepiscopi sententia non discreparet, staturum se Praeful pollicitus est. Hoc Ketilli exemplum plures imitati sunt. Praefinito tempore Praeful Abbates Olaum Hiorleifi Helgfellensem, & Runolfum Olai Videjensem, cumque illis Presbyterum quendam Thorgrimum Magni filium ad praedium Hytdalense suo nomine recipiendum misit; Qui, cum re infecta rediissent, Ketillum, ipso Thorlaci festo anathematis fulmine percussit; Quo anno sequente, quorundam intercessu, sibi suisque posteris omne fundi jus & dominium, ni Regi & Archiepiscopo aliud rectius visum foret, abjurante, proque promissi violatione satisfactionem, ex ipsius Episcopi sententia, stipulante, tandemque praedium cum universis possessionibus & pertinentibus tradente, lis inpraesentiarum sedata fuit. Pari, aut non dissimili omnino ratione, controversia de nobili praedio Odda hac vice sopita est.

§. 6.

Cum autem Satrapa Regius Rafnus Oddi & has Episcopi exactiones, & civium nullius criminis convictorum excommunicationes injustas esse, citraque Regis consensum & voluntatem fieri contestaretur, reliqui templorum patroni Archiepiscopo, quibus conditionibus praebendae hae primo legatae fuissent, ignotum esse; si vero de re tota recte informatus fuerit, ab incepto omnino destitutum, contententes, in sententia persistebant. Praeful autem & haec verba, non ex Regis, sed mendacis

Rafni

Rafni ore facta esse; Et præterea Legibus Canonicis cautum esse, ne laïcis possessionum sacris usibus destinatarum dispensatio concederetur, eaque tantum in quovis contractu, quæ legibus & honestati non inconuenientia reperirentur, seruanda & implenda, reliqua autem, ut nullius pretii abroganda & rejicienda esse, dixit; quæ tamen plerique, ut minus grata, furdis auribus excipiebant. Eodem anno, Orientalem Quartam visitans, omnia hujus generis latifundia, (præter Thvottaënse & Hallormstadenſe, quæ Thorlacus Sanctus Episcopus quondam subjecerat) suæ potestatis fecit. Sub hyemem domum reuersus, templum ædesque prædii episcopalis ruinam minitantes, refici curauit, quo, alioque sumtu, ingentem æris alieni summam conſlauit, quam sero aut nunquam solvit.

§. 7.

Hinc multa priorum Episcoporum statuta, ut nimis rigida, mitigare cœpit, ex. gr. Infantes, qui sine baptismo decesserant, ut profani & proscripti a Sanctorum requietorio, huc usque procul sepulti fuerunt: Ille autem de eorum salute non omnino desperans, proxime cœmiterium eos iussit recondi. Mulierum, quæ aut in partu, aut ante solennem in Ecclesiam introductionem exspirauerant, funera non templo inferri, sed in sepulchro condi licuit; Ille autem, modo mulier cereum tenens, funus præcederet, templo inferri permisit. Puerperas moribundas, clericis inuisere, earum confessiones audire, absolutionem impertiri, extremæque unctionis participes facere, concessit, quod antea, ut illicitum, ab Episcopo prohibitum fuerat (a).

§. 8.

Anno 1271 novus Legum Codex, iussu Magni Regis per Sturlam Thordi & Thorvardum Thorarini conscriptus, ab iisdem, quibus Indridus Boggull adjunctus erat, Islandis fuit commendatus, qui tamen non totus statim obtinuit, sed tantum Liber primus de fori judicialis constitutione tractans, & secundus, qui mutuam Regis & subditorum obligationem continet, cum duobus Capitibus Tituli de hæreditatibus agentis, ab incolis hac vice recepti sunt.

(a) Hæ Constitutiones in *Juris Ecclesiastici Recentioris* cap. 44. leguntur.

Eodem anno Præful Regi & Archiepiscopo præsentem controversiæ de præbendis statum, per literas significavit, Regis in ea re favorem & auxilium expetens. Cui Rex Anno 1272, additis epistolæ pretiosis donis, humanissime respondit, expetitum favorem & auxilium promittens, modo Præful leges, quas Rex Islandis miserat, ab iis recipi curaret; Persvasum enim sibi esse, ipsum hac in re plurimum posse; tandemque, ut ad se venire non gravaretur, oravit. His ille literis acceptis, ut Regiæ voluntati satisficeret, omnem movit lapidem, effectique, ut totus codex, præter reliquum de hæreditatibus titulum hoc anno communibus suffragiis approbaretur, quo factò in Norvegiam extemplo tranlit, a Rege perhonorifice exceptus

§. 9.

Hac tempestate, Sighvatus Lande, Canonicus Nidarosensis Arnæ Episcopo in paucis amicissimus, Romæ egit, qui ipsi a Gregorio X. triginta causarum, ante ad Episcopi dispensationem non pertinentium, solutionem expetivit. Hic in Norvegiam rediens, Bullam Pontificis, qua Generale Concilium Lugduni ad Cal. Maji Anni 1274 habendum, indicabatur, secum attulit, ad quod totius christianismi Archiepiscopi, Episcopi, alique Procures Ecclesiastici evocabantur. Arnas vero, qui tantum comiteum ex Islandia, ut ad tam longæ professionis sumtus tolerandos sufficeret, secum non attulerat, cui nec temporis ista angustia in Islandiam, ad hæc, aliaque negotia quæ ipsius præsentiam omnino exigebant expedienda, reverti permisit; Sighvatum, consentiente Archiepiscopo, suas in Concilio vices acturum, substituit, (a) patriam data occasione revisurus.

§. 10.

- (a) Anno 1274 Gregorius X. Concilium Lugdunense 2 celebravit, cui interfuerunt Cardinales Metropolitanæ & Episcopi 500. Abbates & Prælati 1000 fere, Jacobus Aragonum Rex & complures Regum & Principum Oratores. Inchoata Synodo, expositis concilii convocandi causis, actum fuit: de Decimis reddituum Ecclesiasticorum in subsidium belli sacri concedendis; de Concordia inter Ecclesiam Græcam & Latinam, præcipue in Articulo de Processione Spiritus Sancti; de Disciplina ecclesiastica, de loco & modo eligendi Pontificem Romanum; de pace inter Christianos Principes constituenda. In hoc Concilio Arnæ Schalholtenis Episcopi vices egit Sighvatus Lande Canonicus

§. IO.

Anno 1273. 3. Cal. Julii, quæstionibus Islandorum de præbendis litigantibus audiendis, Rex, Archiepiscopus, aliiqve Proceres magno numero Bergis convenerunt; Aderant etiam complures Islandorum, suam, suorumqve causam dicturi; Actoris partes sustinente Arna Episcopo; Rex, etsi suum esse, hac in causa iudicis munus obire, contenderet, aliud tamen quam gregarii ejusdam Assessoris vicibus fungi, ut auscultantis auditoris instar adesse, ab imperiosissimo Archiepiscopo obtinere non potuit, quam conditionem ut sua Majestate indignam, Rex, qui miti & placido præditus fuit ingenio, respuens, ex suis, Audinum Hesta horn & Haconem Thoreri Archiepiscopi filium, illum Juris Civilis, hunc Ecclesiastici, peritissimos, præmonitos, ut quantum in iis esset, caverent, ne laici graviore actione aut censura premerentur, suo loco adesse iussit, qui tamen, ut eventus docuit, parum vel nihil efficere potuerunt.

§. II.

Archiepiscopo itaqve pro tribunali sedente, controversia de prædio Odda, ut omnium nobilissima & maximi momenti, prima in arenam producit, hæc enim pro arbitrio expedita, reliqvas sua sponte aut minore negotio casuras rebantur. Prædiens itaqve Arnas Episcopus, *Sighvatum Halfdani, ejusqve fratres, coram Deo & Archiepiscopo, quod templum Oddense, Divo Nicolao sacrum, ejusqve honorum usum fructum, contra leges divinas, in sua potestate teneat, sibiqve lucro usurpet, accusat, postulatqve ab Archiepiscopo, ut sibi suisqve successoribus, legitimis Skalholtensibus Episcopis, hujusce templi & prædii patronatum, ejusqve honorum dispensationem adjudicet.* Idem etiam Einaro Vatnsfjordenfi, aliisque

---

Canonicus Nidarosienfis, vir primariæ dignitatis & non vulgaris eruditionis. Scripsimus eisdem supra Tom. I. pag. 444. Eilifum Korti has vices Arnæ Episcopi egisse, quod quædam exemplaria Manuscr. *Vite Arneane* innuant, sed cum Arnus in Norvegia 1273 agens Sighvatum absentem, tunc enim Romæ fuit, ad hoc mandato instruxerit, haud est vero dissimile Archiepiscopum secum duxisse Eilifum Korti, ut si Sighvatus ab itinere quocunqve modo impediatur, Eilifus præsto foret, qui vicibus Skalholtensibus non deesset.

aliisque laicis, crimini dedit. Adhæc Sighvatus & Einarus responderunt: Prædia quidem hæc de quibus jam disceptabatur, a suis majoribus, templis donata & attributa fuisse, sed ea conditione, & cautione adhibita, ut eorum posterius, ipsius templi ejusque honorum mobilium & immobilium patronatus jure semper gauderent, & usum fructum sibi haberent, modo templa, eorum utensilia & ornamenta facta tecta servarent, personas ecclesiasticas, sacris in templis peragendis destinatas debito modo sustentarent, unumque aut alterum pauperum, gratis alerent; cum itaque hæc jura legitima hereditate ad se sint devoluta, prædictæque conditiones a sua parte inviolatæ servantur, ab Episcopo minime rescindendas, sed illis, firmiter standum esse. Regessit Præsul: Leges divinas (sic enim Jus Canonicum nominabant) propriæ Laicorum interpretationis non esse, sed genuinum earum intellectum esse, omnia templa cum quibusvis suis bonis Episcopi dispensationi unice subesse, a Laicis autem, sine præsentis anime periculo non posse contrahiari. His utrinque dictis, Archiepiscopus Arnæ Præsuli ejusque successoribus horum templorum patronatus jus, plenumque dominium adjudicavit, Laicis autem omnem eorum dispensationem, additis gravissimi anathematis minis interdixit, Factum hoc fuit, Bergis, 9. Cal. Aug. 1273. (a) Quæ sententia in Oddenses & Vatnsfiordenses lata, aliorum ita animos & audaciam fregit, ut jure, quod in talia prædia habere sibi visi sunt, in præsentiarum decederent. Sighvatus autem, ne oleum & operam omnino perderet, Cathedralam Skálholtensem rei pecuniariæ 240. Joachimicorum valorem æquantis, quam ipsius avus Sæmundus, fratri Paulo anno 1194. mutuo dederat, postulavit; sed cum Paulus fratri decimas quasdam ex villis in parocia Oddensi sitis, ex quibus usuram caperet, usque dum ipsa forsolveretur, oppignorasset, Archiepiscopus ducto accurate calculo mutuatitiam pecuniam primi decennii decimis repensam fuisse, jam vero Sighvatum ejusque cohæredes sexaginta annorum decimas, quæ 1440. Imperialium pretium æquarent, Skálholtinæ Cathedralæ debere, pronuntiavit, quod debitum Præsul ex liberalitate, ut videri volebat, Sighvato totum remisit.

§. 12.

In patriam redux, frequentem Skálholci conventum habuit, in quo, ipso, ut & Rafno Oddi & Sturla Thordi adstipulantibus, Liber supra

(a) Totam hanc sententiam ad calcem hujus capituli sub Lit. A. exhibebimus.

supra memoratarum legum de hæreditatibus agens, qui hactenus in Islandia non obtinuerat, receptus tandem fuit. Hinc ineunte hyeme, visitationem per Tractum Borgfiordensem instituens, ab Egillo Sölmundi filio, qui prædium Reykhollt tenuit, splendido excipitur convivio. Hunc, cum subdiaconus esset, ad eam, quam injussu Sigurdi Episcopi duxerat, & ex qua numerosam prolem susceperat, uxorem repudiandam, adhibitis anathematis minis, invitum coëgit. Cum hinc discederet, accidit, ut Gudlaugus quidam, Martinum Mauri filium, Abbatis Helgafellenfis Procuratorem, in ultionem paternæ necis graviter vulneraret, cumque sanguinis quædam guttulæ ex vulnere ebullientes in Præfulis vestimenta deferrentur, in Gudlaugum, quod dignitatis suæ præsentia penitus neglecta, tantum facinus ausus esset, tantopere excaudit, ut eum severissima exantlata pœna, longo post tempore, vix tandem in gratiam reciperet.

§. 13.

Anno 1274. Jonas Nidarosiensis Archiepiscopus, Andreas Osloënsis & Askatinus Bergensis, Episcopi, concilium Lugdunense frequentarunt, annoque sequente Archiepiscopus inde reversus, statuta & conclusa quædam Concilii in Islandiam misit, quorum præcipua fuerunt:

α) *Ut Clerici omnes, decimam reddituum partem per integrum sexennium in liberationem Palestine contribuerent.* β) *Laici sacra militiæ nomen darent, seu ad liberandum Hierosolymas, & si Diis placeret, totam Palestinam a potestate Saracenorum, crucem assumerent.* γ) *Omnes qui propriis sumptibus & impensis hanc militiam susciperent, cruceque signarentur, Pontifex plenariam & perfectam peccatorum, quæ corde vere contrito confessi fuerint, remissionem, deindeque meritum mercedis æternæ promitteret.* δ) *Omnes Cruce signatos, eorumque omnia, Pontifex in suam & Petri Apostoli tutelam & patrocinium susciperet.* ε) *Episcopis injungitur, ut hos præ reliquis omnibus sibi commendatos habeant, eosque in omnibus justis & licitis rebus adjuvent.* Additæ etiam præterea aliæ non parvi pendendæ indulgentiæ. His acceptis, Præsul primariæ fortis sacerdotibus, ut crucem predicarent, plebemque ad dandas elemosynas instigarent, injunxit: Ministris Ecclesiasticis certum censum imposuit, Rusticis autem, ut aliquid etiam pro modulo facultatum penderent, pervasit: Ex templorum redditibus decimas solvi jussit: Certum præterea cujusvis septi-

manæ diem, sacris celebrandis, ad quæ populus felicem bello eventum a Deo exoraturus, spontaneamque oblationem viritim erogaturus, conflueret, constituit; Quorum nihil frustra fuit, nam quidam crucem assumerunt, quidam vero pecuniam in medium contulerunt, quæ, per ad id delegatos congregata, ingentem tandem summam effecit, eaq; demum Anno 1279. in Norvegiam transmissa fuit.

§. 14.

Anno 1274 novum *Jus Ecclesiasticum* jussu & consilio Jonæ Archiepiscopi adornavit, qui in sequentis anni generalibus Comitibus, paucis tantum capitibus exceptis, seu ad Regis & Archiepiscopi confirmationem rejectis seu comperendinatis, approbatus fuit; De quo a Magnatibus Rex Anno 1275. per literas certior factus, (a) anno proxime subsequente rescripsit, monens rogansque, ne *Jus Ecclesiasticum*, nec ullæ aliæ Constitutiones, se inconsulto in leges referrentur; eas enim condere suum & Archiepiscopi, non vero cujusvis alius opus esse, severe simul prohibens, ne a subditis vel obolum quidem præter constitutum censum exigere pateantur; Spontaneas autem elemosynas cujusvis arbitrio interim permisit;

Episcopos .

(a) Harum literarum initium exstat in Codice membranæ Bibliothecæ Magnæanæ in Quarto No. 175. reliqua forte periire. Sed cum initium illud nomina Procerum tunc degentium sistat, operæ pretium erit illud hic legisse. Ita vero sonat: "Virdulig-um herra sinum magnúsi kónigi hinum kórúnada senda árne biskup í skáláholli" oc hrafn bóndi. Þorvarðr bóndi. Ásgrímur bónde. sturla laugmadr. figuadr bónde. "ellindr bónde, oc aull hirdin sá sem í skáláholttz biskupsdæmi er. qvediv gudz oc "sina skyllduga þjónuztu. Vier uilium ydr kunnigt giora at kristinsdóms bálk "þann sem sam ydr (lego samidr) var til íslands med ráði virduligx herra íóns erki- biskups. haufum vier med samþykt alþýlu í skáláholttz biskupsdæmi laugtekid á "almennelegu þingi í laugriettu. oc sá skal standa þar til Þer og herra erkibiskup "í nidaróse hafid honum audruvífl skipad. ef ydr . . . . ." Id est: *Domino suo illustrissimo Regi Magno coronato, Arnas Episcopus Skálholtensis, Hrafn Bando, Thorwardus Bando, Asgrimus Bando, Sturla Legifer Sigvatus Bando, Erlendus Bando, & omnes aulici in diocesi Skálholtina constituti, salutem Dei & suam ac officium debitum mitterunt. Notam vobis facere volumus quod nos Titulum illum Juris Ecclesiastici, qui in Islandia conscriptus fuit, e consilio Reverendi Domini Jonæ Archiepiscopi cum plebis in diocesi Skálholtensi consensu, in comitiis universalibus intra dicasterium in leges referri fecerimus, quod (his) eo usque valebit, quo Vos & Dominus Archiepiscopus Nidarosensis illud aliter constitueritis, si Vobis . . . . .*

Episcopos enim non tantum domesticos, aliosque suorum a censu & pensionibus, quas hactenus solvere consueverant, immunes esse velle, sed etiam plebi nova tributa & exactiones imponere, Satrapæ ad Regem perscripterant (a). Archiepiscopus autem contra, Episcopis, ne vel minima quidem in re Regis cederent, aut de suo & Ecclesiæ jure remitterent, per literas severe mandavit.

§. 15.

Utræque literæ, Regis & Archiepiscopi, Episcopis nostratibus, nuptias quasdam Modruvallis in tractu Ejsiordensi una cum reliquis Magnatibus sua presentia cohonestantibus, reddita fuerunt. Quibus Arnas exemplo ad Regem rescribens, respondit: *Ius Ecclesiasticum a se compositum in leges relatum esse, & deinde in Norvegiam ad Regis & Archiepiscopi confirmationem acquirendam transmissum fuisse, factum infectum fieri non posse, subinuens* (b). Adjecit deinde quædam de regimine & statu Reipublicæ, ajens: *etsi unius in reliquos omnes imperium populo minus expedire videretur, Rafnum tamen Oddi aptissimum & dignissimum esse, cui Summa rerum deferatur, Jonam Nomophylacem prudenter se gerere, Sturlam autem, minore, quam presentis status ratio posceret, auctoritate uti, aut prædium esse: Hos, licet inter se non satis concordēs essent, Regi tamen omnes debitam fidem servare; se quidem cum omnibus illis, excepto Thorvardo Thorarini satis hactenus concordare, cujus tamen discordiæ invidiam a se removere velle vijus est; Thorvardus contra, de Episcopi vigore & de rerum ad eum nihil pertinentium curiositate conquestus, plerisque provinciarum*

B 2

(a) Nova illa tributa, quæ Rex hic indigitat, fuerunt non tantum decimæ Saleding, sed etiam tributa seu pensiones, quæ jam ultra quam antea moris fuerat, in sustentationem pauperum a plebe poscebantur: Quondam enim ex præscripto antiqui Juris Ecclesiastici quivis paterfamilias trium tantum dierum, quorum jejunium sanctissime observandum fuit, totius familiæ cibaria egenis pendebat, quales fuerunt: festum omnium Sanctorum & bini dies quatuor temporum, quæ hyeme, sc. tempore Adventus & Quadragesimæ, incidant. Vid. *Juris Ecclesiast. Antiq.* cap. 15. Sed alios tres Arnas prioribus adjecerat, qui fuerunt festum Soteriorum, Divi Olai, & Sanctæ Virginis; quibus tandem Denarius Petri accessit.

(b) Ea quæ sequuntur quædam exemplaria *Vite Arnæ Episcopi* ad Annum 1277 referuntur. vid. §. seqv.

vinciarum administrationem, ni omnia ad Episcopi nutum fierent, qui omnia filus ex sua libidine dirigere vellet, arduam fore, dixit. Hac enim tempestate Thorvardi & Præfulis dissensiones maxime vigerunt, quarum causa & origo fuit Episcopi polypragmofyne, qui rusticos quosdam, in quos Thorvardus animadvertere statuerat, defendendos suscepit, tandemque, ut Thorvardi vires frangeret, perfamiliari excommunicationis gladio pugnare cœpit (a).

§. 16.

Anno 1277 Regii Legati, Indridus Boggull & Nicolaus Oddi Islandiam intrarunt, qui provinciam peragrantes maximo verborum pondere, minisque, quam unquam antea factum fuit, gravioribus, Regia negotia prosequerentur. Illos qui a Nomarchis & Præfectis Regiis in causis civilibus ad Episcopos provocaverant, ut seditiosos & contumaces Regiorum mandatorum transgressores plectendos pronuntiantes. In recentiore autem *Jure Ecclesiastico* victualium pensionem plebi injunctam severe prohibebant, solam sacrorum festorum, jejuniorum & disciplinæ ecclesiasticæ curam & dispensationem pro Regia concessione Episcopis relinquentes. Licet autem Rex & Episcopus hanc de Jure Ecclesiastico controversiæ ferram animose inter se reciproarent, non tamen obstetit, quin optimus Princeps pervicacem Præfulem donis, ab Indrido perlatis, demulceret; Quæ hic, remisso eqvo generoso, compensasse sibi visus est (b); Sequente anno Indridus & Nicolaus reliquum Insulæ eodem modo percurrentes, in contentionem quandam cum Clerico quodam inquieti ingenii & incautæ lingvæ, sed magni roboris, ad trajectum fluminis Olvifa inciderunt, qui ad Episcopum pervolans, sarcinas suas in profundum fluvii projectas fuisse deplorat, deque illata injuria acerbe queritur. Præful

-
- (a) Regis & Archiepiscopi literas huc pertulit Adalbrandus Presbyter, vir doctus & magni semper æstimatus, quem Arnas secum subsequenter hyemem perhonorifice habuit.
- (b) Huc quædam exemplaria *Vitæ Arnæ Episcopi* referunt, ejusdem epistolæ partem posteriorem, §. præced. commemoratam; tunc etiam Episcopus inter alia scripsit: " Lögm þittum þeim sem lögteknur voru fyrir tveim vetrum atla ec hvörgi meir fram at " hallða enn höfi gegner. " Id est: *Titulus juris ante duos abhinc annos in leges relatos, ultra quam fas est, non urgebo.*

ful autem, ne facti Ordinis viro deesse videretur, utque suam etiam in Regios animositatem & auctoritatem omnibus monstraret, Legatis acutissimum excommunicationis telum intentat, ni juramento praestito absolute non supplices peterent, quam illis conditionem respuentibus, justamque subsuisse causam reagentibus, cum Sacerdos scrinia Regia, Diplomata, aliaque magni momenti continentia in fluvium immittere conatus fuisset; Hoc tandem pacto lis sedata fuit, ut Sacerdoti sex uncis satisfacerent, & injurati absolverentur (a).

§. 17.

Status Regni Norvegici hac tempestate etsi ab intestinis seditionibus & bellis civilibus liber fuit, valde tamen turbulentus ob Ordinum dissensiones. Rex Magnus, qui tunc temporis Norvegis imperavit, fuit Princeps moderatus, justus, pius, pacificus, Juris Civilis instaurator diligentissimus, cœnobiorum, templorum, monachorum, clericorum patronus indulgentissimus: Quæ Regiæ virtutes, superciliosæ Monachorum & Clericorum turbæ, quorum Archiepiscopus Nidarosiensis Jonas coryphæus & antesignanus fuit, stimulos adeo addiderunt, ut quo majora Rex ipsis concederet, eo majora expeterent, sibi que assumerent; In quibus modestissimus Rex connivit, quoad salva Majestate potuit: Tandem vero, cum non solum leges politicas pro arbitrio condendi, aut a Rege conditas rejiciendi, sed & ipsos Reges eligendi & creandi, auctoritatem sibi arrogarent, Rex eorum fastum non ultra tolerandum ratus, servamque discordiarum & seditionum, quæ impendere videbatur, tempestatem averfurus, anno 1277. postquam multum temporis in litibus & controversiis sedandis triverat, Ordinum Regni Tunsbergæ frequentem habuit conventum, in quo, de jure Regem eligendi, ut & leges Canonicas ferendi potestate, inter ipsum & Archiepiscopum quadamtenus transactum fuit; cujus idcirco *Transactionis* hic mentio facienda

B 3

videtur,

(a) Hinc patet, non tantum factus Clericalis, quod vulgaris quidam Sacrificulus Regis Legatus in tantillo cedere nollit, sed etiam Episcopi ambitio & contumacia, qui ex *Juris Ecclesiastici* cap. 38, excommunicationis poenam Regis intentavit: Ibidem enim quibusvis, Clerico aut Canonico molestiam creantibus, anathematis poena injungitur.

viderur, quod ea deinde Islandi pro lege usi fuerint, adque eam sæpius suas controversias revocaverint (a). Hinc Novum illud ab Arna Episcopo conditum *Fus Ecclesiasticum*, quamdiu Rex Magnus superfuit, in Islandia sine controversia obtinuit.

§. 18.

Eodem hoc anno, Archiepiscopus ad utrumque nostratum Præfulem literas dederat, quibus præter alia continebatur, ut Bergis Norvegorum, Concilio Nationali, quod ibidem celebraturus foret, interfuturi post biennium se sistant, antea tamen ossa Oddi Thorarini absolvant: Qua de re, Episcopi anno 1278 in tractu Skagafjord collocuti quidem sunt, & licet Arnas ad exsequendum statim mandata paratum se ostenderet, Jörundi tamen tergiversationibus factum est, ut res hac vice dilata fuerit, quæ anno sequenti tandem perfecta est (b).

§. 19.

Anno 1279 Rafnus Oddi, qui biennium abfuerat, Vexillarii interea dignitate auctus, ad totius Islandiæ Præfecturam; Thorvardus vero Thorarini filius, & Lodinus de Bakka ad Nomothesium Islandiæ redierunt. Hi Arnæ Episcopo literas Regis tradiderunt, per quas ipsi significabat, Jonam Archiepiscopum centum dierum indulgentias, omnibus, qui pro anima Magni Regis, Reginae, eorumque liberorum quotidie orarent, dedisse; id enim ipse Pontifex omnibus Regni Episcopis antea injunxerat, Literis Rex binas vini amphoras, aliaque sacris celebrandis necessaria addiderat. Alteras ab Archiepiscopo etiam accipit literas, qui severe monuit mandavitque, ne Regiis latum quidem ungvem cedat, sed templorum & Cleri Privilegia, quæ sub statu Aristocratiae habuissent,
ut

(a) Transactionem istam vid. supra Tom. 1. pag. 386 sqq.

(b) De Oddi Thorarini filii morte & causis, ob quas anathematibus percussus fuerat, vid. supra Tom. 1. pag. 365 sqq. Sed de ejusdem absolutione infra Sect. 4. cap. 1. §. 5. 6. 7.

ut sulphuris (a), falconum (b), taliumqve capturam, facta tecta eis conferenda curet.

§. 20.

- (a) Islandia & nunc & quondam sulphure abundavit, unde tam incolæ quam peregrini mercatores, præsertim post inventum pyrii pulveris & machinarum usum, haud contentendum lucrum perceperunt. Hinc anno 1561 Regis Friderici Secundi interdictum, ne sulphur exportetur, sed Stephano Lossio monopolium concessam, qui & juramento se obstringeret illud Havniam deportandi, ut ibi defæcicaretur; quod interdictum cum Hamburgenses sulque deqve habuissent, eorum naves ob hanc & alias causas in freto Öresundico anno sequenti detinebantur. Magnus quidam Jonæ filius de sulphuris fodinis litem movit, quam tandem ad Regem & Senatum dedulit, de qua exstat Rescriptum Regium, datum 17 Julii, 1592. Anno 1598 portus Eyafjordensis centum imperialium mercede elocabatur, qui sulphure expendendi erant, aut argento numerato. Exstat etiam Christiani 4. edictum de 27 Aprilis 1605, quo Enevoldus Kruse quindecim sulphuris lastas Hafnarfiordo exportare jubetur, & Privilegium, datum 1 Maji, 1606 quo Gregorio Brochenhusio & consortibus 15 annorum monopolium sulphuris Islandici conceditur, modo sequi lastam defæcti sulphuris Regi quotannis tributis loco pendant. Simile quid etiam Fridericus 3. patri & filio Magno Nomophylaci & Gislao Magni diplomate Anno 1647. (Vid. *WORM. Epistol.* Tom. 2. pag. 853.) & 1665. 9 Februarii Gabrieli Martelio concessit. modo Regi quotannis 200 Imperiales solveret. Fridericus 4. duobus Fridericis Holzmanno & Sechmanno, anno 1724. 28 Junii idem renovavit, non tantum gratis, sed & certis adjectis Privilegiis. Et nostra tandem ætate Rex Fridericus Quintus privilegium hoc Societati Islandicæ clementissime concessit, cujus sulphuris de puratio & exportatio cum lucro haud spernendo adhuc exercetur. Conf. *Udtog af Poel Widalins Afhandling om Islands Optønst; Deo Regi & Patriæ* pag. 223 199.
- (b) Falconum captura olim Archiepiscopo Nidarosensi in Islandia competiisse videtur, illi ad minimum jus falcones capiendi in fundis templorum sibi vindicabant, cum Codex Legum anno 1280 in Islandiam missus, falcones istos generosos inter Regalia per totam insulam soli Regi competentia numeravit, quæ lex & exinde valuit, quæ de re multæ Regum constitutiones agunt, ex. gr. Friderici Secundi de falconibus albis a Bueholtio conquirendis die 19 Maji 1579. Christiani Quarti de falconariis Anglorum die 16 Aprilis 1606. De falconariis Principis Aurantia die 2 Januarii, & Regis Angliæ die 16 Maji 1624. Rescriptum ad Prosmundium de falconibus albis die 22 Martii 1634. Constitutio contra falconariorum in Islandia mercationem die 19 Apr. 1636. De captura falconum Mumio concessa die 13 Octobr. 1641. Friderici Tertii constitutio de sustentatione falconariorum die 28 Februarii, & interdictum, ne falcones exteris vendantur die 17 Maji 1662. Christiani Quinti constitutio de falconibus Islandia exportandis die 19 Maji 1671, ut multas alias Regum & antiquiores & recentiores constitutiones taceam.

§. 20.

Eodem anno uterque Episcopus in Norvegiam transiit. Arnam Rex humanissime excepit, præterque munera vere Regia in eum collata, convivii honore non raro dignatus est. Anno 1280. Jonam Archiepiscopum prædictum Nationale Concilium celebraturum, Bergas venientem, Arnas sibi valde offensum invenit; Nam præterquam quod tantum ei honorem a Rege haberi, obliquis aspexit oculis, Ecclesiæ cum jura & privilegia in Regis gratiam prodidisse, calumniatus est; Tanta enim erat viri superbia, ut Episcopo Regis amicitiam omnino indecoram, eamque cum debito Archiepiscopo honore & obsequio nullo modo consistere posse judicaret. Sed cum Arnas ei se de objectis purgaret & persanctè asseveraret, nihil hac in re a se peccatum esse, tandem ei reconciliatus est (a). Cumque hoc eodem anno Rex Magnus fatis concessisset, filiorum natu major Ericus, patri, ut in universo Norvegiæ Regno, ita etiam in Islandiæ dominio, successit, qui præstito prius juramento, a Jona Archiepiscopo & octo aliis Episcopis (b), durante concilio coronatus fuit; qua peracta solennitate nostrates in patriam reversi sunt.

§. 21.

Hoc anno novi Regis nomine Lodinus Leppus & Jonas Islandiæ Nomophylax homagium ab Islandis exigebant. Novum etiam *Legum Codicem* (nam Rex Magnus, rogatu Islandorum, ut ipse in processu fatetur, Islandorum leges denuo emendari curaverat, aut emendationi a se prius susceptæ ultimam limam adhibuerat) (c) secum adferebant, cujus

---

(a) AQA hujus Concilii vid. supra Tom. I. pag. 455 — 471.

(b) Hos tali ordine recenset Biographus Arnæ Thorsaci: Andreas Osloënsis, Jörundus Holensis, Erlendus Færoënsis, Arnas Skalholtensis, Arnas Stafangrensis, Narsus Bergensis, Thorfinnus Hamarenis, Marcus Hæbudenis, jusjurandum autem, quod mitrata hæc capita Regi extorserunt, vid. supra Tom. I. pag. 399.

(c) Susceperat quidem antea Rex Magnus emendationem Legum Islandicarum, Codicemque ad normam Juris Norvegici a se emendatum ipsis Anno 1271 ut supra relatum est, transmiserat, qui, cum incolis minus grata quædam contineret, Regem rogant, ut quædam ejus capita mitigari, quædam mutari, aut expungi permittere vellet.

cujus quædam capita, præsertim ea, quæ de criminalibus agunt, quidam ut intoleranda & utilitati publicæ adversantia reprehendebant; Præfules, præsertim Arnas, hunc Codicem haut pauca legibus divinis ex diametro opposita continere contendens, plebi auctor fuit, ut aut totum, aut saltem ex parte rejicerent. Adpropinquantibus itaque anni 1281 ordinariis comitiis, multitudo in partes discissa est: Primam factionem Episcopi & Clerus cum suis amicis & affectis, alteram Regii, tertiam Plebs effecit, quarum unaquæque, quod sibi minus placeret, scripto protulit. Quæ cum omnia publicè recitata fuissent, Lodinus, cui bilis moveri cœpit, inauditam & nefandam fere esse Islandorum superbiam & temeritatem, quod potestatem legislatariam solis Regibus competentem, sibi arrogare auderent, pronuntiavit, poposcitque ut sine exceptione totum Codicem adprobarent; Deinceps vero a Rege & Senatu mutationem humillime orandam. Prælecto postea publice Regio Diplomate, quo dictus Codex Islandis injungebatur, Regis iram contradicentibus minatus est.

§. 22.

Huic Præsul statuta & conclusa Concilii Bergenſis opposuit, adjiciens quædam de honore & audientia Archiepiscopo ut spiritali patri debita: de Privilegiis, quæ Rex Magnus Ordini Ecclesiastico, severe interdicens omnibus suis successoribus ne ea invaderent, concesserat; tandemque antiquam illam Constitutionem memorans, quæ leges humanas divinis in omnibus cedere jubet, palam professus est, nunquam se ita ab ephippiis ad asinos descendurum, ut avitam & quasi per manus traditam libertatem tam turpiter prodatur. In hanc sententiam ab adstante multitudine pedibus manibusque itum est, dicentibus, cunctis intolerandum

---

Denuo itaque ejus emendationem ad tenorem antiquarum Legum Islandicarum suscipiens, ante mortem supremam quidem manum operi adhibuit, sed non publicavit: Quod sibi relictum ejus filius & successor agendum suscepit, Codicemque hoc anno per ipsorum Nomophylacem Jonam, cui etiam suum ad ipsos Legatum Lodinum Lepp, homagii exigendi causâ adjunxerat, transmisit.

randum omnino fore, simul novis hiſce, divinis legibus (a) quæ 35 anathemata, & juri humano. quod 40 crimina, quorum quodvis capite conſtet, continent, obedientiam præſtare. Leppus itaque, ut multitudinem ab Epifcopo diſtraheret, nec in Archiepiſcopi poteſtate ſitum, ut leges univerſales omnibus præſcriberet, nec has leges juſtas & bonas eſſe, dicitavit, aut ſi tales ſint, non tamen ab Epifcopis recte uſurpari, illos enim ſcenerationes ut graviffimum peccatum, quales etiam revera ſint, taxare & prohibere, interim perfricta fronte easdem exercere, dum decimas ex virorum & mulierum ornamentis, domeſticisque viliffimis quibusvis utenſilibus exigent, & ſane ſe plebis in talibus injuriis tolerandis patientiam non ſatis poſſe demirari; Cui Præful verbis Innocentii Papæ reſpondit; Decimarum ſolutionem non eſſe ſcenerationem, nec unquam animarum ſaluti poſſe nocere (b).

§. 23.

Poſt longam tandem altercationem Codex ab omnibus receptus & approbatus fuit, novem tantum Epifcopi aſſectis exceptis, quorum coryphæus fuit Loptus Helgonis, Præfulis ſobrini, quos omnes Leppus perduellionis reos publice proclamavit Loptum vero præprimis, cui, ut bis perjuro, cuſtodiam & carcerem Regis nomine indixit; Quod ſuſque deque habens Præful, Loptum in ſuo ſatellitio abduxit (c). Lodi-nus autem itineri Norvegico ſe accingens, omnibus, qui in leges jurare nolu-erant,

- (a) Vel ex hoc ſolum capite diſcitur, *Jus Eccleſiaſticum Jonæ Archiepiſcopi*, quod Norve-gis obtrahit, diverſum fuiſſe ab illo, quod Arnas Iſlandis præſcripſit, nam Jonænam illud 35 anathemata continuit, Arnazum vero cap. 38. tantum 12 enumerat, quæ tamen ab *Antiqui Juris Eccleſiaſtici* Patronis, ſuæ ſubſervientibus hypothefi vulgo confunduntur.
- (b) Sine dubio hic Innocentius eſt, ejus nominis 3, qui ſcripta duobus comprehenſa tonis reliquit, in quorum poſteriore Conſtitutiones & Decretalia continentur, quæ publicam mox auctoritatem acceperunt, quæque Jonas Nidarofienſis Arnæ olim, ut ſupra retulimus, dono dederat.
- (c) Loptus una cum aliis Anno 1272 in leges Magni Regis juraverat; Deinde 1277, quaſi de Rege contumelioſe verba feciſſet, apud Indridum Boggul delatus, non tantum jure jurando ſemet purgare coactus eſt, ſed etiam fidem ſuam Regi & Principi jura-mento obligavit: quorum jam oblitus a Præfulis partibus contra Regem ſetit.

noluerant, ut coram Regis Tribunali sese purgaturi comparerent, dicam scripsit; Loptom vero compedibus constringi & avehi iussit, quod etiam factum fuisset, ni Rasmus Oddi, aliiqve Magnates semet interjecissent, quorum intercessione factum est, ut Lodinus Præfulem ad convivium invitaret, in quo tandem convenit, ut quatuor refractariorum iter Norvegicum se suscepturos, reliqui vero Regis iudicio se staturos, jure jurando promitterent. De multis autem, de quibus Rex & Præful contendebant, ut inter eos æque dividerentur, pactum est. Reliqui vero Primates de quibusdam Codicis capitibus mutandis aut mitigandis supplices libellos ad Regem scripserunt, atqve ita inpræsentiarum, verbo amice discessum est.

§. 24.

Loptom autem Helgonis in umbra potentiae Episcopalis delitescens, Regia monita contempsit usque in annum 1283, quo demum in Norvegiam transit, Episcopo multum prolixèqve pro eo deprecante, ejusque protectionem non ex contumacia, sed per accidens quoddam dilatam tandem & retardatam fuisse, obtendente; Quo id tantum obtinuit, ut non pro merito plesteretur; Non tamen Regem alloqui, multo minus in aulam venire permissum fuit, donec tandem Lodini Leppi & Thorvardi Thorarini intercessione factum est, ut Rex, remissa ira, exacto ante ab eo fidelitatis juramento anno 1287 ad suos revertendi veniam daret, quod Episcopo pergratum fuit.

§. 25.

Hac tempestate dissidia Præfulis & Asgrimi Thorsteini filii maxime flagrarunt; Hunc Præful, quantum in ipso erat, ad summa quæque exegerat, & ut præturas Arnesensem & deinde etiam Rangarvallensem adipisceretur, commendaverat; Asgrimus vero, ut gratum se ob tot tantæqve accepta beneficia Episcopo ostenderet, cognato ipsius Lopto Helgonis neptim ex fratre nuptum dederat (a). Quamdiu autem eorum

C 2

amicitia

(a) Asgrimus hic fuit frater Ejali Thorsteini filii, qui in prælio Thveraensi Anno 1265 occubuit, ejusque filia, sed Sturkæ Sighvatidæ e filia neptis fuit Borghilda, quam Asgrimus Lopto nuptum locavit.

amicitia duravit, reliquis graves & vix tolerandi videbantur. Sed tandem Asgrimus Episcopi imperiosum dominium non amplius ferens, acerbissimo ipsum odio cepit prosequi, primoque ipse carissimum cognatum, suum vero affinem Loptum Helgonis apud Indridum Boggul, tanquam de Rege contumeliose locutum, detulit. Deinde anno 1282 iussu Regis ipsi dicam scripsit, tandemque, ut perduellionis convicti, omnia bona proscripsit, & Regio fisco adjudicavit. Præterea ab Episcopi domesticis, quos hic ab omnibus civilibus oneribus immunes esse voluit, tributa aliasque ordinarias pensiones, ut a reliquis laicis poposcit, quæ illi, reluctante quidem Episcopo, inviti pependerunt. Idcirco Præsul anno 1283 eum, non tantum repetundarum accusavit, sed etiam ob falconum capturam, & quod e mandato Regis jurisdictionem ecclesiasticam contra novum illud *Jus Ecclesiasticum* sibi sumeret, quo impediret legum divinarum progressum & valorem, quibus, ut contendeat Præsul, Regiæ sive humanæ semper & ubique cedere deberent. Quæ ille furdus auribus excipiens, adversus Episcopum eo magis exasperabatur, ab ipso denique anathematis fulmine percussus.

§. 26.

Tandem Asgrimus 1285 prope Skalholtum in lethalem repente incidens morbum, absolutionem supplex petiit, quam non tantum, sed etiam honestam in sepulchro Skalholtenfi, ipso Præfule, ab Ejulfo Asgrimi filio pretiosis donis delinito, exequias magnifice faciente, sepulturam nactus est. In eorum numero, qui funus Asgrimi Skalholtum deducebant, fuit Ormus Klangi Haukdalensis, cui Præsul cathedralis sedis appropinquatione interdixit, ipsi enim hac de causa insensus fuit: Klango Ormi patre Haukdalo Videyam discedente, cucullumque accepturo, Ormus non tantum latifundium Haukdalense, ut indubium suum patrimonium occupaverat, sed & 6 vaccas & 60 agnas a Klango, Divo Martino Haukdalensium Tutelari dono datas, consueto domestico characterè signaverat; Oddo Præposito, cui Præsul præbendam Haukdalensem attribuerat, invito & prohibente, qui ab Ormianis verbis, & tantum non verberibus male mulctatus, Præfulem injurias quæstum adit; Ille vero, ne suo muneri deesseret, Ormo extemplo sacris interdixit. Quod Episcopi interdictum, virum pium & sacris assidue libenterque auscultantem, atque
animum

animum advertentem, summopere afflixit. Similem autem fortunam subire omnes Ormi fodales & amici coacti sunt, sed iste exinde Episcopo minus grata negotia faceſſere non deſtitit.

§. 27.

Anno 1282 Rex Ericus Jonæ Archiepiſcopi factum & arrogantiam amplius non ferens, Senatus Procerumque impulſu, non tantum Privilegia quædam Clero a majoribus conceſſa revocare, ſed etiam Patris & Archiepiſcopi pactioem annihilare aggreſſus eſt, quod in univerſo regno maximarum turbarum cauſa exſtitit; Nam Archiepiſcopus anathematis fulminum alioquin ſat largus, iis jam non parcendum ratus, Regios, unum poſt alterum, diris devovit, quæ illi non tantum ſuſque deque habuerunt, ſed quantum in illis erat, par pari referentes, varias ipſi moleſtias exhibere non intermiſerunt, quo tantum ei tædium creatur, ut unacum Aſloëniſi & Hamarenſi Episcopis in Gothiam exulatum iret, ubi ſub anni finem vitæ etiam finem fecit; Ejus autem aſſectæ Regi tributa & cenſum ſolvere contumaciter detreſtantes, perpetuo exilio damnati ſunt (a).

§. 28.

Anno 1283 Rafnus Oddi, qui anno priore Norvegiam petierat, & Erlendus quidam, ad Præfecturam Islandiæ revertentes, Regia Ediſta attulerunt, quibus mandabatur, ut Præbendæ Eccleſiaſticae, quarum jus & dominium juſta hæreditate aut diutina uſucapione penes laicos fuerit, jam vero ab illis injuſte in Clericos tranſlatum ſit, veris dominis & poſſeſſoribus reſtituantur, idemque hoſtias foret Jus Eccleſiaſticum, quod Rege Hacone & Archiepiſcopo Sigurdo ad gubernacula ſedentibus vigiſſet; obnitentes autem ut perduelles plebæ jubebantur (b). Quæ

C 3

ubi

(a) Vid. ſupra Tom. I. pag. 401. 404.

(b) Vid. ſupra Tom. I. pag. 402. In codice quodam pergameno admodum lacero & mutilo in Bibliotheca A. Magnæ in Quarto No. 174 initium cujuſdam edicti occurrit, quod ad hunc annum referendum eſſe videtur: En illud: " Eirekr kóngr med " guds

ubi divulgari cœperunt, laici novum induerunt animum, dictasque præbendas, ductu Rafni, cui id negotii Rex dederat, repetiverunt. Ingrato hoc atque inperato nuntio Episcopus primum haud leviter permotus, recollecto mox animo, Runolfum Abbatem Verensem, quid sibi agendum, per literas interrogat. Qui, ne ex pristina virtute & ardore animi, vel minimum remitteret, consuluit. Idem etiam eadem super re Jörundum Holfensem consuluisse fertur.

§. 29.

"guds miskun oc hákon hertugi syner magnús kóngs senda sýslumönnum sínum
 "oc handgeingnum mönnum oc aullum guds vinum oc sínum á Íslandi quædium
 "gudz oc sína: Lof sie vorum herra íesú christo er aullum hlutum rædr ok stýer
 "at uer sýrium þau ein tíðindi til ydar um hrid er ofs þicker harlla familj vers
 "at mestur þorri af almágunum er dyggur ok oruggur kóngdóminum hlýðinn oc
 "gðuiliadur vorum umbodsmönnum látter ok samþycker síu í millum. sem gud
 "hafi lof fyrir. þó at nockerer menn dragitt meir til epter biskupum enn tilheyret
 "edur audrum þeim lærdum maunnum er lánga stund hafa gagnstæðiliger verit bæði
 "kóngdóminum og suo ydr í margfalldri áleitni ok margri óvirkum: miligri pint-
 "ingu bæði í storum hárpánum oc mörgum audrum óheyrligum hlutum. svo
 "sem heyratt mun er síu rétta dómara kann fram at koma. einkanliga í þeim
 "nefndum hlutum. þó at marger sie aðrer til. sem sýnizz opinbert. at rángliga er
 "aftekit þeim góðum mönnum er sannliga hafa í setid epter loqligri hefð þeirra ok
 "þeirra foreldra ok medr fögru skilordi gefit suo mörgum lærdum mönnum á huer-
 "ium tólf mándum líkann kost sem forn er síðvenia á oc þeir játuðu er í áund-
 "verdu haufðu þessar gisfer til fæmdar heilagri kirkio og sier til sálubótar suo sem
 "her má síá at líker hluter fylgia meir fullkominne yfergind enn naukurom rett-
 "indum oc því er þat. . . ." Id est: *Eriens Dei clementia Rex, & Hacon Dux, filii Regis Magni, prefecis suis & juratis, & omnibus Dei & suis in Islandia amicis, Dei & suam salutem nitunt. Domino nostro Jesu Christo omnium rerum moderatori & gubernatori laus sit, quod ea de vobis pridem inaudiverimus, quæ nobis honestissima videntur, quod maxima pars vulgi fidelis, constans, imperio regio obsequens, in nostros prefecis benevola, & invicem concors invenitur, quare Deo laus sit, quoniam quidam plusquam fas est, inclinent in Episcopos & alios clericorum, qui tamen imperii regni, quam vestrorum, adversarios, multis vexationibus, multisque indignis tam inguitis multa pecuniaria, quam aliarum rerum inauditarum irrogationibus, se diu commotionare, ita ut palam fiet, si res coram iudice competente ventilata fuerit; nominata res praprimis tales sunt, quoniam multe alie adsint; ita in propatulo est, quod bonis illis viris, (prædic) injuste adesse, qui vi iuste eorum & parentum usucapionis illa tenere, & tot clericis quovis anno talem conditionem ex pacto laudabili & antiquo more præstiterunt, qualem polliciti fuerunt illi, qui hæc dona in honorem sanctæ ecclesiæ & propriam sibi salutem contulerant; hinc igitur patet talia meram potius avaritiam quam vel juris speciem sequi, quare. . . .*

§. 29.

Ineunte vere anni 1284 in conventu, qui Brautarholti Kialnesensium institutus fuit, inter Præsulem & Rasnum de hac controversia discussum fuit. Ille se Regis sententiam & animum ita intelligere affirmavit, quod eas saltem præbendas laicis injuste abstractas esse dicat, quas ipsi ipsorumque majores continua serie a primo constitutore, adhibita conditione, ne unquam abalienarentur, ad tempora Regis Haconis & Sigurdi retinuerint & incoluerint; earum autem, quæ sine hac conditione legatæ fuerint, jamque ex donatoris familia, venditione, dote, aut alia permutatione transierint, quæve a legitimis dominis, Episcopis sponte traditæ, aut quæ cœnobiis quondam legatæ fuerint, licet ea alio jam transvecta sint: Tandem etiam earum, quæ Episcopi juris ante tempora Haconis & Sigurdi fuerint, longe aliam esse rationem, neque talium ullam in Edicto Regio mentionem fieri. Ad quæ Rasnus: Si Regis mandato reniti perseveraret, eodem cum ipso ac cum Norvegis modo sibi agendum esse, sine ambagibus respondit. His debilitata Præsulis mens adeo concidit, ut, quantum Deo debitæ obedientiæ non obsit, ne publica patriæ pax turbaretur, se in gratiam Regis, usque dum legitimus Archiepiscopus cathedram Nidarosensem ascenderit, hæc toleraturum promitteret. Rasnus contra, decimas ex omnibus Regis & Regni jam factis futurisque possessionibus intra limites diocæseos Skalholtenensis sitis, Præsuli & templis solvendas, omniaque cathedræ jura, quæ ante Arnæ adventum habuisset, servata conservanda spondit. Quod sigillis & subscriptionibus utrinque confirmarunt. Sed minus diutina pax fuit, nam Præsul dictorum pœnitens, circumcirca emisit literas, quibus non tantum pacta dissimulavit, sed & Clericos, ne præbendas ullave earum bona laicis traderent, serio monuit & prohibuit (a). Nihilò autem secius laici, Clericis invitis & prohibentibus, plurimas, de quibus controvertebatur, præbendas, receperunt; Præsul vero cavillatoria pacti expositione utens, se eo minime teneri jactabat, in vocabulo tolerationis, quod adhibuerat, frivolos quærens mæandros.

(a) Vid. infra ad finem capituli Litr. B.

§. 30.

Conveto tempore Rafnus cum Regiis Comitibus adiit, certiorque de Præfulis tricis & ambagibus factus, Diploma Regium & Pactum Brautarholtense publice prælecta, communi omnium consensu in leges referri curavit; Quod audiens Præful, novas eos & Privilegiis Ecclesiæ perniciosas leges introduxisse clamavit, ideoque in Comitibus a Magnatibus invitatus adesse recusavit; verebatur enim, ne si compareret, eadem fata subire cogere ac Jonas Archiepiscopus Nidarosienfis, decimisque & redditibus privaretur, ni omnino in leges Regias juraret. Sed cum ipsi affectisque de salvo conductu a Rafno amplissime cautum esset, tandem semet fecit, iraque inflammatus, ipsos, *Statutis Concilii Bergensis ex diametro opposita in leges referendo, majorem excommunicationem meruisse dixit, addens præterea ipsos limites in Regio Edicto præscriptos non parum excedere, Cathedram Skalholtensem suosque domesticos antiquis Privilegiis privare, novis vero oneribus aggravare, decimis de Regiis possessionibus solvendis, ut & falconum captura in templorum fundis spoliare; Recens Jus Ecclesiasticum in novis Decretis fundatum impedire, cum tamen dudum ut leges divinæ humanis in omnibus cederent, receptum fuerit: Regios jurisdictionem Ecclesiasticam contra jus & fas sibi sumere; Navigio cathedræ Skalholtensis liberum in Norvegiam transitum & mercaturam non concedi; Nidarosienfi etiam Archi-cathedræ, antiquum Privilegium, sulphur falconesque, farina, aliisque rebus commutandi, interdici (a). Præterea de vadiimoniis pro templis eorumque possessionibus, quæ laici Clericis in vitis receperant, aliisque rebus controversis non pauca adjecit: Quæ, dum summo animi ardore & verborum pondere intonuit, Rafnus & reliqui conticuere, intentique ora tenebant.*

§. 31.

(e) Noftrates quondam agriculturæ operam dedisse, non tantum Historiæ & Annales, sed & hodiernum exstantia signa abunde testantur. Non tamen quotannis tantum frugum proventum terra tulit, ut externæ opis indigi non essent. Hinc Haraldus Sigurdi filius iis gratificaturus, quatuor naves farre onustas misit, qui Regi Norvego sese dedituri, ut copia farris eis quotannis prospiceret, stipulati sunt. Cum ergo talis mercatura lucrosa valde esset, Archiepiscopi Nidarosienfes, quibus odor lucri ex qualibet re dulcis fuit, sibi relinqui voluerunt, ut farinam Islandis adhererent, falcones autem & sulphur rursum asportarent, quæ alibi magna feneratione tandem divenderunt.

§. 31.

Ipso autem dicendi finem faciente, recessit Rafnus: *Perverse & irreverenter agere Præsulem, qui alios accuset, cum ipse reus sit: Laicos pacis non stetisse asserat, cum ipse ea prior ruperit; limites in Regio Edicto præscriptos excessisse, cum mandatis nondum satis fecerint, multas enim præbendas adhuc restare, quæ non sint receptæ; Tantum abesse, ut Ecclesie Privilegia imminuerint, ut sua facta tecta retinere non valeant: Clericos quidem jam in quorumvis possessiones impune involare prohiberi; sed id ex Edicto Regis fieri, cui soli leges & jura dare competat, ideoque excommunicationis minas aut patienter tolerandas aut nibili pendendas. Se itaque, neqvis in talibus Præsuli pareat, Regis nomine severe edicere, ipsi autem ut debitam audientiam præsent, omnibus mandare, ni commeritam penam exantlare velint. Quod de domesticorum immunitatibus, decimis, Privilegiis cathedræ Nidarosensis & falconum captura in templorum fundis Præsul questus sit, quondam veri speciem habere, Regios etiam pariter ac alios, Antiquo Jure Canonico stare, consentaneum sibi videri: Interim, cum hæc jura ad Regis potestatem devoluta sint, omnia ad ipsum referenda & ab ipsius clementia expetenda esse dixit. Tandem post longam altercationem, datis a Rafno pro præbendis earumque possessionibus, quas laici receperant, idoneis vadibus, & sufficiente præstita satisfactione, Pactum Brautarholtense renovari & confirmari placuit. Et ut Præsuli gratificarentur, ipse Præfectus Rafnus & Nomophylaces Sturla & Jonas cum eo, Regi supplicabant, ut decimas de suis possessionibus in Islandia solvi, Cathedras a tributis immunes esse, Navigio Cathedræ Skalholtensis liberum in Norvegiam navigationem permittere, tandemque, ut Lopto Helgonis in patriam redeundi veniam dare vellet. Ignis autem semel accensus non potuit extingvi, præsertim cum multæ, quamvis leviores, controversiæ quotidie nascentes eundem alerent; Quæ, ut hic referantur indignæ quidem videntur. Omnes tamen de Præfulis ardore & pervicacia, luculentum præbent testimonium.*

§. 32.

Anno 1285. Præsul pariter ac antea penitentia pactorum ductus, laicis, qui præbendis manus injecerant, sacris interdixit, quæ unacum

aliis incidentibus irritamentis Rasio ita stomachum moverunt, ut literas, minis & querelis plenas Præfuli mitteret, quas ille timens, in templo Sancti Thorlacii, tanquam summx sanctitatis asylo, diu se continuit; Rasio obiciens, quod promissum vadimonium non obiiisset. Appropinquante autem stato Comitorum tempore, domi hærebat, neque ullo modo, ut forum adiret, exorari potuit. Quocirca Rasio cum Regiis, Skalholtum revolans, cum ipso, in cella templo adfixa (alibi enim se non tutum putabat) colloquitur. Ubi, cum multum diuque altercati essent, tandem, ne recentia aut majora mala periculate prioribus accumularent, pristina Pæta renovari visum est. Et præterea, si forte præbendæ unquam Clericis restituendæ forent, laici etiam usum fructum reddere tenerentur, prout Rex & futurus Archiepiscopus æquum judicarent, sin minus, Clerici a redituum, quos inde perceperant, restitutione liberi essent, nisi Regi & Metropolitano aliud visum foret. Laicis etiam ad sacra accessus permissus fuit. Quo facto, verbo in præfatiarum reconciliati ab invicem discesserunt. Sed paulo post Præsul Sæmundum Scurlæum, partim persuasionibus, partim minis adiecit, ut præbendam Gardensem, adjecto juramento, ne unquam invito Præfule eam repeteret, sibi resignaret, quam statim suo sobrino Biarno Helgonis concessit, majora sine dubio aufurus, nisi e Norvegia audisset, nec ullum adhuc constitutum esse Archiepiscopum, nec Regem, suas Magnatumve supplicationes priori anno emissas exaudivisse, quibus ei nihil acerbius accidere potuit. Thorvaldum autem Helgonis. Præpositum Provinciæ Occidentalis constitutum, etiam præbendæ Holtenis præposuit, quod Rasio pessime ussit (a), qui par quodam modo pari relaturus, Clericis quibusdam,

(a) Rasio inter alia hæc Episcopo scripsit: " Vitit þat til viss. meðan ek hefer sýllu af " Noregs konóns hende í Vestfirðum. Skal Þórvaldr eigi hafa prófatsdæmi. ok " eigi þelldr staðin í Holli nema hann verði rikari enn ek — Villie þer eigi " hállda vorn samning. þá vitit fyrir víst. at ver skulum fylgja konóns bodskap " með öllum þeim styrk sem ver megum. Sva at hanns villie gangi fram. ef ek er " heill. hvat sem þer kennemenn segit. " Id est: *Pro certo scitote, quod quamdiu ego Regis Norvegiæ nomine Præfectura quartæ occidentalis fungar, Thorvaldus nec Præpositus erit, nec præbenda Holtenis fruatur, nisi potentior sit quam ego. Et paucis interjectis: Si pactis nostris stare nolueritis, certo scitote nos mandatu Regiæ, omnibus, qua potes erimus, viribus nos exscenturos, ita ut Regis voluntas fiat, modo salvus perduravero, quicquid vos sacrificuli dixeritis.*

dam, ut coram Magistratu Civili causam dicerent, dicam scripsit, id enim Præfulem ægerrime laturum scivit. Convenerunt quidem sub autumnum Stafholtii in tractu Borgarfjord, sed id colloquium mox, ut alias, in rixas abiit.

§. 33.

Anno 1286 cum Præful nondum in Comitii sui copiam facere vellet, Rafnus Jonam Nomophylacem cum quibusdam aliis Skalholtum, de concordia cum eo acturos, ablegavit. Quibus post longum colloquium re infecta reversis, alteram denuo adornavit legationem, cui præfuit Erlendus & Thorsteinus Vendeli filius, natione Norvegus, vir animi præfentis. Quos cum Præful nec aspectu, nec colloquio dignaretur, Erlendus ira accensus, ipsi, & Biarno Helgonis, ut coram Rafno, aliisque Regiis, eodem die in Comitii causam dicturi comparerent, dicam scripsit, quam ille fusque deque habuit. Rafnus itaque cum hæc omnia frustra esse cerneret, *se, non tantum servitia ab Episcopo abacturum, & sedi Episcopali laicos impositurum, sed præterea etiam Episcopi vifitationem impediturum, Clericos vero, quos contra expressum Regis mandatum præbendis præposuisset, proscripturum esse dixit, ni Præful de tam contumaci contentione remittere vellet.* Nomophylaces itaque denuo litteris a Thorsteino Skeggio & Magno Petræo perferendis, Episcopo significarunt *velle populum unanimi consensu, ut Rescriptum Regium & Pactum Brautarholtenfe de præbendis rata habeantur, Episcopus, quæ ceperit, inter quæ sit præbenda Gardensis, restituat, excommunicatis accessus ad sacra permittatur; omnesque tandem orare, ut id consilii, quod pro re & tempore optimum sit, capere velit.* Quibus ille respondit: *ut cernat Rex, Regina & Dux hereditarius, quantum ipsorum honori & voluntati tribuat, se, hac vice omnes has contentiones Regis & Archiepiscopi arbitrio permissurum, ea tamen conditione, ut sibi ab Erlendo Crasso satisfactionem adjudicent, quod sibi contra leges divinas, ut coram laicis compareret, dicam dixerit. De laicorum autem absolutione idem se quod proximo anno toleraturum; quas condiciones Rafnus lubenter accepit (a).*

D 2

§. 34.

(a) Verba Islandica hæc sunt: " Næst verdugre heilsan. Til þefs at herra Eyrikr kóngur. " oc herra Hákon hertuge. oc frú Ingibiörg skilie at ec vil giarna þola. oc til þefs " vægia.

§. 34.

Hac æstate Presbyter quidam Islandus, Gudmundus Halli edicta & referipta Regia secum attulit, quibus mandabatur, ut Rafnus cum 120 armatis, ad resistendum Svecis, qui in Norvegiam irruptionem facturi timebantur, quam primum in Norvegiam transfretaret. Ille autem inane (quod & revera fuit) tumultuationem esse conjectans, senium & valetudinem prætexens, diu hæsitabundus, tandem itineri sese accingit. Sed antequam enavigandum esset, in morbum incidit, qui eum in multum usque autumnum lecto affixum detinuit. Præsul autem, cui Rex idem hoc negotium commendaverat, & ut suis vitæ & mercimoniam, modo indigerent, mutuo daret, rogaverat (a), summa alacritate impetrata fecit, quod ipsi postea Regis gratiam conciliavit.

§. 35.

” vægja. at þeirra virðing og sémð være sem mest heil og hallðin. gjaure ek þat til-
 ” læte at sinne. at um þau mál er Rafni sír á. at ec hafa eigi hallðit þann sama.
 ” sem ec gjaurda í fyrra sumar. og vær löndum. Þótt mér lýniz at hann megj eigi
 ” miðk at sinne átelia. þá legg ek þat under dóm Eyriks konóns. og þess orki-
 ” biskups sem gud lætr verða til Nidaróls kyrkiu. slík sem þau prófaz. at því til-
 ” skilda. at þær ðæne heilgre kyrkiu og mer sémð fyrir þat er Erlendr Digre
 ” stefnde mér og prestum mínum til leikmannadóms móte guds lögum. og fyrir þat
 ” annar. er til brygða hefr gjört verit af leikmanna hende í móte þeim samninge
 ” sem gjaurðiz með ós í Skálholste. enn um þionnstutauk þeirra sem kyrkiar hafa
 ” tekt sem konónsbref lýniz ávíla. þole ec slíkt sem hit fyrra sumar. ” Et est:
 Digna in antecessum salutatio. Ut Dominus Ericus Rex, & Dominus Hakon Dux,
 & Domina Ingiburga, comperiantur, me soleraturum & concessurum, ut eorum di-
 gnitas & honor factus seclius conservetur, in presenti in his cedo, quod casus, de
 quibus ego & Rafni æstate præcedenti pactum inimus, quod pactum violasse Rafni me
 inveniãt, quanto illa inveniãtio huc usque sine fundamentum esse mihi videatur, senten-
 tia Regis Erici, & Archiepiscopi, quem Deus Ecclesie Nidrosiensis dabit, tales, qua-
 les tunc probata fuerint, sub jicicio, hac tamen conditione, ut sancta ecclesie & mihi
 condignam reparacionem adjuvencem, pro eo quod Erlendus Crassus me, meosque sacer-
 dotes, contra leges divinas, in jus laicorum vocavit, & pro secundo de violacione
 pacti, quod Skálholsti inivimus, a laicis commissã. Sed de illorum ad sacra admi-
 nistracione, qui præbendar, prout litera regie indicare videntur, capefferunt, idem, ac
 præcedentis æstate, tolciõ.

- (c) Rex hæc inter alia scripsit: ” Þær hafa heyrð at ver höfum kallat til vor sólk af Islande
 ” með miklum skanda. biðium ver og at þær látir ós heimila vera ydra menn.
 ” nefndar-

§. 35.

Nondum suum Norvegia Archiepiscopum acceperat; Electus quidem fuerat Narsus Bergensis; sed cum officio impar esse videretur, ab incepto destitutum fuit. Deinde in Indridum quendam, qui quondam fuerat Canonicus Nidarosensis, sed in dissidio Jonæ Archiepiscopi & Erici Regis, exilio multatus, Bononiæ jam litteris operam navabat, omnium Canonicorum vota consentiebant, Rex autem cum Senatu, electionem viri turbidi & iniqui, inflatque ingenii, summopere improbabat, & omnibus modis impediēbat, quod ubi cognovit Indridus; has partes suscipere recusavit. Hujus electionem Arnas gestiens audivit, idque quod tantopere cupiebat, omnino futurum confidit.

§. 36.

Sub autumnum visitationem Quartæ occidentalis ingreditur, in qua Ericum Mördi filium, qui invito Episcopo, præbendas Holtensem & Selardalensem sui juris fecerat, cum Holtensem sub Episcopi patrocinio a diebus Thorlaci Sancti fuisse, quatuor Clericis jure jurando confirmarent, cetum etiam in littora templi Eyrensis ejectum, suo lucro verterat, & præterea edicta Rasii per Quartam occidentalem publicari curaverat, cum Præfulis arbitrio omnia concedere jureque jurando judicio se staturum promittere noller, ut & Clementem quendam, qui ipso inconsulto præbendam Nupensensem repetiverat, in templo Holtensi, ingenti solennitate, accensis cereis & sonantibus campanis, ipso B. Virginis Nativitatis Festo diris devovit. Deinde etiam Einarum Vatnsfiordensem, qui præbendam, spreto Jonæ Archiepiscopi judicio occupaverat, excommunicatus sacra frequentarat & corpus Domini acceperat, incestique insimulatus, jure jurando se purgare noluerat, unacum Thorgrimo Eina-

D 3

ride,

" nefndarmannum til búnsdar. enn þer tókik aðra jafnamikla. Þegar útgreiddiz.
 " reynum ver oc nokkurn góðvilia af yðar tillögum. Þá skal yðr auðvelddare yðar
 " bænaftadr til vor. " Id est: *Audiistis quod nos copias de Islandia, subito colligendat, evocaverimus, (quare) & vos rogamus, ut vestros homines, quo prius conscripsi isti instructi sint, nobis concedatis, & vos tot invicem quando instructi fuerint, recipietis. Si vestram quandam benevolentiam & procuratorem (hæc in re) experierint, precibus exinde vestris apud nos facilius erit exoratio.*

ride, qui Stadum Steingrimsfiordenfem invaserat, ceteraque in templi lic-tora ejectum divenderat, pari ac priores modo execratus est.

§. 37.

De his Præfulis gestis Rafnus ab Erico certior factus, valida stipa-tus manu obviam ire parat, Thorvaldumque Helgonis, quem, ut supra diximus, templo Stadenſi Episcopus præfecerat, cui non tantum ob re-centes offensas & Præfulis gratiam, sed etiam ob antiquam de re pecuni-aria controversiam infensus fuit, intercipere cogitat. Sed Præful nutu-cujusdam, Rafni consilia subolens, Thorvaldum captivitatem fuga præ-vertere iussit; Rafnus itaque spe dejectus, Episcopo primum in tractu Kollafordenſi occurrit, qui cum, post aliquantulum colloqvii, abire jus-sit; Nam in septimana quatuor temporum, quæ autumnò incidit, Præ-ful ordinationibus Clericorum & officio missatico intentus fuit, quæ in Rafni præsentia, sui & ecclesiæ hostis, ut aiebat, peragere noluit. Pa-ruit quidem ille hac vice, sed invitus; Episcopo denuo ad villam Hvo-lum occursurus, ubi non multum absuit, quin in gratiam redirent, ni Præful, ut omnia quæ de rebus controversis ipse pronuntiaturus esset, rata se habiturum, Rafnus jure jurando promitteret, inflexibilis exigere perseverasset, quæ conditio, pacta & concordiaæ spem abruptit.

§. 38.

Anno 1287 Præful jam tandem prædictum Indridum aut quendam alium Archi cathedram ascendisse confidens, prioris anni pacta rescidit, præbendarumque occupatores denuo excommunicavit. Quod cogno-scens Rafnus, ne nihil facere, & quantum in se esset, laicis deesse vide-retur, profligato Biarno Helgonis, ipsiusque bonis fisco adjudicatis, Stur-lam Sæmundi latifundio Gardensî denuo præposuit. Deinde in publicis Comitiiis, omnes, quotquot Episcopus præbendis de quibus controver-tebatur, Clericos, invitis laicis præposuerat, proserpsit; Ab eo vero excommunicatos infontes & injuste multatos esse, proclamavit, cumque iis non tantum ipse communicavit, sed & aliis, ut idem facerent, auctor fuit. Se autem Præfulem decimis privaturum & visitationem ejus impe-diturum minatus est. Sed res non ultra minas venit; Nunquam enim a suis,

fuis, qui eum ut exempla Norvegica imitans, Episcopo manus injiceret, instigare non destiterunt, induci potuit, majorem enim ministerio Ecclesiastico reverentiam debere dixit. Sed neque Præfuli furdis hæc auribus prætermisit, neque ad ea omnino siluit; Nam Ráfnii aſſeclas & quotquot Comitiorum decreto confenserunt, similiter & Clericos, qui non per fas nefasque læcis restiterant, excommunicavit, ipsum autem Ráfnum anathematis telo aggredi, consilio Runolfi Abbatis Verentis, distulit, aut non ausus est; verebatur quippe, ne hoc modo exasperatus, nulli preciturus omnia misceret. Eodem anno Jorundus Holensis Norvegiam petiturus, Arnæ suæ diœceseos curam commendavit (a).

§. 39.

Anno 1288 Ráfnus ex improvise Thorvaldo Helgonis superveniens, eum, ut se, suaque omnia sibi, salva tamen, quam Ecclesiæ & Præfuli debebat, reverentia, committeret, prædiumque Holtense, restitueret, adegit. Qui paulo post a Ráfno dimissus Præfulem convenit, cujus animum, non tantum ob initam cum Ráfno pactioem, sed & ob liberam nimis templorum Holtensis & Varnsfjordensis reddituum dispensationem & dilapidationem, ut & pecuniam, quam Thorvaldus Nialo cuidam debebat, a se alieniorem offendit. Quem ut reconciliaret, prioribus pactis rescissis, ipsi se suaque omnia subicere coactus est, itaque facultatum ejus inter creditores divisoem agens Præful, Nialo dentem balænx quatuor cum dimidia ulnas longum (b), inter alia addixit, quod Thorvaldum

(a) Scilicet, ut Clericos ordinaret, majora templa purgaret, si profanari contingeret, & graviores causas aut casus judicaret, reliqua vero suis officialibus concediderat.

(b) Hos dentes veteres maximi fecerunt, Reges enim & Magnates capulorum loco illis usi sunt, testibus; inter alios SOLINO cap. 22. *Qui student cultui, (inquit,) dentibus mari nauticum belluarum insigunt ensium capulos, candicant enim ad ebryeam claritatem.* Et STURLÆO in Vita Magni Nudipedis Norvegiæ Regis, de cujus ense ille ita: *Cinctus acutissimo gladio, cui nomen Leggbitr; ejus capulus ex dente urji marini fuit, aureis limbis exornatus.* Ex talibus dentibus Paulus Præful Skalholtensis circa annum 1210 litæum affabrefactum Thoroero Archiepiscopo transmisit; Et Ôgmundus Skalholtensis ex duobus magnis dentibus binas tubas fieri curavit, quas Regi Christiano II. 1521 dono dedit, ut infra monebitur. Ad nostram usque ætatem Skalholti talis litæus exquirete factus visebatur. Hodie ejus modi dentes rariores sunt, &

Thorvaldum male habuit, Nialum enim, cui tantum cimelium obtingeret, omnino indignum putavit, quod ut ipse Episcopus dono a se accipiat, rogans, veniamque sibi ad externos abeundi concederet, flagitans, repulsam tulit, quam ægre ferens, ut Episcopo vicissim aliquid molestiæ adferret, dentem Regi Erico a se assignatum fuisse, professus est. Paulo post Præful, Rasno, ipsum majoris excommunicationis hoc facto jam denuo reum a se festo Thørlaci diris devovendum fore, nuntiari curat, qui se ejus maledictiones susque deque ferre, ipsum autem non leve in Regiam Majestatem crimen commississe, cum ejus cimelia vulgari cuidam rustico adjudicasset, regeffit.

§. 40.

Sub ipsa Comitibus appulerunt Regii Legati, Olaus Ragneidæ filius Regis Aulæ Magister, & Sighvatus Haldani filius Islandus, qui sub autumnum e Norvegia solventes in Hetlandia hybernaverant. Hos statim convenit Rasnus, qui de controversia præbendaria Olavum certiolem factum, præoccupare, & in suas partes trahere satagit. Quod audiens Lop-tus Helgonis, Præfuli, qui ineunte hoc vere visitationem quartæ orientalis susceperat, obviam volat, quid facto opus sit moniturus. Hic accepto nuntio, tanta celeritate usus est, ut septem diebus longum & arduum iter ad Comitibus emensus sit, quod alii quatuordecim vix possent conficere. Acceptis deinde Regiis literis, gratiarum actionem pro præstita prioribus Legatis benevolentia & horum commendationem continentibus, antiqva de præbendis controversia disceptari capta est, quam hac vice sua intercessione & auctoritate ex Regii Edicti tenore pronuncians, ita sopivit Olaus, ut absolutis, quos excommunicaverat Præful, datis acceptisque mutuo vadibus, utriusque sua jura, usque dum Rex & Archiepiscopus litem dirimerent, facta testata manerent (a).

§. 41.

---

qui jam conspiciuntur, unius aut sesqui ulnæ longitudinem raro excedunt. Hic, de quo jam agimus, dicitur *nábovalstóni*, cujus longitudo fidem fere superat. Hippopotamorum dentium mentionem facit *OTIHERI Periplus* §. 5. quibus magni pretii ossa inesse, & postea Biarmiorum & Finuorum Regnum censum in balænarum ossibus, id est, hisce dentibus consistere, ait. De dentibus balænarum erudite agit *WORM*, in *Epistolis* passim.

(a) Formam hujus *Transactio*nis vid. ad finem hujus capituli Litt. C. ex *Vita Arne* Manuscr. desumptam.

§. 41.

Exactis autem Comitibus, Jörundus Hølenfis & Thorvardus Thorarini in Islandiam revertentes, literas Jörundi, quondam Hamarenfis, sed jam electi Archiepiscopi Nidarosienfis adtulerunt, quibus Arnæ, ut præbendas a laïcis, sive eas hæreditate, emtione, donatione, dotis nomine, aut quocumque tandem jure teneant, reposcat, tergiverfantes autem anathematis fulmine feriat. Idemque illud Jus Ecclesiasticum quod ipse quondam instinctu Jonæ Archiepiscopi Islandis præscripserit, urgeat, mandabatur (a). Alteras autem Archielectus laïcis misit, quibus acta & judicia Jonæ Archiepiscopi de præbendis confirmavit: Regium autem Diploma, quod Rafnus anno 1283 attulerat, rescidit & nullius valoris pronuntiavit: Omnibusque præbendarum occupatoribus pro injusta earundem invasione & tractatione, ad Præsulis nutum satisfactionem præstare mandavit; obnitentibus autem, ut Dei Ecclesiæque contemtoribus justissimam execrationis penam minatus est. His acceptis literis Præful ad ingrediendum iter Norvegicum in procinctu stans dubitare cœpit an propositum mutaret, & mandata prius executioni daret, sed consilium Olai sequens, in incepto perstitit. Vicario sibi dum abesset substituto Runolfo Abbate Verensî; Minime tamen eodem ac Rafnus navigio avehi voluit, quem etiam ante abitum non semel a convictu suo arcuerat; Rafnus enim ab ipso absolutionem accipere, utpote sibi insonis visus, dedignatus fuerat. De supra memorato balænx dente etiam ante eorum abitum litem recrudescere incipientem Olaus ita ad tempus sedavit, ut is Præfulis inter navigandum arculis inclusus, Regi in Norvegiam transvectus traderetur.

§. 42.

Præful felici fatis navigatione usus, Nidarosiam eodem fere tempore pervenit, quo ipsius, cujus ante injecimus mentionem, in paucis carissimus, Sieghvatus Lande Canonicus Nidarosienfis Roma Pallium attrulit, quo Dominica post festum Trinitatis 20, Eyvindus Osloënfis & Arnas

---

(1) Vid. supra Tom. I. pag. 471.

nas Stafangrensis Episcopi, Arna Skalholtensi & Thorsteino Hamarensi adstantibus, Jorundum Archiepiscopum induerunt. Hic Arnam quod Rafnum ejusque assecclam Erlendum, aliosque sacrilegos non dudum devovisset. acriter increpavit; summam enim sibi totique ecclesie infamiam hac indulgentia contraxisse dixit: Objiciens inter alia Jorundi Holensis aeta & exempla, qui omnia ex voto perfecerit, suaque, quotquot in ipsius diocesi sitae essent, praebendas potestati subjecerit; (id enim Holensis superiori anno in Norvegia manens Archiepiscopo pervaserat) Arnas autem rem aliter se habere asseverans, fidem non invenit.

§. 43.

Anno 1289 Jorundus Archiepiscopus Rafno Bergae in Regis fatalitio commoranti, ut coram se causam dicturus, praesertim quod anno 1282 in Norvegia constitutus Jonae Archiepiscopi persecutioni consensisset; Nidarosiae compareret, diem dixit: Arnas etiam eidem, ob commissa in Islandia crimina, dicam scripsit. Sed has evocationes contemnens, a Narso Praesule Bergensi diris devovetur, quibus tandem Tunsbergae ab Archiepiscopo absolvitur, edita ante liberrima confessione, & se laicorum in occupatione praebendarum coryphaeum fuisse, & ipsos hac in re haudquaquam tantundem processuros fuisse, ni ipse Regia fultus jussione, praescriptis a Majoribus conditionibus omnino manendum dictitasset, etli Archiepiscopi Pontificis auctoritatem praetendentes summa injuria eas evertere conarentur, praestitoque demum solenni juramento, in gratiam & communionem recipitur. Praesul autem Arnas, ineunte vere Nidarosia Bergam veniens a Rege perhumaniter excipitur, a quo etiam eadem aetate domum revertendi veniam eblauditur. Quod ubi cognovit Rafnus, laicorum rationibus haud conducibile putans, si Episcopus se absente solus omnia dirigeret, per Audinum Hesta¹orn Regis intimum Consiliarium, non tantum ut concessa abeundi venia revocaretur, sed & ipse Praesul expeditionis Danicae, quam jam parabat Rex, focus esse juberetur, effecit. Paruit quidem Praesul, sed valde invitus, missisque cum sacerdotibus Jona Ormi & Orno Dagi literis & mandatis ad Runolfum Abbatem, Regem sequitur.

§. 44.

§. 44.

Adulta ætate Archiepiscopus & reliqui Præfules, qui hætenus itidem expeditioni interfuerant, reverti cogitabant, quod sentiens Arnas, conscensa scapha ad Metropolitanam triremem tendens, cum eo discedere parabat. Quod ubi Regi nuntiatum est, quosdam suorum, ut discessum ejus prohibeant, misit. Qui sive fortuito scapha Præfulis depressa, ipsum pæne submersum, in lembum, quo vehebantur, adtractum, Regi stiterunt, qui ipsum humaniter exceptum secum detinuit, honesteque & liberaliter tractatum, non modo sæpe sanctioribus consiliis adhibuit, sed & ejus opera in legationibus ad Daniæ Regem usus est. Nihilo tamen secius militiam, cui invitus nomen dederat, graviter tulit, nam raptu conquisitis vesci abnuens, domo tantum avectis esculentis, ut pane, butyro, talibusque, quæ tamen situ corrumpi cœperant, uti voluit, unde scorbutum & dentium quorundam maxillarum jacturam contraxit. Huic etiam expeditioni (a) interfuit Rafnus Oddi, qui strenuum prudentemque virum semet præstans, Regi in multis operam suam probavit, ipsiusque & Præfulis animi concordia jam coalescere visi sunt; Sed vergente ætate minimo digito ictu sagittæ vulnus accepit, haudquaquam initio lethale: Quod cum homo militaris negligeret & parvi faceret, nihil, quantum vires permittebant, consuetis muniis intermissis, primo digitus, deinde manus & brachium tabuerunt, tandemque vi mali latius serpente, & omnem profus medicinam respuente, Tunsbergæ, Anno ætatis 65. 10 Calend. Decembris obdormivit.

§. 45.

Rex Ericus ex hac expeditione redux Tunsbergæ aliquantisper substitit. Tandem vero ineunte hyeme religiosam ad Sanctum Olavum Nidarosensem professionem una cum Duce Hacone suscipiens, Præfulem nostrum secum habuit. Quem, cum Provinciæ, cui nomen Rings-

E 2

akur

(a) Bellum hoc Ericus Norvegiæ Rex, Erico VII. Danorum Regi, alias dicto Menved, indixit ob maternum hæredium sibi denegatum, additis non nullis de Jacobo Comite Hallandiæ, qui inter Regis Erici VI. parricidas habebatur. Conf. PONTANI *Rer. Dan. Hist.* lib. 7.

akur appropinqvaret, cum universo satellitio Jonas Brynjolfsi (a) Regionis Præfetus splendido convivio excipere voluit, ipse etiam festivitati non tantum interfuturus, sed etiam Rege sic jubente, cui Præful alterum latus clausit, ab altero proximus sessurus, (Dux enim Hacon cum suis in altero cænaculo convivabatur) quod conspicens Præful, Regi factis imperiose in os dicere ausus est; aut Jonam mensa arcendum, aut se discessurum alibiqve cœnaturum. Ad quæ Rex rubore suffusus, Jonam discedere jussit: Quæ Regis humanitas & Præfulis arrogantia omnibus admirationi fuit. Nihilo minus Rex ipsi omnem benevolentiam præbere & necessaria ministrare, non tantum in itinere, sed etiam quamdiu Nidarosia mansit, perseveravit (b). Eo autem discedente, Archiepiscopalis mensæ particeps factus est, usquedum pecuniam ad sumtus sustinentos ex Islandia reciperet (c).

§. 46.

A proposito in Islandiam remeandi, ut, supra diximus, retractus Præful noster, Sacerdotes Jonam Ormi & Ormum Dagi f. ad Runolfum Abbatem,

- (a) Hunc Jonam, ob consentionem profligationis Jonæ Archiepiscopi factæ 1282, & quod cum uxore sua aliquandø in ipsius Archiepiscopi lecto dormire ausus fuisset, excommunicaverat. Et sane Rex Ericus Arnæ Skalholtensi cognominis sui rationem non probavit; ipsi enim & nunc & alias non Misoclerum, sed tanquam indulgentissimum Patrem se præbuit, vid. supra Sect. I. cap. 3. §. 3. Tom. I. pag. 401.
- (b) Tunc etiam in prima jejunii quadragesimalis hebdomade anno 1290 testimonium edidit, a nobis supra Tom. I. pag. 569 commemoratum.
- (c) Doctissimus *ARNGRIMUS CRYMOG.* lib. 3. cap. 5. ut & Auctor appendicis *Vita Arnæ Episcopi*, (quæ non unum agnoscit Authorem, nam Partem priorem, usque ad annum 1291 antiquitus conscriptam esse, Appendicem vero a recentiore manu adjectam res ipsa clamat) Arnam dum hac vice per aliquot annos aulam secutus, id gratiæ apud Regem meruisse, ut præbendarum jura in clericos a laicis transferrentur; Decretumqve Regium, quo id declaratum est, datum fuisse anno 1295 asserunt, sed utrumqve perperam; Nam 1) ipsum Decretum seu Diploma Regium quod ad calcem perantiqui codicis *legum Islandicavum* membranacei exaratum existat, plenis literis dicit hoc factum esse anno regiminis Erici 17 quod non in 1295, sed 1297 optime quadrat. 2) Dicitum Diploma mentionem facit Arnæ Præfulis ut præsentis, qui cum sex Clericis interposito juramento pactioni una cum Archiepiscopo subscripsit & sigillum affixit; sed Arnas ab anno 1291 ad 1297 in Norvegiam non venit, ut testantur *Annales Flateyensis, Skalholtensis, & Vita Laurentii Episcopi Holensis.*

Abbatem, suum in Islandia vicarium, suas & Metropolitanæ literas & mandata perferentes, ablegaverat. Quibus acceptis Abbas, ut mandatum erat, Erlendo Olai filio tunc temporis Nomophylaci, dicam scripsit, injunxitque, ut quam primum ab ipso Archiepiscopo, anathematis, in quod consentiendo persecutioni Jonæ Archiepiscopi inciderat, absolutionem accepturus Nidarosiam se sistat. Qui periculum in mora putans, extemplo enavigat, absolviturque; antequam Arnas ex Dania Nidarosiam reversus est. Qui adveniens Erlendo denuo dicam scripsit, non tantum quod una cum Rasno laicos ad occupandum præbendas instimulasset, sed etiam jurisdictionem ecclesiasticam sibi arrogasset, gloriæ divinæ & Ecclesiæ emolumento non parum obfuisse, aliaque ejusdem furfuris obiciens, Erlendus vero consilium ab occasione mutans, & a Rasno, si convalesceret, aliquid subsidii sperans, ut actionem hac vice eluderet, omnia quæ sibi præsidio aut excusationi esse possent, jam ad manus non esse obtendens, causæ comperendinationem postulavit, quæ ei ad subsequentem 18 Cal. Septembr. concessa est, ad quem ille non comparuit, sed anno 1290 a Rege Quartæ occidentalis Præfecturam adeptus, insalutato Archiepiscopo Islandiam petiit. Runolfumque Abbatem primo Staholti, ubi amice collocti sunt, & deinde ad transitum annis Hvita, qui Feriubacke vocatur, convenit, unde discordes discesserunt. Erlendus enim se pænis & disciplinæ quam Abbas ei dictabat, submittere recusavit.

§. 47.

Paulo post, acceptis, quorum supra mentionem fecimus, Archiepiscopi & Arnæ Skalhøltensis edictis & epistolis, Abbas conventum Clericorum Gunnarsholti coëgit, in quo eadem publice prælegit, quæ Jorundo Holensi præbendas a laicis intra dioccesin Skalhøltensem repossidere, severissime injunxerunt. Quod cum ille jam in quarta orientali aggressus esse nuntiaretur, Abbas in occursum ejus volat, qui ambo conjunctis viribus, talia agendo, ætatem consumserunt. Shalhøltum pervenientes, qui se habeant reditus cathedrales perscrutabantur, reperiebantque hoc anno ex decimis & prædiorum pensionibus, redituum summam esse 1600 Imperialium valorem. Hinc vilitationem ultra persequentes, laicis ubique expulsis, Clericos rursus præbendis præferunt;

usque dum Hiardarholtum ventum esset. Illic Biornus Dugfusi ab Arna Episcopo ob præbendarum invasionem excommunicatus in templo, iussu Rafni sepultus quævit; Sed cum jam quidam coram Jörundo juramenti fide interposita, Biornum sub mortem poenitentia ductum absolutionem petiisse confirmarent, cadaver effodi & ab Abbate absolvi curavit. Ipse autem templum ob sepulturam excommunicati profanatum lustravit. Quo factò, hac vice domum quisque suam revertentes discesserunt.

§. 48.

Præsul, cujus reditus in Patriam etiamnum differebatur, Abbati denuo Anno 1290 mandata dederat de præbendis a laïcis extorqvendis, similiter de judiciis & pœnis, refractariis infligendis, statuta quædam, a se, iussu Archiepiscopi, sed consilio Sighvati Landi & Magistri Oblaudi concinnata, transmiserat, ex quorum præscripto Abbas execrationibus debacchando plurimis laïcorum præbendas extorsit. Nam audita morte Rafni animos demiserunt. Anno autem 1291 Arnas Episcopus ex Norvegia rediens, paucas quæ restabant præbendas a laïcis in Clericos transtulit, haudquæquam ita volente aut jubente Rege, sed ex Archiepiscopi mandato & auctoritate (a).

§. 49.

Anno 1292 Thordus Halli & Christophorus Vilhelmi nova Regis Edicta adtulerunt, quibus laïcis præbendas, quotquot sub Aristocratia eorum juris fuissent, a Clericis repocferent, mandabatur. Illi itaque cristas erigentes (b) hoc & seqvente Anno 1293, signa præferente Thorvardo

(a) Hoc, & superioribus annis, dissensiones Jörundi Archiepiscopi & Canonicorum Nidarosienfium, quorum coryphæi fuerunt Sighvatus Lande, Eilifus Korti, qui Jörundo tandem successit, & Audinus Rufus, postmodum Episcopus Holensis, vigerunt, quæ tandem in plusquam vatinianum odium eruperunt. Quam in suam & laïcorum rem vertens occasionem, Rex litem de præbendis ultro movit, quod etiam, præter supra allata, probat ante annum 1295 inter ipsum & Præsules de præbendis transaction non fuisse. Conf. supra Tom. I. pag. 443.

(b) Ex hoc Facto inter alia patet, fracto jam & submisso plane animo fuisse Jörundum Archiepiscopum; Non enim fecit, ut antea ejus antecessor Jonas anno 1273, qui Regi gregarii

vardo Thorarini, Clericos ejicere & præbendas sibi vindicare aggressi sunt. Quos Præsul, anathematum haud parcus diribitor anno 1294 diris devovit. Sed Thorvardo anno 1295 ad exteros proficiscente, Præsul pactum quoddam cum laïcis de præbendis iniit; Quorum duodecim anno 1295 præbendarum jura & dominium sibi abjurarunt. Quod ubi in Norvegiam relatum est, duodecim illi anno 1297 a Rege evocantur. Eodemque anno ipse Præsul, quinta vice a quo electus fuerat, nunquam reversurus Norvegiam petiit, ubi tandem, longa illa de præbendis controversia, unacum ipso, quodam modo sepulta fuit, ut patet ex Edicto Erici Regis, dato Augvaldsnesiæ, in festo exaltatæ St. Crucis, anno 1297, quo laïcis templorum, quorum ipsi fundos dimidios vel ultra possiderent, jura confirmabantur, reliquis omnibus Episcoporum potestati relictis aut traditis (a). Ipse autem Præsul Anno 1298. 15 Cal. Maji. ætat. 61 officii 29 Bergæ in Monasterio St. Michaelis sepeliendus, vitam cum morte commutavit (b).

§. 50.

gregarii cujusdam affessoris in simili causa locum implere, obtulerat; Decidendi autem & decernendi potestatem penitus pernegaverat; sed ipse jam tali conditione contentus, fasces Regi submittere coactus est. In causa autem fuit quod supra notavimus, inter ipsum & Capitulum Nidarosiense ortum dissidium, in quo ille Regis sibi patrocinium emendicare conducibile ratus est. Vid. supra Tom. I. pag. 449. Si Rasmus laïcorum Patronus indefessus, Regisque semper flagrantissima gratia fruens, vitam hætenus produxisset, forte tot tamque amplarum præbendarum jure & fructione laïci non spoliati fuissent. Sed agnoscenda hic ut alias divina providentia, quæ actiones etiam in se & per se malas ad bonum finem dirigere & potest & solet. Nam hoc modo Ministerio in Islandia in hunc usque diem quadratenus provifum esse voluit. Huncque tandem, longa & injuriosi de præbendis controversia finem sortita est, quæ a Thorlaco sancto primum mota, cum ipso obdormivit, sed ab Arna cathedram Skalholtensem ascendente resuscitata, cum ipso etiam sepulta fuit. Ille autem hinc cognomen sortitus est. Nam a posteris non immerito *Stada-Arne* vocatus fuit, quo etiamnum nomine in nostratum Annalibus insignitur.

- (a) Regium illud Diploma exhibuimus supra Tom. I. pag. 411.
 (b) Huic Sancti Michaelis Monasterio anno 1280 cum Bergis esset, Ecclesiam *Kirkjubæ* in Insulis Vestmannicis sitam legaverat, diuque deinde hoc Monasterium donum obtinuit; nam 1214, decimas inde accepit; & hæc (ni fallor) causa est, quod Vestmannenyeses, non Islandico sed Norvegico more, decimas solvunt. Literæ donationis e tabulario A. Magnæ exscriptæ ita se habent: *Universis Sanctæ Matris Ecclesie filiis, tam Prælati quam subditis, presentes literas inspecturis, vel audituris Arnifus Dei gratia*

§. 50.

Talis in vita & morte fuit famosissimus ille Skalholtensis Episcopus Arnas Thorlaci, de quo vere dici potest, ingentes viri virtutes ingentia vitia æquasse, sed quæ temporis, quo vixit, magis quam personæ aut ipsius naturæ fuerunt. Quenam, præter allata, de ecclesia sibi concredita, merita habuerit, Statuta ab illo sancita uberius commonstrant (*). De eo Author *vite Arneane*, quæ satis prolixè & non inconcinne scripta existat, tale fert iudicium: *Convivia, & frequentia & splendida instituit, dator & exactor seu acceptor fere immodicus fuit; Causis Civilibus & Politicis multum sepe temporis impendit dijudicandis, plurimique ei causas discernendas sua sponte subjecerunt, quod ei plebis quidem favorem, sed Opimatatum odium & rei domesticæ dispendium contraxit; inter Clericos & laicos iudicem agens, illis sepe iniquior videbatur, quod ideo fecit: primo ut nocentibus omnem impunitatis spem præcideret; demde ut laicos hoc modo sibi devinciret; tandemque ut eos in Ecclesie jura peccantes, gravius puniendi, eo speciosorem prætextum haberet.*

Litr. A.¹

- (a) Vier Bróder Ogmundr under gudz þolinmædi ábóti í Videy giörum godum mönnum kunnugt med þessu voru opnu brefi, ad vier hófum yferlesit ok sed gamallt regiftrum heilagrar Skálholts kirkju fo látande

---

gratia Skalholtensis Episcopus; Salutem in Domino sempiternam! Caritatem vestram nolumus ignorare Nos Ecclesiam Beati Nicolai Archiepiscopi & Confessoris, in loco qui dicitur Kirkiubör in Vestmannaý fundatam, auctoritate & consensu Venerabilis Patris, Johannis Dei gratia Nidarosensis Archiepiscopi, Monasterio Sancti Michaelis circa Bergensem Civitatem constituto, cum omnibus pertinentiis canonice contrulisse perpetuis temporibus possidendam, salvo Pontificali jure in omnibus & parochiali. In cuius rei testimonium, Sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum Bergis; anno gratiæ 1280. Pridie Calend. Augusti.

(*) Vid. mox infra Litr. D. E. F.

(n) Id est: Nos Frater Ogmundus divina tolerantia Abbas Videyensis, per has nostras patentes omnibus bonis notam facimus, quod perlegerimus & viderimus regisrum antiquum sancti templi Skalholtensis, verbotenus tale, quale hic subnectitur: Constituto die
Idus

de ord epter ord sem her stendr skrifad. At tilsettum degi Idus Julii, voru fyrir ofs virduligr bróðer vor Arni biskup at Skálholhti af helstu kyrkiu sinnar, ok fá leikmadr er Sighvatr heiter Hálfðánarson af sinne hálfu ok brædra sinna, ok Einar Þórvaldsfson fyrir sína brædur. Þá bar fram þessi biskup í dóm fyrir ofs sína beidflu með þessum hætti sem her seger:

Virduligum herra Jóni Erkibiskupi. Ek Arni biskup ad Skálholhti kærri þat fyrir gudi ok ydr uppá Sighvatr Hálfðánarson, at hann hendir ok kallar fer kyrkiu hins Helga Nicolai í Odda til forráds ok allrar aftöku ok sínum bræðrum. Nú af því at Sighvatr á at hafa svar fyrir alla her um, þá beidunf ver at þer dæmet Heilagri Kirkiu aull þau rettindi sem hún á at hafa, enn mer ok minum lögligum epterkomendum friálfst valld ok forráð kirkiunnar slíkt sem til Skálholts biskups heyrer epter lögum.

Þesse andsvör hafði Sighvatr á móti Arna biskupi, at hann hyggir at þat skilord megi standa, sem Sæmundr Sigfúsason giörði fyrir Oddastad at hann skilddi fer forráð ok vardveitflu ok sínum erfingium æfingliga. Sídan var Sighvatr spurdr: Hvört Oddastadr væri kyrkiu eign kalladr? Hann svaradi: Hann mundi eigi á móti því mæla; so þó ad Oddveriar skyldu vardveita. Svo ok gekk Sighvatr vid fyrir Erki-biskup-

---

Idus Julii coram nobis comparuere Reverendus frater noster Arnas Episcopus Skalholtensis, suæ ecclesiæ vice, & lætus quidam nomine Sighvatus filius Halfdanis, suæ & fratrum vice, & Einar filius Thorvaldi sui ipsius vice. Deinde iste Episcopus petitionem suam coram judice hoc modo protulit: Reverendo Domino Jonæ Archiepiscopo: Ego Arnas Episcopus Skalholtensis Sighvatum filium Halfdanis eorum Deo & Vobis postulo, quod templum Sancti Nicolai Oddense sibi suisque fratribus, quoad curatellam & omnium proventuum interreceptionem detinet, ac jure competere urget. Cum igitur Sighvatus unus omnium vice hac de re respondere debeat, nostra est petitio, ut Vos Sanctæ Ecclesiæ omnia, quæ ei competunt, jura, mihi autem meisque successoribus legitimis liberam templi dispositionem & curatellam, prout ex præscripto legum Episcopus Skalholtensis habere debet, adjudicetis. Hæc responsa Sighvatus contra Arnam Episcopum recessit, se reputare, condiciones illas stare debere, quæ Sæmundus Sigfusius prædio Oddensi imposuerat, dum sibi, suisque in perpetuum hæredibus, dispositionem & curatellam reservavit. Sighvatus exinde interrogabatur: Num prædium Oddense possessio templi audiret? Ille se hand inciaturum, respondit, si modo Oddenses curatores essent. Sighvatus quoque coram Archiepiscopo constitetur,

biskupinum, at Steinun móder hans keypti Oddastad af Birni Sæmundsþyne ok Sæmunde Hallsþyni; ok síðan tóku þeir Sighvatr ok brædr hans í erfð epter hana, ok hann átti svörum uppi at hallda fyrir brædr sína uppá þetta mál, ok þeir hafa þetta samþykkt. Med sama hætti beiddist Arni biskup af Joni Erkibiskupi at hann dæmdi honum valld ok forráð slíkt sem Skálholtsbiskupi heyrer at guds lögum fyrir kyrkiunni í Vatnsfirði undan Einari Þorvalldsfyni er ser kalladi kirkiuna til forráða.

Þá voru svör Einars at Þódr födrfader hans let gjöra kirkiu í Vatnsfirði, ok let vígia med þeim skilmála, at hann ok hans retter erfingjar hvör epter annan, skylldu eiga forráði ok vardveitflu. Arne biskup feger svo þeim báðum Sighvati ok Einari, at honum lýndist, at þeir megi ei at rettindum þær hallda eiga ne hafa; baud ok virduligr Herra Jon Erkibiskup hann svo í sí yllduga hlýdni vid Gud ok sig med valldi síns biskupslegs embættis leidretta, ok einkanliga slíka hluti med öðrum þeim sem hann ser umbóta þurfa á Islandi í Skálholts biskups undæmi. Hann segir ok at biskup egi valld yfir kirkiom ok þeirra eignum öllum, enn leikmenn edr ólærder menn megi þær med engu móti eignast. Nu af því at Heilög Kirkiulög votta at liotligr kaupmáli ok at rettindum ónáttúrligr á ekki at fullkomna böndans rettu, ok þat sem í fyrstu er einkisverdt,

þá

tur, quod mater sua Steinunna prædium Oddense de Biörno filio Sæmundi & Sæmundo filio Halli emerit, in quod, illa defuncta, Sighvatus, suiqve fratres jure hæreditatis successerint, & quod ille hac de re, fratribus suis in id. consentientibus, illorum sit mandatarus. Eodem modo Arnas Episcopus a Jona Archiepiscopo postulavit, ut illi dispositionem & curatelam templi Vatnsfirðensis, quales Episcopo Skálholtensi e legibus divinis competunt, ab Einare filio Thorvaldi, qui illas sibi competere urgebat, adjudicaret. Respondit Einar, avum suum Thordum templum Vatnsfirðense exstrui, & tali conditione adjecta consecrari curasse, ut ille ipse, ejusqve legitimi hæredes, unus post alterum ejus curatelam & dispositionem possiderent. Arnas Episcopus utriqve, & Sighvato, & Einari responderet, sibi videri, illis præbendis istas jure nec habere nec retinere licitum esse, Reverendum quoqve Archiepiscopum Jonam veri debite Deo & Sibi obedientia se jussisse, ut potestate officii sui episcopalis tales præferret, ut & alios defectus, quos in diœcesi Skálholtensi in Islandia emendari debere videret, emendaret. Addit & ille: Tempa, omniaqve illorum bona in Episcopi potestate esse, sed laicis, & illis, qui non sunt clerici, illa nullo modo pollidere licitum esse. Cum igitur sancta Ecclesia leges testentur, conditionem turpem & jure incongruam jus possessoris non perficere, & quod primo nullum fuit, succedente tempore

þá má þat síðan eigi fyrir nockru standa þá stunder líða; Ok vardveitflu þessara stada mætti enginn biskup undan sínum epterkomendum gefa, ok einginn leikmadr mætti heldr eignast, ok mega þar skilmála tilleggja Enginn má kirkju kaupa ne felia við verdi utan mikils fátar háfka, ok því fær fá ei rettiliga halldit er svo kemst at. Af slíkum skynsemdum beiddist Herra Arni biskup af Ofs, at Vier dæmdum af Sighvati ok bræðrum hans, svo ok af Einari Þorvaldsfyni forrædi ok alla aftekt ok vardveitflu Oddastadar ok Olafskirkju í Vatnsfirði með öllu því sem þar til liggir, at ónýtum þeirra vörnum, sva allðri egi þeir síðan ne þeirra erfingjar nockut tilkall til greindra kirkna. Nú af því at þetta mál er til vors dóms komit, þá giörum Vier þenna örfkurd á, í nafni Födur, Sonar ok Heilags Anda, at valld ok skipan forrædi ok vardveitflu Oddastadar ok Olafskirkju í Vatnsfirði með öllu því sem þar til liggir hvört þat er tekit edr ótekit, nýtt edr ónýtt, nema þat eitt sem til þarfenda heft haft verit, ok þó skynsamliga tært verit, þá dæmum ver Arna biskupi í Skálholtti ok hans lögligum epterkomendum, hönum ok þeim eilífuga at ráða; Ok fyrirbiödum Vier Sighvati ok bræðrum hans ok svo þeirra örfum, Einari ok hans örfum, nockut ákall um þetta mál at veita. Var þetta bref giört í Biörgvin, þá lidit var frá hingatburd vors Herra Jesú

F 2

Christi

tempore etiam nec valere posse, & nullum Episcopum harum præbendarum dispositionem in suorum successorum damnum abalienandi jus habuisse, aut ulli laico illas possedisse vel conditionem imposuisse integram esse; Nemini enim sine ingenti anime periculo templum pretio emere vel vendere licere, nec illum legitime retinere, qui tali titulo acquisiverit. Ob has rationes Dominus Arnas Episcopus a Nobis postulavit, ut Nos Sighvato ejusque fratribus, ut & Einari filio Thorvaldi dispositionem, interceptionem proventuum & curatelam præbendæ Oddensis & templi Olafi Vatnsfjörðensis unacum omnibus templorum pertinentiis, exceptionibus illorum annullatis, abjudicemus, ita, ut illi eorumque hæredes dicta templa nunquam exinde postulare queant. Cum igitur hæc causa Nostro judicio submissa fuerit, hanc sententiam in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti ferimus, quod dominium & dispositio, administratio & curatela præbendæ Oddensis & templi Olafi Vatnsfjörðensis una cum omnibus eorum pertinentiis, sive accepta fuerint sive non, sive utilia sive inutilia, illis tantum exceptis, quæ in usus (templi) & quidem prudenter erogata sunt, Domino Arnæ Episcopo Skálholtenfi & ejus successoribus legitimis, tam illi, quam his, in perpetuum adjudicamus dispositionem; sed Sighvato, ejus fratribus & illorum hæredibus, & Einari ejusque hæredibus, omnem hæc de causâ postulationem interdicimus. Hæc scripta sunt Bergis anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1273
pridie

Christi 1273 á sancti Jacobs vöku aftan; Ok til fanninda her um, setium Vier Vort infigi fyrir þetta Transcriptarbrief, skrifat í Videy Anno 1518.

Litr. B.

(b) Ver trúum ydr kunnugt vera. at konóngsmenn kváduz stadfesta med löfataki í lögrettu í sumar. at ofs fráverondum allt þat grein-
arlaus^t stóð í brefum þeim sem í fyrra sumar komu til Islands under inn-
figle konóns oc drottningar. oc hvörsu þeir öprudu ser er ver komum
á þingit svo sem Jón Lögmandr vottade í lögrettu. at þeir villdi þat eigi
stadfést hafa. sem móti væri guds lögum oc retti. lýndiz ofs fyrir þessa
hanns framfögn oc þeirra samþycke at þeir fordadiz banns áfelli meðan
þat hellz er þeir hetu. enn ef þeir seilaz á guds rett oc heilagrar kyrkiu
med framkvæmd verkanna. med framkvæmd á dómum yfer kristnum
rette. edr löglaugum. þá falle þeir í þat bann. sem lögbækr heilagrar kyrk-
iu votta. oc þar med opit bref mins herra erkibiskups oc hanns undirbisk-
upa. Nú af því leikmenn eiga eigi valld ne rett at segia lög edr skipa
yfer kristnum rette. þótt nokkrer af þeim hafe annat slutt. þá vilium
ver oc at allir þer vitit. at um almennilega (tru) oc helga skírn. um faust-
ur

---

pridie Vigiliam Sancti Jacobi. In quorum testimonium nos Transcripto huic sigillum nostrum appendimus scripto Videye Anno 1518.

(b) *Id est: Vobis notum esse credimus, quod Regii hac ætate Nobis absentibus stipulata manu in Comitibus omnia ea, quæ ætate præterlapsa, sub sigillis Regis & Reginae in Islandiam pervenere, sine ulla exceptione se confirmasse asseruerint, sed postquam Nos Comitibus adiimus, se ipsos cohibuerint; Jonas enim Nomophylax nihil, quod juri & legibus divinis repugnaret, confirmare illos præsumsisse in Comitibus contestatus est. Ex qua ejus contestatione & reliquorum consensu concludebamus, eos excommunicationi, quousque his promissis starent, non esse obnoxios; sed quam primum juri divino & sanctæ Ecclesiæ, sive opere, sive sententia de jure Ecclesiastico latis, sive jurisdictione derogaverint, eos in excommunicationem incidere, quod Sanctæ Ecclesiæ Decreta, & patentes præterea Domini mei Archiepiscopi & illius Suffraganeorum literæ (*) testantur. Cum igitur laici de jure ecclesiastico leges sancienti, vel sententias ferendi, nec jus habeant nec potestatem, quamvis eorum quidam aliud dicant, tum omnibus vobis notum facere volumus, quod de (iude) univerfali,*
de

(*) Vid. supra Tom. I. pag. 455 sqq.

ur oc hégihöldd, um biskups forræde á kyrkium oc eignum þeirra valveidum oc tíundum, um kyrkiuþirmfl oc lærðra manna um lýsingar fyrir brullaup, oc um aull hiúflkaparmál, um gudsfíar, um skriftamál, oc okk er menn byggja dauðt fe, oc allt þat annat sem til biskups heyrer at eins eftir guds lögum valld oc dóm yfir at segja, edr þeir sem hann skipar til, þá skal svo standa sem ver hífum ádr umbodit oc skipat. — Nú er sá vor bænastadr til allra yðar, at þer geymit vel oc forfálliga skylduga hlýdni vid jardligann konóng, enn variz allra mest mótgiaurder oc hlýdnibrot vid himnakonóng, er valld hefr á lífe oc sálu jardligs konóns, oc allra vor, oc ofs veitir allt gott, þat sem hvör vor hefr, hann dæmer sína óvine í endalykt med eilífre pinu, oc aumbunar sínum sonum oc þionustumaunnum stundligt starf med eilífre dýrd oc glede.

Litr. C.

- (c) **I** nafne faður oc sonar oc anda heilags, eftir brefe virduligs herra Eiriks konóns þat sem hann sende til Íslands med herra Ólase oc herra Sighvate, þá studdu med sér á alþíngi þann samning sem þar var ádr giaur oc í Skálalholt, herra Arne biskup, oc herra Rafn, herra Runólfr

F 3

---

de sancto baptismo, de jejuniis & festorum celebratione, de templorum eorumque bonorum administratione, aucupio falconum & decimis ad Episcopum pertinentibus, de sanctitate templorum & clericorum non violanda, de banno nuptiarum, de omnibus causis matrimonialibus, de cognatione spiritali, de absolutionibus, de fenore rerum inanimatarum elocatarum, & de omnibus, de quibus sententiam ex lege divina ferendi jus & potestas soli Episcopo, aut ejus mandatario competit, illa adhuc valent, quæ vobis antea injunximus & præcepimus — Vos omnes nunc rogatos volumus, ut debitam Regi terrestri obedientiam probe & circumspecte servetis, sed ante omnia caventis a delictis & violatione obedientiæ in Regem cælestem, qui vitam & animam Regis terrestris & omnium nostrum in sua habet potestate, & omnia bona, quæcunque unus quisque nostrum habet, largitur; ille suos hostes æterna pœna tandem damnabit, filius autem suis & ministris laborem temporarium æterna gloria & jucunditate remunerabitur.

- (c) *Id est:* In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Ex præscripto literarum Illustris Domini Erici Regis, quas in Islandiam cum Domino Olaso & Domino Sighvato misit, pactum in Comitibus & Skalholti antea initum, Dominus Arnas Episcopus, & Dominus Rafn, Dominus Runolfus Abbas de Videya, Dominus Olafus filius Ragnaris,

ólfr ábóte í Videy. herra Olafur Ragnarson. lögmennerner báder. herra Þórdr. Nikulás. oc Grímur prestur. ok marger adrer góder menn lærder ok ólærder. so feztiz ok med handtake í dóm virduðligs herra Eiriks konóngs oc andligs faudurs Jörundar erkebiskups af Nidaróse um aull þau mál ok afbrot sem síðan hafa giaruz mille lærðra manna ok leikmanna. nema þat sem þeir skilia at Skálaholtsbiskup á um at dæma. oc voru þesser vörðslumenn. herra Olafur Ragnarson fyrir herra Arna biskup. ef nokkut være konónginum þægt ok erkibiskupe af hans medferdum. enn vörðslumenn fyrir herra Rafn var herra Jón Lögmadr. ok herra Þórdr á Maudruvöllum. þar sem hans giaruder skorter fyrir slíkt allt sem á hann dæmdiz fyrir sín afbrot. síðan konóngs bref kom til Islands um stada mál. svo gengu ok skilríker menn í vörðslur fyrir stadase. at þat eigi eyddiz þar til dómr felle á. efter þat leyste herra Arne biskup alla þá menn ór banne ok forbodum sem fyrir þesse mál hafde hann þeim yferlýft. efrir því sem hann hafde valld til. at fyrirfarande þessum eidstaf. til þess leggur þú hönd á helga bók. ok því fkýtr þú til guds. at þú skalt á dóme virduðligs herra Eiriks konóngs ok erkibiskups um alle þat. sem þú hefr brocit vid gud ok heilaga kyrkiu ok Skálaholts biskup. hann skal ok aprt á mót bæta þat sem hann hefr þer móte brocit. ok audrum leikmaunnum. svo se þer gud hollr.

Litr.

---

ris, Nomophylax uterque, Dominus Thordus, Nicolaus, & Grimus sacerdos, & multi alii viri boni clerici & laici in Comitibus confirmabant. Ita etiam Illustris Domini Erici Regis, & Patris spiritualis Jörundi Archiepiscopi Nidarosensis iudicio, omnes causas & laciones ex illo tempore inter clericos & laicos, iis exceptis, quæ Episcopi Skalholtensis jurisdictioni subsunt, enata, stipulate manu submituntur. Hi prædes dati erant: Dominus Olafus filius Ragnaris a parte Domini Arnæ Episcopi, siquid ille in Regem vel Archiepiscopum deliquerit, sed pro Domino Rastno Dominus Jonas Nomophylax, & si quid ille non præstiterit, Dominus Thordus de Mödravallis, pro omnibus, quas illi infligi contigerit multis, ob ejus, a tempore, quo literæ regie de præbendis in Islandiam allatæ sunt, delicta, spondebant; Viri præterea integri pro bonis præbendarum, usque quo sententia lata esset, non profundendis, suam fidem interposuere. His factis Dominus Arnas Episcopus omnes ob has causas a se excommunicatione majori vel minori potestate sibi competente perstriptos, prævio hoc juramento absolvit: Ideo manus sacro libro imponis, Deumque antestaris, quod illustris Domini Erici Regis & Archiepiscopi, omnia, que in Deum & sanctam Ecclesiam & Episcopum Skalholtensem deliquisti, iudicio submittit. Ille vicissim, quæ in te & alios laicos deliquit, reparabit. Ita te Deus adjuvet.

Litr. D.

(d) Skipan Arna biskups Þórláksfonar.

Enn á þessum lutum gerði árnir biskup nýja skipan með ráði wírdoligs herra iörundar erkibiskups. at prestar í skálhólts biskupsdæmi skulu þau ein hlón samanvígia sem brúdrin war æi fyrr manni gipt. Sua baud hann ok at agnus dei þriú saman se súngrin eda lesin í huerri meflo þegar sagt er *pax domini* &c. þúiat nú er sua súngrit at erkibiskupsstólinum í nidarósi. (Credo in dominum skal hafva Olafsmessu hina fyrri ok svo hinn síðazta dag in octavis beate virginis) Post octava natiuitatis dei skal hafa De domina míllam. Salve sancta parens. at söngr. ok prefacio. Et te in ueneracione. Ewangelium. Erat ioseph. ok annat. les þat sem þar fylger fram til kyndilmessu. Eigi skal Credo in unum in festo reliquiarum nema á drottinsdag beri. Mannakonur má leida í kirkju páskadag ef þær beidaz ok gefa þeim þjónoftu. ef þriár vikur eru lidnar frá því er þær fæddu barn. af bónda sinum getid. en at ódrum hátidum ef mánaðr er frá lidinna. In vigilia natiuitatis domini skal cotidiana prefacio. ok sua in vigilia assumptionis beate Marie (*).

Litr.

(d) Statuta Arnæ Episcopi filii Thorlacii.

Has autem res Arnas Episcopus e consilio Reverendi Domini Jörundi Archiepiscopi primus præcepit: Sacerdotes dioceseos Skalholtensis illos tantum conjuges copulante, si sponsa alteri antea non nupsierit. Ita & præcepit, ut *Agnus Dei* ter simul canatur vel legatur in missa quavis, dum intonatur: *Pax Domini* &c. ita enim nunc in archicathedra Nidarosensi canitur. (*Credo in Dominum* festo Olai priore & feria ultima in Octavis beate Virginis canatur). Post octava natiuitatis Dei adhibebitur missa de Domina: *Salve Sancta parens*, cantus & Prefatio: *Es te in ueneratione*, Ewangelium: *Erat Ioseph*, & alia quæ legenda sunt usque ad festum purificationis. In festo Reliquiarum, nisi in dominicam incidit, *Credo in unum* ne canitor. Uxores feria prima paschatos, si petierint, introduci & ad sacram cœnam admitti licitum esto, si tres hebdomades transierint, a quo infantem, a proprio marito susceptum, emixæ sunt, sed in aliis festis postquam mensis præterit. In vigilia natiuitatis Domini adhibebitur prefatio quotidiana, ita & in vigilia Assumptionis Beate Mariæ.

(*) *Hæc & sequentia Statuta exscripta sunt e libro pergamento No. 351 in Fol. Bibliorb. A. Magnæ, collata cum altero libro pergamento ejusdem Bibliothecæ No. 175 in Quarto, cujus lectiones variantes duobus semicirculis incluse hic leguntur.*

Litr. E.

(e) Þessum lutum sem her fylgia. villdi herra árne biskup lýsa láta á prestastefnum. Þat er hit fursta sem stendr í bresi þuí sem wírdulígr herra Jón erkibiskup skipadi med rádi biskupa sinna þeirra sem hann hafdi til síns fundar stefnt í berguín anno domini millesimo ducentesimo septuagesimo octavo at hverr prestur viti sik skyldugan at skípa til heilagrar kirkiu hinn tíunda part hit minnzsta af þuí gódzi sem hann hefer af henni aflat í landi edr lausum eyri. en huerr sem rei vill þess geyma hedan af. þá falli allt til kirkiunnar epter hanns andlát sua sem guds lög segia. Annarr lutr er sá er hann vill enn lýsa láta at prestar geymi þess at einginn þeirra hafi þá konu innan sína kirkiufókn sem hann hefer börn vid átt. eda hann hefer úfrægd af at hón se hanns frilla. Hit þridia mál er um opinbera frillumenn þó at leikmenn se. at herra biskup býdr enn sem fyrr at einginn prestur gefi þeim corpus domini edr veiti nockura gudlīga þjónofstu nema hann handfali fyrir vatnum at binda saman lögliga. edr skíla allar samuister. sua ok ef nockurr rýfr sídan þat handfal þá se utan kirkiu þar til er hann skilft vid löstin. ok vill bæta wid gud. Þat hit fiórda at prestur heimti saman Petrstoll af öllum sínum hwsföstum mönnum huerr í sínum þingum ok leysi til sin. eda sá annarr sem

(e) Quæ sequuntur Dominus Arnas Episcopus in synodis promulgari præcepit, quorum primum est, quod in literis a Reverendo Domino Jona Archiepiscopo e suorum Suffraganeorum consilio, quos Bergas Anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo octavo ad se convocaverat, conscriptis exstat, ut quivis sacerdos decimam ad minimum omnium bonorum partem, quæ de templo, sive illa mobilia fuerint sive Immobilia, sanctæ ecclesiæ legandum, se obstrictum agnoscat, quod si quis ab hoc usque tempore neglexerit, omnia post ipsorum obitum ex præscripto legum divinarum sanctæ ecclesiæ cedupto. Alterum quod promulgari vult, est, ut sacerdotes observent, ne quis horum intra parochiam secum habeat mulierem, ex qua liberus susceperit, vel quæ diffamata fuerit, quod ejus sit concubina. Tertium est de notoriis concubitoribus, quævis vel læci sint, quibus ab ullo pastore Corpus Domini, aut ullum aliud officium sacrum præberi, Episcopus interdicat, nisi illi coram testibus stipulata manu spondeant, se aut legitimum inituros conjugium, aut a tali convictu desisturos; Ita & si quis hanc sponsonem postea violaverit, a templo, usque quo a vitio illo destiterit, & Deo expiare voluerit, arceatur. Quartum est, ut sacerdotes, in sua quivis parœcia, ab omnibus domicilium fixum habentibus cathedraicum Petri colligant, & aut ipsi,

sem biskups umbodsmadr fer fyrir. ok greiddi í mót vadmál sua at nú se til reidu til skips at flytia í sumar á eyrar. ok se hit þridia huert ár þadan frá slíkt sem þá er vordit. sídan næst war samantekit. Þat hit simta at huert prestfr hafi vitund yfer biskups tíund í sinum þingum huersu mikil hön verdr. ok se greind frá kirkiutiundum sídan saman eru teknar huar-artueggju. af þeim sem kirkiuluta hefer. býdr hann ok at huert prestfr se viðbúinn at gera honum kunnigt þann tíma sem hann ferr í fylfu sína huersu mikil ward ferhuert ár biskupstíund í hanns þingum, upp frá þersum tíma.

Litr. F.

(f) Þessi bod vóru sett af herra Arna biskupi oc í samþykkt tekin af öllum lærdum mönnum á prestastefnu at hallda þau sömu bodord öll sem standa ádr (*) ritud í skipan herra Magnús biskups. Fasti skal tveggja postula messo ef ber á gagnadaga. en hafa tvímælt krossmessu. nema beri á midvi. udag firer ascensionem domini. vinna eigi lengr en til midsaptans firer hvarutveggja messödagin. Eigi skulu prestar gefa leyfi rúmhelga dagha. þó at tída halld se mikit þá daga sem (ádr er skylldufasti)

ei

---

aut ex Episcopi mandatarii prescripto, alius, suis oculis inferant, sed pannis inquilinis rependant, qui jam hac ætate præsto sint ut Eyras devehantur, & tertia exinde gravis ætate, ex quo ultima vice collectum fuit, ita obtineat. Quintum est, ut quivis sacerdos in sua parocia noscat, quantæ ibidem decimæ Episcopo cedant, quæ a decimis templi, ex quo utraqve ab illo, ad quem decimæ templi pertinent, collectæ sunt, discernantur. Præcipit etiam, ut quivis sacerdos paratus sit ad rationem reddendum Episcopo, dum hic diœcesia visitando peragraverit, quantæ in ejus parocia fingulis ab hinc annis decimæ Episcopo cefferint.

(f) Hæc præcepta a domino Arna Episcopo lata fuerunt & ab omnibus clericis in Synodo approbata, ut servantur omnia illa mandata, quæ exstant antea scripta in Constitutione Domini Magni Episcopi. Jejunandum est festo duorum Apostolorum (Philippi & Jacobi) si incidit in hebdomadem Rogationum; at bis edendum festo crucis nisi incidat in diem mercurii ante ascensionem domini, Labor non est continuandus diutius quam usque ad dimidium vespere festum utrumque antecedentis. Sacerdotes professis diebus, quamvis plurima sacra iis diebus peragantur, veniam ne dau-

to,

(*) Vid. supra Tom. I. pag. 309 sqq.

ei er alþýdu fasta skylld. oc eigi föstunáttaleyfui nema lögtekna daga! (oc fríadaga í Páskavíku). (Ef Andresmesso, Nicolásmesso, Máriumesso, Magnúsmesso, Thomasmesso, Thorláksmesso, ber á mánudag um jólafoftu, þá se lofat at eta kiot tvímælt.) En ef Nicolásmesso eda Þorláksmesso berr á föftudagh. er lofat hvítt at eta einmælt. En ef Andresmesso edr Nicholásmesso Thomásmesso oc Thorláksmesso berr á midvikudag. þá er lofat hvítt at eta tvímælt. oc eigi flátr. (En ef þá ber á föftudag. þá se lofat at eta einmælt hvítan mat) Hverr fá prestfr er hión skál saman vígia þá skál hann lýfa ádr þriá drottinsdaga hvern á bak ödrum. í sönghúsdýrum at fá madr vill fá þeirrar konu. oc ef nockur er lá þar vid. at vite á vera frændsemi edr siffrkapi. þá beri hann þar vitni um ádr en festar eda brúðlaup se. prestfr skál oc heyra jáyrdi konunnar nauðungarlauf. at hún samþyckir þann mann at eiga. Á þat skulu oc prestfr minna alþýdu oc bióða skylldugliga. at hverr madr falli á kne meðr upphalldandi höndum. þann tíma í mesó er prestfr helldr upp holdi oc blódi várs drottins. oc bide fer misfuknar. oc se klykt til þefs íafnan. oc halldit upp logandi vaxkerti hiá prestinum. Eigi skál prestfr fýngia tvær messor um dag at einu altari nauðsýnialauf. skyllyt er at þriá se jóladag. Eigi skál prestfr bergia því vatni er hann þvær innan kalec með. ef hann skál

---

to, quibus (alii jejunare deberent) universorum jejunium non est debitum, nec veniam juniorum nocturnorum nisi diebus lege statis (& diebus veneris hebdomade Paschatos). (Si festum Andreae, Nicolai, Mariae, Magni, Thomae vel Thorlaci tempore jejunii Adventus in diem Lunae inciderint, carnes bis illo die comedere licitum esto) si autem festum Nicolai vel Thorlaci inciderit in diem Veneris, permittum est lacticiae semel edere, si vero festum Andreae vel Nicolai, Thomae & Thorlaci inciderit in diem Mercurii, permittum est lacticiis vesci, non autem carnibus (Si vero in diem Veneris inciderit, lacticiae semel comedi permittitur). Quicumque sacerdos conjuges copulare debuerit, publice indicabit in antecessum per tres dies dominicas continuas (tans) in ostio sacrae, quod vir hic vel ille matrimonio sibi jungere certam quandam feminam sibi proposuerit, & si quis fuerit qui propinquitatem vel affinitatem obulare noverit, hac de re testimonium dicat antequam sponsalia vel nuptiae contrahantur. Audiat & sacerdos feminae assensum non coactae, quod (scilicet) illi viro nubere assimat. Hoc quoque sacerdotes in memoriam revocent plebi & impertent severe, ut quilibet in genua procumbat elevatis manibus tempore missae, quo sacerdos elevat corpus & sanguinem domini nostri, & expetat sibi misericordiam, & semper simul fiat campanae pulsatio, & apud sacerdotem candela cerea elevata teneatur. Sacerdos ne canat duas missas uno die ad idem altare sine necessitate, tres autem prima feria natalitatis

skal sýngja adra messó síðar þann sama dag. láci diákn sinn bergja því vatni. eda steypa í sacarium. Þvíat eingi skal messó sýngja nema fastandi. *Credo in unum* skal hafva í messó Olafsmessodag hinn fyrri (oc sva in oðtava nativitatis beate virginis). Ef eigi er vín oc vatn í kalec þá er upp er haldit förninni. þá skal böta í hvarotueggja. oc taka adra oblátu. oc hefja upp *Te igitur* en leggja hina fyrri í brott í nockurn sæmiligan stad. oc bergi henni síðan er hann hefuer. neytt corpus (& sangvinem) domini. Þat er fastliga firerbodit at nockur láte sem hann sýngi messó ef hann má eigi sýngja. edr hann veit at vantar nockur þau fong til sem hann ueit at skyllda krefst at hafva. En ef opinbert uedr saurlifi prests med barngetnadi. þá skal leggja messósaung þar til hann finnr biskup eda hans umbodsmann (profast) oc tekr af þeim skript oc iferbót. (síðan má biskup edr prófastur dispensera med honum at hann taki upp messósaung á þeim tíma er hann vill ákveda). Prestar eigu oc at minna á þat sóknarmenn sína at þeir kunne rett pater noster. credo in deum. oc ave maria. (requiem eternam) sva börn at skíra þá er naudsyn krefst. oc prófa þá þar (á) af. ecki eiga ólærdir menn vatn at vígia. Þat er oc fastliga firerbodit at nockur skíre í öðru en í vatni. edr síó. edr snío bræddum. því at eigi er skírn rett nema bædi se vidhaft vatn oc ord. oc því er ónýt hrákakírn þó at nockurer hafvi kallad hana retta.

G 2

Ef

tatis christi celebrari oportet. Sacerdos (ne gustet) aquam illam qua calicem lavit, si eodem die alia missa ei canenda est. Diaconus illam aquam gustato, vel sacratio infundat, nemo enim missam celebrare debet nisi jejjmans. *Credo in unum* canendum in missa festo priori Sancto Olafso consecrato, & ítem in octava nativitatis beate virginis. Si vinum & aqua non sint in calice dum elevatum fuerit sacrificium, utrumque (calicis) infundatur, & substituenda quoque nova hostia & canendum *Te igitur*, prior autem hostia reponenda est in loco decenti, ipse deinde illa vescatur quando comederit corpus (& sangvinem) domini. Severe interdictum est, ne quis simulet se missam canere, si id facere illi non licuerit, vel si noverit deesse aliquid eorum, qua ad manum haberi debere noverit. Si vero sacerdotis concubinatus nativitate infantis manifestus fiat, sacra peragere cesset, donec convenit episcopum vel ejus vicarium, & ab eo absolutionem ceperit, & se emendaverit, (Episcopus vel Prapostitus, ut tempore determinato sacra celebrare ei liceat, dispensare possunt). Sacerdotes etiam revocare in memoriam cetui suo parochiali, ut *pater noster*, *credo in deum* & *ave maria* (requiem eternam) & formulam infantis, si necessitas postulaverit, baptizandi probe sciunt & eos in his examinare debent. Laici non debent aquam consecrare, severe etiam interdictum est ne quis alio (liqvore) quam aqua dulci vel salsa vel nive liqvescita baptizet. Nam non recte peractus est baptismus, nisi simul adhibeantur & aqua & verbum,

Ef barn þat sem skemri skírn var skírt er lifanda fört presti; þá skal hann signa þat oc gefa salt vígt oc lesa gudspjall yfer. oc gera krosís með hráka frírer eyrum oc nösúm. oc leida í kirkíu. smyria síðan á bríofte oc millum herða með oleo sancto oc síðan með krisma í höfði. föra í skírnarklæði oc fá kerti loganda í hönd. oc gera þessa alla hluti með tilskipudum ordum en sella nidr allar seringar oc þeshátar böner sem frírer í kirkíu at eins eiga at vera: Þat er oc frírebodit at þeim mönnum se þíonosta gefuít sem opinberliga liggja í fríllulísvi nema þeir handfali kennimanni frírer vátum at skíllia. effer því sem hann býdr. edr gángi ella lögliga saman. Ecker skulu þeir menn saman gánga er nánari se at frændsemi edr sísum en at fínta manni hvart. nema biskup vile framar orlof tilgefua. Ef sú kona andaz fyrr en hön se í kirkíu leidd er barn átte vid bónda sínum. þá se leidd kona í kirkíu frírer líkino með loganda kerti. (Þat er fyrebodit at prestar gefi nockurum þeim corpus domini sem opinberliga ligr í höfudsyndalísvi sva sem hörkallar oc faurlísmenn oc ránsmenn oc þvílíker adrer. nema þeir vili leidrettaz epter gudlígrí skípan) En ef þeir menn andaz er (rettar) settar ero útístauder frírer opinber brot sín. þá skal hvers þeirra lík í kirkíu bera ef þeir fara sva af heiminum

at

bum, inde iritus baptismus qui fit ex spūto, quavis quidam illum legitimum censuerint, si infans ille, qui baptizatus fuit baptismō compendario vivus ad sacerdotem deferatur; illum (eruce) signabit, & sal consecratum dabit & leget super illo evangelium, & spūto signum crucis faciet in auribus & naribus, & in tempium introduct; ungat deinde tum in pectore tum inter scapulas oleo sancto, & deinde chrimate in capite, imbuat veste (vestibus) baptismali & candelam ardentem in manum dabit, & has omnes res conceptis verbis peragat, omnes autem exorcismos & ejusmodi orationes quæ solimmodo ante baptismum recitari debent, omittat. Interdictum quoque est iis hominibus sacram præberi synaxin, qui manifesto indulgent concubinatui, nisi stipulata manu promiserint sacerdoti coram testibus (hanc suam concubinam) ex ejus mandato deserturos, vel alias legitimum nituros matrimonium. Matrimonium, qui propinqviores sunt consanguinitate vel affinitate quam in quinto gradu, nisi episcopus veniam dederit, ne contrahunto. Si uxor illa, quæ de marito suo peperit, decesserit, priusquam in templum introducat, tum introducat alia mulier ante funus cum candelâ ardente. (Sacerdotibus, ut cuiquam, qui peccato capitali manifeste indulget ex. gr. mœchis, concubitoribus, latronibus aut talibus corpus Domini præbere interdictum est, nisi illi secundum mandatum divinum emendari velint. Si moriantur illi homines, quibus propter manifesta eorum peccata introitus in templum interdictus fuit, tunc funus in templum introferatur, si ita mundo exiverint, ut

recon-

at þeir vóru í sætt við heilaga kirkiu. at fráteknum þeim sem efter forn-
um landzlid ero eigi at kirkiu (græfver) grafner. sicut fures & latrones
qui pro sceleribus suis morte condemnantur & hoc ad terrorem. Prest-
ar skulu eigi hafna raudkladi. gul edr græn. edr helmingum. edr rënd-
óttum nema í vási. fara eigi með mángi ne okri. Eingi prestur ne klerkr
skal fueria leiknanne nockurn eid edr leggja sig edr sin mál under leik-
manz dóm utan biskups síns rád. Eigi skulu prestar reka leikmenn ór
kirkiu nema opinberar saker se til (oc gefinne þó glöggliga þrennar
áminningar gere prestur ádr leikmanni. til leidrettu af þeirre sömu sök.
Rite sídan sökina skilvísfliga oc so forbodit kirkiu inngöngunnar. þat
sem hann leggur vit ef hann leidrettiz ei. oc hafe loglig vitne uit er hann
giorer honum áminningar. Sídan lese hann í kirkiu so sem ritad er fyrir
sinnar kirkiu sóknarmönnum. Ecke skiliazst þau mál under þessa reglu
ef nockur feller á sig páfans bann edr forbod af síalfs síns verki þær sem
þeir vita vífan vilia biskups til edr hans umbodsmanz. Ef bannsettir
madr beidiz prestsfundar í lísháfka oc vill hann fueria (at) oc bota við
gud oc heilaga kirkiu efter dómi biskups síns þat sem hann hefer brodit.
þá skal prestur láta hann fueria þenna eid at bók at hiáverandum lögligum
uitnum. sídan skal prestur leyfa hann ef hann er dauðvona. oc veita hön-

G 3

um

---

reconciliati sint sanctæ ecclesiæ, exceptis iis qui ex more antiquo non sepeliuntur iuxta templum, sicut fures & latrones qui pro sceleribus suis morte condemnantur & hoc ad terrorem. Ne utantur sacerdotes rubris vestibus, flavis vel viridibus, vel dimidium vel striatis, nisi penulis. Nec mangonio nec fenerationi illi operam navant. Nemo sacerdotum juramentum aliquod præstet laico, nec se suasve causis sine Episcopi sui venia ejus judicio submittat. Sacerdotes laicos e templis, nisi adsint causa manifesta, cum iis de certa episcopi voluntate vel ejus vicarii constiterit, ne ejiciant. (Et tamen tribus admonitionibus clara voce prolatis a sacerdote laico isti in emendationem datis. Causam deinde ut & interdictionem introitus, & penam, si emendatio non subsecuta fuerit infligendam, exquire descriptas mittat, & dum admonet, testes idoneos admittat. Postea, ita ut scriptum est, in templo coram suis parochianis ista prælegat. Sub hac regula non comprehenduntur causæ per quas quis in excommunicationem Papæ, vel ex ipso facto incidit) Si homo excommunicatus in periculo vite præsentiam sacerdotis postulerit, & se deo & sanctæ ecclesiæ juxta sententiam sui episcopi, pro omni, quod commisit, peccato satisfactorum juramento assernerit, tunc sacerdos tale ab eo juramentum fieri curet, libro (manibus impositis) præsentibus testibus idoneis, deinde sacerdos illum, si moribundus fuerit, absolvat, illique tale præ-

um slíka þíonofsto alla sem ödrum kristnum mönnum. Verdr hann fyrr ómáli en prestfr komi til. en löglig vitni beri þat at hann var búinn slíkt at sueria sem fyrr var skilt. þá má prestfr leyfa hann ef þeir sueria at hann beiddi sættar oc villdi allt tiluinna þat er hann var skylldr. Retter hann vid efter lausnina. þá skal hann sækia sem fyrft má hann á fund biskups síns oc standa á hanns dóme um allt þat sem hann er sakadr uid (hann) gud oc heilaga kirkiu. liggir hönum oc slíkt uid ef hann bregdr því sem suarit var firir hann. sem þá at siálfr hann hefði suarit. En fá er fallit hefver í páfuabann af uerki sínu siálfs skal sueria ádr hann se leyftr at fara á páfuafund edr erkibiskups ef hann má nema biskup vile annat fáma. En ef bannsettr madr deyr óleyftr þá má eingin leyfa hann nema fá er ualld hafdi til at leyfa hann heilan oc ósiukan. oc skulu erfingiar hanns allt astur böta þat sem hann hafdi brotit oc se þó ádr sannþróuac at siálfr hann villde sæzt hafua ef hann hefði nád. Eingi á fá at uera halldinn firir leyftan er fá leyfir sem ecki ualld hefuer. (*) (Hvert þat lík sem at kirkiu á at grafva. þá lofvade hann í kirkiu at bera oc fýngia þar yfver.

---

stet officium quale aliis christianis hominibus. Si loquendi facultas illi præripiatur priusquam sacerdos eum convenerit, sed testes idonei asseverent, illum istud, quod nuper præcipiebatur, jurasse, tum illum absolvere sacerdoti licet, si juraverint, illum reconciliationem expetivisse, & illum expiatorum fuisse pro viribus omne id cuius reus erat. Si post absolutionem ad sanitatem redierit, tam primum, quam poterit, episcopum suum adeat, ejusque iudicio, quod ad omne illud quod debet, tum deo (ei) tum sanctæ ecclesiæ, se committat, tantique illius interest, si migraverit, quod ejus vice juratum fuerat, quanti si ipse jurasset. Qui vero in excommunicationem Papæ ipso factio incidit, juret priusquam absolvatur, se Papam si poterit, vel Archiepiscopum aditurum esse, nisi episcopus in aliud quiddam consenserit. Quod si quis excommunicatus mortuus fuerit non absolutus, tum nemini illum absolvere licet, nisi ei, qui potestatem habebat illum absolventi hospitem & incolumem, ejusque hæredes expient omne id quod deliquit, & tamen antea evictum esse debet, quod ille ipse, si potuerit, reconciliari voluerit. Nemo illorum pro absoluto habeatur, quem absolvit, qui absolventi potestatem non habet. (Omnia funera quæ ad templum sepelienda sunt, templo

(*) Hæc quæ sequuntur solum exemplar No. 175 in quarto habet, quæ corrigenda sunt ad amissionem eorum quæ supra pag. 10. dicta sunt. Sed ipsa hæc Constitutio exscripta est e Codice pergæneo No. 354. in Fol. Bibliothecæ A. Magnæ, collata cum Codicibus No. 351. Fol. 175 in Quarto ejusdem Bibliothecæ membranæis, & nostro exemplari bene notæ, sed cartaceo, quorum variantes casus incluse leguntur.

yfver. epter bodfkap oc yfversýn virdoligs faudr Jóns erkibískups af Nidarósi fkipadi herra biskup nýjan kristinrett yfver skálaholtz biskupsdæmi oc med rádi erkibískups let hann í lögrettu þann sama kristinrett í laug leida med rettu þingtaki anno domini millefimo ducentefimo octogefimo).

CAP. II.

De Arna Helgonis.

§. I.

Arnas Helgonis (a) ab avunculo Arna Thorlaci sacris initiatus, ipsi a confessionibus diu fuit. Nam 1288 cum ipso in Norvegiam, indeque 1291 in Islandiam trajecit, illoque ultima vice Anno 1297 Norvegiam petente, in Islandia relictus, usque ad Annum 1299 diœcesis Skalholtinæ Inspectorem gessit, quo ipse vicarium relinquens Runolfum Abbatem Verensem, ad consecrationem accipiendam iter in Norvegiam suscepit, quam tandem anno 1303, aut ut quidam volunt 1304. 8. Cal. Novembr. adeptus (b), ad diœcesim anno 1305, cum Cathedra ab

---

templo etiam inferri permisit. Ex mandato & sub auspiciis Reverendi patris Jonæ Archiepiscopi Nidrosiensis Dominus Episcopus novum Jus Ecclesiasticum per diœcesim Skalholtensem sanxit, quod idem Jus Ecclesiasticum e consilio Archiepiscopi in leges, legitimo consensu Comitiorum, referri fecit anno domini millefimo ducentefimo octogefimo).

- (a) Quem nonnulli inperite cum Arna Thorlaci confundunt, vocantque *Stada-Arnam*. Fratres habuit Loptom (vid. supra pag. 18. 19.) & Biarnum Helgonis (ibid. pag. 26. 27. 39.); Sorores Agatham Antistitam Kirkiubajensen, aliasque.
- (b) Quidam *Annales* ordinationem Nostri ad 1304, quidam ad 1303 referunt; ceterum parum interesse videtur quid in tantillo statuatur; sed quæ de ætate ejus ordinatio tantum dilata fuerit, non facile dixerò, interim mihi verisimile fit, factum id ob absentiam Archiepiscopi Jörundi. Hunc & Canonicos Nidarosienfes Rex Hacon anno 1299 in gratiam reduxerat, sed brevi recruduit simultas, ut tandem Archiepiscopus a Pontifice Romano exauctoratus fuerit. Qui ideo ad Romanam curiam, quæ hoc tempore

ab abitu decessoris octo circiter annos vacaverat, reversus est. Pacata fatis nactus est tempora & quietum Ecclesiæ statum; Nam ut supra relatam est, lis de præbendis inter Clericos & laicos Edicto Regio diremita fuit, in quo omnes acquieverunt (a), & novum illud, de quo prius disceptabatur *Jus Ecclesiasticum*, Rex Hacon, qui fratri Erico anno seculi 99 successerat, approbaturus videbatur; Ipse enim denarium Petri, Anno 1305 in Islandia colligi curavit (b).

§. 2.

Anno 1307 Joründus Archiepiscopus Laurentium Kalfi, natione Islandum, & Biornum Monachum Dominicanum ad visitandum ecclesias in Islandiam misit, qui cum paululum Skalholti se refecerant. in junctum munus per Quadrantes australem & occidentalem prosequentes, Monasteria & majores Paræcias præsentibus iustrarunt, quod sine strepitu & molestia in diocæssi Skalholtina processit, paucos enim sacrificulos inscitæ causa ab officio removerunt, quod Arnas, vir mansuetus & pacatus aut patienter tulit, aut prudenter dissimulavit (c).

§. 3.

---

pore Avestione in Gallia fuit, tendens, Lutetia in morbum incidit, sed per Legatos Pontifice reconciliato, honori restitutus in patriam tandem tertio post anno reversus esse videtur. Vid. supra Tom. I. pag. 449.

- (a) Certe post tempora Arnæ filii Thorlaci nulla majoris momenti lis de præbendis orta est, sed tamen animi novi oneris impatientes aliquid missitasse visi sunt, quod tam ex sententia de Vatsfiordo lata, quam infra Period. 4. Sect. 3. cap. ult. exhibebimus, quam ex responsoriis Audfinni Episcopi Bergensis literis ad nostrum apparere videtur, nisi statuendum sit serupulum illum Arnæ Episcopi visitationem generalem § seq. memorandam concernere. Literæ istæ e Cartophylacio A. Magnæ exscriptæ hujc capiti subnectentur sub Litr. A.
- (b) Denarium Petri Islandos Cathedræ Romane solvere jubet *Jus Ecclesiasticum Recentius* cap. 31. sed novum hoc tributum subditis imponi Magnus & Ericus Reges aggre tulerunt. Hacon autem qui fratri Erico 1299 successit, id jam concessisse videtur, cum hic ipse Denarium colligi curaverit.
- (c) Inter alios quos ab officio removerunt Visitatores, fuerunt Pastores Gufudalensis & Flateyensis, quorum posterior, ut refert Auctor *Vita Laurentii*, Canticum *Audite* recitare nescivit.

§. 3.

Anno 1309 templum Skalholtensē de cælo tactum, unius aut sesqui horæ spatio penitus cum ornamentis & sacris instrumentis, variisque aliis utensilibus & opibus, quæ templi curæ & sanctitati concredita fuerant, conflagravit, excepto tantum Sancti Thorlaci scrinio & calicibus quibusdam (a). Mittuntur itaque per totam regionem, qui stipem a populo emendicaret, ingentemque pecuniam congesserunt: Ipse autem Præful in Norvegiam transit, unde Anno 1310 magnam materiei vim templi structuræ destinatum, aliisque cimelia, quæ Rex, Regina & Regni Proceres templo Skalholtensē dederant, secum adferens revertitur. Ex qua anno 1311 templum tantæ magnitudinis, ut (quod ex fundamentis patet, quæ hodiernum visuntur) par Islandia non habuerit, extrui cœptum est; cujus atrium nimiam suam molem non ferens, anno 1318 tempestate fuit dejectum.

§. 4.

Anno 1310 Bulla Clementis Papæ allata est, qua universale Concilium indicebatur, Episcopisque, ut pecuniam in liberationem Palæstinæ colligi curarent, mandabatur. Adjectæ his fuerunt tot tantæque indulgentiæ, quantæ nec ante nec post in Islandia auditiæ sunt (b), quæ etiam denuo anno 1314 repetitiæ fuerunt. Anno 1308 Præful, consilio Hauki Nomophylacis usus, Nosocomium Clericorum in prædio Gaulve-riabai fundavit, quod diu deinde, & ut conijcere licet, usque ad annum

(a) In hoc omnes nostratum Annales consentiunt, ut fundamento careat relatio & chronologia PONTOPPIDAN. *Annal. Eccl. Dan.* Tom. 2. pag. 103.

(b) Hic est Clemens 5. qui Concilium Viennensē Anno 1311 celebravit, quod tribus de causis congregatum, totidem sessionibus absolutum fuit. In prima sessione 16 Octobris, de recuperatione Terræ Sanctæ actum est, utque Crux per universum orbem prædicaretur, decretum. Secunda sessione, 3 April 1312 sententia adversus Templarios lata. Tertia 6 Maji, constitutiones varix circa fidem & mores, quæ Clementina vocantur; ut de Festo corporis Christi, feria quinta post Octavam Pentecostes quotannis celebrando, factæ fuerunt. Teste CAVEO *Hist. Eccl.*

num 1618 duravit, sed postea exolevit (a). Sæpius Ecclesias invifum iffe, documento funt, vifitationes Quartæ occidentalis, qvã anno 1306. 1308. & 1317 peragraffe, certum eft (b). In hujus perniciem omnia elementa confpiraffe videntur: Ignis, qvi anno 1308 magnam pabuli copiam ad Cathedram pertinentem abfumfit, & anno fequente ipfum templum deletit. Aër, cujus inclementia ingens pecorum multitudo anno 1313 exftincta eft. Ventus & aqua, qvæ navem onerariam Cathedræ anno 1314 perdidit; Et tandem ingens fames & peftis species, qvæ, ipfo fedente, magnam mortalium catervam mifere perdidit. Ab Eilifo Archiepifcovo evocatus, in Norvegiã Anno 1319 tranfit, ubi anno 1320 die 21 Januarii vitam cum morte commutavit.

S. 5.

Huic, eodem anno fublegitur Ormus Thorfteini, ipfiqve in Norvegia ante ordinationem defuncto alter Ormus Steini filius: invitus fuc-centuriatur, qvi in peregrinatione Romana decedens, fedem Grimo vel Grimaro Skuti filio vacuam reliquit, qvi ex Abbate Holmenfi Epifcopus tantum trimetris fuit; Tantillo autem temporis fpatio 1440 imperialium pretium profudit, unde ei *Skurdgvinr* cognomen natum, (3: Lanio feu dilapidator), vix dignus, qvi inter Epifcopos Skalholtenfes numeretur, cum Cathedram nunquam adierit, aut diœcefin rexerit (c).

Litr.

- (a) Noſocomium hocce, ufqve ad feculum 17 vel ultra duraviſſe, teſtantur *Annales Domini JONÆ EGILLI*, ut & literæ abavi mei *BÖDVARI JONÆ* filii, Paſtonis Reyk-holtenfis & Præpoſiti Borgfjordenſium, datæ ad Skalholtenfem Epifcopum Oddum Einari, circa annum 1618, quibus parentem ſuum, pentionem, cum ſacris initiaretur, huic Noſocomio ex antiqua lege debitam, ſolviſſe aſſerit.
- (b) Anno 1308 templum & Abbatem novum Helgfellenſem eodem die ordinavit. Anno 1317 Templum Eyrenſe, in tractu qvi vocatur Bitra, confecravit, cui ipſe 20 Imperialium pretium donavit, incolisqve perſvaſit, ut quotannis lactis, caſei & corii portionem eidem pendant, qvæ contributio ufqve ad annum 1600 duravit, ut patet ex Epiftoſa Oddi Epifcopi, data 1599.
- (c) Horum mentionem faciunt *Vita Laurentii & Annal. Flat. & Brev.* Grimus hic fuit Iſlandus natione, ſed Abbas Holmenſis in Norvegia. Formula homagii quod Archiepifcovo Nidroſienſi præſtitit, legitur in *MÖLLMANNI Spicileg. Ant. Patr. Peric. 3.* pag.

Litr. A.

(a) Virdulegom herra oc andalegom bróðr sínum herra Arna með guds miskun Biskupe í Skálholte sendir A(udfinnr) með samre miskun Biskup í Biörgwin, qvediu guds oc sína bróðorlega elsku. Gud þakke ydr herra sagra sending oc sömelega. er þer sendur til var með Pále svæini ydrum, kom þat alt hæilt oc haldet til var eftir því sem bref ydat sagde, kennumzft ver vid os skylduga vera fyrir þenna godvilia oc allan annan, er þer hafed os teet, ydr oc hailagre kirkiu í Skálholte til hæillra ráða, eftir kunnoftu oc viti, ero os þó þau mála emni, er þer gátod í bresi ydru, eigi so kunnigh, at ver megom nokor endileg ansvor tilgesa. þó at ver hafem þar oft hoyrt omtalat, kann þat oc oft einum manne þikkia lióft fyrer liggia er málit er kunnigt, þat sem odrum synist bæde vant oc vafvet, þeim sem málemninn ero okunnigh. En þat synist os lióft fyrir liggia, at þeir æigi prófazft hver máldagi sem han hefir uppruna oc han getezft, ydr se oc kunigt um þes ígata manz fráfall, virdulegs herra góðrar minningar, Erlenns Biskups í Færöygum, er andadizft í Biörgwin idibus Junii, mege þer þá skrá láta hans ártídar dagh

H 2

ef

pag. 91. Sed mandatum Archiepiscopi de Grinaro ab Audfimo Bergensi consecran-
do, vid. ad finem hujus Capituli Litr. B. Testimonium quoddam de Monasterio Thi-
ngörensii edidit anno 1322, vid. infra Sect. 4. cap. 3. *TORFAEUS Hist. Norv.* Tom. 4.
l. 9. cap. 1. pag. 455. *PONTOPPID. Annal. Eccl. Dan.* Tom. 2. pag. 128.

(i) *Id est:* Reverendo Domino & spirituali fratri suo Domino Arna Dei gratia Episcopo Skalholtensi anitit Audfimus eadem gratia Episcopus Bergensis Dei salutem, suum-
que amorem fraternum. Deus vobis Domine pulchrum & honorificum munus, quod per famulum vestrum Paulum nobis misistis, remuneretur, venit id in omnibus factum testum ad nos, tale, quale epistola vestra indigitabat; pro qua benevolentia & omnibus reliquis in nos a vobis praestitis, pro modulo scientiae & ingenii bona consilia vobis & sanctae ecclesiae Skalholtensi impertiendi obstructos nos esse agnoscimus. Sed causa de qua in literis vestris scripsistis, nobis non ita nota est, ut certa dare responsa queamus, quamvis multoties de illa relatum audiverimus; saepe etiam fit, ut omnia manifeste pateant illi qui causam novit, quamvis alii & difficilis & intricata videatur, qui circumstantias ignorat. Id autem nobis evidens esse videtur, quod examen institui debeat, quanam sit conditionis origo & constitutio. Vobis quoque notum esto, de viri egregii Reverendi Domini bonae memoriae Erleudi Episcopi Færeysium obitu, qui idibus Junii Bergis decessit, ad quem (diem) ejus anniversaria, si vobis

ef ydr synizft. Tíðendi ero þau í lande varo at þeir hæfer til mikillar óróar. ertan gud snúi á betri laid. Sendu ver ydr litla áminning. eic stykki klædefs. æina peteam af silki. þriú pund vax. oc hálfu left bíórf. bidiande at þer fyrerletid ei þessi fending þviat annan tíma skal oim bætra. þægar gud lofar. bidium ver ydr at þer ritid til vaar kunlegha um þá luti er ydr taka oc kirkiu ydra. Scriptum Bergis decimo Calendas Julii anno domini millesimo, trecentesimo, octavo.

Litr. B.

Venerabili in Christo Domino, Fratri Audfinno Dei gratia Episcopo Bergenfi, Haqvinus eadem gratia Episcopus Stavangrenfi salutem & fraternam in Domino caritatem. Noveritis nos anno Domini millesimo tricentesimo vicesimo primo, Dominica prima ante Ascensionem Domini, Vestras literas per Arnulfum famulum Vestrum Stavangrie recepisse, tenorem, qui sequitur, continentes:

Venerabili in Christo Fratri Domino Haqvino, Dei gratia Episcopo Stavangrenfi, Audfinnus eadem gratia Episcopus Bergenfi salutem & fraternam in Domino charitatem. Noveritis nos anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo primo apud Lyghru in festo Beati Hallvardi Martyris, cum iremus versus Soghniam causa visitandi, recepisse literas Venerabilis in Christo Patris ac Domini nostri, Domini Elavi Dei gratia Archiepiscopi Nidrosensis, mandatum, sub forma quæ sequitur, continentes:

” Elavus miseratione divina Nidrosensis Archiepiscopus, Venerabili Fratri Domino Audfinno eadem gratia Episcopo Bergenfi, salutem in Domino sempiternam. Laboribus & expensis Vestris, & aliorum
” Coepi-

---

si vobis videtur, adscribi possunt. Res novæ in nostra regione turbas minantur, nisi Deus illes in melius convertat. Mnemosynon vobis mittimus unum volumen panui, unam peteam ferici, tres libras ceræ, & dimidiam lastam cerevisiæ, rogantes ut hoc munus, acceptare ne dedignemini, altera enim vice, Deo volente, largius erit. Rogemus ut de rebus Vos & vestram ecclesiam concernentibus familiariter nobis rescribatis. Scriptum Bergis decimo Calendas Julii, anno Domini millesimo trecentesimo octavo.

" Coëpiscoporum parcere volentes, fraternitati Vestræ tenore presen-
 " tium committimus, & auctoritate Metropolitana demandamus, quate-
 " nus Venerabili filio Domino Grimaro Electo Scalotensi convocatis ad
 " hoc Dominis Stavangrensi & Færensi Episcopis, munus episcopalis con-
 " secrationis ex parte nostra impendatis. Datum Nidrosiæ in Inven-
 " tione Sanctæ Crucis, anno Domini millesimo tricentesimo vicefimo
 " primo. "

Nos igitur Episcopus memoratus fraternitatem vestram requirimus
 & rogamus auctoritate Metropolitana nobis concessâ, nichilo minus vobis
 precipientes, quatinus Dominicâ proxima post nativitatem beati Johannis
 Baptistæ proximè futuram in cathedrali ecclesia Bergis hora debita in
 dicto consecrationis officio Nobiscum assistatis, remittentes Nobis in
 signum hujus per nos recepti mandati Vestras patentes literas per presen-
 tium portitorem. Actum apud Kælastraum in crastino beati Hallvardi
 Martyris anno Domini supradictò. *In cujus mandati requisitionis & ro-
 gationis testimonium, sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum
 Stavangriæ, anno & die supradictis.*

CAP. III.

De Jona Halthoris filio.

S. I.

Tot jam frustra electis, tandem Jonas Halthori filius, Monachus Præ-
 dicatorum (a) Ordinis, vir eloquens, doctus (b) & probus, qui
 H 3 multum

-
- (a) *Dominicus Gasmann* ex Humiliatorum ordine, novum alium ab Honorio Papa confirma-
 tum anno 1216 fabricavit, qui vel *Dominicanorum* ab Authore, vel *Prædicatorum* ab
 officio prædicationis sibi vindicato, indifferenter vocari solet: Nam Romana Ecclesiæ
 contra quosvis hæreticos, defensionem & doctrinæ prædicationem gratuitam pro-
 fessus est.
- (b) Ille etiam libris scribendis vacavit; In Bibliothecâ *A. MAGNEI* No. 624. in Quarto nar-
 rationes quædam existunt, inter alias de obitu Abbatonis, quæ nostrum Authorem
 agnoscunt.

multum temporis Lateriæ & Bononiæ studiis impenderat, succenturiatus, ipſiſque Auguſti Calendis anno 1322 ordinatus, Cathedram Skalholtentem anno 1323 calcare cepit (a). Hic primus Feſtum Corporis Chriſti (b) feria quinta poſt feſtum Trinitatis celebrandum, Islandis obtrudit, inque leges anno 1325 referri curavit. Anno 1326 Feſtum Magni Orcadenſium Comitum mense Decembri celebrandum ſtatuitur, ſed rursus feria quinta Natalitiorum, & diebus Mercurii, qui tempore Quadreſimali & Adventus incidunt, conſuetis laboribus operam dare conceditur. Cumque nec hoc, nec ſuperiore anno naves mercatoriæ Islandiam adirent, vini penuria officium miſſæ intermiſſum fuit. Anno 1333 precum formulæ de Paſſione Chriſti a Johanne 22 compoſitas, multis adjectis indulgentiis, Eccleſiæ obruſit.

§. 2.

Anno 1326 Præſul Conſtitutionem fecit, qua caſus in quibus quis excommunicationem ipſo factò incurrit, enumerat, & vetat ne quis ſponſalia aut nuptias privatim contrahat, ſed ad minimum in duorum teſtium præſentia factas, confeſſionario intra quatuordecim dies ſignificari juſſit; ſecus facientibus, publicam abſolutionem, eamque negligentibus, excommunicationem injungens (c). Alterum inſuper edidit ſtatutum de eleemoſynis

agnoscunt. Præterea *Clarusaga Keiſaraſonar* ex antiqva membrana ejusdem Bibliothecæ No. 589. in Quarto in principio ſuum Tranſlatorem his verbis commonſtrat: " Her byrium var upp einu fráſangu ſem ſagdi virðuligr herra Jón biſkup Halldórſon " ágjætrar minningar. enn hann ſann hana ſkrifaða med látinu i Franz i þat form " er þeir kalla ritmos en var kaullum hendingum. " Id eſt: *Hic narrationem inchoamus, quam Venerabilis Dominus Jonas Episcopus filius Halthoris bone memoria retulit, illam vero Latine ſcriptam invenerat, ſub forma, quam ii rhytmos, nos vero hendingar appellamus.*

- (a) Anno quarto regni Magni Smek noſter unus eorum fuit, qui Dominica ante diem intercalarem Erlingum Vidkunni filium Pro-Regem Norvegiæ elegerunt.
- (b) Feſtum Corporis Chriſti Urbanus IV. hortatu Thomæ Aquinatis inſtituit: Bulla data eſt, d. 8 Septembris, Anno 1264, quam Clemens V. in concilio Viennenti confirmari fecit. vid. ſupra Tom. 1. pag. 365.
- (c) Prolixam hanc Conſtitutionem ex Biblioth. A. Magnæ Codice pergamenno No. 351. Fol. exſcriptam, & cum Codicibus No. 671. Quarto & No. 39. in Cæſavo collatam vide ad hujus Cap. ſinem Litt. A.

elemofynis ex balænis & piscibus, qui festis diebus capiuntur, solvendis, quod ex aſſe cum *Juris Eccleſiaſtici Recentioris* Cap. 26 concordat (a). Tribuuntur ei etiam conſtitutiones aliæ, quarum una cuius ordinando Noſocomio Gaulveriabjenſi penſionem ſtrenæ loco dare injungit (b). Præterea, habitum fuiſſe in Norvegia, ipſo præſente Concilium Nationale, in quo varia ad ceremonias Eccleſiaſticas & mores Clericorum ſpectantia, ſancita fuerunt, ex *Juris Eccleſiaſtici* cap. 39. patet (c).

§. 3.

Eodem anno controverſiæ inter Laurentium Holenſem & Monachos Modruvallenſes arbiter, cum Thorlaco Abbate Verenſi, ab Archiepiſcopo conſtitutus, Monachis ſe faciliore præbens, Collegæ offerendam incurrit, qua de re infra agendum erit. Monafterio autem Modruvallenſi inauratum calicem & bina ſuperhumeralia ad expiationem peccatorum dono dedit. Cumque anno 1329 templum Salvatori ſacrum, quod Nidarofiæ fuit, cum campanis aliisque ornamentis igne abſumtum eſſet, non tantum ipſe munificum ſe præbuit, ſed etiam aliis, ut idem facerent, auctor fuit. Similiter & anno 1330 Johanni, ejus nominis 22, ab Episcopis Islandiæ ſtipem & auxilium contra Romanos emendicanti, pro facultatibus large ſupperias tulit (d).

§. 4.

-
- (a) Hanc Conſtitutionem e Codice membranæ No. 354 manu, ut videtur, Magni filii Thorhalli exſcriptam infra ſub Litr. B. exhibebimus Vid. ſupra Tom. I. pag. 410. Collata eſt cum Codice membranæ ſæpius a nobis laudato No. 351. fol. & apographo quod penes nos eſt optimæ notæ, quorum lectiones emendatiores caſus inclufimus.
- (b) Conſtitutiones illas, quas quidam Jonæ Sigurdi filio (vid. infr. cap. 5) adſcribunt, vid. infra ad finem hujusce Capituli Litr. C. D. E. quarum binæ priores ex noſtris chartis exſcriptæ ſunt.
- (c) Inſitium Conſtitutionis ita ſe habet: *Hæ ſunt Conſtitutiones Reverendi Domini Eliſi, Dei gratia Archiepiſcopi Nidarofiſis, Episcoporumque Norvegiæ, & fratris Jonæ, eadem gratia, Episcopii Skalbolenſis*; Vid. ſupra Tom. I. pag. 478. liqq. Qui Jonas non poteſt alius eſſe quam hic Halthorides; nam nullus ab hoc diverſus Eliſio ſynchronus fuit; unde etiam ſequitur factas eſſe hæc Conſtitutiones anno 1322 vel 23, nam certus annus ipsis non eſt adſcriptus.
- (d) Hic Johannes Ludovicum Imperatorem excommunicavit, quod ut & alia ejusdem aſta Romani improbant, Ludovicum in Italiam acciverunt, quo ille profeſtus, novum conſtituit,

§. 4.

Quotannis ipsum unum dioceseos trientem ex præscripto legis Erii Regis visitasse, ejus per Quartam occidentalem institutæ visitationes indicio sunt. Nam anno 1324 eandem peragrans, Theodorum Abbatem Helgasellensem ab officio removit, sed Thorsteinum quendam eidem suffecit. Similemque ignominie notam Andreæ Videjensi Anno 1325 inussit, cui Helgonem Sigurdi filium substituit. Et anno 1327 denuo ipsam transiens, in templo Reykholtensi sacris nonnullos initiavit, templumque Sælingsdalstrungense inauguravit (a). Tractum, zePHYrum eorumque spectantem, Præpositis distribuit, balenasque oræ maritimæ ad Cathedram Skalholtensem pertinenti appulsuras, certis conditionibus elocavit (b). Anno 1330 tertia vice hunc tractum percurrens, Encænna templorum Selardalensis, Budardalensis & Stadenensis in lingula Reikianes celebravit. Anno 1333 hancce Quartam quarto inviens, templum Eyrense in tractu Skutulsfiord inauguravit, ipsique 20 dierum indulgentias in Dei gloriam & templum frequentantium salutem attribuit (c). Tandem & ultima vice anno 1336 eundem hunc tractum visitans, Vatnsfiordense templum consecravit. Quæ non ideo annotanda duxi, ut Lectorem talibus delectari putem, sed ut ostendam, quam laboriosus & officio sedulo incumbens vir iste fuerit.

§. 5.

Anno 1334 Præsul, a Vigfuso Presbytero Nuntium Apostolicum in Norvegia agente, ad reddendam rationem Denarii Petri evocatus, in Norvegiam transit. Sed anno proximo Cathedræ restitutus, quadrantem

---

constituit Pontificem Joh. Portum Corbatiensem, Nicolaum V. nominatum, qui a contraria factione captus & Avenionem perductus, in carcere periit. Johannes Papa nostro scripserat, & stipem postulerat, ut testatur *TORFÆUS Hist. Norv. Tom. 4. pag. 458.*

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. M.

(b) Diploma ejus hac de re vid. ad finem hujus Cap. Litr. F.

(c) Diplomata hac occasione ab Aljo edita vid. ad finem hujus Capitis Litr. G. H. quæ una cum præcedenti e nostris chartis exscripta sunt.

tem templi cujusvis redituum, Sniolfo Presbytero, Nuntii Apostolici Emissario, tradi iussit (*). Altera autem vice, anno 1338, exactis in episcopatu annis 17 nunquam reverurus enavigavit; Nam anno 1339 in ipso Purificationis Mariæ festo in Norvegia obiit, & honorifice in templo Monasterii Prædicatorum, cujus olim membrum fuerat, procurante exsequias Hacone Episcopo Bergensi (**), sepultus est,

Litr. A.

(a) Bróder Jón med gudz myskun byskup í skálaholti. sender aullum maunnum í sínu byskupsdæmi qvediu gudz oc sína þat má aungvum skynsaumum maunnum undarligt þikja. þó at nockurer menn síá ei vid því at giöra sem þeir vita ei bannat vera. þar sem þat henter optliga at fá óttazt ei lauttin at fremia. þó at hann viti ádr bannadan vera. ef hann trúir arh lítil þína skal á hann leggiazt þó at hann giöre. Enn fæker þess at þat er skyllða byskupligrar (tignar ok áhyggja) sýflu. at vísa þeim rettan gudz veg ok kenna þeim at varazt alla villu stiga. (þar sem þeir eru til andligrar hluta yferfkipader. þess kreft off skýlða vors embættis

(*) Factum hoc, aut sub Johanne 22, qui hoc anno decessit, aut ejus successore Benedicto 12, qui antecessoris in Imperatorem confirmavit sententiam, & omni dignitate, Bavarizæ quoque Ducatu, indignum pronuntiavit. *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4. pag. 452. dicit Bullam Papalem hac de re in Islandiam missam fuisse. Apochem nostrò datam ab Haqvino Bergensi pro subsidio & censu Petri vid. supra Tom. I. pag. 574.

(**) Amicitiaz inter nostrum & Haqvinum Episcopum Bergensem documentum sunt binæ hujus ad illum literæ, quas ex tabulario A. Magnai sub Litr. I. K. mox dabimus. In prioribus literas salvi conductus commemorat, quarum forma Litr. L. ibidem conspiciatur. Epistola Litr. K. videtur scripta esse postquam Episcopus Jonas morbo lethali ægrotare cepit.

(a) *Id est*: Frater Jonas Dei gratia Episcopus Skallholtenensis omnibus in sua diocesi salutem Dei & suam mittit. Nemini sapienti mirum videbitur, quamvis quidam ab iis, quæ verita esse noverunt, patrandis non caveant, cum sæpe contingat illos crimina committere non vereri, qui parvam tantum poenam, factum subsecuturam, præsumunt. Cum vero cura (& dignitatis) episcopalis sit, iis veram Dei viam monstrare, & ab omnibus transitibus seducioribus cavere, eos docere, quibus in rebus spiritualibus (episcopus)

embættis sem vier erum óverduger ískipader. at vara ydr vid stórglæpe. Þá einkanliga sem vera má at sumum maunnum sýnizt (ecki) lítit vera edr ecki um) lítils um verdt at vinna verkit, ok megi þat vera at sumer hyggizt veita í því gudi þjónustu. en sier sæmd ok sínum yfermaunnum hlýdni ok dyggleik. Énn þeir fellu á sik med óhlýdni vid gud ok heilaga kirkju af síálfri gjördinni banz þínu. ok skili sik (sya) vid allt (gott) gódz heilagrar (kriftni) kirkju. þar til er gudz mýfkunn lýfir þeirra hiórtu til idranar ok yferbótar. ok gefur at þeir þiggi aflaufn sinna glæpa. því er þat ætlan vor. at sýna ydr med þessu voru brefi hverir þeir hluter eru sem: menn falla í bann af síálfu verkinu. þvíat einginn má illt varazt nema viti. Hinn fursti atburdr af þessum ef nocker madr fellur í fyrir-dæmda villu. móti sídum ok kennidóme heilagrar trúar. Annar er sá ef nocker setr saman edr diktar nýja villu af síálfs síns brjóste. hvört sem þat er opennbert edr leynt. eru þeir allir í þessu eilífu banne bundner sem audruvís skilia edr læra. en heilaug rómveria kirkia predikar ok vardveiter af heilagri skírn. af helgan holdz oc blóds drottins vors Jesú Chrífi. ok af skyldum fkriftagangi. hióna sambande ok audrum helgan-um heilagrar kriftni. Svo ok allir þeir menn er einhver bifkup hefer villumenn dæmda í sínu bifkups dæmi. Sá hinn þridi ef nocker trúer villu

---

(episcopus) praefectus est, requirit ergo muneris nostri, quod indigni gerimus, officium, ut a delictis gravissimis vos dehortemur, iis praefertim, quae commisisse quibusdam (parvi vel) nihili referre videbitur, quidam forte etiam Deo condignam operam se collocare, sibi ipsis honorem comparare, & superioribus suis obedientiam & fidelitatem praefare, reputabant potius, quam quod, sua in Deum & sanctam Ecclesiam contumacia excommunicationem ipso facto incurrentes, omnibus sanctae Ecclesiae bonis se ipsos privent, usque quo divina misericordia eorum corda ad poenitentiam & resipiscentiam illuminaverit, & scelerum absolutionem concesserit; quare nobis est propositum his nostris literis vos erudire, quanam delicta excommunicationem ipso facto adferant, nemo enim a malo, nisi id cognoscat, sibi cavere potest. Primus horum casuum est, si quis in haeresin damnatam contra mores & doctrinam sanctae fidei inciderit. Secundus est si quis novam haeresin ex proprio suo pectore sive publice, sive privatim composuerit vel effinxerit; omnes in hoc aeterno excommunicationis vinculo innodati sunt, qui secus intelligunt & docent quam sancta Romana Ecclesia praedicat & servat de sancto baptismo, de consecratione carnis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, & de confessionis necessitate, vinculo matrimoniali, & aliis sanctae ecclesiae sacris, ita & omnes illi qui a suo quisque Episcopo in ejus dioecesi haereticos damnati sunt. Tertius casus est, si quis haereticorum persuasionibus fidem haberit,

aut

villumanna fortalum. edr tekr þá til sín veriandi ok fylgiande þeirra mále. þessir falla í það sama bann. Ok ef nockr af þessum hafnar at leidrettazt, innann tólf mánaða. síðan hann er bodadr bannsettr. þá fellr á hann æfnlig ófrægd. skál hann (síðan) í aungvum laugskilum hæfur ok med aungvu móti vitnisber. frá er hann ok skilldr at þiggja þat sem nockur vill haunum gefit hafa. í sínu testamento Eingi madr má ok skipa hann sinn erfingia ok aungvan arf skál hann taka. ei skál hann ok mega giöra sitt testamentum. á aungvann (mann) skál hann ok kera mega. enn naudgazt skál hann til at svara audrum rettu. oc ef hann hefer dómari verit. þá skál hanns dómur fyrir ecki standa eiga. oc eingin mál at koma undir hanns dóm. oc nú ef hann hefer klerkr verit. þá skál hann liggja undir saumum þínum. ok vera ádr affetr sínum vígflu paullum af sínum byskupi. Hinn síordi atburdr er sá ef nockur seiger þat ok fylgir því at rómaborgar kirkia sie ei haufut kristinnar. ok (henni) haunum se ei at aullu hlýdanda. Sá er hinn fimti atburdr ef nockur leggur haund med heipt ok illvilia á klerk edr klauftra mann. þá fellr hann af siálfs síns verki í páva bann. Bydr þat ok nockur audrum at giöra. þá eru báder í banne. sá er band ok hinn er giördi. Sá þellur ok í bann (er) ef veita mátti vernd klerkinum í slíku tilferli ok veitti eigi. þat er af þeim manni

I 2

rect

---

aut eos, eorum causam defendens vel ei patrocinans, receperit; Hi in eandem excommunicationem incidunt. Quod si quis horum intra annum emendari recusaverit, ex quo excommunicatus proclamatus est, æterna infamia notatur, & exinde ad actus forenses non admittetur, nec ullo modo testis idoneus habebitur. Non erit ei integrum accipere quod quis ei testamento legaverit, nec ullus eum hæredem scribere poterit, nec ei ipsi testamentum condendi facultas erit. Actionem contra alium institueri ei non licebit, sed ad jus aliis præstandum cogitor. Si iudex fuerit, sententia ab illo die rata non habetor, nec ulla causa ejus judicio submittor. Quod si clericus fuerit, iisdem obnoxius pœnis omnibus antea ordinationis gradibus a suo Episcopo deponitor. Casus quartus est si quis asserit & contendit Ecclesiam Romanam non esse caput christianismi, nec ei in omnibus obedientiam debere. Quintus est casus si quis violenter & malitiose clerico vel monacho manus immiserit, tunc ipso facto in excommunicationem Papæ incidit; & si quis imperaverit alteri hoc faciendum, uterque excommunicati sunt, tam qui imperavit, quam qui exsecutus est. Ille & in excommunicationem incidit, qui clerico hoc in casu auxilium ferre potuit, sed non tulit, quod jure postulandum est a quolibet qui potestatem & jus habet alios gubernandi, qui interdicendi (tuendi) facultate gaudens, ea non erat usus. Sola interdum vis hujus instar delicti æstimanda venit, quamvis manus (clerico) non immitantur, verbi

rett skilit sem valld edr yferfkipan hefer til at stiórna audrum mátti hann (forstöð) forboð veita ok villdi eigi. Eitt saman ofríke má ok stundum metazt flisk sama fauk. Þó at ei sic hendr á menn lagdar. Svo sem þá ef nockur fetr klerk í baund edr læfir í myrkvafofu edr í audru vardhalldi. Þvíat aungvum leikmanni gefzt svo mikit valld yfer nockurum klerk. Þá fordazt fá ei bannit sem þat giörer. verðr ok fleira vega misþymt klerkum. enn skedia líkami þeirra siálfra. Sá er hinn sietti atburdr. ef veralldliger valldzmen. stiórnamenn (rádamenn) hvat sietti edr starf sem hver hefer í borgum edr bæium giöra krafer edr óskyllduligar pyndingar á klerka edr kirkiur edr þeirra eigner. fyrirkomandi svo valldi ok framqvæmd fortióra heilagrar kirkiu. þessir ef þeir láta ei af. þá er þeir eru laugliga á minnter eru í banne. ok svo hver sem þeim fulger til þessa. Þvíat aungvar krafer edr (þúnga) þegnkylldr mega leikmenn med rettu leggja á klerka edr kirkiur. mega þeir ok ei afleysazt fyrr enn þeir hafa bætt það sem þeir brutu. hvört sem þeir hallda siettum edr staurfum sinum edr ei. Hver ok sem tekr sietti edr starf epter þann sem í bann hefer fallit med saugdum hætti. ok vil þeir aptr bæta innan mánadar. þá sellr hann í þat sama bann. Því hann samþycker því sama sem hinn giörde. ok má ei afleysazt heldr enn hinn. þar til sem bætt er. Sá er hinn siavuundi atburdr ef menin giöra fkipaner í móti fride

---

verbi causa: si quis clericum vinculis constringat, aut carceri aut cuius alteri custodiae includat, cum nulli laico tanta in clericum potestas sit, ut, qui talia facit, excommunicationem haudquaquam effugiat; clerici quoque pluribus modis quam ipsorum corporum lesione violari possunt. Sextus casus est si magistratus secularis, praefecti (qvæstores) cujuscunque dignitatis vel muneris in civitatibus vel villis fuerint, irrogationes vel onera injusta, clericis, templis, vel eorum possessionibus imposuerint, quibus potestati & executioni Antistiti sanctae Ecclesiae praedjudicant; qui nisi legitime admoniti desistant, excommunicati sunt, una cum omnibus qui eos hac in re adjuvant, nullas enim irrogationes vel tributa (onera) laici clericis vel templis jure imponere possunt, nec illos absolvi oportet, priusquam pro lesione satisfecerint, sive illi dignitatem & officium retinuerint, sive minus. Quique in excommunicati officio & munere successerit, & dicto modo intra unius mensis spatium non satisfecerit, in eandem excommunicationem incidit, alterius enim illius factis consentit, nec magis quam ille, usque quo satisfactio praestita fuerit, absolvi potest. Casus septimus est cum quis constitutiones contra pacem & libertatem sanctae ecclesiae sancit, nisi intra bimestre spatium, ex quo promulgatae fuerunt, libris suis, quibus inscriptae fuerunt, eximant; vel etiam qui illas constitutiones (tanquam libris inscriptas vel non desatas) urget.

fríde ok frelsi heilagrar kirkiu. nema þeir hafi innan tveggja mánaða. síðan þeim var lýft tekit þær af sínum bókum ef þær eru ritadar. edr ef þeir halda fram þessum skipunum (þvíat þær væru ei affkafnar bókunum edr áritadar). Svo þeir ok sem þá dóma rita til stadfestningar. Slíkt hit sama ok þeir menn er rita ok vardveita slíkar skipaner. ok ei síðe valdmenn ráðsmenn ok rettarar stadanna ef þeir dirfaze at dema ept-er þess háttar skipanum. svo ok þeir menn sem vardveita ok vid láta hafa veniur þær sem hellðr mega heita óveniur. ok upp hafa tekizt móte frelsi heilagrar kirkiu. þá bindize þeir allir í banz atqvædi at gudz laugum. þat er ok vitanda at frelsi heilagrar kirkiu stendr saman í þeim privilegiu sem henne ero veitt yfer andligum hlutum edr stundligum audæsum. andliga edr líkamliga (almenniliga edr einsliga). Nú eru sum privilegia heilagrar kirkiu veitt af hálfum gudi. Svo sem þad er vor laufnare Jesus Christus sagdi petro postula. hvat sem þú munt binda í iordu. þat mun bundit í himni. ok hvat sem þú munt leysa á iordu þat skal ok leyst á himnum. Svo ok þad at tiund ok frumforn. ok alle þad gótz sem gude. ok hans heilogum maunnum offraze heyrer klerkum til. þat privilegium er enn veitt heilagri kirkiu af gude at klerkar eiga valld yfer hennar eignum ok audæsum. ok hennar forstiórar eiga laug at skipa af andligum hlutum. ok hafa þar dóm yfer ok fleira annat þat sem

I 3

stendr

---

urget. Ita & qui tales sententias confirmandas exscribunt, easque transferunt & conservant, nec minus magistratus, quæstores & iudices civitatum, si secundum talem constitutionem sententias ferre ausi fuerint; ita & qui consuetudines, quæ potius cæcœdiis appellari merentur, & contra libertates sanctæ Ecclesiæ inyalnerunt, servandas approbant; omnes hi ex tenore legum divinarum sententiæ excommunicationis obnoxii sunt. Sciendum quoque est libertatem sanctæ Ecclesiæ in privilegiis ei in res spirituales & opes temporales, tam spiritaliter quam seculariter (generaliter & specialiter) concessis, consistere. Quædam vero sanctæ Ecclesiæ privilegia ab ipso Deo concessa sunt, exempli causa illud Salvatoris nostri Jesu Christi ad Petrum Apostolum effectum: *Quodcumque ligaveris in terra erit ligatum in celo, & quodcumque solveris in terra, erit solutum in celo.* Ita & quod decimæ & primitiæ, omniæque bona, quæ Deo & Sanctis ejus offeruntur, ad clericos pertineant. Illud præterea a Deo sanctæ Ecclesiæ, concessum est privilegium, quod ejus bona & facultates in clericorum sint potestate, ejusque Antistitibus de rebus spiritualibus leges faciendi & sententias ferendi jus, ut & alia quæ in antiquo & novo jure occurrunt, competunt. A Domino Papa sancta quoque Ecclesia quædam privilegia habet, quale est illud, quod qui manus violentas clerico intulerit, ipso facto excommunicationem incurrit; simili-

liter

stendr í hinu forna laugmáli ok nýia. af herra páfvanum eru ok privilegia veitt heilagri kirkíu. svo sem þat at lá er í banni af síálfu verkinu sem heiptuga haund legger á lærda menn. Svo þat at tveir vottar vinni þaurf um testamanta þau aull sem salugiafer mega kallazt. ok mörg aunnr privilegia hafa páfvarner veitt heilagri kirkíu. Keifararner hafa ok sum privilegia veitt henni. þviat þat mega þeir vel giöra af veralldligu valdi. Svo sem þat er at hverjum manne er lofat at leggja til heilagar kirkíu faudurleifð sína suma edr alla. hvört sem hann vill at hún eignizt epter hans sídazta dag edr fyrre. med hverium hætte er hann vill. ok ei þarf hann nockurn at spyria ordlofs um þá giöf. þviat í þeirri giöf er madr gefr (gudi ok) heilagri kirkíu. fyrer sal sinne er þat hit bezta endamark. at ecki endimark sie henni (manni) sett. Nú hver sem veiter mórgang þessu frelsi almenniligr kristne. þá fordazt hann ei banz áfelli. Sá er hinn áttande atburdr at þeir sem brenna (med illvilia) heilaga stade edt kirkíur edr þau herbergi sem standa innan kirkíugardz. ok þess vidernis sem heilaug kirkía á vernd at veita umbergis (umhverfis) sik. þá eru þeir bannfetter at laugum gudz. ok sídan er þeir hafa bannfetter (bodader) verit af heilagri kirkíu um þá sauk. skulo þeir af aungyum laufn taka utan síálfum páfvanum. nema í lífsháfka. Niunde er lá atburdr ef nockr brýtr kirkíu edr (og) ræner hana (sídan) edr giörer í henni nockut ódáða verk. sem er at fara óþyrmiliga med gudz líkama. edr brióta altare edr krossi.

---

liter & quod duo tantum testes ad testamenta, quæ pro salute animæ scripta dici possunt, requirantur, præter plura alia privilegia quæ Pontifices Maximi sanctæ Ecclesiæ concesserunt. Imperatores etiam quædam ei privilegia, nam in rebus secularibus hoc penes illos est, impertiti sunt. Tale est unicuique patrimonium suum, ex assu, aut ejus partem sanctæ Ecclesiæ donandi facultas, sive illa possessionem ex donatoris voluntate die ejus emortuali, sive prius, quocunque modo liberit, adeat, nec donator ullius consensum hæc in re requirere tenetur; nam in illa donatione, quam quis pro anima sua in (Deum &) sanctam Ecclesiam confert, optimus is est limes; quod limite careat. Quicunque se huic Ecclesiæ catholicæ libertati opposuerit, condemnationem excommunicationis non evitabit. Oclavus casus est si qui loca sancta & templa, sive ædes intra cæmeterium & limites intra quos templum circumcirca asylo gaudet, constitutas, (malitiose) combusserint, illi ex legibus divinis excommunicati sunt, & ex quo hanc ob causam a sancta Ecclesiæ excommunicati pronuntiat sunt, nisi ab ipso Papa, excepto vitæ in periculo, a nemine absolvi debent. Casus nonus est si quis templum effringat, & (deinde) deprædatus fuerit, aut scelus quodquam perpetraverit, exempli causâ corpus Dei maletractaverit, altare vel crucem diffregerit,

kross, edr annat slíkt. Skulu þeir ei laufn fá, fyrr enn þeir hafa bætt sín ránginde ok skada ok taka laufn af páfvánum. Tíundi er fá ef nockur falsar brief páfvans, fyrer sik edr annan mann. Þá er fá af síðlum laugunum bannsettr. med aullum þeim er hönum veita fullting til þess vitande, edr veria hanns mál. Svo ok fá sem sier nýter til nockurar framngvæmdar falsat páfvans bref vitz vitande. þat sem annar feck haunum ok fallade, enn fá sem vardveiter at eins brefet skal innan tuttugu daga (síðan) hann veit (falsit) fyrerkoma því brefe. edr fá í þess valld sem vel má trúa vid at taka, ef hann vill fordazt banz þínu. þat er ok þeim til eidhálpar er sier nýter óvitande falsat páfvans bref at hann hafe prófat þat sem bezt hann kunni. ok fá hann eigi svo seint aprur hvarfit at fyrer þat megi hann sýnazt sannsakadr. í ellifsta atburd fella þeir á sik fullkomit bann sem Saracenis flycia til handa vopn. edr skip. vidu edr iárn. edr gjöraszt skipstíórnar menn þeirra, edr veita þeim nockurskonar fullting. til ágangs ok ófridar heilugu iórfalalande ok kristnu silke. Tólfsti er fá atburdr. ef nockurer ræna þá menn er skipbrot hafa þolt. þá falla þeir í bann af síðlum laugunum nema þeir bæte þam sem þeir (brutu, ok gjallde apr þat sem þeir) ræntu þá er þeir eru laugliga áminter. Í þrettánda stad fellr bann á alla þá sem med nockru móte þraungva biskupa edr lærda menn til þess at leyfa nockura af bannz þínu, edr atqvædum

---

rit, vel alia his similia commiserit, qui nisi damno prius reparato, & satisfactione pro iniustitia præstita, absolutionem, nisi a solo Papa, non accipient. Casus decimus est si quis literas Papæ in suum vel alterius commodum falsaverit, is, una cum omnibus, qui scientes, ejusque causam tuentes, illi opem ferunt, ex ipsis legibus excommunicatus est. Ita & qui vitiatas Papæ literas, quas alter falsavit eique tradidit, in suos usus converterit. Qui vero tales literas tantummodo retinet, intra viginti dies (ex quo falsas esse) novit, illas aboleto, vel tali viro, cui tuto concedi possunt, tradito, si excommunicationis pœnam effugere voluerit. Ei, qui literas falsas ignorans in suos usus adhibuerit, beneficium juramenti adferet, si illas, pro posse quam optime exploraverit, & penitentiam non tam sero fecerit, ut ideo revera reus reputandus sit. In casu undecimo plenam incurrit excommunicationem qui Saracenis arma, naves, ligna vel ferrum advehunt, eorum navium gubernatores agunt, aut quæcunque subsidium in impetum vel invasionem sanctæ Palæstinæ aut populi christiani, adferunt. Duodecimus casus est, si quis naufragos spoliaverit, is ex ipsis legibus in excommunicationem incidit, nisi crimen expiet, & prædam restituat, ex quo legitime admonitus fuerit. Loco decimo tertio in excommunicationem incidunt, qui Episcopos vel clericos ad quæcunque excommunicatum absolvendum, clericum

um edr gefa lærdum maunnum aprt embætti. edr leyfa tídagjórd í þeim staudum sem hann er ádr af tekin. Sá er hinn fiórtánde ef leikmenn í hverre stíett sem þeir standa. edr hveria tign sem þeir hafa. neyda til þess forfióra heilagrar kirkíu. ok capitula. edr adra klerka at under leikmanna valld leggízt kirkíur. edr þeirra fasta gódz retter. Svo at formenn heilagrar kirkíu. prestar edr personur. kallízt þat lien af leikmaunnum hallda sem af sínum yfermaunnum. þá sie þeir bundner med bannz atqvæde nema þeir gefe allt aptur (med frelsi) í þeirra valld sem eígu sídan þeir eru lauglīga áminter þat er þeir hafa ádr (med ofríke) under sík dregít. Fímtánde atburdr er fá er leikmenn krefsa fíkatta edr tolla af klerkum edr kirkíum edr þeirra gódze sem þeir flýtia edr flýtia líta. Eígi sem kaupfkatt. utan heíldr fakír sínna þarfínda. edr naudga þá til at lúka. hvórt sem þeir gíöra þat síalfer edr fá adra menn til. hvórrar tignar. starfs edr stíettar sem þeir eru. hvat vana sem þar se til. sem heíldr er kallandi ósídr. hvórt sem þeir gíöra þat. í sínu nafne edr annara. ef þeir eru einflíger menn. þá falla þeir í bannz pínu af síalfu verkinu. Enn ef síelag edr almenningr nockurs kaupstadar. borgar edr annars stadar verdr í þessu brotlígur þá fellur hann í forbod. med sama hætte ok fíku ei aflauín fá banzins ne línan forbodíns. þar til sem aptur er feíngít þat sem kraft var. ok tilheyrilíga er bætt fyrer vanrettíð. Hínn sextánde

cium restituendum, vel celebrationem sacrorum, ubi abrogata fuit, permittendum quodammodo cogunt. Casus decimus quartus est, si laici, cuiuscunque gradus vel dignitatis fuerint, Antistes sanctæ Ecclesiæ, Capitula vel alios clericos vi coegerint, ut templa, eorum prædia & jura potestati laicorum subiciantur, ita ut sanctæ Ecclesiæ Antistes, sacerdotes & personæ feudum illud a laicis, tanquam dominis directis tenere dicantur, sententiæ excommunicationis obstricti sunt, nisi, ex quo legitime admoniti fuerint, ea omnia quæ (violenter) antea sibi arripuerant, possessoribus (libera) restituant. Casus decimus quintus est, si laici de clericis & templis, eorumque bonis, quæ non mercium nomine, sed in proprios usus vehunt aut veli faciant, tributa vel vestigalia postulerint, vel ad ea expendenda adegerint, sive illi ipsi hoc fecerint, sive per alios, cuiuscunque dignitatis, muneris, vel status fuerint, quavisque consuetudo, quæ cacothetes potius dicenda est, huc usque obtinuerit, sive illi proprio, sive alieno nomine id fecerint, si personæ fuerint particulares, in penam excommunicationis ipso facto incidant. Si vero societas aut universitas cuiusvis civitatis aut loci in his deliquerit, interdictum eodem modo sibi attrahit, nec absolutio de excommunicatione, nec remissio interdicti, usque quo postulata restituta, & satisfactio pro injuria præstita fuerint, impetrentur. Casus decimus sextus est si præto-

sextánde at rettara. sýflumenn. dómara ok adrer veralldliger dómara ok haufdingjar ef þeir hindra edr tálma at þeir sem sín málaferle vilja kiera fyrer rettaranum tilskipudum af Páfvanum. edr þeim sem til þess eru síalstkipader um þau mál sem kirkiunne heyra til at laugum. edr af vana at dæma, at þeir megi þar fyrer ei sínum málum fram koma. eda naudga þá til at láta af sínum málum. edr at hafa þau framme fyrer veralldligum dómendum. með því at annathvört fanga þeir kirkiunnar dómendr. edr þá sem páfva bresin (afsa) esla til dómara. edr þá sem sín málaefne þreyta edr þreyta vilja. fyrer (fyrer) faugdum kirkiunnar dómaram. edr (náunga þeirra) naudgar þeim edr þeirra gódz kirkiur edr annat. edr hverium hætti audrum sem þeir meina at þeir megi ná sínum rettindum af heilagrar kirkiu dómendum. hvört sem þeir giöra síalfer edr láta adra giöra. Svo fá hver sem til þessa gefr ráð. traust edr epermele. þá liggur hver þeirra under banne af síalfu verkinu. ok má ei asleysazt fyrer en hann hefer bætt dómara kirkiunnar. þat sem hann hefer hindrat málit fyrer þeim er kera edr heyra. edr hvers stiert sem hann hefer til sín gripit. ok svo þeim sem rettindinn eru tálmuð fyrer. ok þar er í bætt. bædi fyrer skada. kost ok skapraun með fullnade. Siautiánde atburdr er fá ef nokkur fá sem veralldligt herradæme hefer fyrerbýdr sínum undirmaunnum at selia edr kaupa af formaunnum heilagrar kirkiu.

---

res, Toparchæ, iudices & alii magistratus seculares impederint aut obstitierint, ne ii qui causas coram iudice a Papa delegato, vel illo cui ex legibus vel consuetudine competit juris dictio causarum ecclesiasticarum, agendas habent, ideo actiones persequi nequeant, vel eos ad desistendum ab actione causarum, easve coram iudice seculari instituendum coggerint, aut iudices ecclesiæ, aut illos, quos literæ Papales in iudices evehant, aut eos demum, qui causas suas coram prædictis ecclesiæ iudicibus persequuntur vel persecuturi sunt, capiendo, sive eos ipsos, eorum (propinquos) bona, tempa vel res alias premendo, quocunque demum alio modo impederint, ne jus suum coram sanctæ ecclesiæ iudice persequi queant, sive hoc per se, sive per alios fecerint. Ita & quicunque ad hanc rem consilio, præsidio vel defensione aliquid contulerint, omnes & singuli ipso facto excommunicationi subiacent, nec nisi iudici ecclesiæ, quem a causa disceptanda & audienda prohibuit, cuiusque dignitatem sibi arripuit, ut & ei cuius iura impedit, plena satisfactione, tam pro damno. quam impensis & latione, prius præstita absolvi possunt. Casus decimus septimus est, si quis magistratus secularis suis subditis eum sanctæ ecclesiæ antistitibus, clericis vel

aliis

kirkiu. klerkum edr audrum persónum. edr at mala þeim korn. edr at baka þeim braud. edr veita þeim adrar þjónustur. þá fellr hann í bann af síálfu verkinu. Sá er hinn átiáandi atburdr at ef veralldligr haufdingur edr formadr heilagrar kirkiu. edr hvar manne sem hann er lærdr edr leikr sem dirfízt at senda flugumenn til þess at láta drepa nockurn kristinn mann. þó at hann biódi þat at eins. enn fylgi ei nockurs maiz lát. edr hver sem veiter vidurtáuku flugumanne edr verndr hann. edr leyner haunum. þá fellr hann í páfvans bann af síálfu verkinu. ok í affetning sinnar tignar. heidrs ok vígflu. starfs ok stíettar ok beneficíi ok skulu þeir sem með hafa at giöra. þetta fríálfliga allt saman ádr í hendr fá. Er hann ok með aullu sínu veralldligu gódze svo sem óvin heilagrar kristne af aullu fólke útlægr því sem kristid er. at síðan þat er bert (med) prófánnligum fkymsemdum at nockur hafe þann ógurliga glæp giórt. þurfi ei banz dóm annan edr affetningar. edr úlegdar á hann at leggja. Hinn nítiánde er fá atburdr ef nockur madr dirfízt fyrer þá fauk. at banz dómr edr forbozdr er dæmdr á kónga edr haufdúngia. baróna. fýflumenna edr annars kostar velborna menn edr þeirra þjónustumenn edr hvar maunnum sem þeir (eru) ætti at gefa ordlof til nockurum manni. drepa edr fanga. edr annars kostar at þýngja þeim edr þeirra gódz edr manna þeirra. (sem þeim tilheyra) sem þá dóma hafa dæmt. edr meðr hverra valde þeir

---

aliis personis emtiones vel venditiones, vel iisdem frumentum molere, panem coquere, vel aliud ministerium prestare prohibuerit, ipso facto excommunicationem incidit. Casus decimus octavus est, si princeps secularis vel sanctæ ecclesiæ Prælatas, cuiuscunque ordinis, sive clericus sive laicus, sicarius in necem hominis Christiani, quamvis tantummodo præcipiat, sed mors hominis subsecuta non fuerit, submiserit, vel sicarium receperit, tutatus fuerit, vel occultaverit, ipso facto excommunicationem Papæ, & sui dignitatis, honoris & ordinationis, officii & beneficii privationem, incurrit, qui vero his præditus est, illa omnia libera alteri in manus tradito. Ille præterea una cum omnibus suis bonis secularibus sanctæ ecclesiæ hostis, ab omni universitate christiana exulis, loco habendus est, ita ut ex quo per rationes probabiles aliquem nefandi huius sceleris reum esse innotuerit, nulla in eum ulterior excommunicationis, exaustrationis vel exilii sententia requiratur. Casus decimus nonus est si quis, eo quod sententia excommunicationis vel interdicti in Reges, Principes, Barones, Præfatos, vel viros alias nobiles vel eorum officiales, cuiuscunque ordinis fuerint, inflicta est, cuiquam, iudices, qui sententias illas dixere, aut quorum auctoritate sententia lata est, vel eos tandem, qui sententias illas, communionem istorum tanquam excommunicatorum fugientes, observant, interficere, capere, vel alio modo illos,

Þeir hafa dæmdir verit. edr (þeir) þeirra sem dóma þeirra geyma (edr) þeirra sem ei vilja (fam-) neyta svo bannsettum maunnum utan þeir taki aptur þat orðlof ef til er færit at grípa góðz epter svo lofat. ef þad góðz er gripit (hefer verit) ok ei apturfeingit med fullnadi edr (bætt) borit fyrer átta daga. þá falla þeir í banzins þinu af síálfu verkinu. I þat fama bann skulu falla allir þeir menn sem þess orlofs neyta ok svo þeir sem af síálfra sinna hræring giöra þetta sem her er fyrerbodit at orlofa. hver ok sem í þessu banne er um tveggja mánada tíma. þá má (hana) þadan af ei aflausn taka ne þiggja. utan í þáfvu garde. Tuttugsti er sá atburdr at ef í forbodz tíma iardar nockr lík í kirkiugardi. í þeim atferlum sem eigi eru (at lögum) lofut edr lík bannsettra manna. opinnberliga edr nafnliga forbodadra. edr okurkarla. ok giöra þetta vitande. þá fellur sá hver í bann af síálfu verkinu ok megu eigi afleysazt nema þeir hafi ádr bætt þeim sem þeir hafa órett giört. eptir dómi þess biskups sem þar á yfer at síá. Fyfti ok tuttugsti er sá atburdr ef nockr bindr hiónalags band vid fiórmenning sinn. edr þadan af skyllidara at frændsemi edr sískap eda med (nunnum) meinum. Svo ok ef klauftra menn nunnr klerkar sem súbdiáknar eru at vígslu. edr þadan af meir vígdr. Ef þessir bindazt til hiónalags. ok þeir sem þessi hió n vígia saman. þá falla í bann af síálfu verkinu. ef þeir vita þessi mein. ok mega ei afleysazt fyrr en skiltt er

K 2

med

---

illos, vel illorum & aliorum (qui ad hos pertinent) bona ledere, permittere ausus fuerit, nisi permissionem ex quo bona illa ex permisso rapi cepta sunt, retrahaverit, & rapta intra octiduum cum plena satisfactione restituta fuerint, penam excommunicationis ipso facto incurrit. Eandem excommunicationem omnes hac permissione usi, ut & qui proprio instinctu, ea, quæ hic permitti interdicitur, commiserint, incurrunt. Quicunque in hac excommunicatione per bimestre spatium permanserit, ex illo tempore, nisi in sede Apostolica, absolutionem impetrare vel accipere nequit. Vice simus est casus, si quis in casibus (lege) prohibitis tempore interdicti, aut publice vel nominatim excommunicatorum, aut feneratorum etiam funus in cæmeterio sciens sepeliverit, ipso facto excommunicationem incurrit, & nisi præstita læso e sententia episcopi, cui inspectio competit, satisfactione, absolvendus non est. Casus vice simus primus est si quis conjugium cum nepote consobrini vel cognatione aut affinitate propinqvior (cum monialibus) incestuosum contraxerit. Ita & si monachi, moniales, clerici qui ordinatione subdiaconi vel eminentiores sunt, conjugio fuerint copulati, tam ipsi, quam copulans, si impedimentum noverit, excommunicationem ex ipso facto incurrit, nec priusquam conjugium fuerit dissolutum, absolventi sunt.

Casus

med þeim. Annar ok tuttugsti er sá atburdr ef stjórnar almúgans. radz menn. dómarar. rádgiafar ok adrer starfsmenn hverir sem einir ef þeir giöra þær skipaner sem þeir losa med at krefia okur edr giallda edr naudga þeim til al giallda þat. edr þola ei at okur þat sem út er lokit verdi aptur kraft. Svo ok þeir sem þessar skipaner dikta skrifu edr dæma epter þeim vitande. Svo ok ef þeir skafa ei ór almennings bókum. þessar skipaner innan þriggja mánada ef þeir mega. edr þeir er geyma þær. edr þann vana nockurn er þeir krapr hafe. þá falla þeir í bann af hálfu verkinu. Sá atburdr er hinn þridi tuttugsti at hver sem slær biskup. edr fangar. leggur í útlegd. edr býdr at giöra eithvert af þessum. edr stadsester (epter) annars giörd. edr er at verkinu. kompan þess er giörde. edr leggur ráð til edr samþeykt. edr hann vendar vitande þá sem þetta giöra. þá er sá í banne af hálfu verkinu. eptir nýium laugum í þeim tilfellum isinvel sem hann være ei í banne eptir fornum laugum. ok má hann af aungum leyfart utan hálfum pávanum (nema hann se í lífshálka). Fiórði ok tuttugsti er sá atburdr. at hver sem veita lætr gudz embætti í forbodadam stad. edr naudgar nockurum til þess. edr kallar bannsetta menn til edr forbodada at hlýða gudz embætti. edr fyrirbýdur at þeir sem opinberliga eru bannfettir edr forbodader gangi út. Þó at sá minne (þá) á er embætti skal veita. Svo ok þeir sem svo eru áminter. ef þeir eru inne ei ad sídr. þá fella

---

Casus viceſimus ſecundus eſt ſi moderatores plebis, ſenatores, iudices, conſiliarii & quivis alii miniſtri, conſtitutiones, ſævus poſtulari aut ſolvi permiſſentes, ſanxerint, aut alios ad ſolvendum coggerint, aut ſævus ſolutum reſtituendum poſtulari non toleraverint, ut & qui tales conſtitutiones ſcientes componunt, exſcribunt, aut ad earum normam ſententiam ſerunt, ſimiliter quoque qui tales conſtitutiones e libris plebis intra ſpatium trimeſtre, ſi penes illos fuerit, non deradunt, aut conſuetudinem quandam, quæ inde robur mutatur, obſervant, ipſo factò in excommunicationem incidunt. Caſus viceſimus tertius eſt, ſi quis Episcopum verberaverit, captivum duxerit, exulem ſecerit, aut aliquid horum imperaverit, vel alterius factum (ex poſt factò) approbaverit, vel ſocium hoc committenti ſe adjunxerit, vel conſilio aut conſenſu adjuverit, vel ſciens illum tutatus fuerit, ille excommunicationem in his caſibus e novis legibus ipſo factò incurrit, quamvis ex antiquis legibus excommunicationem obnoxius non ſit, nec ab ullo alio (niſi in vitæ periculo) quam Papa abſolvi poteſt. Caſus viceſimus quartus eſt ſi quis officium ſacrum in loco interdictò celebrari fecerit, aut quengvam, ad excommunicatos vel interdictò obnoxios officio divino interſuturos advocandum vi adegerit, vel prohibuerit, ut publice excommunicati, & ii, quibus interdictum eſt, monente licet ipſo, qui ſacra peragit, exant; ſimiliter & admoniti,

fella þeir aller bann á sik ok mega ei aflausn þiggja utan í páva garde. Marger hluter eru þeir adrer sem menn mega bann á sik fella af seálfu verkinu þeir sem eigi eru her skrifadir. Þvíat ei er iafnhætt at menn falli í þessa her á lande voru. sem um þessa er nú eru taldir. Margt er þat ok sem laugin bióða biskupum at bannsetia menn fyrer. ok þarf þá ecki at skrifa. því skal iafnan áminning fyrer fara. ein edr fleiri. ok má þat met-azt þriótzka ef þeir vilia ei bæta sik fyrer áminningar þar sem formenn giöra þeim. edr ef þeir forsmá at koma til ansvara um sin afbrot. þá er þeim er til þess laugliga stefnt. ok þeir menn skyldazt einkum til þess at banzþjóti væri gegnum þá skötud. Nú sakir þess at ydr aullum er kunnigt hverfu manzins salu er þessi þina hin ógurliga miök háfkalig. þá minnum vier ydr á alla iafnsaman ok sierhvorn ydarn. at þier varizt sem invirduligazt þá glæpe alla sem her eru ritader. ok þessa þínu leida inn med sier. ok til þess at þat (variz) megi at betr geymazt. þá biódur vier aullum prófaustum vorum at taka transcriptum af þessu voru bresi. ok at þeir skyldi sidan framleidis alla söknaarþesta sína at hafa þat ok lesa fyrer sinum söknaarmaunnum hiç minzta tvísvar á tolf mánaðum at (menn) megi ei hedan af þat vid bera (því vidberia) at þeim sie eigi sagt þat sem varazt er. Bióðum vier ok fyrr saugdum prófaustum. at þeir skripti aullum þeim hiedan af sem opennberer verda at tvífaullum hör-
 K 3 dómé

moniti; si nihilominus in templo restiterint; omnes hi excommunicationem incurrunt, nisi ad limina ipsa Apofolorum, non absolvendi. Plures sunt casus in quibus quis excommunicationem ipso facto incurrit, quorum hic non fit mentio, cum in hac insula ii, non egre ac illi enumerati, obtinere praesumantur. Multae quoque causae excommunicationem ab Episcopo ex praedicto legum insignendam promerentur, quas hic excipere non refert, cum semper una aut altera admonitio praevia requiratur, ut contumacia loco sit, si facta ab Antistitibus admonitio, satisfacere recuserint, vel legitime vocati, de delictis suis responsi daturi venire neglexerint, hi, qui hasta excommunicationis transiguntur, specialiter obnoxii habentur. Cum igitur omnibus vobis notum sit in quantum anime humanae terribilis haecce poena periculosa sit, vos omnes & singulos, ut ab omnibus ante memoratis sceleribus quae dictam poenam simul conjunctam habent, accuratissime caventis, monemus, quod ut eo fidelius observetur, omnes nostros Praepositos, ut harum nostrarum literarum transcriptum fieri procurent, suosque parochos, illud in posterum habere, & ad minimum bis quotannis parochianis praelagere adigant, jubemus, ne excusationi, isti exhibe locus sit, cavenda non inculcari. Praedictos quoque Praepositos jubemus, ut omnibus adulterii duplicit vel delicti gravioris convictis poenam condignam imperent, Skalholtum die
 Cinerum

dóme. edr þadan af meire glæpum. at koma til skálholtez at auktu deigi. ok skirdeige. ok leidazt þar (af bifkupi) í kirkiu ok ór sem sidr er til stórkriptamanna. Þat sama vilium vier um alla þá sem útkafta húsfreyrum sínum. ok hallda inne. edr fylgia opinnberum hörkonum. fyrerbíodum vier ok sterkliga (öllum leikmönnum) bædi körlum ok konum at giöra leyniligar festingar. edr hiónalags band. edr heit. svo at ei sie vid hit minzta tvö vitne ok sie þau skyldd at lýfa fyrer sóknarpresti sínum innan hálfis mánadar. Enn ía sem móte giörer þessum vorum bodskap. viti sier fyrerbodin vera inngáng heilagrar kirkiu. Hlýdir hann ok tíðum í heilagri kirkiu sídan hann hefer þetta forbod á sik feltt ádr hann er af því leystr. þá vite hann sik vera í banne. ef þat verdr giört sídan prestr hefer ámint at bannsetter menn gänge (út) edr forbodader. þeir ok allir. sem ádr hafa leyniligri festing edr hiónalage frammarit edr þat mál eiga at kiera þá sie f skylduger at hafa þat frammi fyrer oss sem skiótazt geta þeir. svo at þetta mál meigi sem skiótazt ennt vera. innan tólf mánada hit seinazta. því stefnum vier aullum þeim sem þetta mál hafa ath kara. edr því hafa at svara til vor edr til. vors prófastz. med aullu sínu skilríke ok prófe þar. ok þann tima er þau mega (hógligast) laugliga tilkoma bæde saman. svo at þar sie eingin (hindran) svik edr undandrátt af annars hvörs þeirra vegna. Enn hvört þeirra sem ei kemur kallad af audru med saugdum

---

Cinerm & Viridium se conferendi, ut ex more eorum, qui pro delictis atrocioribus penitentiam agunt, (ab Episcopo) in templum introducantur. Ut idem de iis qui uxores proprias abigunt, adulteras vero publicas vel retinent, vel iis adherent, valeat, volumus. Ita & (omnes laicos) tam viros quam mulieres, sponsalia clandestina, & vinculum vel votum matrimonii contrahere strictè prohibemus, nisi duo ad minimum testes adsint, qui intra dimidium mensem suo parochio id profiteri teneantur. Quicumque contra hoc nostrum mandatum deliquerit, introitum sancti templi sibi interdictum sciat; quod si, ex quo hoc sibi interdictum attraxerat, usque quo ab illo absolutus fuerit, post quam Parochus, ut excommunicati & ii quibus interdictum est, exeant, mandaverat, sacris interfuerit, is se excommunicatum esse sciat. Omnes praterea qui sponsalia vel conjugium clandestina contraxerunt, vel talem causam agendam habent, quam primum potuerint, coram nobis comparere tenentur, ut causa illa quam citissime, & ad minimum intra spatium duodecim mensium, finiri queat. Quare & nos omnibus tales causas acturis vel defensoris dicam scribimus, ut coram nobis vel nostro Præposito probationes & rationes adferentes, tempore utrisque (commodissimo) legitimo, compareant, ita ut a neutris dolus (impedimentum) vel dilatio interponatur. Quicumque vero ab altera parte dicto modo compellatus non venerit, introitum

um hætti. Þá viti sier fyrerbodna vera inngaungu heilagrar kirkju. Þaðan af. ok síðan falli í bann ef þat hlýder tíðum at kirkju áminn út at ganga. þar til sem þat er leyst. Enn (þat) fyrerbíóðum vier sterkliga under bannz þínu at nocker fá sem veit von slíkrar ákæru fari undan í siarlæga sveit edr dvelizt þar síðan er hann hefer frett af feingit þessu voru brefi. þó at hann hafi þat ei heyr. Bíóðum vier aullum sóknarprestum at þeir minne á hvern tíma er þeir skulu mefú fýngia at forbodader menn ok bannfettir gáangi ór kirkju. Ok til sanz vitnisburdar setium vier vort infigli fyrer þetta bref er giórt var í skálaholtti. anno millesimo tricentesimo vicefimo sexto. (in Translacione Sancti Thorlaci).

Litr. B.

(b) **B**róder Jón med guds miskunn biskup í skálholtti sander öllum mönnum þeim sem þetta bref seá edr heyra í sínu biskupsdómi qvediu guds oc sína. Marger menn bödi lördor oc leiker hafa spurt os at. hverfú skipta skyldi afgjöf hvals þess sem sluttur verdr á helgum tíðum edr annara heilagra daga veida. einkannligha ef hún verdr meiri enn hundrat. enn ver höfum frestad. at gefa her órskurd firer. þvíat ver villdum vita fyr (hvílíka) slíka skipan (hinir fyrri biskupar) hinnu fyrri biskupa. sem landzhátr var her kunnigri. hefði á þessum gert. at eingi mötti

---

introitum sancti templi sibi ex illo tempore interdictum sciat, & si exeundi monitus, sacris in templo, usque dum absolutionem impetret, interfuerit, excommunicatus esto. Sub pena quoque excommunicationis severe prohibemus, ne quis hanc actionem contra se instituendam subolens, in tribum longe distantem, ex quo famam de his nostris literis perceperit, quanvis illas non audiverit, demigret, ibique commoretur. Omnes Parochos jubemus, ut quoties missam celebraturi sunt, eos, quibus interdictum est, & excommunicatos templo exeundi moneant. In quorum testimonium sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Skalholti anno millesimo trecentesimo vicefimo sexto (in Translacione Sancti Thorlaci).

(b) *Id est:* Frater Jonas dei gratia episcopus Skalholtensis omnibus hanc epistolam visuris vel audituris in sua diocesi salutem dei & suam mittit. Multi viri tam clerici quam laici nos consuluerunt, quo modo dividenda sit expensio de balena illa quae festis transportatur, vel de aliorum dierum sacrorum captura, imprimis si hundreda major sit. Nos vero nostram hac de re sententiam promulgare distulimus, prius enim volumus scire, quale statutum priores episcopi, quibus natura loci accuratius perspecta fuit, hac

mötti þat med saunnu segja. at ver gerðim nockura nýbretni á mönnum til ónáða. enn ei firir því at ver óttum einar þessu at ráða. sva sem ódrum tíundarfkiprum. þar sem her er tuisfalda tíund at lúka. en í ódrum stodum einfalda. hugdum ver at þessi vor bidan. skyllði verða monnum til fridar og náða. þvíat ver ótludum at menn mundu bida vors órfkurdar med þolinmöði. oc hallda þar til þá skipan sem menn vilfu at hiner fyrri biskupar hofdu gert. en ver hofum fregid þat sem ver megum ei utan sorg segja. at þat sem ver hugdumz gera til fridar oc samþyckis med stundarþaugn. hefer mönnum ordid til greinar oc sundrþyckis ofyrfsyniu med þeim hötti. at sumir hafa viljad þessi tíund skipta í fjóra hluti. sem annari skiptitíund. hafande fyrer íer skipaner biskupanna. en adrer hafa kallad hana eiga ad skiptaz fátökra manna í millum. oc segja þat vera vana oc forna hefð. en oðr er sagt her med at litill verði fátökra manna hluti. af því at sva segiz. at ei se fátökir menn betr byrger í þeim hrepp sem koma þrír hvalir edr fjórir. oc verdr þeirra fimtúngr (allr) allra þeim til handa tekinn af nafninu. en þar sem engi kemr. Síá þesser ei edr vilja ei síá at leikmenn mega ei hefða þvilfska hluti undan kennimannavalldi. nú þar til at menn gréini ei lengr á um þetta. oc at öllum mönnum se vor vili kunnigr. þá stadfestum ver oc endnrým med þessu varu brefi gerd oc skipan hinna fyrri biskupa. cinkannligha andlgs : J

---

hac in re ediderint, ne quis jure dicere posset, quod nos innovationibus alios vexaremus. Sed non ideo, quod penes nos solos hac in re uti & in reliquis decimarum partitionibus, jus dispensandi esse neseiremus; cum hic duplices decimae sint solvendae, alias simplices, cogitavimus hanc nostram dilationem publicae paci & quieti infervituram fore, cum putaremus nostram sententiam patienter expectandam iri, & eo usque illam constitutionem observandam, quam priores episcopos fecisse notum est. Nos vero fama accepimus, id quod sine dolore eloqui non possumus, illud (nempe) quod in pacem & concordiam paulisper tacendo intendimus, id dissentium & discordiam ex improvisis promovisse, eum quidem in modum, quod nonnulli has decimas quadrifariam ut reliquas decimas dividendas esse, secuti in hoc episcoporum constitutiones assererint; alii autem statuerunt inter pauperes distribuendas, dixeruntque esse consuetudinem & antiquam praescriptionem, nobis vero infimul referunt, partem pauperibus concessam admodum exiguam esse, cum fama sit pauperes in illa tribu non plus habere, quo tres vel quatuor balanae veniant, si vel eorum integra quinta pars iis nomine tenus assignetur, quam pbi nulla accedit balana. Hi vel non vident, vel videre nolunt, quod laicis non licet tales res clericorum subtrahere dominio. Jam ne ulterius hac de re litigetur, & ut omnibus nostra voluntas nota sit, confirmamus & renovamus hac nostra epistola statutum & constitutionem priorum episcoporum, imprimis

andligr saudr vors herra Arna biskups Þórláksfonar. sem hann gerdi með bodi oc yfersýn virduligrs herra heilagrar áminningar. herra Jóns erkibiskups í niðarósi. at hvar sem afgjöf af hual edr annarri heilagra dagha veiddi verdr meiri en hundrad. þá se henni skipt í síora stadi sem annarri skiptitíund. En hvar sem er hundrat at eins edr þaðan af miæni. þá hafi fátökur menn einer saman. hafa oc nockurer menn öðruvísi skipt en nú er sagt. síðan nú er ver komum til biskupsstólins. þá kollum ver alla þá skylduga aprt at lúka þat sem ver höfum þar ecki orlof til gefid. en engi hafdi annar valld til. skyldum ver til prófasta vora under hlýdni. at þeir láti þessa vora skipan halldaz hverr í sínu umbodi þar sem þetta málefni kann til at bera. edr til hefer. borid á nefndum tíma. Svo þó at þeir sem her til hafa móti gengid. hafi enga þínu adra en at gjallda aprt. þat sem á þeirra hlut kemr af mótingerdum. utan þeir vili þrózkaz vid. oc til fannz vitnisburdar þessara vorrar skipanar oc gerdar. settum ver vort innzigli firir þetta bref er gert var í skálholti; Anno domini millesimo trecentesimo vicefimo sexto in vigilia apostolorum Simonis & Jude.

Litr.

---

imprimis patris nostri spiritualis domini Arnæ episcopi Thorlaci filii, quam fecit ex mandato & sub auspiciis venerabilis domini, sanctæ memoriæ domini Jonæ Archiepiscopi Nidrosensis, quod ubicunque expensio de balana vel alia quacunque sacrorum dierum venatione hundreda major est, tum dividatur in quatuor partes, ut cæteræ decimæ quadripartite, verum ubi hundredæ æqualis fuerit vel minor, tum pauperibus solum cedat, & si qui fecus, quam nunc præceptum est, postquam nos sedem episcopalem accessimus, partiti fuerint, tum omnes illos obligatos edicimus ad restituendum, dum modo nostram dispensationem non dederimus, nullo alio talem habente potestatem. Nostros Præpositos sub obedientia, jubemus, ut hanc constitutionem in sua singuli dictione, ubi hic casus accidet, vel definito tempore acciderit, observari curent, ita tamen, ut qui hætenus contra hanc constitutionem deliquerunt, nullam aliam penam delicti sustineant, quam quod restituant quod iis cessit, nisi contumaces deprehendantur. Et in verum testimonium hujus nostræ constitutionis atque statuti nostro sigillo has literas munimus, quæ scriptæ sunt Skalholti, anno domini millesimo trecentesimo vicefimo sexto, in vigilia Apostolorum Simonis & Judæ.

Litr. C.

(c) In crastino Jacobi í Synodo sem virduligr Herra, Herra Jón Biskup hafði í Skálaholtti, baud hann at katlar þeir sem börn eru ískird edr keröld ok heilagr krifni kemr vid, skál til einfkis annars hafa þaðan af. Item slópadi hann at fyrir austan Lónsheidi ok fyrir vestan Gilsfiörd skulu prestar tekkit hafa nýa krifma hit seinazsta at Þórláksmessö. En fyrir austan Jökullsa á Sólheimasandi ok fyrir vestan Hvítá í Borgarfirdi, í millum ádrnesfndra takmarka, hit seinasta at Jonsmessö Baprifste. Enn um allan Sunnlendingafiórdung at Uppitigningar degi. Item at aller kirkiufóknarmenn þeir sem at færer ero til, íkulo koma til fóknarkirkiu sinnar alla þá daga sem í sextándagahalldi eru, ella lúki hálfá mörk fyrir hvörn dag sem þeir missá tíða viliandi. Item at bóndi fari hverr ok sæki til sinnar kirkiu hinn þridia hvörn sunnudag ef hann er heima, edr einhvör skynsamr madr af þeim bæ hanns vegna, nema einhvör forföll komi til at sækia tíder til fóknarkirkiu sinnar. Item vanrækir hann þriá sunnudaga samfasta án forfalla, gialldi Umbodsmanni biskups þriá aura. Sitj þeir svo um adrar þriár vikur med samri vanrækt lögliga áminnter, þá íkulu þeir siálfsetter út af heilagri kirkiu ok af hennar sacramenta, þar til sem þeir taka skrift sína ok fattaz vid gud ok heilaga kirkiu, ok lúka þar

(c) *Id est:* In crastino Jacobi in Synodo a Reverendo Domino, Domino Jona Episcopo, Skálholti habita, præcepit, ut lebetes in quibus infantes baptizati sunt, & vasæ quæ sanctum christina continuere, nulli alii usui exinde adhibeantur. Præcepit etiam, ut ab oriente tesqvarum Lonsheidi & ab occidente sinus Gilsfiordi, sacerdots ad minimum ante festum Thoralci, sed ab oriente amnis Jökullsa in Solheimasando, & ab occidente amnis Hvita in Borgarfördo, intra dictos terminos, ad minimum ante festum Johannis Baptista, & per totam quartam australem habitantes ante festum ascensionis novum christina accipiant. Item ut omnes parochiani, qui infirmitate non præpediuntur, templum suum parochiale omnibus diebus solennitate sedecim dierum celebrandis, frequentent, marcam alioquin pro ejusvis diei sacris voluntarie neglectis solvant. Item ut quivis paterfamilias, si domi sit, vel alius de eadem villa, vir sanæ rationis usu gaudens ejus vice, templum tertia quavis die dominica adeat, nisi impedimenta illum a templo suo parochiali frequentando prohibuerint. Item si tribus diebus dominicis continuis, non impeditus, neglexerit, procuratori Episcopi tres oras solvito. Quod si alias tres hebdomades simili incuria legitime admonitus neglexerit, ipso facto ei sancta ecclesia ejusque sacramenta interdicha sunt, usque quo penitentia peracta, Deo & sanctæ Ecclesiæ satisfecerit, & Procuratori Episcopi diuiniadim insuper

marcam

þar til í sekt hálfá mörk Umbodsmanni Biskups. Item at bænhús þau sem Biskup lofar at sýngja at, hafi þvílíkar þyrmslur sem adrar sóknarkirkjur. Svo ok hvörr sem þadan telur annars mannz góðz med stuld, gripi eða ráni, edr nockurs konar ofvaldi, falli í bann af hálfu verkinu. Item at útlender menn ok svo aller adrer skulu þar lúka tíund sína retta sem þeir eru í vetrsetu stadder ok þeir eru nóttina helgu, nema þeir séu at heimbodum í öðrum stad, þá snúist þó tíund til vetrsetu.

Litr. D.

(d) Þessa articulos skipaði ok bauð at halda Virduligr Herra Jón med gudz miskunn Biskup í Skálaholti in crastina die Jacobi Apostoli. Inprimis at aunger katlar edr keröld se til nockurs annars höfd þau sem börn eru ískírd. Item at aller sóknarmenn komi til kirkju þeir sem færir eru alla þá daga sem í sextán daga halldi eru. Item at engi prestfr sýngi á burt páskadag, enn fari annan dag í páskum ok gefi þá fólki gudz likama, þat sem ei má komaz í kirkju. Item at engi prestfr segi íva mello at færri menn seo vid enn tveir, ok kunni þó annar at svara prestfi. Item at aller prestfar sýngi edr lesi tider sínar í kirkju forfallalaust, hafi medan

L 2

floop

---

marcam multæ loco expendit. Item ut sacella, in quibus Episcopus sacra celebrari permiserit, eodem jure asyli ac alia templa parochialia gaudeant. Ita &, ut quicumque alterius facultates, furto, rapina vel latrocinio, aut vi qualicunqve inde abstrulerit, ipso facto excommunicationem incurrat. Item ut peregrini, æge ac omnes reliqui, decimas ibi iuste solvant, ubi hyemem transegerint, & nocte sancta (*nativitatis Christi*) præsto fuerint, nisi alibi convivio interfint, tunc decimæ loco hyemationis cedant.

(d) *Id est*: Hos articulos Reverendus Dominus Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis in crastina die Jacobi Apostoli observandos injunxit & præcepit: Inprimis ne ullus lebes vel vasa, in quibus infantes baptizati sunt, alii usui adhibeantur. Item ut omnes parochiani, viribus ad id sufficientibus gaudentes, omnibus diebus solennitate fedecim festorum celebrandis, templum frequentent. Item ne quis sacerdos missam alibi prima feria paschatos celebret, sed feria secunda, iis, qui ipso paschatis festo templum adire neqviabant, corpus Domini præbeat. Item nequis sacerdos missam, nisi duobus ad minimum viris præsentibus celebret, quorum alter sacerdoti respondere sciat. Item ut omnes sacerdotes officia in templo, cum nullum obfuerit impedimentum,

flopp edr kápu. Item at aller preftar lýngi heima at kirkiu sinni óttu-
faungva ok aptanfaungva hinar stærstu hátíder, utan Biskupa skípan
standi annan veg til Item at preftar gefi ei gudz líkama nockurum
manni edr oléan þeim sem ei eru skírder edr biskupader ádr. Oléa skal
alla þá menn sem gudz líkama hafa tekic, taki skynförm börn tíuvetra
edr eldri gudz líkama, enn ei ýngri. Item at manna konur gáangi í
kirkiu ef þær vilja at páskum, enn fylli síðan útrífðodur epter tölu.
Item at preftar lýngi ei á burt til bænhúfa alla þá daga sem í sextán daga
halldi eru, enn lýngia skulu þeir til kirkna (*).

Litr.

tum, albam interea vel togam induti canant vel recitent. Item ut omnes sacerdotes
domi in proprio suo templo festis maximis matutinas & vespertinas dicant, nisi man-
datum Episcopi aliud precipiat. Item ne quis sacerdos corpus Dei & unctioem,
ulli, nisi qui antea baptizatus & confirmatus fuerit, præbeat. Extrema unctio omni-
bus impertienda est, qui corporis Domini participes facti sunt; Hoc præberi poterit
adolescensulis decennibus vel natu majoribus, si ingenio perspicaci fruantur, non vero
natu minoribus. Item ut uxoribus templum, festo paschæ, si voluerint, intrare
liceat, quæ tamen tempus exclusivis exinde pro rata complecto. Item ne sacerdotes
alibi in facellis, diebus solennitate sedecim festorum celebrandis, sed tantummodo in
templis (parochialibus) facris operentur.

- (*) *Sequentia statuta sine dubio Episcopum Jonam Halthori auctorem agnoscunt, quamvis nomen ejus in titulo, quippe qui abest, non gerant, ita vero illa e Codice pergameno Bibliothecæ A. Magnæ in Quarto No. 671. " Festum Corporis Christi skal heilakt " hallda sem uppligningardag midsaptans helgur. ok fasta fyrir við þurt. Enn ef " ber á fardaga skal við verki varna sem drottinsdaga. Magnúsmeßu á jóla föstu " skal heilagt hallda sem drottinsdag. Þar eykr ekki föstu fyrir. eta tvímællt ok kiöt " svo fram nikulásmessu. Setta dag í jólum lofum ver at vinna ok eta hvítan mat " einmællt ef á föstudag berr. Frá átta degi til hins þrettánda lofum ver alla " daga at vinna nema á drottinsdag beri. ok fasta vidr þurt ef á fréadag ber. Mid- " vikudaga frá Marteinsmessu til jóla föstu lofum ver tvímællt at eta ok tra í níu vikna " föstu. " Id est: Festum corporis Christi instar festi Ascensionis (unde ab) hora sex-
ta pomeridiana (diei præcedentis) sanctum celebratur, quod jejunium sicum præcedat.
Si in tempus mutandi habitaculi incidit, a laboribus, æque ac die dominica, absti-
netur. Festum Magni tempore Adventus diei instar dominice sanctum celebratur, ante
illud jejunium non augetur, bis enim, quid? quod carnibus, æque ac ante festum Ni-
colai, vesci liceat. Festi natalitiorum feria sexta labores & comestionem lachrimiorum,
sensel, si dies fuerit Veneris, permittimus. A feria octava usque ad decimam ter-
tiam quovis die, præter dominicam, labores, sed die Veneris jejunio sicco observato,
permittimus. Omnibus diebus Mercurii a festo Martini usque ad tempus Adventus, ut
& duobus per tempus quadragesimale, bis cibo vesci permittimus.*

Litr. E.

(e) Þessa articulos baud virduligr herra Jón biskup in synodo. en herra Gyrdur góðrar áminningar stadfesti hanns efterkomandi med samþykkt lærðra manna á prestastofnu. Inprimis at hverr prestfr skal láta brott ór sínum þingum sína fríllu innan fyrsta hálfis mánaðar sem hann kemr heim. Item at einger kirkiuvíder leggz í önnur hús utan biskups orlof. Item at yfer einfkis andads manz leidi gioriz edr pentiz krossár á iordu edr steinum til at þeir föttrodiz. Item at sóknarmenn giorde gard um kirkiu innan mánaðar síðan þeir verða áminnter. ella setiz þeir út af kirkiu. þar til sem þeir giora at. Item at hverr prestfr leggz til heilagrar kirkiu decimam partem omnium acqvistorum. Item til þeirrar kirkiu leggz tíund af allri fastaeign sem hón liggir í sókninni. Item at þeir menn sem eigi ero heima faster láki lýfitoll þar sem þeir taka guds líkama at páskum ella míssi þíonoftu. Item at þeir aller er ei koma til prefts (í lánghostu) neittiz at taka guds líkama á páskdag. Item skipaðe hann firer sann (laun) festing slíka skript oc fepinu sem firer opinberan hórdóm. Item at hverr prestfr eigi ser allar tíðabökur oc messoklæði oc kalec innan fimm ára síðan hann var vígðr. Item at aller klerkar leggz (af) siólgeirunga innan mánaðar. Item at eingi bóndi taki

L 3

meiri

(e) Hos articulos in junxit venerabilis dominus Jonas episcopus in synodo Sacerdotali, verum dominus Gyrdus, bonæ memoriæ, ejus successore confirmavit, e consilio clericorum in synodo, in primis ut quicumque sacerdos concubinam, ex quo domum venerit, intra primum dimidium mensis ex sua parochia dimittat. Item ut nulla ligna templorum ad alias domus (*exstruendas vel reparandas*) sine venia episcopi adhibeantur, item quod super nullius demortui tumulo fiant vel pingantur eruces in terra vel lapidibus, quominus pedibus conculcentur. Item parochiani templum intra mensem, postquam admoniti fuerunt, aggere circumdanto, alias templo, donec emendaverint, excluduntur. Item quicumque sacerdos sancto templo decimam partem omnium acqvistorum donato. Item templo a prædiis, quæ intra parochiam jacent, decimæ adjiciuntur. Item homines, qui fixum non habent domicilium, tributum pro candelis in eo loco, ubi corpus dei sumunt, festo Paschatis solvunt, secus iis sacra synaxis denegatur. Item qui ad sacerdotem (tempore quadragesimali) non veniunt, iis corpus dei primo die paschatis denegatur. Item pro sponalibus clandestinis talem penam condignam & pecunie multam, qualem pro manifesto adulterio, imperavit. Item ut quilibet sacerdos habeat omnes libros officiorum & vestes sacras & calicem intra quinque annos ex quo fuit ordinatus. Item omnes clerici pompofarii (vestium) variationem intra (unum) mens-

sem

meiri tíund at kirkiu en af þeirri fastacign oc lausagózi. oc þeirra manna tíund oc lýsitoll er hann heldr á sinn kost þá tólf mánaði. Item at hverr prestfr skal eiga kerti þar er konor offra í kirkiugöngu sinne. Item at eigi skulu konur leidaz í kirkiu at bönhúsum. edr börn skíraz, ne hiön sam-anvígiaz. oc hvergi nema at soknarkirkiu sinne. Item at aller prestar officere einn veg oc neyti guds líkama af patenu. Item at aller prestar eige sér flopp oc kórkápu innan tólf mánada sídan hann vígiz. Item at eingi prestfr oléadi optar hinn sama mann en um sinn á tólf mánaðum oc öngan framur en einn tíma med sama kríma. (Item at in prefatione sancte Marie *Et te in veneratione* segiz eigi *Huic*) item at *Credo in unum* segiz cotidie in natali domini usque ad ultimam diem octavarum epiphaniæ inclusive excepto uno festo innocencium. Item infra octavam assumptionis beate virginis. & infra octavam ascensionis. & infra octavam festum corporis Christi. Item at hverr prestfr leggi mörk til spítals. Item at *dominus vobiscum* segiz lágt í hverri messo ante secretam. Item bannadi hann at eta kiot á páskatíma fyrr en þeir töki ádr várs herra líkama. Item bannadi hann at eta kiot mánadag oc þridia dag firer öfkudag. Item at mannakonur ef þær standa af sängarför firer páska gange

---

sem deponunto. Item ut nemo colonus plus decimarum a templo, quam ab illius bonis immobilibus & mobilibus, & illorum virorum decimis & tributis pro candelis, quos per duodecim illos menses suo cibo sustentat, sibi sumat. Item ut quilibet sacerdos possideat candelam illam, quam uxores offerunt in sua in templum introductione. Item ut uxores in templa, quæ facella sunt, non introducantur, nec infantes baptizentur, nec conjuges copulentur, & nullibi nisi in templo eujuslibet parochialis. Item ut omnes sacerdotes uno modo officiant & vescantur corpore dei e patina. Item ut omnes sacerdotes habeant albam vel cappam choralem intra duodecim menses, ex quo ordinati sunt. Item ne quis sacerdos hominem eundem sapius, quam (una) vice per duodecim menses, nec ullum sapius quam semel eodem chrisinate ungat. (Item ne in Præfatione Sanctæ Mariæ *Et te in veneratione* dicatur *Huic*.) Item ut *credo in unum* recitetur quotidie in natali domini usque ad ultimam diem octavarum epiphaniæ inclusive, excepto uno festo innocencium. Item infra octavam assumptionis beate virginis & infra octavam ascensionis & infra octavam festi corporis Christi. Item ut quilibet sacerdos nosocomio unam marcam pendat. Item ut *Dominus vobiscum* pronuntietur submissè in quacunqve missa ante secretam. Prohibuit item etum carnis tempore paschatos, priusquam antea domini nostri corpus fumerint. Item prohibuit esum carnis die lunæ & die martis (proxime) ante diem cinerum. Item ut faminæ maritata, si e puerperio ante festum paschatos surrexerint, templum introeant sine candelis

gángo í kirkiu án kertis oc taki guds líkama á páfkadag. oc se í kirkiu um alla páfka. en standi síðan utan kirkiu efter retrri tiltaulu (*).

Litr. F.

(f) Þenna máldaga giörum vær Bróder Jón med guds misfönn biskup í Skálholti á eign kirkiunnar í Arnesi, ok umbodi kirkiunnar í Skálholti, at biskups trúnder skulu takaft heim í Skálholt úr Arnesfshrepp. Skál hann hafa helming spiks úr þeim hvölum sem í Arnes rekamarke kunna á land at koma. Svo hit sama af trúndarhvölum sem þangat eigu at greidast, enn fallta nidr vorn hluta óskáddan ok flytia í Hrutafjardarborn, ok ábyrgift við handvömmum þeirra sem meðfara, ok senda skrif ord í Skálholt nær vika fkal. Trekylley leigir hann hundradi, ok Avíkr land hálf fyrir mörk. Her med tekít umbod á öllum þeim rekum sem Skálholtstadr á á Ströndum med þeim hætti, at fá sem umbod hefr skál þá hvali til sín flytia, ok fara med at öllu sem fyrr er skrifat, ok hafa þar af þriðíung spiks, enn Skálholtstadr tvo hluti.

Skálholts-

dele & sumant corpus dei (primo) die paschatos, & templum frequentent quavis feria pascatos, deinde vero extra templum pro rata permaneant.

(*) *Hoc statuta exscripta sunt e Codice pergameno Bibliothecae Magnanae No. 354 Fol. 111ata cum apographo, quod penes nos est, optima nota, cujus lectiones emendatiores semicirculis inclusas inseruimus.*

(f) Hoc diploma daticum Nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis de bonis Ecclesiae in Arneso, & templi Skalholtensis bonis per procuratorem ibidem administrandis, constituimus, quod decimae episcopales de tribu Arnesensi domum vehantur. Lardi balænarum, quas in terram intra limites maris ejectione Arnesensis, in terram ejici contigerit, dimidietas procuratori cedat. Idem & de decimis balænarum eodem expendendis valeat; pars autem nobis cessura integra salietur, & in intimam finis Hrutafjörð regionem, devehetur, cum a procuratore, rectorum, si quæ acciderit, culpa praestanda est, & Skalholtum nuntius securus mittendus, qui tempus lardum advehendis moneat. Insulam Trekilley hundreda, sed fundum Avikensem dimidia marca locabit. Praeterea maris ejectione in Strandis ad cathedram Skalholtensem pertinentium administratio eo pacto conceditur, ut procurator balænas illas ad se vehat, & secundum jam dicta administrat, lardi vero trientem retineat, sed cathedrae Skalholtensi bes reliqua cedat.

Tractus *

Skálholtsrekar fyrir vestan:

Þessa reka á stadriinn. Fiórdúng reka í Trekyllisey, ok áttúng úr helmingi þeim er Reykhyltingar hafa átt. Fiórdúng úr hvalreka á Rúteyarfröndu, at úrteknum enum sextánda lut þeim er Jón Sighvats-son átti. Gudmundr Skálld galt svo mikid sem hann átti í Arnesi í hvalreka, Avíkrland hálf hit eystra, ok hálfan hvalreka ok vidreka á milli Rúteyar ok Knararnefs. gulldu þat syner Einars Audmanns Brandr ok Bergþór. Þórgrímr Einarson galt stadnum fiórdúng vidreka ok hvalreka millum fyrrnefndra takmarka. Gudlaugr Oddzson greiddi fiórdúng í hvalreka milli Gils ok Melslækjar, áttúng hvalreka í Nordfirði milli Melslækjar ok Dranga. Fiórdúng hvalreka í Rúteyarfröndu milli Hvalár ok Merkihamars. Enn ef þá hvali rekr á at eigi eru saltandi, þá skal Umbodsmadr stadarins hafa fullt valld til med skilríkra manna vitordi at selia þá hvali, ok kaupa þar med adra betri hvali. Var þessi máldagi giör í Vatnsfirði Anno Domini 1327 in octava assumptionis beatæ Virginis.

Litr. G.

- (g) Anno Domini 1333 vígdi Herra Jón biskup kirkiu á Kirkiubóli í Skutulsfirði, gudi til dýrdar ok Mariu Drottningu ok Helgum Jóni

Tractus in quarta occidentali in quibus ejectiona maris Skatholto cedunt.

Hæc jura ad ejectiona maris ad cathedram pertinent: Quadrans ejectiono- rum in Trekyllisey, & Oðans semissis, quam Reykholtenes possederunt. Triunx balænarum ejectioniarum in Ruteyarfrönda, demta parte decima sexta, quam Jonas filius Sighvati possedit. Gudmundus Poeta tantum balænarum in Arnesi ejectioniarum expendit, quantum possedit. Semissem territorii Avikensis orientalis, & balænarum ac lignorum inter Ruteyam & Knararnefum, ejectioniarum semissem, Brandus & Bergthor filii Einaris Audmanni expenderunt. Thorgrimus filius Einaris triumcem lignorum & balænarum intra prædictos terminos ejectioniarum cathedræ exsolvit. Gudlaugus filius Oddi balænarum inter Gilum & Melslækum ejectioniarum quadrantem & partem octavam balænarum in Nordfirdo inter Melslækum ac Drangos ejectioniarum erogavit. Quadrans balænarum in Ruteyarfrönda inter annem Hvala & Merkihamar ejectioniarum.

Quod si balænas ejici contigerit, quæ sale conservari nequeunt, illas, consensu viris integris, vendere, & alias meliores iterum emere, procuratori cathedræ integrum esto. Scriptum fait hoc diploma daticum in Vatnsfirdo, anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo septimo, in Octava Assumptionis Beatæ Virginis.

- (g) Anno Domini millesimo tricentesimo trigesimo tertio, Dominus Jonas Episcopus tem-
plum Kirkiubóli in Skutulsfirdo in gloriam Dei & Mariæ Regina, & Sancti Johan-

Jóni gudspíallamanni með þeim skilmála, at þar skal sýngja annanhvorn dag helgan messu, ok hina sírða hvern óttuþaug, greiða presti tvar merkr í tíða ofsur. Þar er kirkiu-messudagr Ólafsmessa síðari, skal þar þá hallda heilag ok á Fossum ok Engidal. Herra Jón biskup gaf þar til kirkiunnar gudi ok henni til heidurs ok þeim til syndalaufnar er þángat sárkia, ok í skilum væri við gud ok heilaga kirkiu, tuttugu daga afgift æfinliga á kirkiudagin, Mariu-messr síðrar, ok báda messudaga Jóns postula. Þar skal grafa lík heimamanna ok frá Fossum, ok þeir sem þar andaz heima edr þar í landeigninni. Þar tekft heima tíund ok lýsitollr heima-manna ok svo frá Fossum, ok tíund úr Engidal, enn eigi lýsitollr. Kyrk-iaa á land at Fossum ok tvö kúgille. Þeir menn eru ei skyldir at hallda kirkiudag á Eiri sem hallda hann á Kirkiubóli ok á fyrnesfndum bæum á þángat lúka tíund. Þángat liggir tíund þeirra manna er ei giöra skiftitíund af sögdum bæum.

Litr. H.

(h) Þeim öllum góðum mönnum sem þetta bref síá edr heyra, sendet Bróder Jón med gudz miskunn Biskup í Skálholtti kvediu gudz ok

nis Evangelistæ, ea conditione, ut ibi festis diebus alterutim missa, sed quarto quo-vis matutinæ celebrentur, sacerdoti vero pro officis duæ marce oblationis loco cedant. Natalis templi est festum Olai posterius, qui ibi, Fossis & Engedali celebrandus est. Domini Jonas Episcopus templo in Dei & templi honorem, & iis, qui contra Deum & sanctam Ecclesiam contumaciter non deliquerunt, peccatorum absolutionem, & natali templi, festis Mariæ quatuor, & utroque Johannis Apostoli festo illud frequentari sinit, in æternum viginti dierum indulgentias concessit. Ibi domicilium Fossis habentes, & in ipso templi prædio ejusque fundo demortui, sepeliendi sunt. Decimæ & pensio pro candelis a domesticis fundi & de Fossis, ut & decimæ de Engidalo, non vero pensio pro candelis, pendantur. Templum fundum Fossensem & duo vacce æqvamenta possidet. Natalem templi in Eira celebrare non tenentur, qui illum in Kirkiubole celebrant, & de prædictis villis decimas eodem solvere debent. Decimæ illorum, qui decimas quadrispartitas erogare non tenentur, dictis de villis illuc expendez sunt.

(h) Omnibus bonis viris has literas visuris vel audituris Frater Jonas Dei gratia Episcopus Skálholtensis Dei & suam salutem mittit. Notum facimus nos pactum approbavisse, quod

ok sína. Vier kunnugt giörum at ver höfum samþykkt skilmála þann sem síra Marteinn Þórarínsson giörði fyrir sik ok sína epterkomendr milli kirkiunnar á Eyri í Skutulsfirði ok Jóns bónda Þórvaldzsonar á Kirkiubóli í fyrnefndum firði, ok þeirra er eptur hann koma lögliga. Samdi þeim at þar væri saungr sem at fornu hefr verit, enn lúkir tvær merkr í tíða oftr, tíunder ok lýftollar allra þeirra manna sem þar eru heimilisfastir skulu heim takast. Her í mót gaf fyrnefndr Jón í fasteign kirkiunnar átíán ær, tvær kýr, hundrad frídt. Nú af því þeir róku höndum saman her um fyrir Ófs, þá stadfestum ver þessa þeirra giörd ok vilium at halldist hedan af. Ok til sannz vitnisburdar her um, fetium Ver Vort innfigli fyrir þetta bref, er giört var í Selárdal anno Domini 1333 tertio Calendas Septembris.

Litr. I.

(i) Ad dominum Johannem episcopum skaloholtensem.

Salutationem ut prius. ydrum kærleika gerom ver kunnigt at nokot so vanmætte ok kránkleika höfum ver haft frá ofkóðens degi ok hingat til. snýzt þat nú þó fast til bata sem ver gudi þökkum oc þá vurdum ver feinazt varer um bunad þeirra góðra manna sem nú fara til Íslandz at þessu

quod Dominus Martinus filius Thorarini sua suorumque successorum vice inter templum Eyra in (sinn) Skutulsfirði, & Jonam Colonum, filium Þórvaldi, de Kirkiubolo ad dictum suum, ejusque legitimos successores, iniit. Consenferunt in id, ut sacra juxta antiquam consuetudinem celebrentur, sed pro his officiis, oblationis loco duæ marcæ persolvantur, decimæ vero & pensio in candelas de omnibus ibi domiciliis habentibus erogentur. Dictus vero Jonas in horum compensationem octodecim oves lactarias, duas vaccas & unam hundredam pecoribus constantem, fortem templo permanfuram donavit. Cum igitur stipulata manu hæc coram Nobis declaraverint, Nos hoc eorum pactum confirmamus, quod ut exhiinc valeat, volumus. In quorum testimonium Nostrum sigillum his literis appendimus, scriptis Selardali anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo tertio, tertio Calendas Septembris.

(i) Ad Dominum Johannem episcopum Skaloholtensem.

Salutationem ut prius. Vestra caritati notum facimus nos inde a die Cinerum hinc usque infirmitate & valetudine quadam laborasse, quæ jam in melius vergit, ejus Deo gratias referimus, hinc & abitum bonorum virorum in Islandiam jam iter parantium

þessu sinni. enda maatte her hwarke vín fá ne aðra luti er vinum sínum væri sendandi. kom allðri af flandr ne englande so mykit at æitt kær af raudu. hvítu ne soetu víni uttan slíkt sem kom af Þýdesko lande vinum de Reno. oc þó þöyghi gott. sendom ver ydr bidiande at þer æi fyrer smaar ein hæidneskan væf skínande ok æin budk med gingibraad. er þetta æi uttan hin minzsta ok fátækazsta áminningh til þess góðvilia er ver værem yðri godsko skylduger. skulum ver umbæta med þæim skipum er sýdare fara. ef gud vill at nokot meghi til manna koma af flandr edr englande. sendom ver ydr ok æitt varnadarbref kóngs vaars undir þúllíkrí forma sem þer meger seálfuer seá qve si vobis videatur in articulo vel articulis defectiva nobis super hoc plene rescribatis & novam vobis temptabimus procurare de qua fiduciam gerimus optinenda. Tíðendi ero her enghin uttan at bródr peter. Abo hæilfar ydr í hwæriu brefe sem hann ofs ritar. inter cetera pro nobis retulit quod dominus papa bononienses excommunicaverat publice in consistorio suo pro eo quod legatum ibi volentem intrare irreverenter & violenter expulerunt & ecclesiam cathedralem una cum castro quod noviter edificaverat funditus destruxerant bona usurparunt. spoliis saturati sed nunquam absolventur nisi satisfactione condigna precedente. Þórare er nokot so kan penta

M 2

ok

parantium admodum sero hæc vice compertum habuimus; cæterum, nec vinum, nec aliæ res dignæ quæ amicis mittantur, haberi potuerunt, cum nec de Flandria, nec Angliâ, ne unum quidem vasculum vini rubri, albi vel dulcis advectum fuerit, præter quam tale quale Germania nobis suppeditat, vinum de Reno, nec hoc satis bonum; Vobis mittimus, quod ne accipere dedignemini, rogamus, voluim serici splendidi & unam pyxidem gingiberis, minimum tantum & vilissimum benevolentia, quam favori vestro debemus, munusculum, sed reparabimus ista per naves postmodum abituras, si modo Deus voluerit ut aliquid de Flandria vel Angliâ huc advehatur. Similiter & literas tutelares Regis nostri mittimus, sub forma quam ipsi videtis (*), quæ si vobis videatur in articulo vel articulis defectiva, nobis super hoc plene rescribatis, & novam vobis temptabimus procurare, de qua fiduciam gerimus obtinenda. Nova hinc nulla referenda sunt, nisi quod frater Petrus Abo in omnibus suis ad nos datis literis vos salutat. Inter cetera pro nobis retulit, quod Dominus Papa Bononienses excommunicaverat publice in Consistorio suo, pro eo, quod Legatum ibi volentem intrare, irreverenter & violenter expulerunt, & ecclesiam cathedralem unacum castro, quod noviter ædificaverat, funditus destruxerant, bona usurparunt, spoliis saturati; sed nunquam absolventur, nisi satisfactione condigna precedente. Thorarinn,

qvi

(*) Vid. infra pag. 94. Litr. L.

ok skrifua. er með oss. seghjande sik aflöystan af ydr vera fyrer þá violentiam er hann hefuer gortt presti ydhrum nokorom. en ef æi er sem hann teget. þá bidjum ver qvod committatur nobis vices vestras ipsium absolvendi. qvod secure si placet potest. virtute privilegii sabinensis. si tamen nullum ei membrum mutilaverit. bad hann oss ok ydhr bidia. at þeer hylpir honom so at hann mætte fyt gódz fá. af herra æiriki. ok þeim odrom. er þess ero handhafve. göymi &c. Skrifat í biörger in festo basilii episcopi & confessoris. Anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo octavo.

Litr. K.

(k) Ydr se kunnicht at virduleger herra bródr jón biskup af Íslande vin vaar hinn kiazazste kom í búfzu vaarre miok kránker ok módr. faker þess at hann var kalladr af vaarom verduleghom herra erkibiskupinum. hefer han þó í biörger dwalst sydan bæde faker sinnar mödo. sem naðr foghdum ver ok þers annars at hann hugdzst mega funnit fá minn herra her með þuí at hans tilkoma veentzst til biörger daghlegha.
Sendir

---

qui pingere & delineare aliquantum novit, nobiscum agit, & se violentiæ, quam sacerdoti cuidam vestro intulit, a Vobis absolutum esse asserit; qvod si secus se habeat quam ille refert, rogavimus, qvod committatur Nobis vices Vestras ipsium absolvendi, qvod secure, si placet, potest virtute privilegii (***) Sabinensis, si tamen nullum ei membrum mutilaverit. Ille etiam nos rogavit, ut preces nostras apud Vos interponeremus, ut Vos ei Vestrum concedatis auxilium, quo sua bona a Domino Erico & ceteris illa retinentibus recuperare queat (***) . Servet &c. Scriptum Bergis in festo Basilii Episcopi & Confessoris. Anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo octavo.

(*) Vobis notum esto Venerabilem Dominum Fratrem Johannem Episcopum de Islandia, amicam nostram carissimum oneraria nostra admodum egrotantem & delassatam advenisse, eo qvod a Venerabili nostro Domino Archiepiscopo evocatus erat; Bergis exinde commoratus est, tam commemoratæ lassitudinis causa, quam qvod Dominum meum, cujus ad Bergas adventus quotidie expectatur, hic convenire speravit. Jam, sacerdotem

(**) Vid. supra Tom. I. pag. 590.

(***) Thorarem ille Pístor in Islandiam postea eodem anno, ad bona sua recuperanda, iter fecit, licetis Haquini Episcopi ad nostrum commendatoris instructus. Sed fidem Haquino interposuerat, se post annum reversurum.

Sendir han nú prest síin. góðan dughande mann síra ronólf norðr til hans síina affakan at gera með þúí er hann síálfuer skrifar sem ver hyggium ok til mærirar varýghdar til þess hefer hann fenghit honom fullt umbod. ef þess kann með at þurfwá. tröyftum ver ok bidium at þer fer hans hiálsnadr ok bæinamadr í þúí sem hann kann ydar með at þurfwá namflegga í þi at hann mætte fkiótt ok væl afgræidazft með ydarre tilhiólp þar þer komer henni vidr. Minnir ofl at ver hafweim vanswarat til æinhwers þess er þer hafer of skrifwat. er þat þó vííft ok ifuardarlaust. at mín herra má sem hwer annar biskup með raade (*forte kórsbrœdra*) brœdra sinna fer hallda fructus beneficiorum vacancium eðr annat kirknagóz er hann þröngift af stoorskuldum. misfellum. eðr odrum loghleghom naudhsynium. sicut de hoc notant innocencius & hostienus de censibus. & idem in summa. ut ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur. Vildum ok ver. at enghan lutt næittade þer honom. þan er hann á ok má með loghum krefwía. aat þesso hofum þó æi mæira gort her hiá ofl. ok hælldr minner. in forn síduenia er til. at nýir biskupar ero vaner at taka. sendo ver ydr tvo budka ghinghibraad. Góymi ydr gud. Skrifwat í biórger. nikulaas mösfo æftan. Anno domini qvo supra.

M 3

Litr.

---

sacerdotem suum Dominum Ronolfum, virum probum & integrum septentrionem versus, ut ipse scribit, ad se illi exculpandum mittit, quod & nos tutius credimus, ei quoque plenum mandatum, si opus fuerit, commisit; Nos confidimus & rogamus, ut Vos ejus adjutor & promotor, in omnibus, quorum opus habuerit, praesertim autem ut cito & bene, vestro, quantum in Vobis est, auxilio mandata exequi queat. Animum subit nos quibusdam quae nobis scripsistis non plene respondisse; dubio tamen caret & certum est; Domino meo aequae ac alii cuivis Episcoporum fructus beneficiorum vacantium, vel quavis alia ecclesiae bona, e suorum canonicorum consilio retinere licitum esse, si nominibus gravioribus, casibus adversis vel necessitate legitima adactus fuerit, sicut de hoc notant Innocentius & Hostienus de censibus, & idem in Summa, ut ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur. (Volumus & ut nullam ei rem, quam illi jure postulare licet & incumbit, denegemus.) Haec tamen nos, non magis, sed minus quam mos est novorum Episcoporum sibi sumendi, haec extendimus. Vobis duas pyxides gingiberis mittimus. Deus vos seruet. Scriptum Bergis pridie festi Nicolai. Anno Domini quo supra.

Litr. L.

(1) **M**agnus med guds miskun Noregs, Svía, ok Gota konnger sendir allum monnum þeim sem þetta bref fea, edr hoyra qvediu guds ok sína. Veer vilium at þer vitir, at ver höfum tekit verduleghan herra ok andaleghan fadur herra Jón med guds miskun Biskup í Skálaholte kirkiu hans ok gard. med iordum ok íkóghum mylnum, fiskivaidum, skip hans ok alla hans svæina ok villdarmenn ok allan annad varnad hans ok gódz, sem han á ædr eighande verdr í lande ok laufum öyri. í minna lutt, ok mæra. í guds valld. vaara værnd ok konnleght traust til allra rettra mála fyrerbodande fullkonleggha hwerium manne hværrar stettar edr tighundar sem hver er. nokorar rángleghar ágongur at væita herra Biskupi hans varnade, ok godz í nokorum lutt aslogleggha. nema hwer sem aat þí værdr keendr. kunnur edr sannur. vili sæta af ofs ræidi reffinghom ok hordum afvarkostum ok á ofvan svara ofs fullu breswa brote ok herra Biskupi fullrette epter loghum en hinir aller sem til hans gera væl ok vinatofamleggha skolu odlazt af oss aast ok vinaatto med sonnum godvilja. biódom ver allum monnum æinkanleggha syflumonnum loghmonnum handgengnom monnum ok umbodsmonnum vaarom allum at gera til herra Biskups væl ok vinsamleggha ok hannis varnadar

---

(1) Magnus Dei gratia Norvegia, Svecorum Gothorunqve Rex, omnibus has literas visuris vel auditoris suam & Dei salutationem mittit. Volumus vos scire, Nos Venerabilem Dominum & patrem spiritualem Dominum Jonam Dei gratia Episcopum Skalaholtensem, ejus ecclesiam & prædium cum fundis & sylvis, molendinis, piscatu, naveis ejus, famulos & omnes ejus necessarios, & omnes ejus facultates & bona que possidet vel possidebit fundos & res mobiles, minora & majora in Dei potestatem, nostram tutelam & regium præsidium in omnibus causis justis recepisse, plene omnibus, ejuscuqve conditionis vel dignitatis fuerint, prohibentes, nequis ullam injustam violentiam Domino Episcopo, ejus facultatibus vel bonis in ulla re injuste inferat, nisi quicunqve hujus compertus, convictus vel deprehensus fuerit, iram, poenam, & duram reprehensionem a nobis expectare, nobis etiam ob violationem mandati, & Domino Episcopo ob ejus dignitatis læsionem, plenam præterea multam expendere malit. Omnes autem ceteri qui eum benigne & amice habent, a Nobis favorem & amicitiam unac vera benevolentia adipiscantur. Omnes homines, præprimis autem Prætores, Nomophylaces, Nobiles & Præfectos nostros omnes jubemus, ut Dominum Episcopum ejusque omnes necessarios, tam quoad nomina legitima postulanda,

adár allz bæde um loqhleghar fkyllda hæimtingar hans ok adra luti. Þí ollu frammar at han hefver þetta vaart værdarabref ok later han fva þess niótande værda sem þer vilir nokors goodvilia af oss niótande verda. Þetta bref var gort í Oflo þórsdaghen næfsta æfter Marie möfö á niótanda aate rikifli vaaris ok infighlat oss fvaftum hiaværandom Paall ftyrkars foni ritade.

Litr. M.

(m) Kirkian í Sælingsdals Túngu í Hvammzfueit er vígd ad upphafi til heidurs allsvalldanda gudi ok felli guds módur og hinum heilaga Johanne Baptista. Þángad liggir tíund öll af tvennum Skógum, Leyfingiaftöðum, Hólum, Laugum, Sælingsdal, gróftr ok lýfitollr, ok öll fkyllda. Þángat gafft á þann dag er kirkian var vígd. eyristollr af þessum bæium fíorum: Leyfingiaftöðum, Hólum, Laugum ok Sælingsdal, land at Saurum liggir til kirkiu írólulaust med öllum gögnum ok giærdum, fimf kýr ok tolf ær enn hundrads heftr. Vidreka ok hvalreka í Stikuvík, tólf manna íferd í Saurbæiarfíoru. Kirkian á ecki í heimalandi, þar á ad vera heimilispreftr ok fýngia til Asgards hvorn helgan dag,

---

postulanda, quam res alias, benigne & amice habeant, & hoc tanto magis, quantum ille his nostris iteris tutelariis gaudet, quarum usum vos illi in tantum promoveret, quantum de nobis benevolentia quadam frui desideratis. Hæ literæ scriptæ sunt in Oflo feria quinta proxime post festum Marie; anno regni nostri decimo nono, & nobis ipsis presentibus obfignatæ. Paulus filius Styrkaris scripsit.

(m) Templum in Sælingsdalstunga in tribu Hvammenfi, primitus in gloriam omnipotentis Dei & beatæ Virginis Deiparæ & Sancti Johannis Baptista consecratum est. Pertinet ad illud decima de utroque prædio Skogis, Leyfingiaftadis, Hollis, Laugis & Sælingsdalo, jus sepulture, pensio in candelas, & omnia (ordinaria) tributa. Die quo templum consecratum fuit, datum ei fuit tributum unciale de quatuor hisce prædiis, Leyfingiaftadis, Hollis, Laugis & Sælingsdalo; Fundus Saurentis cum omnibus bonis & emolumentis absque servitute, quinque vaccæ, duodecim oves lactaria, & equus hundreda æstinandus, jus balnearum & lignorum in Stikuvika ejectitorium, & duodecim hominum collectio (fuci palmati) in litore Saurbæienfi ad templum pertinent. Templum nihil fundi domesticæ possidet. Ibi sacerdos domicilium figet,

dag, ymbrudaga alla ok tvo daga um lángeföstu, midvíkjudaga ok föstu-
daga, utan á föstudaginn lánga heima. Skal prestur fá er sýngur í Túngu
taka tvö hundrud í tíða offur af þeim er býr í Asgardi ok fæda mann
med prestri á vetur. Biskupsgeiting er ad hvörtveggju kirkiu. Prestur
í Túngu skal taka síor merkur heima. Jón bóndi í Hvammi lagdi þar
til kirkiu eyristoll æfnliga af hvöriú sínu landi er Skógar heita, á þann
hátt ad í Túngu skulu skrifast ártíder födur hanns ok módur, ok hanns
síals ok tveggja húsfreya hanns æfnliga, ok segiast sálumessa ártíðardag
hvors þeirra. Kirkian á smeltan kross, líkneski Jóhannis Baptísta, Mar-
íuskríft, glerglugg, elldbera, líkkrák, ein messolædi, tíöld um kirkiu.
Kertíftíkur tvær, munnlaugar tvær ok glóðarker, ok ótufangslöppur.
Ártíðardag hvorn födur ok módur Ísleifs bónda úr Asgarde skal segiast
sálumessa í Túngu, ok fo hanns þegar hann andast. Ok til fanns vitnis-
burdat hier um setium vær bróder Jón med gudz miskun biskup í Skála-
holti vort innfigle fyrir þennan máldaga sem skrifadur var á þann sama
dag er vier vígdum kirkiuna anno Domini millesimo vicefimo septimo.

figet, qui in Asgardo quovis die festo, omnibus quatuor temporum diebus, & duo-
bus per tempus quadragesimale (quavis hebdomade) diebus, diebus (scilicet) Mercurii
& Veneris, excepto die passionis Domini quo domi sacris operabitur, sacra cele-
brato. Sacerdos, qui sacra in Tunga celebrat, salarium duas hundredas ab incolis
Asgardi, qui & sacerdotem cum uno comite tempore hyberno alere tenetur, pro
sacris celebrandis accipit. Ab utriusque templi prædio hospitium Episcopi est præ-
standum. Sacerdos in Tunga (ex illo ipso prædio) domi quatuor marcas recipiet.
Jonas colonus Hvammenfis templo isti tributum uncialè de utroque suo prædio, no-
míne Skogi, in æternum expendendum dedit, eo pacto, ut in Tunga anniversaria
patris ejus & matris, ipsius & duarum ejus uxorum in æternum scriptæ existant, & in
unius cujusque eorum anniversaria inferiæ illis dicantur. Templum crucem encausto
pictam, imaginem Jóhannis Baptistæ, effigiem depictam Mariæ, fenestram vitream,
laternam, harpagonem sepulchralem, vestes sacras unicas, tapetes templum circum-
dantes, duo candelabra; pelvis duas, thuribulum & albam ad matutinas possidet.
Anniversaria quavis patris & matris Ísleifi coloni de Asgardo, ut & ejus, post
ipsius fata, inferiæ in Tunga dicentur. In horum verum testimonium Nos Frater
Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtenfis sigillum nostrum Diplomati huic datico ap-
pendimus, scripto, die quo templum inauguravimus, anno Domini millesimo trecent-
esimo vicefimo septimo.

CAP.

CAP. IV.

'De Jona Indridi filio.'

§. I.

Eodem, quo Jonas Halthoris mortuus est anno, in Norvegia, Norvegus ipse, Jonas Indridi, Abbas Sæloënsis 8 Cal. Augusti Episcopus Skalholtensis ordinatus, 10 Calend. Septembris Islandiam attingit; Skalholtum vero 3 Calend. Septembris venit (a). Anno 1340 visitationem Quartæ occidentalis exorsus, ne dimidia quidem parte absoluta, in tractu Saurbaj regredi cœpit. Templo Snoxdalenfi argenteum calicem, ut & jus cædendi centum arbores seu stipites in sylva Sveinatungensi donavit. Sed alterum aureum Stafholtensi ablatum, Skalholtum secum reportavit. Eodem anno, 16 calend. Januarii, dimidium prædii Utskalensis cathedræ Skalholtensi acqvifivit. Post tantula in officio gesta 17 calend. Aprilis 1341 Skalholti supremum diem obiit, exacto in episcopatu minus biennio.

§. 2.

Interim de fuorum temporum conditione qveri, opus non habuit, quod nulla re memorabili insignirentur. Nam anno 1340 hyems tam mitis fuit, ut etiam aves sylvestres in Martio ova parent, proxima autem, omnium post hominum memoriam, frigidissima & gravissima. Eodem, quo Indridides, anno etiam Egillus Holensis obiit, unde generalis totius Islandiæ visitatio, quam hoc anno, jussu Pauli Archiepiscopi Nidarosienfis, hujus Archicathedræ Canonicus, Aslacus quidam instituebat, incassum ivit. Anno 1340 sententia lata est de decimis de mercibus

---

(a) Vid. *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4. libr. 9. cap. 4. pag. 463.

bus Islandicis Archiepiscopo solvendis (a). Post hunc, dum cathedra Skalholtensis vacavit, Inspectorem seu officialem egit Sigmundus Enari, qvo

- (a) Hæc sententia, e tabulario A. Magnæ exscripta, unicum habuit sigillum appensum, nec unquam ibi plura adfuere; Illa talis est: " I namfne guds amen. Þá er liden
 " vora fra burd vars herra Jesu Krísti M.CCC ok XL vattra in cathedra sancti
 " Petri komu þeir á stömfnu fyrir okker Hakon Öystainson ok Arna Halkiælsfón
 " Korsbrödr ok Commissarios virdulags herra Pals Ærkibiskops i Nidarosi i Com-
 " mans stofno Korsbrödra, Sira Thorer Aronson Korsbroder i umboðe Capituli ok
 " Sira Siugurd Rædesmadr a Ærkibiskopsgarde af zinni halfu, Nikulas i Löxo ok
 " Biærne Sælbygger af annare. Kierdo fyrnæmder Thorer ok Sigurd a Nikulas
 " ok Biarna adrnæmda Illandzfara um kaupþyris tiund af skráid lyfi ok brenna-
 " stæini. er þeir hafðu gort optlegha krapt ok æigi fengit, en þeir snarado sira til
 " at þeir atto enga tiund af fyrnæmdom lutum gera adra en i vadmalom i þeirra stad
 " þi öllu mæira æfter rettre titalu marchatala sua sem aller adrer Illandzfarar hafðu
 " adr firer þæim gort at sonnre súdeniu. Var þæim sua þar til suarat at firer
 " skommu fluttiz hiul skráid af Illande, er þa var kallad *mat skráid* en i vadmalom
 " hinn meste varnegr. en nu styrz af Illande hinn meste ok bæzfi varnegr i
 " skráid ok lyfi. Varo þeir ok spurdir en þeir hafli nokkorskonar priuteiligum af
 " Paranom ædr adrun heilagrar kirkju fornonnom um linan fyrslagdrar tiundar-
 " gerdar. En þær quadozst ækki annat hafna firer ser utan fagða at sua hafðu
 " adrer firer þæim gort. æfter þat krafðu þær Sira Thorer ok Siugurd löga orskurd
 " af okker. Ok at skodadom titalum ok snarom huarartuzggia halfu, lagagærinum
 " ok skynfæmdum med godra manna raade, funnum mit at texter bokarennar bæde
 " i nyum kristnumrette ok fornóm. ok fættargærd millom kirkjuunnar ok kongdom-
 " sens ok sua heilagrar kirkju logh biola at gera tiund af öllum rettom fongum ok
 " asla. þi er þat okkar domer ok fullr lagha orskurd at þær gere tiund sina sua af
 " skráid, lyfi ok brennastæini ok öllum adrom rettom fongum ok asla, slikt i huer-
 " iu sem fælle seu af vadmalom. Ok til sanz vitnisburdar settom mit officialtus
 " insigli firer þetta domsbref er gort var i stad ok tina sem fyr fegir. " Id est:
In nomine Dei amen. Annis a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1340, transactis,
in Cathedra Sancti Petri, coram nobis Hagvino filio Öysleimis, & Arna filio Halki-
elis Canonici & Commissarii Venerabilis Domini Pauli Archiepiscopi, Nidarosie in
e.de Communis Canoniconum, Dominus Thorer filius Aronis Canonici vice Capituli,
& Dominus Siugurdus Dispensator cathedre archiepiscopalis ab una parte, ab altera
autem Nicolaus de Löxo & Biarnius Selboensis. Predicti Thorer & Siugurdus antea
nominatos Nicolauum & Biarnium mercatores Islandiam frequentantes decimarum de
mercibus piscium arefactorum, olei piscium & sulphuris, non solutarum, quas illi
sæpe, sed frustra, exposulaverant, incusarent. Hi vero responderunt, se nullas alias
de predictis rebus decimas solvere debere, quam harum mercium loco, pannus inquil-
nos, ad computum mercurum pro rata æstimatos, velut & omnes alii mercatores Is-
landiam

quo res moderante, ingens dissidium inter fratres & Thorlacum Abbatem Verensem incidebat, quapropter Abbas iter in Norvegiam paravit, sed successu destitutus, svadente officiali, in monasterio Videyensi usque ad adventum Episcopi delituit.

CAP. V.

De Jona Sigurdi.

§. I.

Jonæ Indridi filio suffectus est Monachus quidam, Jonas Sigurdi, ut videtur natione Islandus, qui anno 1340 in Norvegiam, insulam acquisiturus transit, qua tandem anno 1343 accepta, ad orientale Islandiæ latus in sinu Reidarfiord adpellens, ibique ordinariam visitationem incipiens, Skalholtum perrexit. Cænobium Kyrkubajense adpropinquans, Jorunam Hauki Nomophylacis filiam Antiflitam eligi curavit, quam anno demum sequenti, sub Agnetæ nomine sacris initiavit, simulque ejusdem

N 2

Gynæcei

---

landiam frequentantes ante illos ex more antiquo fecerant. Hæc in contrarium responsa iis data sunt: Usque ad tempora pridem elapsa parum piscium arefactorum, qui pisces comestioni destinati appellabantur, plurima vero merces in pannis ingruitis advehebantur, nunc vero plurima & optima merces in piscibus arefactis eorumque oleo ex Islandia advehantur. Interrogati etiam fuerunt, nun a Papa vel aliis sanctæ ecclesiæ antistitibus de predictarum decimarum remissione privilegium quodquam haberent? Illi vero nulli tali se iniviti, sed ita sese, ac alii ante illos fecerant, gerere affirmabant. Deinde Dominus Thoræ & Sigurdus sententiam judicialem a vobis exposularunt. Igitur ex utraque parte questionibus & responsis, articulis legum & rationibus ex bonorum virorum consilio perpenis, invenimus, quod textus libri tam in novo quam veteri Jure Ecclesiastico, & Transactio inter ecclesiam & imperium (*) ut & leges sanctæ ecclesiæ decimas ab omnibus justis subvectionibus & fructibus fieri præcipiant. Nostrium igitur iudicium & plena sententia judicialis est, ut decimas pendant, tam de piscibus arefactis, oleo piscium & sulphure, quam omnibus aliis justis subvectionibus & fructibus, in ipsa rerum specie, æque ac in pannis ingruitis (sævi consuevit). Et in verum testimonium sigillum officialatus his literis judicialibus appendimus, scriptis loco & tempore ut supra.

(*) Vid. supra Tom. 1. pag. 395.

Gynæcei forem, Catharinam, stupri & prophanationis corporis Christi convictam, & quod se scripto fathanæ mancipium dederat, flammis adjudicavit (a). Sunt & qui ei crimen blasphemiae in Papam intentatum fuisse scribunt. In Monasterio autem Verensi tres Monachos, Eysteinum, Magnum & Arngrimum, qui non tantum superiore anno Abbatem Thorlacum per seditionem ejecerant, sed etiam stupris & aliis flagitiis semet contaminaverant, captos compedibus ligavit.

§. 2.

Album quoddam seu indicem quorundam in parte orientali temporum cum eorundem univesarum possessionum catalogo conscripsisse, extra controversiam positum esse videtur (b). Sunt, qui ipsi duas tribuunt

- (a) Incendia integrarum villarum cum patrefamilias, domesticis quibusdam & univetsis facultatibus, a furentibus hostibus excitata, qualia fuerunt *Blauketilsbrenna*, *Nials Brenna*, *Omudar Brenna*, *Flugunyrar Brenna*, aliaque, de quibus *Hansua Thoris Hist. Niala & Starlunga* consulenda sunt, antiquitus equidem memorantur. Sed hocce vivicomburium, a legitimo iudice pœna loco infictum, primum, quantum recordari possum, in *Annalibus* nostratibus occurrit, neque immerito tantorum & tam enormium flagitiorum exercitium, tanto tanque immani supplicio expiarunt; sed posterioribus seculis tali modo non pauci, ut Satanæ cultores & mancipia puniti leguntur, ex quibus quidam forte tales fuerunt, iique mercedem laboribus dignam accepisse censendi sunt; sed quidam forte non revera tales. Causæ enim tum temporis non semper ex duorum vel trium testimoniiis dijudicabantur, sed sufficere videbatur, si actor rationem quandam, vero non omnino dissimilem & suspiciosam criminationem jurejurando confirmare auderet, & si reus seu incantationum & magia insinulatus duodecim ad id denominatorum virorum testimonio, seu conscientiae dictamine jurejurando itidem corroborando, additoque tandem proprio juramento exculpate se non posset, revera reus habebatur, quales jurameatorum socii nostra lingua *Eidvætte*, Danica *Sandemænd* dicti fuerunt, quorum in antiquis legum codicibus crebra admodum mentio occurrit, sed horum usus dudum obsolevit, nomen tantum superest; Neque jam per 60 retro annos quisquam talis abominatiois insinulatus, multo minus convictus fuit. Blenni autem & buccones, qui tales videri volunt, naticidio quam incendio digniores sunt. Interim cessante pœna & inguisione ipsa, res & superstitio cessasse & in contemptum venisse videtur; Nam: *Ninnmur in vœttum, semper cupinusque vœtata*: Et quod contemnitur a cordatoribus, pauci cupiunt.

- (b) Album hocce seu temporum Catalogus incipit ab Hofe in tractu Alstaford, & sic porro notum versus. Sed id a nostro confectum esse, probat annus 1343 visitationi Thykkva-

unt ecclesiasticas constitutiones (a), sed illæ revera ad Johannem Halthori referendæ videntur.

§. 3.

Anno 1344, ipso Sancti Benedicti festo, seu 12 cal. Aprilis, in Cænobio Videyensi Regulam Sancti Augustini abolevit, sed Sancti Benedicti introduxit, eaqve sex fratres initiavit, quibus Sigmundum Einari, Skalholtinæ quondam diœceseos officialem, Priorem præfecit; eodemqve anno primam Skalholti Synodum more Normannico celebravit (b). Litem etiam de decimis, templorumqve expensis ex redditibus, aliisque, quæ cum tempore in desuetudinem venisse causabatur, movere cœpit. Quartam occidentalem visitans, facellum Alvidrense consecravit. Thorkillum Einari Abbatem Helgfellensem officio deposuit. Gislum Philippi filium de Haga, diris devovit, cum quo tamen anno 1345 in gratiam rediit (c). Anno 1347, eodem ac Ormus Holensis navigio, in Norvegiam transit, non dissimilem clementiæ & justitiæ laudem a subditis reportans. Noster autem anno 1348. in patriam redux. unacum Erico Presbytero Thorsteini filio, literas ab Ormo apportavit, quas, institu-

N 3

to

Thykkvabajensi adscriptus, Iidem etiam Codicilli continent descriptionem templorum B. Virginis, quæ quondam ad Raudalæk & Breidamork fuerunt, quæ unacum tota Provincia, quondam *Litla berad* insignita, notabilis illa ex monte Hnappafellensî ignis eruptio desolavit anno 1350 ut testantur *Annales Flateyenses*.

- (a) Vide supra pag. 83. 85. Lit. D. E. Mendum in Doctiss. *JOH. OLAVII Synagma de Baptismo* Proleg. §. 14. irrepit, ubi dicit nostrum anno officii duodecimo statutum ecclesiasticum sanxisse, cum post quinquennium tantum in officio exactum, obierit.
- (b) Jonsin huncce, cum *frater*, Monachis solito epitheto, nominetur, Ordinis Benedictini fratrem fuisse, mutatio illa Regulæ Augustiniane in Benedictinam, in Cænobio Videyensi ab ipso instituta, verosimile facit. Sed quodnam fuerit discrimen inter antiquum & receptum in Islandia Synodos celebrandi modum & Norvegicum illum morem, quem ille primum introduxit, non facile probatur, nisi dicere liceat, ipsum omnino ad formam & normam in Juribus Canonice Norvegicis præscriptam id fecisse.
- (c) Tales mutationes, novitates & rigidiæ exactiones, licet in se non male, sed quodam modo, vel viderentur, vel revera necessaria esse possent, ipsum tamen incolis exosum reddiderunt; Nam omnis repentina mutatio periculosa esse solet, paucique Reformatores gradum seu zelum in tempore & ad justam metam sistere sciunt, quod multoties usum comprobasse novimus.

to Holis frequentissimo conventu publicarunt. Sed incolis Jonam judicem inter se & Ormum recusantibus, omnis eorum conatus frustra fuit (a). Hinc domum reversus, in lethalem incidit morbum, ex quo tandem, exacto in episcopatu quinquennio, Cal. Jun. 1348 decessit; vir non quidem tam malus ut subditi mustitabant, sed rigidus & pecunie corradendæ intentus (b).

CAP. VI.

De Gyrdero Ivari filio.

§. I.

ANNO 1349 Gyrd (c), Abbas Templi Sancti Johannis, quod Bergæ fuit, a Salomone Episcopo Bergenfi, nam Arnam Vadum Archiepiscopum, reliquosque Norvegiæ Episcopos, pestis, quæ totam Evropam excepta sola Islandia tum temporis vastabat, absumerat, in Episcopum Skalholtensem consecratus, qui tamen non prius quam 1351 Cathedram adiit; Nam anno 1350 nullum navigium e Norvegia in Islandiam commigravit, quo factum est, ut ob vini penuriam officium missæ in plerisque minoris notæ templis cessaret.

§. 2.

ANNO 1352 Quartam australem visitavit, ut patet ex codicillis templorum quæ Gardis & Reinevallis sunt. Nam hic primus Skalholtensium

(a) Vid. infra Sect. 4. esp. 5. §. 3.

(b) Quod lucri faciendi cupidus fuerit, testantur *Annal. Flateyenses, Holeses & Antiqui*. Comprobant id etiam ejus gesta, inter alia tot oræ maritimæ partes seu littora ad quæ in mari natantia & fluitantia adpelluntur, quæ cathedræ subjecit, qualia fuerunt in Birgsvik triens excepto dodrante; in Knararnefe & Thraungvabas, quadrans; in Kroffinesi & Munadarnefi, bellis; in Ofeigsfyrdæ, triens, ut & quædam in littore Rutfordenfi.

(c) Si hic Gyrdem idem statuatur cum Canonico Aflœnsi hujus nominis, a PONTOPPIDANO nominato *Annal. Eccl. Dan. Diplon. Tom. 2. pag. 170*, Chronologia non repugnat, si ex Canonico Abbas factus esse statuatur.

rensum Episcoporum annum Christi omnibus templorum Rationariis adscripsit; eodemque anno, Regula Benedicti, quam in Videyense cœnobium introduxerat Jonas Sigurdi, abrogata, Augustinianam restituit; Proximoque anno Biorum Audini filium Videyensis & Asgrimum Helgafellenis Monasterii Abbates ordinavit. Anno 1353 visitationem Rangarvallenfium ecclesiarum suscepit. Anno 1354 occidentalem Quadrantem inviseus, Eisteinum Monachum secum habuit, eaque ætate Catalogos possessionum quorundam templorum, conscribi curavit (a), Constitutionemque edidit; quæ, ne posthac coloni fundorum decimas eorum possessoribus extra parœciam habitantibus traderent, vetuit, sed ut Patrono templi in cuius parœcia fundi essent, prout jubet Jus Ecclesiasticum, solveretur, mandavit, talem enim confusionem & legum transgressionem se posthac minime passurum profiteretur (b). Eodemque anno Statutum de variis ad rem ecclesiasticam pertinentibus sanxit (c). Anno 1355 Catalogum littorum seu orarum maritimarum rejectaneis oceani excipiendis aptarum ad Cœnobium Helgafellenfium pertinentium, in commentarios regeri curavit, pauloque post, cura & inspectione dicecepsos Snorroni Thorleifi filio, cognomento Klinger, commissa, in Norvegiam enavigavit.

§. 3.

Anno 1356, in Vigilia Epiphaniæ, Clerici Skalholtenses Acolytum quendam Sigurdum Asgrimi omni supplicio affectum necarunt, cuius facinoris & illatæ necis author, Sockus quidam, officio subdiaconus, quamvis ut factionis primipilus potissimum insinularetur, nunquam tamen de vero homicida certo constitit. Sed eapropter templum Cathedralæ,

(a) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. A. B. Conf. & antiquos codicillos templorum Preßbackenfis & Selardentis, in quibus prima vice occurrit mentio lucrosissimi redditus quo templo Selardenti tribuuntur decimas quisque teretum piscium, (nam plani, ut rajæ, solæ &c. excipi videntur) quos in Kopavik capi contingit. Quæ conditio, ut templo est lucrosa, ita Rusticis seu piscatoribus onerosa, iisque, plus vice simplicium murmurandi occasionem præbuit. Tunc etiam constitutio de tributo in candelas erogando & aliis emolumentis templo Akrensi cedentibus a Gyrdero facta esse videtur, quæ a Snorrio (§. 8.) & pluribus postea confirmata fuit. Vid. infra Period. 4. Sect. 3. cap. I.

(b) Vide infra ad finem Capitis Litr. C.

(c) Vid. ibid. Litr. D.

thedrale, ut innocenti pollutum sanguine a cantu & sacris ceremoniis vacavit, usquedum Præful hac ætate Cathedræ restitutus conveto more idem lustraret.

§. 7.

Anno 1357 Ejulfus Brandi Canonicus Nidarosienfis, & frater Eisteinus Asgrimi ab Olao Archiepiscopo totius Insulæ constituti visitatores, Islandiam ingrediuntur, qui utramque diœcesin pervagantes, variis indictionibus & exactionibus, Ecclesiæ commodum & emolumentum prætexentes, clericos pariter ac laicos vexabant; unde brevi inter eos & Episcopum discordia oriri cæpit. Eodem etiam anno Andreas Gislavi filius & Arnas Thordi, orientalis & meridionalis Qvadrantum, borealis vero & occidentalis Thorsteinus Ejulfi & Jonas Gutthormi Skravcifa Satrapæ in triennium a Rege constituuntur, qui, ne ab Archiepiscopi emissariis superari viderentur, plebi varia genera tributorum onerumque imponebant; unde accidit, ut Provincia non parum exinaniretur (a).

§. 5.

Anno 1358 Gyrderus Provinciam Borgarfjord visitando peragravit, quod patet ex Codicillis templi Reykhøstensis, quos tum confici curavit. Hoc anno Præfulis & Visitatoris Eysteini discordia in apertum odium erupit, ita ut Eysteinus, qui insignis erat poëta, Episcopum probrosis carminibus profcinderet, & in Norvegiam reverfurus, ad dicendum coram Archiepiscopo causam, dicam impingeret. Præful vero tandem ad sacram illam anathematis anchoram confugiens, Eysteinum diris devovit, qui, prius quam ad supremum ventum esset, suppliciter veniam poscens in gratiam recipitur.

§. 6.

Anno 1359. feria 3 Paschatos, frequentem Cleri synodum Skalholti habuit, in qua de termino peremptorio solvendi pensionem pro candelis in usum sacrarum ædium, pro agnorum passione, Præpositorum redditibus;

(a) Vid. supra Tom. 1. pag. 426. 453.

reditibus; de sacerdotum vestibus sacris; sustentatione pauperum & ejusdem farinae constitutum (a). Deinde Eysteino per Quartam occidentalem, sibi, dum abesset, constituto Vicario (b), naviculam Andreæ Gislavi filii, unacum pluribus aliis, conscendit. Quæ prope e terræ conspectu in altum provecta cum universo onere absorpta fuit, exceptis solum hominibus, qui in scapham se conjecerunt, quæ cum alias vix viginti quinque virorum capax esset, tunc quadraginta vehens, terræ omnes incolumes restituit. Quod divinum plane miraculum illi Sancto Thorlaco acceptum retulerunt. Scrinium quod Præfulus argenteam suppellectilem, cimelia & Pontificalia continebat, post modum etiam intermaris rejectamenta inveniri contigit.

§. 7.

Anno 1360 (c) Gyrderus Skalholtensis & Jonas Erici Skalle, seu Calvus, Holfensis, Skalholti 13 Cal. Aug. de nominibus & versuris, quas invicem fecerant ipsorum antecessores, rationes amice computantes, eo modo illas expediebant; ut aureum Calicem, Skalholtensis Holano restitueret, cujus pondus erat 24 unciarum, hic vero Skalholtensi 152 imperiales numeraret. Quo factò, Gyrderus & Helgo Abbas Sancti Johannis Bergensis, aliique, numero 90. inter quos non pauci melioris notæ viri fuerunt, navigium Ormi Longi, qui priore anno e Norvegia in Islandiam venerat, conscendunt, quod cum universo onere virisque omnibus, circa Insulas Færeenses periisse creditur. Nunquam enim ejus nec vola nec vestigium deinde apparuit.

§. 8.

(a) Vide ad finem Capituli Litr. E.

(b) Gyrderum fuisse in curandis officii partibus non indiligentem, documento sunt tot ab eo factæ Visitationes; sed de viri tolerantia & æquanimitate testatur humanitas & amicitia, quam petulantis linguæ viro Eysteino, toties fedifrago, probavit.

(c) Doctissimus OLAVIUS in *Synagmate de Baptismo* Proleg. §. 15. vult nostrum periisse anno 1356, quod tamen anno 1360 factum esse liquido constat.

§. 8.

Post discessum Gyrderi, qui diocesi Skalholtensi decem annis præfuerat, Vicarium denuo egit Snorro Klinger, qui 18. Cal. Maji Holis cum pluribus Primorum, Jonan Calvum & Eyafjordenfes invicem conciliare voluit, sed frustra. Et 15. Cal. Septembris, ejusdem anni, Videyæ, de tributo casuario, Cænobio Videyensi solvendo, anathematis pœnam & trium marcarum multam tergiverfancibus minitans, sententiam dixit (*). Ille etiam hoc anno in profesto Simonis & Judæ sententiam edixit de ove lactaria ab incola insulæ Ædey templo Vatnsfjordenfi perfolvenda (**).

Litr. A.

(a) Vier Gyrdr með gudz mikkun bifkup í Skálholtti heilfar öllum góðum mönnum þeim sem þetta bref síá edur heyra meður gudz kvediu ok vorri, kunnigt görandi at vier höfum stadfest meður samþycki Arnolfs Jónssonar tvo fallin máldaga kirkiunnar unnder Stadarfelli sem hier fylger. Inprimis á kirkian tíu hundrud í heimalandi. tuttugu kúgylldi. tólf hundrud ósvuvirdt. enn fyrir innan sig kalek og tíöld um kirkiu. fimellean kross. fkrín ok brík yfer altare. messóklædi ein ok hökull til annara messóklæda. kluckur síó. Mariufkrift. Peturskrift. Þórláks fkrift. tvo krossá forna. alltarisklædi tvö með pell. ok dúka. ok

(*) Casariam hanc contributionem primus instituit Magnus Gissuri, ut supra memoratum est, Tom. I. pag. 308.

(**) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. F.

(a) Nos Gyrderus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus viris bonis has literas visuris vel audituris salutem Dei & nostram mittimus. Notum facientes nos consentiente Arnulfo filio Jonæ tale rationarium templi ad Stadarfell, quale sequitur, confirmasse. Inprimis templum possidet decem hundredas fundi domestici, viginti vaccarum æquamentum, & duodecim hundredas ad pretium mercium æstimatas. Sed intra se possidet calicem & aulæa per (torum) templum, crucem encausto pictam, serinium & tabulam erectam super altare, vestes missaticas ad unum omnes, & præterea humerale, septem campanas, effigies Mariæ, Petri, & Thorlaci depictas, duas cruces anti-

qvas,

ok tvö alltarisklæði forn. munlaug. glódarker ok elldbere. kertahiálmur. ok kertaftikur tvær: kantarakápa með pell. ok onnur of fálúni ok flopp. Þángať liggja unnder tuttugu bæer at tíundum ok lýfistollum. sex bænhús ok sex aurar af hverju. Þar skal vera heimilisprestur: Aller þeir menn sem hafa málnytu í Stadarfellsþíngum eiga at lúka þángať máls miól á Petursmessudag:

Nú síðan þessi máldagi var gior hefur gefist til kirkiu under Stadarfelli. Inprimis gaf Aurnolfur Jonsson Andreas líknefki enn Guttormur játti at lúka þat elligar þriár merkur vöruvirdar: Item hefur gefist átta kýr ok eitt áfauðar kuilli. síóer hestar ok tvö hundrud í vadmálum: kertaftikur tvær með kopar. floppur ok patinur tvær. sextán hundrud vöruvird er fallid hafa í porcionem á millum þess er Ornolfur giórði fyrir Herra Oddgeire reikningfláþ ok hinns er Guttormur son hans giordi fyrir Herra Vilkin hit fyrsta sinni at hann víceteraði Vestfiordu.

Litr. B.

- (b) Ver Gyrdr med Guds miskunn biskup i Skálholte sendum öllum þeim sem þetta bref síá edr heyra kvediu guds ok vora. ydr se
O 2
kunnigt

qvaz, peristromata altaris duo textilia & mappas, duo peristromata altaris vetera, pelvim, thuribulum & laternam, coronam & duo candelabra, cappam cantorum intertextam, alteram qvingvelicem, & albam. Illi, qvoad decimas & pensiones in candelas, viginti mansa subsunt, sex itidem sacella, qvorum quodvis sex uncias expendere debet. Ibi sacerdos domicilium habeto. Omnes qui in parocia Stadarfellenfi pecora lactaria habent, dimidium lactis festo Sancti Petri eodem expendere teneant.

Ex quo hoc rationarium confectum fuit, templo Stadarfellenfi sequentia accessere: Inprimis Aurnulfus filius Jonæ imaginem Andree dedit, Guttormus autem, aut illam, aut tres marcas, ad pretium mercium æstimatas, expendere pollicitus est. Præterea templum dono nactum est octo vaccas, oves uní vaccæ æquivalentes, quatuor egvos, & duas pannorum ingvilinorum hundredas; Duo candelabra aenea, albam & duas patinas. Ex quo Ornulfus Domino Oddgero, nique quo filius ejus Guttormus Domino Vilchino prima vice quartam occidentalem visitanti, rationem reddidit, portio sedecim hundredis ad pretium mercium æstimatis aucta est.

- (b) Nos Gyrdus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, omnibus. has literas visuris vel auditoris, salutem Dei, & nostram mittimus. Vobis notum esto, nos sub anno Domini
millesimo

kunnigt at sub anno Domini millesimo trecentesimo quinqvagesimo quarto 12 kalend: Augusti svo sem ver vorum i vorre visitacione under Felli i Kollafirdi skipudum ver svo fallinn maldaga med samþycke Ver-
mundar Gudlaugsonar er þá átti jördina under Felli. svo sem hann batt sig under med handabände hiáverande Bródur Eysteine. Sira Þórsteini Pálsfyne. Sira Hálfdane Guthörmsfyne. Gudmundi Snorrasyne. Þórgilfi Steinólfsfyri ok mörgum audrum gódom mönnum at nefndri kyrkiu sem her seger. Inprimis skal þar vera heimilisprestr. skal bóndi lúka honum fíorar merkr hvört ár i tídarentu. Kirkian á hvert ár saud vetrgamlan úr Steinum. annan frá Liúfustödom þridia úr Fiardarhorni. fjórda á Broddane-
nesi. fimta úr Þrududal lambaellde af öllum bæum millum Hrauns ok Deildar. Hálf vatt skeidar af hvöríum bæ millum Deildar ok Kárhafnar. Tíund á millum Hornshöfda ok Kárhafnar ok lýsetollr. Þadan er söngr til fimm bænhúsa. ok takaft sex aurar af hveriu. Kyrkian á þriar kyr. fimm hundrad vöru. Kyrkian á innan sig kroll ok Olafskrift. ok tíöld felitil um alla kirkiu. Altarisklædi tvö ok einn hökul. kluckur þriar. elldbera ok munnlaug. Þangat er at lúka sex álner vadmáls ór Hlíd hvert ár. Ok til sannenda her um settum ver vort incigle fyrer þenna maldaga skrifadan dag ok stad sem fyrr seger.

Littr.

millesimo trecentesimo quinqvagesimo quarto, XII kalend. Augusti, in visitatione nostra Felli in Kollafirdo constitutos, e consensu Vermundi filii Gudlaugi, qui fundum Fellensem tum possedit, prævia ejus stipulatione, in presentia Fratris Eysteinis, Domini Thorsteini filii Pauli, Domini Halldani filii Guttormi, Gudmundi filii Snorrii, Thorgilfis filii Steinólfs, & multorum aliorum virorum integrorum, in dicto templo tale rationarium constituisse, quale hic sequitur: Inprimis sacerdos ibi domicilium habebit, cui colonus quatuor marcas, salarium pro officii, quotannis expendat. Templum verveem anniculum de Steinis, alterum de Liufustadis, tertium de Fiardarhorni, quartum de Broddaneso, quintum de Thrududalo, quotannis expendendos, saginationem agni de quacunqve villa inter Hraunnum & Deildam, quadragepon-
dium piscium arefactorum de quacunqve villa inter Deildam & Karhöfnam, decimas & pensiones in candelas (de quavis villa) inter Hornshöfdam & Karhöfnam possidet. Inde sacra celebranda in quinqve sacellis procurantur, quorum singula sex uncias expendant. Templum tres vaccas & quinqve hundredas ad pretium mercium as-
timatas possidet. Templum intra se eraceam & effigiem Sancti Olai depictam, ut & aulea totum templum circumdantia vilis pretii, peristromata altaris duo, humerale nnum, campanas tres, laternam & pelviam possidet. Eo sex ulna pannorum inqvilinorum de Hlida quotannis expendenda sunt. In quorum testimonium nos sigillum nostrum huic rationario appendimus, scripto die & loco supradictis.

Litr. C.

(c) Ver Gydr med guds náð Biskup í Skálholte heilsum aullum maunnum í kyrknaföknum at Stad á Ollduhrygg ok á Kolbeinsstödum med guds kvediu ok vorre. Saker þess þat er bæde fornt lögmál ok nýtt at þar lúkest tíund af hverre jördu sem hún liggir í föknenne ok kristinretrr seger svo at þeim er rett tündar heimita sem á jörðu býr. Sá sem samþyktr hefer verit um allt Skálholtsbiskupsdæme svo af lærdum sem leikum. Enn ver vilium med engu móte þola. at bændur úr audrum kyrkiuföknum take til sín þær tíunder sem kyrkiurnar ega ok þeirra máldagar standa til epter biskupanna skipan. Því fyrerbiódum ver aullum ydr ok serhverium sem á ádrnesfundum jörðum búa í fyrnefundum kyrkiuföknum á Stad ok Kolbeinsstödum at lúkist þángat árliga preststíund ok kirkiutíund. hvar þeir sitia sem iardernar eiga. enn þat er mögulegt at þeir lúke þeim leigu því minne sem þeir lúka kirkiunum þetta gótz er under þeirra nafne. Ok til sannenda her um er þetta bref kfrífad á Kolbeinsstodum anno Domini 1364 (*).

Litr. D.

(d) Anno domini 1354 (quarto) tercio calendis Augusti í Holsti í Aunundarfirdi in synodo, skipadi herra Gydr biskup med ráði
O 3
prófasta

(c) Nos Gyrdus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, omnibus parochianis de Stado in Ölduhrygg & Kolbeinsstadis salutem Dei & nostram mittimus. Cum leges tam antiquæ, quam recentiores ferant, ut decimæ de quacunqve villa pendantur ad templum cuiusvis parochiale, sed jus ecclesiasticum, quod per totam diæcesin Skalholtensem, tam a clericis, quam laicis, approbatum est, ita habet: *Incola pradii, decimarum iuste possidatur.* Nos autem decimas ad templa, ex eorum rationariis, episcopis ita iubentibus, pertinentes, a colonis in alias paræcias transferri haudquaquam passuri sumus. Quare omnibus & singulis prædiclarum paræciarum de Stado & Kolbeinsstadis incolis, decimas templo & sacerdoti quotannis expendendas, eo, ubi villarum possessores habitant, persolvere prohibemus, fieri tamen potest, ut locarium pro rata diminuat, cum ad istos hæc bona, templi pensioni obnoxia, pertineant. In quorum testimonium hæc literæ scriptæ sunt Kolbeinsstadis anno Domini 1364.

(d) Anno domini 1354 tercio (quarto) calendis Augusti Holsti in Aunundsfiordo in Synodo dominus

(*) Ita quidem exscriptum quod nobis est, est legi debet 1354, nam hoc anno Episcopus Gyrdus quartam occidentalem visitavit, sed ad annum 1364 vitam non protraxit.

prófasta sinna oc annarra presta þar nærverandi þessi statuta oc articulos um allt Skálhollts biskupsdæmi. oc baud at halldaz skylldu sem her fylgia. Imprimis at hverr prestri í sinne kyrkiufókn predike firer sínu fóknarfólke á sunnodögum oc á hátídisdögum af heilagri trú almenniligri oc hennar articulis. af septem sacramentis. oc af síau höfudtylum. af himinríkis fagnadum. oc af helvítisþíslum oc at þeir menn yferbóte er ádr hafua vangeymt. *Credo in deum. pater noster.* Máriuvers oc barnskírnarord. bide oc opinberliga firir almenniligri guds kristni. bædi firer lærdum oc leikum lifuöndum oc framlidnum. oc lýnge *Deus misereatur.* oc *De profundis* medr. tillkipadum versum. oc collectum. Þeir skulu oc merkiliga lýfa í kyrkiu um heilagra daga halld oc föstutíder. Svo oc um ártíder merkiligra manna sem í hverium seu nóttum til berr. Item ef bóndi vanrókir þrjá sunnudaga samfast ef hann er heima. ella fare hann vegna einnhver af bæ hans at fækia tíder til fóknarkirkju sinnar. líki tva ára. Sitr hann sva um adrar þrjár vikur med samri vanrókte. þá skal hann sálfsettr vera út af heilagri kyrkiu þar til er hann tekr skript sína oc laufn. oc settiz vidr heilaga kirkju. oc líuke þar til biskups umbodsmanne háfa mörk. Item at hver sú kona sem opinber hefer vordit at barngegnadi (barneign) med presti. se huergi til heimilis í hans kirkju fókn. oc ef

hón

---

dominus Gyrdet episcopus consilio Præpositorum suorum aliorumque sacerdotum ibi præsentium hæc statuta & articulos per totam diæcesin Skálholtinam injunxit & observari mandavit, quales hic sequuntur: Imprimis quod quilibet sacerdos intra suam parochiam coram cætu suo parochiali diebus dominicis & festis de sancta fide catholica & ejus articulis, de septem sacramentis & de septem peccatis capitalibus, de celestis regni gaudiis & de inferni tormentis sermones habeat, & (hortetur) ut illi homines semet emendant, quæ antea male servarunt. *Credo in Deum, pater noster* & hymnum Mariæ & verba in pædobaptisino (doceant), orentque pro catholica dei ecclesia, etiam pro clericis & laicis, vivis & mortuis publice, & canant *Deus misereatur*, & *de profundis*, cum constitutis hymnis & collectis; ii quoque clare in templis sanctorum dierum observationem, tempora jejuniorum, ita & anniversaria hominum insignium, quæ in quavis septimanam incidunt, promulgant. Item si colonus negligit (templum frequentare) per tres dies dominicos continuos, modo domi sit, nisi aliquis ex ejus domicilio ejus nomine factis in templo parochiali interfuerit, solvat ille duas oras. Si eadem negligentia per tres hebdomadas neglexerit, tum (ipso facto) exclusus sit a sancta ecclesia, donec pœna condigna & absolutione accepta, sanctæ ecclesiæ reconciliatus fuerit, & insuper episcopi vicario dimidium marcam solverit. Item ut quæcumque femina quæ convicta est suscepti (progeniti) cum sacerdote infantis,

hón veit þat. Þkal hón eigi duellaz á prestzins heimile eina nótt lengr forfallalaust, ella se hón sálffert út af heilagri kyrkiu oc hennar sacramentis utan í lífsháfka svo framt sem hón trúlofar at böta við heilaga kirkju. En þær konor sem ser eiga iarder edr hafa rádit ser heimili í þeirri kirkju sökni sem þeirra barnfedrum verdr tilfkipat. skulu þær eigi flýja sitt heimili þær firer. En þeir prófastar sem vitande skipa svo prestunum þeirra barnfedrum, skulu vera sálffetter út af þeim heidri oc umbodi sem þeir hafua af biskupinum (í Skalholti). þó þeim konum undanteknum sem eigingiptar ero edr grunsemdarlausar (af illum lífnadi) firer trúlofvan edr lánga frávero. Item at bönahús þau sem biskup leyfer söng at. hafvi þvílíkan rett oc þyrmslítr sem söknarkirkia. sva at hverr sem þadan tekr annars mannz góðz med stuld, gripe, edr ráne edr nockurskonar ofvalldi falli sá í bann af síalfru verkinu. Item at matgíof lúkiz firer þá menn at eins. sem prestar oc bændr halda á sinn kost um tólf mánadi efter skylldu finnne. oc sá búnaðr má eigi þarnazt. Item at í því prófastdömi leysiz hvör oc taki skript firer brot sín sem hann braut þó at í annars umbodi kunni opinbert at verda (*).

Litr.

infantis, nupiam in ejus parochia habeat domicilium, et si noverit istud, ne in domicilio sacerdotis amplius (ne quidem) per unicum noctem, citra necessitatem commoretur, alias ipso facto exclusa erit ab ecclesia sancta ejusque sacramentis, nisi in periculo vitæ, & tum quidem sanctæ ecclesiæ se satisfacturam fidejusserit, ille autem mulieres, quæ prædia possident, vel sibi in ista parochia domicilium conduxerunt, quæ iis demandata est quibus cum infantem progignunt, non ideo suum deserant domicilium, ii vero Præpositi qui scientes (has parochias) sacerdotibus eorum infantum patribus, demandant, ipso facto illo honore & præfectura, quem ab episcopo (Skalheltens) habent, decidunt, exceptis tamen iis mulieribus, quæ vel nupsere, vel siue omni suspitione (vitæ inhonestæ) ob desponsationem vel longam absentiam degunt. Item quod facella illa, in quibus sacrorum celebrationem episcopus permittit, talia habeant jura & jus asyli, quale templa parochialia, ita ut quilibet alius hominis opes furto, præda, rapina, vel quacunque violentia, inde auferens excommunicationem ex ipso facto incidat. Item ut expensio cibaria pro iis tantum viris solvatur, quos sacerdotes & coloni per duodecim menses, necessitate adducti, vel sine quibus res eorum familiaris consistere nequit, suis impensis alunt. Item ut in quacunque ditione Præpositi absolvatur & pœnas condignas pro peccatis suis quilibet exantlet, in qua quis deliquit, quamvis peccata manifesta fiant in alterius præfectura.

(*) Hæc & sequentia statuta exscripta sunt ex codice pergamenæ Bibliothecæ Magnæ No. 354 in Folio, collata cum No. 351 in Folio, & apographo nostro cartaceo, quorum lectiones variantes semicirculis incluse sstantur.

Litr. E.

(e) In nomine domini amen. sub anno domini millesimo trecentesimo quingagesimo nono. pridia dag í páskum (í Skálholtti) in synodo skipadi (virduligr) herra Gyrdr med guds náð bifkup í Skálhollte þessa articulos sem her fylgia med samþykkt presta þeirra sem þar voru tilkallader. Inprimis ef lýfitollr er eigi lokinn at páskum. take fá ei guds líkama oc stände utan kirkiu þar til er hann lýkr. oc lúki hálfá mörk. hálfst hvart þeim er kirkiu helldr oc prófaste. Item at heytollr se lúkr at Máriomeffo sídarri. en fá (prestr) er eigi vill taka millum Mariumeffna lögliga tilbedinn hafvi eingan. oc se sektalust á því áre. En fá sem eigi vill lúka í fertan tíma. gialde prestu þeim sem hann helldr firer þríá ára. Item at hverr prestr lá sem prófastsdæme helldr. kalle saman alla presta í líno umbodi þá er hann kemr heim af synodo oc opinbere firer þeim greiniliga alla þá articulos sem á prestastefnu voru skipader. oc fá þeim öllum in scriptis. Item at hverr prestr eige innan fyrsta árs síns prestskapar kórkápu. en flopp innan tveggja ára. ella lúke hálfá mörk firer hvert er misser. en messóklædi oc kalek. oc allar tidabækr innan fimn ára. ella lúki tólf álner firer hveria bók sem hann misser. Svo oc firer hvert messóklædi, oc firer kalek. oc misse hann þó officium
facerdotale

(e) In nomini domini amen. Sub anno domini millesimo trecentesimo quingagesimo nono, tertio die pascatos (Skalholti) in Synodo injunxit dominus Gyrdur dei gratia episcopus Skalholtinus hosce articulos, qui sequuntur, cum consensu sacerdotum illorum, qui eo erant vocati. Inprimis quibus expensionem pro candelis ad tempus pascale non solverit, ille ne sumat corpus dei, & extra templum esto donec solvat, & dimidium marcam, ex aequo dividendam inter illum qui templo præest, & præpositum, expendat. Item quod expensio de fano soluta sit ad festum Mariae posterius, qui vero (sacerdos) inter festa Mariae legitime postulatus (hanc expensionem) accipere noluerit, nullam omnino habeat, eoque anno nulla multa ideo irroganda est. Qui vero legitimo tempore solvere non vult, sacerdoti, cui solvere detreclat, tres oras numerato. Item ut quilibet sacerdos qui præpositi officio fungitur, omnes sacerdotes in sua ditione, cum a synodo domum venerit, convocet, iisque omnes illos articulos, qui in synodo injuncti fuerunt, diferte promulget, eosque illis in scriptis communicet. Item ut quilibet sacerdos intra primum sacerdotii annum sibi cappam choralem, verum albam intra duos annos comparet, cateroquin dimidium marce pro utroque, dum non habuerit, solvat, vestes vero sacras, & calices, & omnes libros officiorum intra quingve annos; Alias duodecim ulnas pro quolibet libro quem non habuerit, ita & pro quacunque

sacerdotale svo leingi sem hann á eigi. Item at prestar oc diáknar lýne öngua laufúng edr leykarafkap í klæðabúnadi sínum. beri hvarki taufkur ne stíknísva. oc eigi dreglahúfur opinberliga. hafvi eigi breidari (miórrí) (meiri) hettustruta en tveggja fingra. oc eigi síðare en álnar. ella se upptókt af biskups umbodsmanne innan mánadar frá því er þeir ero áminnter. Item at eingin prófastr take nockurn prest til reidar med fer brott ór sinne kirkiufókn. oc at hver prestf sita heima at sinne kirkiu. oc fare þvíat eins frá henne at full naudsyn se til. oc þó med formanz síns orlofui. oc se þá annar í hanns stad meðan. Item at (prestf ok) diáknar ríde hvergi med sýflomönnnum í adrar sueiter ne med böndum frá kirkium þeirra sem þeir ero skipader til utan med orlofve. ella míssi þeir vistf sinnar. Item at eingi prestf hafvi messfoklædi ne kalek í þing utan med þess orlofui sem kirkiu helldr (oc leggi fyrir hálfá mörk ef hann hefur). Item at hver prófastr taki út (kríma) vín oc hveite af skálhollte. oc skipte hverr med sínum prestum. í síno umbodi (nema ödruvís fáist). Item at bónde se skýlldr at fæda mann med prestf iasfvel þó at hann se ríðande frá Mikíalsmessf oc til krossmessf um var. en prestf se skýlldr at hafa þann mann sem hönum er full fylgd at. oc hann se

cunqve veste sacra, & pro calice solvat, & officio sacerdotali, quamdíu sibi non comparaverit, abstineat. Item ut sacerdotes & diaconi nullam levitatem vel luxuriam in vestitu ostendant, nec peras gerant, nec pugiones, nec pileos linteos palam, aut emblemata pilici duobus pollicibus latiora (majora) (angustiora), nec una ulna demissiora; secus confiscationi procuratoris episcopi, intra mensum unum, ex quo admoniti fuerunt, obnoxia sunt. Item ut nemo præpositorum secum ullum sacerdotem extra ejus parochiam comitatus ergo equitare faciat, & ut omnes sacerdotes maneant juxta templum suum (domi), & inde solummodo proficiantur, si gravis urget necessitas, hoc tamen cum sui antistitis venia, alius quoqve aliquis in ejus locum substituat. Item ut (sacerdotes &) Diaconi nusquam equitent cum Prætoribus in alias provincias, nec cum colonis a suis templis, quæ iis sunt demandata, nisi cum venia (proficiantur), alias loco mansionis privator. Item ut nullus sacerdos secum intra parochiam vestes sacras vel calicem, nisi ejus venia, qui templi bona administrat, vehat, (æteroaquin dimidium marcæ solvat). Item ut quilibet præpositus Skalholti (christina) vitum & triticum sumat, & deinde inter sue ditionis sacerdotes partiatur (nisi alio modo acquiri possit). Item ut colonus ei qui sacerdoti comes est, quamvis & hic quo vehatur, inde a festo Michaelis usque ad festum crucis vernale alimenta ministrare obligatus sit, at sacerdos talem secum habere debet virum, cujus comitatus ei sit

fe þá betr fórr en ádr. oc sá þíone í messo. en heimabónde fáe mann til þá er madr fylger eighi prestfi. (Item hvör bóndi svo prestfr sem leikmadr lúki margjafer fyrir oll sín hión þau sem þeir hallda á sínum kosti íafnvel á sumar sem á vetr. þá er skyllduvatnfásta stendr yfer. epter því sem kristinretr býdr. edr lúke slíka sekt sem þar liggir vid.) (*)

Litr. F.

(f) Ollum godum mannum þeim sem þetta bref sea eda heyra. fender. Snorri prestfr þorleifsón kirkiunnar í skalhólci commissariús generalis oc specialis in spiritualibus. qvediu gudz oc syna. kunneght gerandi at sub anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo in profesto simeonis oc iude. komo þeir a stefnu fyrir mik í vazfirdi. Einar bonde. eireksón. af annarre. halfu. oc vermundr Gudmundarsón af annare. teedi Einar bondi mer. maldagha. kirkiunnar í vazfirdi, í huerium kfrifuat er. ad gefaz skal vr ædey. ær huert uar. til uatzfiardarkirkju. oc med þi at all dri hafdi luckt uerid. medann vermundr bio í edey. oc enn lengur um daga fódur hanns. kierdi Einar bondi fyRnefndur. epter fyRfagdri

---

fit utilis & cujus auxilio plis valeat, quam sine eodem, eiqve in missa ministret, cæterum pradii colonus alium conducto, si nullus sacerdotem comitur. (Cæterum quivis colonus, tam clericus quam laicus pensionem cibariam pro omnibus suis domesticis quibus tam æstate quam hyeme victum præbet, temporibus jejuniis sicci ex præscripto Juris ecclesiastici solvito, alias maldam indictam expendito).

- (*) *Ad hanc etiam Constitutionem pertinere videtur ejusdem Episcopi Statutum, feria tertia Paschatos scriptum, quo præcipit, ut terminus redemptionis sepulture & mortaliæ sit idem ac solutionis decimarum, multa vero ob tergiversationem æqualis sit. multa ob pensionem in candelas non solvant.*
- (f) Omnibus viris bonis has literas visuris vel auditoris Snorrius sacerdos, filius Thorkeifi, ecclesiæ Skalholtensis Commissarius generalis & specialis in spiritualibus, suam & Dei salutem mittit, notum faciens, sub anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo, in profesto Simeonis & Judæ, in conventu Vatnsfiordi, Einarem Colonum filium Erici ab una parte, ab altera autem parte Vermundum filium Gudmundi coram me comparasse, Einar Colonum librum daticum templi Vatnsfiordensis mihi monstravit, in quo scriptum exstat: vere grovis ovem templo Vatnsfiordensis de Ædeya expendendam esse, quæ cum tempore quo Vermundus Ædeya habitavit, & tempore adhuc longiore diebus patris ejus, nunquam soluta fuerit; prædictus Colonus Einar dictam

fyrſagðri aa. oc krafði mig urrkurðar. huert kirkian etri eda hefði att þeſſa aa. eda ei. eper þui ſem kirkjuonnar maldaghi uottar. nu af þui ad uermundur optnefndr. leiddi ekki prof. oc onghu vendiz hann. at nockud metti infimera eda mótiftanda. optnefndum maldagha. kirkjuonnar i uatzfirði. þui lagða ec þenna urrkurð. a. ſem her fylger. in nomine domini amen. faker þeſ. vermündr Gudmundarſon. ad þu ſtefndr af mer her i dag ſnorra. preſti. þorleifſfyni commiſſario generali ſkallhollez kirkju in ſpiritualibus til anzſuara oc Reikninghs um aa þa ſem ſkrifuat er i maldagha uatzfiardarkirkju ad þangat ſkal giefaz ær. huert ur ur edey. Oc þu beiddr oc krafður af mier profs oc ſkilkikis fyrir hueria fok þu hefder ei luctt fyrſagða aa. oc þu uilldr ecki prof ſyna. eda hafder ekki til. þui i gudz nafne ſeghi ec. ſnorri. preſtr. þorleifſſon. fyrrnefndur. med. urrkurði oc dome. med fullu doms atkuedi at maldaghi kirkjuonnar i uatzfirði ſkal ſtanda. oc hafuaz fyrir fullt i þeſſare grein. oc þu vermündr fyrrnefndr heft verid ſkyldur at luka. aa. til vatzfiardar kirkju. ſo frammt ſem hon hefuer heimt verid. oc er ſkyldr ad luka hedan af. var þeſſi urrkurðr giór. oc frammbörinn in ſkriptis i uatzfirde mer ſitianda i doms ſete. þer vermundur optnefndr loghlegha. fyrerſtefndum morghum godum monnum. hiaverondum in profeſto ſym-

dictam ovem poſtulavit, meque ſententiam rogavit, an templum ex libri datici præſcripto ad dictam ovem jus habeat & habuerit, nec ne. Cum igitur ſæpe nominatus Vermundus nullam probationem attulerit, nec ullam ſe habere profeſſus ſit, quæ dictum librum daticum templi Vatnsfiordensis infirmare vel ei contrariari poſſit, hinc ego talem ſententiam, quæ ſequitur, edico: In nomine Domini amen. Cum tu Vermunde fili Gudmundi a me Snorrio ſacerdote filio Thorleifi, Commiſſario generali eccleſiæ Skalholtensis in ſpiritualibus, in hunc locum & diem citatus ſis, ut reſponſa & rationem redderes de ove, de qua liber daticus templi Vatnsfiordensis præcipit, ut tempore iſti ovis quovis vere de Edeya perſolvenda ſit, tu quoque rationis & probationis a me rogatus & poſtulatſ, quam ob cauſam prædictam ovem non perſolveris, talem probationem aut producere nolveris, aut producendam non habueris; hinc, in nomine Dei, ego Snorrius ſacerdos filius Thorleifi prædictus, deciſione, iudicio, & plena ſententia judiciali, librum daticum templi Vatnsfiordensis ratam, & in hoc articulo authenticum habendum eſſe, teque Vermundum, antea nominatum, ovem templo Vatnsfiordensi, ſi modo poſtulata fuerit, perſolvere debuiffe, & abhinc debere, edico. Hæc ſententia lata, & in ſcriptis prolata fuit, in Vatnsfiordo, me pro tribunali ſedente, te Vermundo ſæpe nominato legitime citato, & multis bonis viris præſentibus, in profeſto Simeonis & Judæ, anno Domini milleſimo trecentefimo ſexageſimo.

onis & iude. anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo. Oc til fanninda. setta ec min innfigle. fyrir þetta bref oc vrfkurd er gert varr i greindum stad. degi oc are sem fyrir seiger (*).

CAP. VII.

De Thorarino.

Mortuo Gydero, Thorarinus natione Norvegus, successit, qui anno 1363 eodem in navigio ac Jonas Holensis in Islandiam transfretans, sub ipsum Michaëlis festum, terram cum collega appulit, quo facto navis periiit. Anno 1363 occidentalem Provinciam circumiivit, ut ex templorum quorundam schedis discimus; Et in octava Laurentii Constitutionem Jonæ Halthoris de conditionibus templorum Eyrensis & Kyrkebolensis in sinu Skutulsiord confirmavit (a). Tum quoque Constitutionem Snorrii Klinger & rationarium templi Vatnsfiordensis datis patentibus confirmavit (b). Eodemque anno, 3 Non. Aug. Olaus Svart-höfði, Thorarini Episcopi vicarium agens, de limitibus litorum ad templa Holtense & Breidabolstadsense pertinentium iudicavit. Anno 1364. Festum conceptionis Mariæ 6 id. Decembris celebrandum, svasore Thorarino, in leges relatum esse refertur (c). Hoc anno tres Episcopi
in

---

gesimo. Et in horum testimonium ego sigilla mea his literis & sententiæ appendo, scriptis in dicto loco, die & anno, ut supra.

(*) *He literæ, ut & Litr. B. C. capitis sequentis, secundum transcriptum Skalbolsi anno 1635 factum, editæ, interpunctionem minus accuratam habent, quam tamen interpunctionem in originali sententiâ ita etiam fuisse, vero haud est dissimile.*

(a) Vide ad finem Capitis Litr. A.

(b) Vid. ibid. Litr. B. C.

(c) **JOHANNES DUNS SCOTUS**, qui circa annum 1307 claruit, inauditum autem in ecclesia dogma de immaculata B. Virginis conceptione propalare cepit, idque solenni habita disputatione, ducentis ordine prolatis argumentis, demonstratum iuit, tantumque apud Academicos Parisienses potuit viri doctissimi fama, ut in sententiam ejus, pedibus manibusque transfrent, Festum immaculatae conceptionis instituerent, neqvis,

in Islandia fuere. Nam Arnas Svæla Færeysium Præsul huc delatus, hic etiam hyemavit, quo ad finem vergente, Thorarinus, transacto in episcopatu biennio, in vivis esse desit (a), Vicarium diœceseos agente Snorrone Klinger (b).

Litr. A.

(c) Uær Þóraren með guds náð biskup í Skálholhti heilsum aullum dugandi mönnum þeim sem þetta bref síá edur heyra meður guds kuædiu oc vorri. Vær vilium at þer vitid at ver hófum sett oc skyniar maldaga kirkiunnar aa kirkiubóli þennan sama sem hier er með bundenn. oc meður þui at ofs syndizt hann vel oc skynsamlega settur oc skipaður. Þvi samþyckium ver hann oc stadfestum með þessu voru breifi í aullum sinum articulis oc sierhuerium. oc uiliom obrigdulega halldazt lata. Med sanri grein samþyckium uær oc stadfestum þau bref herra jóns skálholtz biskups godrar minningar vors forverara sem eru hier með byndit oc uottar um saung til sagdrar kirkiu oc skilmala sem gior var

P 3

þessum

negvis, nisi ejusdem opinionis scelerius ad gradus scholasticos admitteretur, edicto caverent. Vid. HEN. WHARTON. *App. ad Hist. litter. Cavei.* Sixtus autem 4 anno 1176. id demum confirmavit.

- (a) Thorarini mortem, ad annum 1364 refert JONAS EGILLI in *Annal. Episc. Skalbol.* cuius sententiæ nos lubenter subscribimus. Bonis an malis annumerandus sit, brevis officii administratio dubium facit.
- (b) Hujus sententiam de Vatnsfiordo vid. ad finem Capitis Litr. D.
- (c) *Id est:* Nos Thorarinus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnes viros probos, has literas vituros vel audituros, salute Dei nostraque salutamus. Volumus, ut sciatis, nos diploma daticum templi de Kyrkiubolo (*), idem quod his nostris appenditur, vidisse & perspexisse; & cum illud egregie & sapienter factum & constitutum esse nobis videatur, ideo illud in omnibus & singulis suis articulis, his nostris literis confirmamus, & ut stricte observetur volumus. Similiter & literas Domini Jonæ, bonæ memoriæ Episcopi Skalholtensis prædecessoris nostri, his appensas (**) de officii sacris in dicto templo & pacto in hujus Episcopi præsentia inter templa Eyrensæ & Kyrkiubolensæ into, agentes, approbamus & confirmamus; indulgentiæ etiam

(*) Vid. supra pag. 88. Lit. G.

(**) Vide supra pag. 89. Litr. H.

Þessum biskupinum hiáveranda mille eyrarkirkju oc kirkiubóls. oc afgipt-
er þar sem þar standa í vilium vær ei sídur halldazt lata oc fyrirbiod-
um hverium manne þat at brigða sem kirkiuna um uardar. oc til fann-
inda hier um settum uier uort infigli fyrir þetta bref skrifad aa eyre í
skvtilsfirdi in octava Laurentii anno domini millesimo sexagesimo
tercio.

Litr. B.

(b) Ver þorarin medur gudz nad biskup i skalhollte heilsum óllum
dughandi monnum þeim sem þetta bref sea edur heyra. medur
gudz qvedu oc uarre saker þers ad uær hofum seed oc skyniat. opid
bref sira snorra. þann tyma officialis heilagrar skaalaholtz kirkiu. sem
þetta bref. er her err med bundit uattar. ok medur þy. at ofs litz það
uera. skynsamlight. oc skiluisliga skipat i ollum sinum styckium. þy
samþyckium uær oc stadfestum þat medur þessu varu brefue. alla þa
articulos sem þar standa i. oc sierhueria. um sik sva at einghinn kirki-
unnar umbodsmadr skal þar megða. nockura kierri edr kallz uppaa gief-
ua hedan af. utan það skal sua standa um ofs. oc uara epterkomendr.
hedan af. sem þat er gort. i sierhuerium synum greinum. sua. ad uær
fyrirbiodum huerium manne. huart sem er. lærdur eda leikür hedan af.
þar

---

* de quibus ibidem scriptum est, ut ratæ habeantur, nihilominus volumus, & omni-
bus ac singulis ea, quæ templi sunt, retractare prohibemus. In quorum testimoni-
um nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Eyre in Skutalsfiordo, in
octava Laurentii, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo tertio.

(b) *Id est:* Nos Thorarinus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus vris bonis has
litteras visuris vel audituris salutum Dei & nostram mittimus. Quia nos literas pa-
tentes Domini Snorii, tunc temporis officialis sanctæ Ecclesiæ Skalholtensis, his
nostris appensas (*) vidimus & perpeximus, eumque ille rationabiles & in omnibus
suis articulis sapienter constitutæ videantur, hinc illas his nostris literis, & omnes
inibi ac singulos articulos confirmamus, ita ut nemini ecclesiæ procuratorum requisi-
tionem vel actionem contra illas instituire liceat, sed firmum per nos, nostrosque
successores exhibe, quodcumque inibi in singulis articulis constitutum est, manebit;
Prohibemus igitur omnibus, sive clericus sit, sive laicus, ut postulationem vel actio-
nem

(*) Vid. supra pag. 114.

þar kallz edr kiæru uppaa giefa, utan huerR sem þat gerer, uile þiliku tilsiara, sem heilagrar kirkii logh bioda þeim aa hendr sem onæada, edr aaganga heilagrar kirkii eighner, stadfestum ver oc eigi sidur, oc styrkiun medr þessu, uaru briefue þann maaldagha, uatzfiardar kirkii sem her bindz med, oc biødum skylduglegha ad obrigdiliga haldiz sua lenghi sem uier eighum medur ad gorra, oc allir vorir epterkomendr vtann so mikid, sem hündradum gefz samann, þa aukiz kirkiiunnar eign sua framt sem þat, legz eighi henne edur bönnum til atbötar, edur þat, sem henne, edur hennar þyngnum innann sik edur utann tilheyrr, Oc til sannenda her um, fettum ær, uart infighli fyrir þetta brief: skrifuat, i uatzfirdi duodecimo kalendas septembris anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo tercio.

Litr. C.

(c) Þessa reka aa kirkia i vatzfirdi at haalfu vid heimaland; Settingh i ollum reka i Rekavik, aa bak latrum, allann Reka aa teigh, under huestu: or halfum hual i fiore fimmta lut meira enn helmingh: Tua lute ofkerda i kagadar vik, aa griötleite oc i sanduik, en grasnautnargiedi oll, i kiarRansvik, oc hlöduuik sex vættir af huæriu hundradi vætta, j. hælaruik

---

nem in his instituant, nisi quicumque id fecerit, tantum luere malit, quantum Leges Ecclesiasticae violatoribus & aggressoribus bonorum sanctae ecclesiae minantur. Nec eo secius diploma daticum ecclesiae Vatnsfiordensis his nostris literis (***) appensum stabilimus & confirmamus, quod ut stricte, quam diu nostrae omniumque nostrorum successorum inspectioni subest, observetur, severe mandamus, nisi accessio fiat hundredae aequalis, illa bonis ecclesiae addatur, excepto tamen si ista in templi, villa, vel aliorum ad illud ejusve cimelia interius vel exterius pertinentium reparationem erogeretur. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis in Vatnsfiordo, duodecimo kalendas Septembris, anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo tercio.

(c) *Id est:* ¹Hæc jura maris ejectamentorum ad templum Vatnsfiordense pertinent: Dimidium ejectamentorum in ipso prædij fundo; Pars sexta ejectamentorum in Rekavika intra Latras; Omnia ejectamenta in tractu apud Hvettam; In Floto pars dimidia, prætereaque pars quinta, semillis balænarum; Duæ trientes integræ in Kagadarvika, Griötleite & Sandvika, sed omnes de gramine & feno in Kiaransvika usus fractus;

In

(**) Vid. mox infra.

hælaruik allann hualreka. oc oll giedi onnur. Súlraftapa j hofu. fimt-
ung oc fettung i hualreka i bardsuik hinum eiftra meghin. fiordungh i
hualreka medur aagoda. enn attungur fyrer nordann. i Sæbolsreka. i
Reykjarfirði fiordungr i hualreka. i fighluuik toltunghi minna. enn Þrid-
iunghur i hualreka. enn Þridiung i uidreka. kirkian i vatzfúrdi aa fiora-
tighi vetta. i hucrium hual er kemur aa almenningar. enn eyn ef minna
kemür. i bolungharuik toltünghür hualreka. medur aagoda. þagath fkal
huerr madur bufaztur. ok fa er af landi hefuer ala lamb. ok abyrgiazt
edur giefa ella i mille ifafiardarbots. og kleifua. i feydifs fyrði. þangat
fkal gefua aa ór ædey. huert uaar attfedming torfs. fkal giefa huert
fumar gilldan. or Unadzdal ok fá eyke til ad færa til fiöfuar. þa er fottur.
fkogarr hogg a tiarnanefe fua fem uill. fkogarr hogg i ifafiardarbotne.
fua fem uill oc gielldfarhagar þar ollo fe. fiornytiar allar fra geruidals
áa oc til megen ár i ifafiardarbotne. faadior i Reykianefe fem uill. oc
þaranytiar. torffkurdur i haalshüfaland fem uill. þriar uæxter filka fkarþ-
ra. huer miffere i fkalauik. fex Ríta hofu. i. Rutey til brundtidar: fker
ad

In Hloduvika sex octogepondia de quolibet octogepondiorum centenario; In Halar-
vika omnes balæne eješiticia & omnia alia emolumenta; In Subnaftapo in Höfna;
qvincunx & sextans balænarum eješitiarum; Quadrans balænarum ad latus Bards-
vikæ orientale eješitiarum, una cum reliquis emolumentis, fed pars tantum octava
ad latus feptentrionale; Quadrans balænarum ad litora Sabolenfia in Reykjarfiordö
eješitiarum; In Sigluvika demta nuncia, triens balænarum eješitiarum, fed ligno-
rum integra triens. Templum Vatnsfiordense quadraginta octogepondia cuiusvis
balæne in oras communes eješitice poffidet, quæ fi tanta non fit, unicum faltem octo-
gepondium poffidet; In Bolungaryika unciam balænarum eješitiarum, cum cæteris
emolumentis; In ejus (templi Vatnsfiordensis) gratiam quilibet paterfamilias, &
qui fundum quendam incolit, inter intimam finus Ifafiordi partem & Kleifas in
Seidifsiordö agnum alere, damnunqve, fi quod acciderit, præftare, vel etiam (agnum
faginatum) expendere tenetur. De Ædeya quovis vere ovis illi expendenda eft.
Octo orgyæ (cubicæ) turfæ fossilis de Unadzdale quovis æftate illi perfolvuntor,
fimulqve jumenta, quibus ad litus devehantur, fubminiftrantor, quandocunqve re-
quifite fuerint. Jus ligna cadendi in Tiarnarnefo quantum liberit; Jus ligna ad
intimam finus Ifafiördi partem, quantum liberit, cadendi, & jus omnis generis pe-
cora non lazaris ibidem pascendi; Omnia emolumenta littoris inde ab anne Geira-
dalfæ, ufqve ad annem primarium in intimam finus Ifafiördi partem delabentem;
Fundi ad fementem faciendum in Reykianefo, quantum liberit, fimul cum alga in
ufus vertenda; Jus turfam effodiendi in fundo Halshufienfi, quantum liberit; Tria
octogepondia pifcium arefactorum quotannis de Skalavika; Jus fex arietes in Ruteya
ufqve

ad ollum nytiuum. reki under eyarhömrum. heimel selueidi í fkerfundi. kolgierd í iokuls kielldü fköghi. fkojarhögg í fkeidarmüla fem uill: stod Roffahagi í berfadal laxueidur hit þridia huert fumar í laughardals äa.

Litr. D.

(d) Ollum góðum maunnum þeim sem þetta bref hiá edr heyra sendir Snorri prestf Þorleifsfon Officialis í Skálholtti qvediu guds ok sína. Saker þefs at Einar Eireksfon kærði fyrir mer at þeir fedgar í Ogrri Þórdr ok Sigurdr. hefði ei. viliat ala lamb. kirkiunni í Vazfirdi. á sínum búgardum. Enn so læter máldaghi kirkiunnar í Vazfirdi. at buerr búfastr madr ok fá er af landi befuor millum Isafjardarár. ok Kleifua í Seydisfirdi. skal ala lamb Vazfjardarkirkiu eda gefua ella. Þú segher ek med fullum órfkurdí. alla þá menn. sem búa. millum fyrfláðra takmarka fkylliduga at ala lamb. nefndri kirkiu í Vazfirdi edr gefua ella. ok so þá alla sem nockut hafua af landi. jamuel þá fedga Þórdr kall. ok Sigurdr af Oghri. ok odrum sínum útiörðum þeim sem þeir hafua búnat á. sem adra menn í greindum takmorkum. Ok til sanninda fetta ek officialatus innfighli fyrir

---

utque ad tempus admissiois, pascendi, (simulque) omnes de scopulis usus; Ejectamenta maris ad rupes insulæ; Jus phocas iusto titulo in freto Skersfund capiendo; Jus carbones in sylva Jokulskelldensí adurendi; Jus ligna in Skeidarmulo, quantum liberit, cædendi; Pasua eqvaria in Berfadalo; Jus salmone tertio quovis anno in amne Laugardallá capiendo.

(d) *Id est:* Omnibus viris bonis has literas visuris vel auditoris, Snorrius sacerdos filius Thorleifi, Officialis Skalholtensis, suam & Dei salutem mittit. Cum Einar filius Erici coram me conqvestus sit, quod pater & filius (incola) in Ögur, Thordus & Sigurdus in eorum villis templo Vatnsfjordenis agnum alere recusaverint, ratiarium autem templi Vatnsfjordenis ita habeat; *In templi Vatnsfjordenis gratiam quilibet paterfamilias, & qui fundum quendam incolit, inter turinam sinus Isafjordi partem & Kleifas in Seidistjórðo, agnum alere, vel etiam expendere, tenetur, hinc plena sententia edico, omnes intra prædictos terminos villicantes, ut & omnes fundi quoddam inhabitantes, tum patrem simul ac filium Thordum illum senem & Sigurdum, de Ögur & aliis illorum villis minoris nominis, in quibus villicationem habent, quam alios intra dictos limites habitantes, in templi nominati Vatnsfjordenis gratiam agnum alere, vel etiam expendere debere.* In quorum testimonium sigillum officialatus

fyrir þetta bref er gert var í Reykiaholti. pridie kalendas septembris Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo sexto.

CAP. VIII.

De Oddgeiro Thorsteini.

§. I.

Oddgeirus Thorsteini, natione, ut videtur, Norvegus (a), Skalholtensem cathedram anno 1366 calcare cœpit; Eodemqve anno Ivarus Holm litteras a Pontifice Romano adferens, quibus ipsi ad colligendum Denarium Petri potestas concedebatur. Islandiam intravit. Hunc in officii administratione non incuriosum aut frigidum fuisse, pauca quæ exstant ejus acta satis probant. Nam anno 1368, Quartam occidentalem visitavit, eodemqve anno festo Botolphi testimonium edi fecit a Snorrio Klinger, Flosio Jonæ, & Thorlako Narsii, sacerdotibus, de hospitio Episcopi ad templa minora diœceseos Skalholtensis, tempore Episcoporum Jonæ Halthori, Jonæ Sigurdi, & Gyrderi. Anno 1370. 4 Id. Junii templum Hvalsefense inauguravit, quod in Quarta australi situm est, eodemqve, Quartam occidentalem iterum permeavit. Anno 1371. templum Lœkenie in Provincia Fliotshlid constituit. Anno 1375. quo tractum occidentalem visitavit, constitutionem fecit de decimis de prædiis, in quibus facella exstructa sunt, expendendis (b), & Olao Thorlaci filio, pensionem ex Præbenda Hytdalensi, pauperi cuidam solvendam, adjudicavit, codicillosqve de templi Krisevikensis possessionibus & redditibus confici curavit. Anno 1376 literas consecrationis templi Valanæfensis subscripsit, legavit etiam templo Kalfafellenfi unam vaccam & sex

---

officialatus his literis apposui, scriptis Reykiaholti, pridie Kalendas Septembris, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo sexto.

- (a) Idem ille, ut videtur, Canonicus Bergensis, qui loco Capituli Bergensis synodo nationali Nidrosiensis 1351 interfuit. Vid. supra Per. 3. Sect. I. cap. 9. Lit. O. pag. 536.
 (b) Vid. infra ad finem Capituli Lit. A.

& sex agnas. Anno 1376, cum Nicolaus Thorsteini filius Presbyter ipso Divi Petri festo in templo Holtensi a sicariis occisus fuisset, Oddgeirus illico advolans, templum denuo purgavit, simulque de peculio quodam templi Vatnsfiordensis, litteras decretales edidit (a). Anno 1378 tractum occidentalem denuo visitans, templum Eyrense, in tractu Arnarfjord 19 Cal. Septembr. consecravit, & rationarium templi Hagensis conscripsit (b); anno 1379 templum Eingeyense, 4 Id. Maji, & mox postridie Laugarnefense consecravit.

§. 2.

Cum itaque occidentalem Quartam quinquies visitaverit, documento est, eum reliquas etiam invisisse (c). Interim tamen non semper intra diocesin hæsît; Nam anno 1371 in Norvegiam, per integrum biennium abfuturus, prima vice transit; iterumque anno 1379. Sed anno 1381 in festo Assumptionis B. Virginis, seu 18 Cal. Septembr. in Islandiam, ut videtur, reversurus, a navis operculo seu foris ad imam usque carinam præceps datus, cervicem fregit. In templo Salvatoris quod Bergis est, cum annis 15 Skalholtensium Præsul fuisset, sepultus.

§. 3.

Ab ipsius discessu ad successoris adventum negotia diocesanos Paulus Presbyter administravit; quo tempore memorabile quiddam accidisse aut gestum fuisse non legitur, præter inquietudines, quas Vigfusufus quidam Flostii filius suscitasse fertur, & testamentum Einari filii Erici, qui templis munificum se præbuit (d).

Q 2

Litr.

(a) Vid. ibid. Litr. B. C.

(b) Vid. ibid. Litr. E.

(c) Exstat in Codice pergameno Bibliothecæ Magnæanz No. 175. Quarto fragmentum Statuti, cui nullus certus annus adscriptus est, a nobis ad finem hujus Capituli Lit. D. subnectendum, quod, præter cætera, vigilantiam nostram loquitur.

(d) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. F.

Litr. A.

(a) Ollum góðum mönnum sem þetta bref síá edr heyra heilsum ver Ottegeir med guds náð Biskup i Skálholhti med guds qvediu ok vorri. af því Ormur bónde Snorrafon kærde fyrer ofs sem ver vorum í vorre visitacione næst at Skarde. at um nockr ár hefdi ei lokizt tíund af Svíney til Skards kirkiu ok hefer feingit ofur presturinn ok ei bóndinn fyrer preffæde. Svo ok ei lídr at bændr þar í sókninne vilia ei med skylldu taka rúmhelga daga saung til bænhúsa, epter því sem vort skipunar bref svo þar sem annarftadar um allt biskups dæmit stendr. ok iasivel þar sem bænhús eru nidrfallin, vilia þeir sem ábúa hvörke lúka presti ofur ne fyrer kostnad. því giörum ver þá skipun á um fyrfagdar greiner at tíund lúkizt af Svíney til Skards kirkiu árliga hedan af svo sem hennar máldage vottar ok se á þeim löglic heimta er á iördu byr hverr sem land á. en slíka skipan görum ver á, um allar iarder adrar þær sem í Skards þingum ero, æfniliga. at þángat lúkizt aull kirkiu tíund svo sem kirkiunnar máldage vottar þeim iörðum undanteknum sem annat tveggia ero klauftra edr kirkna eignar, þar giörum ver öngva sierliga skipan á at sinne. Under samre grein skipum ver at bændur take med skylldu rúmhelga

(*) *Id est*: Omnibus bonis viris has literas visuris vel audituris, nos Ottegeirus Dei gratia Episcopus Skaltholtenfis, salutem Dei & nostram mittimus. Cum Ormus Colonus filius Snorrii coram nobis, in visitatione nostra Skardi pridem versantibus, conventus sit, decimas de Svineya per aliquot retro annos templo Skardenfi solutas non fuisset; & quamvis sacerdos munus oblationis acceperit, Colonum tamen pensionem pro sacerdote alendo non recepisse; Nec minus patresfamilias parochiales sacra in sacellis diebus profectis ex (*) statuto nostro, tam hic quam alibi per totam diæcesin observando, celebranda acceptare nolle; Quid? quod, incolae prætorum, ubi sacella diruta sunt, nec sacerdoti oblationem dare, nec impensas rependere velle. Hinc constitutionem de prædiis articulis fancimus, ut decimæ de Svineya, templo Skardenfi, prout ejus liber daticus fert, quotannis exhinc solvantur, quarum iuste postulare incolam fundi licet quisquis demum fundi possessor fuerit. Sed de omnibus aliis prædiis intra paræciam Skardensem fitis, talem constitutionem in perpetuum observandam edimus, ut templo integræ decimæ illi cessuræ ex præscripto libri datici ejusdem templi solvantur, exceptis tamen prædiis, quæ vel a cænobiiis vel templis possidentur, de quibus nullam specialem decisionem hæc vice statuimus. Similiter & præcipimus, ut patresfamilias
pro

(*) *Hinc patet Statutum infra sub Litr. D. adferendum, anno 1375 recentius non esse.*

rúmhelga daga saung þar sem prestur má ei löghelga daga sýngia at bænhúsum svo sem er í úteyrum er ei má iafnan framkoma er menn villdu edr þar sem prestur hefur fleire kirkiur til saungs enn eina. en þar sem eigi er bænhúsum uppehalldit, segium ver þá skylduga er á búa iördunum lúka sóknarpreste fullt offur svo framt sem hann feger á heimiles kirkiunne iafnargar messur sem bænhúse til heyra. appá þess kostnad at lýsingu oc ordrum lutum sem á bænhús iördu býr. ok þó at þeir vili ei sem skyldunne eiga at svara þessar messur at sækia ok kostnad fyrer hafa. þá er prestur býdr sig til at segia. segium ver prestinum iafnfullt offur sem han hefði sagt ádrgreindar messur. ok heimiliskirkju bónda fullan kostnad fyrer prests fæde svo mikit sem því svarar ok vane er til góðra manna í millum. En þeir sem iarder eiga þar sem bænhús ero nidrfallin se til skyldader af kirkiunnar umbods mönnum aptur at giöra innan ánefnds tíma. sinnez ok nockurer þeir er ei vilia þessar vorar skipaner giöra. biðum ver skylduliga prófostum vorum at þeir fare fram í móte þeim med maklegre stríðu epter heilagrar kirkju lögum. En faker þess at þat er ei heyrilegt at þar skere nockur sem hann sár ecki til. vilium ver at prestarner sege at heimilis kirkiunne átta messur fyrer hvert bænhús þar sem nidr er fallit ok fac sálfes vax til þó at þeir

Q 3

vili

profestis sacra in sacellis celebranda acceptare jure teneantur, ubi sacerdotes diebus festis illa celebrare nequeunt, exempli causa in insulis procul distitis, quo non semper pro lubitu iter fieri potest, vel ubi sacerdos in pluribus templis sacris operari debet. Ubiunque vero sacella integra non conservantur, incolae praediorum curioni plenam oblationem solvendam debere edicimus, si modo ille in templo suo domestico, tot missas, quot in sacello diei debuerant, incolae praedii, in quo sacellum situm est, tam quoad candelas, quam reliqua, sumptibus, dixerit, quamvis & illi qui expensas subministrare tenentur, nec missae interesse, nec sumtus suppeditare, voluerint; si modo sacerdos missam se dicturum profiteatur, aequale sacerdoti jus ad oblationem requirendam & Colono, fundum templi incolenti, redemptionem victus sacerdotis pro rata & consuetudine inter bonos recepta integram addicimus, ac si sacerdos dictas missas dixisset. Villarum autem, in quibus sacella diruta sunt, possessores, ad illa intra certum tempus reaedificanda a procuratoribus ecclesiae adiguntur. Quod si qui haec nostra statuta negligere praesumerint, Praepositos nostros, at merito rigore secundum sanctae ecclesiae leges iis obviam erant, stricte jubemus. Cum vero abstomum sit, ut quis metat ubi non seminavit, volumus, ut sacerdotes in templo domestico octo missis pro quocunque sacello diruto dicant, & quamvis incolae praedii in quo sacellum situm erat, nec missam frequentare, nec sumtus subministrare velit, ipse

vili ei sem á bænhús jörðu búa tilfækia edr sinn kost tilleggia, ok odlezt prestarnar svo fullt offur epter því sem bænhús skyldinne svarar. Ok til fanninda her um settum vor vort inncigle fyrer þetta bref skrifat at Skarde septem idus Augusti anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo quinto.

Litr. B.

(b) Þeim góðum mönnum sem þetta bref seá edr heyra sender bróder Jón med gudz mikunn ábóti í Viley qvædiu guds ok sína. Sak-er þess at minn virdulighr herra, herra Othgeirr med guds nád biskup í Skálholhti skipadi mer umbod yfuir ollum heilagrar kirkiu málesnum þeim sem ei eru serligha prófóstum skiput í Vestfirðingaförðungi med-an ek færi í hans erendum til Vestfiarda framm ok apr. en Einarr bóndi Eireksfón kierdi fyrer mer at honum þickir kirkian í Vatzfirde uanhalld-in af hvalfskiptum þeim sem gior hafa verit á huolum þeim er komit hafua á almenningar nú í vár ok fyrri. medr þí at bændr þeir sem fyrstir koma til huals taka fyrst sinn lut af ófskiptu suo mikinn ok þar af hualn-um sem þeim líkar. en setia kirkiana í sídarzsta skipti þuert í móti þí sem logh vátta ok medr þí at suo er látandi kirkiu máldaghi í Vatzfirdi at
hún

---

ipsi (sacerdotes) ceram suppeditanto, & integram oblationem pro rata sacelli accipi-
unto. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scrip-
tis Skardi septimo idus Augusti, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo
quinto.

(b) *Id est:* Bonis viris has literas visuris vel auditoris, Frater Jonas Dei gratia Abbas Vi-
deyensis salutem Dei & suam mittit. Cum Venerabilis meus Dominus, Dominus
Othgeirus, Dei gratia Episcopus Skálholtenfis, omnes sanctæ ecclesiæ causas, quæ
Præpositis per provinciam Vestfiordensem non sunt specialiter commissæ, mihi, dum
ejus vice dictam provinciam eundo & retroeundo peragrarem, decidendas demanda-
verit, sed Einar Bondo filius Erici coram me conqvestus fuerit. templum Vatnsfiord-
ense, sua ex sententia, divisione balænarum in litora universitatis hoc vere & antea
ejectarum, defraudatum fuisse, cum coloni, qui balanam primi deprehendunt, tan-
tum sibi de balana nondum divisa, & de quacunqve ejus parte, quantam, & unde illis
placet, sumant, templo autem partem ultimam contra præscriptum legis relinquunt.
Cum autem diploma daticum templi Vatnsfiordensis testetur, ad illud pertinere quadra-
ginta

hún á fíoratighi vetta í huerium hual þeim sem kemr á almenníngar. en ein samt ef minna er. þá seghir ek í míns herra biskupins umbode með lagha vrfkurdy. at kirkian í Vatzfirdi á fyrst af ollum óskiptum hual þeim sem á almenningar komit hefuir edr koma kann hedan af fíoratighi vetta í sinn lut óskerdan. ok eingi má retligha nockurn part fyrri ser eigna edr undankfíota rettu jafnadar skipti en vitath er at kirkian hefuir adr sinn lut fullan. vtan huerr sem odru uiff gerer vili svara slíku sem heilagrar kirkíu logh seghia þeim á hendr er kirknanna gódzs gripa edr aflogligha vndir sík dragha. Ok til fannenda setta ek mitt inzfígli fyrer þetta bref skrifuat í Vatzfirdi in profesto sancti Basílii anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

Litr. C.

(c) **A**llum góðum maunnum þeim sem þetta bref seá edr hæyra heilsum wer Othgeirr með guds náð biskup í Skálholtte með guds qvediu ok varre. Af þí at wer höfum glöggligha skyniat ok yfuerleed máldagha kirkíunnar í Vatzfirde inzfígladan með herra Thorarins Skálholtz biskups gódrar minninghar várs forverara inzfíghle. sua váttanda at kirkia

---

ginta octogepondia (20 libras) de quacunqve balæna quam in litora universitatis ejiçi contigerit, sed unum tamen (ad minimum) si minor fuerit; Ego igitur, Domini mei Episcopi vice, sententia judiciali edico, templum Vatnsfiordensé primum de balæna in litora communitatis ejecta, vel abhinc ejiçienda, & nondum divisa, partem suam integram, octogepondia quadreginta, habere debere, nec ulli partem quandam sibi appropriare, vel iusta divisioni subducere jure licitum esse, prius quam compertum fuerit, templum integram suam sortem accepisse, nisi quicunqve fecus fecerit, tantum luere malit, quantum Leges sanctæ ecclesiæ raptoribus & defraudatoribus bonorum ecclesiarum minantur. In quorum testimonium ego meum sigillum his literis appendi, scriptis Vatnsfiordi, in profesto Sancti Basílii, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

(c) *Id est:* Omnibus viris bonis has literas visuris vel audituris, nos Othgeirus Dei gratia Episcopus Skalholtensis salutem Dei & nostram mittimus. Cum diploma daticum (*) templi Vatnsfiordensis, sigillo Domini Thorarini bonæ memoriæ Episcopi Skalholtensis prædecessoris nostri obfignatum accurate perspexerimus & observaverimus, quod templum

(*) Vide supra pag. 119.

kirkia í Vatzfirde á fióratíghē vetta af öllum huöllum þeim sem koma á almenninghar enn ein ef minna kemr. ok faker þess at ofs sýnizt ei annat rett ne skynsamlight enn kirkian í Vatzfirde eighi fyrst sín part vskerdan at hafua at öllu ödru úskiptu meðr þí at ei má vita fyrer víst huart meira er enn hennar lutr er afreiddr. Þí stadfestum wer ok styrkium með þessu váru brefui þat sama herra Jóns ábótabref sem hann hefuer í váru ferlighu umbode wtgesfuit ok her er þessu váru brefui með bundnit. bióðannde skyldulegha at þat se vbrigdiligha halldit ok ein-kannliga sakir þess at eptir gamalla manna flutninghe hefuer sua at fornu skipt verit. Ok til fannenda her um settum wer várt infighle fyrer þetta bref fkrifuat í Vatzfirde tertio idus Julii anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

Litr. D.

- (d) Vær Oddgeir &c. af því at vín hefer ecki &c. því er þath vor skip-an með góðra manna ráði, ath hver sóknarprest, sá sem hefer tvær sóknarkirkjur at hallda sýngi sinn sunnudag ath hverri, ok lög-helga daga, þá sem ber sunnudaga í millum, sýngi til útkirkna þeirra sem liggja í hvörum tveggjum þingunum at iafnadi epter tiltöldu, utan stærstu

---

templum Vatnsfiordensē quadraginta octogepondia omnium balenarum quas in litora communia ejici contigerit, si vero minor eješta fuerit, unum octogepondium possidere, testatur, cumque nobis aliud justum & rationabile non videatur, quam ut templum Vatnsfiordensē suam partem integram de rota balena nondum divisa fortia-tur, cum nec certo constare possit num balena major sit, prius quam demta templi parte, quare his nostris literis eadem Domini Jonæ Abbatis literas (**), quas spe-ciali nostro mandato conscripsit, & his nostris literis appenē sunt, approbamus & confirmamus, stricte jubentes, ut illæ inviolabiliter observentur, præprimis cum ex virorum etate provektorum traditione divisio ita olim obtinuerit. In quorum testimo-nium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Vatnsfiordi tertio idus Julii, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

- (d) *Id est:* Nos Oddgeirus &c. Cum vini copia non &c. Hinc e bonorum virorum consilio præcipimus, ut quicumque curio cui duo templa parochialia curæ sunt, al-ternis diebus solis sacra in iis celebret, sed in templis minoribus, in utraque paro-chia

(**) *Vid. supra pag. 126.*

stærstu hátíder þær sem í sextán daga halldi eru, þá skulu þeir sýngja at fóknað kirkiu, enn þeir sem eina fóknaðkirkiu hafa, sýngja hvern sunnu-dag at fóknaðkirkiunne. en meffodaga adra ok hátíder sem fyrr greinir.

Litr. E.

(e) Þá er lidit var frá hingatburd vors Herra Jesu Christi 1358 ár Petursmeßu ad vincula þá er virduligr Herra Oddgeir med gudz nád Biskup í Skálholtti vísiteradi um Vestfirðu ok var á Haga á Barða-strönd. reiknadist íva fallinn kyrkiunnar máldagi í Haga Inprimis hún á Haga hinn minna. Múalaland allt. hálf Holt, ok slíkt í rekum ok skóg-um sem hún hefr at fornu haf. Skógr í Vatnzdal í ámótum &c. Kirkian í Haga á Barða-strönd á Sandeyar allar med hölmum ok útskerium sem til hafa legid at fornu ok nýju ok ívo heita: Heimey, Háey, Rif, Skarfey, Þóriseyar. Kidhólmar tveir. Flatafker er liggr í Drápsfkerium fudr ok út frá Kidhólum. Duratindr. Raudsdalshólmar tveir. Ædarfker þridiung. Item eigr kyrkian í Haga á Barða-strönd allan skóg í Laugarhvammi í Mórudal frá Öldugile ok fram at Hagagardi uppá hall oc ofan at

---

chia fitis, iusto ordine pro rata diebus festis cum die solis non coincidentibus, sacris operetur, exceptis tamen festis maxime observantia, quæ sanctitate sedecim festorum celebranda sunt, tum sacra in templo parochiali peraguntur. Qui vero unico templo parochiali presunt, in illo quovis die solis, aliis vero diebus feriatis & festis ex prædicto, sacra celebrant.

(c) *Id est:* Annis a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1358 transactis, festo Petri ad vincula, cum Venerabilis Dominus Oddgeir, Dei gratia Episcopus Skalholtensis quartam occidentalem visitaret, tale erat templi Hagensis in Barðaströnda ratiönarium: Inprimis illud Hagium minorem possidet, totum fundum Mulensum, Holtum dimidium, & tantum ejectamentorum maris & sylvarum, quantum olim habuit. Sylvam (scilicet) in Vatnsdalo ad confluvia &c. Templum Hagensé in Barðaströnda omnes insulas Sandeyas cum minoribus insulis & scopulis maritimis, qui illis & nunc & olim subiacebant, possidet, en illorum nomina: Heimey, Háey, Rif, Skarfey, insulæ Thoriseyæ, binæ insulæ Kidholmi, Flatafker inter Drápsfkeros a libano Kidholmorum situs, Duratindus, duæ insulæ Raudsdalsholmi, triens Ædarfkeri. Templum prætera Hagensé in Barðaströnda totam sylvam Laugarhvammi in Mórudalo, inde ab Öldugilo usque ad Hagagardum, jugum montis & annem inter; sylvam

at á. Skóg í Arnarbylesdaltungu Múlamegin frá Algile ok fram í Geitarmúla sem fkögr vex uppá fiáll ok ofan at á. Skógarpart í Trostransfirði í Otrárdals kirkiufökn í Sartdal.

Litr. F.

(f) In nomine Domini Amen. Gerum ver Skeggi Eldjárnsfon, Helghi Einarsson Prestar. Þórvaldr Snartarfon, Þórvardr Gudmundarfon, Ieikmenn kunni. at þu anno gratie MCCCLXXXII í Vatzfirde finta dagin næsta epter þháfkaviku þam ver testamentum Einars bónda Eiriksfonar gódrar minningar med hanns secreto insigle ok síðan iferláfum fua uattanda ord efter ord sem her feger.

Ek Einarr Eiriksfon gerir fua fellt testamentum sem her feger. kíofandi líkam mínun leggðad at kirkiu heilaghs Olafs í Vatzfirde. gefande þar til jord á Hálshúfum, ok í Wágum, Miþhúfum, ok eyri hálfua í Mióafirði, ok þuflík hvalgiedi sem prófuaz at ek ok fader minn hafua átt í fljóte. ok her til kalek gylldan er vegr tuær merkur, fkal fá madr sem kirkiunnar góz helldr láta gefua her fyrer árliga á mínri ártíðardagh. fátækum mönnum hundrat í koste ok láta segia fálumessu fyrir minni fál.

---

fylvam in Arnarbylesdaltunga, inde ab Algilo, usque ad Geitarmulium, supremam montis fylvam inter & amnem; partem fylvæ in Trostransfirde intra paræciam Otrardalensem in Sartdalo, possidet.

(f) *Id est:* In nomine Domini Amen. Nos Skeggjus filius Eldjarnis, Helgus filius Einaris, sacerdotis; Thorvaldus filius Snorri, Thorvardus filius Gudmundi, læici; notum facimus, nos sub anno gratie millesimo trecentesimo octogesimo secundo, Vatsfirði; die Jovis proximo post hebdomadam Paschatos, Einari Bondonis filii Erici, bonæ memoriæ, testamentum cum ejus sigillo vidisse & perlegisse, ita verbotenus sonans, ac sequitur.

Ego Einarus filius Erici tale testamentum scribo, ac sequitur: Corpori meo eenditorium ad templum Sancti Olai in Vatsfirde eligo, cui fundos Halshus, Vagos, Midhafa, & dimidium Eyra in Mióafirde, ut & tanta de balenis emolumenta, quanta patrem meum in fljóto possedisse probari poterit, calicem insuper deauratum duas marcas pendentem, dono. Qui templi bona precunar, quotannis in mea anniversaria inopibus victum hundredæ æquivalentem erogabit, & pro anima mea inferius

fál. Kirkiu Heilags Laurencii á Grund gefr ek, fimm hundraht. Hrafnagils kirkiu tvö hundrat. Til Múnkaþverár tvö hundrat. Til Hólaftadar fimm hundrat. Til Reynisnes ftadar hundrat. Til Þingeyra tvö hundrat. Til Kirkiubeiar klauftrs þríu hundrat. Til Helgafells hundrat. Til Gufudals kirkiu hundrat. Til Stadar kirkiu í Steingrímsfirði hundrat. Til Skálholtez kirkiu tíu hundrat. Arnefs kirkiu tvö hundrat. Adalvíkr kirkiu fættung í hvalreka í Hofn. Til Grunnavíkr kirkiu fiórdúng hvalreka í Höðuvík. Kirkiunne at Sníófióllum þríu hundrat. Kirkiubóls kirkiu í Lángadal hundrat. Kirkiu í Augre hundrat. Kirkiu á Eyre í Skutilsfirði hundrat. Kirkiu á Hóle hundrat. Kirkiu á Stad í Súgandafirði hundrat. Kirkiu í Holte í Önundarfirði tólfúng í reka í Siglvík, land á Draungum ok tvá hlute í reka skal taka Biörn son minn til eignar, ok skal hann feda þar fyrir einn ólmófu manna mer fkyllðan efinnliga ok á þúí góze öðru fem ek hefer honum gefit. Presti þeim er mik lýngt til molldar gefr ek tvö hundrat. Prestum til fálumeflna tíu hundrat. Skal fira Eindridi Kópe taka þar af tvö hundrat. Fátækum mönnum fimm hundrat í koste, ok fe gefit í fío náttum frá andláti mínu. Fátækum frendum gefr ek tuttugu hundrat. Skal

R 2

Valgerdr

inferias dici curabit. Templo Sancti Laurentii in Grunda quinque hundredas lego; templo Hrafnagileufi duas hundredas; (monasterio in) Munkatwera duas hundredas; cathedra Holenfi quinque hundredas, (monasterio) in Reynisnes hundredam; (monasterio) Thingeyrenfi duas hundredas; monasterio Kirkiubænfí tres hundredas; (monasterio) Helgafellenfí hundredam; templo Gufudalenfí hundredam; templo Stadenfi in Steingrímsfiordo hundredam; templo Skálholtenfi decem hundredas; templo Arnefenfi duas hundredas; templo Adalvíkenfi sextantem balenarum in Höfnam ejectionarum; templo Grunnarikenfi quartam balenarum in Höðuvíkam ejectionarum partem; templo Snæfjallenfí tres hundredas; templo Kirkiubolenfi in Lángadalo hundredam; templo Ögrenfi hundredam; templo Eyrenfi in Seidifíördo hundredam; templo Eyrenfi in Skutulsfiördo hundredam; templo Holenfi hundredam; templo Stadenfi in Súgandafíördo hundredam; templo Holtenfi in Önundarfíördo unciam ejectionarum in Siglvíkam, fundum Drangenssem, sed ejectionarum beffem filius meus Biörn possidebit, eumque & alia bona, quæ illi dedi, ad sustentationem egeni unius cognitione me tangentis in perpetuum adhibebit. Sacerdoti, qui mihi iusta perfolverit, duas hundredas lego; sacerdotibus ad inferias dicendum decem hundredas, quarum duæ Domino Eindridio Kopio cedent; Pauperibus quinque hundredas edulium, quæ intra septiduum a meo obitu erogantor. Cognatis meis egenis viginti hundredas lego, quarum quinque Valgerdæ filie Nicolai, sorori ejus Cecilie tres, Ingigerdæ duæ

Valgerdr Nicholasdóttir eiga þar af fimm hundrut. Cecilia systir hennar þriú hundrut. Ingigerdr tvö hundrut. ef Brigith móðir þeirra erbir mik eige ella take þeir er meirr þurba af mínum frendum. Ok til fannynda her um settum ver fyrr sagder menn vór infigle firer þetta utskriptum er gjor var sunnudaginn næsta post festum Sancti Ambrosii Confessoris í fogdum stad ok áre.

CAP. IX.

De Michaele.

§. I.

Michaël, natione Danus, qui Romæ Pœnitentiarum egerat, ibidem Episcopus Skalholtensium ordinatus, anno 1383, in Islandiam venit (a). Sed ipso in continentem una cum decem aliis scapha delato, navis cum reliquis & universo pondere in altum rejecta, inter Færejas & Hetlandiam periisse creditur, ut ex reliquiis seu rejectamentis ad utriusque provincie littora compulsis, colligi potuit. Eadem etiam tempestas quatuor alia navigia in Grœnlandiam propulit, quorum uno Biörnus Hierosolymipeta vehabatur, unde post biennium tandem reversa sunt.

§. 2.

Anno 1384 Michaël omnia mutare & miscere capit, multosque melioris notæ Clericos ab officio removit, & anno sequenti in ordinaria per

---

duæ hundredæ, nisi Brigitha ejus mater in hereditatem meam successerit, tum illis meorum consanguineorum cedunto, qui magis indigebant. In quorum testimonium nos prædicti viri sigilla nostra huic Transcripto apposuimus, facto Dominica proxima post festum Sancti Ambrosii Confessoris, dicto loco & anno.

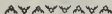
(a) *Annal. Breviores* adventum ejus anno 1383, ut & *TORFEUS Hist. Norv. Tom. 4. pag. 51.* & *PONTOPPIDAN. in Annal. Eccles. Dipl. Tom. 2. pag. 228.* adscribunt, *Flateynges* vero eum in annum 1385 rejiciunt.

per Quadrantem orientalem visitatione, Thorgerdam Antistitam Kirkiubajensen honore privavit, substituta in ejus locum Haldora Runolfi filia, quæ & mox eandem pœnam subire coacta est. Hinc anno 1388 in Comitibus Generalibus; multæ gravesque de eo querelæ, multaque indigna Episcopo vitia ipsi exprobrabantur, quæ ut audivit, relicto vicario, Ario Gunnlogi filio sacerdote Reykholtensi, peregre abiit. Sed Ario, anno 1389 ad plures congregato, nemineque negotia diœceseos curante, status & conditio Ecclesiæ valde tristis & turbata apparuit. Quidam enim sacri ordinis viri in exilium acti, quidam officio privati, quidam etiam morte absumti fuerant: Nam his annis gravis provinciam morbus vexavit, magnamque incolarum partem abstulit, sed pecora & jumenta, ex nivium & frigoris insveta & continua magnitudine orta fames consumsit: Præterea inundationes ex pluviarum assiduitate, multos, in queis Rafium Nomophylacem cum familia & habitatione Launguhlid Horgdalenfium absorberunt, adeo ut in nostram perniciem univèrsa malorum Ilias conspirasse videretur.

§. 3.

Anno demum 1391, Thorsteinus Snorronis, qui cum Michaële abierat, in Dania ab ipso Abbas Helgafellensis ordinatus & Skalholtinæ diœceseos officialis constitutus, in patriam revertitur, qui, quantum in ipso fuit, parœciis a sacerdotibus vacantibus de idoneis Ministris prospicere conatus est, quos Petrus Holensium Præsul sacris initiavit. Eodem quo Thorsteinus rediit anno, Roma etiam, quam religionis ergo inviserant Haldorus Lopti, Thordus Runolfi sacerdotes, Biornus Einari & Thordus Sigmundi, reversi sunt. Nobilitavit etiam tempora Michaëlis Archiepiscopus Nidarosensis, mittendo in Islandiam 1384 sacrificulum quendam Thorkillum Sæl, seu *felicem*, & Hallum Magni, qui pro ipso subsidium Pallii exorarent aut extorquerent. Quando vitæ aut episcopatus Michaël renuntiaverit, incertum est. Ipsum autem omnium Skalholtensis curiæ, cui septennium circiter præfuit, Episcoporum inutilissimum fuisse, certum est. (a).

(a) *Annales Breviores* statuunt Michaëlem cathedram resignasse anno 1390, sed num eodem anno etiam mundo valedixerit, incertum est.

CAP. X.

De Vilbino, seu Vilhelmo.

§. I.

Vilhelmus gente Danus, e Priore quodam Episcopus Skalholtensis factus, cathedram anno 1394 ascendit (a). Hic, ubi more majorum non minus frequens quam sumtuosum convivium Skalholti celebraverat (b), primaque vice, 18 Calend. Octobris, seu festo Exaltationis Sanctæ Crucis, sacra fecerat, sub autumnum, primam visitationem per tractum occidentalem instituit, alteram anno 1395, quotannisque inde eodem modo continuans, non tantum hominum mores correxit, & religionis usum exercitiumque inculcavit & confirmavit, sed etiam diœcesi a doctis viris evacuatæ, quosdam a Michaële extrusos restituit.

§. 2.

Codicem, qui ab ipso *Vilbinianus* vocatur, omnes omnium totius diœceseos templorum possessiones, ædificia, prædia, fundos, prata, sylvas, pascua, piscinas, littora oceani rejectamentorum exceptionibus apta, decimas, mercedes prædiorum, jumenta, agnas, vaccas, adhæc ornamenta, calices, patinas, vestes, libros, atque id genus alia; denique etiam ad candelas sacras aliasque annuas expensas rationes comprehendentem, primus confici curavit. Statutum etiam anno 1396 de bonorum templorum, ab eorum patronis, rationibus reddendis, & variis aliis

---

(a) Sunt, qui eum Romæ ordinatum fuisse, sunt &, qui a Vinaldo Norvegorum Archiepiscopo consecratum tradunt; sed parum refert utrum verius sit, & si lubet, conciliatio in promptu est; Nam si statuimus eum pro more seculi collationem seu confirmationem Episcopatus Roma atulisse, sed ab Archiepiscopo ordinatum fuisse, res in vado est.

(b) Ad hoc convivium, integram septimanam duraturum, Petrum Holensem & totius Insulæ Magnates convocavit, tantaque fuisse Præfulis largitas & comitas dicitur, ut unumquemque vini & cerevisiæ nobilioris, quantum liberet, promere jussit.

aliis sanxit (a), & alia etiam non silenda opera perfecit, ut reparationem templi Skalholtini, cujus anteriorem partem a fundamentis excitavit, quod deinde pretiosis vestibus & nave oneraria donavit. Arculam ex argento defsecato ad condendum Sancti Thorlaci caput fabricari fecit: Simulacro B. Virginis & Divi Olai templum ornavit: Antiqua prædecessorum nomina penitus dissolvit: Pretiosissimos etiam tapetes templo Kyrkiubajensi donavit, & antequam in Islandiam venit, turriculum monasterii ejusdam in Norvegia ædificasse fertur (b).

§. 3.

Anno 1402, atrox Islandiam pestilentia pervagari cœpit, qua multi mortales ita subite extincti sunt, ut quidam dicto citius perirent, puerique, adulti, & senes, indifferenter animam efflarent, tantusque fuit contagionis furor, ut sæpe ex 12 vel 15 qui unum mortuum sepultum ibant, vix duo aut tres domum incolumes redirent. Quod primo statim autumno partem australem ad solitudinem redegit, ita ut sub initium novi anni, Skalholti, præter Præsulem & duos hæcos superstes nemo esset. Unde ad cæleste auxilium implorandum transitum est, Deoque de tribus Missis, cum precatiunculis & crebris luminibus, præterea jejunii, Psalteriorum recitationibus & B. Virginis salutationibus, tandemque de 1280 Joachimicis in orationem scrinii seu sandapilæ Divi Gudmundi erogandis, votum nuncupatur. Quo facto, complures coram sacerdote peccata ante mortem confitendi facultatem nactos fuisse, creditum est:

§. 4.

Anno 1403, lues in occidentalem & orientalem Quadrantes non minus furiose grassabatur, omnesque Abbates, Clericos, Primate,

-
- (a) Vid. ad finem hujus capituli Litr. A. Cui sub Litr. B. subjungimus sententiam ab Olao filio Svarthöfki sub hujus auspiciis anno 1399 latam de balænis templo Vatnsfiordensi competentibus.
- (b) Vid. *Annal. Recens.* unde colligitur, etiam, antequam cathedram Skalholtensem ascendit, fuisse Priorem Monasterii ejusdam in Norvegia, forte Nidarosiensis.

mates, & utriusque sexus melioris notæ plurimos misere sustulit, tantaque in parcæcia Kyrkebajensi fuit mali labes, ut 1675 funera in rationem libitinæ venirent, in cœnobio autem Thyckvabajensi duo tantum monachi cum uno servulo in vivis essent. Anno 1404 pestis hæc maxime quidem partem borealem vastavit, Skalholtum tamen non omnino reliquerat; nam hoc anno sedem episcopalem ita denuo vexavit, ut episcopus cum binis tantum sacerdotibus superesset; sed in universa diœcesi vix 50 residui presbyteri numerarentur.

§. 5.

Hanc humani generis insolitam cladem, tanta pecudum strages subsecuta est, ut vix decima pars relicta putaretur. Cujus mali causa, frigiditatis vis & nivium altitudo fuere, quæ anno 1405 inciderunt. Hæc autem omnia Islandiam ita afflixerunt, ut nunquam posthac pristinum splendorem aut vires recuperare potuerit. Non enim tantum integri Tractus & Parcæciæ ad perpetuam solitudinem redactæ sunt, sed etiam studia & artes liberales, ut & opera & exercitia quædam summe necessaria nunquam posthac instaurata, ut agricultura salisque fabrica & id genus alia, obsoleverunt.

§. 6.

Vilchinus vero tot tantisque pressus malis, non tamen animum despondit, sed pro virili obviam eundo, rem ecclesiasticam erexit & sustentavit. Quem in finem Vermundum Abbatem Helgafellensem & Biarnum Videyensem consecravit. Totius Skalholtinæ diœceseos tres in proximum triennium constituit officiales; Vermundum Abbatem occidentis usque ad amnem Botnsa, Oddum Jonæ quartæ australis, usque ad Lomagnups sand, cui etiam rei œconomicæ ad sedem episcopalem pertinentis dispensationem concedidit; sed Thorarinum Andræ orienti præposuit. Quo factò, in Norvegiam enavigavit, ubi insequente hyeme, cum diœceseos Skalholtinæ moderatorem non sine laude, per 12 annos egisset, vitam cum morte commutavit. Exequias ipsi fecit Bergis, Biörnus Einari Hierosolymipeta sat splendidas, viro, nisi superis aliter

aliter placuisset, longiore vita digno; Nam omnium alienigenarum qui Skalholtinam dioecesin rexerunt, utilissimus & vigilantissimus fuisse videtur.

Litr. A.

(a) Anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo sexto. tueim nátt-um firer petrsmessó í Skálhollte in synodo vóru þessi bod sett af virduligum herra Vilkin meðr guds náð biskup í Skálhollte oc í samþykkt tekin af öllum lærdum mönnum. Inprimis at þær constituciones er gjort hafua góðrar áminningar Skálhollts biskupar. Magnús. Arne Þór-láksón. oc Jón Sigurdarson sýnaz ofs skynsamligar oc vel halldandi. Serliga at prestar láti í brottu sínar opinberar barnamödur oc trillar af síno heimile oc þingum innan hálfis mánadar nestu. Item at prestar uande alla lute sem reingligaz til gudz þiónofu. vín oc bakstr oc adra lute. oc geymi heilaga krlimu oc eucaristiam í hreinligri hirdzlu læstri. oc halldi hrein corporalia mesföklædi oc sacrarium. handklædi. lesi dags-tíder heima forfallalauft í kirkiu dagliga. en sýngi helga dagha oc hátid-is allar tíder. oc halldi hver prestur sinne víft tólf mánuði forfallalauft. Item at aller prestar predike alla þá daga sem í sextán daga halldi ero.
oc

(1) *Id est:* Anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo sexto, duabus noctibus ante festum Petri, Skalholti in synodo, hæc mandata a reverendo domino Vilkinio dei gratia episcopo Skalholtino lata, & ab omnibus clericis approbata, erant. Inprimis quod illæ constitutiones, quas bonæ memoriæ episcopi Skalholtiui, Magnus, Arnas Thorlacii filius, & Jonas Sigurdi filius tulere, vobis videntur sapientes & probe observande, inprimis quod sacerdotes dimittant de suo domicilio & parochia mulieres, de quibus liberos susceperunt, & concubinas, intra dimidium mensis. Item ut sacerdotes omnes res ad dei cultum (pertinentes), vinum & panem, aliasque res, sollicitè tractent, & sanctum chrisma & eucharistiam in mundo reserato (que) repository conferrent, mundaque servent corporalia, vestes sacras, & sacrarium, ac tesori-um. Diurna sacra in templo quotidie legant, dum nulla prohibent impedimenta, sacris vero diebus & festis omnia sacra celebrant, nec suum domicilium ullus sacerdos quolibet duodecim mensium spatio, sine urgente necessitate migrato. Item ut omnes sacerdotes omnibus illis diebus concionentur, qui sanctitate sedecim dierum observandi sunt, & in priori parte jejunii Adventus atque jejunio quadragesimali & circa festum paschatos.

oc í öndverðri jólaföstu. oc lángaföstu. oc í móti páskum. Heyri inn-
 verðuliga skriptamál oc góðfúlliga oc kenni sínum sóknarmönnum hverfo
 þeim berr at skriptaz innverðuliga med allri góðfýsi oc sannri einord
 med vidrkomningu hiartans oc fullum huga til vid at skiliaz syndirnar.
 fegi til vikuhaldz hvern sunnodag. sva hátt oc skilit. at tíða sóknarmenn
 heyre. Leggi prestar af alla lausfing oc leikaraskap bæði í klæðabúna-
 adi oc vapnaburdi. Taki prestar saman róma skatt oc geyme trúligha.
 oc afhendi prófastinum allan óskerðan. oc umfkipte hann ecki oc forðiz
 sva þá þino er þáfui leggr þar meðr. Item at aller prestar þeir sem tuær
 sóknarkirkjur hafua sýngi rúmhelga daga at útkirkium oc bönhúfum.
 Item at aller prestar oc böndr þeir sem sóknarkirkjur hallda taki med bif-
 kupstíundum oc afhendi sua prófastinum eðr þeim sem hann tilfkipar.
 halldi kirkjur oc bönhús semiligha oc vel geymd svo at eigi megi fenadr
 innkomaz. gjörizt upp kirkjur oc bönhús innan tólf mánaða. eilla lúki
 þriár merkr firer hálfkirkju en tólf aura firer bönhús. Item at böndr
 þeir sem kirkjur hallda se skylduger at gjöra reikning próföstum af öllum
 eignum þeim er þeirra kirkjur eiga. tíundum oc öllum öðrum þeirra eign-
 um oc afhendi tíunder kirknanna þá er þeir meðkiliaz oc sýni eigi
 síðr allt kirkiunnar gódz þá er þeir skiliaz med iörd. Sva ei síðr þeir
 sem

---

paschatos. Diligenter & benevole confessiones audiunto, & suos parochianos, quo-
 modo exquisite cum omni animi bonitate & vera sinceritate respicientia cordis &
 pleno proposito a peccatis desistendi confiteri oporteat, doceo, & die quolibet solis
 observationem hebdomadis tam alte & distincte, ut parochiani intelligent, proclamanto.
 Sacerdotes omnem levitatem & futilitatem tum in vestitu, tum portatione armorum de-
 ponunto, sacerdotes quoque denarium Petri colligunto & fideliter custodiunto, &
 proposito integrum tradunto, nec eum commutanto, atque ita penem quam minutus
 est Papa evitanto. Item omnes sacerdotes qui duo habent templa parochialia, diebus
 profectis in templis, juxta quæ non habitant, & sacellis, sacra peragunto. Item omnes
 sacerdotes & coloni, qui templa parochialia (administrauda) tenent, decimas episco-
 pales colligunto, & proposito dein, vel alteri, quem in suum locum constituit (propo-
 situs), tradunto. Templa & sacella decenter & bene conservari curanto, ne pecora
 illa introgredi possint. Templa & sacella intra duodecim menses exstruuntor, alias
 tres mares pro templo annexo, duodecim vero oræ pro sacellis erogantor. Item co-
 loni qui templa administrant, proposito omnium bonorum, quæ eorum templa possi-
 dent, ad decimarum & omnium reliquarum illorum possessionum rationes reddendas
 obligati sint, tradantque decimas templorum, cum illorum (administratione) decedunt,
 & nihilominus monstrant omnia templi bona cum prædium deserunt. Nec minus
 qui

sem útkirkiur hallda leggi eftir kirkiutíunder. oc se sýnt kirkiunnar umboðsmanne edr þeim sem hann tilskipar. Item at firer launfesting setiz þvílík skript sem firer opinberan hórdóm. Item at opinberum fríllu-lífuismönnum gefuiz ei guds líkami utan þeir skiliz víd ok bóti yfer. Item at þeir menn sem hlauþaz prófastdöma í millum. stefnizt afr af þeim prófasti. í hvers umbodi þeir brutu. oc retti fá yfuer þeim.

Litr. B.

(b) Ollum monnum þeim sem þetta bref sea edr heyra sander sira Oli Svarthofsdason officialis heilagrar skálholz kirkíu (qvediu guds oc sina. kunnige giorandi) ath sub anno gracie millesimo trecentesimo nonagesimo (*male ex*) nono i vazfirde næsta dagh epter natifitatem beati (beate) virginis kom aa stefnu fyrir mik biornn einaríson af einne alfu ok kíardi til Illhuga gudmundz sonar ok marteins petursonar ath þeir hefde ath ser tekith hual kirkiunar i vazfirde sem rekith hafði aa almenn-ingha en æfinligh eign er kirkiunar i uazfirde fíorer tígir vætta af ollum haulum (*rectius* huaulum) sem rekur aa almennigha ein ef minne kemr kíardi biorn ath einghi lagha skíipte hefde aa geingit sagdann hual ok þeir ólagum brott fært ok eingi aa hanns vegna edr kirkiunar til lagha

S 2

fkipptis

---

qui templa annexa tenent relinqvant templi decimas, monstrenturqve vel templi cura-tori, vel ei quem ille (sui loco) constituit. Item pro sponsalibus clandestinis talis con-stituitur pena condigna, qualis pro manifesto adulterio. Item notorius concubinis corpus dei non datur, nisi (concupinatum) relinqvant atqve expient. Item homines, ex unius præpositi ditione in alterius vagantes, ab eo præposito, in cuius ditione peccatum commiserunt, citentur, illeqve de iis sententiam dicat.

- (b) *Id est*: Omnibus has literas visuris vel audituris, Dominus Olaus filius Svarthöfði offi-cialis sanctæ ecclesiæ Skalholtensis, Dei & suam salutem mittit, notum faciens, quod sub anno gratiæ millesimo trecentesimo nonagesimo nono, Vatnsfiordi, postridie nativitatem beate Virginis, coram me comparuit Biörn filius Einaris ex una parte, qui Illugium filium Gudmundi, & Martinum filium Petri insimulavit, quod balneam templi Vatnsfiordensis in littora universitatis ejectionem, arripuerunt, sed templum Vatns-fiordense perpetua possessione gaudet quadraginta octogepondiorum de omnibus ba-lanis, quas in littora communia ejectione contigerit, sed unius octogepondii si minor fuerit balnea; Biörn actionem instituit, eo quod nulla divisio legitima dictæ balneæ, quam illi asportarunt, peracta fuerat, nec ullus ejus vel templi vice, qui legitimam perageret

skipptis verid. Hafdi oc laghligur umbodsmadr kirkiunar beitt ok kraft nefnda menn lagha skipptis oc feingit eghi. Þy i guds nafni amen sagda ek med fullum domi oc lagha urfkrurde kirkiune i vazfirde fiora tigre vætta til eignar af adr greindum hual oc nefnda menn Illhuga oc martein eppter reittum reikninks fkap fkylldugha ath luka apptr kirkiune i vazfirde greint huals uerd fiorar vætter til hundraz. utan þeir profi med fullu fkiitrike ath heim hafi komit til vazfiardar fyrir fardagha. oc her til i rett kirkiune i vazfirde firer vlaghligha medferd ok rangligha brottfærflu hualfins þrettan merckr fkal allt þetta goz lukazft aa næftum fardaugum heima i vazfirde eppter ifirfion þerra godra manna fem ek þar til nefnir. Ok til fannya her vm fette ek officiolotor (*rectius officialatus*) inzfigli firir þetta mitt vrfkrurdar bref fkrifad ftad oc ari degghi fidar en fyrer feger.

---

perageret divisionem, præsto fuerat, templi præteres procurator competens dictos viros divisionem legitimam exposulaverat & rogaverat, sed frustra; Hinc in nomine Dei amen. Ego plena sententia & legitima decisione edixi, templum Vatnsfiordensê quadraginta octogepondia prædiæ balænæ possidere, & dictos viros Illhugium & Martinum ex justa computatione templo Vatnsfiordensî dictæ balænæ pretium, singula quatuor octogepondia una hundreda, rependere, nisi plena probatione, illa Vatnsfiordum ante tempus habitacula mutandi devecta fuisse, evincere queant; templo præterea, ob jus ejus, illegitima balænæ tractatione & injusta ablatione, violatum, tredecim marcas expendere debere; Quæ omnia bona proximo habitacula mutandi tempore, domum in Vatnsfiordo, ex virorum integrorum, quos ego ad hoc negotium nominabo, æstimatione persolvuntur. In quorum testimonium ego sigillum officialatus his literis decisionis appendo, scriptis loco & anno, sed postredie, ac supra.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
ISLANDIÆ
PERIODUS III.

SECTIO IV.

Continens gesta Episcoporum Holensium.

CAP. I.

De Jorundo Thorsteini filio.

§. 1.

De natalibus Jörundi Thorsteinidæ, quod tanquam certum exploratumque scribam, non habeo: Ambigi enim potest, cui Quadrantum, boreali an meridionali ejus origo adscribenda sit. Nondum enim ephelis egresso, in consortium Brandi Abbatis Verensis, literis operam navatum adscisci contigit, unde talis evasit, ut Præceptor neminem tam tenacis egregiæque memoriæ se unquam expertum esse confiteretur: Paulo post sacerdotio initiatus, in familiam Sigurdi Episcopi Skalholtensis receptus est.

§. 2.

Anno 1258, relicto Episcopo, itinereque in toparchiam Ejsfiord, ubi se navigio (dicto Grábusla) commissurus erat, suscepto, in finibus Mælefellensibus seu Mælefellsdal, crus eqvi quo vehebatur comminutus est. Qua propter mutato professionis consilio, in ostio Kolbeinsárós

navem conscendit, oportunaque nactus tempestatem in Norvegiam faustis avibus transfretavit. Navis autem Grábussá, qua prius uti constituta erat, itidem in altum provecta est, sed pelagi fluctibus, ne uno quidem superstite, absorpta fuit.

§. 3.

Anno 1265, defuncto Brando Episcopo, iter in Norvegiam, episcopalem dignitatem ambiturus, denuo ingreditur, Holanæque Cathedralæ, in festo Pentecostes anni 1267, ministerio Haqvini Archiepiscopi Nidarosiensis, qui paulo ante, sc. die viridium Archihathedram ascenderat, præficitur (a). Ex Norvegia discedens, ab Archiepiscopo totius Insulæ, ob Sigurdi Episcopi senescentis debilitatem Inspector constitutus, eademque ætate in patriam redux, Arnam Thorlaci filium Skalholteni coadjutorem misit, eundemque anno 1268, Sigurdo e vivis sublato, literis dioceseos Skalholtinæ, suisque præmunitum, ad externos insulam accepturum ablegavit. Sequente anno, acceptis Archiepiscopi literis, ut quæcunque iisdem de statu ecclesiastico emendando continebantur, publicaret, frequentes egit conventus (b).

§. 4.

Anno 1273, in Norvegiam transit, consumtaque ibidem hyeme, sequente ætate 1274 a Jona Archiepiscopo nuper e concilio Lugdunensi, (vel, ut nostri scribunt, Leontino) reverso, Pontificis literas accepit, quibus omnes signum crucis suscipere, sacramque militiam sanctam terram ex potestate Saracenorum liberatum, jubebantur; Illisque, qui eandem propriis perficerent impensis, plena delictorum prævia confessione, absolutio a Pontifice, meritumque æternæ compensationis promittebatur, publico edicto addito, ut Episcopi, qua late pateret orbis christianus, iisdem injuste pressis, sine personarum respectu patrocinentur, clerici

---

(a) Huc pertinet permissio Jörundo anno 1267 data, & *TORFÆO Histor. Norveg.* Tom. 4. pag. 347 memorata, de Capitulo & ordine Canonicorum Holis instituendo, quamvis talis ordinis mentionem actu fieri, priusquam sub sequenti Periodo, nobis non occurrerit.

(b) Conf. Sect. præced. cap. I. §. 4. pag. 3.

clerici vero sexennii decimatione ex universis redditibus solvenda, sanctam expeditionem occupaturis subvenirent (a). Sequente autem anno, Jörundus *Jus Ecclesiasticum* a Skalholtensi concinnatum, suæ diœceseos incolis observandum obtulit, quæ de re Regem mox certiore fecit, penes quem legum ferendarum potestatem esse scivit (b).

§. 5.

Anno 1277, uterque Episcoporum literis Archiepiscopi definito ad comparandum biennio, Bergas, ubi Concilium Nationale habere statuerat, evocantur; simulque iis in mandatis datur, ut reliquias Oddi Thorarini, qui duplici anathemate percussus, anno 1255 sublatus erat, abfolverent. Ipse enim primum ab Henrico Episcopo ob pecuniæ in templis Liöfävatnenfi Grimseyensique depositæ ablationem, & publicationem bonorum Thorsteini Hvammenfis, quæ proscripterat, quibus & accessit, quod cetæ ejedictium, Episcopi alioquin peculium, in suos usus convertisset, excommunicatus fuerat. Deinde, cum Episcopum vi arreptum, & munimento Flugumyrensi inclusum, priusquam clerus Holanæ diœceseos inde extractum secum abduxit, alligere non destitisset, eandem denuo pœnam promeruerat. Cum autem moriens, oblata satisfactione, promissaque pœnitentiâ, absolutionem, sed frustra, petiisset, prout oculati & auriti testes juramento confirmarunt, Sighvatus Canonicus Nidarosiensis, rogatu Thorvardi fratris Oddi, ipsius reliquiis absolutionis veniam a Pontifice Romano impetraverat, ejusque negotii executionem Archiepiscopus utrique Præsulum mandaverat, (c).

§. 6.

Proxima itaque ætate hac de re Episcopi per literas consultantibus, in diversa trahebantur. Arnas enim rei accelerandæ studiosus, Jörundum, ut causæ in ejus diœcesi enatæ decisorem, testium juramenta, quæ

(a) Conf. quæ supra scripsimus Per. 3. cap. 1. pag. 9.

(b) De literis Episcoporum, Magnatum & vulgi ad Regem datis 1275, deque Regis ad eos responsis per Adalbrandum quendam 1276 transmissis. Vide supra pag. 10. 11.

(c) Vid. supra Tom. I. pag. 365. 366. 403. Tom. 2. pag. 14.

qua valerent, enuntiare oportere contendit. Jörundus vero differendi cupidus, Arnæ, ut gravioris quæstionis arbitro, decisionem competere asseveravit. Deinde Reykiavallis in tractu Skagafjord convenerunt, ubi deliberatione ejusdem rei habita, non idem utriusque placuit. Timebat enim Jörundus, ut pecunia, quæ cathedræ Holensî ex Oddi facultatibus debebatur, bona fide solveretur. Arnas autem talem ex Collegæ animo dubitationem eximere studens parum profecit. Præsules itaque hac vice re infecta digrediuntur. Holensîs provincias visitaturus domum, Arnas vero Skalholtum, indictamque pecuniæ summam a vidua Oddi, reliquisque consanguineorum, non sine magna in Præsulem Holensem, ob acta Henrici Episcopi, offensa, coëgit. Vidua autem ab Arna Episcopo petebat, ut ossa defuncti mariti Skalholtinæ cathedræ advehenda curaret, quam, etiam pecuniæ participem fieri proptans, insigni donario pro concessio sepulturæ loco se ornaturam promisit. Anno 1279, circa initium veris, cum uterque Episcoporum peregrinationi se accingeret, Arnas Jörundo per litteras significavit, velle se mandato Archiepiscopi de ossibus Oddi reserandis prius satisfieri, quam peregre abirent. Qui nuntio accepto, protinus ordinariam visitationem ingreditur. Quo Arnas cognito, alias denuo literas per Audunum cognomine Siøle, Jörundo perferendas dedit, quibus se Seilam, 8 id. Julii, voluntatem Archiepiscopi exsequendi gratia venturum prædixit. Tabellarius repentino itinere Jörundo Skinnastadis obviam factus, epistolam ipsi tradidit, nihil vero literularum domino reportavit, qui cum nobili comitatu profectus, priusquam definito loco & tempore non substitit.

§. 7.

Hic duo sacerdotes ab Episcopo Holensî, qui illum ad convivium invitarent, occurrebant; sed oblatam benevolentiam declinans, se ibidem Collegam expectaturum dixit. Mane præstituta dici, ossa effodienda curavit, aquaque scrupulose diluta, & novo, quem secum advenxerat, capulo inclusa, in australi templi sepimento collocari præcepit. Hinc brevi, Episcopi non sine mutæ humanitatis officii convenientes, multum diei inter varia deliberandi consilia, neutro, quod alter voluit, affirmante, consumserunt, usquedum Arnas, Decreto Pontificali publice recitato, consensum Jörundi impetravit. Quo facto, clericorum grege circum

circumfusi, templum intravere, & debita celebritate reliquias Oddi anathemati olim addictas in pacem Ecclesiasticam revocarunt. Postquam ita convenit, ambo Holas digressi, biduum epulis impendebant, multam autem 280 Joachimicorum ab Arna numeratam, proprio æri addere nolens, Cænobiis Jorundis distribuit, Collegamque donis ornatum honorifice dimisit (a).

§. 8.

Posthæc Præful navigationi sese committens, proximam hyemem in Norvegia transegit, ibique sequenti anno, qui fuit Magno Regi emortalis, in festo Vilhelmi, 3: 5 Calend. Junii, cum Ericus Magni filius, Regalis

---

(a) Anno 1255, sedente Holis Henrico, ut supra notavimus, occisus fuit Oddus Thorarini, plus una vice ab Henrico diris devotus. Thorvardus autem Oddi frater, per Sighvatum Landum Canonicum Nidarosensem, Pontificis Diploma acquisiverat, quo Episcopis Islandiæ, auspiciis Archiepiscopi Nidarosensis, ut Oddi reliquias absolvent, & in templo aliquo honeste sepeliendas curarent, injungebatur, ea tamen conditione, ut facultates & possessiones Oddi, quas moriens haberat, templo Holano, in quod præcipue peccavisse videbatur, bona fide restituerentur, quæ 240 imperialium valorem efficiebant. Jorundus itaque, qui Oddi viduam & cognatos, in Holanos, ob ipsi parum juste inflictam devotionis penam, iniquiore esse animo probe cognovit, de solutione dubitavit, quam sine fraude futuram Arnas in se recepit. Interim hic etiam observandum, diversas Oddi causas diversis Episcopis commendatas fuisse, Jorundo, ut Holanæ diœceseos Præsuli, gravior illa de Antecessoris sui Henrici captivitate & templorum expilatione dijudicanda erat. Arnæ autem, quanto quavis expianda, & quo loco Oddi morientis absolutionis petitio habenda esset. Hic etiam, quasi ex *negotio* notandum, nostros omnes, quotquot inspicere licuit, & hæc de re aliquid scripserunt, multum a veritate aberrasse in denominatione Pontificis, qui Diploma de Oddi absolutione edidisse perhibetur. Id enim tribuunt Innocentio 4, sed immerito; nam is 1254. 7 id. Decembr. æternitatem ingressus est; Oddus autem vita privatus fuit anno 1255 prid. id. Januarii, vel, ut alii volunt, biduo post, id est, integro plus mense post Innocentii fata. Referenda itaque hæc constitutio, aut ad Innocentium 5 qui anno 1276 quinque tantum menses sedit, aut ad alium aliquem, qui hoc temporis intervallo Romanæ præfuit Ecclesiæ. Siquid conjectare valeo, ad Gregorium 10 istud referendum dixerò, cujus tempore Sighvatus Lande, cui Thorvardus Oddi frater valde familiaris fuit, sæpius ad Curiam Romanam commeavit, qui etiam in civici gratiam hocce de Oddi cinerum absolutione Diploma acquisivisse fertur. Conf. supra pag. 14. & Tom. I. pag. 365 sqq.

Regalis fastigii hæres a Jona Archiepiscopo publice est declaratus & coronatus, præsentī Episcoporum ogdoadi interfuit. Cumque in Nationali Synodo. quæ Bergis hoc anno celebrata fuit (a), comparuisset, in patriam reversus est, eademque ætate, cum Lodinus, cognomento Leppr, & Jonas Nomophylax codicem legum in Islandiam adferrent, illis quidem restitit, sed ita ut collegæ locum principem lubens concederet (b).

§. 9.

Anno 1283, Rafno Oddi & Erlendo Nomophylace cum edicto Regio e Norvegia revertentibus, controversiæ de præbendis Ecclesiasticis, quas episcopi ad clericos jussu Archiepiscopi transtulerant, inprimis in diocesi Skalholtina recruderent. Hoc enim anno Jonas Archiepiscopus (ut & plures Episcoporum e Norvegia) expulsus in fata concessit, quod Proprietariis de novo ad amissa Patronatus jura reposcenda, animos addidisse videtur. Cum ergo Jörundus tantæ multitudini se imparem cerneret, Regia voluntate & impetu protestantium adauctus, ex pristino ardore aliquid remisit, in tantumque cum Rafno, totius tunc Insulæ Præfecto, & sectæ adversantis Coryphæo consensit, ut citra apertas inimicitias res gereretur. Super his etiam Jörundus Regi scripsit, promittens se dictas Præbendas, quæ in sua Provincia essent, & sub Episcopi potestate non fuissent priusquam Insula Regi subjeciebatur, Rafno & Laicis concessurum, idemque Jus Ecclesiasticum fore, quod Hacone Rege & Sigurdo Archiepiscopo ad regni gubernacula sedentibus vigerat, donec ipse Rex & Archiepiscopus has contentiones certum quid statuendo solverint.

§. 10.

Hinc factum est, ut Episcopus Holensis ejusque domestici libertatem, cathedris antequam insula Regiæ potestati cessit, usitatam obtinerent, & a censu comitibus tribuendo, publica que vestigalium lege immunes

---

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 455.

(b) De illis illorumque in Islandia gestis, vide supra, pag. 16. sqq.

nes essent. Nec minus emolumentum inde ad templum Holensē redundavit; Nam Margareta Alexandri Scoriæ Regis filia, prior Erici Magnæi Norvegiæ Regis Regina, pretiosam illi, quæ utebatur, togam dono misit, unde Jörundus togam episcopalem confici curavit, "Drottningar naut", *o: Regine munus* postea appellatam.

§. II.

In plerisque præterea Jörundus parti adversæ cessit, ne in aperta odia dissidium erumperet, Theodoroque Halli portionem fundi Mödruvallensis, quam cathedra possidebat, concessit. Quam ob rem, novennio post, cum laici Regio dicto præbendas aliqua ex parte recuperarent; Sigurdus Hlidenfis Mödruvallas Hørgadalensium hereditatis titulo occupavit, cui, cum multoties discessum svadendo Præsul, nihil profecisset, Laurentium postea Holensem Episcopum Mödruvallas misit; Sigurdo redditionem detrectanti anathema dicturum. Id ut audiit Sigurdus, frequenti satellitio Holas processit, & licet hac de re initio acrior esset disceptatio, eo tamen cedenti, deducta est, juxta Episcopus, quod in fundo parti cathedrali supererat, pecunia numerata redimeret, id quod Laici ipsi laudi & æquitati duxere, prædia Ecclesiastica a laica magis, quam clerica manu regi, ut sibi persvaserunt, juste indignati. Sed Præsul tempori serviens, majori arte quam crediderunt Proprietarii, rem tractabat, ut postea eventus docuit. Nihil enim de Privilegiis Ecclesiasticis nisi sub conditione, concordibus Regis & Archiepiscopi suffragiis, remisit. Quidam vero Sacerdotum, imprimis qui Arnæ savebant, cui ne latum quidem unguem cedenti, crebræ altercationes dissidiaque cum Laicis intercessere; Jörundo hoc, ut ecclesiasticæ juxta ac clericorum libertatis partum studioso, vitio dederunt.

§. 12.

Ipse autem Arnas, intentione collegæ perspecta, aliter explicans dixit: *Hac tam atroci tempestate cuique majus minore redimere licet: Bona mobilia, quæ facile comparari queunt, expendendo, latifundia, quæ moveri nequeunt, obtinere, proinde ac si sicarius in quendam innocuum incidens, ejusdem pedem manumve securi subjicit, idlumque ni pecuniam pro arbitrio prædonis*

prædonis solvat, minatur. Si vero infons in sicarium temporis beneficio jure agere posset, hyron quod illi prædator expresserat reposcere integrum, est. Pariter Jörundus, quæ invitus nunc amittit bona, oportunitate ferente repositurus erit. Ragnus hæc audiens, pedibus manibusque in Episcopi sententiam ivit, addens, Arnam Skalholtinum & Jörundum Holensem, quamvis pari essent affectu in retinendo jure Patronatus, eodemque consilia dirigerent, diversa tamen ratione adniti. Arnam quidem aperta quadam simplicitate, nil indulgendo, leonis instar grassari, Jörundum autem astutia plusquam vulpina, retrusis ambagum officii, quo minore labore ad propositi finem attingat, eadem moliri.

§. 13.

Anno 1286, e Norvegia revertitur Gudmundus Halli Skridensis, cum literis Eirici Regis, quosdam Islandorum ad expeditionem obeundam evocantibus, una afferens vestes holofericas, Dalmaticam (a) & templi Holensis materiem, quæ Rex muneri Divo Jonæ Holensi quondam Episcopo dederat, perivasu ejusdem Gudmundi impulsus, qui in satellitio Eirici ad Regum conventum accelerantis constitutus, dum vota Sanctis pro felicitate navigandi suscepta incassum caderent, Jonam ut votorum observantissimum in subsidium vocandum contendit; Regem animans, ut vestimenta, quæ pretiosissima habebat, ipsi promitteret. Quod ubi factum est, tranquillitate protinus reddita, vela pandi jussit, statuque

-
- (a) *Dalmadika* est vestimenti nomen, sæpius in antiquis templorum codicillis occurrens, sed nostro ævo fere ignotum, & adeo insolitum, ut nobis unicum tantum inter antiquitates templi Skalholtini videre contigerit, quod undique nisi inferne clausum est, superne foramen habens, quo caput exeritur, adstrictum & ad genua tantum aut paulo plus mediocri stature viro pertingit; manicas habens perbreves. Materia ex lino & lana mixta. Fuit autem *Dalmadica*, seu *Dalmata*, vestis candida cum clavis purpureis, quæ primum in Dalmatia Græciæ Provincia texta & adornata fuit, feminis primo in usu, crescente autem luxu, ad effaminatos Imperatores usus abiit. Hinc est, quod scribit *LAMPRIDIUS* in *vita Commodi & Heliogabali*, quod Dalmadicati non raro apparuerint. Et *JULIUS CAPITOLINUS* in *Vita Pertinacis* mentionem facit Chiridote Dalmatarum. Tandem vero hujus vestis usus etiam ad clericos pervenit, non tamen nisi ad episcopos, idque in summis rerum sacrarum solennitatibus. Sed quam dissimilis illa nostra fuerit, constat ex descriptione *ISIDORI*, qui eam dicit esse tunicam candidam, clavis purpureis.

que secundissimo in optatum portum intra quadriduum provehebatur, nomen Jonæ Holensis exinde culturus (a).

§. 14.

Anno 1286, tertium ab accepta insula iter in Norvegiam Jörundus ingressurus, per literas Arnæ Skalholtensi curam sacerdotum ordinandorum, olei chrisimatisque consecrandi, templa majora lustrandi, & casus graviores dijudicandi, ad reditum usque suum usu postulante commisit; Subsequentemque hyemem Thrudhiemi cum Jörundo Præsule quondam Hamarensi, jam vero Archiepiscopo designato exegit, qui tamen Sighvatum Landum Roma Pallium allaturum expectans, Archicathedram nondum calcare cæperat. Hinc proxima solventem ætate, inter diversas judicantium censuras, quod Regem ne semel quidem adiisset, patria recepit (b). Mödruvallas Hörgadalsium delatus, Arnam Skalholtensem Norvegico itineri accinctum obviam habuit. Anno autem 1289, literis Archiepiscopi & Arnæ Skalholtensis admonitus, Jörundus iter per dioccesin Skalholtinam, prædia ecclesiastica recuperaturus, suscepit, eaque in diocesi Skalholtina gessit, quæ supra Sect. 3. cap. 1. pag. 37. sq. notata sunt.

T 3

§. 15.

-
- (a) Si nusquam aliunde patet, tamen hinc, Ericum Regem non fuisse *Misaelron*; Et, si vera dicere licet, bona cum venia optimi Regis diffamatorum, fuit haud pœnitendus, & suo temporari, in quod supremum nomen eum incidere fecit, aptissimus, qui Regium fastigium clericorum vestigiis conculcatum aut conspurcatum videre non sustulit. Et, si non aliud, certe hocce & talia exempla ipsum ab imputato crimine vindicant. Hinc etiam Margareta Regis Erici conjux, sed Alexandri 3 Scotorum Regis filia, togam suam pretiosissimam Cathedra Holanæ donavit, quam in speciosissimum episcopalem habitum Episcopus transmutari curavit, quod factum puto circa annum 1383. vid. supra pag. 147.
- (b) Quis credat Jörundum, sui seculi Episcoporum humanissimum & mansuetissimum hoc in contentum Regis fecisse? Verisimilius est illum ipsum congressum & ætiorum familiaritatem eo respectu vitasse, ne Archiepiscopi offensam incurreret, quemadmodum tali facilitate quondam fecerat ipsius collega Arnas Skalholtensis. Vid. supra Sect. 3. cap. 1. pag. 16.

§. 15.

Anno 1290, in Norvegiam evocatus Jorundus, sequentem hmem ibidem transacturus, Halthorum quendam Grimi filium rebus ecclesiasticis, Hasslidum vero Stenonis, qui olim Regi Erico Reginaeque in Norvegia a concionibus fuerat, Oecononicis, praefecit (a). Biennio autem extra patriam consumto revertens, literas Pontificis Archiepiscopi que attulit, quae clericis, eodemque fere tempore, Theodorus Halli, Christophorus Vilhelmi & Petrus Moënsis, mandatis Regiis instructi, quae laicis, eodem modo quo priusquam Regi Norvegiae Islandia paruisset, praedia ecclesiastica adjudicarunt, unde controversiae de praebendis de novo retractari coeperunt. Eadem vice Jörundus secum apportavit Bullam Pontificis & Acta Synodi Bergensis (b) hoc anno celebratae, de expeditione cruciata seu bello sacro denuo suscipiendo, quae plerique jam furdis praetermiserant auribus, pauci autem cruce signari sibi pervaderi passi sunt, nunquam tamen militatum abierunt, nec hac vice multum in hanc militiam contribuerunt, usu enim, quid sibi vellent tales petitiones, discere coeperunt.

§. 16.

Anno circiter 1295, Cænobio Reinestadensi magnifice fundato, Jörundus amplissimas possessiones & latifundia adjecit, quorum catalogum Tabulae, quas successor ejus Audinus in hujus rei confirmationem edidit, exhibent. redituumque inde quot annis provenientium summam, si praedium, ubi monasterium constitutum fuit, exceperis, 144 Joachimicorum aequivalentium faciunt. Persvasit praeterea Halberae Thorsteini filiae (ejusdem postea cænobii Antistitae) nec non aliis mulieribus ab opibus paratissimis, ut ad vitam monialem ibidem promovendam, pro re nata pecuniam erogarent. Prima autem hujus Cænobii Abbatissa fuit Catharina, anno 1298, Vestalium societati praeposita, quae Episcopum Holensem

---

(a) Hoc etiam anno testimonium una cum Collega edidit nobis memoratum supra Sect. 2. cap. 1. §. 17. not. pag. 36.

(b) Vide supra Tom. I. pag. 472.

Holensem pro Abbate agnoscerent (a). Exiguo tempore interjecto, Jörundus Cænobium Mödruvallense, quod a Priore regetur, erigi curavit, eidemque divitiis magnifice ornato, se cum successoribus Abbatibus vices sustenturum promisit, qui solus cultui monastico Prioris, rebus vero Oeconomicis Procuratores præficeret. Huic Monasterio affixum egregiæ structuræ templum anno 1303 ejus opera sacris personare cœpit, quo ipse Præsul, Runolfus Verensis, aliique utriusque sortis homines peregre evocati sunt. Peregrinationem tamen ipse Episcopus nunquam suscepit.

§. 17.

Anno 1302, in Islandiam missus est Alfus de Kroke, quadrantum borealis & orientalis Prælectus, qui proxima ætate, cum Norvegiam repetiisset, Regi promiscua sublesta fide de Islandis narravit. Quare biennio post, eadem qua prius dignitate notabilis, Islandiam cum literis Regis revisit, gravem adeo exactorem agens, ut unicuique laicorum, unam ulnam Islandicam seu centesimam partem ex quovis assis magni pretio Regi solvendam indiceret, plurimaque supra fas postulans, multos popularium exules denunciavit. Id quod dioceseos Holanæ cives ægre ferentes, Alfum in comitiis Hegransensibus adoriebantur, ubi circulatorum quorundam fremitu, clypeos tumultuose pulsantium, adeo perterritus est, ut quo se verteret nescius, opera Theodori Halli Mödruvallensis, clanculum discederet.

§. 18.

Eodem tempore Haqvinus Rex per literas declaravit Svenonem Thoreri, qui se ad pauperum in territorio Skagafjordensi patrocinium contulerat, Jörundum repetundarum accusasse, quippe qui contra Jus Ecclesiasticum Antiquum ex portione balænarum, festis diebus opera rusticorum continenti adveclatam, quæ pauperum sustentationi cederet, ad

(a) Literas de Cænobio Reinestadensi, quas edidit Jörundi successor anno 1315, vide infra ad finem cap. seqv. Litr. A. ex quibus nostri pro seculi genio pietatem, & in sacros usus liberalitatem dignoscere licet.

56 Joachimicorum summam detraxerit, sibiqve quintam partem balænx, *Reidur* dictæ, cujus arvina circiter 50 imperialium pretium adæqvasset, vendicaverit. Factum ministerio ecclesiastico plane indignum. Horum restitutionem ei Rex injunxit ultra diem a publicatione Diplomatis decimum quartum nullo modo differendam, si autem detrectaverit, Præfecti Regii tantum e facultatibus ejus auferrent, quanto pauperes antea defraudaverat, observato itidem fænore ex communi temporis lege, justaqve æstimatione perfolvendo (a).

§. 19.

Anno 1307 Archiepiscopus Jörundus in Islandiam legatos amandavit, Bjornum quendam ex ordine Prædicatorum Nidarosensium, & Laurentium Kalfi filium Jörundi Holensis olim alumnum, quem Norvegia, in mandatis Archiepiscopi non sine favore exsequendis, per tredecim annos occupatum detinuerat. Hi utramque diocæsin Holanam & Skalholtensem peragrarè jussi, vîsitationem in Quadrante australi ordiebantur, eandemqve cum continuis itineribus nulla re offensi per occidentalem pergrassent, Holar adventante hyeme concesserunt, quam Bjornus ab Episcopo summa quidem humanitate exceptus ibidem transiit, sed Laurentius Mödruvallis apud Theodorum Halli hyemavit, cui cognati episcopi non sine irrisione pristinam fortunam exprobravere, quod Præful ipsum omnibus rebus egentem erudiendum suscepisset, jam vero sibi potestatem eundem Episcopatu deponendi, auctoritate Archiepiscopi suffultus, arrogaret.

§. 20.

Auxit dissidium mors & sepultura Solveigæ cujusdam Lopti filix, quam maritus contra legis ecclesiasticæ morem, præterito templo Bajafænsi

---

(a) Ipsissimum Regiæ Majestatis rescriptum in nostra de *Jure Ecclesiast. Islandorum Dissert. Hist. Critic.* & supra Sect. I. cap. 4. §. 2. Tom. I. pag. 417 legi potest, Jörundum autem inmerito apud Regem dissimatum fuisse, non tantum ipsis in egenos & sacros usus erogationes evincunt, sed & *Annalium* fides testatur, Alfum de Kroke, aliosqve, Regi multa ex Islandia falsa & meram spirantia calumniam retulisse. Vid. supra Tom. I. pag. 544.

ensi in cœmiterio Munkathveraænsi sepelivit, quod Laurentius prohibuit, Episcopus autem permisit, tandemque eam ob causam Visitator nomine Archiepiscopi Monasterio Thveraænsi sacris interdixit. Quod interdictum Præsul, assentiente Biôrno Laurentii Collega contempsit & rescidit. Qui etiam in Episcopi gratiam ulteriorem per Holensem dicecesin visitationem omisit. Laurentius autem imperata peragere volens, multa scandalosa, malos mores, incestus, adulteria, illicita connubia, taliaque invenisse sibi visus est, quæ senescentis Episcopi aut vigilantiam effugerant, aut in amicorum & cognatorum gratiam dissimulata fuerant, quæ omnia, priusquam abiret, eidem publice exprobravit. Præsul itaque, Gudmundum quendam, cum literis & ingenti pecunia, ut Laurentii acta traduceret, ipsumque summopere diffamaret, sibi amicos pararet, illum vero everteret, in Norvegiam ablegavit. Qui Laurentium antevertens, rem ex voto consecit. Nam quam primum Laurentius Nidarosiam appulit, ferreis ligatus catenis, in tæterrimum conjicitur carcerem, & ex vinculis causam dicere coactus, tandem ad ipsum Jörundum, quem adeo offenderat, vinctus remittitur, ut ex ejus arbitrio pœnas daret. Qui, tantum ab inimici adversa pressi fortuna, insultatione aut graviore ulla pœna abhorruit, ut eundem statim absolveret, offensasque condonaret; & ubicunque locorum, sive in sua sive in Skalholtina dicecesi manere placeret, liberum fecit, ex quo ille litterario otio semet reficiens aliisque informans, ab anno 1313. in Monasterio Thingörensî, suscepto cucullo ad annum 1322, plerumque delituit.

§. 21.

Coenobio Thingörensî Jörundus, præsidente ibidem Vermundo Abbate decimas Episcopo debitas, quas Monasterio Jonas Ogmundi addiderat, ademit, sed earum vice prædium Hialltabackam Monasterio adjecit, quod postea Audinus Rufus revocavit, unde inter ipsum Abbatemque Gudmundum dissensiones exortæ sunt. Erat Jörundus plerisque id temporis conterraneorum sagacior, in rebus dignoscendis perspicacior, a dissidiis alienus, cujusvis fortis adversariis, cum res judicio esset experienda, palmam facile præripiens, quem fortuna & communis mortalium favor constanter adjuverunt, munificentia vero & quam in ædificia sacra fecerat impensarum magnitudo commendarunt. Disciplinam ecclesiasti-

cam sub Gudmundo, Botolpho, & Henrico Episcopis collapsam in diœcesi Holana erexit (a). Cœnobîa Reineftadense & Mœdruvallense magno sumtu latifundiorumqve adjectione fundavit. Templum cathedrale sumtuose magnificeqve Holis exstruxit. Templo Skalholtensi incendio consumto omnia vestimenta Pontificalia dono misit. Scholam præterea Holis aperuit, unde multi prodire, Rectore Oblaudo Sacerdote, qui olim in Norvegia Archi Præfuli, nunc autem Jörundo cognationis jure in intimis fuit, Laurentio Kalfi filio, aliisque.

§. 22.

Extremo ætatis tempore, cum Jörundus ob ingravescentem senectam visitandæ diœcesi non sufficeret, pluraqve crescente licentia in deterius ruerent, Kodranus Sacerdos Rani filius illi ab Eilifo Archiepiscopo coadjutor adjunctus fuit. Ipse vero morti vicinus, Thorsteinum quendam Illugonis, vulgo Skardensem dictum, Officiale constituit. Tandemqve ipsis calend. Februarii anno 1313, cum 46 annos in episcopatu consumisset, vitam cum morte commutavit. Post cujus mortem maxima quæqve Kodranus sibi arrogans, gratia & favore Archiepiscopi fretus, regimen ecclesiasticum in diœcesi Holana, spreto Thorsteino & Jörundi constitutione arripuit. Cumqve Thorsteinus & Kodranus diversa spirarent, & ex animorum & affectuum diversitate nil boni evenire posset, Thorsteinus Norvegiam Archiepiscopum consulturus abiit, qui anno sequente rediens, Archipræfulis votum retulit, Holanæ diœceseos Inspectorem usque ad subsequens Episcopi adventum acturus.

CAP. II.

De Audino Ruso, Thorbergi filio.

§. I.

Audinus Rufus, natione Norvegus, ex antiquissimæ nobilitatis familia ortus, inter Canonicos Nidarosienses principe loco ponendus, diu

(a) Ejus statutum ad hanc rem pertinens, vid. infra cap. 3. ad finem.

diu Thrundhiemi Haconis Regis Magnæi Qvæstorem egit, ipsiqve semper fuit carissimus, patrocinio templi Thrundnesensis, quod Matri Virgini dicatum erat, rerum affluentia, & communi Nobilium veneratione spectabilis. Anno 1291, inter Jörundum Archipræsulem cæterosqve Canonicos Nidarosienfes discordiæ primum enasci cœperunt, quæ sub auspicijs Coryphaeorum, Eilifi postea Archiepiscopi, Sighvati Landi & Audini Rufi tandem in odium plusquam vatiniatum excrevere. Illi enim, jugi provocatione ad Papam facta, e Roma literas Archiepiscopo officientes accersiverunt, eo rem deducentes, ut Jörundus a Bonifacio Pontifice, ejus nominis 8 anno 1297 ab officio suspenderetur. Qui iter ad Pontificem ingressus, Parisijs subitanea morbi vi ulteriorem profectio- nis facultatem præcipiente subsistens, per Legatos ad Papam missos, pri- stina dignitate recuperata, post integri anni absentiam domum rediit,

§. 2.

Mutuas hæc diffensiones licet Hacon Magnæus in festo omnium sanctorum anni 1299, cum diademate ornaretur, ad pacionem perdu- xerit, ea tamen diuturnitatis impatiens, brevi exspiravit; nam cum Archi- episcopus admonitionibus & minis obsequium illis extorqvere conatus frustra esset, tandem in eorum partes Abbas Holmenfis & oppidani cum scholasticis abierunt, eo successu, ut, qui mandata Archiepiscopi sectæ adversanti inimica exsequi auderet, inter Laicos Clericosve inventus esset nemo, eaqve propter Jörundus per Laurentium Islandum sibi amicissi- mum, solenni quodam die in templo Nidarosienfi, dum sacra perageren- tur, anathematis in Canonicos profundi curavit, quo sibi Lauren- tius ad futuras calamitates & infortunium viam stravit. Quoniam au- tem summa gratia apud Regem fuit Jörundus, per literas ei similtates & injurias, quibus se a turba monastica læcessi conqvestus est, declarat, ejus auctoritatem qua ipsorum furor coerceri possiet, expetens. Rex votis annuens, cum ingenti utriusqve status satellitio profectus est, Thrundhiemiqve, quo Archiepiscopum & Canonicos conciverat, con- ventum agitavit, optione illis delata, aut ultra, non solum Norvegiam, sed etiam totius regni limites, cum asseclis exulandi, aut Archiepiscopi se fidei committendi, quem ductu & consilio Regis optimatumqve arbitrum

agnoscerent, quod potius ducentes, ad pactas inducias aliquantisper quiescebant (a).

§. 3.

Anno 1308, cum Jörundum Archiepiscopum gravior valetudo e lecto surgere prohiberet, sectæ adversariæ Coryphæi Eilifus & Audinus (nam interjectu temporis Sighvatus in fata concesserat) summam regiminis arripere. Eilifus enim partam mox Officialis dignitatem, defuncto postea Jörundo, cum Archipræfulatu permutavit. Hic vero ab Eilifo & Canonis in Jörundi Episcopi Holensis locum delectus, 4 Calend. Decembr. anno 1313 infulam accepit. Proximo hinc anno Thorstanus Skardenfis & Sniolfus, sacerdotes, qui procuracionem diœceseos Holanæ in adventum Audini, gererent, Decreta Pontificis secum adportarunt, quibus decimas a bonis Ecclesiasticis publice solvendæ, redimendæ Palestinæ ergo, exegit. Ipse vero Audinus eodem anno paulo post, vel ut alii (b) 1315 ad lingulam Seleyre in sinu Borgarfjordensi delatus, Islandiam ingreditur, unde per tesqva, vulgo Sand, recta ad Cathedram profectus est, quo cum adventum esset, a Clero eminentioris notæ ibidem congregato, nulla pompa aut honore excipitur, sed ob itineris molestiam gravis, dieteriis quorundam, Kodrani præprimis & Sniolfi lacessitur. Hic totius diœceseos Clerum ad obsequii juramentum adegit (c).

§. 4.

Erant in eo multæ virtutes, præter magnificentiam summa liberalitas. Hic primus hypocaustum, quod fornace caleret, Holis extruendum

(a) Conf. supra Sect. I. cap. 9. §. 9. not. Tom. I. pag. 448.

(b) Secundum *Annales Flateyenses* Audinus in Islandiam venit anno 1314. Sed secundum *Vitam Laurentii & Annal. Skalbolsenses* anno 1315, quod etiam verum esse probat Diploma, Audini Nidarosia anno 1315 agentis mentionem faciens, quod invenitur in Celeberr. *SCHÖNINGGS* Beskrivelse over Trondhiems Domkirke. Auhang pag. 59. No. 69.

(c) *Annal. Flateyenses*. Tantus jam fuit fastus clericalis, tantaque Audini auctoritas, ut a clero juramentum fidelitatis seu homagium, non secus ac Reges, exigeret.

dum curavit (a). Ille etiam saxa viva, in monte quodam, dicto Raftahlid, ab Holis austrum versus primus invenit, domumque comportari fecit, ex quibus officinae lapidariae, quam secum advexerat, beneficio elaboratis, altare concavum, addita janua ferrea aedificari curavit, in quo pretiosa Cathedrae & ornamenta templi, tutius ab incendiis, si forte grassarentur, servari possent. Ex eadem materia, gradus circa altare contiguos, aenae templi & caminum hypocausti confici iussit. Supremum altare exquisita pictoris arte decoravit, cujus signa hodieum conspici dicuntur. Superiorem aedium partem, ubi Episcopi sedem haberent, tanta magnificentia exornari curabat, ut omnes structuras in Islandia excellentiae laude superaret. Cathedralam insuper sacris vestibus & superhumerali magni splendoris dotavit. Quae omnia, licet citra bonorum Cathedralium detrimentum acquiri non potuerint, ejus tamen generositatem & magnificentiam deprædicant. Quibus accessit singularis hospitalitas; Nam non solum amicos, sed etiam inimicos convicti dignatus est. Saepe enim adversarios suos Holis ob causas tractandas comparentes, cum prandendi aut cœnandi tempus instaret, his verbis compellasse fertur: *Mensam accedamus, nec offensivam meam in escas transferite.* Taliqve munificentia & hospitalitate, multorum animos demulsit, ut arbitrium rei obtineret.

§. 5.

Cætera officio rite satisfecit, vir adeo religiosus, ut quotidie tertiam partem Psalterii Mariae & Davidis perlegeret. Festis Mariae & Apostolorum, & diebus quibusdam Episcoporum memoriae dicatis, ab omni ciborum genere, præter aquam, abstinuit. Tempore Quadragesimali, & Adventus jejunio, pariter ac in festis cardinalibus, sacra frequentavit, tantaque erat vocis majestas, ut auditorum sensus canendi dulcedine moveret. Primo episcopatus anno, svasu Regis Haconis, sepulchrum Gudmundi Episcopi investigavit, sed cum inquisitio in interiore templi parte

U 3

facta

(a) Hoc Censaculum, idem quod ab initio accepit schema, hodie adhuc retinere perhibetur, præter trabem ferream, quam nostra ætate, circa annum 1770, cum mercatores ob bellum Danico-Svecicum Islandiam non frequentarent, Biörn Thorleivus sustulit. Estque sine dubio omnium in Islandia aedificiorum vetustissimum.

facta incassum caderet, Kolli fabri opera, qv̄i ex relatione Jörundi, sepulture locum demonstrabat, ossa ejus in anteriore templo reperta sunt, tibiariam nodis & fracturis, quas passus fuerat, veritatem indicantibus. Qv̄æ novo capulo inclusa, ante crucem, qv̄æ dicitur Major, collocari, clathrisque circumdari curavit. Hinc postea Die Translocationis Gudmundi, 6. scil. Cal. Novembris, magnus mortalium confluxus Holis apparuit, ipsissimo Episcopo inferias celebrante, qv̄i Gudmundum semper exinde veneratus est. Hactenus autem memoria Gudmundi pari ac reliquorum Episcoporum oblivione usque ad neglectum tumuli exoleverat.

§. 6.

Audinus etiam, Divi Jonæ Diem e sepulchro subblati, qv̄i ante ejus tempora sacrorum tantum exercitio colebatur, inter majoris notæ festa numerari jussit. Anno 1320, magna incolas annonæ penuria cum affligeret, quam hyems tempestatibus fœda & glacies Grönlandica, vulgo *Hafis* terræ nostræ advoluta exasperavit. Auctor erat Audinus, votis Jonæ Holensî Episcopo in ipso festo Paschatis nuncupandis, quibus coloni tributarii per tractum Skagafjordensem ad pendendum pellem seu vellus ovile, unde simulacrum ejus conficeretur, se obstringerent. Quo facto actutum in processione, dum scrinium Jonæ exportaretur, turbida aqvilonis rabies in commodam aëris temperationem transmutata est; exactaque missa, zephyris blande adspirantibus, nix resolvi cœpit, tellusque aggesta glacierum strue paulatim liberata, ver sequens rara agrorum fertilitate nobilitavit.

§. 7.

Canit insuper Audini encomia ludus literarius quem Holis habuit, Egillo Ejulfi & Jona Kodrani moderatoribus a multis frequentatus, unde inter complures alios Einarus Hassidinus, Thorsteinus Halli, Jonas Kodrani, Paulus Thorstanides, & Thormodus Ketilli, non sine eruditio- nis laude prodierunt (a). Ille quoque fundationem Monasterii Reincsta- densis a Jörundo factam confirmavit (b).

§. 8.

(a) Vid supra Tom. I. pag. 591. sq.

(b) Hoc Diploma vid. ad finem Cap. Litr. A. De quo non abs re esse putamus monere, illud

§. 8.

Quamquam Audinus multa probitate conspicuus erat, tamen convetudinis provincialis ignarus, nimium sermoni quorundam indulgit, facies illi ad discordias adversus alios suscipiendas præferentium. Domum enim reversus e visitatione prima quam fecit per occidentales diœceseos tractus, circa autumnum ejusdem, quo cathedram adiit, anni, in quo templum Thingeyrense consecravit, sacerdotem Skulonem Illugonis Procuratione depositum, non sine bonorum jactura expulit; instantique mox hyeme, discordiæ illi cum Sniolfo & Kodrano sacerdotibus intercedentes eo creverunt, ut Sniolfus eandem cum Kodrano exauctorationis pœnam subiisset, nisi obsequii maturitate declinasset. Quam tamen reconciliationem Præbenda Grenjadarstadenſi stabilitam, diu Sniolfus non retinuit. Nam paucis post annis, Episcopus ob sustentationem, quam viro cuidam, e bonis iisdem ecclesiasticis assignaverat, denegatam stimulat, non solum præbendæ beneficio Sniolfum privavit, sed etiam cum jurejurando septem Sacerdotes, e peno ecclesiastico Grenjadarstadis gratos alendos esse probatum dedisset, consortio christianorum exclusit, qua ille pœna haut multum commotus, anno 1319, ad exteros abiit.

§. 9.

Prima episcopatus hyeme, Clerus melioris notæ Holis, Die Gregorii comparuit, ab Episcopo in plerisque alienus, excepto Hafſido Sacerdote Breidabolstadenſi ei amicissimo, ideoque non sine muneribus dimittendo. Simul his quoque adfuit Kodranus sacerdos, cujus causa factum est, ut cum eam partem missæ absolviſſet, quam Evangelium exciperet, sacris ulterius peragendis desisteret. Illum enim triplici crimine excommunicationis multam sibi contraxisse judicabat. 1) Quod Canonicis Monasterii Mödrvallenſis, non sine bonorum

---

illud omnium antiquissimum esse quæ nobis videre contigit, quod annum salutis, locum, & diem, adscriptum habet. Unde suspicati sumus, Audinum hunc morem primum in Islandia usurpasse & indigenas eundem docuisse. Et, si annus & dies hujus Documenti recte se habent, necesse est Audinum in Islandiam venisse anno 1314. Confer supra §. 3. pag. 136.

rum profusione, administrationem civilem concessisset. 2) Officialis dignitatem post mortem Jörundi, præter fas, arripuisset. 3) In sui contemptum conspirasset. Hic igitur Audinus & Kodranus, nulla pacis conditione adhibita, ultima vice se invicem adspiciebant. Nam Kodranus in Norvegiam delatus, anno 1319, supremum diem obiit, sui ordinis, complurium testimonio, decus.

§. IO.

Anno 1319, qvo Audinus Thorerum Abbatem Munkathveraaensem exactoravit, templum & monasterium Mödrvallense, una cum campanis & cultu religioso, communi incendio deflagarunt. In causa fuit incuria Canonicorum, qui noctu domum e Gafeyra reversi, lumina, probe adpoti, incaute vibrabant, unde serinium, qvo ornamenta templi servabantur, flammam primum avide excipiens, latius ignem diffudit. Episcopus tanta forte impulsus, sodales monasticos in diversum expulit, alios parœciis præficiens, alios Holas deducens, Thorbiörnnum nempe & Jörundum, qvos ad extrema ibi vitæ sustentavit. Ingemundus autem in Norvegiam trajecit, canonicis Helgafetrensibus ad tempus adjungendus. Reditus autem universos e bonis Monasterii in usus cathedræ Præful convertit.

§. II.

Eodem anno prædium Hialtabacka, cui sacerdotem Jongeirum præfecit, retractat (a), magna cum offensione Abbatis Thingörens, restitutionem decimarum ex territoriis ultra amnem Vatnsdalsa sitis, pendendarum frustra urgentis, qvas ex constitutione primi fundatoris Sancti Jonæ Holensis Episcopi, cœnobio nequaquam adimendas contendit, omniaque arbitrio Archiepiscopi commissurus, iter ad exteros anno 1318 ingreditur; seqvens biennium in Norvegia consumere coactus, ad Archiepiscopo,

(*) Causa hujus retractationis mera erat avaritia, nam Jörundus Audini antecessor decimis monasterium privaverat; & rationibus suis æconomicis prospiciens, prædium Hialtabacka redhōstimenti loco monasterio dederat (Vid. supra pag. 152). Sed Audinus monasterio, nec decimas ex primi fundatoris voluntate, nec redhōstimentum ex antecessoris contractu, concedere voluit.

episcopo, qui absente Audino, in paucis amicissimo, causarum transactionem differebat. Episcopus vero post discessum Gudmundi Abbatis, ordinariam per occidentales Quartæ angulos visitationem exorsus, cum Thingeyras perveniret, nulla processione a Canonicis, januas templi monasteriiqve occludentibus, excipitur, nec colloquio dignatur. Bionus id temporis Cœnsobiarcha cum focis turmam rusticorum congregaverat, quæ illum a monasterio potiundo, si forte audacius aggrediretur, prohiberet. Sed tanti conatus indicia non fecit. Cibus tantum in promptu erat, potus vero negabatur.

§. 12.

Circa eundem annum, Episcopi & nomophylaces, una cum primatibus & popularibus quibusdam, peregrinari jussi sunt, quapropter Egillus Ejulsi, uno socio, qui fuit Grimus Oseigi, contentus, vices Episcopi Audini expeditum, patria egredi statuit, sed itineris prosperitate destitutus remansit. Idem temporis Audinus libellos daticos seu rationaria omnium in diœcesi Holana templorum conscribi curavit, quæ Holis adhuc conspiciuntur (a). Anno 1319 magnum denuo strepitum in Quartâ boreali, exactiones Audini, svasu quorundam decimas quadripartitas ex quovis asse postulantis excitaverunt. Quibus effectum est, ut circulatorum turma, quæ angusta viarum, vulgo Hofdahóla obseperat, in Episcopum ferme irruisset, nisi Rafnus Glaumbajensis pacificorum opera adjutus supervenisset, efferatosque animos sponsione demulisset, Episcopum novitate pensionum eos nequaquam vexaturum. In Comitibus universalibus ejusdem anni, laici diœceleos Holanæ in reprobationem novitatum Audini consentiebant. Grimusque Nomophylax cum Nobili Procerum satellitio Holas profectus, de eadem re coram disputavit, Episcopo nil prorsus concedente, qui illum offenderant, pacem obsequio redimentibus.

§. 13.

(a) Regia auctoritate confirmata. Vide Regis gloriosissimi Christiani VI Instructionem (ut loqui amant) *Episcopis Islandiæ* anno 1746 d. I Julii datam, Art. 16, in qua tamen conscriptio hujus *rationalarii* ad 1398 refertur, quod ad nostrum calculum corrigendum esse nemo non videt.

§. 13.

Hac ætate. Arnas S'alholtensis, Ketillus & Snorro Nomophylæes, cum multis aliis, superioris anni evocationi morem gesturi, patriam reliquere. Audinus vero circa autumnum pari necessitate Norvegiam visurus, adversa tempestate rejicitur. Per hos, ut puto, literæ quadrantis septentrionalis civium, quibus insolentiam Audini conqvesti erant, Haconi Regi deferendæ fuerunt (a). Iisdem autem aspectum Haqvini Regis, accelerans fatum, cui anno 1319 ad 8 idus Maji concesserat, interclusit, quod etiam Magno Erici, ejus e filia nepoti Regiam dignitatem, qua quærimulus affectus est, detulit, Erlendo vero Vidkunni filio, svasu Archiepiscopi & concordii popularium suffragio, administrationem regni, donec Rex ad justam ætatem perveniret, acquisivit. Seqvente autem anno, quo Snorro Nomophylax & Ketillus Regi ab Insularis homagium exegerunt, alias sub ejusdem nomine literas, diæceseos Holanæ alannos responsi loco accepisse, verosimile est (b).

§. 14.

Circa hæc Egillus Sacerdos Audino Præsuli amicissimus, cum Episcopo probasset quantum opera Laurentii, qui tunc cucullum Thingeyris susceperat, in suas partes deducti, auctoritati ejus adderet, eo Præsulem compulit, ut eadem hyeme Egillum Thingeyras mitteret, qui Laurentium Holas ab Episcopo honorifice accipiendum secum adduxit. Cujus amicitiam obsequii sponcione comparatam, ut Laurentius firmiorem efficeret, Eysteinum Episcopi ex filia nepotem secum abduxit, literis probe imbuendum, quæ postero tempore eum adeo nobilitarunt, ut præbenda templi Thrundnesensis, qua avus quondam fruitus fuerat, longo tempore gavisus sit.

§. 15.

(a) Norvegis suis Rex Hæon anno 1316 ad reprimendam Episcoporum insolentiam & avaritiam edictum proposuerat, quod in Islandiam circa annum 1318 seu 1319 perlatum, Audinus rejecit, ut in hoc anno ad Regem datis literis Holanæ diæceseos incolæ conqueruntur. Vide ad finem hujus Cap. Lit. B.

(b) Vide *Dissert. de Jure Eccl. Island.* part. 1. cap. 4. & supra Tom. 2. pag. 545.

§. 15.

Anno 1320. Audinus Archiepiscopi literis evocatus, eadem ætate Egilli Sacerdotis, Ormiqve Thorstaniðæ sodalicio stipatus, Norvegiam petiit, Thrundhiemumqve delatus, ab Archiepiscopo summa cum hilaritate excipiebatur. Hic toto tempore Natalitiorum (a) Audinus magnificum celebravit convivium, in quo Archiepiscopus complures dies contrivit. Qua incunte festivitate, ipse hospes dolorem circa poplitem sensit, qui magis magisque ingravescens, medicorum tandem opem omnino respuit, & per totum corpus diffusus, ad remedium usum vehementius exarsit. Quæ tamen ægritudo ne quicquam de singulari, qua pollebat, animi præsentia & in convivas lauticia, detrahere valuit. Ipse enim quotidie sua præsentia eos exhilaravit, usque dum tandem, epoto Beatæ Virginis scypho, gratis Deo & Matri Virgini impense actis, præsentibus, ut preces pro se ad Deum funderent, expostulatis, se intra paucos dies e vivis excessurum prædixit. Cumqve optimates donis magnifice cumulasset, orans, ne a convivali festivitate sua fata detertere paterentur, lectum male firmus petiit, supremaqve constitutione exanime corpus, cum in templo Beatæ Matri sacro, cui præfuerat, condi nequireret, ad eadem ejusdem nomini dicatam Thrundhiemi sitam sepeliendum flagitabat.

§. 16.

Hic, cum extremam unctionem accepisset ab Archiepiscopo, quem episcopali successione dignissimum censeat, interrogatus respondit: Islandiam quidem penuria bonorum sacerdotum non laborare, sed coram Deo se testari, neminem æque ac Laurentium Kalfi filium, muneri suscipiendo esse idoneum, quem, præter vitam monasticam & religionis observationem, peritia Juris Ecclesiastici magnopere commendat. Pollere præterea ætatis judicii maturitate, non solum ad privilegia ecclesiastica tuenda, sed & ad diceceseos Holanæ contumaces refranandos

X 2

apptiffi-

(a) Hinc etiam nostri divitiæ & magnificentia intelliguntur. Nam tempus Natalitiorum usque ad festum Purificationis extendendum esse, inde colligitur, quod ipse non dum finito convivii tempore deceaserit, quod tamen 9 cal. Februarii accidit. Ipso autem mortuo id in ejusdem parentalia mutarunt amici.

aptissimum, quorum licentia Præfulem, qui eis non minus scienter quam severe imperet, requirat. Et quanquam Archipræful pristinam Laurentii adversus ipsos pertinaciam, quam in anathematismis declarandis exseruerit, multum exagitet, illam tamen offensionem necessitati ecclesiæ cedere debere Audinus asseveravit, decereque, siquam ab illis injuriam expertus fuerit, eandem hac dignitate repensam deprehendat, nec illi vitio vertendum, quod ab obsequio domini non recesserit. Hæc magno adstantium applausu, & largo utrinque fletu elocutus, anno 1321, 6. Cal. Februarii, animam exhalavit, cum 7. aut ad summum 8. annos in episcopatu transfegisset.

Litr. A.

- (a) In nomine Domini Amen. Þat se öllum mönnum kunnigt. at þá er lidit var frá hingaburdi vors herra Jesu Christi 1315 ár prófudum ver Audun með guds miskunn biskup á Hólum fyrir síálfra vora raun ok margra dugandis manna framsögn. hvörfu fagruga ok heidruga forsió virduligr herra góðrar minningar Jörundr er næst var fyrir oss biskup H. Hólakirkju hefr henne veitt. ok síálfa hana ok hennar datur margfallduga prýdt með virtligri fyrerhyggju hvadañ af er hann setti Systraklaustr at Stad í Reinisnesi fyrr enn Möðruvallaklaustr. gefande þar til þessar eignar meðr fullu skilríki. Hálfan stadinn heima. Haffsteinsfide. Grafer

(*) Mortem ejus ad annum 1322 referunt, *Vita Laurentii* Manufet. & *Annales Flateyenses Annales vero Breviares* ad 1321. Unicam habuit Audinus filiam nomine Olufam, quæ primum nupsit Thorsteino, ex quo Eysteinum & Thorsteinum, Rufos etiam cognominatos, filios habuit; deinde eam Clemens duxit, & ex ea Vigleikum suscepit. Conf. *Laurentii Vita* Manufet.

- (a) *Id est*: In nomine Domini, amen. Innotescat singulis nos Audinum divina misericordia Holanæ cæthedræ Præsidem, anno post Christum natum 1315, non minus propria experientia quam frugi hominum testimonio compertos fuisse; quanta cum laude & ratione venerabilis noster prædecessor, Jörundus, bonæ memoriæ, Holensis Ecclesiæ Episcopus, curam ejus gesserit, eandemque æque ac filias ejus prospicienter ornavit. Non enim tantum Cænobium Sororibus dictum Stadi Reenenesium fundavit, sed aliud Möðruvallis erigi fecit, cui, sc. Reenestadeni latifundia quæ sequens recenset Catalogus, adjeçit. Dimidium fundi monastici, *Haffsteinsfide*, duo prædia com-

muni

Grafer tvær. Pávastade. Vermflaland hálf. Hiallsland. Skardfá. Hólstöpul. Dadaftade. Hóla. Fofs hálfan. Brókarlak hálfan. Hundsnes. Selá hálf. Hof. Feriuhamar. Káraftade. Hróarsdal. Kelludal. Backa. Skaurdugil ytra. gekk landsleiga af þessum iörðum utan heima ok Hafsteinsstöðum in summa þriátio ok sex hundrud. So leiddi hann til. med heilum fortölum ok fögrum kenningum Frú Hallberu er síðan vard Abbadis sagds klauftrs oc margar adrar ríkar konur medr miklu gótze at styrkia stadinn ok heilaga reglu ok prýða medr fögrum lifnade. Nú af því at ofs sýneft þesse hanns skípan sva hiálpfamlig sem nytfamlig. bæde til sálu ok samdar honum ok ofs ok vorum lögligum epterkomendum. þó at í nokkrum greinum sýnist hann framarr gefit hafa af Holastadargótzi enn heilagrar kirkiu lög votta. þá stadfestum ver þessa hanns skípan ok giöf æfinliga. úbrigdanliga halldnum rette sænd ok lögum heilagrar Hóla kirkiu um biskupstíunder af eignum optnefnds klauftrs. Vitit ok fyrir víst at ver skulum vera þeirra formadr ok ábóte þeim ok stad þeirra ok gótze til verndar ok hagenda. Bidium ver vora lögliga epterkomendr Hólabiskupa at þer vendit góðvilja til klauftrfins ok sýstranna medr ástfænd ok födrigrí umhyggju. fyrirbiódandi hverium manni at kallfa þær edr únáða. hindra edr tálma yfer fogdu gótze af sínum rettindum.

X 3

Vantum

muni nomine *Gröf, Pavaftade, Vermflaland dimidiatum, Hiallsland, Skardfá, Hólstöpul, Dadaftade, Hóla, Hundnes, Hof, Feriuhamar, Káraftade, Hróarsdal, Kelludal, Backa, Skurdugil* uterius, *Selá, Brókarlak & Foff*, ied tria postrema e parte dimidia, ex quorum locatione 144 joachimicorum summa redibat, si *Hafsteinslade* & portionem in pradio *Stadenf* assignatam de serie expunxeris. Movit indein speciosis argumentis & pia exhortatione Halthoræ, ejusdem Cænobii postea Antistite, assentionem, una cum aliis, quas præmio proposito allexerat, feminis, ad vitam monasticam ibidem suscipiendam, quæ ceremonias & cultum religiosum, honesta morum integritate perornarent. Hanc igitur ejus tam necessariam quam utilem dispensationem, quoniam ipsius pariter ac nostri, nobisque legitime succedentium famæ ac saluti profuturam videamus, quamvis cathedræ, præter leges Ecclesiasticas circumscriptæ speciem præbeat, perpetuo ratam & inviolabilem declaramus, salvo jure honore & privilegio Cathedræ Basilicæ Holanæ, decimas ex universis facultatibus laudati Cænobii Episcopo pendendas exigentis. Et pro certo habebitis nosmet eorundem prædiis possessionibusque tutandis, Procuratorem & Abbatem fore, simul orantes vos, qui iusto ordine nobis in Cathedram Holensem successuri estis Episcopi; ut Cænobium cum monialibus benigno favore & paternæ cura amplectemini, omnibus prohibentes earum quietem interrumpere discretissime laceßere, siye a jure in concessa bona deterrere. *Spe-*

ramus

Væntum ver ok treyftum fastlíga at aller þeir góðer menn sem til þeirra gjöra vel ok vináttufamliga, öðleſt af gude ſálfum í himnaríke ſæmd ok ſáluhálp. enn þeir ſkulu fá af ofs þökk ok afufo. Ok at aller menn verande ok epterkomande viti fyrir víft ok trúi ſtaðfaſtliga þeſſa vora ſkipan ſettum ver fyrir þetta bref vort inn cigli. Datum anno domini prædicto. loco præfato. quarto nonas Aprilis. ordinationis noſtræ anno tertio.

Litr. B.

(b) Virduðligum herra ſínum Háconi med guds náð Noregskóngi hinum kórónada fenda bændr ok almúgi úr Hólabífkupsdæmi á Íslandi kvediu gudz ok vora med audmiúkri þíonuſtu.

Jesús Chríſtus ambuni ydr fyrer margar ok fagar rettarbætur ſem þer haſit ofs gefit ok einkannliga þær ſem í því breſi ſtodu ſem Gunnar Ráðfveinn ydar haſde til Íslands. þó ver hefdum þar minni letta af ein ydr góðvilld haſdi grundvallat. faker þeſs at virduðligr herra Audun Bífkup vill þeim med augu móte ſamþykkr verda. ſo ſem þat Logmadr ſege lög um feſekter í Kríſtindómsbálki. ei vill hann ok at feſekternar minnkeſt í Kríſtindómsrette ſem ydar bref býdr. Her med hefr hann nokkr nýmæli á ofs þegnum ydrum þau ſem ver vilium ei undergánga. Er þat fyrſta at hann
fege

---

ramus & confidimus futurum, ut quicumque illis se factores & amicos exhibuerint, a Deo in regno calorum compensationem salutis & glorie accipiant, a nobis vero gratiam & commendationem; Denique quo universi five in presenti five in futuris seculis hanc nostram constitutionem certam firmamque retineant, sigillum nostrum appendimus. Datum anno Domini prædicto, loco præfato, quarto nonas Aprilis, ordinationis noſtræ anno tertio.

(b) *Id est:* Venerabili Domino suo Haconi, divina clementia Norvegiæ Regi coronato, diæceſeos in Íslandia Holanæ incolæ & populares; salutem & obsequium! compensationem vobis a Jesu Christo pro tot tantisque in noſtram gratiam edicis constitutionibus exoptamus. Illis ſpeciati, quæ literis per conſiliarium veſtrum Gunnarum in Íslandiam allatis comprehenſe ſunt, etiamſi noſtræ levationi benigna veſtra intentione minus ſervierint, eo quod honorificus Episcopus Audinus iisdem adveſatur, indignans multas in Jure Eccleſiaſtico definitas juxta mandatum veſtrum minui & ad ſententiam Nomophylacis diſtribui, qui novis præterea indicationibus ſubditos veſtros onerat, quas admittere nolumus. Prima enim ejus inſtantia eſt, quæ honorum eccleſia-

feger biskupinn ráða ega öllu því gótzze sem til kirknanna er gefit eða golldit. svo ok tíundum ok sálugiðsum ok offre. í móti fornum landsins vana. þvíat kirkiubóndinn hefer æfniliga haft allt þat ofur sem minna er enn hundrat. með biskupanna samþykkt. kirkiunum til upphelldes ok kennemönnum til kostar. ok svo tíunder allar. Enn ver segium at tíundar offret ok sálugiafarnar hafe selft kirkiubændunum til matarverds prestenum ok til tídakaups er bóndinn greider hvartveggja. ok þat æfniliga haft ok halldit. ok því vilium ver eigi biskupanna áform samþykkia. Sú er önnr grein at biskupinn seger at kirkiubóndinn ege at sýna með lögligum vitnum at kirkiunnar skullder hafe lagft í lausafé ok útiarder. elligar seger hann kirkiuna ega fimmtiger hundrud í þá iörd er hún ástendr. enn ver vilium þat eigi samþykkia. Þegar ok at nokkur er kirkiu eignat sem hún stendr á. hefer æfniliga kirkiubóndinn einn vardveitit. þat vill hann prestum sínum til hallds veita. Allar þær smátíunder adrar sem at fornu hafa fátaker haft. ok minna er enn eyristíund. vill hann parta sem adrar tíunder í síora stæde. verdr þat guds ólmufum mikell íkade ok bændum einnin ok þat vilium ver ei þola. Þer hafit fyrerbodit í ydrum brefum at prófatar uppdikte nokkrar fesekter með útfetningu af heilagre kirkiu edr ódrum forbodunum. enn vilia ei lögmanns úrfurdí hlýða.

---

ecclesiasticorum dispensationem sibi arrogat, sive decimæ sive legatæ sint, sive oblationes, sive denique quocunque titulo templis obtigerint. Contra atque ex præfata consuetudine & Episcoporum consensu fieri solebat, quavis oblationes infra 4 imperialis valorem Patrono teniporum ad eadem restauranda & Personas Ecclesiasticas sustentandas cum universis decimis condonantium. Nos vero asseveramus decimas, legatæ, donariæque Procuratoribus expensæ loco cessisse, quam in alimoniam sacerdotum & mercedem pro sacrorum operatione solvendam facerent, quapropter Episcoporum decretum recusamus. Altera est, quæ beneficia nos oportere contendit, ut idoneis convincant testimoniis bona mobilia aut rura procul sita, pecunia, quam templa in nominibus hebuerint, comparata fuisset, si minus, eadem in fundo cui affixa sunt, L. portiones possidere. Similiter etiam, cum aliqua pars, ubi templa locata sunt, ad eorundem usum pertineat, quæ curatorum tutela semper paruit, eandem sacerdotibus contribuere studeat. Decimas minores, quæ scilicet pretium non æquiparant, pauperum sustentationi ante hæc deputatas, non sine elemosinarum dispendio quadrupartionis legi subjiciens, quas novitates cum colonorum damno conjunctas nulli approbamus. Vos præterea literis prohibuistis, ne præpositi proserptione ecclesiasticæ aliarumve interdictionum titulo multas pecuniarias in nos contingant, qui tamen decretum Nomophylacis susque deque habentes, pro lubitu in nos agere non verentur.

hlýða utan sekta ofs ok fækia epter sinne villd, eru flíkar fókner bæde í móti lögum ok landfins vana. þeim sem her hefer gengit í lande med ofs. Góde herra Hákon Kóngur! Þat hefer her lítt ok óheiriliga ordit ok tiltekist þá útlender biskupar hafa her þreyngdir verit inn í landit í móti landfins vana sem at fornu hefer yferstadit, ok í þeirri samþykkt ok ásetninge er skiput var þá heilagur Jón biskup var kosinn af lærdum ok leikum á Islandi. Þat til teikns at biskupar fkylldu svo æ kíofast her í landit síðan. bidjum þer ydr miúkliga at þer síait svo til med guds mikunn at ei se lengi saman ágiarn höfðinge ok heimfkt fólk. því þar af hefer opt mikil óhæfa fket. Síáum ver ok fyrer at á fárra vetra freste hefr kóngdómrinn her ekki utan erfide ok kostnad, enn kirkian allt gótz í landinu med at giöra. Ok því bióðum ver ofs ok öll vor málefne í guds valld ok ydvert. biddande at þer hallder ofs vid fornan ok nýan rett þann sem her hefer verit samþyktr at rettu samtake ok styrkia ofs til at ver hölldum voru frelse ok födrleifdum. skipande ofs öruggt traust svo at ver me gum vandreda-lauft vors rettar niótande verda.

Gefe þat vor herra Jesus Christus at þer síait svo fyrer, at allsvalldande gud hafe lof ok dýrd, enn þer sæmd ok heidr, ver ydrer þenarar nád ok nytsemd bæde nú ok at eyfíu. Amen.

tur, multisque sciendis tam convetudinis huc usque receptæ quam legum terminos transiliunt. Rex optime Hæcqvine! Extra ordinem & successu e republica alieno factum est, cum exteri Episcopi contra prisca instituta regioni nostræ obruti fuerunt, neglecta pactione jam olim confecta, cum Jonas sanctissimus Præsul unanimes clericorum lūcorumque calculo in Episcopum eligeretur, qua conclusum est, ne successio Episcopalis ab indigenis ad extraneos in posterum transiret. Rogamus igitur, qua par est veneratione, divina suffulti gratia providere dignemini, ne avarus princeps in rudem plebeculam diuturna obtineat imperia, ut quo nefarium sæpiuscule irreperit malum, probe scientes aliquot hyemum decursu, bonis per universam regionem censu Ecclesiastico descriptis, nil præter laborem impensasque Regiæ potestati reliquum fore, qua de causa res nostras vestræ cum Deo prospicientiæ committimus, orantes, ut leges, tam recentioribus quam antiquis legitima approbatione receptas, factas estasque nobis reservetis, & ad libertatem patrimoniumque nostrum tuendum retinendumque concurratis, nec non suppetias detis, ut jure concessio frui possimus.

Faxit Dominus Jesus Christus, ut omnia in laudem & gloriam Dei omnipotentis, vestri honorem & commendationem, subditorum vero temporalem & æternam gratiam & emolumentum dirigatis. Amen.

CAP. III.

De Laurentio Kalfi filio.

§. I.

L Laurentius Kalfi, natus 1267 (a); usque ad annum 1283 a Thorarino Sacerdote Vallensi educatus, annum ætatis 16 agens, a Jörundo Episcopo, ludi, quem Hólis aperuerat, literarii alumnis annumerari cœpit, in quo brevi tantum fecit profectum, ut coætaneis doctrinæ & morum integritatis palmam facile præripiens, aliis informandis præficere-tur. Anno 1289, sacerdotio cathedrali initiatus, ita volente Præfule, fasces scholasticos suscepit. Hinc triennio parœciæ Halsensi præponitur, sed rei œconomicæ inuetus, anno vertente Holas ad pristinum vitæ ge-nus lubens remigravit.

§. 2.

Eadem tempestate Sigurdus Hlidenfis, Modruvallis occupatis, a Præfule quantumvis admonitus, renunciare tergiversans, tantam apud eum offensam incurrit, ut Laurentium anathematis in illum fulmen vi-braturum, ni statim respisceret, ad ipsum amandaret, qui non sine magno labore, tempore hyemali Mödruvallas pedes delatus, Sigurdum post oblatam & ab ipso rejectam pacificationem solemniter nomine Episcopi excommunicavit. Qua de causa minaciter appellatus, vix illæ-fus

(a) *Laurentii Vitam* Islandice satis prolixam & non inconcinne a viro quodam Ecclesiastici ordinis non indocto, neque longe post Laurentii mortem conscriptam habemus, ex qua sequentia excerpere visum fuit: Natus est Laurentius, non sine miraculo, ut vult Auctor indigitatus ad 4 idus Augusti, qui est dies Laurentio sacer, ideoque infanti Laurentii nomen inditum fuit. Paternum genus ab Helga sorore Snorronis Sturlasonii celeberrimi Historici, maternum autem ab Illugio, qui primus Holas sedem episcopalem fecit, derivare videtur. Hicce autem Thorarinus est Kuggus ille cognominatus, qui Henrico Episcopo fidum quondam Achatem semet præstitit. Conf. *Sturlunga* lib. 2. cap. 2. *Hjfl. Jona Hølenf.* & *Arna Episc.* cap. 12.

fus elabatur. Quo facto Sigurdus via compendiosiori Laurentium antevertens Holas advolat, apud Præfulem contendens, ex ipsius dignitate & officii haut esse, Regios ab ipso taliter exagitari. Quo Præfulis mentem ita verit, ut culpa in Laurentium coniecta, qui secus ac imperatum fuisset, fecisset, Sigurdum reconciliatum domum dimisit. Laurentius autem suscepti itineris molestiam, Sigurdi conviciis & Præfulis indignatione compensatam videns, accedente præterea Jörundi cognatorum & familiarium exagitatione, & indigna, qua quotidie lacefcebatur invidia, ab ipso mente alienior, Petri Heidenis, qui anno 1293 Holis hyemaverat, comitibus adscriptus, bona cum Præfulis venia peregre abire cogitavit. Sed antequam solveret, Skalholtum ad salutandum Arnam Thorlaci proficiscitur, a quo perhonorifice accipitur, & ut semet Juris Ecclesiastici, tanquam summe necessario studio consecraret, admonitus, addito de futuro vitæ cursu non vano præfagio, summa cum benevolentia dimittitur.

§. 3.

In Norvegiam delatus, per Heidensem Regi innotuit, qui doctrina viri captus, mensæ sacris adhibere numero inferere voluit. Ipse autem gratis impense actis, oblatam benevolentiam, quo minus hac vice amplecti posset, religiosæ peregrinationis necessitate, quam Sarasto Olao Nidarosensi promississet, excusavit (a). Hinc anno 1295. Nidarosiam

---

(a) Haud minor ad salutandum Sanctum Olavam Nidarosensem a Norvegis, Islandis, aliisque, concursus fiebat, quam ab aliis nationibus ad limina Apostolorum, Jacobum Compostellanum &c. Hinc illæ divitiæ superbaque templi cathedralis Nidroienfis ædificatio, quæ passim in Historiis ad sidera usque tollitur. Laurentius in aula Erici Regis versans, amicitiam cum quodam, natione Flandro, nomine *Fytilero* contraxit, qui in festivitate, quam Rex in celebratione festi Natalitiorum instituit, specimen dedit ludi, quem tum temporis *Herbreff*, v. Strepitum militarem vocabant, cujus nominis ratio ita exponitur: *Ludus ille ideo sic nominatur, quia in bello inimici eo terribiti, si ex improvviso edatur, late dissugiunt; tantum edit strepitum, ut perpauci consistere possint; Pregnantes ad ejusdem sonitum abortum faciunt; sed viri ex sedilibus prout sternuntur, aut ad minimum quasi attoniti desciunt.* A *Fytilero* explicari Laurentius potuit, quatuor rerum species tantum sonitum efficere, scilicet, *ignem, sulphur, supam & membranam* seu chartaceum quid, quod nostra lingua, *boksell* insignitur.

osiam veniens, exhibitis Archiepiscopo, quas ab Holensi Præfule acceperat, literis commendatis, datoque scribendi peritiæ, eruditionis & poëseos studii specimen, cui magnopere deditus fuit (a), Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ ut diligentem posthac operam daret, admonitus, inque ejusdem domesticorum & satellitum album inscriptus, Johanni natione Flandro, celebri Juris studioso, informandus traditur. Eadem tempestate odia Archiepiscopi & Capituli Nidarosienfis adeo exardere cæperunt, ut ille tandem Laurentii ministerio usus, ipsos solenniter excommunicandos duceret. Quo Laurentius plusquam vatianum sibi apud eos odium contraxit. Archiepiscopus autem præstiti officii memor, ipsum non tantum templo Divi Olai, quod Nidarosiæ est, præfecit, sed etiam ejusdem Thesaurarium & isthic religiose peregrinantium Pœnitentiarium constituit.

§. 4.

Anno 1307, cum ab Archiepiscopo & Consistorio Nidarosienfi constitutum esset, ut Viscator Archiepiscopali præmunitus auctoritate in Islandiam mitteretur, Laurentius a consultantibus unanimi-

Y 2

ter,

---

gnitur. Hæc *Vita Laurentii* Manusc. refert, sed licet scriptor ejusdem ex ipsius Laurentii ore sua hauserit, statimque post ejus mortem literis mandaverit, ut ex ipsa historia concludi potest, in eo forte erravit, (nisi artificium quoddam pyrotechnicum hic saltem intelligatur) quod papyrus & stupam ad hunc *strepitum militarem* edendum requiri dicat, cum altero tantum farturæ loco opus sit, sed nitrum omnino excludat, quod ejus oblivioni & osecitantæ adscribendum putamus. Nihilominus validum hinc sumi potest argumentum, pulverem pyrium in Europa, imo in Norvegia notum fuisse anno 1294, quod haudquaquam mirandum, cum nunquam nimis laudatus GRAMMIUS in *Act. Societat. Reg. Scient. Havn.* Tom. I. pag. 228. *FELICIS MALLEOLI*, qui 1456 obiit, testimonium adferat, qui dicit artem tormentariam infra spatium ducentorum (ut concludi potest) annorum primitus inventum, sive circa annum 1250. Huc etiam facit nomen *Fyflier*, quod scriptor Vitæ Laurentii nomen proprii Flandri istius fuisse putat, cum revera sit appellativum sclopetarii, cum Gallico hodierno *Fusilier* sono & sensu conveniens.

- (a) Tantis fuit verificator, ut ex tempore de quovis objecto versus pro more seculi fundere posset; cujus specimen dedit cum Jörundo Archiepiscopo certans. Hic enim Laurentium a Poëseos ad Juris Ecclesiastici studium traducturus, talem protulit versiculum: Scisne, quod *Verificatura nihil est nisi falsa figura?* Cui Laurentius alterum ejusdem farris ex tempore opposuit, dicens: Id quidem non nego, sed scire puto vestram Excellentiam, quod *Verificatura nihil est nisi maxima cura.*

iter, utpote ipse Islandus, eruditione & auctoritate pollens, eidem muneri destinatur. Qui, licet omnem moveret lapidem, ut hoc onus in alium devolveretur, frustra tamen fuit. Quapropter Biörnium quendam ex ordine Prædicatorum, pari præditum auctoritate, Archiepiscopo tantum non invito, & ex diviso imperio, nil boni sibi illive pollicente, reliquis vero Canonicis odio magis quam amore Laurentii inductis, strenue suffragantibus, comitem sibi elegit. Vos literis & mandatis Archiepiscopus instruxit. In Laurentium tamen multo prior, ternas ei chartas seu membranas puras, suo munitas sigillo, quibus, prout casus aut necessitas exigeret, ex lubitu inscriberet, modo ne id Archiepiscopi ejusdemve officio & auctoritati officeret, ad quod præsentibus tantum binis ex intimo amicorum collegio jurejurando Laurentium obstrinxerat, clam Biörno tradidit. Quos ipsum aut adulterasse aut e mentium fuisse, inimici postea calumniati sunt.

S. 5.

In Islandiam translati, Skalholtensæm diœcesin sine insigni ulla offensa vistarunt (a); Paucos enim indoctos sacerdotes ab officio removerunt, quod Arnas Helgonis, tum temporis diœcesæ Præsul, aut patienter tulit, aut omnino dissimulavit. Sed Holanam ingredientes, non eodem modo accipiuntur. Biörnium quidem Jorundus Episcopus peramice, Laurentium vero obliquo valde vultu aspexit, quasi is Episcopi nuper cliens, ab ipso educatus & e luto elevatus, eidem jam imperare & insultare gestiret. Quo factum est, ut Biörnus Holis apud Episcopum, Laurentius vero Mœdruvallis apud Thordum Halli hyemarent. Igniculum autem in favillis latentem, casus Solveigæ Lopti filix, hæc Lônguhlidenfis maxime excitavit. Hanc & maritum Thorvaldum Geiri filium invicem dissentientes, sacerdos tribuarius ut connubialem amorem colerent, multoties, sed frustra, monuerat. Hac vero hyeme Die Viridium-Solveiga una sui sexus comitata in templo Bajesaënfi sacris aufculca-

(a) Hæc inter primas, si non omnino prima ecclesiastica visitatio per Islandiam instituta, nil boni quod recitari possit, protulit, & pleræque eam subsequentes eundem finem sortita esse videntur. Plurimi enim proprio magis emolumento quam publicis necessitatibus vellicerunt. Non tamen diffiteor, quasdam suos habuisse haud contemnendos usus, sed rariores hæc sunt, nigroque cygno similes.

auscultatura, inter iter faciendum in amne Hörga submergitur, cujus cadaver Thorvaldus Muncha-Thverá deportari curavit (a), quo etiam magni pretii legata transtulit, non tamen neglecto tetradrachmæ æquamento templo Bajesaënsi ex Juris Ecclesiastici præscripto, loco sepulturæ solvendo. Hoc Hildebrandus sacerdos primum Episcopo, sed frustra, & deinde Laurentio detulit, ad se munus pertinere, corpusque in Bajesaënsi cœmiterio condendum esse contendens. Laurentius Thorvaldum multum de ea re hortatus, Cadaver Bajesa remittendum asseruit, nisi a curione sepulturam in cœmiterio Munka-Thveraænsi pacifceretur. Ille autem ejus decisionem respuens, Jörundum arbitrum appellavit. Hildebrandus itaque, cum omnia frustra esse cerneret, Laurentium ut Archiepiscopi vicarium eo sua sollicitatione impulit, ut postquam admonitione Thoro Abbati, cœtuique monachorum de corpore restituendo vel parochio placando facta nihil effici vidisset, festo quodam die in Munka-Thvera præfens, sententiam, qua cadaver Bajesai terræ mandandum affirmavit, publice pronuntiaret, templumque Munka-Thveraænsis sacris indignum, quamdiu tale corpus ibidem quiesceret, judicavit. Abbas confestim nil interera de cæremoniis remittens, Jörundo per literas litem exposuit. Qui misso Sniolfo sacerdote veniam missas, in adventum sui causam cognituri, celebrandi concessit. Cum vero Sniolfus Thveraa pervenisset, Laurentium protinus acersit, libellumque, quo decisio perscripta fuisset, poposcit, quem Laurentius cum nondum recitatæ absolvisset, Abbas aliique eundem e manibus ejus ereptum, rupto sigillo discerpserunt. Ipsum autem cum comitibus e templo limitibus-que sacris exturbarunt. Theodorus vero Mödruvallensis, graviori quod imminere videbatur periculo, cum eripuit.

Y 3

§. 6.

(a) Quid Thorvaldum ad hanc legis transgressionem, ut uxoris corpus in alieno & legibus vetito sepulchro conderet, inconsultis Magistratibus Ecclesiasticis, non facile dicitur. Non improbabili conjectura est, cogitasse eum, animam defunctæ, quæ in notorio & scandaloso dissidio conjugali, morte repentina perierat, ob sanctitatem monasterii & assiduas inferias, quas ab Abbate & Monachis, ingenti illa pecunia stipulatus fuerat, mitiorem purgatorii cruciatum habituram, quam si ad vulgare illud templum Bajesaënsis sepulta fuisset. Sed factum ejus contra *Jus Ecclesiasticum* fuisse, patet ex ejusdem Cap. II.

§. 6.

Ineunte vere, Jörundus Björno comitatus Mödruvallas proficiscitur, ubi inter Thordum Abbatem & Hildebrandum sacerdotem exigua pecuniæ summa delinitum de cineribus Solveigæ eadem, quæ recepti sunt, tellure quiete continendis fœdus ferendum curavit. Tanta enim auctoritate erat Jörundus, ut universi diœceseos incolæ ipsius arbitrio lubentissime semet submitterent. Laurentii autem ibidem præsentis nec sententia hac de re requirebatur, nec Collega Björnus jam ipsi, sed Episcopo assentiebatur, in cujus gratiam visitationem per Provinciam Jörundi continuaturum se pernegavit. Consilio itaque Episcopi, ætate nondum adulta, ab eodem donis maectatus, Norvegiam revisurus discessit, & Nidarosiam 6 id. Septembr. delatus, cum literas, quas illi Præsul Holensis Archiepiscopo cæterisque Canonicis perferendas credidit, tradidisset, acta Laurentii non leviter exagitavit, multa eum in Islandia nomine Archiepiscopi promulgasse referens, quorum auctorem nesciverit. Hac ipsa ætate, Gudmundum quendam sacerdotali dignitate in Norvegiam Jörundus amandat, qui grandi nummorum pondere ad Archiepiscopum & Canonicos Nidarosenses deferendo instructus, literas de Laurentio acerbe loquentes secum adportat, quæ fidem minus suspectam fecerunt, utpote ab ipso Episcopo profectæ.

§. 7.

Post discessum Biorni, majoribus difficultatibus Laurentius semet implicitum sentiens, quod ea quæ in mandatis intra diœcesin Holanam peragenda habuerat, nondum expedita cerneret. Culpam autem in Jörundum transferre optans, cui nil gratius accidere posse cognovit, quam ut visitatores ejus Provincia inexplorata redirent, dubius hæsit. Nonnulli amicorum, inter quos fuit Haslidus Steini, vir spectatissimæ fidei, auctores ei fuerunt, ut Biornum socio itinere in Norvegiam comitaretur, caveretque ne quicquam is Archiepiscopo, ipso insciente aut absente referret, neque ipse, quamvis nulli Palliatorum secundus esset, Jörundum Holensem vel in minimis læderet. Quam admonitionem, ut a contrariæ partis studio promanantem, mandata Archiepiscopi deserere nefas ratus, eorum consiliis postposuit, qui ipsum ad omnia ex præscripto exsequenda

exsequenda concitarunt. Quare visitationem exorsus, cum nihil commode efficere posset, plerisque Episcopum appellentibus, ejus vero dispensationem respuentibus, Holas se contulit, ab Episcopo flagitans, ut publico Edicto jus hospitii sibi decerneret, ad quod præstandum se Jörundus nulla officii ratione teneri respondit, cum in discessu Biörni auctoritas ejus exspiraverit.

§. 8.

His talibus utrinque peractis, festo quodam die Laurentius templum Cathedrale intrans, ex pulpito, fervido dicendi genere, in perverfos Episcopi domesticorum mores, libidine & incestu impurissimum pecus invehitur, consanguineos præsertim Episcopi, qui ejusdem turpitudinis labem animadversione ecclesiastica non expiaverant, haud oblique pungens, orationemque obsecratione conclusit, ut singuli turpi & flagitiosa consuetudine rejecta, honestoris vitæ tenorem ordirentur. Quam; cum vix absoluta esset, tumultus adstantium exceperit, cognatiqve Præsulis eum fœditissimis conviciis protelarunt. Complures præterea inter ipsum Episcopumque lites hostilis in posterum odii materies accesserunt. Quibus impulsus, cum sibi nullum amplius successum polliceretur; Norvegiam cogitans, priusquam solvit, Holas denuo profectus, Episcopum, qui jam senio langvescens visitandi laborem domestica permutarat quiete, convenit, coram quo libellum, vitiorum ab incuria & illegitima Episcopi in matrimoniis contrahendis dispensatione profectorum illadem prolixè exponentem, recitavit, addens, se eosdem Holanæ diocæses novos Archiepiscopo detecturum. Quibus Jörundus perceptis, amice rogavit, positus discordiis, libellum discindat, literasque mutua benevolentia indices a se Archiepiscopo perferendas accipiat. Quæ cum Laurentium majorem jurisjurandi, quo Archiepiscopo vera de Islandiæ Episcoporum officii administratione relaturum firmaverat, quam ipsius opum & auctoritatis rationem habentem, nil movere cerneret, confestim prosiliens, occasionem de his ulterius disquirendi abruptit. Laurentius itaque destinatum iter exorsus, post longam tandem navigationem, pelagi insvetus, prope festum Michaelis in Norvegiam venit.

§. 9.

Quæ dum in Islandia geruntur, Jörundus Archiepiscopus adeo gravi correptus est morbo, ut lecto affixus, omnem rei tam ecclesiasticæ quam politicæ administrationem in Canonicos Nidarosenses, Eilifum scilicet Kortum postea Archiepiscopum, & Audinum Rufum Holensis dioceseos olim Præfulem, nolens volens devolutam cerneret. Hi rerum potiti, omnibus Archipræfulis amicis servisque expulsis, unius tantum coqui & duorum fervorum famulatio ægrotanti gratificabantur; pristinx Laurentii Archiepiscopo in anathematismis sibi denunciandis præstitæ operæ indignabundi, illum ex Islandia in Norvegiam transvectum, scaphaque egredientem, actutum comprehendendum curant, miserimeque exagitatatum, ad infamem urbis custodiam, vulgo *Gulskiene* dictam, tenebris, algore & graveolentia abominabilem, inter verbera abripiunt, eademque foribus ferrea janua munitis includunt, bona autem publicata fisco ecclesiastico Nidarosensi adjudicarunt. Nec quicquam præter libros, prætextu quorundam ex Clero Islando, eosdem sibi vendicantium servatos, ultorum manus effugit. Cuncta etiam testimonia, & literarum quas habuit subsidia ad se transtulerunt. Biduo in carcere absumto, ad se Laurentium in conclave quoddam compedibus vincitum & squalore oblitum deduci jubent, duplicique crimine accusant; Primo quod oblationes Divi Olai Regis, quas olim procurandas susceperit, turpiter profudisset; Deinde, quod literis Jörundi Archiepiscopi nomine & sigillo adulteratus usus fuisset, quibus additi sunt Codicilli Jörundi Holensis eum non leviter diffamantes. Quam vitiorum seriem ut citra tormenta libenter confiteatur, cum frustra tentassent, aut in Norvegia ab Officiali indictum censuræ genus sufferendi, aut in Islandiam revertendi, Præfule Holano agenda dicitante, optionem illi permittunt. Posterius autem amplexus, in custodiam reducitur.

§. 10.

Sequenti ætate, catenis onustus cum literis Jörundo Holensi adferendis, in Islandiam remittitur. Qui ut primum Holas devenit, Episcopum adiens, in genua procubuit. Præful vero totius tragediæ ex literis præmissis gnarus, illi confestim assurgens, proxima sibi sede receptum,

tum, ut illic triduum recreationi impenderet, amicissime invitabat. Quo transacto, Laurentium & quosdam sacerdotes publicationi mandatorum, quæ ab Eilifo & Nidarosensibus acceperat, interfuturos, in Vestiarium templi convocavit, illique, quid sibi sperandum esset, sciscitanti respondit, dispensationem Collegii monastici obtinere, quo minus sacerdotii functionem ei concedere auderet, utrum vero in suo comitatu morari, an alibi in diœcesi Holana Skalholtensive domicilium sibi constituere vellet, eruditione, quæ haud vulgari pollebat, multis profuturo, libenter permisit.

A quo tempore, seu anno 1309 usque ad 1313, qui fuit Jorundo emortualis, partim in Skalholtensi, partim vero Holensi diœcesi, variorum, præsertim monachorum Thyckvabajensium informationi operam impendens, tempus trivit. Tandem anno 1313 Thingeyris sedem fixit, scholæque, auspiciis Gudmundi Abbatis apertæ præficitur (a), ubi non Abbatem tantum, sed & totum monachorum gregem, multosque alios egregios viros, ad studia excitavit. Anno 1316. in Ordinis Benedictini, qui Thingeyris fuit, fratrum numerum cooptatus, ejus Regulas tanto obsequio & honore coluit, ut ne in minimo quidem deficeret (b).

§. II.

-
- (a) Abbas Thingeyrensis Gudmundus fuit eque vir non malus, & licet indoctus, literarum tamen cupidus & amans, ideoque Laurentium virum doctum, qui timore chori Nidarosensis nusquam tutus agebat, ambabus ulnis accepit; Neque spes eum de illo concepta omnino fessellit; Nam non solum ipsum Abbatem & monasterii alumnos multo doctiores reliquit, sed plurimos etiam alios, qui literarum dulcedine capti, hinc inde ad eum confluebant, iisdem probe imbuunt. Quorum celeberrimos fuerunt Thordus, Gudmundi Nomophylacis filius, Olaus Hialti, Egillus Ejlufi, Bergus Sokki, aliique, de quibus suo loco dicendum. Conf. supra Tom. I. pag. 550.
- (b) Thingeyrensis monasterii alumnus factus Laurentius Regulæ a Sancto Benedicto suis affectis præscriptæ semet præbuit observantissimum, nunquam sine Abbatis venia ex monasterio exiens; nunquam, ne ipsi quidem Abbati, tempore summi silentii interpellanti respondit, omnibusque numeris absolutum monachum præstitit; tantumque hoc vitæ instituto delectatus fuit, ut filium Arnam duodecennem ad se accersitum, eidem mancipandum curaverit.

§. II.

Circa hæc tempora Egillus Ejulfi, Laurentii quondam discipulus, Pastor Cathedralis & Rector scholæ Holanæ factus, Audino Episcopo in paucis carus, ipsi Laurentium reconciliavit. Quo factum fuit, ut moriens Laurentium successorem nominaret. Quam Præfulis electionem, prisca seponentis dissidia, Archiepiscopus Chorusque Nidarosienfis ægre tandem pervasi, ratam esse iusserunt (a), Egillumque Ejulfi, qui tum in Norvegia agebat, binas ab Archiepiscopo adferentem literas in Islandiam ad Laurentium miserunt, unas, quibus ipsi & culpa & pœna antiquarum offensionum penitus remittebatur; Alteras, quibus ut rite electo Holanæ dioceseos Episcopo, quam primum ad sacram ordinationem accipiendam in Norvegiam se conferret. injungebatur. His acceptis, gratiisque Deo amplissime actis, Ketillum Satrapam Regium, & Thorsteinum tum temporis dioceseos Officiale ad se accersivit, quibus stipatus, Holas adolat, inque ipso Laurentii festo electionem solenniter proclamari curat. Rebus deinde Oeconomicis maxime ad methodum & modum quem tenuerat forundus ordinatis, visitationem borealis dioceseos partis auspicatur, & sub autumnum Holas revertens, scholam ibidem aperuit, cui Olaum Hialti filium præfecit. Ineunte autem vere anni 1323 versus occidentem visitationem instituens, omnia quæcunque ei a recto aberrare visa sunt, emendare cœpit. Vergente tandem ætate, navigium ingreditur. Sed ad Halogalandiam appellens, naufragium quidem passus est, fociis tamen & magna parte impedimentorum salvis, unde se Nidarosiam ab Archiepiscopo peramanter excipiendus contulit, hyemeque ibidem in convictu Archiepiscopi transacta 8. Calend. Julii, seu ad festum nativitatæ Baptiste, adstantibus Audino Bergensi & Vilhelmo Orcadensi Episcopo a Eiliso ordinatus, eadem ætate domum revertitur, demandatumque sibi munus summa diligentia administrare aggreditur.

§. 12.

Reliquerat Audinus moriens varias, easque magni momenti tricas & controversias, ad ipsius enodationem seu jurisdictionem pertinentes,
aut

(a) Vid. supra pag. 164.

aut femisopitas, aut omnino intactas, quas Laurentius sibi in patriam reduci decidendas prævidens, omnia ex Archiepiscopi sententia acturus, de his consuluit. Præcipua harum videbatur incendium cœnobii Mödruvallensis, quod cum Episcopus monachorum incuriæ imputaret, monasteriique restaurationem detractaret, Archiepiscopus vero ne hilum quidem in prima fundatione mutare volens, monasterium ab Holano, modo inventarium Cathedræ cessisset, reedificandum esse censuit. Sed de hac controversia delegatos iudices daturum se promisit, quod tandem anno 1326 perfecit. Tunc enim Ingemundus Skuti filius, monachus quondam Mödruvallensis, Norvegia in Islandiam transiens, Archiepiscopi literas attulit, quæ Jonæ Halthori filio, Episcopo Skalholtino & Thorlaco Abbati Verensi causam Mödruvallensem, aut legitimo iudicio aut pactione terminandi potestatem demandarunt. Qui extemplo partes litigantes Mödruvallas convocarunt, & post causæ in utramque partem disceptationem, tandem in conditiones, quas Fratribus obtulit Laurentius, pactionem literis & sigillis munitam fieri curarunt (a). Cujus præcipua erant contenta, ut exstructo & pro re nata ornato monasterio, additisque omnibus ad victum & amictum necessariis, Præsul tot fratres ibidem sustentendos curaret, quot Jörundi primi Fundatoris Constitutio alendos præscriberet. Prioreque imposito, ipse Abbatem ageret. Quæ omnia Laurentius magna cura neque minoribus impendis sine mora executioni dedit.

§. 13.

Sed non diu duravit hæc pactio, nam anno 1327 fratres acceptæ conditionis pœnitentes, per Ingemundum Skuti filium Shalholtum ablegatum, Jonæ Episcopo Laurentium pactis non stetit perseverarunt. Qui Collegam confestim hac de re certiolem faciens, proxima ætate Mödruvallis præfens, controversiam sententia judiciali discrerurum minabatur. Quo accepto, Laurentius, nuntio, mittit cum epistolio excusationis pleno Legatum, qui semet amicissime purgaret. Capita autem excusationis talia fuisse accepimus: Collegam plus nimis credulum alteri parti aures dedisse. Prius utramque audiendam, quam sententiam definitivam pronuntiandam.

Z 2

(a) Vid. supra pag. 63.

nuntiandam Archiepiscopalem illi Collegæqve concessam auctoritatem cum prima causæ transactione expirasse. Præterea a pactis nihil a bono & honesto aberrantibus semel unanimiter initis minime resiliendum esse. His Jonas auditis, tantum a gradu sistendo absuit, ut paullo commotior, venturum se nec officio hac in re defuturum minaretur, minarumqve non immemor, binos e Clero Skalholtino rei perficiendæ aptissimos Diaconos, quorum primas tulit Thordus Gudmundi Nomophylacis filius, Laurentii, cum Thingeyris ageret, discipulus, Holas misit. Qui ipsissimo Trinitatis festo, dum Laurentius sacrorum operatione absoluta Pontificales vestes exuit, sanctum ingrediens vestiarium, codicillos a Jona Skalholtenfi scriptos ipsi exhibendos habere se confessus est. Præsul vero, tanti momenti negotio in aliud talibus tantisque rebus aptius audiendis tempus rejecto, legatos blanditiis mensæ aliisque honoribus delinitos dimisit. Sed Episcopo in solio postridie constituto, anniversariis in templo Holtenfi sacris auscultanti, præter spem ad supremum altare apparuit Thordus, sanctitate loci semet tuens, satisqve honore dicam intonans, quam præfens herus pristino scripserat. Quapropter tantum non attonitus Laurentius sanctissimi missatici officii interpellationem prohibere non contentus, sed abitum parans, satellitem in Provocatorem paratissimum impetum, quantum sua auctoritate temperari potuit, maxime temperavit.

§. 14.

Judices autem in loco & tempore comparentes, Laurentio se non statim sistenti, officii abrogationem minabantur, tandemqve præfenti legatorum tractationem objiciens Episcopus, ipsius communionem dedignatus est. Ille vero suam in conventis prioris anni servandis integritatem commemorans, Collegam sententiam contrariam tanto verborum ornatu propugnantem, ut nemini ab æquo & bono aliena esse videretur, minime movere potuit. Deliberatione itaqve cum suis habita, ex Præsidum & contrariæ partis sententia, cœnobii ejusqve possessionum dispensationem, studio pacis & incerti causæ eventus, timore, prioris anni pactione abolita, monachis tradidit, nisi Archiepiscopo aliter visum foret. Egillo autem Grenjadarstadenfi, sibi fidissimo & amicissimo, legationem ad ipsum obeandam injungit, qui donis & literis instructus in Norvegiam transit. Quo delatus Laurentii innocentia optimatum Holensium

lensium testimoniis probata, ad priorem pactionem confirmandam, posteriori rejecta, Archipræfulem impulit. Skalholtensis vero legatus re infecta non sine domini rubore & stomacho reversus est. Sed dum hi in Norvegia agunt, de monachorum Modruvallensium prodigalitate certior factus Laurentius, Mödruvallas advolans, armatis impletum monasterium reperit; quare hac vice discedens, sed biduo post, dispersa rusticorum turba revertens, Thorgeirum Priorem monasterii facultatum rationem reddere denegantem, Steinthoro Sokki filio Dispensatore constituto, omnibusque pro lubitu ordinatis, Holas, secum adduxit.

§. 15.

Altera ei ab Audino relicta de decimis Thingeyrensibus cum Gudmundo Abbate controversia intercessit. Hanc Electus, nondum autem insula potitus, ea conditione, ut monasterium prædium Hialta-backam, quod Jorundus addiderat, Audinus vero retractaverat, retineret, transfegerat. Sed lite deinde recrudescente, duorum prædiorum Hvammi & Hunstadi adjectione, contrariæ parti satisfecit, quod etiam suis literis Archiepiscopus confirmavit (a). Idem deinde monasterium Kalfi fratris sui hæredem ex assè scripsit, quo factò aliisque ejusmodi in sacros usus expensis, liberalitatis laudem adeptus est. Laurentius præterea quadringentos octoginta imperiales, ab Auduno monasterio Munkathverænsi mutuo datos, requirere debebat (b). Habuit etiam cum aliis, sed viliores, controversias, quales fuerunt: Illa cum Sniolfo (c) Sacerdote, qui Præfulem diu dedignatus, tandem necessitate adactus, ipsi se submittere cogebatur;

Z 3

(a) Literas ad hanc rem pertinentes calci capitis sub Litr. A. B. C. subjungemus. Primas quidem, subscriptas a Grimò Skuti filio, qui tandem trimestrem Episcopum Skalholtensem egit, didicusque fuit Skurd. Grimus, seu *Lanio*, forte Ingemundi Skuti filij, qui causæ Mödruvallensæ fax & tuba fuit, frater. Conf. supra pag. 58.

(b) Vid. infra ad finem Capituli Litr. D.

(c) Principium harum rixarum a Generali Laurentii visitatione repetendum est (vid. supra §. 5. pag. 72), quæ simultates eo usque processerunt, ut Sniolfus Laurentium Electum oculo salutare dedignaretur, & dudum factum Episcopum in convivio quodam disteteris invaderet.

batur; & cum Celebris viro Giffuro Galle, quem falsæ possessionum decimationis examine objecto, ad saniozem mentem revocavit (a).

§. 16.

Postquam Cathedram ascendit, idem vitæ, quod, dum in monasterio Thingeyrensi degit, habuerat; institutum retinuit, nihil fere in quotidiano victu & amictu mutans aut innovans, sacrorum semper observantissimus, disciplinæ Ecclesiasticæ exactor severissimus, morumque censor incorruptus, literarum & literatorum amantissimus, in pauperes vero & egenos largus & benignus semper mansit, quo tamen non obstante, providum semper se œconomum gessit. Hinc factum est, ut ipso fedente omnibus ejus exemplo & admonitionibus ad pietatis & honestatis studium accensis, res ecclesiasticæ in diœcesi Holana majorem in modum florere inciperent. Post reconciliationem cum Eiliso Archiepiscopo, flagrantissima semper ejus gratia usus est, qui anno 1330 Laurentio infulam quæ Holis pretiosissima est, duoque alabastra dono dedit, quæ ille 30 mercium Islandicarum fascibus compenfavit. Holanum præterea templum & cathedram variis magni pretii donariis ornavit; qualia fuerunt. Patera Sancti Jonæ Holensis, Gudmundi effigies, calix, scrinium, Textus duo (b), & id genus alia. Anno 1330 morti vicinus Egillo Ejulsi fuciflore

(a) Multæ quidem notæ singularis penitentia & penæ ecclesiasticæ signorum ab Episcopis disciplinæ tenacioribus indiciorum occurrunt, quorum coryphæus fuit Thorlacus Thorhalli, Sanctus & ante & post mortem vocatus, cujus *Skriftabod*, seu leges de penis competentibus extant. Singulare, autem quid & non ubique obvium legitur in *Hist. Laurentii*, qui indurato uris corio die cinerum & Viridium incestuosos superinduxit, talique affectos contumelia aut exinanitos, affabilitatis statim & mensæ commercio honoravit. Exstant adhuc in Bibliotheca A. Magnæ libro pergameno No. 175 in Quarto Statuta Jörundi, Laurentii & Egillis hac de re, quæ inde excerpta vid. ad finem Capituli Litr. E. Giffurus autem Galle, cum quo Laurentio fuit de decimatione lis, idem certe est, ac cujus mentionem facit *Chron. Norveg.* pag. 834 (rectius 833) ut legati ab Hacone Rege Norvægico ad Fennos missi, quem, ad tributum ipsi diu denegatum exposcendum, Regia ornatum auctoritate & satellitio præmunitum amandavit. Hic est ille Giffurus Galle, qui Jonæ Calvo fedecim prædiorum littora donavit, & tandem ad annum ætatis 101 devenit, Giffuri comitis cognatus & eponymus.

(b) *Textus*, & *Texta* quid proprie notent pueris etiam notum est; sed hic aliud quid significare

cessore nominato, & Archiepiscopo literis impensissime commendato, indignam Episcopum peregrino multo esse utiliorem dicens, conditoque testamento, anno ætatis 63, officii 6, ad 16 Kalend. Maji placide obdormivit (a).

Litr. A.

Nostrum Thoreri Abbatis & Grimi Holmenfis hoc est testimonium: Thorkillus Trandill sacerdos Thingoris Vatnsdalensium in septentrionali Islandia, ea intentione, ut inibi Cœnobium fundaretur, primus omnium ædificia exstrui curavit, conditoque mox templo, inaugurationem a Jona primo Holensii Episcopo impetravit. Cumque nulla, præter fundum in quo cœnobium constitutum fuit, bona illi adessent, Venerabilis idem Sanctusque Episcopus in perpetuam Monasterii templique conservationem,

---

ficare manifestum videtur; Est autem *Textus* apud Scriptores Histor. Eccl. Rom. 1) Liber seu codex Evangeliorum, auro gemmisque ut plurimum exornatus, interdum etiam aureis literis exaratus, juxta verius:

Codex auratus, conscripto grammate scriptus,

Auctus evangelicum servans in corpore Textum.

Qui Pontifici apertus, reliquis vero clausus, ad osculandum offerri soluit, & super quo, altari imposito, jurare consueverunt; unde forte originem habet jurandi formulæ initium quod in antiquis nostris legibus præscribitur, ita incipiens; " Hier legg eg " hönd a helga bók, og sege þad gudi &c. id est: *Hic manuum sacro codici imponens, Deo confiteor*, &c. Vid. supra Tom. I. pag. 578. 2) Scriptum quod fundamenti loco habetur, seu ipsius authoris verba, ita ut hoc sensu *Textus* & *glossa* seu interpretatio invicem opponantur. 3) Hinc per Metaphoram transferrebat etiam ad alia, ut pictas, sculptas, aut falsas rerum aut corporum imagines, scilicet hanc vel illam Historiam, sæpissime vero aut semper Christum in cruce pendentem, vel etiam librum Evangeliorum & Evangelistas, representantes, que meditatiendis aut perorantibus manu contenta, *Textus* loco inserviebant, & super iisdem quandoque etiam jurasse non est vero dissimile; quales tres ex argente fusa in templo cathedrali Skalholtino asservantur, quarum una affabre facta cæteris longe præstat & haud contemnendi pretii est; quibus similes, aut ejusdem fariuræ fuisse *Textus* a Laurentio confectos, non improbabile videtur.

- (a) Talis vivens & moriens fuit Episcoporum, quos intra hæc periodum perpessa est diæcesis Holana, optimus vir, utramque fortunam expertus, semper pius, obsequens, paratus, patiens, & ni fata filium vitæ abruptissent, multo longiore vita dignus. Qui zelum in Generali visitatione nimium ei tribuunt, attendant quoque fidum viri ingenium, mandata perfunctorie peragere & dominum fallere nescium.

servationem, tantas, quantæ a 13. parœciis ultra annem Vatnsdalensem litis redirent, decimas dicavit, easdemque octo Holensium Episcoporum sine controversia Monasterio cesserunt, usque dum Jörundur Præsul Holensis nulla legitima actione, sed propria auctoritate easdem retractavit, nec Abbate Biarno neque Hofkuldo ob violentiæ timorem ad Archiepiscopum deferre audentibus. Ne vero usucapione cœnobium aliquid damni contraheret, coram visitoribus proxime hinc Islandiam intransitibus, accusatio demum instituta est, nullo quidem successu ob mutuum eorundem dissidium. Vidimus itidem decimarum harunce in gratiam cœnobii colligendarum exactores, ipsorumque hac de re verba audivimus. Ego insuper Grimus Holmensis Abbas jurejurando religiose testatus sum, Dominum meum Archiepiscopum hoc idem in cœnobium injuriam, Audinum vero sacerdotem cognomine Bratt publicum latrocinium pronuntiasse, ideoque sigilla nostra præfenti testimonio appendimus. Scriptum apud Vigg feria tertia ebdomade pentecostes. Anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo.

Litr. B.

(b) **I** gudz nafne. Amen. giörum ver bróder Laurentius med gudz miskunn biskup at Hólum oc ver bróder Gudmund med samre miskunn Abóti at Þingeyrum þat öllum mönnum kunnigt at þá er lidit var frá burd vars herra 1326 ár þrem nóttum epter Krossineflu á vorid á Hólum í Hialltadal tókum vid höndum saman á þenna hátt at ek Abóti fyrrsagdr lagdi ok uppgaf fyrir klauftrit at Þingeyrum fyrer mik ok mina epterkomendr í valid ok skipan mins herra Laurentii biskups um biskups tíunda mál þat er í millum hafdi farit um stund Hólakirkju ok Þingeyra klauftrs. ok allar adrar málagreiner. þær sem sagdra Srada hafa millum gengit frá upphafe ok til þessa dags. under slíka gratiam sem hann villde

---

(b) *Id est:* In nomine Domini amen. Nos Laurentius Dei clementia Holensis Episcopus, & nos Gudmundus eadem gratia Abbas Thingörensís, singulis notum facimus, quod Holis Anno Domini 1326 pridie nonas Majas, conjunctis dextris; ego prædictus Abbas, cœnobii Thingörensís, omniumque mihi in ejusdem præfecturam succedentium nomine, causam de decimis episcopalibus inter sem cathedram Holensem & cœnobium Thingörensé diu controversis, cæterasque quæ hæcenus intercesserant dissensiones

villde klauftrenu her í mót gefa. íatandi í fögdu handlage at hafa þat fatt ok stödugt æfinliga sem hann villde her um skipa. Enn ek bróder Laurentius Biskup gaf á þenna sama dag klauftrenu til stöduligrar ok æfinligrar eignar alla jörðina í Hvammi í Vatnsdal, bæde kirkjuluta ok eignarluta með öllum þeim lunnindum sem hún á ok eigandi hefr at vordit bæði at fornu ok nýju ok aðra iörd er Húnstader heita. Skal klauftrit at Þingeyrum þessar iarder hafa friálfar ok ákierulaufar fyrer ofs ok vorum epterkomendum. enn Stædrinn at Hólum vera friáls ok ákierulaus um biskupstíandamál ok adrar málagreinir þær sem millum hafa farit fyrrsagdra Stada. Væntim ver at Herra Eilífr Erkebiskup munc þessa vora giörd stöduga ok stadfasta hafa. Þvíat fyrer skemstu er ver vorum í Norge ok hann vígde ofs bad hann í ockrum skilnadi at ver skyldum giöra vel ok fæmiliga vidr klauftrit at Þingeyrum. Ok til stadfests her um settum vid bróder Gudmundr okkar inncigli fyrer þetta bref er giördt var í fyrrnefndum stad degi ok ári. hiáveröndum Síra Agli. Síra Skúla. prestum. ok sin inncigle fyrerferöndum, ok Benedíkt Kolbeinsfyne.

Litr. C.

- (c) Ollum mönnum þeim þetta bref síá edr heyra. sender Eilífr med guds miskunn Erkebiskup í Nidarófi kvediu gudz ok sína.
Ver

---

tali favore, qvæli monasterium amplecti dignaretur, decidendas Domini mei Laurentii Episcopi potestati & arbitrio, quod ratum inviolatumqve servare pollicitus sum, tradidit addixiqve. Ego autem frater Laurentius eodem die prædium Hvættm Vatnsdalensium ex utraqve parte, sive mihi met sive templo huc usqve peculiari, cum universis præstantiis fructuariis, tam præsentibus quam præterito tempore usitatis, ut & prædium Hunstade, cænobio perpetuo possidenda contuli. Qvæ duo prædia monasterium Thingörensæ a nobis nostrisqve successoribus inoffensum sine controversia retinebit, cathedra vero Hølenis pristinis discordiis immunis, decimis episcopialibus libere exensateqve perfruetur. Speramusqve hæc nostram dispensationem a Domino Archiepiscopo firmatum approbatumqve iri, qvippe qui nobis in Norvegia brevi hinc, ordinatione absoluta discelsum parantibus, cænobitum favore & benevolentia amplectendum commendavit. Inqve literarum harunce confirmationem qvæ præfato loco die & anno dabantur, præsentibus Benedícto Kolbeinide, Skula & Egillo sacerdotibus, eandem subsignantibus, sigilla nostra appendimus.

- (c) *Id est*: Universis ac singulis has literas visuris seu audituris, nos Eilifus Dei gratia Archi-

Ver vilium at þer vited at ver sáum ok innvirduliga skodudum bref med hángandi innciglum virduligs herra oc andlægs bróðor vors Lafranz biskups á Hólum ok herra Gudmundar Abóta á Þingeyrum hæilt ok óskaffet ok í eingum lut grunsamligt. giórt á Hólum í Hialltadal þremr nóttum epter Krossmessu um vorit sub anno Domini 1326 um sættargjörd þeirra á millum ok Stadanna. Hólakirkju ok Þingeyra klaufstrs svo vottande. at Herra abóti fyrrnefndr lagdi á valld ok sialfdæmi Herra Laurentii biskups ok íatadi med handlage ok fullu laga skilorde sik skyllda stódugt ok stadfast hafa ok sína epterkomendr þat sem hann villdi gjöra ok skipa um kirkiutiundamál þat sem leingi hafði dæilt verit millum Stadanna fyrrlagðra ok allar adrar málagreiner þær sem þær í millum hafa farit til þessa tíma. gaf á þann sama dag herra biskup ádrnefndr Stadnum á Þingeyrum þessar iarder. alla iörðena í Hvammi í Vatnsdal bæde kirkiuluta ok eignarluta ok adra iörd er Hunstader heita. hvaratveggia friálsa ok ákiærulaufa fyrir hvörum manni med öllum lutum ok lunnindum þeim sem til þeirra eigu at liggia at fornu ok nýiu á þann hátt at Stadriinn á Hólum skal vera friáls ok ákiærulaus um alldr ok æfidaga um biskups-tiundamál ok adrar málagreiner þær sem millim hafa farit fyrrlagðra Stada. Ok af því fyrrgreindr Herra Biskup ok Abóti beiddust af óls stadfestu
brefs

Archiepiscopus Nidrosiensis Dei & suam salutem sempiternam. Noveritis, quod literas cum appensis sigillis venerandi & in Christo dilecti Fratris Domini Laurentii Episcopi Holensis & Domini Gudmundi Abbatis Thingörensensis datas Holis in Hialttadal tribus mensibus post festum inventionis crucis sub anno Domini 1326 penitus incolumes nec interpositas, nec ab ulla parte suspectas, viderimus & diligenter inspexerimus, quæ contractum inter eos, sive curiam Holanam & cœnobium Thingörensense continent, hujus tenoris; ut supra laudatus Dominus Abbas, Domini Laurentii Episcopi potestati & arbitrio committat, data stipulatione ex expresso Juris Canonici præscripto, se suosque successores, ejus circa litem, quæ cathedram & monasterium diu intercesserat, decimas templi concernentem, ut & reliquas controversias huc usque durantes, sententiam firmam ratamque habituros. Eodem hoc die, prædictus Dominus Episcopus hæc prædia monasterio Thingörensi adjecit, imprimis totum fundum Hvammi in Vatnsdal, quæ suum & cathedræ peculium & aliud prædium Hunstade dictum, utrumque juste ac libere possidendum, cum omnibus suis Juribus & pertinentiis habitis & in futurum habendis, ea conditione, ut cathedra Holana perpetuis temporibus a litibus circa decimas episcopales & reliquis, quas cathedra cum monasterio reciprocavit, controversiis, libera maneat & immunis. Et quia prædictus Dominus

brefs her fyrir. samþykkið ver stæðum ok stadfestum þessá sáttargjörð hvörutveggja ok þeirra epterkomande. sem nú er sagt. til óbrigðiligrar eignar ok samþykktar. Ok til fannz vitnisburðar sættum ver vort inncigle fyrir þetta bref er giört var í Nidarósi sex nóttum fyrir Hallvarðsmessu anno Domini millefimo trecentesimo vicefimo nono.

Litr. D.

(d) Ollum mönnum þeim sem þetta bref síáedr heira. fender Stephan prestfr Gunnlaugsfon kvediu guds ok sína. Ydr se kunnigt at þá er lidit var frá hingatburð vors herra Jesu Christí 1330 ár tók ek í umbode míns virduligs herra Laurentii Hólabískups land á Gudmundarstöðum fyrir tuttigu ok fimm hundrud jarder. þar med í öðru lage er herra Bergr Abóti lauk Hólakirkju í þá hundrad hundrada skuld er nefndr Laurentius bískup heimti uppá klaufrit eptreiskninge Audunar bískups forverara síns. Ok til fanninda greindrar medkenningar so mikillz gótz af Múkaþverá setta ek fyrir þetta bref mitt inncigle er giört var í Eyafirde í Saurbæ tertio Nonas Julii.

A a 2

Litr.

---

minus Præful & Abbas hac de re literas confirmationis a nobis expetebant, hanc transactionem, utriusque & utriusque successoribus, dicto modo ratam firmamque servandam approbavimus, stabilimus & confirmavimus, in cuius rei verum testimonium presentibus sigillum nostrum duximus apponendum. Datum Nidarosie sex noctibus ante festum Hallvardi, anno Domini 1329.

(d) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel audituris, Stephanus Presbyter filius Gunnlangi, Dei & suam salutem mittit. Vobis notum esto, quod translapsis a nativitate Domini nostri Jesu Christi mille, trecentis & triginta annis, venerabilis mei domini Laurentii Episcopi Holensis vice, fundum Gudmundarstados pro viginti quinque hundredis, pretium prædiorum, acceperim, & præterea quæ Dominus Bergus Abbas ecclesie Holanæ perfolvit, ad liberanda centum & viginti hundredarum nomina, quæ dictus Laurentius Episcopus, ex Prædecessoris sui Audini Episcopi computo, monasterium postulaverat. Et in tantæ summæ de (monasterio) Munkathvera (soluta) confessionis testimonium, his literis, Saurbæi in Eyafiorde, tertio nonas Julii, scriptis, sigillum meum appendo.

Litr. E.

(e) **I** guds nafne amen. voru þvilik bodord fkiputh af herra Jorunde Laurentio oc Agli Holabiskupum ok bodith prófoftum, ath þeir fkyllði fvo bióða fskriptamaunnum ath hallda, þeim fem brotliger verða in quarto gradu confanguinitatis vel affinitatis feu in confimilibus. Vatnfasta tuttugu nætur vid vatn ok braud, edr annath iardar alldin edr merkr ftycki fkreidar, ef alldin er eigi til. ok fyangi *pater noster pfaltara* med hvorri vötnunar nott. ok falli á kne vid hveria *pater noster*. ftanda utan kirkiu um lángafauftu ok jólafauftu ok i gagnfaufstum. en hafa kirkiu helga daga, hallda gagnfaufstum hinum minnum hit fyfta ár. á þann hátt ath hafa einmælt hvítan mat a mánadaga ok midvikudaga. ok fyangia *pater noster* fió finnum med knebedia falle, ok níufinum *ave maria*. A audru áre minnast en gagnfaftna ath hafa einmælt á midvikudaga. ok fyangia þá en fimfinnum *pater noster* med knefalle. a þridia áre minnast enn gagnfaftna í bænahalldu ok fyangia fim *pater* med *ave maria*. fiefekt tólf aurar.

Item in tercio & quarto gradu confanguinitatis. uel affinitatis uel in confimilibus fkal bióða þriatiu náttu ath uatna med fuo myklu bænahaldi ok knebediafaullum fem fyrr feiger fiogurra ára fkrift. fefekt epter þui

(e) *Id est*: In nomine Dei amen. Hæc præcepta fancita funt a Domino Jörundo, Laurentio & Egillo Epifcopis Holenfibus, & Præpofitis injuncta, ut pænas condignas exantlaturis ita præcipiant; delinquentibus fcilicet in quarto gradu confanguinitatis, vel affinitatis, feu in confimilibus: jejuniu aquæ per viginti noctes in aqua & pane vel aliis frugibus terræ, vel his deficientibus in femilibra pifcium arefaðorum, & qvavis nocte jejuna, *pater noster* & *pfalterium*, ad quodvis *pater noster* in genua procumbentes, recitanto. Extra templum per tempus quadragesimalæ, Adventus, & jejunia folida (falutaria) confiftentes, feftis tamen diebus templo fruuntor. Jejunia folida minora per annum proximum obfervanto, ita ut diebus Lunæ & Mercurii lafticiniis femel per diem vefcantur, & *pater noster* fepties, in genua fimul procumbentes, & *ave Maria* novies, recitent. Anno hunc feqvente jejunia folida, diebus Mercurii femel tantum cibum fumendo, fimulqve *pater noster*, in genua procumbentes, qvinqvies recitanto, obfervanto. Anno tercio jejunia folida recitatione precum obfervanto, & qvinqvies *pater* una cum *Ave Maria* recitanto. Multa dnodecim orr.

Item in tercio & quarto gradu confanguinitatis vel affinitatis vel in confimilibus irrogandum eft jejuniu in aqua per noctes triginta, una cum tanta celebratione precum & genuflexionibus, qvanta in fupra memorata condigna qvatuor annorum pæna

þú sem *kristinn rettr hinn nýi seger*. Item pro simplici adulterio uel in tercio gradu consanguinitatis uel affinitatis uel in consimilibus. skal bióða karinu. eru þat flöertiger náttu. ok lesa *pater noster psaltara* med knesfalle suo mart. leau ára skript. halldi gagnsauftum hinum meirum um þriú ár. á þann hátt ath hafua einmælt húitan mat á mánadaga en þurr-an mat á miduikudaga. vatnsfasta á faustudaga. Enn minnazt gagnsafna um fiogur ár á þann hátt. ath hafa einmælt á mánadaga ok miduikudaga. ok þurr-an mat á faustudaga í öllum gagnsauftum. ok skal þath halldaga um þriú ar. en fasti miduikudag á hinu seunda ári. Lýngi *pater noster psaltara* med huerri uiku á þeim fiórum árum. Item skal bióða at standa utan kirkiu á fysta ári alla tíma fyrir sumá. Vm jól fram yfer hinn átta dag. frá skírdegi fram yfer páscha uiku. suo húitadaga. Item annath ár hafui kirkiu öll duplicia festa hith þridia ár hafui kirkiu alla funnudaga utan um lángsauftu. jólasauftu. ok gagnsauftur. en fiogur ár upp þadan hafui kirkiu alla tíma. nema standi utan kirkiu helga á medal um lángsauftu ok jólasauftu. eru slíker hluter sub arbitrio iudicis ath skipa um kirkiu-góngur ok gera slíkt epter atvikum. Þúath ef skriptamadr er bóklærd

A a 3

ok

pana locum habet, multa (autem) pecunie (irrogatur) ex prescripto *Juris ecclesiastici recentioris*. Item pro simplici adulterio vel in tercio gradu consanguinitatis, vel affinitatis, vel in consimilibus carena sunt irrogandæ: illæ vero durant per noctes quadraginta, & toties *psalterium, pater noster* cum genuflexione recitatur, pana condigna per septem annos; jejunia scil. solida majora per tres annos observato, ita ut diebus lunæ semel cibo lacteo vescatur, diebus autem Mercurii cibo siccò, diebus Veneris jejuniis in aqua indulgeat. Per quatuor adhuc annos jejunia solida ita observato, ut non plus quam vice simplici diebus lunæ & Mercurii comedat, die vero Veneris per integrum jejunium solidum cibo siccò vescatur, quod etiam per tres annos continuandum est. Septimo autem anno quovis die Mercurii jejunato, *psalterium, pater noster* semel quavis hebdomade per quatuor illos annos canat. Et etiam imperandum, ut extra templum maneat omnibus diebus quibusdam tamen exceptis; per festum scil. natiuitatis Christi ultra diem circumcisionis, a die viridium & ultra septimanam paschatos, ita & festo pentecostes. Item secundo anno templum festis duplicibus intret, tertio anno omnibus diebus dominicis, præter eos qui tempore quadragesimali, adventus, & jejuniis solidis incidunt; per quatuor exinde annos templo semper fruitor, diebus vero profestis per jejunium quadragesimale & adventus extra templum maneto, ejusmodi autem res sub arbitrio iudicis sunt, cui de frequentationibus templi habita circumstantiarum ratione, iudicium ferendum est; nam si is, cui pana irrogatur, fuerit ex libro recitandi doctus & sacerdotem vel in sacris vel

ok stydr hann prest í tíðum edr messu. Þá er tilheyrligt ath hann hafui kirkiu helga daga ok í huern tíma sem hann sýngr med prestum.

Item cognacio spiritualis. Þath eru sífuiar ef madr helldr barni mannz til skírnar. edr undir biskups haund, ok er þath a þriá uega. uidr barnith faudr ok módr barnsins ok uidur þann skírer epter þuí sem *kristinn rettr hinn nýi seger*. fyrer þesslar sífuiar á ath skrípta sem fyrer einfalldan hórdóm. karínu. utan ueniulikt er uægja epter atuíkum vm tíu nætur.

Item ef prestur fallerazt med skriptadóttur sinne. Item þýngra ef prestur fallerazt med þeirri konu sem hann hefer skírt barn hennar. Item þýngtz ef prestur kemur í bland med þá konu sem hefir skírt. ok liggja þar til tuer karínu.

Item ef madr uerdr opinber in dupplici adulterio uel confangvinitate in tercio gradu duppliter. þath er ath skilia ef þau eru syðkinabörn ath frændsemi. þar fyrir skal bióða karinur tuær med *pater noster* suo mörgum ok knebedia follum fórtan ára skript. halldi gagnfaufstum hinum meirum um sex ár. hafa kirkiu um jól ok páfka ok huítasunnu ok önnur stærstu hauld um fyftu tuo ár. en önnur tuo ár postulameffur.

Þá

vel in missa adjuverit, conveniens est, ut templum diebus festis & omni, quo cum sacerdotibus cecinerit, tempore, intrare illi concedatur.

Item cognatio spiritualis. Cognatio (spiritualis) est, quando quis infantem vel baptizandum vel confirmandum suscipit, idque triplici inter infantem, patrem & matrem ejus, atque baptizantem, ratione fit, prouti *Ius Ecclesiasticum recentius* testatur. Pro (violatione) hujus cognationis (spiritualis) eadem ac pro simplici adulterio pena condigna infligenda est.

Item si sacerdos cum femina, quæ ipsi confiteri solet, rem habuerit. Item gravius (pena) sacerdoti, si cum muliere, cujus infantem baptizavit, rem habuerit, irrogetur. Item gravissima modo cum femina, quam baptizavit sacerdos, confvescat, tunc duæ carenæ ei irrogantur.

Item si quis manifestus fiat in duplici adulterio, vel confangvinitate in tercio gradu dupliciter, id est si quoad confangvinitatem consobriini fuerint, tunc carinæ duæ unacum tot (recitationibus) *pater noster* atque genuflexionibus irrogetur, condigna per quatuordecim annos pena durat. Jejunia scilicet solida majora per sex annos observantur. Primis duobus annis templum festo nativitatis Christi, pascatos, & pentecostes, ut & diebus maximis solennitatibus dicatis, intrato. Proximo biennio in festis apostolorum, postea diebus dominicis, exceptis iis qui tempore quadragesimali

Pá síðan sunnudaga uatn faustutíma enn tuo ár. Ok pá síðan skipize secundum arbitrium iudicis. Þíonostubann um þriú ár hina fyftu samfast, lúka sex merkr í fakeyre.

Item pro homicida uoluntario skripta þriár karínur, hina fyftu uatn-fasta sunnudaga í medal vidr uatn ok braud, edr merkr stycki af skreid, halda adra karínu ath uatnfasta miduikudaga ok faustudaga ok taka suo faman nætur. *pater noster* psáltara ok knebedia faull skulu fylgia huerre nótt. Hina þriðu karínu skal telia faman nætr. Þíonostu bann um þriú ár, lúka níu merkr í fakeyre.

Item pro homicida casuali setizt skript sem pro adulterio simplici, karínu ok þriggia marka sekt.

Item si monachi vel canonici regulares manifesti sunt in crimine notorio incontinencie skal þeim skripta suo sem pro homicidio uoluntario ok slíka skript skal setia þeim konum sem þeir uerda brotligir med.

Item si rapitur sacrum de non sacro, uel non sacrum de sacro loco, skal setia skriptur suo sem pro simplici adulterio. Sed si rapitur sacrum de sacro loco, skripti suo sem pro dupplici adulterio.

Item

mali incidunt, adhuc per unum biennium (sacra in templo audito), postea vero secundum arbitrium iudicis cum eo agatur, per tres primos annos ab usu sacra cæne excluditor. Multa sex marcis persolvitor.

Item homicidæ uoluntario pæna trium carenarum irrogetur, quarum prima talis sit, ut diebus tantum dominicis exceptis, in aqua & pane vel frustulo piscis arefacti dimidiam libram ponderante jejuret. Secundam carenam ita observato, ut in aqua diebus Mercurii atque Veneris jejuret, noctibus etiam conjunctim sanctis; recitatio psalterii & *pater noster*, ut & genuflexiones quacunque nocte fiant. In tertia carena noctes sunt etiam numerandæ. Per tres (præterea) annos ab usu mediocorum sacrorum prohibitus esto, novem marcarum multam pro delicto solvat.

Item pro homicidio casuali eadem ac pro adulterio simplici pæna condigna irrogetur, carena scilicet & trium marcarum multa.

Item si monachi vel canonici regulares manifesti sunt in crimine notorio incontinencie, eadem ac pro homicidio uoluntario pæna condigna iis irroganda, quam eandem penam feminæ, cum quibus consueverant, exantlanto.

Item si rapitur sacrum de non sacro, vel non sacrum de sacro loco, eadem ac pro adulterio simplici pæna condigna irrogator. Sed si rapitur sacrum de sacro loco, uti pro dupplici adulterio pæna condigna infigitur.

Item

Item pro uiolatoribus ecclesiarum uel cimiteriorum in sanguinis uel feminis effusione. skal skripta sem pro dupplici adulterio ok lúka simtán merkr heilagre kirkiu ok biskupinum þeim sem hreinfar kirkiu edr kirkiugard.

CAP. IV.

De Egillo Ejułsi filio.

§. I.

Egillus Ejułsi anno 1295 incerto loco natus, non sine eruditionis per Laurentium acquisitæ laude, ut rebus ante episcopatum præclare gestis celebris, in vitis prædecessorum Audini & Laurentii commemoratur. Primo enim sacerdotii anno, ætatis scilicet 21 ab Audino ludo literario Holis aperto præfectus, laudabili opera favorem Episcopi adeo sibi conciliavit, ut ab itinere Norvegico in gratiam Præsulis suscipiendo ventorum importunitate averfus, Episcopum & Laurentium invicem dissidentes prudenti auctoritate in gratiam reducere potuerit. Præsulqve eum Norvegiam anno 1320 visurus, comitem sibi adjunxerit. Unde biennio post, cum literis, Laurentium in defuncti Audini locum sufficientibus, reversus, præceptorem denuo, consecrationem accepturum, peregre comitatus est, & beneficium præbendæ Grenjadarstadenſis ab Archiepiscopo nactus, in patriam anno 1324 remigravit. Continuo hinc sexennio, quo Laurentius Episcopatum gessit, singularem ei fidelitatem & indefessum in negotiis exsequendis studium præstitit, præsertim cum summa vigilantia & probabili oratione decisionem controversiæ Mödruvallensis, votis Laurentii congruentem, ab Archipræsule impetraret.

§. 2.

Item pro violatoribus ecclesiarum vel cimiteriorum in sanguinis vel feminis effusione, pena uti pro dupplici adulterio condigna imponitur, & sanctæ ecclesiæ & episcopo, qui templum vel cæmeterium mundat, quindecim marcæ solvuntur.

§. 2.

A Laurentio morti vicino successor denominatus, anno 1331 ad exteros insulæ reportandæ causâ abiit, sequentiqve anno cathedram ascendens, episcopatum a rara vitæ honestate mox auspiciatus est; jejunii & precum observantissimus, modicæqve inter epulas potione, quas semel quotidiè sibi parari fecit, nunquam non contentus, ab avaritiâ alienus, largitiones inter visitandum, Episcopis citra repulsam offerri solitas respiciens, pecuniam mulctatitiâ a Procuratore collectam, possessoribus reddi iussit, reditusqve ex Provincia pendi debitos, in tres portiones dispersit, unam templis, alteram mendicis, hæredibus tertiam tribuit. Commendabat eum præter insignem rerum tam civilium quam ecclesiasticarum scientiam, incorrupta in iudiciis exercendis æquitas. Ab avaritiâ licet esset alienus, non tamen cathedram Holensem locupletandi studium omnino neglexit (a).

§. 3.

Anno 1334 Vigfus quidam sacerdos, literas a Nuntio Apostolico in Norvegiam allatas, nostratibus tradidit, quæ utrumqve ad reddendam de Denario Petrino rationem in Norvegiam evocarunt; sed cum Olaus, quem suo loco Egillus itineri destinaverat, eadem ætate abnavigare non posset, Sniolfus sacerdos, qui diu in Norvegia egerat, proximo anno ejusdem negotii gratia aderat, & denarium ex tota diocesi Holana

---

(a) Non tantum mobilia, ut libros, vestesqve sacras, sed & immobilia, ut fundos, præsertim vero littora quæstiosa, quæ a nobili viro Kolbeino Thordi filio cõmpta, cathedræ adjecit, tantundem etiam Paulus œconomus Reineftadenis monasterio ab eodem cõmunit. Prædia Frostastados & Skalaa ab Arnoro Frostio cõmunit, ut testimonium ad finem Cap. Lit. A. adferendum docet. Thorarna suum assensum Kolbeini tribus post noctibus præbuit, quæ de re tabulis conscriptis testimonium laturi subscripsere Rafnus Jonæ & Jonas Biarnii. Ne retractus villæ Frostastader in suum damnum vergeret, Episcopus cavebat sponsonse Brandi Magnatis de Höfdo. Literis hæc de re, quæ sine die & anno fuere, subscripsere testes Einarus filius Hafidii & Gudmundus sacerdotēs, Ejuflus & Ericus, laici.

Holana collectum, Paulo Archiepiscopo in Norvegiam reversurus, iussu Egilli optimatumque tradendum abstulit (a).

§. 4.

Anno 1335 Egillus in Norvegiam transit, ibique tempestatibus; reditum denegantibus, biennium mansit. Anno 1340 Rafn filius Jonæ duabus noctibus post festum Litaniarum (gagndaginn eina) ejus æquitati & arbitrio litis de terminis prædii Thveraa & vicinarum ad templum Holense pertinentium villarum, decisionem commisit. Anno 1341 Cænicus Nidarosensis, nomine Aslaku, Generali visitatione functurus in Islandiam mittitur; sed hyeme transacta, Cathedras Episcopis viduatas reliquit. Egillus enim pridie idus Aug. supremum diem clausit, natus annos 46, post decennalem episcopatus administrationem, cujus defuncti desiderium, successorum extraneorum insolentia non mediocriter auxit (b). Officiale vero Holanæ dioceseos hoc viduitatis tempore egit Einarus Hassidi filius (c).

Litr. A.

(d) **I** gudz nafne. Amen. Giðrum ver Þorvarðr. Olaftr. Kolbeinn. Ein-ar. Gudmundr. Orn. Sveinn. Vermundr. Arni. þat öllum mönnum kunnikt, at vær fáum handatekt virduligs herra Egils biskups ok Arnors Frosta. med þvi skilyrði at Arnór selr alla Frostastadi ok Skálaá med öllum þeim hlunnindum sem hann erfde epter föðr sinn. Skyllde hann taka

(a) In ejus rei testimonium Syngraphus sacerdotum, Bédvari Thorstanæ & Thorvardi Grimsonii, datus Holis, pridie idus Majas 1365 ad finem Cap. Litr. B. adferetur.

(b) Tantilla quæ de Egillo notavimus, ex *Vita Laurentii* Manufer. & *Annalibus Flatyensis* & *Brevioribus* deprompta sunt.

(c) *Annales Holenses* & *Skalholenses*.

(d) *Id est*. In nomine Dei. Amen. Nos Thorardus, Olafus, Kolbeinnus, Einarus, Gudmundus, Orn, Sveno, Vermundus, Arnas, omnibus notum facimus, quod conjunctionem dextrarum venerabilis Domini Egelis Episcopi & Arnoris Frostii vidimus, ea conditione factam, quod Arnor totum prædium Frostastades & Skalaa, unacum omnibus eorum emolumentis, in quæ post patrem suum jure hæreditatis successit, vendat;

taka fyrir þann helming iardanna sem herra biskup hafde apr gefit hönum, konu harrns ok mödr í laufafe, voru þat tíu kúgilldi ok hálf þridia hundrat ok tuttigo söluvirde, enn í móti hinum hlut iardarinnar skylld hann taka hálfa iörd á Breid ok virt úr tíu hundrada skulld við Brand er þar átti í tíu hundrada ílag, ok her enn ofaná hálf þridia hundrad, Skyldi herra biskup apr Stadnum hálfa iörd á Breid ef kónggrinn kalladi fer nockud í Frostastöðum. Fekk hann þá ok Kolbeini Ráðsmanni sínum umbod til at taka handfól af Þórönu húsfreyu Frosta á sögdum iörðum er þau funduft. Ok til fanninda her um settum ver fyrrnefnder menn fyrer þetta bref vor inncigle.

Litr. B.

(b) Ollum mönnum sem þetta bref síá edr heyra senda Bödvar Þórsteinzson ok Þórvarðr Grimsón prestar kvediu guds ok sína. Ydr se kunnikr at vid vorum í hiá. Sáum ok vissum fyrer full fanninde at öll sú páfatíund er fallit hafdi sexennalis af biskupinum á Hólum ok öllu Hólabiskupsdæmi á dögum virduligs herra góðrar minningar herra Auduns biskups Þorbergs-sonar, ok fyrer voru skipader Collectores yfer Síra Snjólfir Sumarlidason ok Síra Þórsteinn Illugaton, var afhent. útlukt ok í skip lögd á dögum herra

B b 2

herra

vendat; pro dimidia autem prædiorum parte, quam Dominus Episcopus illi, uxori ejus & matri reddidit, bona mobilia, decem scilicet vacuarum agramentum, & viginti duas hundredas cum dimidia, ad pretium mercium æstimatas, acciperet, pro residua vero prædii parte dimidiam villam Breid, demtis prius decem hundredarum nominibus, Brando, qui in dicta villa decem hundredarum sortem possedit, solvendis, prætereaque duas hundredas & dimidiam acciperet. Dominus Episcopus dimidium fundi Breid, si quam Frostastadorum partem Rex sibi vendicaret, cathedra celsiorem postulavit. Tum & Kolbeino suo dispensatori mandatum dedit, ut ab uxore Frostii Thorana, quando illam conveniret, de dictis villis assensum stipulata manu acceptaret. In quorum testimonium nos prædicti viri his literis sigilla nostra appendimus.

(b) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel audituris Bödvar filius Thorsteini & Thorvarðs filius Grimi sacerdotes, suam & Dei salutem mittunt. Vobis notum esto, nos presentes fuisse, vidisse, & certe scivisse, quod omnis denarius Petri sexennalis, qui ab Episcopo Holensi & tota diocesi Holana diebus Venerabilis Domini, bonæ memoriæ Domini Audini filii Thorbergi expendendus erat, cui Snjólfus filius Sumarlidii & Thorsteinus filius Illugonis Collectores præfæci erant, persolutus, numeratus & navi

herra Laurentii biskups ok í hendr fengin umbodsmönnum Herra Eilífs Erkebiskups af Nidarósi þeim er þar fyndu skírtrike til Berge Jónsýne ok Biarna Selhrygg. So ok ei síðr víssum vid forrædt pávatíund. at var lögð um daga Herra Egils Hóla biskups fór öll fram til Noregs med Síra Snjólfí ádrnefndum. er lögligt umbod hafði til at afhenda biskupsins vegna. ok allra lærðra manna í sögðu biskupsdæmi. ok hann afhendti hana í hendr virduligum herra Páli Erkibiskupi. Ok til fanninda her um settum vid fyrrnefnder prestar okkar innom þe fyrer þetta bref giört á Hólum in festo Hallvardi Martyris anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. Vilium vid þetta med eia: sanna ef þurfa þyker.

CAP. V.

De Ormo Aslaki filio.

§. I.

Anno 1343 Ormus Aslaki e societate monachorum Stafrangensium, Cathedræ Holensí præficitur (a), qvi ut primum naufragus & facta

18

& navi commissus fait diebus Domini Laurentii Episcopi, & procuratoribus Domini Eilífi Archiepiscopi Nidarosensis, Bergo Jonæ filio, & Biarnio Selhryggo, qvi mandata ad hanc rem authentica monstrarunt, traditus fuit. Nihilò secus denarii Sancti Petri, qvi diebus Domini Egelis Episcopi Holensis accidit, exquisitam curam habitam fuisse noyimus, qvi omnis in Norvegiam una cum dicto Domino Snjólfio transvectus fuit, qvi illum Episcopi & omnium in diça diæcesi clericorum vice tradendi legitimum habuit mandatum, qvem & ille Venerabili Domino. Paulo Archiepiscopo tradidit. In quorum testimonium nos prædicti sacerdotes sigilla nostra appendimus his literis scriptis Holis in festo Hallvardi Martyris, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. Hæc jure jurando, si opus erit, confirmabimus.

(a) *Annales Flateyenses* volunt Ormum cathedram ascendisse anno 1343 sed *Annales Skálholtenses* & *Breviores* 1342 quorum assertionem ipsius Ormi literæ de Hjalatabackenfi prædio Thingvrensi cænobio cedendo, datæ anno 1346 in festo Marci, consecrationis suæ (ut ait) quarto, confirmare videntur. Vid. ad finem Cap. Lit. A. conf. similem computandi rationem supra pag. 166. coll. 156. Nisi dicendum sit, ordinatum fuisse anno

18 comitum jactura, in Islandiam venit, opes Cathedralæ a Prædecessoribus coacervatas dilapidare cœpit: Nam Bratto cuidam pauperculo, quo facilius prædivitem nancisceretur uxorem, ingentem pecuniæ vim erogavit, nec minorem statim sumtum in eorundem nuptiale convivium fecit; cæteroque utriusque fortis hominibus minus gratus.

§. 2.

Anno 1344 Gudmundi Præfulis reliquias non sine miro (ut credere par est) sanctitatis indicio, e conditorio extulit: fesele enim amiculum per triginta fere annos a quo Audinus eas sustulerat, ne minimam quidem maculam multo minus putredinem contraxisse fertur. Anno 1345, Erico Abbati Thingorensi exauctorato, Stephanum Munka Thveraensem (a), huic vero Bergum Sokki filium substituit, quo facto, in Norvegiam abnavigavit, sequentique anno denuo naufragus, sed silvis fociis cathedram revisit. Quo anno in Thvera Skagfiordensium in festo Eustachii prædium Tungunes Thorsteino Kolbeini vendidit pro prædio Enne unacum salmonum captura in amne Blanda. Testes erant Frater Arngrimus & Ericus sacerdos. Circa autumnum in Festo Marci seu Novis Octobris, ejusdem anni, prædia Hialtabacka & Kleifar cœnobio Thingorensi assignavit. Salmonum aurem capturam in fluvio Blanda Holensii cathedræ reservans, iisdemque literis Prædium Hvamm in Vatnsdal, quod ex dono Laurentii ad cœnobium pertinebat, a sustentatione Diaconi liberavit (b).

Bb 3

§. 3.

---

anno 1342, sed 1343 cathedram tandem adiiisse. *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4. pag. 473. Ormum unacum Jona Sigardi & Jona Calvo ordinatum fuisse anno 1343 statuit. Vid. supra pag. 99. & infra Cap. 6. §. 1.

- (a) Ormus forsitan Episcopus Stephanum ad monasterium Thingorensē, ut ejus benevolentiam in vendenda sibi villa dimidia Miklagard, quam sacerdos Jonas Kodrani monasterio Thveraensī dederat, rependeret. Ita manus manum aptissime lavat. Literæ emtionis scriptæ sunt in Munkathvera anno 1345 die Jovis proximo ante festum Georgii Martyris. Pretii partem monasterio erogare tenebantur duo Abbatis Stephani filii Gunnlaugus & Ulfus.
- (b) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

§. 3.

Anno 1347. acerbæ nimis & arrogantis Ormianæ dominationis pertæsi Holanæ diœceseos cives, omni rerum circa decimas & bona ecclesiastica mutatione rejecta, vigintiqve Joachimicorum valoris mulcta transgressori injuncta, pristinam consuetudinem unanimiter urgentes, facta in comitiis universalibus conspiratione stabiliverunt. Quos cum Ormus in conventu Hegransenfensi tolerabilibus satis oblati conditionibus placare frustra tentasset, una cum Collega Jona Skalholtensi, parem apud suos æquitatis & justitiæ laudem habente, in Norvegiam reversus est, Regiumqve impetravit diploma, datum Osloæ 4. Idus Martii 1347 (a). Quod in Islandiam Jonas Skalholtensis eadem ætate, una cum literis Ormi transferens, conventum Holis indixit, eumqve magna hominum frequentia celebravit, qui ipsius decisionem respuebant. Unde nec judicio nec pactione controversias tollere valens, conatu frustratus, Skalhøltum, brevi ibidem naturæ debitum soluturus, concessit, ut idem temporis ambæ viduitatem agerent cathedræ. Ormus enim integrum jam quadriennium (b), in Norvegia hæsit, ubi ingentem illam, quæ anno 1349, plerosqve Norvegiæ Episcopos demersit pestilentiam, solus fere evasit. Nam hoc anno una cum Jona Skalle seu Calvo, Grønlandiæ Episcopo designato, consecrationi Gyrderi Skalholtensis & Gilbrichti Bergensis, quæ a Salomone Osloënsi Præfule peragebatur, interfuit.

§. 4.

Anno 1351 Ormus se reducem stitit, Regias denuo apportans literas, datas Bergæ 3 non. Junii anno 1351 quibus nobiliores Holanæ diœceseos cives, conspirationis in Episcopum, sed inobedientiæ & impiæ temeritatis erga Deum & Ecclesiam inculpato, ad causam coram Rege aut ejus Sætrapa Regniqve Senatu tuendam evocantur; professionem autem

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 431.

(b) Soli *Annales Skalholtenses Antiqui* asserunt, Ormum anno 1348 clericos utriusqve diœceseos ordinasse, quod si admittitur, necesse est, eum eodem anno ultro citroqve commeasse.

tém detrectantes, perduellionis rei declarantur (a). Sequentem annum Ormus in Islandia agens, Arngrimum quendam Thingörensium Monasterii Abbatem creavit, fundorumque quorundam cathedralium commutationem fecit (b). Sequente vero ætate tres Kolbeini Benedictini famulos comprehendendos, compedibusque onustos Holas devesctos in carcerem injici curavit, quo pacto ipsorum hero aliqualem obedientiam extorsit,

§. 5.

Anno 1353 ipsius adversarii ante biennium peregre accersiti, Regis adherentes Rescriptum revertuntur, quo Præsul, ne ipsius subditos novis & inusitatis exactionibus premat, severe prohibetur, eosdem referacrare mandatur, unde in illos anathematis fulmen injuste vibrasse facis constare videtur. Ille vero tempus intra diœcesin, nulla rerum ecclesiasticarum promotione, sed quorundam tantum prædiorum mutatione, notabile (c), usque in annum 1354 trivit; quo ad exteros iter parans Arngrimo Thingörensi diœceseos Officiali constituto, nunquam reverurus abnavigavit. Novum autem a Rege Diploma, amplissimis sibi titulis, sed cathedræ Holensi concessis privilegiis effartum, datum Bergis, circa hyemis initium 1356, eblanditus est (d). Quibus quo minus frui & delectari possit, accelerans satum effecit, quod ipsum paucis post diebus in festo omnium sanctorum oppressit, cum Episcopum Holanum exiguo plane usu, si non magno diœceseos damno, annos 14 egisset. Nam nec commoda ecclesiæ curasse, nec rem literariam promovisse, nec cathedram

---

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 433.

(b) Höfði scilicet, in festo Agnetis secundo, Böldvari sacerdoti filio Thorsteinis dimidium Bard in Flotis, Saurisæ & dimidium Dale pro Lambanefo & Hvanneyra vendidit. Tabulis duabus noctibus ante Purificationem Mariæ conditis, testium loco subscribere Thorodus filius Eyulfi sacerdos, Jonas Thorleifi & Ericus Skidii filius.

(c) Huc enim refero abrogationem victus sacerdotis in prædio Gilia sustentandi in amici sui Arngrimi Abbatis gratiam anno 1353. Vid. infra ad finem Cap. Litr. B. & perustrationem (árcid) terminorum inter prædia Ennl & Lækum in crastino Johannis Episcopi Holensis eodem anno factam. Anno sequenti 1354 prædium Spakonufell emit. Tabulis, Holis 16 Cal. Aprilis scriptis, tanquam testes subscribere Abbas Arngrimus, Einarus Háfði & Jonas Helgonis sacerdotes.

(d) Vid. supra Tom. I. pag. 436.

dram aut templum ditasse aut ornaſſe, ſed contra, bona eius profuſiſſe, crebris peregrinationibus & diuturnis abſentiis, curam animarum neglexiſſe, ſubditos vexaſſe, & apud exteros detuliſſe & diffamaſſe, commoratur, nemini prorſus lugendus, præter Brattum, quem donis, & Arngnum, quem honoribus cumulaverat.

§. 6.

Arngrimo autem non ſolidus aut firmus manſit honor. Nam poſt diſceſſum Præfulis a Clero Holenſi, turpitudinis vitæ & graviffimorum criminum inſimulatus, officio abdicato, Prædicatorum ſocietati nomen dedit. Quo factò, Thorſteinus Halli, ita jubente Clero, Officialis partes capeſſivit, quas denuo anno 1357, Generales Islandiæ Viſitatores, Ejuſus Brandi & Eiſteinus Aſgrimi ab ipſo, in Arngnum, nullo ad ipſius votum aut infamiam habito reſpectu, tranſtulerunt.

Litr. A.

(a) Ormr af gudz miſkunn biſkup á Hólum ſender öllum mönnum þetta bref ſiændum edr heyrendum kvediu gudz ok ſína kunnigt giörande at fyrir gudz ſkyld til uppheldis Stadnum ok klauftrinu á Thingeyrum er ver undirſtandum miök þurftugt vera hoſum ver lagt þángat fogdu klauftri til æſinligrar eignar land allt á Hialltabakka. iordina at Kleiſum utan veidi í Blöndu, ſkálagiord ok elldivid í jordina er ver vilium at einſomul heilog Hólakirkia halldi ok haſi til æſinligrar eignar. alla þá er þar fylger. enn allar adrar landznytjar med nefndum iordum ſkulu þeir æſinliga haſa ok hallda. Item her ofaná tokum ver burt med þeſſu voru

---

(a) *Id eſt*: Ormus Dei gratia Episcopus Holensis omnibus has literas visuris vel audituris Dei & ſuam ſalutem mittit. Notum faciens, quod Dei cauſa, prædio & monaſterio Thingeyrenſi, quod magnopere egere percepimus, in ſuſtentionem, dicto cœnobio in ſempiternam poſſeſſionem, totum fundum Hialltabackenſem & prædium Kleiſas dedimus, excepto jure piſcandi in Blanda, ſervitute domum exſtruendi & materiem igni alendo cadendi, quam, nos volumus, ut ſola ſancta eccleſia Holenſis in ſempiternam poſſeſſionem, quatenus ad illa prædia pertinuit, habeat & retineat; Omnia autem reliqua fundi emolumenta, quæ ad dicta prædia pertinere, in æternum habento & retineto. Item præterea his noſtris literis prædium Hyammum, quod Episcopus

voru brefe diáknavíft úr iordunne í Hvammi er Laurentius biskup gaf Stadnum, so at þar skal hedan af allðri fyrir ós ne vora epterkomendr Diákn skípat Forbodem ver aullum ok ferhverium, hvörrar tegundar edr stettar hvör er þessa vora skípan rýfa edr ristha hedan af. Ok til fanninda her um settum ver vort inncigle fyrer þetta bref gort á Þingeyrum in festo Marci Papæ. Anno graciæ millesimo trecentesimo qvadragesimo sexto. Nostræ consecrationis qvarto.

Litr. B.

(b) Ollum mönnum sem þetta bref síá edr heyra senger Ormr med gudz miskunn biskup á Hólum kvædiu gudz ok sína. Af því at herra Arngrímur Abótí á Þingeyrum hefr keypt under Stadinn til æfningrar eignar jörd er heiter á Giliá. ok hvör er Stadnum er harla hentlig til aftekta ok lángfligrar eignar. Því vilium ver Stadnum til náða ok óendanligs frelsis úrtaka alla kennimanns skyld ságre jörðu æfningra hedan af. svo at þar skal engi kirkiu ískylld vera. Ok til fanninda her um settum ver vort inncigle fyrer þetta bref er gort var á Hólum laugardaginn nærfta fyrer

---

scopus Laurentius monasterio dedit (*) sustentatione Diaconi levamus, ita ut nec nos, nec nostri successores Diaconum ibi exhibere constituemus. Prohibemus omnibus & singulis, cuiuscunque status vel ordinis fuerint, hoc nostrum statutum exinde violare aut elevare. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Thingeyris in festo Marci Papæ. Anno gratiæ millesimo trecentesimo qvadragesimo sexto, nostræ consecrationis qvarto.

(b) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel audituris, Ormus Dei gratia Episcopus Holfensis Dei & suam salutem mittit. Cum Dominus Arngrimus Abbas Thingeyrensis monasterio prædium Giliæ appellatum in æternam possessionem cõmerit, quod prædium monasterio ad reditus inde accipiendos & possessionem diuturnam aptissimum est; Hinc in monasterii emolumentum & æternam libertatem, dictum prædium omni sacerdotem alendi servitute exhibere in æternum levare volumus, ita ut ecclesia nullam inibi servitutem abhinc possideat. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appen-

(*) Vid. supra pag. 185.

fyrer Gregorius messu anno Domini millesimo trecentesimo quinqvagesimo tertio.

CAP. VI.

De Jona Erici Skalle, seu Calvo.

§. I.

Jonas Erici filius, Skalle dictus, aut cognomento *Calvus* Abbas vel monachus Norvegicus, anno 1343 a Paulo Nidarosienſi Archiepiſcopo, credente Arnam Grönlandensium Episcopum mortuum esse, ut ipsi in officio succedat, una cum quatuor aliis ordinatus fuit. Sed cum Arnas adhuc in vivis esset, incertum est, quando hoc officium capessivit, & quamdiu id gessit, nam in Norvegia fuit, & Gyrderi Episcopi ordinationi interfuit anno 1349; ibidem etiam hæsit anno 1356, cum Ormus Holensis vita excederet; Eo enim mortuo, Romam statim tetendit, acceptoque Innocentii 6 consensu, Sedem Gardensem cum Holana commutavit. Anno 1358 (a) navi, cui Petrus-bolli nomen fuit, in Islandiam venit,

---

appendimus, scriptis Holis, die Saturni proxime ante festum Gregorii, anno Domini millesimo trecentesimo quinqvagesimo tertio.

- (a) Doctiss. ARNGRIMUS *Grönland*, cap. 4. asserit Jonam 1343 in Grönlandiam navigantem, ad Islandiam appulisse, ibique, audito Arnam Gardensem in vivis esse, sed Ormum Holensem mortuum esse, statim evulgasse, se ex Papali dispensatione Holarum esse Episcopum, quam nunquam ostenderit, in Grönlandiam nunquam venisse, neque diu Holis sedisse. Quantumcumque magno viro debemus honorem, in his tamen ipsi consentiri non possumus, nam Ormus unacum Jona ordinatus fuit anno 1343 aut ut alii volunt 1342, vitamque ad annum 1356 protraxit, quam ipsis Cal. Novembris in Norvegia posuit. Contrarium aperte quoque patet ex Statutis Olai Archiepiscopi de anno 1351, ubi noster Episcopus Gardensis appellatur, vide supra Tom. I. pag. 510. Quomodo ergo potuit Jonas ei succedere anno 1343? Nec Calvus adeo curto tempore Holis sedit, cum 33 annos eidem diœcesi præfuerit; multo rectius hac de re scribit in *Comment. de Island*, fol. 61. Adventum ejus in Islandiam ad annum 1359 *Annales Flateyenses* ponunt, sed *Skalboltsneses* & *Breviores*, ut & ARNGRIMUS in *Comment. de Island*, loco cit. ad proxime præcedentem, quod fide dignius

venit, quæ, antequam portum ingredi posset, hominibus tantum evadentibus, scopulis illisa periit. Calvus vero Holanam mox invasit Caethedram, nullo impediante, nullaque facti auctoritate monstrata, quam nemo exigebat, cum omnes quod audiverant, ipsum ex Papali constitutione eorum esse proprium Episcopum, firmiter crederent.

§. 2.

Anno 1359 pridie Cal. Maji, in gratiam Arngrimi Abbatis Thingorensis, Prædium Gilisa ab annua Pastoris sustentatione liberavit (a); Et postridie sententiam decisivam de focum captura in fluvio Laxa pronuntiavit (b), ad id, ut videtur, ab eodem Abbate inductus, siquidem eandem anno sequente aut sustulit aut limitavit; & eodem anno duabus noctibus post festum Hallvardi Gissurus Galle (vid. supra pag. 182.) filius Biarni illi dimidiam partem litorum ad sedecim prædia pertinentium dono dedit (c). Sed anno 1360 omnium per universam dioccesin templorum eorumque possessionum rationem iniit, codicique inscribi curavit. Skalholtiam deinde profectus, rationes de commutatione pecuniaria Prædecessorum cum Gyrdero amice posuit, præsertim repetens calicem aureum, quem Ormus Holensis Jonæ Sigurdi Skalholtensi dederat, exigente vero Gyrdero vicissim satisfactionem pro pecunia Ormo mutuo data, quæ 152 Joachimicorum summam æquabat, res ea conditione ad pacationem rediit, ut calice recuperato Jonas partem Collegæ pecuniam numeraret (d). Eodem anno in octava Stephani Protomartyris prædium Flugumyram acquisivit (e).

C c 2

§. 3.

---

dignius videtur, nam bini codicilli anno 1359 prid. Cal. & ipsis Cal. Junii ab eo conscripti, omnem probabilitatem tollunt, eum adeo maturo itinere & e Norvegia in Islandiam trajicientibus inusitato, peregre adfuisse, ut ordinariam visitationem in Majo mense ingredi potuerit.

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. A.

(b) Vid. ibidem Litr. B.

(c) Tabulis testes in Asgeirsa subscripsere Einarus Hafidi, Gudmundus Einari sacerdotes, Kolbeinus Benedicli & Einarus Gislai.

(d) Vid. ad finem Cap. Litr. C. Conf. supra pag. 105.

(e) Vid. ad finem Cap. Litr. D.

§. 3.

Anno 1361 Thorsteinus Halli sacerdos, qui ante ejus adventum Officialis aut diœceseos vicarius fuerat, & advenientem ambabus ulnis acceperat, sigillumque officii, ut loquuntur *Annales*, sua sponte, incio reliquo diœceseos Clero tradiderat, quasi postliminio pœnitentia ductus Episcopo se opposuit, omnesque territorii, tesqva Oxnadalsia & Reykiadal interjacentis incolas ab ejus obsequio avocavit, qui Holis congregati, obedientia Episcopo renuntiata Thorsteinum sibi præfecerunt; cumque in conventu sequenti anno ob eandem rem celebrato causa transigi non posset, adversarii iter Norvegicum adornabant, sed ad littora Halogalandiæ devescti, in potestatem Hreidarar Darri, cum nave & universis impedimentis evenerunt, qui vinculis constrictos ad Regem deducendos curavit (a); quorum multi, & inter eos ipse Thorsteinus, in Norvegia obierunt. Eodem quoque anno, jussu Magni Regis Præful ad externos abiit, cui vocatione ad episcopatum Holensem, literis Innocentii 6 probata, homagium præstitit, hyemeque Thrundhiemi transacta, in Islandiam reversus est.

§. 4.

Anno 1369 Episcopus pratum Rifamyre, ad prædium a se emptum Flugumyram, judicio revocavit (b). Peregrinationem denuo Papæ conveniendi gratia suscepit, ex qua anno 1370 redux, cum Urbanus 5 auctoritatem ejus confirmasset, Holasque suo diplomate ei contulisset, gratiam obsequiumque adversantium obtinebat. Anno 1374 rationes & indicem bonorum cathedræ Holensis mobilium Holis in festo Remigii per Gunnsteinum Abbatem, Erlendum Priorem, Thorleifum filium Bergthoris, Martinum filium Thiodulfi, Sölvium filium Brandi, Thorsteinum Jonæ (al. Biörni) filium, sacerdotes fieri curavit, & eodem anno, vel etiam anno

(a) Luituros fortassis mortem Smidii Andræi, quem eadem ætate Ejafördenfes cum decem sociis interemerant. Conf. supra Tom. I. pag. 427. 428.

(b) Ipse Episcopus anno 1369 in crastino Translationis Sancti Thorlacii Episcopi, Holis, adlocæ causæ Einaro sacerdote filio Hafliidii, villæ Flugumyrensi pratum hoc adjudicavit.

anno 1377 indicem littorum cathedræ, (Rekaſkra) unde emolumentum & ejectiona maris ſperanda ſunt, diplomate edito recensuit. Anno 1375 auctor fuit Holaniſti feſti conceptionis B. Virginis Mariæ celebrandi (a), quo etiam anno, triennali aëris inclementia & diſpendio frugum, cum pecorum macie & fame conjuncto, certiffimam interneciem prævidens, populo auctor fuit vota Gudmundo nuncupandi, quod ob infequentem mutationem haud fruſtra factum fuiſſe viſum eſt.

§. 5.

Eodem anno, navi, quam ipſe exſtrui fecerat, Norvegiam adiit (b), ſequentiqve in Islandiam reverſus, ad comitia univerſalia literas tutelares a Rege ſibi & cathedræ impetratas, teſtimoniumqve Thorarini Epifcopi Skalholtendiſe de legitima in epiſcopatum ſucceſſione, duorum teſtium juramentis roborata publicari curavit, quo facto Epifcopus Olauum Petri tunc temporis borealis Quartæ Præfectum poſtulabat, ut ſibi bona eccleſiaſtica a ſacerdotibus inique uſurpata recuperaturo opem ferret (c). Anno 1377 eam partem prædii Hafnarlond dicti, quam Kolbeinus Benedicti poſſederat, Monafterio Thingoreniſi adjudicavit, eo quod jurato compertum eſſet, Kolbeinum Benedicti hanc Prædii partem Monafterio legaffe (d), & Giſloni Giſloniſi prædium Höfdum pro duobus aliis, ſcil. Lambanefo & Reykis, Holis, feria tertia in paſſione Domini, vendidit. Proxime quod infequebatur biennium notabile tantum occurrit ordinatione Gudmundi Arii Abbatis Helgfellenſis in diceceſi Skalholtina quam abſente Oddgeiro adminiſtravit, & prædii Ulſtader ab Andrea Bagge filio Berthoris ejuſque uxore Ragnhilda filia Steingrimi pro rebus mobilibus emtione (e). His geſtis, & quæ plura ſunt ejuſdem farinae, ſed non magni momenti,

C c 3

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. E.

(b) *TORFÆUS Hiſtor. Norveg.* Tom. 4. libr. 10. cap. 5. pag. 500. hanc profectionem ad 1376 reſert.

(c) Vid. infra ad finem Cap. Litr. F.

(d) Vid. ibid. Litr. G.

(e) Literæ hæc de emtione date ſunt Holis feria quinta paſchatis 1392. Teſtes erant Einarus Haſſidi, Thordus Thordi, Einar Snorræ ſacerdotes; Thorgeir Böldvari, Sigurdus Eyſteini & Thorgeir Brandi.

momenti, Jonas ad 4 Id. Augusti, Holis vitam posuit, postquam cathedræ præfuerat annos 33 Episcopatum vero 48 vel 49 gesserat, videturque non paræm virtutibus ab adversariis obtinuisse gratiam, nec tanta apud Magnum Regem fuisse amicitia, quanta Ormus antecessor ejus. Nequaquam tamen contumaciam subditorum ad Regem Archiepiscopumve accusatum detulisse fertur; sed eadem coactus peregrinationem in Galliam bis suscepisse auctoritatis suæ a Papa confirmandæ gratia, qui tunc non Romæ, sed Avenione agebat.

Post hujus fata Einarus Hæfliði diœceseos vicariatum gessit.

Litr. A.

(a) Ver bróðer Jón meðr gudz miskunn biskup á Hólum kunngjörum góðum mönnum þeim sem þetta bref síá edr heyra. at ver höfum feet ok yferlesit bref virduligs herra Orms biskups góðrar minningar þat sama sem her er meðr bundit. hvört ver stadfestum ok styrkium í öllum sínum articulis um svo lángann tíma sem herra Arngrímur er Abóti á Þingeyrum hvört er ofs sýneft þar sídar af at giöra. Ok til sanninda her um settum ver vort inncigle fyrer þetta bref er giört var á Thingeyrum in festo Petronillæ Virginis Anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo nono.

Litr. B.

(b) Öllum mönnum sem þetta bref síá edr heyra senda Bróðer Gunnsteinn meðr gudz nað abóte á Þingeyrum. Böðvar Gudmundsson.
Arnor

(a) *Id est:* Nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holensis viris bonis has literas visuris vel audituris notum facimus, nos vidisse & perlegisse literas (*) Venerabilis Domini Ormi bonæ memoriæ, his nostris annexas, quas in omnibus suis articulis, quamdiu Dominus Arngrimus erit Abbas Thingeyrehsis, confirmamus & stabilimus, quodcumque licet exinde statui hac de re visum foret. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Thingeyris in festo Petronillæ Virginis anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo nono.

(b) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel audituris Frater Gunnsteinus Dei gratia Abbas Thingeyrehsis salutem in domino sempiternam.

(*) *Vid. supra pag. 201.*

Arnor Bødvarsson. prestar. Þorlákr Thómasson. Ulfr Stephansson Gudmundr Starafson. leikmenn. kvediu gudz ok sína. Kunnigt giörande at ver fáum ok yferlásfum opit bref vors virduligs herra Herra Jons med gudz náð biskups at Hólum meðr hanns heilu ok ósköddu stóra Inncigle svo vottanda ord epter ord sem her fylger.

Ver bróder Jón med gudz miskunn biskup á Hólum sendum öllum mönnum sem þetta bref síáedr heyra kvediu gudz ok vora. kunnigt giörandi at Herra Arngrímur ábóte at Þingeyrum kom fyrer ofs á Höskullsstöðum ok kíærde fyrer klauftrit um laxveidi í Laxá fyrer Hialltaþacka epter því sem vottar forn kirkiunnar bók á Hólum. ok ei síðr kirkiubók nefndz klauftrs. hvöria áðgreinda laxveide er haft hefde um tíma Bárdr Arafon sem sýndi ofs ekki skilríki þar fyrir. þat er framar gengi enn fyrrsagdar kirkiubækur Hólastadar ok Þingeyraklauftrs. Því dæmdum ver með fullu dóms atkvæði fyrrsagda veidi klaufstrinu til óendanligar eignar hedan í frá epter því sem optnefndar kirkiubækur votta. Utan fyrrnefndr Bárdr sái þat skilríki at framar gáangi hönum til eignar. Ok til sánninda her um settum ver vort Inncigle fyrer þetta bref er giört var í Hvammi

Thingeyrens, Bødvarus filius Gudmundi, Arnor filius Bødvaris sacerdotes, Þborlakus filius Thonne, Ulfus filius Stebbani, Gudmundus filius Starti, laici, Dei & suam salutem mittunt. Notum facientes, nos patentes Venerabilis nostri Domini, Domini Jone Dei gratia Episcopi Holensis, una cum ejusdem sigillo majori integro & illeso vidisse & perspexisse, sequentem in modum verbotenus sonantes:

Nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holensis, omnibus has literas visuris vel audituris salutem Dei & nostram mittimus. Notum facientes, quod Dominus Arngrimus, Abbas monasterii Thingeyrensis, coram nobis in Höskullstædis comparuerit, & monasterii vice de captura salmonum in Laxa ad Hialltaþackum, ex tenore antiqui libri ecclesie Holanae, nec minus libri ecclesie dicti monasterii, actionem instituerit; quam prædictam salmonum capturam Bardus filius Arii aliquantisper usurpaverat, qui tamen nullam probationem, quæ prædictis libris ecclesie Holensis & monasterii Thingeyrensis derogaret, nobis exhibuit. Hinc plena sententia judiciali prædictam capturam secundum tenorem saepe dictorum librorum monasterio in sempiternam exhibere possessionem adjudicamus, nisi prædictus Bardus probationes acquirat, quæ hanc ejus possessionem ulterius evincant. In quorum testimonium nos sigillum nostrum appendimus his literis scriptis Hvammi in Laxardalo die Lunæ proximo post

Hvammi í Laxárdal mánadagin næsta eptur festum Petronillæ Virginis þá er lidit var frá hingatburdi vors Herra Jesu Christi 1359 ár.

Ok fyrer svo fallit Transcriptum sem her má heyra. settum ver fyrr-nesnder menn vor Incigli fyrir þetta bref er skrifad var á Þingeyrum in festo Ciriaci Martiris þá lidit var frá hingatburd vors herra Jesu Christi 1370 ok eitt ár.

Litr. C.

(c) **I**n nomine Domini Amen. Anno Domini MCCC.LX: so sem virduliger herrar ok andaliger fedr herra Gydr medr gudz nád bifkup í Skálahólte, ok herra Jón med samri nád bifkup á Hólum toluduff vidr vináttuliga í bifkupsstofunni í Skálholsti in translocatione Sancti Thorlaci, háverondum merkiligum prestum af hvorutveggju bifkupsdæminu, ok reiknuduft vidr um kærlig ok bróðrlig fiárfkipte bifkupanna sinna forverara herra Jóns ok herra Orms bifkupa gódrar minningar. taladi herra Jón eptur gullkalek þeim, sem herra Ormr hafdi gefit herra Jóni Sigurdsfyni ok hann kalladi eiga kirkiuna at Hólum, er fiendr vart tvær merkr, ok hann villdi hann ei missa hvort sem færi annar reikningr þeirra millum

---

post festum Petronillæ Virginis, anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo, trecentesimo, quinquagesimo nono.

Cui Transcripto, tali, quale hic exhibetur, nos viri prædicti sigilla nostra appendimus, scriptis Þingeyris in festo Ciriaci Martyris anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo trecentesimo septuagesimo primo.

(c) *Id est:* In nomine Domini. Amen. Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo, cum Venerabiles Domini, & spirituales Patres, Dominus Gyrdus, Dei gratia Episcopus Skalholtensis, & Dominus Jonas, eadem gratia Episcopus Holensis; in trichinio episcopali, Skalholti in translocatione Sancti Thorlaci, presentibus utriusque diæceseos sacerdotibus præcipuis, amice colloquerentur, & rationes, de amicis & fratris Episcoporum suorum prædecessorum, Domini Jonæ & Domini Ormi bonæ memoriæ Episcoporum permutationibus, componerent, Dominus Jonas calicem aureum, quem Dominus Ormus Domino Jonæ Sigurdi filio dono dederat, repetiit, quem libram fere ponderantem ecclesiæ Holanæ possessionem esse, sequæ hunc, quocumque modo cæteræ rationes illos inter vel ecclesiæ computarentur, haudquaquam amissurum

millum eða kirknanna. Item heimti herra Gyrdur aptr af Hólakirkju þau tuttigu ok þriú hundrut fem herra Ormr hafdi tekit í lán af Skálholtsstad ok þá vóru enn ólokin. Svaradi hvör þeirra öðrum um sik blíðliga at þeir villdu allt til líka leggja med góðra manna ráde so kirkjurnar væri skadlausar hvör af annari. Vóru þat endiligr vegr her um þeirra í millum at gullkaleikrinn skyldi leggiazt aptr til Hólakirkju til friálfrar ok æfnigrar eignar. enn Herra Jón jatadi sik undir at leggja kirkjuinni í Skálholti tuttigo hundrut aptr í móti kaleknum ok at auk at lúka reiduliga kirkjuinni í Skálholti ádrgreint lán tuttigo ok þriú hundrut. ok at þessu framkomnu skyldu þeir alsáttum fatter fyrir sik ok sína epterkomendr um allar þar gjafer lán ok feskifte sem millum biskupanna þeirra forverara ok kirknanna hafa farit allt til þessa dags þá var komit. Vóru þesser merkiliger prestar í rádi ok samþykki med herra Gyrdar af Skálhollez biskupsdæme her um. Síra Flose Jónson. Síra Þórleifr Narfason. Síra Snorre Þórleifson. Síra Runólfr Hillebrandzson ok Síra Magne Jónson. Enn þesser af ok vegna herra Jóns biskupsdæme. Síra Þórsteinn Hallsfon. Síra Bódvar Þórteinsfon Síra Þórleifr Bárðarfon. Marteinn Þióðólfsfon. Ok til fanninda her um fetta fyrnefnder prestar med nefndra biskupa innceiglum

---

surum dielitabat. Dominus quoque Gyrdus ecclesiam Holensem viginti illas & tres hundredas, quos Dominus Ormus a cathedra Skalholtensi, nondum solutas, mutuo acceperat, postulavit. Amice invicem responsa dabant, velle se ex bonorum virorum consilio omnia ex æquo compensare, ita ut una ecclesia alteri nullum inferret damnum. Inter eos igitur conclusio erat definitiva, calicem aureum templo Holensi in liberam & perpetuam possessionem restitutum iri, sed Dominus Jonas se ad calicem templo Skalholtensi viginti hundredis compensandum, & templo præterea Skalholtensi prædicta viginti trium hundredarum nomina persolvenda obstrinxit. His præstitis, pro se suisque successores de omnibus donis, mutuo, & permutationibus Episcoporum eorum prædecessorum & ecclesiarum usque ad tempus præsens perfecte reconciliati & contentientes essent. Hi magni hominis sacerdotes Domino Gyrdio Episcopo Skalholtensi hac in re a consilio fuere, & assensum suum præbuere: Dominus Flosius filius Jonæ, Dominus Thorleifus filius Narfi, Dominus Snorro Thorleifi filius, Dominus Runolfus filius Hillebrandi & Dominus Magnus filius Jonæ; Sed hi de diocesi & vice Domini Jonæ: Dominus Thorsteinus filius Halli, Dominus Bødvarus filius Thorsteini, Dominus Thorleifus filius Bardi, Martinus filius Theodulphi.

In

lum sín inncigli fyrir þetta bref er giört var í stad dege ok áre sem fyrr seger.

Litr. D.

(d) **I**n nomine Dei Amen. Gördest so fellt kaup millum verdugs herra Jóns med gudz miskunn biskups at Hólum ok Brandz bónda Asbiörnsfonar ok Gudnýar Sölmundardótr. I fyrstu at biskup Jón sellði fyrrnefndum hiönum Brandi ok Gudnýu iörðina á Holltaföðum med öllum þeim gognum ok giæðum, rekum ok ítokum sem þar hafa tillegit at fornu ok nýu. skulu her tilleggiast iarder þær allar sem þar hafa fylgt ádr ok so ítala fú fem Jón Benediçtsfon gaf kirkiunni at Holltaföðum í Jordina á Geitaskardi ok slikt meira er herra biskupinn vill þar til skipa. Item skal þar vera einn prestur hedan af, ok hafa allan faung sem forn er vani til. Item skal þar vera einnar nætr gifting, biskups hyonær sem hann gister. Item skulu þangat liggia tíunder ok lióstollar af so morgum bæum sem vani er til. Item her í mót gáfu nefnd hiön herra Jóni biskupi iordina Flugumýri med ollum þeim hlutum ok hlunnindum sem þar hafa fylgt síðan þau urdu eigandi at, ok kirkian at Hólum ádr fyrir þeim. Item skal þar at friálfu, epter vera upp frá fardogum á Flugumýre
hcy

In quorum testimonium prædicti sacerdotes una cum prædictorum Episcoporum sigillis, sua sigilla his literis apposuerunt, scriptis loco, die & anno, ut supra (*).

(d) *Id est*: In nomine Domini Amen. Talis entio & venditio inter Venerabilem Dominum Jonam Dei gratia Episcopum Holensem, & Brandinum Colonum filium Asbiörn's & Gudnyam filiam Sölmundi peracta est: Primo Jonas Episcopus prædictis conjugibus Brandi & Gudnyæ prædium Holltafados cum omnibus emolumentis & commodis, jure ad maris ejectamenta, & servitutibus, quæ ad illud nunc & olim pertinerunt, vendit. Huc accedent villæ omnes quæ ad illud antea pertinere, una cum servitute quam Jonas Benedicti de prædio Geitaskard templo donavit, & talibus pluribus, quæ Domino Episcopo concedere placuerit. Item unus ibi sacerdos exhibere domicilium habeat, qui omnia sacra ex antiqua consuetudine peraget. Item Episcopus ibidem per unam noctem, quando advenerit, gratis pernoctabit. Item illuc decimæ & pensiones in candelas de tot villis persolvuntur, quot hucusque solitum est. Item dicti conjuges Jonæ Episcopo prædium Flugumyram cum omnibus substantiis & emolumentis quæ ad illud pertinere, inde a tempore quo illi istud, &
ante

(*) *Ex originali cum septem sigillis.*

hey ok fenadr. Item vill þetta nokkur epterkomandi biskup riúfa. Þá flkulu optnefnd hiön taka so marga peninga af götzi Hólastadar sem her verdr brestr í. Ok af því ver bróder Jón med gudz miskunn biskup at Hólum kennunst þetta kaup vidr fyrrgreind hiön. settum vær vort innigle fyrer fyrrskrifadan kaupmála ok fyrersettum ádrnefnd hiön Brandr ok Gudný okkar innigle. Item vid Þorleifr Bergþórson. Jón Gurevarson. Páll Helgason. prestar. Þórsteinn Steinmóðarson. Hallr Nicolásson. Magnús Jónsson. leikmenn þetta kaup ok handlag framför sem her er skrifat. Því settum vær vor innigle fyrer greind kaup sem giort var á Hólum in Oetava Stephani Protomartiris anno M.CCC.LX.

Litr. E.

(e) Bróder Jón med gudz nád biskup at Hólum sender ollum monnum sem þetta bref síá edr heyra kvediu gudz ok sína. Saker þess at so mikill þúngi med sníóm ok frostum háfa nú um lángan tíma álegit meir enn fyrr í manna minnum því hefr ofs þat gefit at huxa at renna þangat huginum sem óþriótanlig er miskunn Herra Jesu Christi. ok til árnadar ordz kallandi hans signudu módr íómfrú sanctam Mariam hinn heilaga Johannem ok hinn góða Gudmund Hólabiskup ok alla gudz heilaga menn.

D d 2

---

ante eos quoque ecclesia Holensis, acquisivere. Item post tempus habitacula mutandi sanum & pecora ibi libere remanebant. Item si quis sequentium episcoporum hoc violare voluerit, tum sepe dicti conjuges tantum pecunie de bonis cathedrae Holanae accipiant, quantum defecerit. Et cum nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holensis hanc cum predictis conjugibus permutationem agnoscamus, nos sigillum nostrum presentibus tabulis contractus, ut & nos predicti conjuges Brandus & Gudny. Item nos Thorleifus filius Bergthoris, Jonas filius Gurevi, Paulus filius Helgi, sacerdotes; Thorsteinn filius Steinmodi, Hallus filius Nicolai, Magnus filius Jone, laici; nostra sigilla appendimus. Hæc emtio & stipulatio secundum antea scripta peracta est. Hinc nos nostra sigilla dictæ emtionis tabulis apposuimus, scriptis Holis, in octava Stephani Protomartyris anno millesimo trecentesimo sexagesimo.

(e) *Id est:* Frater Jonas, divina gratia Holensis Episcopus, presentes literas lecturis audientibus, salutem! Propterea quod tanta frigoris niviumque asperitas, quanta post hominum memoriam nunquam longo jam tempore mortales afflixerit, mentem induximus ad inexhaustam Jesu Christi misericordiam supplices confugere, intercessionem B. Matris Virginis Sanctæ Mariæ, Divi Johannis, Gudmundi Boni Holensis Episcopi,

menn. einkannliga biðandi hina miskunnarfullu mey Mariam ath hún virðest á vera vor árnadar mádr. víðr alsvoldugan guð í öllum hlutum ok einkannliga á hans hin miúkafta millde fyrer hennar árnadar-ord vilde lina þvílíkum þúnga sem nú liggur á faker frosts ok sníóa í öllu biskupsdæminu. Ok her til höfum ver heitit med samþycke þeirra lærðra ok leikra sem í hiá ofs voru láta hallda heilagrt getnadartíð guðs móðr Marie á jólafostunne tveim náttum epter Nicolásmessu ok fasta fyrer víðrþurft. ok vinna til nóns fyrer um dagin ok hafa slíkt leyfi at hvöru sem þann dag er ber fyrer Andresmessu enn sex ára sekt hvör sem brýtr helgina á siálfan dagin eða föstuna fyrer daginn. enn ártíðagiörð sem síðari Marie-messu. Ok aller þeir sem eiga til tíu hundrada ok þadan af meira ok þetta heit uilia samþyckia so búlausfer sem bændr. gefe einn karlmannz-verð fátækum manni þeim er til garðz kemr innan þeirra þriggja náttu sem þetta bref ok heit er samþykt í sókninni. enn þeir sem minna fe eigu lese fimm sinnum Mariumessu. Þar med biðium ver alla góða menn at þeir taki ekki þessa vora gerð sem til þúnga víð ydr. heldr at þer samþykkit ofs her um. at ver máttum aller samt hallda þessa hátíð sem lögtekna þá er guð gefr ofs finnaft á prestastefnu. biðium ver ok biðum öllum lærðum mönnum at þer áminnit ok biðit ydrum þingunatum
at

---

scopi, eunctorumque Dei Sanctorum implorantes. Praesertim vero misericordiae Virgini Mariae supplicamus, ut nobis coram Deo omnipotente patrocinari velit, eoque benignissimam ejus clementiam sua advocacione deducere, ut gravi adeo ob algoris niviumque vehementiam difficultate, diocesin levare dignetur. Cujus rei gratia, consensu praesentium tam clericorum quam laicorum, ad festum Conceptionis Virginis Deiparae praecedente Natalitia, esuriali tempore 6 scil. Id. Decembris rite celebrandum, voto nos obstriximus, tali adhibita cautela, ut singuli sibi cibi edulii contenti (pulsistimar) a labore, ultra antecedentis diei horam tertiam pomeridianam exercendo prorsus abstineant. Solennitatis jejuniive praecedanei contemptores sex nunciis seu Ois multentur. Sacra matutina iisdem, quae festo Assumptionis observantur, ceremoniis, peragent: omnesque, quorum facultates 40 imperialium summam majoremve sufficiunt, sive coloni sive habitacionis expertes sunt, voto nostro subserbenti (pulsistimar) a labore, intra proximum, ex quo parochiani hanc nostram dispensacionem amplexi fuerunt triduum, domum eorum adeunti, semidium unius masculi alimentum elargiantur, pauperioribus ad Mariae sacra quinqvies repetenda sponte obligatis. Quam nostram constitutionem ne sibi oneri ducant, sed hac in re nobis assentientes, inque proximis comitiis, bono cum Deo, praesentes, festum Mariae legitima approbatione recipiant, omnes bonos rogamus, jubentes Clericos, ut curiales ad eandem observandam

at hallda þetta vort heit ok samþykkia. Her med minnum ver alla menn þá sem í þessu heite voru sem næst var heitit til hins góða Gudmundar at þer endit þat vel ok afhendit þeim er til er skipadr vidtöku. so at ver allér samt megum skoda hvört ver vilium góra med því gózte menn á pávagard. edr í kiptest þat millum fátækra manna sem hermt var. Þvíat þat er mikell sílu hálfke at heita því gude edr hanns helgum monnum sem hann vill síðan ei efna faker vanræktar. Ok til styrkingar ok samþyktar um þetta heit settu Ormr Þórkelsson. Bergr Þórteinson. Jon Gunnarsson. Ormr Þórarinsson ok Haukr Illugafon prestar med voru incigle sín incigle fyrir þetta bref gjort á Hólum Kindelmessudag þá er lidit var frá húng-atburdi vors herra Jesu Christí M.CCC.LXXV vetr.

Litr. F.

(f) Ollum monnum sem þetta bref síá edr heyra senda bróðer Jón með gudz nád ábóte í Videy. Flofe Jónsson. Hálfðan Magnússon. prestfar. Þórsteinn Eyólfsson Logmadr nordan ok vestan á Íslandi. Ivar Vigfússon. ok Benedict Kolbeinson leikmenn kvediu gudz ok sína. Kunniigt giorande at á síortuga ári ok sextánda ríkes virduligs herra Magnúfar med gudz miskunn Noregs ok Svía ok Skána kóngs á Þingvælle tveim nóttum epter Petrmessiu vorum ver í hjá at Teitr Pálfson las bref vors

D d 3

virduligs

---

observandam amplectendamque exhortentur excitentque. Monemus præterea singulos, Gudmundiani voti susceptores, ut promissa legitimo exactori bona fide reddatis, quo facilius, utrum collectas per legatos Papæ deferendas, an mendicis ex convento dispendiendas, facta consultatione, decidere possimus. Violatio enim votorum Deo & sanctis ejus nuncupatorum eum magno animæ dispendio conjuncta est. In hujus rei confirmationem: Ormus Thorkilli, Bergus Thorstanides, Jonas Gunnari, Ormus Thorarini, Haukus Illugonis sacerdotes, simul cum nobis sigilla sua appendenda curarunt. Datum Holis, ipso festo purificationis anno Domini 1375.

(f) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel audituris, Frater Jonas Dei gratia Abbas Videyensis, Flotius filius Jonæ, Hálfðanus filius Magni, sacerdotes; Thorsteinnus filius Eyulfi Legifer quartarum occidentalis & septentrionalis Islandiæ, Ivarus filius Vigfúfi & Benedictus Kolbeini filius, laici, salutem Dei & suam mittunt. Notum facientes quod anno regni illustris Domini Magni Dei gratia Norvegiæ Suecorum & Scanorum Regis quingyagesimo sexto, Thingvalis, duabus noctibus post festum Sancti

virðuligs herra Magnúfar kóngrs fyrer þessum monnum er so heita. Sig-
hvatr Gudmundsfon, Eiríkr Magnússon, Olaftr Petrsfon, Gunnlaugr Ste-
phansfon, með hverre hann stefner þessum fyrrnefndum monnum fyrer
sik fram til Noregs epter því sem þat sálfst um sik vottar. Item vorum
ver í hiá á sama dag at Ormr Snorrason las fyrer fyrrnefndum monnum
þat dagsbref sem virðugligr herra Magnús Kóngr hafdi gefit fyrrnefndum
monnum epter því sem þat sálfst seger. Ok ei sídr leit heidrigr herra Jon
með gudz náð biskup at Hólum lesa opinberliga sitt verndar bref þat er
virðugligr herra Hákon Noregs Kóngr hafdi honum ok kirkiunni á Hól-
um gefit til styrks ok verndar. Let hann þar ok lesa bref herra Þórarins
góðrar minningar biskups í Skálholtti hvort so vottar at hann var í hiá
at virðugligr herra herra Olaftr Erkebiskup gaf herra Jóni biskupi ádrnefnd-
um biskupsstólin á Hólum ok hann heldtr hann ok halldit hefr rectferd-
ugan Hólabiskup alla tíma síðan. Ok her með var lesit bref under inn-
ciglum góðra manna at tveir menn hefdi svarit þessa alla Erkebiskupsins
gíordfem herra Þórarinn vottar í sínu bresi. Krafdi ok herra Jón Olaf
Petursfon sem þá hafdi hirdstjórn ok syflu nordanlandz at hann skyldi
styrkia hann til so hann nædi sínum eignum ok kirkiunnar af prestum þeim
sem

Sancti Petri, praesentes fuimus, cum Teitus filius Pauli literas Illustris Domini Magni Regis recitavit coram viris, quorum haec sunt nomina: Sigvatns filius Gudmundi, Ericus filius Magni, Olafus filius Petri, Gunnlaugus filius Stephani; quibus literis praedictos viros, ut ipsissimae literae uberius testantur, in Norvegiam ad se evocat. Item praesentes fuimus eodem die, cum Ormus filius Snorrii praedictis viris literas salvi conductus praelegit, quas ad comparandum Illustris Dominus Rex Magnus dictis viris concesserat, veluti ipsae literae uberius testantur. Nec eo minus honorabilis Dominus Jonas Dei gratia Episcopus Holensis literas tutelares publice praelegi fecit, quas Illustris Dominus Hakon Rex Norvegiae ei & ecclesiae Holanae in tutamen & praesidium dederat. Ibi etiam literas Domini Thorarini bonae memoriae Episcopi Skalholtensis recitari curavit, quae enim adfuisse, cum Venerabilis Dominus, Dominus Olafus Archiepiscopus, praedicto Jonae Episcopo cathedram episcopalem Holensem contulit, sequere illum semper exinde pro legitimo episcopo Holensi habere & habuisse, testantur. Simul & literae praeegebantur, bonorum virorum sigillis munitae, quae duos viros, hunc totum Archiepiscopi actum, de quo Dominus Thorarinus in suis literis testatur, peractum fuisse, jure jurando confirmant. Praeterea Dominus Jonas Olafum filium Petri, qui tunc Satrapa erat, & quartae borealis Praefectus, postulavit, ut se adjuvare vellet, quo sua & ecclesiae bona de sacerdotibus,

sem helldu móti hans vilja ok hann hafði ádr framfarit mót med heilagrar kirkiulogum. Ok til fanninda her um fetrum vid fyrrnefnder menn vor inncigle fyrir þetta bref giordt í sagdan stad dag ok ár.

Litr. G.

(g) Bróder Jón med gudz nád biskup á Hólum sender ollum monnum þeim sem þetta bref síáedr heyra kvediu gudz ok sína. Kunnugt giorandi at sub anno gratie millesimo trecentesimo septuagesimo septimo laugardaginn nærsta fyrir Laurentiusmessu at Svinavatni komu á stefnu fyrir óls herra Gunnsteinn ábóti frá Þingeyrum af einni álfu enn Biarni Kolbeinsfon ok Hallotta Pálsdóttir móder hans af annarre logliga fyrerstefnd í þann sama stad ok dag. Ok medr því at þat var framlagt af Jóni Biarnarfyni. enn svarit af Síra Þórsteini Gunnarfyni ok Ivari Kolbeinsfyni at þar vóru þeir í hiá heima á Audkúlustodum þá er Kolbeinn Bóndi Benedictsfon ætladi at ríða til austfiarda ok var á bak kominn hefti sínum lýsti hann því fyrir þeim at hann gaf klaustrinu at Þingeyrum so mikinn part sem hann átti í Hafnarlondum á Skaga til óbrigdiligrar eignar. ok her til gaf hann handlag ádrnefndum Síra Þórsteini í hond sem þá var hans íkristafader ok þingapreftr. lýste hann ok því at þesse gíof skyllde vera hans:

---

tibus, qui illa se invito retinerent, quosque in antecessum ex legibus sanctæ ecclesiæ reprimere conatus fuerit, recuperaret. In quorum testimonium nos prædicti viri sigilla nostra his literis appendimus, scriptis dicto loco, die & anno.

(g) *Id est:* Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holensis omnibus has literas visuris vel auditoris salutem Dei & suam mittit. Notum faciens, quod sub anno gratiæ millesimo trecentesimo septuagesimo septimo, die Saturni proximo ante festum Laurentii, Svinavatni coram nobis comparuere, ex una parte Dominus Gunnsteinn Abbas Thingeyrensís, ab altera autem Biarnus filius Kolbeini, ejusque mater Hallotta. Pauli filia, in hunc eundem locum & diem legitime citati. Cum igitur Jonas filius Biarnii profiteretur, Thorsteinus vero sacerdos filius Gunnaris, & Ivarus filius Kolbeini juramento confirmarent, presentes se fuisse in Audkúlstadis, cum Kolbeinus Bondo filius Benedicci, in orientalem quadrantem iter facturus, equo ascenso illis professus, se monasterio Thingeyrensí tantum fundi Hafnarlondorum in Skagio possessionem inviolabilem dare, quantum possideret, prætereque prædicto Domino Thorsteinno, ejus tunc confessionario & parochio data dextra stipulatus erat, & palam profitebatur.

hanns testamētum stöðugt, ok eigi heirdu þeir hann þat tilskilia at hana skyldi þessa gíof síðar mega aþrtaka. Því í gudz nafne Amen sögðum ver með fullum laga úrskurde at þessu prófe teknu í dómsstete sitandi með ráði ok samþykki bestu manna er þá hiá ofs vóru fyrrlagðan part í Hafnarlondum á Skaga með öllum hlunnindum sagðrar iardar óbrigðiliga eign kirkiunnar ok klauftríns á Þingeyrum æfinliga upp frá þenna dege ok ávoxtu af taka þann sama árgang landfskyld ok hvat annat sem at kynne bera. Þvíat þat var syaric af fyrrnesindum vottum at sagða eign skyldi Þingeyra klauftr epter andlátzdag Kolbeins eignast. Ok til sanninda her um settum ver fyrir þetta bref vort inncigle. Ok meðr því at vær Einar prestfr Hassidason. Marteinn Þióðólfsón ok Þórsteinn Jónsón prestar. Þórsteinn Steinmódsón. Oddr Einarson ok Þórsteinn Hallzón leikmenn samþykktu þennan úrskurd herra Jóns biskups. Því settum ver vor inncigle með hannz inncigle fyrer þetta bref er giort var í sögðum stad dege ok áre.

CAP. VII.

De Petro Nicolai filio.

§. I.

Anno 1391. spiranti adhuc Jonæ Calvo, Monachus quidam Petrus Nicolai, natione Danus, jussu Bonifacii Noni Romæ ordinatus, successor destinatur.

tebatur, hanc donationem sui testamenti iustar firmam esse debere; nec audiverint illum conditionem addidisse, hanc donationem exinde retractari posse. Hinc in nomine Dei Amen. Hac inquisitione peracta, nos pro tribunali sedentes, e consilio & consensu virorum optimorum, qui presentes aderant, predictam Hafnarlondorum partem in Skagio, cum omnibus dicti prædii emolumentis, inviolabilem ecclesiæ & monasterii Thingeyrensis ex hoc die in æternum possessionem, plena sententia judiciali decernimus, redditus etiam & ejusdem anni locarium, & omnes alias accessiones (dicto monasterio adjudicamus) cum prædicti testes jure jurando confirmaverint, dictam possessionem (statim) post Kolbeini diem æmortalen in monasterii Thingeyrensis possessionem transire debuisse. In quorum testimonium nos his literis sigillum nostrum appendimus. Et quoniam nos, Einarus sacerdos filius Hassidi, Martinus Theodulphi & Thorsteinus Jonæ, sacerdotes, Thorsteinus filius Steinmodi, Oddus filius Einari, & Thorsteinus filius Halli, laici, huic Domini Jonæ Episcopi sententia assensum præbuimus, ideo nostra sigilla cum ejus sigillo his literis appendimus, scriptis in dicto loco, die & anno.

destinatur. Qui sequenti anno sedem episcopalem peregrino stipatus satellitio occupavit. In quorum gratiam fecus quam plerique peregrini Episcopi, neminem honoribus, ad quos sedente Jona adscenderit, privavit. Primam missam in festo Michaelis, magna mortalium frequentia, quos exquisitissimis adhibuit epulis, Holis celebravit. Anno autem tertio supra nonagesimum, absente Vilhelmo Skalholtino, ejus vices in ordinatione Clericorum Skalholtensum præstitit; illique quam primum adventi, Skalholti occurrens, perhonorifice accipitur.

§. 2.

Eodem anno, Cal. Octobris, antecessoris sui Ormi literas cessationis, quibus monasterio Thingeyrensi prædia Hialtabakka & Kleifar adjectas, confirmavit (a), & Erlingo Snorrii filio Holis in festo Nerei & Achillis prædium Ronuholum multæ nomine extorsit. Anno 1394. primam per diocesin visitationem ingressus, rationarium facultatum ecclesiasticarum conscripsit, quod hodie *Regestum Petrinum* vocatur. Hoc etiam anno diploma edidit de relictione partis prædii Aslaksstader (b) a sacerdote Sveino Magni redemptæ. In hac visitatione, cum Mödruvallis ageret Præsul, Ormus seu Nicolaus Danus, Episcopi famulus, socium seu conservum suum Gissurum Album, fere sub ipsius Episcopi oculis transfixit. Quod ut & alia ejusdem generis, Historicis, de Danorum Episcopi assensu licentia & temulentia, conquerendi occasione præbuit. Hoc anno templum Holense in festo Johannis Apostoli vel postridie ejus, tempestate eversum est, gravi adeo ruina, ut ne unicum quidem tigillum fracturam effugerit, exceptis simulacris quibusdam quæ adjuvantium opera in corrupta erepta sunt. Hæc ruina unum ex Holanæ societatis Diaconis oppressit. Templum autem collapsum Petrus reedificari curavit. Navem etiam onerariam ingentis magnitudinis ædificare cœpit, sed inceptum

---

(a) Vid. ad finem Capituli Litr. A.

(b) Vid. ibid. Litr. B.

tum successu caruit. Quæ ejus expensæ aliæque effusiones cathedræ fortem valde imminuerunt (a).

S. 3.

Anno 1398 Petrum ad exteros abiisse, collata sacerdotibus Theodoro Theodori (b) & Steinmodo Thorsteinidæ (c) Officialis dignitate, eorumdem scripta indicant (d). Sed Anno 1401 reversum, comitiis universalibus Miklabaj celebratis interfuisse, decisio Thorstani Ejulfi, tunc temporis Nomophylacis, probat, qva literas Magni Regis a Petro in eodem conventu publicatas, quibus se tutorem Cathedralæ Rex promiserat, inviolabiles declaravit. Cathedralæque ex earundem præscripto duplo majorem, quam antea Officialis statuerat satisfactionem a Jona quodam Grimi filio adjudicavit (e). Anno autem 1403 & 1404, cum pestifera illa contagio in diocesi Holensî tantum sex sacerdotes, Diaconos tres, & unum monachum superstitites fecisset, procul a cathedra egisse, probabiliter colligitur, & an exinde cathedram reviseret, merito dubitatur, cum nulla ejus ab hoc tempore mentio fiat. Cæterum a duobus comode

-
- (a) Ille quoque prædia Backa & Lak, & quadrantem prædii Selidål ab Halthoro Arngæris pro Brecka utraque in Oslandshlida permutatione facta emit, anno 1395, die Martis proxima post festum corporis Christi, Bardi in Flotis. Testes erant Dominus Steinmodus Thorsteini Dispensator, Halldor sacerdos filius Lopti, Thorsteinn Svartus filius Halli, Thorsteinn Steinmodi & Thorvalldus Ögmundi.
- (b) Hunc ultra annum 1409 non vixisse, patet ex testimonio Biörgolfs sacerdotis filii Illugii, & Gudmundi Landbiarti filii, qui ad Holvadam in Vatnsdalo, hoc anno coram Legifero Rafno Gudmundi jure jurando asseruerunt Gudrunam Sæmundi filiam nostri ex quadrante hæredem fuisse. Anno 1402 adhuc in vivis fuit, quo Höskulldstadis in festo beati Benedicthi rationes ad prædium utriusque Ey in Skaðafrönda pertinentes edidit.
- (c) Steinmodum hunc anno 1403 vel paulo post obiisse concludi potest ex ejus testamento, quo, inter alia, templo Greniadarstadeni prædia Holjavad, yfta Hvamm, Sellatr, & Sker in Breidavik legavit. Transcriptum hujus testamenti Munkathveraa in profecto translationis Nicolai Archiepiscopi anno 1406, subscriptum est a Logio Stigi (al. Styr) filio Officiali, Erlendo Ormi, Karo Bergthoris, sacerdotibus, & Fimbogo Jonæ, Gamlo Martini & Arna (al. Arnoris) Einaris.
- (d) Vid. infra ad finem Capituli Lit. C.
- (e) Vid. ibid. Lit. D.

mode gestis Petrus commendari potest, quod scilicet ludum discentium Holis habuerit, cui Bodvarum Diaconum moderatorem prefecit, bonaque ecclesiastica per universam dioecesin in certum quendam codicem congefferit. Exstat quoque ejus constitutio de pensione in candelas, decimis & aliis, quam, quoniam anno sanxerit, ignoratur (a). Cathedram vero quam omnibus rebus affluentem ascenderat, egenam & exhaustam reliquit, nec non dioecesin, etiam insignium virorum domicilium ingressus, iisdem orbatam vidit.

Quamdiu episcopatum gesserit, incertum mortis tempus locusque obscurum reddunt.

Litr. A.

(b) Ver Bróder Petr med gudz ok postulligs Sætis nád biskup á Hólum kunngjörum þat góðum mönnum þetta bresf siáendum eða heyr-
endum at ver styrkium ok stadfestum medr þessu voru bresf þetta bresf heidrlihs herra. herra Orms gódrar minningar med samri nád biskups á Hólum hvört medr þessu bresf er bundit halldandi þat stóðugt ok óbrígdligt í öllum sínum greinum ok articulis frá upphafi til enda. Svo ei sídr bidium ver vora epterkomendr Heilagrar Hólakirkju formenn at þeir stóðuga halldi þessa vóra gjörd. Ok til fanninda her um settum ver vort inn-
cigle fyrir þetta bresf skrifat á Hólum in festo beati Remigii Confessoris. Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo tertio.

E e 2

Litr.

(a) Hanc ex Codice pergameni Bibliothecæ Magnæ No. 175 in Quarto sub Litr. E. huic Capiti subjungemus.

(b) *Id est*: Nos Frater Petrus Dei & Sedis Apostolicæ gratia Episcopus Hohenensis, bonis visis has literas visuris vel audituris notum facimus, quod per has nostras literas; tabulas illas (*) honorabilis Domini, Domini Ormi bonæ memoriæ, eadem gratia Episcopi Hohenensis, quæ his nostris appense sunt, stabilimus & confirmamus, illas in omnibus suis clausulis & articulis a principio usque ad finem ratas & inviolabiles decernentes. Nec eo minus successores nostros Sanctæ Ecclesiæ Hohenensis Antistites rogamus, ut hanc nostram sententiam ratam habeant. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Holis in festo beati Remigii Confessoris, Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo tertio.

(*) *Vid. supra pag. 200. Litr. A.*

Litr. B.

(b) Ver Bróder Petr med gudz ok postulligs Sætis náð biskup at Hólum kunnjórum þat góðum mönnum med þessu voru. brefe at þat fama tíu hundrada ílag sem stadrinn á Möðruvöllum átti í jord á Asláksföðum í Kræklingahlíð þeim til útlaufnar er þat villdu giora ok landit átti. hefr Síra Sveinn Magnússon Ráðzmadr Möðruvallastadar medr voru samþykki ad fer tekít stadarins vegna ok foddan veg á giorit vidr Arna Einarsón ok hann hefr greind tíu hundrud útlukt ok afhendit epter því sem ofs vel ánæger ok þat bref Síra Sveins vottar sem her er medfest þessu voru brefe. Því gjörum ver nefndan Arna öldungis qvittan um iardar ílag Stadarins vegna á Modruvöllum so fyrer ofs sem vorum epterkomendum Hólabiskupum edr kirkiunnar logligum umbodzmonnum ok honum ok hans erfingium edr eignarmonnum greindrar iardar epter hann alla sagda jord friálfa ok ákiærulaufa um þetta nefnt ílag. Ok til fanninda her um settum ver vort incigle fyrer þetta bref giorit á Modruvöllum í Hörgárdal in festo Bartholomei Apostoli anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo quarto.

Litr. C.

(c) Þat gjorum ver Herra Hans doctör Decretorum Nicolás Þórmódsfötr. Gudmundr Jónsson prestar góðum monnum vitrligt med þessu voru

(b) *Id est: Nos Frater Petrus, Dei & Sedis Apostolicae gratia Episcopus Hølensis, viris bonis per has nostras literas notum facimus, quod decem hundredarum partem prædii Aslakstader in Kræklingahlida, quam monasterium Möðruvallense, sub conditione reuisionis possedit, quæ possessori prædii, si vellet, competeret, Sveinus sacerdos filius Magni monasterii Möðruvallensis æconomus, vice monasterii sibi sumisit, & cum Arna Erii contractum iunxit, eiqve dictas decem hundredas persolvit & tradidit, ita ut nobis satisfiat, secundum tenorem litterarum Domini Sveini, quæ his nostris literis appensæ sunt. Hinc nominatum Arnam hypothecæ in dicto prædio, loco monasterii Möðruvallensis, tam quoad nos, quam nostros successores, Episcopos Hølenses, vel legitimos ecclesiæ procuratores, quittum, & prædictum prædium, quoad memoratam hanc hypothecam, illi, & post eum ejus hæredibus, vel dicti prædii possessoribus, liberum & irrevocabile declaramus. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Möðruvallis in Hørgardalo, in festo Bartholomæi Apostoli, anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo quarto.*

(c) *Id est: Nos Dominus Johannes Doctör Decretorum, Nicolaus filius Thórmodi, Gudmundus*

voru opnu brefi at ver fáum ok yferláfum opit bref med heilum ok ófkóddudum hángandi innciglum so látandi ord epter ord sem her skrifat stendr.

Ollum monnum sem þetta bref síáedr heyra senda Þórdr Þórdarson ok Steinmódr Þórsteinsson prestar Hólakirkíu Officiales qvedíu gudz ok sína. Kunnigt giorandi at saker þes at Þórsteinn Svart Hallzson eigr halfa iordina á Hnappstodum í Flíótum. Því hofum ver veitt ok skipat fogdum Þórsteini Svart til medferdar kirkíu helminginn í Hnappstodum ok Húnastadi ok þar med allt lausagótz fagdrar kirkíu á þann máta at hann skal hafa greindr gótz fer til nytta ok eignast ávoxt af enn svara ollum skyldum fyrir kirkíuna ok standa í ábyrgd um hana ok hennar gótz. Skal þessi okkar skipan standa svo lengi sem Þórsteinn Svart eigr eignarlutan í Knapptodum. Ok til fanninda her um setrum vid officialatus inncigle fyrir þetta bref er giort var í Bólstodahlíd in festo Magni Comitis anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono (*).

E e 3

Litr.

ad filius Jonæ, sacerdotis, bonis viris per has nostras patentes literas notum facimus, quod patentes literas cum integris & illæsis sigillis pensilibus, verbatenus, ut sequitur, sonantes, viderimus & perlegerimus.

Omnibus has literas visuris vel auditoris Thordus filius Thordi & Steinmodus filius Thorsteini, sacerdotis, ecclesie Holensis Officiales salutem Dei & suam intunt. Norum facientes, nos ideo quod Thorsteinus Svartus (niger) filius Halli dimidium prædii Hnappstadorum in Flíotis possideat, dicto Thorsteino Svarto alteram partem ad templum Hnappstadorum pertinentem & Hunstados, simulque omnia dicti templi bona mobilia eo pacto contulisse & tradidisse, ut dicta bona in suos usus converterat, & usus fructus inde redundantes accipiat, sed omnes templi expensas solvat, & illius ejusque honorum damnum, si quod extiterit, præstet. Hæc nostra constitutio, donec Thorsteinus Svartus dimidium prædii Knapptadi possidet, valebit. In quorum testimonium nos sigillum officialatus his literis apposuimus, scriptis Bólstadahlíæ in festo Magni Comitis, anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono.

(*) Unacum his literis simul transcripte fuerunt tabulæ venditionis, quibus iidem Sanctæ Ecclesie Holanæ Officiales dimidium dicti prædii eidem Thorsteino Nigro vendidere, dicto loco die & anno scriptæ. *Transcriptum* utriusque tabulæ datum est Miklagardi in Esafordo, in festo Corporis Christi, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, per Johannem Pauli filium Doctorem Decretorum, Nicolaum Thormodi filium, postmodum Priorem monasterii Mödravallenfis, & Gudmundum Jonæ sacerdotis.

Litr. D.

(d) Þeim godum monnum sem þetta bref síáedr heyra sander Þórsteinn Ejólfsson Logmadr nordan ok vestan á Íslande kvediu gudz ok sína. Kunnigt giorande at á fiórda ári ríkis vors virduligs herra Eiriks med gudz nád Noregs ok Svíaríkes kóngs in festo beati Jóhannis Baulacensis Episcopi á Miklabæ í Skagafirdi á almenniligrí prestastefnu birte virdugligrí herra herra Petr med gudz nád biskup á Hólum mer bref heidr- ligis herra Magnúfar med somu nád Noregs ok Svíaríkes Kóngs under hans hángandi incigli hvort her er med fest þessu mínu brefi so látandi at hann hefði tekit Heilaga Hólakirkíu allt hennar gótz ok varnat í kóngligt traust ok sína vernd. Svo ok ei sídr krafði biskupinn mik úrfkurdar á hvort kirkian á Hólum mætte þessara náda niótandi verða eodr ei í því síalfrar hennar málii sem þá var kíært til Jóns Grímssonar. Því í gudz nafne Amen. sagða ek med þeirra bestu manna ráði sem í hiá mer vóru med full- um laga úrfkurd Jón Grímsson skylldugan vera at lúka kirkíunni at Hól- um hálfaukinn sinn rett fyrir þetta Kóngs verndarbrief med sílkum pen- inga vexti ok sölum sem Síra Jón Magnússon Hólakirkíu Official hafði dæmt einfalldan ok kónungsbrefit stóðugt ok óbrígdilígt halldandi í öll- um

(d) *Id est:* Bonis viris has literas visuris vel auditoris, Thorsteinus filius Eyolfi Legifer quartæ borealis & occidentalis in Islandia salutem Dei & suam mittit. Notum faciens, quod anno quarto regni Illustris nostri Domini Erii Dei gratia Norvegiæ & Sveciæ Regis in festo beati Johannis Baulacensis Episcopi, Miklabæi in Skagafiorde in Synodo generali, Venerabilis Dominus, Dominus Petrus Dei gratia Episcopus Holensis Honorabilis Domini Magni eadem gratia Norvegiæ & Sveciæ Regis (*) literas, cum ejus sigillo pensili, his meis appensas, quibus se sanctam ecclesiam Holensem, ejus bona & negotia in regium tutamen suumque presidium recepisse testatur, mihi exhibuerit. Nihilominus Episcopus meam sententiam judicalem postula- vit, utrum ecclesiæ Holensi his privilegiis frui liceret, nec ne, in propria ejus causa, quæ jam adversus Jonam Grimi filium agebatur. Hinc in nomine Dei Amen. Ex optimorum virorum, qui presentes erant, consilio, plena sententia judiciali edico, Jonam Grimi filium Ecclesiæ Holanæ multam pro ejus juris violatione respectu ha- rum literarum Regiarum tutelarium duplam perfolvere debere, tanta summa, & iis temporibus, quibus sacerdos Jonas filius Magni, Ecclesiæ Holensis Officialis, sim- plicem perfolvendam judicaverat, literas vero Regias in omnibus suis clausulis & arti- culis,

(*) *Vid. supra Tom. I. pag. 431. sq. 437.*

um þeim greinum ok articulis sem hvör er fastaeigum Heilagrar kirkíu vid hvörn mann sem fkipta er allt þar til retr Noregs kóngr þat aprkallar med sínu opnu brefe. Ok til fanninda her um setta ek mitt inn- eikle fyrer þetta bref skrifad í fögdum stad ok áre, dege sídar enn fyrr feger.

Litr. E.

Statutum Petri Episcopi.

(e) Þindagi á lióstollum friádag lánga. fekr tólf aurum hver er ei líkr. eigi hált prófastur en hált kirkiubóndi. Item af eydi iörðum. edr þeim iörðum. sem aureigi býr á. fá er ei á lióstoll ath lúka. lúkizt eingi lióstollur. Item þar sem madr helldr ómaga eyri med laga umbodi. lúkizt þar lióstollr sem han situr, í hverri kirkiufókn sem ómagin tekur guds líkama ath páfkum. Item hvört sem andazt bóndi edr húsfreyia epter fardaga. ok stendr búnadr saman framvegis. lúkizt ein tíundar giord. ok einn lióstollr. þó ath arfar verdi fleire. Enn ef fundr er brugdit búí, lúki hver sinn lióstoll ath páfkum. Item ef hión eiga tíu aura edr hundradi minna. ok fe hvortveggia vinnufært lúki einn lióstoll. En ef þau eiga hundrat edr hundradi meira. edr hvort þeirra sem á lúki tvo lióstolla.

---

culis, quicumque honorum ecclesie immobilium curam gesserit, cum quocumque tandem res fuerit, usque quo legitimus Norvegiae Rex illas suis literis revocaverit, firmas & inviolabiles esse. In quorum testimonium ego sigillum meum his litteris appendi scriptis dicto loco & anno sed postredie ac supra.

(e) *Id est*: Terminus pensionem in candelas persolvendi est dies Passionis Domini, quicumque tum non persolverit, duodecim uncis, ex dimidio inter Praepositum & Patrum templi dividendis, mulctator. De villis desertis, & fundis, quos egeni a pensione in candelas immunes inhabitant, nullae in lumina erogationes persolvuntur. Item ubicumque quis bona pupilli ex mandato legitimo administraverit, in ejus parochia, ubicumque pupillus tempore paschatos corporis Domini particeps fuerit, pensio in lumina persolvitur. Item sive paterfamilias, sive materfamilias post tempus mutandi domicilia obierit, & res familiaris indivisa exinde permanferit unica tantum pensio in candelas, & unica decimae, quamvis plures sint haeredes, persolvantur. Quod si res familiaris dividatur, ad tempus paschatos pensio in candelas a singulis erogatur. Item si conjuges uncis decem vel minus quam hundredam possederint, & uterque laboribus apti sint, unicam pensionem in candelas persolvunto. Sed si hundredam

aut

tolla. Item olionar kaup se átián álner. ok lúkizt í tíundar eindaga, en hver er eigi lýkr sekizt sex aurum. Sami eindagi er á legkaupum. ok líkfaungs eyrum. ok ligr þriggia marka sekt vidr hvert hver er eigi lýkr. Tíða ofsur presta segizt eptir hinum forna kristinrett. Item þurfasti bóndi ok húspreyia. ef han á tío hundredroth en hún fim. ok hundredroth fyrir hvern ómaga sinn. Ef menn eiga fim hundroth saman at búfiárlagi. lúki skiptitíund. Item ef madr á eitt bú, ok er heimilisfastur í odrum stad. lúkizt þar tíund sem búith stendr. Item er madr skyldr at sýngja fræði sín sinn á tólf mánuðum fyrir prófasti ef hann er beiddr. sekr sex aurum ef han sýniar. Item ef madr verdr brotligur med frændkonu sinne ath þrida ok fiórða. sekur átián aurum. ok vatnlasti þriátigi náttu. Item ef madr sæker eigi tíder, adr sækia lætur þriá sunnudaga samfleytt. sekur sex aurum.

aut plus possideant, vel si alteruter eorum tantundem in bonis habeat, duas pensiones in lumina persolvunt. Item redemptio extremae unctiois octodecim unciis, termino quidem decimarum solvendarum, expenditur, qui vero non persolverit, sex unciis mulctatur. Idem mercedis pro loco sepulture & cantu exequiarum persolvendæ terminus esto, quam qui solvere detreclaverit, tribus marcis mulctatur. Oblatio pro sacris peragendis ex *Jure Ecclesiastico* antiquo censetur. Si paterfamilias decem & materfamilias quinque hundredas, & pro quovis ab iis alendo, qui ipse sibi victum mereri nequit, unam hundredam in bonis habuerint, jejunium fecum eroganto. Si quis quinque simul hundredas secundum æstimationem pecuaziam possederit, decimas quadripartitas expendit. Item si quis villicationem habens alibi domicilium habuerit, decimæ in loco villicationis persolvuntur. Item quicumque coram suo Præposito per annum semel, si postulatus fuerit, scienda recitare tenetur, si recusaverit, sex uncias persolvit. Item si quis in tertio & quarto gradu cognatæ stuprum intulerit, octodecim uncias expendit & per triginta noctes in aqua jejunato. Item si quis sacra per continuas tres dominicas vel ipse, vel per alios non frequentaverit, sex uncias persolvit.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
ISLANDIÆ
PERIODUS IV.

Ab Anno MCD ad Reformationem religionis Romano-
Catholicæ.

SECTIO I.

De externo reipublicæ statu, seu de Regibus Daniæ
& Norvegiæ Ecclesiæ Islandicæ nutritoribus; eorum-
que Præfectis; ut & de Archiepiscopis Nida-
rosiensibus supremis ecclesiæ inspectoribus.

CAP. I.

De Erico Pomerano.

S. I.

*E*ricus Pomeranus patrem habuit Wratislaum VII. Pomeraniæ Ducem, matrem vero Mariam Henrici Ducis Megapolitani & Mariæ Valdimari III Danorum Regis filię, filiam; unde liquet, fuisse eum Valdimari III. Danorum Regis ex filia pronepotem, sed Margaretae Danorum Reginae ex sorore nepotem. Hujus, a matre vidua ad invifendam materteram, anti-

mi gratia in Daniam veniente adducti, forma, lineamentorum dispositione, & conversationis blanditiis ita capitur Regina, ut abeunte matre, puerum educandum retinere vellet, quem paulo post adoptavit, & deinde in regni consortium assumpsit. Uxorem nactus Philippam Henrici V. Angliæ Regis filiam, ex qua nullos habuit hæredes, vagis enim libidini- bus & popinis deditus, cum ipsa parum consuevit. Laboriosus quidem fuit, & magno impetu magnisque impensis multa movens, sed successu destitutus, aut fortunæ in tempore non insistens, pauca aut nulla feliciter peregit. Regnum primum una cum Margareta 13, deinde solus 26 annis administravit; Subditorum tandem contemtum incurrens, aut, ut videri voluit, rædio fortunæ fatigatus, regno se abdicare & in Bogislaum Du- cem Pomeranum, invitis subditis transferre volens, sed perficere non valens, convasatis rebus, imo nec a templorum ornamentis manus ab- stinens, anno 1439 in Gullandiam abiit, ubi integro decennio pirati- cam exercens, vitam produxit. Tandem vero in Pomeraniam reversus, post alterum decennium anno 1449 ibidem inglorius vitam cum morte commutavit. Tribuitur eidem *Chronicum* quoddam latine conscriptum, sed immerito; opus enim haud dubie Monachum quendam Cisterciensis ordinis authorem agnoscit. Quid hic Rex Islandorum Reipublicæ aut Ecclesiæ utile præstiterit, in promptu est nihil, nisi huc referantur literæ salvi conductus Jonæ Holensî Episcopo anno 1415 datæ (a).

§. 2.

-
- (a) " Eric med Guds Nadh Noreghs, Danmarchs, Sverys og Gota Koning og Hertug i
 " Pomeran, sendir ollom Monnum them som thetta Bref se eder heyrta, qvediu
 " Guds og syna. Saker that at Virdulegi Herra og andlik Fadir og Vin vor hin
 " kierra Hr. Jon med Guds Miskund Biskop at Holm a Islandi far nu heim til sit
 " Biskopsdome, thi bedhium Vii allan Barn alhiad a sama Islandi og biudhum, ther
 " se hanem til Hialp og Tiltyrks i alla sina naude, til rata, sva ofta som han tilfi-
 " gher og hann tarnast, einkanliga Biggiande og Buanande i Hala Biskopsdome vei-
 " ter Hanom Heider og Virding, og alle the liudne som I erer a Guds Vegna og
 " Vor skylduga idhra retta Biskup ath veita og viljom Vii ath ther vitid at Vii ha-
 " vum takid andelikan Fadir og Hr. Biskop Jon fornesfidann, Hala Kyrkiu og
 " alt Hennar og Hans Gotz bædhe i Lausu og Fastu, Vardnade og Sveina og Hion
 " Hans i Guds Valld og vora Vered og Virding lyka Traust fullkomelika, forbiu-
 " dande hvorom manne, einkanliga alla Vora Umbudsmann, Loghmann, Fogetom,
 " Biskop Jon at unada, alla yfver Sveina, alla Varnada, alla Hion Hans, Doma
 " alla, theim stefna for han, og ej Umbodsmann, ether Loghmann Varn, nema
 " Bylskop

§. 2.

Traditis sibi Regni habenis Ericus Pomeranus, *Vigfusum Holmium* Præfectura Islandiæ exiit, eandemque in *Arnani* Skalholtensæ Episcopum transtulit, qui anno 1413 cum ipse in Dania aulam sequens hæretet, vicarium sibi constituit Celeberrimum inter Islandos virum, *Bjornum Einaris filium*, cujus infra, Sect. 2. Cap. 2. §. 4. mentio fiet, quid autem ipse Præful in hoc Præfecturæ munere gesserit, infra exponendi commodior locus offeretur.

§. 3.

Anno 1420. in provinciam venit *Johannes Nyfsted*, ut conlicere licet, supremum gerens magistratum, secum ducens uxorem Margaretam Ozuri filiam, socrumque Gudridam; sed anno 1422, nulla, quantum nobis constat, re memorabili gesta, cum suis rursus abiit.

§. 4.

Anno 1419 *Johannes Pauli* in Islandiam venit, ibidemque hyemem transegit, sed 1421 abiit. Anno 1422 una cum collega *Baltazarò* reverfus, communi Marte Islandiæ Præfecturam gesturi. Anno sequente Johannes & Jonas Episcopus Holensis (invito Dicecepsos Holanæ clero, qui, ut Jonas Biarni filius sibi Officialis constitueretur, desideravit) Michaelem eodem fungi officio, jusserunt. Anno 1425 horum Duumvirorum fa-

F f 2

mulu

" Byskop skal sialver alla laughlika Umbutsmann tilsetia at dæma af Tolda og Sekta Vora Vegna som a sina yfver sveina varnada og hion. Hvor som i mote thesari Vori Skipan giorir edur geingir meth Triotsku oc Uhlydugheit, hafve Vora Reede og Refling, efter Tolf Manna Dom, oc fornesud Biskop Jon eter hans lag-
 " Umbutsmann over Sagen este Loghom og theim Fullrette. sit som brutid er vid,
 " luki og heilagri Hola Kyrkio tvo gyllt Fullretti. Sva vilioni VII oc alla Menn vita
 " ath VII stadfestum meth thesse sama vare opue Brefe alla the Privilegia og frefse,
 " som Norig Konunga i fyrnum Tyma givet hafa afterfeda Hola Kirkiu og Biskopum a Holum, vilioni VII ath the standu ubrigdanliga med alla sina Articularis og greina i alla mata som the utgesna varo at fyrsta. Datum in villa nostra Slaulofia, Anno Domini millesimo quadingentesimo quinto decimo, die quinto mensis
 " Septembris, nostro sub Secreto, nobis presentibus, appeno. "

muli Monasterio Helgafellensi vim intulerunt, illudque una cum templo inquinarent virum quendam intra cœmeterium transverberando, in quo statu templum integrum quadriennium mansit; nam anno demum 1429 a Jona Jonæ Episcopo Holano, templum, cœmeterium & monasterium purgata fuerunt. Eodem ut videtur, anno, in insulis Westmanneyensibus hi Duumviri capti fuerunt, & in Angliam transportati, sed a quibus, & cujus jussu id factum sit, non additur, sequente autem anno, Balthazar in Islandiam reversus, Præfecturam per unius anni decursum gerebat.

§. 5.

Post Balthazari priorem præfecturam, anno videlicet 1427 *Thorsteinus Olavi* Occidentali & Boreali partibus Islandiæ cum summo imperio, reliquis *Vigfusus Ivvari* præfuisse videtur. sed quamdiu in hoc officio fuerint, non constat; anno autem 1441 hic *Thorsteinus Australis & Orientalis Islandiæ Nomophylax* salutatur.

§. 6.

Ab anno 1430 ad annum 1450 quis cum summo imperio aut Regis Præfectum agens Islandiæ præfuerit, non liquet; id saltem certum est, anno 1436 Præfecturam gessisse *Enarum Thorlevi*, Biorni Enaridæ, communiter dicti Hierosolymipetæ, ex filia nepotem; sunt &, qui ei hoc officium ad annum 1440. adscribunt; sed quid in re tam dubia & incerta verissimum sit, nos in defectu monumentorum statuere nequimus; neque adeo magni interesse videtur, cum plerique horum perexiguum Ecclesiæ utilitatem adtulerint; opibus enim congerendis, quam Reipublicæ aut Ecclesiæ malis tollendis aut medendis, intentiores fuerunt. Quando *Enarus* mortuus fuerit non liquet, nam quidam id ad annum 1473 quidam vero ad 1463 referunt, sed de fati genere omnes consentiunt, scilicet, quod tempore hyemali per tesqva Laxaardalensia cum 12 famulis transiens. immani procella tempestate & frigore oppressus, satellites omnes amiserit, uno tantum excepto, cui *Solvus* seu *Sylvius* nomen fuit; Hic insigni præditus virtute & fide, cum equum vires deficerent. herum humeris excepit, & ad villam sacerdotalem, Stad dictam, per multa stadia detulit,

tulit, ubi intensissimi frigoris vi, quæ carnem ossa & nervos exusserat, post longos cruciatus membratim tandem dissolutum fuisse ferunt.

CAP. II.

De Christophoro III. Bavaro.

§. I.

Christophorus *Bavarus* fuit Valdimarii III. ex filia abnepos, sed Erici Pomerani ex sorore nepos, ab Ordinibus Regni anno 1439 ad imperium vocatus, interna animi vi & dotibus mentis, quam externa corporis statura & lineamenti commendabilior, Danis & Norvegis, quam Svecis multo gravior fuit, licet enim ultimi, eo regnante fœdus Calmariense non aperte ruperint, statim tamen post ejus mortem ignis in favillis latitans in apertam flammam erupit, cujus præcipua causa fuit, quod ab avunculo piraticam exercente allatam subditis injuriam & damna nimia conniventia dissimulasset. Helsingiam, ad hæc usque tempora Episcopo Roskildensi subjectam, dato æquivalente pretio Coronæ Danicæ acquisivit, quæ ab eo usque tempore celeberrima regni Metropolis & Regum sedes evasit; Jura Civitatum emendavit. Præterea Civitatum Hanseaticarum immodicam licentiam refrænare in animo habuisse perhibetur, sed morte præventus, quæ cum in flore ætatis, 8 Idus Januarii in Arce Helsingborgensi anno 1448 oppressit, destinata animo non potuit exsequi. Ex Dorothea Principe Brandenburgica nullos suscepit liberos. Regni habenas annis 9 cum laude moderatus est.

§. 2.

Islandis, quæ ætatem tulerunt, publicum commodum promotione statuta aut Privilegia nulla dedit (a), neque liquet, quinam sub
Ff 3 eo

(a) Edictum sequens, quamvis de causa privata agat, ex codice membranaceo cœvo Bibliothecæ Magnæ No. 235 in Quarto adferre non piget: " Wy Cristoffer med
" Guds

eo. supremam Insulæ Præfecturam administraverint; Non tamen improbabiler coniectari potest egisse id, aut supramemoratam *Enarum Thorleivi* aut ejus fratrem *Biornum Thorleivi*, de quo paulo infra plura dicendi occasio dabitur.

CAP. III.

De Christiano I.

§. I.

Vera esse Regum sapientissimi verba: *Sortes in senum mitti, sed Deum illas dirigere*, comprobat præfens exemplum! Nam extincto Christophoro

---

” Guds nadh Norge Danimarks Svia Rikis Wende ok Gotha Kungr pallatz greffwe
 ” uppa Kin ok Hertoghe i Beyren hilfom allom thein byggia ok boa a Islande kwn-
 ” görom wi idhr med tesso waaro opno breffwe at kom for oss Peter Petersön waar
 ” hirdman ok kërde sigh for oss ok waart raadh at Torwarder Loptzön haffde
 ” hallit med han liffde swa mykyt jorda gooz med makt ok offverrike som her
 ” sigh vatenda jokol hallorstada tiarnir wlfat brecka Nes Bragholt Backa. ok
 ” ligger nordanlandz i hoola biskopsdöme i östirde a Islande ok nw framm helder
 ” hustru Margreth Vigfusdotter med makt ok offverrike epter Torwardh heithyn
 ” bonda sin. Nw saker thest at forneuder Peter heffwer sokt waara nadh-til hiepp
 ” ok styrk om adhr nömpst iorda gooz at han kan ey fa sith godz saker maktar ok
 ” offverrike har med idhr, thy skippom wi adhr nempdom Petre med waare fulre
 ” kunglige makt apter alla sina forgrända jorder ok affhende sik sielfwer theis som
 ” stader utan forgreud hustru Margret kwnne at syna at hon ædhr henne barn æge
 ” forgrända jorder med laghom fiorbiodom wi hvariom manne lærdom ok lekum
 ” them at haffwa adhr halda byggia ædhr boa a fornæmpdom jordom under waara
 ” konunglika hemdh uthan ther haffve adhr næmps Petis loff adhr löfwe fyr. Item
 ” biodlum wi hustru Margret Vigfus dotter at leggja under sex manna doom innan
 ” maanader sia thy hon heffwer seet thetta wart breff ædhr hört huerra swara ædhr
 ” sekta hon warder skyllog fornæmpdom Petre for heldh ok medferdh a thessa for-
 ” grenda jorda gooze sidhan fornæmder Peter wardh ægande at thwi biodum wi
 ” hyrfiotom waarom ok lagmannom ok allom handgangnom mannom at ther siedh
 ” hiepliger fornæmdom Petre Petirsön til alra retta maala som ther wilit haffwa
 ” tak aff oss. Datum castro nostro haffnensi die sancti Laurencii nostro sub sigillo
 ” presentibus appenso Anno Domini millesimo quadingentesimo quadregesimo sep-
 ” timo. ”

stophoro Bavaro, coronam & Monarchiam Dano-Norvegicam, quasi sortem in sinum missam, quidam Erico Pomerano, jam dum in vivis agenti denuo offerre, quidam Bogislao Pomeraniæ Duci, quem antea Regem habere dedignati fuerant, quidam eam Canuto Gyldenstiernio Nobili Dano imponere cogitabant, plurimi autem Adolpho Holsariæ Duci hunc honorem deberi censebant, ipsiqve splendidissimam hanc sortem obtulerunt aut fere obtrudere voluerunt; Deus vero qui fortes dirigit & imperia ab uno in alterum transfert, cor, mentem, linguam Ducis laudatissimi ita direxit & disposuit, ut valerudinem, ætatem & orbitatem causans, onus & honorem deprecaretur, sobrinos autem, sororis suæ & Comitibus Oldenburgici filios, suos etiam post fata futuros hæredes, digito quasi monstraret, quod supremi numinis nutu & instinctu factum esse ut cogitemus, par est; ratum enim id statumqve habuerunt Regni ordines, & Christiano Dieterici Felicis, Ducis Oldenburgensis, filio, coronam Regnumqve obtulerunt, cujus laudatissimi posterius ad hunc usqve diem utrumqve cum propria laude & subditorum commodo felicissime gerunt.

§. 2.

Anno salutis restitutæ 1448. 20 Septembr. nobilitas Danica in Comitibus Viburgensibus, Christiano I. homagium præstitit; sed die lunæ post dominicam lætare 1449 literas submissionis cives Norvegici ediderunt. Eodem anno Feria Simonis & Judæ Hæfnæ Coronatus fuit, simulqve cum Dorothea Brandenburgica Christophori Bavari vidua nuptias celebravit. Sed anno 1450, 3 Calend. Augusti, seu in ipso Sancti Olafi Festo, Nidarosicæ, Norvegici Regni corona ei imposita est. Svecos, partim vi, partim consilio, ut ipsum Regem Sveciæ agnoscerent, coronamqve anno 1457 ei imponerent, adegit; cujus eos brevi pœnituit, ita ut Carolum Canuti denuo revocarent, ipsumqve coronarent, Regemqve sibi constituerent. Post mortem Caroli, quæ in annum 1470 incidit, jus quidem suum vindicare sategit, sed expeditio infeliciter cessit, nam terra mariqve victus re infecta redire sibi suisqve utilissimum ratus est. Cum Anglis etiam controversias habuit, qui ejus subditis varia damna intulerunt, præsertim Islandis, quorum non paucos unacum Regio Præfecto Biorno Thorlevi anno 1468 occiderant. Anno 1474 Romanam usqve perrexit, summoqve honore a Sixto 4 exceptus est, qui die Viridium

Viridium omnibus penitentibus, etiam notoriis peccatoribus remissionem peccatorum gratis, & sine pœnis competentibus, gratiam Regis, annuntiavit. Regi autem & ejus famulatio Festo Paschatos corpus Domini & absolutionem propria manu impertivit, a voti impletione, ut Terram Sanctam adiret, & Sepulchrum Domini inviseret, ea sub conditione liberatus est, ut impensas, itineri destinatas, sacris usibus attribueret, sed a pedis Papalis osculatione liberari non potuit. Hinc, donis permutatis & venia, seu Privilegio Hafniæ Academiam fundandi, impetrato, quod haud dubio hujus peregrinationis utilissimus fructus fuit, Romam Rex, post unius & viginti dierum mansionem, reliquit, quam eminus multo sanctiorem, quam cominus sibi visam fuisse, deinde fastus est. Vitio ei vertitur, quod Orcades & Hetlandiam, dotis nomine, cum Margareta filia, Scotiæ Regi concesserit, item, quod nimis largus fuerit, ita ut ad profusionem quandoque declinaret, in omnibus autem, etre & nomine insignem se esse Christianum clarissime demonstravit, nam de Ecclesia benemeritus, vitam viro Christiano dignam & tanto fastigio decoram transegit. Mortuus est Hafniæ anno 1481 die 20 Maji, cum vixisset annos 55 regnasset 33.

S. 3.

Islandis, pariter ac aliis subditis, haud pœnitendum Regem semet præbuit, iis enim varia Rescripta misit, Ediçtaque proposuit, tam Reipublicæ quam Ecclesiæ proficua, quorum celebriora sunt.

1) Privilegia sive edictum illud, quod communiter per eminentiam *Longum* (a) vocatur, & varia Ecclesiæ & Reip. salubria continet, constants,

---

(a) Vide infra ad finem capitis Litr. A. unde discimus. α) Primogenitum Regis nominatum fuisse Olavum, qui ante patrem, ut videtur, in tenera ætate obiit. β) Regnante Christophoro, non quidem rebellionem aut seditionem, sed motum quandam & dissidium de vero Norvegiæ Rege in Islandia ortum fuisse, de quo tamen apud scriptores altum est silentium. γ) Regis pietatem, quod Sancti Olai devotus cultor fuerit, cuius, in initio edicti intercessionem acceptum refert quod regnet & edicta promulget; Præterea secus ac alii Reges transgressoribus mandatorum suorum æternam maledictionem & anathema a Pontifice & Episcopis minatur. Cæterum illos tantum articulos ex membrana (174 in quarto Bibliothecæ Magnæ) fere cœva exhibemus, qui rem ecclesiasticam quadantenus concernunt.

stans, ut quibusdam illud interpungere seu distingvere visum est, 22. §. ita autem incipit: *In nomine Domini! & per Intercessionem Sancti Olai Norvegie Regis. Nos Christianus Daniae & Norvegiae Rex, notum facimus, &c.*

2) Literæ tutelares, seu salvi conductus, datæ Gottfalko Episcopo & templo cathedrali Holano, anno 1450 (a).

3) Literæ quibus Torfio Aarii filio privilegia Nobilium conceduntur 1450 (b).

4) Ediçtum de retractu prædiorum quorundam a Benedicto Grimi filio facto 1450.

5) Privilegia Nobilium Biørno Thorleifidæ concessa 1457.

6) Literæ, quibus Episcopo Olao filio Røgnvaldi præfectura Skaga-fiordensis conceditur.

7) Mandatum, quo Islandi Anglos vi pellere jubentur (c).

8) De eorum pœnis, qui dicas & causarum legitimas cognitiones subterfugiant 1463 (d).

9) De Henrico Kerker, in quo de Einaro quodam Ormi Rex conqueritur, & quod impositum tributum a multis non sit solutum 1470 (e).

10) Ne Episcopi Incolis eorum prædia, ad solvendum temporum debita, injuste extorqueant, datum 1481 (f).

11) In quo extraneorum mercatorum scenus prohibetur, datum 1481 (g).

§. 4.

(a) Vid. ad finem Cap. Litr. B. ubi illi etiam propria navi mercaturam exercere permittitur.

(b) *Datum in Castro nostro Hapniae, vigilia beati Andreae Apostoli, anno Domini millesimo quadringentesimo, quinquagesimo.*

(c) Vid. ARNGRIMI *Cronog.* pag. 139. Conf. §. seqv.

(d) Havniæ die 6 Februarii editum.

(e) Ex castro Havniensi Dominica passionis Domini.

(f) Vid. ad finem Cap. Litr. C. ex codice pergameno mox laudato exscriptum.

(g) Havniæ Dominica quarta post pascha.

§. 4.

Sub Christiano I. summo cum imperio Islandiæ primus præfuit *Torfius* seu *Trebonius Arii filius*, natione Islandus, uxorem habens Christianam Thorsteini filiam. Hic a Rege anno 1450 die 30 Novembris Nobilium Privilegiis ornatus, & totius Islandiæ constitutus Præfectus, Edictum Regis eodem anno datum in Islandiam attulit, & in leges referri curavit. Insigne Nobilitatis fuit *albus ursus in ceruleo panno clypei, cuius anterior pars ex galea eminebat*. Hicce *Torfius*, præter alia vectigalia a quovis Prætoræ tot hundredas (valet autem hundreda 4. joachimicis) exegit, quot Curias seu Prætoria quævis Toparchia numerabat, quod circiter 500 Joachimicorum summam effecisse videtur. Quid præterea gesserit, & quamdiu officio functus sit, dicere non possum; id tantum pro certo habemus, quod non ultra annum 1456 præfecturam continuerit.

§. 5.

Biornus Thorleifi filius, Biorni Enaridæ ex filia nepos, uxorem habuit *Olufam Lopti Divicis filiam*, insignem viraginem; Hic circa annum 1450 usque ad annum 1452, cum cathedram Skalholtinam post mortem *Gotfrinni* vacantem occupavit, omniaque ad eandem pertinentia bona ad libitum dispensavit & in suos usus convertit, quod ubi Regi. Archiepiscopo & Marcello, vero Skalholtinæ dioceseos Episcopo, innotuit, unanimiter *Gotfrinko* Episcopo Holensi injunxerunt, ut *Biornum* Skalholto ejectum, ad reddendum administrationis rationem sub anathematis pœna, compelleret, quam procellam sine mora cedendo, & aliqualem rationem reddendo, *Biornus* prudenter declinavit. Hinc cum uxore peregre abiit, tempestatibus vero ad insulas Orcadicas delatus, a piratis quibusdam invaditur, & captivus cum suis in Scotiam abducitur, unde Regis intercessione liberatus in Daniam venit (a), ubi Equitis honore & nobilium Privilegiis ornatus, totius Islandiæ præfecturam adipiscitur, quam ab anno 1457 ad mortem usque retinuit. Eadem tempestate Angli Scoticque

(a) Vide *HVIFFLDIUM* in *Hist. Christiani I.* pag. 874. & seqq. ubi de hac re prolixè factus agit.

tiqve mercaturam in Islandia gnauiter exercebant, idqve Regis, ejusqve præfecti, ingratiis, non enim tantummodo conuertum vectigal pendere renebant, sed furtis quandoqve, rapinis & maleficiis in incolas grassabantur, qva de re Rex conqveritur in Rescripto Islandis misto, anno 1463 usqve, ut resistatur & vis vi repellatur, mandat; His fretus animatusqve Biornus, Anglorum Scotorumqve mercimonia qvædam confiscavit; qvòd illi impune ferre nolentes, ipsium cum asseclis in vico, dicto *Rif*, ubi tum temporis celebris navium statio fuit, anno 1468 (a) adorti sunt, & una cum septem asseclis occiderunt, occisi vero corpus in frustra disseuerunt & ludibrio exposuerunt; Thorleisum autem Biorni filium captivum secum habuerunt, usqvedum mater ejus Olufa magno pretio eum redimeret; Qvæ has injurias coram Rege qvestum in Daniam trajecit, idqve impetravit, ut Anglo bellum a Dano indiceretur, qvòd quinquennium duravit. Ipsa autem virilis animi scæmina Anglos in Islandia ubicunqve potuit, gravissime persecuta est, aliquando enim in sinu Isaford tres Anglorum naves piscatorias adorta cepit, occisis aut in servitutem abductis nautis, qvorum 50 ferreis ligatos catenis, servilibus laboribus adhibuit (b).

§. 6.

Post Biornum Islandis impositus fuit *Henricus Kerker*, qvi Islandiam anno 1470 ingressus est. Præter literas Collationis, supra §. 2. memoratas. Edicta qvædam alia adtulisse fertur, qvæ jam, ut puto, perierunt. Officium hocce usqve ad annum 1481 continuasse videtur; Nam in judicio

G g 2

cio

-
- (a) Conf. *HVITFELD*. loc. cit. pag. 904. ubi una cum multis aliis annum necis Biornianæ anticipasse videtur, eam ad 1467 referendo, cum re vera ad annum 1468 pertineat, ut ex indubitata fidei documento originali, cum affixo sigillo, qvòd in Archivio cæthedræ Skalholtensis reperitur, abunde patet & probari potest. Vid. ejusdem Fascic. 16. No. 2.
- (b) Precatam fuisse ferunt, ut mors sua memorabili qvadam re nobilitaretur, obtinuisse etiam, ut anno 1484 cum animam exhalaret, tanta incideret procella, qvanta post hominum memoriam nunquam; qvæ multa straverit templa & ædificia, & 50 in Anglia navigia obruerit, indeqve cognomen sortita est & vocata *Oluf Bilur*, *bilur* enim Islandis procellam aut turbineum notat.

cio Krossensí (a) ejus mentio injicitur, quod si verum est, *Henrico Daniel*, quem Historicorum coryphæi, *BIORNUS* de *Skardsfæa* in *Annalibus*, & Doctissimus *ARNGRIMUS* in *Crymog.* pag. 240. ad hunc annum Islandiæ Præfectum faciunt, locus non conceditur (b).

Litr. A.

(c) **I** nafni guds ok árnadarordi hins heilaga Ólafs noregs kóngs þá giorum uer kristiern med Guds nád noregs danmarkis uendif gota kongregreifi í oldinborg ok delmenhorst ydr aullum aulnum ok óbornum ueraundum oc epterkomendum á íslandi kunnigt at af því at almáttigr gud um fram forskylldu vora hefer skípat ofs til ríkisstíornar í noregi ok ver haufum nú laugliga anamad kraunuúigflu ok kóngsnafu í þrándheime á sancti Ólafsdægi. anno domini MCDL sem á fama tíma eptur fullkómliga samþykt beizlu ok vilia allra biskupa, prelata, riddara ok sueina, kaupstadamanna ok alls almúgans yfer allan endelángann noreg. því áminner ofs

-
- (a) Supra, Per. 3. Sect. 1. cap. 5. §. 8. Tom. 1. pag. 427. mentionem fecimus insignis mælesicii, quod *Krossreid* vocatur; hic autem aliud ejusdem farinae semet offert synonymum, etiam dictum *Krossreid*, in quo Thorvardus Erici filius sororium suum, Magnusm Jonæ, mælesciatorum globo stipatus domi suæ invasit & occidit; quæ de re cum sententia publica pronuntiaretur, Henricus Kerker Islandiæ Præfectus. præfens fuisse dicitur.
- (b) *ARNGRIMUS* hic *BIORNUS* nimis secure secutus esse videtur; sed quomodo *BIORNUS* ad hunc annum secum ipso conciliari queat, non video; scribit enim: *Anno 1481 Præfectum Islandiæ fuisse Henrich Lajel*, quod sine dubio legendum Henrich Daniel, & mox eadem pagina: *Henricum Kerker Islandiæ Præfectum in judicio Krossensí præsentem fuisse*; nisi dicamus Henricum Daniel hoc anno, forte in Julio ingressum esse, sed Henricum Kerker ut prioris anni Præfectum nondum officium de posuisse cum hoc judicium haberetur.
- (c) *Id est*: In nomine Dei & per intercessionem Sancti Olai Norvegiæ Regis, Nos Christianus Dei gratia Norvegiæ, Daniæ, Vandalorum Gothorumque Rex, Comes in Oldenborg & Delmenhorst, vobis omnibus natis & nascituris, presentibus & futuris Islandiæ incolis notum facimus, quod cum Deus omnipotens, præter nostrum meritum regimini Norvegiæ nos admovent, & nos jam Thrandheimi in festo Sancti Olai ex omnium Episcoporum, Prælatorum, Equitum & Armigerorum, civium & totius per integram Norvegiam vulgi consensu perfecto, petitione. & voluntate coronam inauguralem

ofs áft ok góðvile sem vorer forellrar góðer norigis kóngar hafa haft ok uier siálfser haufum til íslandz. Ok jafnvel krefr ofs fkyllða á krúnunnar vegna sem þar eiga med lögum under at vera at huxa ok vita íslandz velferd gagn ok nytta suo at góðer nytfamliker sider megí þar halldazt enn fkdadliker ósíder megí aullúngis afseggiaszt. Því haufum uer med ráði ok samþykkt uors elskuligs ráds af noregi sem hier hiá ofs uoro ueitt. lent ok gefit ydr slíka priuilegia fríheit ok rettarbætur sem hier epter fylgia. — Biskupar rídi med svo mörgum mönnum sem kirkiunnar laug vatta ok útfýra. Enn ábótum ok abbadisum ok ríkisprestum fyrirbióðum uier at ríða vid fleiri menn enn vid fimta mann útfveitar enn vid þridia mann innan fveitar. Enn ef þeir dirfaszt at ríða med fleiri mönnum þá fie þat alle biskupi upptækt enn fullretti hafi biskupinn af haufudsmanni enn hálfretti af huerium hinum. Item forbióðum uer aullum ríkismönnum á íslandi under fulla landráðafök at taka sier til búsfveina fleire menn enn þá er þeirra iordum búá fráteknium biskupum ok hirdstíórum. Suo ok forbióðum uer under sama forbodi at safna edr samandraga flock edr mórtáudu giöra biskupum hirdstíórum logmönnum fylsumönnum ok fuitum suo uilia under ríkióta sic ok undanfýia frá lög ok rett at giöra ok dóm at standa fyrí sín afbrot kirkiu kóngi ok kalli ok uilia ei láta edr

G 3

tilstanda

---

gnalem & nomen regium acceperimus, amor & benevolentia, quam antecessores nostri boni Reges Norvegiae erga Islandiam habuere, & nos habemus, nos monet, quin & corona, cui iure subesse debent, officium requirit, ut Islandiae saluti emolumentum & utilitatem cogitemus & promoveamus, ita ut boni & frugi mores ibidem observentur, nocivi vero & mali penitus aboleantur. Hinc ex dilectorum nostrorum regni Norvegiae Senatorum, qui jam apud nos praesto sunt, consilio & consensu, nos vobis talia privilegia, libertates & edicta concessimus, qualia sequuntur: — Episcopi iter facientes tot habeant comites, quot leges ecclesiasticae praescribunt & testantur. Abbatibus vero, Abbatissis & sacerdotibus magni nominis pluribus viris quam quatuor extra, duobus vero intra, tribum, stipatos, iter facere prohibemus. Quod si plures comites adsciscere ausi fuerint, omnia itineris instrumenta, praetereaque plena iuris episcopalis violati multa a primipilo, dimidia autem a reliquis solvenda, Episcopi sic cedant. Praeterea omnes viros in Islandia Magnates plures satellites quam fundorum, quos possident, incolas adsciscere, exceptis solummodo Episcopis & Satrapis, sub pena perduellionis prohibemus. Sub eadem quoque poena prohibemus, ne quis factione instituta (armatos) ad Episcopos, Satrapis, Legiferis, Praetoribus & Quaestoribus assistendum colligant, quo se subducere & effugere conentur, ne pro delictis suis in Ecclesiam, Regem & privatos ex praescripto legis, iusti & sententiae

tilstanda sic stefnda under riett laug oc riett giöra í svo máta at hindra stefnuvottana hauggua edr draga suo lángt í burt med ofurvalldi at þeir megi ei vitni um bera at stefnt verdr edr rísa sundr stefnubrefit edur fellazt oc geima sic inni í húfunum oc vilia svo ei stefnu heyra oc forfella svo login at þau mega ei gánga. Skulu haufudsmenn sakader verda sem fyrr skrifad stendur, enn aller þeir sem med honum þar til hiálpa skal hverr þeirra sakadr verda vid ofs 13 mörkum oc so þó giöra riett fyrir sic iasfvel sem ádur — Item fyrerbióðum uier under fulla landráðafok huerium manni á íslandi svo lærdum sem leikum at hylla edr hallda edr nauckurum manni trúskap at segia edr manndóma edr eida vinna edr nauckurn fyrir riettan noregx kóng hallda utan ofs ok vorn kiæra einka son ólaf. Enn huer sem giorer slíkan tuiuil edur mistrúnad í bland almúgans um ofs sem giort var af ymsum oknnum á íslandi í kóng kristoforus daga. Þá skulu þeir hafa fyrirgiört fe ok fridi landi ok laulum eyri ok uerdi alldrótótamanna ok þar med bauluader ok í banne á heilagrar kirkiu uegna af uorum helga faudur pávanum í róm ok aullum biskupum í noregi ok í danmark. Item forbióðum uær aullum maunnum á íslande suo lærdum sem leikum at hafa ok hallda útlaga menn sem eru þeir sem forráða sinn húsbónda edr drepa hann, manndrápara, biskupsdrápara, prestadrápara kirkiubriótara kirkiuþiöfa edr hafa þá sic til sueina fyrr enn þeir

---

sententiæ judicialis satisfaciant, nec se ad præstandum ex jure citari permittant, vel confiteantur, testi dicte testes cadentes, & tam longe vi violenta abriperint, ut de die illis dicto testimonium perferre nequeant, vel literas citationis disceperant; latibula quærentes in domibus se contineant, ne dicam recitatum audiant, & leges, ut vi sua priventur, eludant. Primpilus quidem, ut antea dictum, reus esto, reliquorum vero omnium singuli tredecim marcarum multam nobis solvunto, & jus nihilominus præstanto —. Item sub stricta perduellionis poena prohibemus, ne quis Islandorum tam clericus quam laicus, quemcumque hominem homagio dignetur, dignum reputet, ei fidelitatem, vel subjectionem promittat, juramentum præstet, vel pro legitimo Norvegiæ Rege agnoscat, præter nos & dilectum nostrum atque unicum filium Olavam. Qui vero tale dubium & suspicionem vulgo instillat, qualia a multis in Islandia diebus Christophori excitata sunt, pace & bonis, tam mobilibus quam immobilibus privantur, nec unquam factum expiare illis licitum sit, maledictis præterea & excommunicatis vice sanctæ ecclesiæ a sanctissimo nostro patre Papa Romano, & omnibus Norvegiæ & Daniæ Episcopis. Item omnibus in Islandia tam clericis quam laicis prohibemus, exules recipere vel tueri, qui sunt heri proprii proditores vel occisores, homicida, Episcoporum vel sacerdotum interfectores, templorum effiac-

tores,

þeir hafa uerit til noregs ok feingit sic þar landzuift af uorri nád. ok huerr sem her í móti þessi vorri skipan giorir skal uera sakadr uid ofs 13 mörkum á hverium tólf mánadum sem þeir nær þeim eru. ok húsbóndi þeirra ábyrgizt aull þeirra uerk. Item fyrirbióðum uær hirdstjórum uorum ok laugmönnum ok sýslumönnum uorum á íslandi at tilstedia at útlæger menn fari ok gangi sem friálfer menn í landinu ok ei bliua staudugt á kirkjunne til þess at þeir eru skiprádner til noregs, enn ef þeir finnazt utan kirkiu þá fari þeir sem logbók vottar — Item forbióðum uier under fulla landráða sök hverium manni á íslandi suo lærdum sem leikum at inntaka nauckurn biscup á íslandi edr hann þar fyrir biskup halda edr nockurn biscupstól innsetia fyrr enn hann hefur uora fulla samþykt þar til feingit erkibiscups ok rikisrád oc hefer þar uppá uort opit bref oc infigli. Item forbióðum vær under fulla landráða sök aullum leikmönnum á íslandi at taka klausturfólk presta edur klerka í sitt valld uernd ok ueriu ok forfuara þá í móti biscupum med ofurualldi þá sem biskupinn finnur at þeirra ólifnad (*) edr óhlýdne ok þeir fara ei svo rettiliga med sinu prestligu embætti sem þeim byriadi ok hialpa þeim til at halda klauftra, beneficicia ok inngiöldd í svívirðing ok högmod móte biskupinum í fullre óhlýdne, ok

---

tores, vel sacrilegi, hosque suo satellitio adsciscere, priusquam exacto in Norvegiam itinere, a nostra gratia restitutionem ab exilio impetraverint. Quicumque contra hoc nostrum mandatum deliquerit, pro quovis anno receptionis tredecim marcas nobis multæ nomine persolvito, & damnum, si quod a factis recepti emerget, præstato. Item Satrapis nostris, Legiferis, & Prætoribus nostris in Islandia exules hominum liberorum instar hinc inde vagari, nec ad ecclesias, usque quo navigio in Norvegiam trajecturi se commissuri sunt, permanere, sinere prohibemus, quod si extra ecclesias deprehendantur, ex præscripto *Codici Legum* cum iis agatur —. Item cuique Islando, tam clerico quam laico, quenquam Episcopum in Islandiam recipere vel pro tali habere, vel cathedram quandam episcopalem ibidem constituitur, priusquam perfectum Archiepiscopi & Senatus regni consensum, nostrasque literas patentes obsignatas hanc in rem obtinuerit, sub plena perditionis pœna prohibebimus. Præterea omnibus in Islandia laicis sub stricta perditionis pœna prohibemus, personas monasteriorum, sacerdotes vel clericos, si Episcopi eorum malos mores vel contumaciam, vel in officio sacerdotali minorem, quam par erat, curam prehendant, in suam potestatem, præsidium & tutamen recipere, eosque contra Episcopos vi defendere, vel

(*) *Sequentia quæ in laudato Codice membranæo admodum læcero & mutilo desunt, ex apographo, quod nobis est, cartaceo supplevimus.*

ok má ei biskupinn sínum rette framkoma. Hvör sem at því verdr her epter kunnr ok verdr þat vitnesfäst, skal höfðinge vera sekr fullre landráðafök vid ós ok aller þeir sem hann þær til styrkia, ok þær med skal hvör þeirra svara biskupinum fullrette, enn med lærda menn giöre biskupinn sem hann vill fyrer þat þeir gáfu sic ok lögdu i leikmanna valld. —. Þetta bref var gort i Kaupmannahöfn næsta dag epter Sancte Catharinedag ar 1450 ok innfiglat med voru incigle ós síálfum hiáverondum.

Litr. B.

Vi Christiern med Guds Nathe Danmarkis, Norges, Vende og Gothe Koning, Greffve i Oldenborg oc Delmenhorst. Giöre vitterligt alle Men, ath Vii af særdelis nathe oc Godvilie have taget oc undfanget, oc her med undtfange meðer thesse vore opne Breffve værdig Fader meth Guds Naade Biskop Gotzkalk af Island, Værnathe hans oc Tienere oc alt hans Gotz laust oc fast som ham vit vigher eller eigande vorder i minne luth oc meire fyrir hvoriom Mani. Item have Vii oc af vor sonderlige Gunst unt och tillathet fornemte værdig Fader Biskop Gotzkalk at hans skip maa segle til Bergvin og annerstæder i vort Rige Norege meth hans Gotz hvor hann vill og honum behoff giørh fri og frials and lungis kvit for nogen til Seckegield eller nogre andre Skatte ut at give.

Thi forbiude Vii alle ehvohelst the er eller være kunde, sonderlige Vor Foghete og Æimbutzmænd fornemte værdig Fader Biscop Gottskalk Skib, Hans Gotz, Vortnethe og Tienere her imote ad hindre eller hindre late, talme, eller i nogen mathe uforrette under Vor Kongelighe

---

vel ad monasteria, beneficia, aut reditus in Episcopi contumeliam & contumaciæ signum plena inobedientia retinendum, adjuvare, ne Episcopus suum jus persequi queat. Quicumque horum exhinc testibus adhibitis convictus fuerit, primipilus stricte perduellionis penæ quoad nos reus erit, ita & ejus auxiliatores singuli præterea illorum Episcopo multam pro jure ejus violato integram persolvunto, Episcopus autem cum clericis pro lubitu agat, eo quod laicorum potestati se subjecerunt & concrediderunt. — Hæ literæ scriptæ sunt Havniæ, posttridie festum Sanctæ Catharinæ, anno 1450, & nostro sigillo nobis presentibus obsignatæ.

gelighe hefnd oc ureide. Datum castello nostrø Hafniæ Sabbato proximo ante festum beati Andreæ Apostoli & Martyris, nostro sub secreto. Anno Domini MCDL.

Litr. C.

(c) Vii Christiarn med Guds nád danmarkx fuerigif, noregs, vendis oc gotis konung. í slésvik oc í holstenn, stormarn oc dichmerfken hertug, gresse í oldenborg ok delmenhorst. Giöra alle viturligt at vor kiære undefati ok meine almuge sem byggia ok búia uppá vort krúnad land ísland, hafa nú haft þeress bod huf ós nær ós theiref bref och biúffelse kiærendnes et cehtera. ok látid biretta underúsa fyrir ós at nær suo fkier at bifkupinn och kirkian hafa nauckurra garda saman at þeir sem uppá gardana búia blífa nauckud kirkjunne skylduger. þá vill biscupinn oc uppá kirkiunnar vegna ei annad hafa at almúgann enn hanns deilld í haufudgardinum sem heldur til bítaling ok formínkakt krúnunnar riectugheit þar med huilkít vii ei tilsteda mege nie vilia at huilkinn bónde sem blífur kirkiunne í suodan máta nauckud skylduger at hann ellur hanns erfingjar mege þat bítala med suodan voru sem þeir kunnu af stad at koma ellur med andre þeirris samardis ef einge af þeirra erfingium uile suodane jarde til sig at leyfa oc þeirres reiknings gollld bítala. Thii forbióðum víi alle er huarher hellzth eru ellur vera kunna hier í móth þenna

---

(c) *Id est:* Nos Christiannus Dei gratia Daniæ, Sveciæ, Norvegiæ, Vandalorum Gothorumque Rex, Dux Slesvici, Holsatiæ, Stormariæ & Dichmarciæ, Comes in Oldenborg & Delmenhorst. Omnibus notum facimus, quod dilecta nobis universitas & populus coronæ nostræ terram Islandiam incolens & inhabitans, nuncios suos & literas ac probationes ad nos misit, conquerens &c. coram nobis enunciarum & enarrari fecit, quod cum Episcopi vel ecclesiæ prædium quoddam cum aliis commune possideant, & incolæ prædii ecclesiæ aliquid debeat, tunc Episcopus nomine ecclesiæ de plebe nihil aliud ad nomina expedienda, quam partem prædii admittat, quo jura coronæ immutentur, quod nos ita obtinere nec volumus sinere, nec id nobis licet. Quare cuiuscunque colono, qui hoc modo nomina ecclesiæ contraxerit, illi ejusve hæredibus, talibus mercimoniis, qualia haberi possunt, vel etiam prædii eorum communibus illa expedire licitum esto, si hæredum nemo talia prædia reluere & debitum numerare voluerit. Hinc omnibus, quicumque sit vel fuerit, hanc nostram voluntatem & mandatum

penna uor vilia oc skickelse hier epter at giora. Datum in castro nostro hafnensis. Dominica cantate. Anno domini M. quadingentesimo LXXX primo. nostro sub cecreto presentibus appenso.

Var þetta bref kóngs kríftierns samþykt á álþingi med lófataki af laugmönnum ok laugriettumönnum oc hirdstjóra og aullum almúga.

CAP. IV.

De Johanne.

§. I.

Optimo patri haud degener filius *Johannes* anno 1481 successit, qui in cunis vagiens, procurante patre, ab Ordinibus Regni anno 1455. electus fuerat; sed coronam Danicam anno 1483 solenniter accepit; Sveci autem Stenoni Sture adherentes, a Johanne, duabus vicibus magnis præliis victi, & unacum Pro Rege suo Stenone prostrati, anno 1497. ipsi demum se subiecerunt & ingenti solennitate coronam imposuerunt; qua animatus fortuna, anno 1500 Ditmarfos subjugare constituit, sed ab iisdem fusus fugatusque, amissis 600 Nobilibus & MMM. gregariis militibus, omnibusque impedimentis, una cum sacro signo militari, dicto *Dannebroke* (a) ægre cum vita evasit, quod Regis infortunium Svecos de novo

---

mandatum exhinc violare prohibemus. Datum in castro nostro Havniensi, Dominica cantate, anno Domini Millesimo quadingentesimo octuagesimo primo, nostro sub Secreto presentibus appenso.

Hæ Regis Christiæni literæ in comitiis generalibus a Legiferis, Fedaneis, Satrapa, & tota universitate, stipulata manu approbate fuerunt.

- (a) Cum Valdemarus II. anno 1219 in Livonia bellum gereret, & in prælio quodam, signo militari amisso, ordines militum turbati & terga dare inciperent, e caelo demissus ferar pannus duplicati operis cum intexta cruce, quo arrepto, ordines restiterunt, & in hostes versi victoriam obtinuerunt; Hunc deinde pannum ut sanctissimum cimetrium conservarant, & pro signo militari eodem usi sunt, usque dum in prælio contra Ditmarfos anno 1500 penitus perit. In hujus rei memoriam dicunt Valdemarus II.

Ordinens

novo erexit, ita, ut fidem ei renuntiarent, quos denuo sub jugum mittere, Potentissimum Regem eodem tempore incidens cum Civitatibus Hanseaticis bellum impedivit. In vita quotidiana valde fuit popularis; in publicis autem solemnitatibus semet gessit magnificentissime, sæpe in ore habens: *Nolo minor me metuat, despiciatque major.* Veritatis ita amans, ut mendaces & mendacium nullo modo ferre possêt; Religionis Catholicæ observantissimus, ad quam etiam Russos transducerre laborabat. Uxorem habuit Christianam Ernesti Saxonie Electoris filiam. Obiit anno 1513 die 21 Februarii, cum regnasset annos 32, vixisset 58. Princeps (a) nulli sua ætate ullo virtutis genere inferior, sed magnitudine animi, justitia, clementia, cæterisque heroicis virtutibus vel maximis Monarchis conferendus (b).

§. 2.

Hujus Regis Constitutiones & Edicta quæ publicum commodum promovent, aut ad nostrum scopum & propositum pertinent, perpauca existant, quæ autem conspiciere licuit, sunt:

1) Rescriptum ad Nomophylaces aliosque judices, ne causas judicare aut sententiam dicere præsumant, quæ legibus ecclesiasticis ullo modo repugnant; dat. 1483.

2) Olao Rögnvaldi Episcopo Holano data commendatio seu literæ tutelares, 1483 (c).

H h 2

3) Ste-

Ordinem Dannebrogicum instituisse, & una vice 35 Eqvites creasse. Quidam autem hoc miraculum in dubium vocant, dicentes signum illud quod *Dannebroga* vocatum fuit, Valdmaro ut Cruciatum, seu signum sacri belli, contra Gentiles militanti a Papa transmissum fuisse. Conf. BARTHOLINUM de *Ordine Dannebrogico*.

(a) Ut loquitur Nobilis Danus ipsi coævus *PETRUS PARVUS Rosefontanus* in ipsius *Vita*.

(b) Vitio illi vertitur cædes Nobilissimi Pauli Laxmanni, supremi Aulae Magistri, quæ Rege nec inscio nec invito facta esse perhibetur; unde procedente tempore, facti poenitentia ductus sæpe exclamasse fertur: *O! Laxman! Laxman!* sed Andrea Scribæ aut Vice-Cancellarii innocenti necis Rex minus juste insinulari videtur. Conf. *HOLBERGII Hist. Dan.* Tom. 2. pag. 825 -26 -27.

(c) Vid. infra ad finem Capituli Litr. A.

3) Stephano S'alholtenfi anno 1498 datum Privilegium proprio navigio merces cathedræ utiles in Islandiam invehendi.

4) Decifio causæ hæreditariæ inter Biornum Godvini & Biornum Thorlevi Privilegia Nobilium Eggerto Eggerti (a), prædia Toparchiæ Rangarvallenfis regia Vigfuso Erlendi (b) concessa, aliæque similibus argumenti, quæ paucas & privatas personas, non vero rem publicam concernunt.

§. 3.

Sub hoc Rege, Islandiæ, ejus nomine præfuerunt *Thorlevis Biorni* filius qui ab anno 1481 ad sequentem 1484 occidentalis & borealis Quartæ Præfecturam gessisse: Orientali autem & australi Islandiæ, eo tempore præfuisse videtur *Dietericus Pining*; sed quamdiu Thorlevis Præfecturam gesserit, quid in ea egerit, aut quando mortem obierit, non liquet: sunt qui aurumant ante annum 1480 Præfecturam gessisse, quod licet non sit impossibile, satis tamen non potest probari: id saltem certum est, quod anno 1480 supplicem Islandorum ad Regem libellum pertulerit, & anno sequente Regis Edictum de sænore mercatorum haud tolerando rursus adtulit.

§. 4.

Dietericus Pining primo cum Thorlevo Biorni in Islandos divisum habuit imperium; sed post Thorlevi fata id solus obtinuit, quod factum esse

(a) Vid. ibid. Litr. B.

(b) Prædium scilicet Skogagard & villas ei annexas pro quinque centenariorum locario annuo, & fundum desertum Mörk & Merkreigner sine omni redhossimento per proximum quinquennium, ea conditione, ut ædes mox post adventum in Islandiam ædificet, exacto quinquennio tres hundredas quotannis locarium solvat, fundus vero & ædificia post Vigfusi mortem Regi cedant. Literæ datæ sunt Flensburgi, festo Sanctæ Agnetæ Virginis anno 1505, & a Christiano Secundo Rege Daniæ & Sveciæ electo, hærede Norvegiæ, confirmatæ. Dictum territorium post obitum Vigfusi, ejus sororio Jonæ Halli Johannes Eggerti elocavit, Literis datis Bestastadi die lunæ proximo ante festum Olai prius, anno 1522, cum Mörk & Merkreigner in tali erant statu: *Stora Mörk*, villa deserta, ædificia & templum diruta. *Mid Mörk*, locarium hundreda. *Fit*, dimidium ville desertum, alterius autem dimidii locarium septem oves lactaria. *Hali*, locarium hundreda.

esse ante annum 1489 verisimile est, nam in Constitutione Magni Ejolfi filii Episcopi Skalholtensis, hoc anno facta expresse vocatur totius Islandiæ Præfectus; Fuit autem dicta Constitutio ipsius & Episcopi autoritate conjunctim composita, quæ de decimis & prædiis, quæ Regi subjiciuntur, de mulcta eorum qui denarium Petri, Vechigal fœnarium, cœmeterii refectionem, & unciam seu pensunculam pro funere sepeliendo, solvere recusant, quæ ad nostra usque tempora vim legis habet. Alteram Constitutionem sequenti anno fecit, in qua totius Islandiæ & Vardhusiæ Præfectus audit, quæ utpote Reipublicæ utilissima, sæpius confirmata & pro lege publica recepta est; approbata etiam fuit a Senatu Regni Norvegici 1533, & ad nostra usque tempora legis vim retinuit. Ejusdem contenta :

- 1) De æqua & bona mercatorum mensura & ponderibus.
- 2) Vetitum ut iidem hyberna hic habeant, multo minus naves piscatorias & famulitia ad piscandum conducant.
- 3) De inquilinis, qui in bonis non habent trium vaccarum valorem, ad vitam sustentandam.
- 4) De æquabili mercimoniorum Islandicorum pretio.
- 5) De pœna sanorum mendicorum, qui operam suam rusticis & colonis locare nolunt.
- 6) De Regiis Prætoribus, aut cujuscunque nominis & dignitatis sint, quoad bene & fideliter administrant. Tertia etiam circumfertur constitutio, nostro vulgo adscripta, data 1492; quam, cum non modo suspecta sit (nam Piningius hoc anno excefferat) sed & nunquam in leges relata aut publica auctoritate confirmata fuerit, hic recensere superfedemus. Ex dictis autem patet, Piningium inter optimos & utilissimos Sætrapas merito esse numerandum (a).

H h 3

§. 5.

(a) Sunt qui duos, utrumque nomine Dietericum Pining, hic agnoscant, quorum posteriori tertia a nobis commemorata constitutio adscribenda sit, quod non immerito fieri, docent literæ Dieterici Pining junioris, scriptæ Besslæstadi, die Lunæ proxima ante festum Michaëlis anno 1490, quibus Henrico Mæding præfecturam Kiofensem confert, & in quibus ejusdem toparchiæ Kialarnefensis incolarum benevolentiam Mædingo expetit, *ex more antiquo, & tantam, quantam (inquit) antea dilecto meo confanguineo Dieterico Pining exhibuistis.*

§. 5.

Anno 1491 successit Piningio *Ambrosius* cognomento *Illigvod*. Hic enim dicto anno, rogatu Olai Rogvaldini, Episcopi Holani, Spialldhagæ, in tractu Ejsafiord, ad publicandum bona Biarni Hvassafellensis præfens fuit; sed quo minus rem destinaram eodem tempore perficere posset, per Paulum Brandi stetit, qui 110 armatis stipatus, Biarni causam tutatus est: Re itaque infecta abeuntes, sequente anno, majore apparatu, causam agunt, denuoqve Spialldhagæ conveniunt; Tandem post longam altercationem, auditisque a Paulo Brandi haud paucis proletariis & seſqui pedalibus verbis, Biarni bona confiscarunt; Hac expeditione Regi præter mobilia quædam bona, Prædia Thveraa, Arndisastade & Kalsaborg idem acquisivit. Quamdiu Ambrosii Præfectura duravit, incertum est; circa autem annum 1493 *Enarus Biörnii* filius, Thorlevi frater, ipsi successisse videtur, siquidem Præfecturæ titulo a nonnullis insignitur, sed perbrevis tempore hunc honorem gessisse verisimile est, nam hoc ipso anno fati cessit.

§. 6.

Anno 1495 *Petrus Truls* Islandiæ Præfecturam gessit; Hoc enim anno in comitiis universalibus judicium Fimmbogi Nomophylacis de Thorlevi & Benedicti filiorum Grimi, filii Pauli Brandini, jure, in hæreditatem Pauli avi paterni succedendi, ex officii auctoritate confirmavit, quod quasi primum classicum fuit controversiæ Mödruvallensis. Quamdiu Petrus officio præfuerit, incertum est; Nam præter hoc unicum ejus factum, nihil ad nos pervenit, nisi hic *Petrus Truls* idem sit ac *Petrus Claudii*, quem anno 1497 Præfectum fuisse quidam memorant, facile enim, incuria scriptorum aut scribarum, ex uno *Petro Claudii Truls*, duo existere potuerunt, scilicet *Petrus Claudii*, excluso cognomine, & *Petrus Truls*, excluso patris nomine; sed quicquid sit, certum est, Petrum quendam Claudii filium anno 1497, ut Præfectum totius Islandiæ in Comitiis ejusdem anni adfuisse, & Ericum filium Haldori Abbaris Helgasellensis ob eandem haud ignobilis viri, Pauli Jonæ de Skarde, rem egisse, tandemque sententiam a Fimmbogo Nomophylace pronuntiatam, suo calculo confirmasse. Mirum sane, quod neutrius horum,
nec

nec *BIORNUS* de *Skardsaa*, scriptor non incurius, in *Annalibus*, neque Doctiss. *ARNGRIMUS* in *Crymogæa* ullam injiciant mentionem.

§. 7.

Anno 1499 *Benedictus Hersten* cum summo imperio Islandiæ præfuit, ut & anno 1500, tunc enim una cum Fimmbogo Nomophylace & 24 judicibus de causa hæreditaria Modruvallensi sententiam dixit; inque iisdem comitiis a Nomophylacibus judicari, & deinde in leges sententiam pronuntiatam referri curavit, omnes mercatores Anglos Regi ex quavis Hundreda, 5: 120. piscium, sex pisces, tributum loco numerare debere, piscatores autem Anglos qui nullam exercent mercaturam, sed lineis longis cum multis affixis hamis, piscantur, comprehendendos esse.

§. 8.

Tam Celebris ille *Annalium Skardsaaensium* concinnator, quam alii, qui sua plerumque ipsi debent, ad annum 1501 mentionem faciunt *Kai von Alefeld*, aut (ut quidam scribunt) *Anbefeld*; sed, quod egerit, adferunt nihil. Circa eadem tempora, aut Islandiæ a Rege Præfectum fuisse, aut Præfecti cujusdam, forte *Kai von Alefeld*, Procuratorem egisse videtur, famosus ille *Leonhardus*, quem rapinis & maleficiis in quemvis promiscue grassantem, maxime autem in Torfium de Klofa intentum, eiqve multa mala minantem, Torfius ex improviso superveniens occidit; quod factum Stephanus, Episcopus Skalholtinus, Torfio alioquin inimicus, probavit, ipsumque eapropter & laudavit & facile absolvit.

§. 9.

Vigfus Erlendi ex nobilissimis Islandiæ Proceribus oriundus, quando Islandiæ Præfecturam primo capeffiverit, non liquet (a), sed factum id esse ante annum 1507 satis claret ex literis Mag. Erii Walchendorphii, Præpositi Roeskildienfis Ecclesiæ, & tunc temporis Christiani II. Pro-Regem Regni Norvegici agentis, Cancellarii, datis Osloæ die Andrea

1507,

(a) Fortan anno 1505, quo in exteris vivit, vid. supra pag. 244.

1507, in quibus eum totius Islandiæ Præfectum Regium salutat (a). Hic anno 1508 in publico & solenni conventu Thingvallensi, sententiam fratris sui Thørvardi Nomophylacis de valore Edicti, a Rege Hacone promulgati, de hæreditatibus adeundis confirmavit, quæ Benedicti Herstenii Decretum sufflaminavit, & eodem anno in tractu Ejsafjord, constitutus, de prædio Holis & villis ad id pertinentibus, discretivam tulit sententiam. Anno 1509 officio adhuc præfuit, sed quamdiu id postea retinuerit, numbe ad annum 1512, incertum est. Anno 1513 Australis Islandiæ Nomophylacem factum legimus. quo officio usque ad mortem, quæ eum in Norvegia anno 1521 oppressit, functus est.

§. IO.

Sveno Thorlevi, cujus fuerit, nescimus, & quando ad Præfecturæ honorem evectus, valde incertum est, sed eodem functum esse anno 1512 pro certo habemus (b). Hunc Angli cum 11 satellitibus misere occiderunt, quæ de re proluxe satis agit *HVITFELDIUS* & ex eo *BIORNUS* de *Skardsaa*. Ejus Procuratores, aut in ejus locum substitutos fuisse, verosimile est, *Bartholom* quendam & *Johannem Eggeri* filium, qui, Præfecti vices gerentes, hoc anno judicia exercebant.

Litr. A.

Vii Hans med Guds Nad Danmarks Noregs, Vendes ok Gottes Koning udvald Koning til Sverigf. Hertug udi Slessvig, Holsten, Stormaren, ok Dytmerfken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, helse Eder kære Underfate, Bønder ok menig almue, som bygge ok boe udi Hole Biscope dome kærilige med Gud ok Vor naade. Vither kære venner,

(a) Vid. ad finem Cap. Litr. C.

(b) Ab *ARNGRIMO* & *BIORNO* de *Skardsaa* ad annum 1512 vocatur *Sveno Kleiffon* seu *Kleii* filius, sed *HVITFELDIUS* scribit *Thorfon*. Magnus autem Jonæ filius in judicio, vulgo *vopnadon*, promulgato 1581 expresse scribit *Thorleifson*, quod etiam verissimum, nam ex *Pleifson*, per abbreviaturam scripto, facile fieri potuit *Kleifson*. Hunc *BIORNUS* de *Skardsaa* sui oblitus, ad annum 1515, cum *HVITFELDIO* *Svein Thorfon* vocat.

ner, at off Elskelig værdig Fader Biskop Oluff i Hole hafver birth for off, ath I sadhe hanom over hörige fore oc ei ville gifve then deelhe oc digthige som I hanom paa Kirkens vegne pligtig ere! Samleedes birche han for off at han uforrettis udi mange sagher som burde at deelis oc forfolgis for the hellig Kirke oc christelig Dom, hanom oc hans Biskopsdome till stor Skade oc forfang i mange maade. Thi bede Vi ether alle kirrlige oc biude at I her efter vere fornemte off Elskelig Værdig Fader hörig oc liduge, oc giore oc give hannem the aarlige Ret oc Rettighed hvad then helst ære eller nefnis kan till gode Varhe som i hannum paa forenævnte Rett hellige Kirke give plejer oc plitige ere at udgifve, saa at I lader thet ingenlunde:

Oc Bedhe Vii oc biudhe thig Vor Lagmand ther paa Island, at thu intet berører thig the Sager som hanom oc Hellig Kyrke paarörendes ere, oc the bör aldeles at forfølge, thog Vor oc Cronens Rettighed udi alle maade uforrommed. Samledes befale Vii thig Thorleif Biornson at thu giore hannem all then Deel oc Rettighed som the hannem paa Kirkens vegne pligtig ere ad Kongens deel uforrommet. In Christo valete. Datum in Stofferene Sabbato primo post festum Jacobi Apostoli Anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio, nostro sub secreto præsentibus appenso.

Litr. B.

Wii Hans meth Guds nade Danmarks Norges Vendes oc Gotes Konning vduald til Suerge Hertug i Sletzuig oc i Holsten Stormarn oc Dütmerken Gressue i Oldenborg oc i Delmenhorst. giør thet witherlicht alle, at for trosfab och willige tjeneste, som thenne bressuifer Eggerd Eggerdson Lagman uti Wigen off oc wort Rige Norge her till giortt hafuer och han och hans rette echte börn oc affkomne off oc wore arfwinge oc efftherkommere konninge uti Norge oc riget her effter trolige giore, bewise muæ oc skulle. Tha hafue wii nu aff wor fonderlige gunst oc nade unt oc gifuæt, oc meth thetthe wort obne breff vnne oc gifue hanum oc hans retta echte börn oc affkomne frihed oc freisse som andre wore Riddere oc Swenne hafue uti wort Rige Norge till cwig tid meth skiold oc hielm, som er, en halluff huid enhorning

uti eth bloth feld och en halluff huid enhorning owen upa helmen, effter som her uti maleth ständer. . . . . Tog wort oc kronen frii bonde godz och köpsted gotz uti alle made uforkrencket. Thi forbiude wii alle ehwo the helst ar eller wære kunne och ferdeles wore fogder och embitzmenn fornemte Eggerd Eggerdsfon eller hans echte börn her uti eller emod at hindre eller hindre lade, dele, platze, möde, umage, eller uti noger made uforrette unnder wor konningxlige hefnid och yrede. Datum in castro nostro Nyborig feria quinta proxima ante festum beati Laurentii martiris, Regali nostro sub Secreto inferius appenso, anno Domini millesimo quadingentesimo octuagesimo octavo

Litr. C.

Jeg Erik Walkendorp profast i Roskild giore viturlegt alle med þetta mitt opne breff oc eigen handskrift, ad heidarleg mann Herr Erik Sumarlidason, Soknarherra uti Island i Saurbæ er svo ordenn med mig ofur eins uppa heidarlige oc fornumftige mends vegne Vigfus Erlendsson vor kieriste nadig Herra Konungs Hofudsmand uppa Island, hans Brödur Þorvardur Erlendsson oc þeirra Systur Husfru Holmfrydur, oc uppa andre fleire vegna af Island, so ad hann skal giefa oc forneygia mig fyrer min rettighed oc omak, sem mig at riette ber ad hafa for frytheit oc privilegia vor kiereste nadig Herra Konung Christian hafver giefvit þeim oc menige Islands Innbyggierum 80 Rynsk gyldene af fulla vigt, oc þar til 80 Reffkinn, sem kallaft svort Skolla Skinn, oc betale oc skicke þeim til Hamborg inn i Danckvort Sinit hus innann Sancte Michaelis dag næstkomande, eller oc skicka mig somu privilegia bref igien afftur til Hamborg innann fyrrnefnda tyd, oc hefer hann forneygt mig for sinn Part for sornefnte bref 10. Reinsk gyllene, men hvers kost oc tæring, sem hann ytar meir hefur gjort oc haft fyrer hann seck sornefnd privilegia bref, hann var stor, þad er mier vel viturlegt, þad skulu þeir þess fyrer utann betala oc forneygia honum, oc vera þar fyrer i hans neygia. Til ytarmeire vitnisburd trycke eg mitt signet nedann fyrer þetta mitt oped breff, sem giefvit var oc skrifad er i Oslo, Odinsdagnen næstan effter Sancte Andreæ Apostoli dag Arum epter Gudz burd 1507.

CAP.

CAP. V.

De Christiano II.

§. I.

Anno 1481 die 2 Julii, hora 2, min. 16 p. m. Nominatissimus Princeps *Christianus Secundus*, Daniæ, Norvegiæ & Sveciæ Rex in partu plorans, & manum sanguine plenam habens, hanc lucem conspexit. Ephebis egressus primo more valde populari, apud Bibliopegum quendam Hafniensem, sub cura Canonici cujusdam educatur, qui eum etiam ad horas Canonicas canendum in templum secum adduxit, quod Principi, cum plebeia juventute conversandi, eorumque malos mores imbibendi occasionem dedit; quos, adultior factus & haud poenitendum nactus pædagogum Conradum Markium, denuo dediscere non potuit; Nam initio præceptoris quidem morem gessit, sed postea nec patrem nec præceptorem reveritus, noctu in plateis indigna perpetravit, quod cum pater rescivisset, acceritum ad se filium, primo gravi oratione reprehensum, deinde bene pulsatum, cum emendationem promississet, dimisit; sed in malo proposito perseverans, patrem gravissime offendit, nihilo secius in liberalibus studiis artium & lingvarum cognitione haud parum profecit. Assumpta toga virili anno 1502. ad sedandum in Norvegia ortos tumultus a patre ablegatur, quod cum feliciter peregisset, Svecisque non pauca intulisset damna, eidem Regno per integrum decennium, ut Pro-Rex, præfuit. Revocatus autem a patre anno 1512, ipsi morienti anno 1513, adfuit, unde statim regimen capessivit, cui, in Dania anno 1486, in Norvegia 1489, in Svecia vero 1459, Ordinum voto & jure jurando destinatus fuerat; coronam autem Danicam solenni more in Festo Trinitatis per Birgeri Archiepiscopi Lundensis ministerium, accepit; sed anno 1515 cum Elizabetha Caroli V. sorore, nuptias Die Claræ Virginis Hafniæ celebravit, simulque conjugem coronari curavit. Anno 1517 Svecos ad obedientiam retracturus, bellum illis intulit, sed anno demum 1520, iidem subjugatis, in festo omnium Sanctorum Coronam Regni Svecici assumpsit. Anno 1521 cum splendèio satis comitatu in Flandriam ad assiduum Cæsarem perrexit, a quo, inter alia ut Hollatiam, quasi Regni Dania

nix feudum, conferre Regi liceret, impetravit. Præter novas leges, anno 1522 promulgatas, dedit etiam varias Constitutiones Regno & Republicæ haud inutiles, quæ, ob brevi subsequente rerum conversionem, nullum adtulerunt emolumentum. Et hæc quidem de eo ut viro frugi & Rege non spernendo referuntur, reliqua autem ut de tyranno & viro sanguinario. Norvegiæ Pro-Regem agens, Divikam quendam, natione Belgam, concubinam sibi adsciverat, cujus mater Sibritta, mulierum imperiosissima & vaferrima, ejusque affecla & agnatus Dietericus Slaghæch, professione chirurgus, vir acris, sed versipellis & crudelis ingenii, Regem ita occuparunt, ut totus ab iis penderet: Quo subditorum animos non tantum offendit, sed tandem a se penitus abalienavit; illorum enim vsafu & instinctu plurima mala perpetrare creditus est, quorum maxime enormia fuerunt sequentia, nam omnia, quæ ipsi vitio vertuntur, nimis longum est enumerare. Carolum Episcopum Hamarsensem, sibi a patre datum consiliorum moderatorem, virum fidum & solertem, ob levissimas suspiciones tetra carceri compedibus vincum inclusit, quod Præfuli mortis causa fuit. Ericum Walchendorffium Nidarosiæ Archiepiscopum, suum quondam Cancellarium, meris suspicionibus & diffamationibus inductus, gravissime persecutus est, & tandem e regno ejectum omnibus bonis spoliavit. Janum Beldenack episcopum Othinianum, suorum consiliorum conscium & moderatorem, carceribus inclusit Georgium Scottoborgium ad Archiepiscopatum Lundensem evectum, eodem deiecit & in exilium egit. Dietericum Slaghæch, omnium consiliorum conscium, & crudelitatis ministrum, virum nequam, primo ad Archiepiscopatum Lundensem evexit, mox, seu altero statim mense dejectum, crudelissimo suspendii & incendiî supplicio affecit. Svecorum Nobilitatem & Episcopos, sibi supplices factos, crudelissime tractavit, quorum Episcopos Matthiam Strengensensem & Vincentium Scarensensem cum aliis 90 uno die securi percussit & deinde combussit. Abbatem Nydalensem cum 11 monachis in undas projectos suffocavit, imo, nec ab infantibus manus abstulit; Taceo Ianienam Finlandensem, in qua Henningus Gadd eorum Episcopus periit. Extra nostrum scopum est omnia recensere. Qui numerum in Svecia anno 1520 crudeliter dilaniatorum ineunt, ajunt ibidem supra 600 infantes occisos fuisse. His aliisque permultos subditi ad fidem ei renunciamdam moti sunt, quorum Sveci, anno 1521 rebellant, Dani autem 1523 seditionem movere ceperunt, quæ fortuna Rex ita percussus

cultus est, ut extemplo convasatis rebus, non tantum Regiam Gazam, sed templorum quorundam Ornamenta secum arripiens (nam ab illis manus non abstinuit) 20 navibus in Belgium aufugeret, ubi, ut & in Germania & Anglia, Cæsaris, aliorumque Regum & Dynastarum gratiam implorans, exercitusque ad repetendum amissa Regna subinde conscribens, decennium transegit. Anno 1532 in Regnum cum classe & milite reversus, in Norvegia capitur, & arci Sönderborgensi includitur, unde post 17 annorum arctam custodiam, Callundburgum in Siællandiam transductus Regali præne more vitam egit, ibidemque anno 1559, 22. Januarii, obiit, sed Othinæ in templo Franciscanorum sepultus est. Ut per totam vitam variam expertus est fortunam (unum enim decennium Pro-Regem Norvegiæ, alterum Monarcham Daniæ & Norvegiæ, tertium in Belgio & Germania Exulem, & 27 annos Captivam egit) ita etiam in Religionis negotio diu instabilis & varius fuit, primo enim Catholicus, mox Semi-Lutheranus, adeo ut Martinum Reinhardt & Andream Carolstadium in Daniam vocaret, quos paulo post abegit, imo simul, seu eodem anno, quo hosce Religionis Reformatores in Daniam accersivit, cum Pontifice Romano de Canonizatione quorundam Sanctorum egit. Quoad in Saxonia exul degit, Lutheranus fuit, sed in Belgio vivens, Catholicum semet professus est, tandem vero Lutheranismum perfecte & sine fuco nomen dedit. Princeps, cujus magnas virtutes ingentia vitia obsuscabant.

§. 2.

Primo ut Pro-Rex Norvegiæ, & deinde ut totius Monarchiæ Rex Islandis quædam Rescripta misit, quorum præcipua sunt:

1) Edictum de Decreto Regis Haconis, quod communiter vocatur Mödrvallense (Mödrvalla Rettar bot) 1507 (a).

2) Liberæ tutelares datæ Erico Sumarlidi filio. 1507 (b).

Ii 3

3) Con-

(a) Dat. Aggershus die 24 Novembris.

(b) Vid. ad finem Cap. Litr. A, ex instrumtissimo Perillustr. LANGEBECK tabulario exscriptas.

- 3) Confirmatio omnium Edictorum Regis Norvegiæ Haconis Sancti (ut eundem vocat) data 1507 (a).
- 4) Literæ salvi conductus impertitæ Jacobo Brandini exuli 1514.
- 5) Interdictum, quo mercimoniorum cum extraneis commutationem, priusquam incolæ vectigalia & tributa solvissent, prohibet (b).
- 6) Edictum, quo Jonæ Sigismundi judicium confirmat, Vatsfiordum hæredibus Biorni Godvini adjudicans 1519 (c).
- 7) Literæ quibus Johanni Eggerti Præfecturam Islandiæ confert (d).
- 8) Interdictum ne quis cum exteris mercimonia permutet priusquam hi vectigal pro portu solvendum (20 aureos) numerarint (e).

§. 3.

Eodem, quo thronum ascendit anno, Islandiæ Præfectum dedit *Johannem Rantzovium*; Fuerit autem hic magnus ille Johannes Rantzovius Holsatiæ sub Christiano III. & Friderico II. Pro-Rex, ut & exercitus Dux celeberrimus, cujus victoriæ & res gestæ ab horum Regum Biographis magnopere celebrantur; an alter ejusdem nominis, tam incertum, quam illud, quamdiu hanc Præfecturam & quid in ea memorabile gesserit.

§. 4.

Anno 1515 *Severinum Nordby* percelebrem illum Archithalassum, in Islandiam misit, qui piratas, præsertim Anglos persequeretur (f).
Hic

(a) Dat. Aggershus in vigilia Sanctæ Catharinæ.

(b) Dat. Haffniæ in festo Catharinæ.

(c) Vid. ad finem Cap. Litr. B.

(d) Vid. ad finem Cap. Litr. C.

(e) Vid. ibid. Litr. D. cujus excerptum, ex ipso originali factum, Perillustri *LANGEBECKIO* nos debere, gratissimo animo agnoscimus.

(f) Huic expeditioni occasionem dedisse videtur, laniena illa & rapina quam Angli anno 1512 in Islandia fecerant, de qua legendus *HVITFELDIUS* ad annum 1515 in *vita Christiani*.

Hic primus ab Islandis Regis nomine tributi genus quod vocatur, *giengierd*, exegit, cujus 20 piscium seu 40 obolorum valor erat. Fuit hicce Nordby natione Norvegus, qui sub Johanne Rege contra Svecos & Lubecenses classis Danicæ Præfectus militaverat. Eo autem mortuo, Christiano II. constanter adhæsit, & semper fidissimus fuit, licet ab ejusdem crudelitatis & sanguinariis consilii animo esset alienissimo, cujus rei egregium dedit documentum Holmiæ anno 1520 constitutus, cum laniena ibidem perageretur; nam proscriptorum, quotquot potuit, protexit & dimisit. Eodem anno Eqves factus & Gullandiæ Præfectus, Domino primum contra Svecos rebellantes, & deinde contra Fridericum I. Regna occupantem, fidelem magis quam felicem navavit operam; nam Gullandiam & Arcem Visbyensem Friderico anno 1525 tradere necessum ducens, semet eidem subjicere noluit, quapropter in exilium ire parans, Narvam tempestatum vi delatus, a Moscis capitur & carceri includitur, unde eum Carolus V. liberavit, cui militans, in obsidione Florentina anno 1530 globo trajectus occubuit.

§. 5.

Anno 1515 ex Islandia discedens Severinus Nordby, successorem ibidem reliquit Regia instructum Præfectura *Johannem Eggerti* filium (a), Nobilem Norvegum, nam eodem anno Regius Islandiæ Præfectus appellatur, quod officium etiam anno 1516, & 1517 continuavit, sed anno 1518, videtur ei adjunctus fuisse *Tylius Petri filius*, & una cum eo Præfecturam gessisse, ad minimum duobus annis, 1518 & -19 ita ut Tylius Quartis orientali & boreali, Johannes vero occidentali & australi præfuerit, sed discordes eos fuisse patet ex literis seu dica, quam Regina Elizabetha,

---

Christiani pag. 1107, & quæ ex eo habet ad eundem annum *BIORNUS* de *Skardfæa*, nostras.

- (a) Quæ de nostro in *Novis liter. Havniens.* anni 1752 No. 16. ut & de ejus filio Eggerto leguntur, valde erronea sunt, quæ hic recensere & refutare non vacat. Patrem habuit Eggertum Eggerti, Vicesum in Norvegia Nomophylacem; Cui Johannes Daniæ Rex anno 1488 Nobilium Privilegia impertivit (vid. supra pag. 249.) addito insigni: albo unicornu in cartuleo panno clypei, & anteriore unicornu parte supra galeam; Quo nuper in sigillo usus est ipsius posterorum Nobilissimus, *Magnus Gislavius*, Islandiæ Præfectus.

betha, absente in Svecia Rege, Johanni scripsit anno 1520 d. 4 Maji. qva ille, ut proximo autumno circa Martini Festum, ad respondendum coram judicibus a Rege delegatis, & filio, ex eorum sententia, pro illatis injuriis satisfidandum, Hafniæ semet presentem sistat, citatur & graviter monetur, cui paruisse videtur Johannes, & causam contra Tylum obtinuisse; Nam anno sequente d. 4 Octobr. ipse Rex Johannem totius Islandiæ Præfectum denuo constituit (a), quod officium ad annum 1524, si non ad 26 gessisse eum, valde est probabile; anno enim 1524 cum Johannes Comitibus universalibus celebrandis occuparetur, Tylus portum Hafnsfiordensem ingreditur, effractoqve templo Bessastadensi, aliisque ædibus, mercimonia & Regia vectigalia quæ ibidem servabantur, aufert, & in onerariam quam habuit navem transportari curat; Quod audiens Johannes, citissime advolat, & collecto Islandorum & Germanorum mercatorum globo, Tylus navem adoritur & debellat, ipsum autem captum, capite plectit. Uxorem habuit Johannes Gudrunam Biörni Godvinidæ filiam; cum qua deinde Altonæ in Stormaria prope Hamburgum vixit. Circa annum 1530 cum Ogmundo Episcopo Skalholtensi de prædiis quibusdam controversiam habuit, qua causa cecidit, & Episcopo supplices factus condonationem petiit (b). Mortuus esse videtur anno 1533 nam eodem anno Gudrunam in Islandiam translata esse constat.

Litr. A.

Vii Christian med Gudz Naade rett Arffuing til Norriges Rige, udvald Konning til Danmark oc Sverrig &c. Giore alle Vitterligt, at Vii udaf Vor synderlig Gunst oc Naade halfve annammet oc undfanger, oc med thette Vort obne Bress annamme oc untfange thenne Bressvifer Oss Elskelig Her Eyrek Sumerlidese, hans Hjon, Tienere oc allt hans Gots løst oc fast, ihvad thet hellst er eller være kand, uthi Vor Förstelig Hegn, Vernd oc Fred oc Bekiermelse, besynderligst at forsvare oc fordagtinge til alle rette Maal. Sammeledes ville Vi at ingen skal vere hans Rettere eller Dommere i Vereldlig Sager, uthen Vii Selfer, eller hvem Vii thet

(a) Vid. supra pag. 254.

(b) Vid. ad finem Cap. Litr. E.

thet med Vort obne Bref besynderligen befalende vorder. Thi forbyde Vii alle i hvo the hellst ere eller være kunde, oc serdeeles Vore Fogeder oc Ombudzmend forenesfnte Off Ellskelig Her Erik Somerledeson, her imod paa Person, Hion, Tienere eller Godts at hindre eller hindre lade, deele, pladse, mode oc unage, eller i nogen Maade at uforrette under Vor Førstelig Heffnd oc Vrede. Gifvet paa Vort Slor Akerhus Sancte Cathrinæ Dag, Anno 1507. Under Vort Secretum.

Litr. B.

Vii Christian met Guds naade Danmarkis, Norgis, Vendis oc Gotes Konyng, udvaldh Konnyng till Sverige, Hertug udi Slessvigh, Holstein, Stormarn oc Dytmerfken, Grefve i Oldenborgh oc Delmenhorste, giore alle vitterligh, at off ellskelige Ravellde Biörns Gundessons Efterleverfke paa vor land Islandh, oc hennes barn Torffve Biörnson oc hans brödre oc syskenne, hafve nu ladeth berette fore off, at nu nöghen aar sithen forledne hafver voreth trette emellom Biörn Gundeson paa Islandh oc Biörn Thorluffson, om nogen gaarde oc gots, som liggendes ere paa Islandh, som kaldes Vastföore gaard, och flere gorde och gots &c. at vor logmand Jon Sigmondson paa Islandh hafver til forenn dombt samme forneseftte gaarde och gots til forneseftte Biörns Gundeson oc hans barn och arffvinghe efter Norghes logh. Och hafve vii oc til forenn fundet samme Logmands breff och dom, som hand der paa giffver hafver, ved sine fulde macht at blifve, oc forneseftte Biörn Gundeson oc hans barn oc rette arffvinghe at nyde oc beholde forneseftte gaarde met alle forneseftte gots, som vort breff vi ther paa til for gifvet hafve ytermere ther om udviiser oc indeholder. Tha effter saadan forneseftte leilighedt breff oc bevisninge som der paa ganger er, undhe oc tillade vii, at forenesftte Biörns Gundesons barn, som kaldes Torffve Biörnson oc hans brödre oc syskene mue hafve, nyde. bruge oc beholde alle forenesftte gaarde oc gots, som vor Lagmand forneseftte Jon Sigmondson hafver hannem och hans arffvinge tildomt effter Norges Logh. Thi forbiude vii allom i hvo the hellst ere eller være kunde, serdeeles vore Fogeder oc Embetsmänd, och besonderlighen forneseftte Biörn Thorluffson, forneseftte Biörn Gundeson oc hans brödre oc söstre

her emoth paa forneseite gaarde oc gots at hindre, hindre lade, modhe vel-
lige platzse, deele eller i nogen maade at uforrette, under vor kongelige
hesndh oc vrede. Gifvet paa vort Slot Kiopnehaffn Sancti Andreæ
Apostoli dag, aar effter Guds byrd MDXIX. Under vort Signeth.

Litr. C.

Christiern met Gudz nade Danmarkis Norgis Sverigis Wendis oc Gothis
Konning, Hertug i Slessvig Holsten Stormarn oc Dytmerken, Grefve
i Oldenborg oc Delmenhorst, Helse Ether off Elskelige værdige fæther,
Bisper, vore Lensmend oc Menige Almue, som bygge oc boe paa vort
land Island kerligen met Gud oc Sancte Oluff Konge. Vider kiere ven-
ne at vii hafve thill troet oc befalet thende breffvæiser ofs elskelig Hans
Eggertsøn at vere vor Embitsmand ther paa Islandt, oc ther met Ether
alle oc menige Islænder udi vern oc forfvar at hafve. Thi bete oc biude
vii Ether alle oc hver ferdelis, at I vere hannem paa vore vegne horige
oc lydige, folgachtige oc biistandige, giorendis oc giffvendis hannem
hvis Sagerøre, landgielde, gesterii oc all anden rettighet som I off oc
Norgis krune plichtige ere aarligin at gifve oc giore. Hand fall hollede
Ether alle vedt Sancte Oluff Konings log oc gode gamle fedvaner oc
ingen aff Ether at uforrette i nogen mader. Serdelis bete oc biude vii
Ether alle forneseite vor Lensmænd, at til gode reede antvorde forneseite
off Elskelig Hans Eggertsøn vor Embitzmand hviss skatt oc tollid, som
i offver alt liffland uppboeret oc indtaget hafve, hand skall fiden yrher-
mer giore off ther reede oc Regenskab fore, oc lader thet ingenlunde,
her met Ether Gud besafendes oc Sancte Oluff Konning. Giffvet paa
vort Slot Kiobenhaffn Sondagen nest effter Sancti Francisci dag, det aar
1521. under vort Signethe.

Litr. D.

Christiern met gudz nade Danmarkis Norgis Sverrigis vendis Gothis
Konning Hertug udi Slessvig, Holsten Stormaren oc Dytmerken
Grefve i Oldenborg oc Delmenhorst, helse Ether alle off Elskelige Bisper
Prelater, Abbether, Prester, Knaber, Bonder oc menige Almue som
bygge oc boe paa vort oc Norgis krones land lifflandt kierligen met Gud
oc

oc Sancte Oluff Konning vii bete oc biude Ether alle oc hver ferdelis, at her efter ingen köbflae met nogen utlendfke, enthen tyfke, Eingelfke, eller andre, for end thee hafve gifvet oc fornoget vor Embitsmand ther paa landet. 20. gylden paa vore vegne then told oc Rethighed, fom thee ofl aarligen pleige oc plichtige ere at gifve, oc naar thee fivoddan told udtgiffvet, oc til gode reede fornoget hafve, thaa mue i siden kope oc felge met them ubehindret, her retter ether altinges efter, oc lather that ingenlunde. Gifvet paa vort Slot Kopenhavn Sondagen Invocavit, Aaret 1523. Under vort Signet.

Litr. E.

(e) Ollum mönnum þeim sem þetta brief síá edur heyra, senda Ellendur Þórvarðsfun lögmann funnan oc austan á Íslande. Þórleifur Pálfon tilfkkipadur af hogbornafta herra Herra Fridrich med gudz ná Danmerkr Noregis &c. Eirekur Þorsteinsfon, Hákon Biörgolfsfon, Þoralle Einarfon, Rafn Gudmundsfon, Jón Arnafon, Brandur Gudmundzfon, Thomas Jónsfon, Jón Eireksfon Runulfur Þórsteinsfon, Biörn Jónsfon, Steingrimur Isleifson, Skúle Thumasfon, Gudmundr Gudmundsfon, Gisle Gudmundsfon, Jón Olafsfon Jón Jónsfon, Sigurdur Oddsfon, Narfe Sigurdsfon, Petur Loftsfon, Dade Gudmundsfon, Olafur Gudmundsfon, Jón Gíslafon, Petur Arafon qvediu gudz oc fina, kunnugt giörande ad sub anno gratiæ millefimo qvingentesimo tricesimo á fimtugadaginn næstann epter Petursmessu oc Pálz á almenniligu Oxarár þinge, vorum vier famankomner epter bode oc skipan vors hogbornafta Herra

K k 2

Kóng

(e) *Id est:* Omnibus viris has literas visuris vel auditoris, Erlendus Thorvardi, Nomophylax quadrantum Islandiæ australis & orientalis, Thorleifus Pauli a Serenissimo Domino, Domino Friderico Dei gratis Daniæ, Norvegiæ &c. (Rege, quartarum borealis & occidentalis Nomophylax) constitutus, Ericus Thorsteini, Hakon Biörgolfs, Thorhallus Einaris, Rafnus Gudmundi, Jonas Arnæ, Brandus Gudmundi, Thomas Jonæ, Jonas Erici, Runulfus Thorsteini, Biörnus Jonæ, Steingrimus Illeifi, Skulo Thoræ, Gudmundus Gudmundi, Gissius Gudmundi, Jonas Olai, Jonas Jonæ, Sigurdus Oddi, Narfius Sigurdi, Petrus Lopti, David Gudmundi, Olatus Gudmundi, Jonas Gíslai, Petrus Arii, suam & Dei salutem mittunt, notuin facientes, quod sub anno gratiæ millefimo qvingentesimo tricesimo, feria quinta proxima post festum Petri

Kong Fridrich af Danmörk oc Norrigie &c. ad skoda oc ransaka oc fulln-
 adardóm á ad leggja, vm þá áklögun fem Hannes Eggertsfon klagade til
 verdig fader i gude biskup Ögmund i Skálholtte, ad hann hielde fyrer
 sier oc sinni kunnna Gudrúnu Bjornsdóttur síorum gördum, er so heita.
 Watnsfjörður, Adalvík, Hvammur oc Asgardur &c Item stóð so i Kon-
 úngsins brefi ad Hannefs hefði sagt, ad Biörn Þorleifsfon hefði giefid bisk-
 kup Stepháne góðrar minningar til málafylgis tvo garda Vatnsfjörð oc
 Adalvík, hvad i krifadur Hannes gat all dri med sannindum bevisad, því
 leyft ofs þad vera hid stærsta róg fyrer Kónginum uppá biskupsins bak, því
 hann tiede þar fyrir ofs ad greindur gardur Vatnsfjörður hefði fallid þriár
 reifur under heilaga Skálholtz kirkiu med dómum oc fullum röksemdar
 gjörningum verdugra herra oc andlegra fedra erkibiskupa i, nidarósi oc
 Skálholts biskupa oc þeirra ærlegra prelata oc presta, in primis á dögum
 Arna biskups Helgafonar, þá lidid var frá gudz burd Anno þúsund þriú
 hundrud oc átta ár. I annan tíma þá Biörn Einarfon hieilt gardenn Vatns-
 fjörð, voru þá Christz ár þúsund þriúhundrud níutiu oc þriú ár. I þridia
 sinn i tid herra Erkibiskups Gautonis góðrar minningar efter þui fem hanns
 brief

Petri & Pauli, in comitiis generalibus Oxariensibus, iussu & mandato Serenissimi no-
 stri Domini Frederici, Daniæ, Norvegiæ &c. Regis, ad libellos Johannis Eggerti,
 quibus Venerabilem in Deo Patrem Augmundum Episcopum Skalholtensem, inculcat,
 quod in suam suæque uxoris Gudrunæ Björn's filie damnum quatuor prædia, nomine
 Watnsfjörð, Adalvík, Hvamm & Asgard retineat &c. perspicendum, inquirendum,
 & decisivam de iis sententiam perferendum, convenimus. Item Regiæ præterea
 literæ testantur, dixisse Johannem, quod Biörn filius Thorleifi Episcopo Stephano
 bonæ memoriæ, ut ejus patrocinium redimeret, duo prædia Vatnsfjörð & Adalvík
 donaverit, quam (criminationem) dictus Johannes argumentis idoneis nunquam pro-
 bare potuit, quam ergo atrocissimam coram Rege in Episcopum absentem calumniam
 esse reputavimus, nobis enim, sententiis & authenticis Venerabilium Dominorum &
 spiritualium patrum, Archiepiscoporum Nidarosensium & Episcoporum Skalholt-
 sem, eorumque honorabilium Prælatorum & sacerdotum, actis, dictum prædium
 Vatnsfjörðum tribus vicibus sanctæ ecclesiæ Skalholtensi cessisse, comprobavit. Primo
 tempore Arnæ Episcopi filii Helgonis, anno post nativitatem Domini millesimo tre-
 centesimo octavo. Secunda vice cum Biörn filius Einaris prædium Vatnsfjörð tenuit,
 erat tunc annus Christi millesimus trecentessimus nonagesimus tertius. Tertia vice
 tempore Domini Gautonis Archiepiscopi bonæ memoriæ, vel ut literæ ejus &
 sigillum, acta authentica, testantur, erat tunc annus Christi millesimus, quingentesi-
 mus

bríef oc innfígla, með fullum roksemdargjörninge vtvísar, þá lídíd var frá gudz burd þúfund sinm hundrud oc síö ár. Enn nú um skrifada tíma hefur greindur gardur Vatnzfíordr veríd gripinn oc haldinn af ómíllum mönnum, oc burttekner hanns peningar, með bresum oc skilríkum, á móte öllu lögmále oc frefse heilagrar kirkiu, þú í Gudz nafne amen, feigium vier með fullum dóme oc laga vrfkurde ádurkrfíadann gard Vatnzfíord vera oc veríd hafá fullkomlega eign heilagrar Skálholtz kirkiu oc ádurgreindann Hanns skylldugann at leggja bifkupinum í hönd þau bres oc skilríke, sem hann hefur uppá greindan gard Vatnzfíord. vtann hann fynde á nærsta Oxarár þínge fullkomid fanninda próf ef adhalldzmenn greindz gardz hefði leyft eður bodid laufn lögligum Skálholtz bifkupe fyrrgreindan gard Vatnzfíord. I annare grein þar Hanns Eggertson klagade til Hvamms oc Aasgardz, leiddi bifkupinn þar fyrer ofs á þíninu tvö löglig vitne, með svordum bókar eidum, ad Ragnhilldur húsfreya Biarnadóter með samþycke Torfa sonar síns oc annara barna sína, galt optkrfíufudm Herra Augmund ádurkrfíadar jarder í fakferli Biarnar heitins Gudnafonar bónda síns. Því dæmdum vier jardernar bifkupfins eign, oc Hannes Eggertson ekki til þeirra tala mega. Enn bóndann Biörn heitinn oc börn hanns kvitt um fo mykíd fakferle sem til var skilt

Kk 3

í fátt-

mus & septimus. Dicitis vero temporibus, nominatum prædium Vatnsfjörð ejus bona, instrumenta & tabule contra leges & libertates sanctæ ecclesiæ a violentis hominibus arrepta & retenta fuere. Quam ob rem in nomine Domini, Amen, plena sententia & decisione legali prædictum prædium Vatnsfjörð legitimam sanctæ ecclesiæ Skálholtensis possessionem esse & fuisse, nominatum autem Johannem Episcopo tabules & probationes, quibus dictum prædium Vatnsfjörð sibi vindicare nititur, in manus reddere debere, edicimus, nisi in proxime subsequentibus Comitibus Öxaránsibus perfectam & authenticam probationem proferat, dicti prædij usurpatores antea nominatum prædium Vatnsfjörð a legitimo Episcopo Skálholtensi reluisse, vel reuisionem obtulisse.

Secundo loco, cum Johannes Eggerti prædia Hvamm & Asgard postulet, Episcopus in hoc dicasterio duos testes legitimos produxit, qui jure jurando super librum (Evangeliorum) dicto, Dominam Ragnhilldam filiam Biörni, filii sui Torfi & reliquorum suorum liberorum consensu, sæpedito Domino Augmundo præscripta prædia multæ nomine, vice Biörni filii Goduini, mariti sui tunc defuncti, persolvissent, testantur. Hac igitur prædia Episcopi possessionem esse, nec Johanni Eggerti ea postulare licitum esse, Biörnium vero Colonum defunctum ejusque liberos in tantum

a multæ

i fátinne. I þridiu grein um þá áklögun sem Hannes hafði um Adalvík, oc um þá peninga þar til heyra, liet biskupinn birta þar fyrir ós biskups úrl'kurd oc lögmannz, tólf presta oc tólf lögrettumannadóm. ester bifalning heidursamlegastz Herra Kong Christians á mille Biarna Gudnafonar oc Biörns Þórleifsfonar, i hvoriu ályktarorde þeir dæmdu Biörn Þórleifsfon hafa loglega golldid Hans Kruko fyrrskrifada peninga i Norégi. I annari grein liet biskupinn birta þar fyrir ós sitt kaupbref vnder góðra manna innfiglum, hvort giort var ester dóme oc vtgollidinn þridrúngur af verdi erfingium Hanns (Kruko) i Noreige. Því leift ós sem biskupinn mætti hallda sínu kaupi til laga under skiladóm. Enn Hannes Eggertsfon oc Biörn Þórleifsfon skyllduga ad fara framn fyrir Kónginn næsta ár ad forfallalaufu, med þau bref sem þeir hefði uppá greinda jord Adalvík, oc láta sier það nægia, sem Kóngurin þeim tilleiger. Item klagade biskup Ogmund það til Hannes Eggertsfonar ad hann hefði forrágt sig oc ófrágt oc sinn forverara biskup Stephan, fyrer vorum hogbornasta Herra Kónginum. Leift ós það hin stærsta sök, ef til dóms kiæme. Enn fyrer bæna skulld þeirra sem i dómnum voru, oc annara dándemanna, gaf biskupinn þessa sok ofur: med því móte, ad Hannes Eggertsfon skyllde aldreit mótnúinn verda heilagrar Skálhollez kirkiu nie biskup-

---

a multa immunes esse, quantum in pacto contrahatur, sententiam ferimus. Tertio loco de postulatione prædii Adalvik & bonorum ad illud pertinentium a Johanne facta, Episcopus, decisionem ab episcopo, Nomophylace, duodecim sacerdotibus & duodecim laicis ex honorabilissimæ Domini Regis Christiani mandato inter Biörnum Godvini filium & Biörnum Thorleifi filium factam, nobis coram produxit, qua sententia illi Biörnum filium Thorleifi prædicta bona Johanni Kruko in Norvegia jure persolvisse edixerunt. Secundo Episcopus tabulas emtionis integrorum virorum sigillis munitas, & ex sententiâ perlata factas nobis exhiberi fecit, erat & triens pretii hereditibus Johannis (Kruko) in Norvegia persolutus. Nobis igitur visum est, Episcopo rem eantem, usque quo sententia decisiva feretur, retinere licitum esse; Johannem autem Eggerti & Biörnum filium Thorleifi, proximo anno, si impedimenta non obfuerint, una cum tabulis, dicti prædii Adalvik dominium concernentibus, se Regi sistere, & ejus effato acquiescere debere.

Item Episcopus Augmundus Johannem Eggerti inculpavit, quod se suumque prædecessorem Episcopum Stephanum Serenissimo nostro Regi falso detulerit & calumniatus fuerit, quod, si sententiâ judiciali submitteretur, gravissimum delictum nobis visum est. Sed ob judicium & aliorum integrorum virorum intercessionem, Episcopus ab hac actione destitit, eo pacto, ut Johannes Eggerti sanctæ ecclesiæ Skálhol-

tenfi

biskupenum, með óriett. Samþykkt með öfs þennann vorn dóm ádur-
skrifadur Herra Augmund oc Didrich Fovete af Briamstad, oc allur al-
múgie sem þá var í logrettu, oc settu sin innfigle med vorum fyrer þetta
dómsbref, skrifad í sama stad, deige sídar enn fyrr feiger.

CAP. VI.

De Friderico I.

§. I.

Fridericus Primus anno 1471 die 13 Septembris in lucem editus est.
Duodecennis patre orbatus in tutelam matris transit, cum qua Cal-
lundburgæ lingvis & bonis literis operam dans triennium transegit; inde
Coloniam, ad uberiores in studiis adipiscendam maturitatem, a fratre,
qui ut Holsatiæ Ducatum sibi retineret, sacro cum Ordini destinavit,
transmittitur, quod sentiens Fridericus, post biennium, fratre incon-
sulto Coloniam reliquit, & improvisus in Holsatia præsens, homagium
a subditis exegit. Cum fratre & fratris filio, dum Ducem Holsatiæ age-
bat, quasdam sed non magni momenti controversias habuit, quæ statim
sopitæ sunt. Tandem vero anno 1523 ab Ordinibus Regni Electus, &
anno 1524 d 7 Augusti ut Rex Daniæ, Holsiæ, a Gustavo Trolle exule
Svecorum Archiepiscopo, coronatus fuit. Pacatum satis nactus est im-
perium; nam Holsiæ post 8 mensium obsidionem capta est. Motus
vero, quos Olaus Archiepiscopus Nidarosiensis, Severinus Nordby &
Clemens Navarcha in initio regiminis concitaverunt, statim sedati sunt.
Religionis Catholicæ, cujus principia, tam a matre; valde religiosa &
ipsius amantissima, quam in Collegio Religiosorum Colonie imbiberat,
diu tenax fuit; sed postquam a filio Christiano e Germania reduce, qui
Lutheri dogmata ibidem didicerat, meliora audivit, & edoctus fuit, ve-
ritati

---

tenfi & Episcopo injuste nunquam (exhinc) obsistat. Hanc nostram sententiam appro-
bavit prædictus Dominus Augmundus & Dietericus de Briamstad Quæstor, & tota
universitas quæ in dieasterio tunc præsens erat, & una cum nostris sigillis, his liti-
ris sententiæ decisivæ suæ sigilla appenderunt, scriptis dicto loco, postredie ac supra.

ritati locum dedit & Lutheranam accepit, nam ipse anno 1521 sub utraque specie communicavit, & diebus vetitis, carnibus vesci cœpit, aliis vero liberum Religionis exercitium permisit, quo non parum Lutheranismi commoda promovit. Anno 1531 Norvegi ab eo, ad Christianum II. defecerunt, sed capto Christiano, & in carcerem incluso, pœnitentia ducti, se ei denuo submiserunt. Anno 1533 die Viridium, supremum obiit diem, cum vixisset annos 62 (a) regnasset annos 10. Corpus, anteqvam Slesvici sepeliretur, in feretro conspectui datum, ingens sanguinis profluvium emisisse ferunt, quod ut omen futuri belli & ingentis sanguinis profusionis, quæ mortem ejus secuta est, credulum vulgus accepit.

§. 2.

Edicta & Rescripta ab hoc Rege Islandis data, ad rem Ecclesiasticam & Publicam pertinentia nobis nulla videre contigit (b); sed provinciae sub eo Præfecti fuerunt.

§. 3.

Johannes Petri Johanni Eggerti anno circiter 1525 successit, vel, ut quibusdam videtur, in Islandiam anno 1524 venit (c). Anno 1529 adhuc Præfectus erat, tum enim *Bellastadis* feria tertia post festum *Petri & Pauli*, *Jonæ Halli* filio, non tantum Apocham redituum toparchiae *Rangarvallenis* & prædiorum in ea regionum, dedit, sed & dicta prædia ei in annum sequentem confert, quo præfectura decessit.

§. 4.

-
- (a) Sunt, qui eum natum volunt 1477 & tantum 56 annos vixisse perhibent, inter quos est *HELVADERUS*. Alii ejus nativitatem ad annum 1456 referunt; sed utrumque perperam.
- (b) Sed ne nullum profus existere videatur, unum tantum ex codice pergameno cœvo Bibliothecæ A. Magnæ No. 191 in Quarto ad finem Cap. Lit. A. exhibebimus.
- (c) In Codice membranæ Bibliothecæ A. Magnæ No. 191 in Quarto, literæ cessionis *Johannis Eggerti* existunt, quas huic Capiti sub Lit. B. subjungemus. Sed notandum est annum 1522 recte se non habere, sed pro II legendum esse IV, nam ibi mentio fit *Friderici Primi* Elefii Regis Danicæ, qui *Johannem Petri* Præfectum Islandiæ constituerat, & in eodem Codice etiam existunt Apochæ eidem *Jonæ Halli* filio datæ pro iisdem redempturis a *Johanne Eggerti* de annis 1522 & 1523. Conf. supra pag. 256.

§. 4.

Dietericus de Bramsted anno 1530 in comitiis generalibus, Viginti quatuor-virale iudicium, quod Erlendus Thorvardi Nomophylax in causa Ogmundi & Johannis Eggerti de 4 prædiis, Vatnsfiord, Stad in Adalvik, Hvamm & Asgard secundum Ogmundum pronuntiavit, confirmavit (a). Anno 1532 cum Johannes Breidius Anglus mercator, Regi confectum tributum solvere renueret, Hamburgensium mercimonia & piscium copiam furripuisset, irrisoria tantum utrisque remittens verba, Dietericus cum Hamburgensibus Breidium aggreditur & occidit. Anno 1533 noster celebre illud iudicium Piningianum, una cum ambobus Episcopis, Nomophylacibus, & universa concione quæ in comitiis aderat, solenniter confirmavit. Anno 1535 a Rege Christiano Tertio officium ei denuò demandatum fuit, sed intervenientibus Senatus Regni Norvegiæ literis, qui Christianum suum Regem nondum agnoverat, nulla post-hac in Islandia munia Satrapæ peregit (b).

§. 5.

Augmundum Episcopum Skalholtinum totius Islandiæ Præfectum fuisse, & id officii a Christiano Secundo anno 1522 nactum fuisse, *FORNAS EGILLI, Hungurvaka Continuator*, primus scripsit, sed ex eo alii multi. Habemus seriem Præfectorum Islandiæ ab anno 1521 ad annum 1534 tam continuam, & nusquam interruptam, ut hoc temporis spatio, nullus Augmundo, vel alteri cuiquam, locus vacuus relinqvatur, nec adeo facile creditu est, Fridericum Primum aut Christianum Tertium tantam potestatem Episcopis concessisse, quorum vires infringere & auctoritatem imminuere omnibus modis studebant. Sed Præfecturam Augmundi
in

-
- (a) Vid. supra pag. 259. De hoc etiam anno, ut & 1533 apocha ab eo Jonæ Halli supra pag. 264. memorato data existit. Anno 1534 Dietericus van Minden eidem nomine Dieterici Bramstedensis apocham scripsit, simulque redempturam usque in anni sequentis 1535 comitia generalia continuavit.
- (b) Vid. hac de re Conclusum comitiarum generalium ad finem hujus Capituli Litr. C. ex laudato Codice pergamenio Bibliothecæ Legati Magnæani in Quarto No. 191.

in tempus Interregni incidisse & bunde probat Conclufum comitiarum generalium (a) de anno 1535, quod literas Archiepifcopi & Senatus Regni Norvegici anno præcedenti in Islandiam perlatas confirmat, quibus utriqve Islandiæ Epifcopo, Augmundo Skalholttenfi, & Jonæ Holenfi, in fua cuiqve diœcefi, Præfectura quouſqve interregnum duraret, demandatur. Ex quarum literarum præſcripto Augmundus anno ſtatiim 1534 redempturas regias ſuis clientibus contulit (b), quas ſuas literas iterum 1535 & 1536 confirmavit, ſingulisqve annis redempturas ad annum ſequentem continuavit (c), anno autem 1537 apochas tantum, & illas quidem ex ſucceſſoris in officio Claudii van Merwitz conſenſu (d), edidit, ita ut triennio Præfecturam geſſerit.

Litr. A.

(c) Uier Fridrek med gudz nád konúg til Danmark &c heilſum ollum þeim ſem byggia ok búa upp á uort land Ifland kærliga med gudz kuediu ok uorre. Witanligt ſie yður ad á millum uor ok kongs af Einglandi ſuo ok á millum ſtadanna Hamburg ok Breimen er fú fátt á uorden ok ſamþycke ſem hier epter ſtendur. Hvar ſem eingelſker. hamborgarar edr

(a) Quod nuper not. præced. nominavimus.

(b) Vid. ad finem Cap. Litr. D. ex laudato mox Codice excerptas.

(c) Exempla horum omnium continet Codex ſupra laudatus, prætereque literas Augmundi eidem Jonæ Halli ſcriptas, quibus jubetur, ut tributum & veſtigal *ſekka-gjöld* mercatores Anglos in Veſtmanneyis appellentes poſtulet, auro & mercibus utilibus, linteis tantum excepto, numerandum. Merces vero viris integris mutuo dare liceret, qui illas anno ſequente mercibus gravibus (Iſlandicis) vel pannis exoticis iterum perſolvant. Literæ datæ ſunt in Eyrarbacka Anno Domini 1536.

(d) Hoc anno Jonas Halli duplicem naſtus eſt apochem, tam ab Epifcopo Augmundo, quam Merwitzio, qui mutuum conſenſum uterqve allegant. Merwitzius præterea edito ſchedio Augmundo apochas hujus anni ſcribendi poteſtatem dedit. Vid. ad finem hujus Cap. Litr. E.

(e) *Id eſt*: Nos Fridericus Dei gratia Rex Daniæ &c. omnibus Iſlandiam inhabitantibus & incolentibus ſalutem Dei & noſtram mittimus. Notum vobis eſto, Nos inter & Regem Angliæ, ut & Civitates Hamburgum & Breimas, pactum & contractum in unum eſſe, ſequentem in modum: Ubiqunqve Angli, Hamburgenſes & Breimenſes in quodam

edr breimarrar liggja í eirne haufn skal eirn láta annan liggja með fríd. Huar sem ein haufn er þar sem uel er fískad skal einn lofa odrum inn huort þat er eingelſker hamborgarar edr breimarrar ad huer sem eirn megi fá ſína frakt. Suo ok ſkulu íſlenzker ſera ok flytia ſina fíſka huert ſem þeir uilia. Somuleidis ſkulu þeir ſelia huar ſem þeir uilia hellzt. Suo ok kome deilur edur kíſ í millum hamborgara edur breimara þá ſkal ſouite í Íſlande þa ſialfa forlika. En hamborgarar rad ſem ok breimarrar uilia þar auguan hlut með haſa ad giora heldur huor ſem eirn ſkal lata haſa ſinn kaupſkap frídſamliga. Suo ok ſkulu aller geſa kongenum fullan toll bæde eingelſker ok þyzker. Þeſſe fyrſkrifud ſamþyeckt er innſiglut af os ok kongenum í einglande ok badum ſtaudunum hamborg ok breimen. Þar er annars ſker ok einhuor heldur ecki þeſſar ſkipaner hann ſkal uera ſtraffadur fyrer utan uægd. Valete in Chriſto.

Litr. B.

(b) Ek Hans Eggerdſon heilſar ollum dandemönnum ſem byggia ok búa í íſland kærliga með gudi ok ſancte Olaf kong. Kunngiöre ek ollum biſkupum ábótum prelatum ok preſtum lögmonnum ok ſylſumonnum ok ollum almúga ſem byggia ok búa í Íſland at ek hefi með minn godan

Ll 2

uilia

---

qvodam portu ſimul ſunt conſtituti, ſe invicem pacate ibi manere ſinunto. Ubi-
cunqve portus eſt, in qvo piſcatura feliciter ſuceſſit, ſibi invicem introitum permit-
tunt, ſive Angli fuerint, ſive Hamburgenſes, ſive Bremenſes, ita ut unicuique ſuam
navem onerare integrum ſit. Ita & Íſlandis ſinos piſces, qvocunqve tranſferre, &
ubicunqve liberit, vendere, licitum eſto. Ita & ſi lites & rixæ inter Ham-
burenſes vel Bremenſes exoriantur, Qvæſtor Íſlandiæ illas dirimito, Senatus enim Ham-
burenſium & Bremenſium talibus ſe immiſcere recuſat, ſed unumqvemqve ſuis
mercimoniis pacate operam navare ſinet. Ita & omnes, tam Angli qvam Germani
integrum Regi vechigal ſolvunt. Prædicta hæc paſſa conventa a Nobis & Rege
Angliæ, ut & ab utraqve Civitate Hamburgo & Bremis, obſignata ſunt. Si ſecus
obtinuerit, & mandata hæc quisqvam violaverit, ille ſine ulla conniventia punietur.
Valete in Chriſto.

(b) *Id eſt:* Ego Johannes Eggerti omnibus bonis viris Íſlandiam incolentibus & inhabi-
tantibus, meam, cum Deo & Sancto Rege Olavo amicam ſalutationem mitto. No-
tum facio omnibus Episcopis, Abbatibus, Prelatis, & Sacerdotibus, Nonophyla-
eibus & Prætoribus, omniqve univerſitati, Íſlandiam inhabitantibus & incolentibus,

vilia ofurgetit ok uppdreigt allt mitt fœuitadæmi Johan Petursfyni sem ek hafde af heygbornasta Forsta kong Kristiern ut í Island sem nú hier epter tilheyrr heygbornasta Forsta kong Fridrek rett erfangia til Noreg ok Island ok uttvalld kong til danmark. sem gefit ok unnt hefer þennan fyrkrifadan Johann Petursfon. Ok til sannenda hier um bid ek þessa efterkrifada dandimenn uelborin mann. Kristiern Huitorp ok Hans Relyk. Hans Reinftorp ok Herman Langi borgara í Hamborg ad fetia sitt incigli med minu incigli fyrir þetta bref er krifad uar í Hamborg miduikudagen næstan fyrir tveggia postula meflo Philipi ok Jacobi arum epter gudz burd M.D.XX ok II, ár.

Litr. C.

- (c) Ollum godum mönnum þeim sem þetta bref síá edur heyra fenda Jon Þoruardzfon Jon Eireksfon Biorn Jonsfon Eirekur Sniólfsfon Jon Sæmundzfon Filipus Runúlfsson Magnus Jonsfon Jon Helgafon Skule Tomasfon Eirekur Snorrafon Gudmundur Gudmundzfon Biorn Jonsfon Jon Jonsfon Gisli Jonsfon Gisli Hakonarfon Jon Þórláksfon Þórualldr Arnafon Magnus Biornsson Einar Einarsson ok Þordur Gunnarsson suarn-er lögrettmenn kvediu gudz ok sína. Kunnegr giorande ad þá lidit uar frá

---

me, totam meam Præfecturam, quam a Serenissimo Principe, Rege Christiano in Islandiam obtinueram, quæ exhinc Serenissimo Principi Regi Friderico, legitimo Norvegiæ & Islandiæ hæredi, & Daniæ Regi electo competit, Johanni filio Petri sponte cessisse & tradidisse, quam & ille prædicto huic Johanni filio Petri contulit & concessit. In quorum testimonium ego infra scriptos viros integros, nobilem scilicet virum Christianum Huitorp & Johannem Relyk, Johannem Reinftorp, & Hermannum Langium cives Hamburgensés sua sigilla unacum meo his literis appendere rogavi, scriptis Hamburgi, feria quarta proxima post festum duorum Apostolorum Philippi & Jacobi, anno post nativitatem Christi M.D.XX & II.

- (c) *Id est:* Omnibus bonis viris has literas visuris vel auditaris Jonas Thorvardi, Jonas Erici, Biörnus Jonæ, Ericus Sniolfi, Jonas Sæmundi, Philippus Runulfi, Magnus Jonæ, Jonas Helgii, Skulius Thoma, Ericus Snorri, Gudmundus Gudmundi, Biörnus Jonæ, Jonas Jonæ, Gisslaus Jonæ, Gisslaus Haqvini, Jonas Thorlaci, Thorvaldus Arnæ, Magnus Biörni, Einarus Einari, & Thordus Gunnari, Pedanei jurati, salutem Dei & suam mittunt. Notum facientes, quod anno post nativitatem Domini

frá hingatburd uors herra Jesu Christi M.D.XXX oc V ár miduikudagen næstan epter Peturfs meslu ok Páls á almenniligu Oxarár þinge uorum uier í dóm nefnder af ærligum monnum Erlendi Þoruardsfyne logmanne sunn- an oc austan á Íslande ok Einaro Bonda Bryniolfsfyne er þá hafði logligt umbod Ara Jonsfonar Logmanz nordan ok uestan á Íslande ad skoda ok ranfaka ok fullnadardóm á ad leggja huoria magt edur afl þau bref skulu hafa sem inn woro kómen í landit í fyrstu grein bref herra Olafs erkibif- kups í Þrandheim ok ollu rikeffens radi í Noregi huad inneheldur ad hann biifalar uerduga herra í gudi bifkup Augmnd ok herra bifkup Jone á Hólum ad þeir uppbera ok ad sier take huor í sínu bifkupsdæme alla krúnunnar rentu &c. I annare grein bref Hertuga Kristierns luo hliodandi ad hann biifalar Didrik Uaget upp at bera kongfens rentu hier í landit. I þridiu grein bref Kristifor Greifa í Oldinborg ok Delmenhorst í hvoriu suo stóð ad hann biifalar herra Markus Meyer hirdstjórn yfer ollu Íslande &c. Þiker ofs ecki vort logmál hlýða uppá þessa þeirra skipan Hertugans ok Greifans saker þess ad krúnan í Noregi hefer auguan útualen kóng yfer sig þui ad uier hofum henne suared ok rettum Norigs Kongi uora eida. Þui ad heilagx anda nad tilkalladre dæmdum uier fyrrnefnder domsmenn med fullu dóms atkuædi herra erkibifkupsins ok ríkisins ráds bref í Noregi

Ll 3

skialligt

Domini nostri Jesu Christi millesimo, quingentesimo, tricesimo quinto, feria quarta proxima post festum Petri & Pauli in comitiis generalibus Oxarænsibus a viris honestis Erlendo Thorvardi, Nomophylace quadrantum australis & orientalis Islandiæ, & Einaro Colono filio Bryniolfi, qui ex legitimo Arii filii Jonæ, Nomophylacis quadrantum septentrionalis & occidentalis Islandiæ, mandato, ejus vires agebat, ad perspicendum, inquirendum, & sententiam decisivam ferendum denominati fuimus, quemnam valorem vel auctoritatem habere debeant litere nuper huc delatæ, primo quidem loco literæ Domini Olai Archiepiscopi Thrundeheimensis & totius Senatus Regni Norvegiæ, quibus Venerabiles in Deo Dominos, Episcopum Augmundum & Dominum Jonam Episcopum Holensem, in sua quemque diecesi, omnes coronæ redditus assunere ac recipere &c. jubet. Secundo literæ Ducis Christierni, quibus, ut Dietericus Quæstor redditus regios in hac insula recipiat, præcipit. Tertio loco literæ Christophori Comitis in Oldenborg & Delmenhorst, quibus Dominum Marcum Meyer totius Islandiæ Satrapam constituit &c. Videtur quidem nobis, leges nostras cum mandatis istis Ducis & Comitis non convenire, cum corona Norvegiæ nullo Rege electo gaudeat, illi (coronæ enim, & legitimo Norvegiæ Regi, homagium nostrum diximus. Invocata igitur Spiritus Sancti gratia, nos prædicti judices, Domini Archiepiscopi & Senatus Regni Norvegiæ literas, quoad omnia, legitimas & authenticas,

fkjalligt ok myndugt í allan máta ok herra biskup Augmund í Skálholtti ok biskup Jón á Hólum fullmeztuga hvor í sínu biskupsdæmi ok alla krúnunnar rentu ad sier mega taka epter þui sent þeirra biifalningar bref útviifar ok inneheldur. Somuleidis dæmdum uier ad eingen krúnunnar renta skal burtu flytjast af landenu huorki skattur sakafe edur sektagiold til þefs ad allzmeztugur Gud gefur ofs rettan kong til Norigis. Suo ok dæmdum uier ad huor sýflumadur sem heima hefer sína sýflu skal biiuara sinn skatt til næsta Oxarárþings ok biskupenum þette fullar uordzlu fyrir hafa en þeir sem ecki halda edur hafa sínar sýflur heima. þá afgreidi biskupinum sinn skatt ok toll. Samþykti þenna uorn dóm herra biskup Augmund Erlendur Þóruardsfon logmadur ok Einar Bryniolfsfon ok oll logrettan lærder ok leiker. Ok til fannenda hier um settu fyrrgreinder herrar sín incigli med uorum fyrrgreindra manna infiglum fyrir þetta dómsbref huort ad skrifat var í sama stad deigi sídar en fyrr feiger.

Litr. D.

- (d) Uier Augmund med Gudz nád biskup í Skálholtti heilsum ollum godum monnum þeim sem byggja ok búa í millum Jökulfár á Sólheima-

---

authenticas, & Dominum Episcopum Augmundum Skalholtensem, ac Episcopum Jonan Holensem, in propria singulos diœcesi, competentes esse qui ex tenore & prescripto officii demandati literarum, omnes coronæ reditus recipiant, plena sententia dijudicante edicimus. Sententiam itidem ferimus, nullos coronæ reditus, nec tributa, nec bona fisco adjudicata nec multas peregre esse devehendos, usque quo omnipotens Deus legitimum Norvegiæ Regem nobis dederit. Ita & sanximus, ut quicumque Prætor in ditione sibi subiecta commorans, cui Episcopus sponsore opus non esse reputaverit, tributa ad proxima Comitia Oxarænsia proxima depositi instar retineat, qui vero prætoras præsentibus non administrant, tributa & vestigalia Episcopo persolvant. Hanc nostram sententiam Dominus Episcopus Augmundus, Erlendus Thorvardi Nomophylax, & Einarus Bryniolfi, ut & tota comitia, tam clerici quam læici, comprobavere. In quorum testimonium prædicti Domini una cum nostrum virorum prædictorum sigillis, sua his literis decisivis apponebant, scriptis dicto in loco postredie ac supra.

- (d) *Id est:* Nos Augmundus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnes bonos viros, tractum inter annes Jökulfá in Solheimafáundo & Thiorfa inhabitantes, salute Dei & nostra

Sólheimasánde ok Þjóðfár kærliga með guðz kuediu ok uorri. Kunngjör-
um uier yður kærir uiner sáker þess ad epter framgáing ok fráfall heyg-
bornasta Forsta kong Fridrek til Noregis ok Danmarkis &c. huers sál gud
nadi. hefer uirduligr herra ok fader í gudi herra Olaf erkibiskup í Þránd-
heim með odru rikesens ráði í Noregi unt ofs ok biifalat upp at bera alla
krúnunnar rentu ok kongdomsins sem hier fellur í landet í allt Skálholtz
biskupsdæme. Suo ok at skicka sýflur ok adra hlute til hit betzsta epter
landzens logum ok gömlum uana Hofum uier ueitt ok biifalat ærligum
dandimanne Jone bonda Hallzsyne herra kongsens sýflu ok umbod hier
með yður skal hann í ollum hlutum suo framfara ok fullmegtugur blífa
eignast ok fyrir sitt ómak af hafa sem gomul sýflubref útuísa ok innehallda.
Þúf bidium uier yður alla ok sierhueria ad styrkia greindan Jon Hallzson
til goda suo at sancte Olafs laugal megi framganga sem til ber. Saumu-
leidis hofum uer biifalat honum kóngs eignar Skóga ok Skógaaigner. Mörk
ok Merkur eignar þar með allar kóngsens iarder ok iardar parta sem liggia
í fyrr-

& nostra amice salutamus. Notum vobis esto, dilecti, quod, cum post mortem &
obitum Serenissimi Principis Frederici Norvegiae, Daniae, &c. Regis, ejus animæ
Deus propitijs esto, Venerabilis Dominus & in Deo pater, Dominus Olaus Archi-
episcopus Thrandheimensis, una cum reliquo regni Norvegiae Senatu, omnes coro-
næ & regii imperii in hujus insulæ diocesi Skalholtensi reditas, præturas, ac reli-
qua, ex legibus & consuetudinibus antiquis conferendas nobis concesserit & deman-
daverit, honesto & frugi viro Jonæ Colono filio Halli Domini Regis mandatam &
præturam intra dictos apud vos terminos contulimus & demandavimus, ita ut in
omnibus se gerat, plena autoritate præditus sit, & pro labore mercedem recipiat,
ut antiquæ literæ Præturam in dictis terminis conferentes testantur. Quare vos
omnes & singulos rogamus, ut dicto Jonæ Halli opem feratis, ita ut (*) Sancti
Olai leges pro debito obtineant. Illi etiam prædia regia Skoga & Skogaaigner,
Mörk & Merkureigner, ut & omnes villas & partes villarum regiarum intra dictos
terminos

(*) Solennis hæc Augmundo erat formula, quando Regibus Danicis vel priori religioni ob-
niti conabatur, leges vero Islandicas vel alia solida argumenta allegare in promptu
non erat; Sanctus Olaus nullas leges, quæ ætatem tulerant, Islandiæ, quæ ei nec
subjecta erat, dedit. Hæc autem allegata Sancti Olai leges, erant tantummodo arbi-
trium Archiepiscopi, & dogmata hierarchica, quibus in legibus Islandicis frustra,
tantum, ac Præsul voluit, patrocinium querebatur, quin & leges Sancti Olai, si quæ
tunc existerent, æque ad Islandicæ, Regi Christiano Tertio, Frederici Primi filio legi-
timo & natu maximo, successionei regni Norvegiae adjudicaverit.

í fyrrgreindu takmarke. Skal þessi vor skípan standa til næsta Oxarárþings. Ok til fanninda hier um þryckium uier uort infigli fyrir þetta fylsubref huert er skrifat uar á Eyrarbacka infra octauas beate marie uirginis anno Domini M.D.XXX.III.

Litr. E.

(e) Það medkennunzt ec Claues van der Merwytze fouiti yfer allt Ísland med þessu minu opnu bresi ad uerduger herra í Gudi biskup Augmund í Skálhollte hefer stadit mier greiniligann reikningfkap af fylfunum. skauttum ok fylglugiaulldum sem fullu anno M.D.XXX.VII. Þú bifala ec hans nád ad hann gefi fylsumannunum sína kuittan þessa sama árs.

So ok ad hans nád hit bezta til síae. ok kuittan gefi fyrer þau sakferli sem urdu þann tíð Dyrik uan Bramstedí war fouiti. ok standi Dyrk uan Mynden þar reikningfkap af. Ok til fannenda hier um &c.

CAP. VII.

De Christiano III.

§. I.

Anno restitutæ salutis humanæ 1504 d. 12 Aug. in arce Gottorpiana, insigni illi salutaris doctrinæ & Ecclesiæ Danicæ Reformatori *Christiano*

---

terminos sitas, demandauimus. Hæc nostra constitutio ad proxima comitia Oxaraensia ualebit. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis prætorum conferentibus apprimimus, scriptis in Eyrarbacka, infra octauas beate Mariæ Virginis anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo quarto.

(e) *Id est:* Ego Claudius de Merwytze, Quæstor totius Islandiæ, his meis literis patentibus notum facio, quod Venerabilis in Deo Episcopus Augmundus Skalholtensis prætorarum, tributorum & earum reddituum anno millesimo quingentesimo tricesimo septimo erogandorum rationes mihi reddiderit, quare gratiæ ejus mandatum edo, ut Prætoribus pro dicto anno apochas suas impertiatur, & ut gratia ejus operam ueret, ut apochas pro multis, quæ tempore Dieterici Bramstedensis Quæstoris soluendæ erant, edantur, quarum rationes Dietericus de Mynden reddat. In quorum testimonium &c.

Stiano III. hanc lucem videre contigit; quem pater adolescentem in aulam avunculi sui Electoris Brandenburgensis educandum & informandum misit; ubi, licet Elector Catholicæ Religionis tenacissimus cultor & tutor, Lutherana vero infensibilis hostis & persecutor esset, tantum tamen ejus gustum & cognitionem imbibit, ut ab illa averfus, in hanc autem propensus fieri inciperet. Paucos juventutis nævos adulta ætate ita correxerit & emendavit, ut parem vix unquam mortales habuerint Regem; Nam non tantum regendo & præcipiendo, sed veræ pietatis, justitiæ, veritatis, fidei, castitatis, omniumque virtutum exemplis, subditos ad eundem virtutum cultum & debitam Deo obedientiam flexit. Anno ætatis 21. Principem Lavenburgicam nomine Dorotheam 15 annos natam, thori faciam sibi adscivit. Anno 1534 Ducatum Holsatiæ & Slesviciæ contra Lubecenses eorumque fœderatos fortissime defendit. Eodem etiam anno tantum non nolenti, & minime affectanti, a Nobilitate Danica Regnum & Corona offertur, quam accipiens, gravissimum cum Christophoro Oldenburgico, Lubecensibus, & clero Danico suscepit bellum, quod integrum paulo plus annum duravit. Tandem autem, cum Regnorum Metropolis Hafnia victori se dederet, cum summa Christiani gloria, hostium vero dedecore finitum. Anno 1536 uno die, omnes Catholicos Episcopos captivos ducendo & carceri includendo, Pontificiam Religionem in Dania sustulit, Lutheranam autem sine cæde & sanguine introduxit; moxque Lutheranam more & ceremoniis cum Regina Coronam solenniter suscepit. Abrogatis itaque Pontificiorum antiquis Episcopis, novos substituit Superintendentes, & cuique diocesi suum attribuit Præfectum, qui una cum Superintendente, Cleri, Templorum, Scholarum, Nosocomiorum, Viduarum & Pauperum supremam inspectionem & curam agerent. Anno 1539 in urbe Fionia Othinia concilium Nationale habens, fundationem Academicæ Hafniensis & Ordinationem Ecclesiasticam edidit. Anno 1550 Sancta Biblia in sermonem Danicum translata edidit; sed sequenti anno Religionem Lutheranam in Islandiam penitus introduxit, Catholicam vero eliminavit; opus quod anno 1540 inchoaverat, sed jam demum perfecit, quo etiam anno Islandi homagium ei solverunt. Post multa vereque magna Regnis & Ecclesiæ utilissima gesta & Instituta, Christianissimum Regem mors non incautum oppressit, sed ad eandem dudum probeque paratum; nam paulo ante, ut quidam volunt, a cælesti Legato annun-

ciata, anno 1559 ipſis Calendis Januarii ex hoc mundo in beatam æternitatem introduxit, cum vixiſſet annos 55, Regnis autem 24 præſuiſſet.

§. 2.

Edicta & Reſcripta Islandis pluriſima miſit, quorum præcipua ſunt:
 1) Introductio Ordinationis Eccleſiaſticae, Dat. Hafniæ die 2 Septembris 1537 (a). 2) De Novo Teſtamento per Oddum Gottſkalki in. lingvã Islandicã translato, anno 1539 (b). 3) Giſſuri Enaridæ Epifcopi Skalholtſenſis electionis confirmatio. Dat. Gottorpi die Lunæ proximo poſt Dominicã Judicã, anno 1540 (c). 4) Ad eundem de negotiis a Hvítfeldio in Islandia expediendis, anno 1541 (d). 5) Ad eundem mandatum ut Hafniam trajiciat, anno 1541 (e). 6) Ad Islandos de tributo perſolvendo, anno 1541 (f). 7) Ad Abbatem Helgafellſem & monachos Videyenſes, ut ſcholas, ſeu lingvæ latinæ ſeminaria ſuis in cœnobiis inſtituant, anno 1542 (g). 8) Abrogatio hujus conſtitutionis, quod ad cœnobiũ Videyenſe ipectat, anno 1542 (h). 9) Ad Abbatem Thyckvabjenſem. Priorem Skridenſem, & Abbatiffã Kyrkiubjenſem, ut juventutis in lendo & ſcribendo inſtituendæ gratia ſcholas inſtituant, anno 1542 (i). 10) Edictum, quo Giſſurus Epifcopus nominum, a ſuo prædeceſſore

(a) Hæc Prologi inſtar ipſi *Ordinationi eccleſiaſticae* impreſſa eſt præfixa.

(b) Hoc Privilegium impreſſum eſt cum dicto libro Roſkildie anno 1540, ut & in Summe Venerabilis *HARBOE Islandske Reformationis Hiſtorie in Kiøbenhavnſke Sælskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 237.

(c) Vid. *ibid.* pag. 240 & *Danſke Magazin* Tom. 3. pag. 350.

(d) Vid. *ibid.* pag. 351.

(e) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

(f) Vid. *loc. citat.* Litr. B.

(g) Vid. Summe Venerab. *HARBOE Diſquiſitionem*, ſupra laudatã, in *Kiøbenhavnſke Sælskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 273.

(h) Hanc ex libro *GISSURI* Epifcopi *memoriali*, qui inter Codices Manuſer. Bibliothecæ Magnæanæ ſub No. 256 in Fol. exiſtit, excerptã exhibebimus ad finem hujus Capituli Litr. C.

(i) Vid. *Kiøbenhavnſke Sælskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 271.

decessore contractorum, solvendum absolvitur, anno 1542 (a). 11) De sacerdotum Islandorum salario & sustentatione, anno 1542 (b). 12) Ad Clerum Islandiæ de Missis, inferiis, vigiliis, & id genus aliis eliminandis, sed doctrina catechetica introducenda, anno 1542 (c). 13) De ornamentis & clenodiis templi Skalholtensis, anno 1542 (d). 14) Literæ tutelares Davidi Gudmundino concessæ, anno 1542 (e). 15) De mercatorum peregrinorum in Islandia hyematione interdicta. Dat. Havnæ die 25 Decembr. anno 1542. 16) De prædio Biarnanes & circumjacentibus villis, anno 1545 (f). 17) De conjugii sacerdotum, & ex iis natorum in parentum bona legitima successione, anno 1545 (g). 18) Literæ quibus Magistratui Civitatis Havnensis omnes redditus Islandiæ conferuntur, anno 1547 (h). 19) Ad Episcopum Jonam Arii, ut Regi se præsentem sistat, anno 1548 (i). 20) Literæ tutelares datæ clero dioceseos Skalholtinæ, anno 1549 (k). 21) Ad Clerum Islandicum, de Episcopo Jona Arii filio, quod ei, tanquam exuli, perduelli, & capite

M m 2 cenlo

- (a) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. D, ex nuper laudato *libro memoriali* exscriptum.
- (b) Vid. *Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 277. quo Satrapa insulæ & Gissurus Episcopus jubentur, invito consilio prospiciant, ut parochi far reddituum, quibus se sustentent, loco emolumentorum, quæ iis de inferiis, missis, & similibus cedebant, accipiant, & ut sacerdotes tributum fanarium, decimas templi, ubi hæc ipsa non indigent, & mortalia, retineant; Interdictum tandem additur, ne Satrapæ clericis onera vel irrogationes imponant.
- (c) Vid. loc. cit. Tom. 5. pag. 274.
- (d) Vid. infra ad finem Capituli Litr. E. Ab hæc diversa est Apocha Christophoro Hvitfeldio data, die Saturni proximo post festum Sancti Petri ad vincula, quæ exhibetur in *Danske Magazin* Tom. 3. pag. 351.
- (e) Vide infra ad calcem hujus Cap. Litr. F.
- (f) Vid. ibid. Litr. G.
- (g) Vid. *Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter*, Tom. 5. pag. 279.
- (h) Cum hæc literæ aëlis Laurentii Mule & Christiani Scribæ magnam adferant lucem, illas ad finem hujus Capituli sub Litr. H. adferemus.
- (i) Hoc etiam anno incolis dioceseos Holanæ interdictum, ut ei obedientiam præsentent vel open ferant. Vid. S. V. *HARBOE Afsandling om Reformationen i Island* in *Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 7.
- (k) Vid. loc. cit. Tom. 7. pag. 18.

censo nulla obedientia sit præstanda, anno 1549 (a). 22) Aliud Rescriptum ejusdem argumenti ad Nomophylaces Prætores & plebem Islandicam, anno 1549. 23) Ad Davidem Gudmundi, ut Jonam Arii, si fieri potest, captivum ducat, anno 1549 (b). 24) Aliud ad eundem & Petrum Einari ejusdem argumenti, anno 1550 (c). 25) Ad Clerum Holanum ut obedientiam Jonæ Arii renuncient, & alium in ejus locum eligant, anno 1550 (d). 26) Ad omnes Islandiæ incolas admonitio, ut debitam obedientiam præstent, & de sigillo publico, anno 1550 (e). 27) Mandatum de schola in monasterio Helgafellensi instituenda, anno 1550 (f). 28) De hyematione mercatorum Hamburgensium in Islandia, eorum piscatura, & injuria incolis ab iis illata. Flenopoli, feria quinta post Dominicam Lætare, anno 1550. 29) Ad Davidem Gudmundi ut Jonam Arii captivum

(a) Vid. ibidem pag. 21.

(b) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. I.

(c) Vid. Summe Venerab. *HARBOE Disquisitionem* sæpius laudatam & laudandam, in *Kjöbenhavn'ske Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 63. Celeberrimus *A. MAGNÆUS* scriptum reliquit, quod hujus Rescripti Originale, subscriptum Regis propria manu, cujus dorso, ut ipse loquitur, impressum fuit Regis sigillum, viderit, quod David sua manu ita notaverat "Mins Herra Konglens Fyrsta Bref." Id est: *Domini mei Regis Epistola prima*, unde suspicatur vir eruditissimus, priores Regis literas, Datas 1549 sub Litr. I. a nobis exhibitas, a posteris Davidis fectas fuisse. Sed nescio quomodo hæc Summi viri conjectura cum ipsis Davidis Verbis in ejus *Apologia*, de mandatis Regis & Episcopi comprehensione loquentis, conciliari queant, ubi dicit; *Quod fide erga clementissimum Dominum & Regem, juxta transmissas in patriam proxime clauso tricennio literas, me fecisse existimo.* Triennium autem illud fuerunt anni 1549. 50. 51. Nam post annum 1551 nullæ de tali re in Islandiam transmissæ fuerunt literæ. Certum est etiam Davidem anno 1548 Regi aliquid de Episcopo scripsisse; Suarum enim literarum mentionem facit in Epistola ad Laurentium Mule data 1547, ubi rogat, ut commentet Regi sua negotia, de quibus scriperit, & Petro Einari perferenda tradiderit, quod etiam eum 1548 fecisse, cum jam ab Episcopo graviter & hostiliter fuerit impetitus, & responsum tandem anno 1549 accepisse, valde est verisimile.

(d) Vid. loc. cit. pag. 38.

(e) Vid. ad finem Cap. Litr. K. Hoc editum exscriptum est ex Indicibus Cancellariæ Daniæ, (*Tegnelsen over alle Landene* No. 3. Fol. 127. B.), quos notissimo in omne literarum genus, Consilarii Regii a Conferentiis, & prædictæ Cancellariæ Præfeci primarii, Illustriss. *LUXDORPHII* favore, inspicere datum est.

(f) Vid. ibidem Litr. L. ex dictis Indicibus No. 3. Fol. 123 exscriptum.

vum ducendo Legatis Regiis subveniat. anno 1551 (a). 30) Ad Magnates quosdam Islandiæ similis argumenti, anno 1551 (b). 31) Olai Hialtidæ restituito ad parociam Laufafensem, unde Jonas Arii eum expulerat, anno 1551 (c). 32) Jus militare, copiis in Islandiam missis, scriptum anno 1551 (d). 33) Instructio Ottoni Stigoti data, anno 1551 (e). 34) Confirmatio Privilegiorum nobilitatis Eggerto Johannis concessa 1551 (f). 35) Ad omnes incolas dioceseos Holensis de obedientia Legatis Regiis, & homagio Regi, præstando, anno 1551 (g). 36) Literæ similis argumenti ad incolas dioceseos Skalholtensis de Ottone Stigoti specialiter agentes, anno 1551 (h). 37) Instructio Legatorum Regionum anno 1551 in Islandiam missorum (i). 38) De tribus diebus supplicationum & Litaniarum celebrandis anno 1551 (k). 39) De legitima liberorum sacerdotum in Islandia successione in bona parentum, anno 1551 (l). 40) Ad Eggertum Johannis ut Paulo Hvítfeldio in negotiis ab hoc gerendis subveniat, anno

M m 3

1552

-
- (a) Vid. *Kiøbenhavnſke Sælskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 87.
 (b) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. M. ex laudatis Indicibus No. 3. Fol. 313. b.
 (c) Vid. *Kiøbenhavnſke Sælskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 82.
 (d) Articulus triginta tribus constat, & sub titulo: *See-Artickel als den Schiffsfolck und Krigsleuten gegeben nach Iflandt abgefertigt*, in laudatis indicibus No. 3. fol. 319. b. lqq. ut & tres literæ salvi conductus (*Søebreff*) huic expeditioni scriptæ ibidem fol. 331. sq. exstant.
 (e) Vid. *Kiøbenhavnſke Sælskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 84. Cujus præcipua momenta sunt, ut (α) centum vel pluribus militibus stipatus Jonam Episcopum, ejusque filios & alleclas persequatur & capiat. (β) Plebem in diocesi Skalholtensi ad obsequium redactam, homagium præstare curet. (γ) Martinum vinculis ereptum diocesi restituat, quod si fieri non possit, alium virum honestum in diocesi dioceseos Superintendentem eligi curet. (δ) Pro rerum statu, vel sufficienti militum numero stipatus in Islandia hyemet, vel, si id opus non videatur, vicario ibi relicto, Havniam repetat.
 (f) Vid. infra Litr. N. ex supra laudatis Indicibus No. 3. fol. 372.
 (g) Vid. *Kiøbenhavnſke Sælskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 88.
 (h) Vid. ibid. Litr. O. ex iisdem Indicibus fol. 330.
 (i) Vid. ibid. Litr. P. ex dictis Indicibus fol. 333.
 (k) Vid. ibid. Litr. Q. ex iisdem fol. 421. b.
 (l) Vid. infra Litr. R. Versio ejusdem Islandica habetur ad calcem Legum Islandicarum *Jonsbok*, Edit. 1707. pag. 478.

1552 (a). 41) Ad universos Islandiæ incolas, ut Paulo Hvítfeldio & Eggerto Johannis opem ferant ad pœnam de homicidis Christiani Scribæ fumendam, anno 1552 (b). 42) De piscatura ad Islandiæ litora exteris interdicienda, anno 1552 (c). 43) Ad Petrum Palladium de institutione scholarum in Islandia, anno 1552 (d). 44) Ad universos Islandiæ incolas de obedientia Eggerto Johannis præstanda, anno 1552 (e). 45) Ad Davidem Gudmundi de interfeutoribus Christiani Scribæ persequendis, anno 1552 (f). 46) Instructio Paulo Hvítfeldio data, anno 1552 (g). 47) Pactum cum Magistratu Havniensi de redditibus Islandiæ initum, anno 1552 (h). 48) Literæ quibus iisdem redditus de insulis Vestmannæyar conceduntur, anno 1552 (i). 49) Diploma, quo Episcopo Martino redivus cathedræ Skalholtensis conceduntur, anno 1552 (k). 50) Instructio Ivaro Jani data, anno 1552 (l). 51) Instructio Olao Calips data, anno 1553 (m). 52) Ad Episcopum Martinum Einari de bonis templi Skalholtensis, anno 1553 (n). 53) Mandatum Paulo Hvítfeldio datum, ut cum interfeutoribus Christiani Scribæ transigere ei liceat, anno 1553 (o). 54) Literæ ad Rectores scholarum, Skalholtensis & Holensis, de eorundem

(a) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. S.

(b) Vid. ibid. Litr. T.

(c) Danice *doggerii*. Dat. Drottningborg, festo Sancti Gregorii Papæ.

(d) Vid. ad finem Capitis Litr. U, ex *Indicibus* Cancellariæ Danicæ No. 4. fol. 48. 2.

(e) Vid. ibid. Litr. X. ex iisdem fol. 49. a.

(f) Vid. ibid. Litr. Y. ex originali.

(g) Vid. ibid. Litr. Z.

(h) Vid. ibid. Litr. AA. Hoc & præcedens Diploma exscriptum est ex laudatis *Indicibus* No. 4. fol. 52. 175.

(i) Quas ad finem Capitis exhibebimus sub Litr. BB.

(k) Vid. ad finem Capitis sub Litr. CC.

(l) Dat. Havniæ, festo Sancti Michaëlis. Convenit plane cum sequenti, nisi quod in Instructioe Ivaro data articulus de castro templorum conficiendo non occurat.

(m) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. DD.

(n) Vid. ibid. Litr. EE. Hoc & præcedens diploma exscriptum est ex dictis *Indicibus* No. 4. fol. 227. 234.

(o) Vid. ad finem Capitis Litr. FF.

eorundem salario, anno 1553 (a). 56) Ad omnes Islandiæ incolas ut Paulum Hvitfeldium Præfectum recipiant, anno 1553 (b). 57) Sententia de prædio Stadarhol dicta anno 1554 (c). 58) Ad utrumque Islandiæ Episcopum de jure asyli templorum cathedralium & scholis, anno 1554 (d). 59) Mandatum ut Episcopus Martinus Havniam trajiciat, anno 1554 (e). 60) Ad universos Islandiæ incolas de obedientia Paulo Hvitfeldio & Canuto Stenonis præstanda, anno 1554 (f). 61) Ad Davidem Gudmundi, de vi Nicolao Biörni illata, anno 1555 (g). 62) Instructio Canuto Stenonis data, & ut de certis negotiis consultationem ineanit Episcopi aliqve proceres, mandatum, anno 1555 (h). 63) Decisio litis hæredum Biörni Godwinidæ & Biörni Thorlevidæ de horum familia hereditaria, anno 1555 (i). 64) Venia officio cedendi Martino Episcopo data anno 1556 (k). 65) Instructio Canuto Stenonis data, sive supra memoratæ consultationis (*Beskriftada samþykki*) in quibusdam confirmatio, in quibusdam articulis mutatio, anno 1556 (l). 66) Edictum ne prædia templorum

(a) Vid. ibid. Litr. GG. HH.

(b) Vid. ibid. Litr. II. Quatuor hæc Rescripta ex Regesto Cancellaria Danicæ dicto: *Register over alle Landene* No. 6. fol. 593. fqq. desumpta sunt.

(c) Vid. loc. cit. Litr. KK.

(d) Vid. ibid. Litr. LL.

(e) Vid. ibid. Litr. MM. Tria hæc Rescripta ex laudatis supra *Indicibus* No. 4. fol. 368. 383. 389. exscripta sunt.

(f) Vid. ad finem Capituli Litr. NN. ex *Regesto* supra laudato No. 6. fol. 60r.

(g) Vid. ibid. Litr. OO. Simul & eodem die scriptæ sunt literæ ad Canutum Stenonis, ut Nicolao opem ferat, qua jure cum Davide agere possit, & præterram Borgfiordensem dicto Nicolao conferat, aliæ quoque literæ jubent ut Canutus Stenonis Thorolfso Egilli jus dici curet de prædiis Eingey, Berunes & pluribus.

(h) Vid. ibid. Litr. PP. Hæc & præcedens Rescriptum ex *Tegnelse over alle Landene* No. 4. fol. 514. 528. desumpta sunt. Simul & eodem anno feria septima post Dominicam Oculi literæ ad Canutum Stenonis exstant, quibus hæc negotia & Instructionem in comitiis universitatis promulgare, & pelles vulpinas comparare jubetur. Ille etiam ultra centum tales pelles arario regio eodem anno intulit.

(i) Vid. ad finem Capituli Litr. QQ. *Register over alle Landene* No. 6. fol. 603.

(k) Vid. ibid. Litr. RR. ex supra laudatis *Indicibus* No. 5. fol. 39. b.

(l) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. SS.

plorum abalienentur, anno 1556 (a). 67) Literæ quibus Gislaø Jonæ episcopatus Skalhøltensis confertur, anno 1558 (b). 68) Aliæ quibus eidem quatuor toparchiarum decimæ conceduntur, anno 1558 (c). 69) De mulcta pro incestibus Davidis Gudmundini irroganda, anno 1558 (d). Hæc fere sunt publicum commodum & ecclesiæ emolumentum concernentia optimi Regis edicta, quæ nobis videre contigit, reliqua vero quæ mere gratiosa sunt, in tanta copia libenter præterimus, inter quæ tamen agrariatio Christinæ filiæ Ejlulfi de anno 1551 præ cæteris hic sibi locum postulat (e).

§. 3.⁷

Anno 1536 (f) *Claudius de Mervitzen* Islandiæ Satrapa factus est, vir nequam, qui statim in incolas vi & sceleribus grassari cœpit, ita ut graves de eo querimonias ad Regem emitterent, quas ille, non tantum diluit, sed etiam aulicorum quorundam gratia adjutus, Regium diploma, aut emendicavit, aut ementitus est (g), quo ei Videyenſe Cænobium cum suis

- (a) Vid. ibid. Litr. TT. Quod, ut & proxime præcedens, ex *Regeſto* supra laudato No. 6. fol. 604. 606. defuntum est.
- (b) Vid. ad finem hujusce Capituli Litr. UU. ex *Indicibus* Cancellariæ Danicæ No. 5. fol. 336. a.
- (c) Vid. ad calcem Capituli Litr. XX.
- (d) Vid. ibid. Litr. YY. Hæc binæ Literæ ex *Register over alle Landene* No. 6. fol. 629. exscriptæ sunt.
- (e) Literæ istæ, ex *Tegnelse over alle Landene* No. 3. fol. 334. defuntæ, ad finem hujus Capituli Litr. ZZ. exhibentur.
- (f) In computandis annis Præfecturæ Mervitzianæ non bene convenient Authores. *Stardsaænſis* vult quod ille anno 1535 in Islandiam venerit, sed id Conclusio comitorum supra pag. 268. allato repugnat; nec ille munia Satrapæ ante annum 1537 exercuisse videtur. Conf. supra pag. 278. Quid? quod *Regeſtum* Cancellariæ Regiæ ab anno 1480 ad 1550 expressis verbis dicit: " Claus von Martutz fick Følgebrefſ thill " Island cum clausulis confvetis. Actum Hadersleff Juledag Anno 1536. "
- (g) Diploma quod protulit, aut arte aliqua emendicatum, aut, quod verius esse puto, omnino ementitum fuisse, verosimile faciunt; (α) Vitiatio anni. (β) Non ascriptum nomen Regis, quod licet non exemplis careat, in tali tamen cautâ vix est credibile.

fuis proventibus concedebatur, quod si existerit, diu celavit & clam Episcopo habuit; sed anno demum 1539 ipso Pentecostes festo per Mynden-

bile. (γ) Quod illud tamdiu celavit. (δ) Quod clam Episcopo & tam improbe, omnia fecerit, nam si veritatem a sua parte habuisset, statim in dicasterio anno 1538 id publicare debuisset; Quæ omnia ex GISSURI Episcopi in libro *Memoriali* hac de re notatis lucem fenerantur, ita enim ille;

*Ut gratiosissimi Domini Regis voluntatem & vera mandata sciamus, & ne literis supposititiis fallamur, Regia Majestas promisit, propria manu se literas in hanc terram mittendas subscripturum, quod & dicasterio generali in comitiis universalibus notum feci, & Claudium de Mervitz oblique infimulavi, ejus & asseclarum tempore, nos literis, quarum auctoritate cænobium Vidyense retinuit, deceptos fuisse; quod ita demonstratum volo: Cum scilicet Episcopum Augmundum Reykis in Olvesi prima vice convenit, & literas Regias & mandata reddiderat & absolverat, nullas se plures habere, ab Episcopo Augmundo interrogatus, asseruit, & illas quas de Vidya postmodum in foro produxit; celavit, cænobium autem tam proditiose, ut omnibus notum est, & sententiæ postea late monstrant, occupavit; In clausis quidem suis literis exemplum mandati, quod de Vidya habere præ se tulit, Augmundo Episcopo misit, ubi verbosius omnia non ita perscripta fuere, ac esse debuit, & literæ sigillo munitæ sonabant. Cum autem literas istas sigillo munitas in foro postmodum legerem, Datum, ut appellant, sive tempus quo literæ editæ fuerunt, manifeste erasum erat, tempus autem quo edebantur, ni fallor, fuit anno 1536, cujus loco scriptum fuit 1538, manu Diderici van Mynden quam probe nosco, quæque scriptura in totam dissimilis fuit ei quæ literæ exarata erant. Hic observandum est, quod ubi GISSURUS de colloquio Mervitzii loquitur, in margine scribit "Anno 1539" quo nullas se literas habere Mervitzium professus est, sed paulo post exemplum literarum a se scriptum misit, quod cum obsignatis illis, id est originalibus, quas postmodum, id est anno ut videtur 1540 produxit, non consonabat. Hinc concludi posset, nullas omnino literas Mervitzium de monasterio Vidyensi habuisse anno 1539, cum illud invaderet, sed ut jure agere videretur, formulam, qualem tunc in Dania a Regibus concedi solere novit, excerpisse, & Augmundo misisse, tandemque Havnice hyeme 1539-40 præsentem, diploma a Rege emendicasse, si non eumentum esse, quod in comitiis generalibus anni 1540 produxerit, annuum tamen vitiasse, ut dolus lateret. Quæ conjectura verosimilis fit, tam ex præcedenti Gissuri relatione, quam landato nuper *Regesse*, quod Fol. 146. a. ita habet: "Claus Maruidz fick Følgebreff thil menige Bønder, som ligge thil Huidøe Closter, dog saa at hand skal befølge Abbeden oc menige Brødre der inde ere med dieris Wnderholling thil Kleder, Madt oc Öll. Actum Haffse Anno 1539." Ubi notandum, quod proxime præcedens diploma in dicto Regesse sit de eodem loco & anno, die Sancti Matthæi. Mervitzius autem cænobium Vidyense die pentecostes invasit.*

Myndensem illud infidiose invasit & spoliavit, domesticos vero male tractavit; magnisque affecit injuriis, eodemque anno cum Myndensis Skalholti cum affectis cæsus esset, Ogmundum Episcopum, infontem & hujus sceleris vacuum, quasi ejus jussu factum esset, apud Regem diffamavit, tantamque optimo Regi suis calumniis bilem movit, ut, ni Hamburgenses intercessissent, exercitum in Islandiam ad ulciscendum hoc nefas misisset (a); sed cum Ogmundus in dicafterio universalis anno 1540 se ab hoc crimine purgasset, Mervitzius, Ariti Nomophylaxis sententia pro

(a) Quanta in Islandos, ob Myndensis & affectularum eadem, ira Rex a Mervitzio incitatus fuerit, ex sequenti patet documento:

Excerptum ex Germanico inter chartas RESENI (inquit A. MAGNÆUS).

” 1541 Fredagen efter Matthiæ Apostoli (o: 25 Febr.) fra Kiöbenhavn, skrif-
 ” ver Kong Christian til de udi Hamburg, ladende dennem viide, at Hand ved
 ” nærværende deres Bud, haver bekommet deres Skrivelse, hvorinde de andrage, at nogle
 ” Indbyggere udi Hamburg, Kiöbmænd og Skippere, som have deres Seiglatz og
 ” Handel paa Island, haver dennem forebragt og sig beklaget, hvorledes Kongen
 ” var til Sinds, at sende Hans Foget paa Island, Claus von der Marvitz med nogle
 ” Skibe og Folk der hen (til Island) til Foraaret, til at straffe dem, som Hans
 ” (Fogedes) Folk og Tienere der have ihjelslaget, hvorndover deres (Hamborger-
 ” nes) Folk, ikke allene skulde lide Skade paa deres sædvanlige Handel og Næring,
 ” men end og paa deres udstaaende Skyld, og begjære at Kongen her med vilde i
 ” naade indeholde, og ikke anderledes med Islænderne herudinden lade forfare, med
 ” end efter Lov og Rett, paa det deres (Hamborgernes) Borgere og Indbyggere,
 ” ikke skulde paa deres Handel eller udstaaende Gield lide Skade, med videre de-
 ” res Breves Indehold, tillige med indlagde (Hamborgeres) Supplication, og Indbyg-
 ” gernes paa Island deres Brev. Sværet nu Kongen derpaa, at Hand vel haver
 ” lovet Hans Foged ved hans sidste igienkomst, da hand Kongen demonstredede
 ” hvor elendig hans Tienere vare medhandlede og uden Skyld og Brøde ombrægte,
 ” ikke at lade sigt ustraffet, og da vel var til Sinds, saadanne med Alvorlighed at
 ” lade straffe; mens nu, formedelst deris (Hamborgernis) Forbön, at deris Folk
 ” ikke derover skal geraade i Skade paa deres Næring og udstaaende Gield, haver
 ” Kongen taget Sagen i betænkende, og vil nu ikke forfare imod de Skyldige med
 ” saadanne Strængighed, som Hand tilforen hafde sat sig fore. Ikke des mindre vil
 ” Hand skikke derhen nogle af Hans Folk, som udi Norsk Lov kyndige ere, med
 ” Befalinge at procedere imod samme Islands Indbyggere alleneft efter Lands Lov
 ” og Ret; Begjæret dersore og forlader sig til dennem (Hamborgerne) at de, deres
 ” Folk, som formedelst deris Handel derhen reise, alvorligen befale, at de Kon-
 ” gens Folk, efter deres Begiering, saavidt ret kand være, ere behjælpelig, at sam-
 ” me Ondskab ikke skal blive ustraffet.”

pro tribunali dicta, infamia notatus fuit, & omnino ineptus judicatus, cui insulæ præfectura concrederetur, quæ causa, ut & alia ejus facinora, anno 1541 in comitiis a Regio legato Christophoro Hvitsfeldio denuo examinata fuit; sed, anno 1542 Fienopoli a Rege & Senatu, perfecte decisa, cujus sententia Mervitzius, infamia notatus, & æviterno carceri adjudicatus fuit, ex quo, post unum in eo exactum annum, Senatus precibus liberatus est. Quid, ut Islandiæ Satrapa, utile gesserit, nobis non innotuit, nisi quod Constitutionem quandam de erronibus, aliisque injuste sese sustentantibus circa annum 1538 una cum Erlendo Nomophylace promulgavit.

§. 4.

Annis 1536 & sequentibus, scribit Skardsfœens Annalium conditor *Dietericum Myndenslem* Præfecturam Islandiæ obrinuisse, eandemque ad annum 1539 gessisse; sed cum in his valde perplexus sit citatus Author, nos diplomata fide digna (a) secuti, statuimus Dietericum ab anno circiter 1529, vel 1530, ut mandatarium Satraparum Bestastadis hæsisse, omnibusque bonis inuisum, multis modis incolas pressisse. Anno 1539 monasteria Regi subdicere cœpit, initium faciens a Videyensi, quod a Regia villa Bestastadis non longe distitum, ipso Pentecostes festo absente Abbate ex improviso aggressus, domesticos partim fustibus contusos, partim lauciatos, fugavit, monasterium vero hoc modo occupatum, ad comitorum usque tempus retinuit. Hic cum Episcopus eum rogaret ut Documentum, quo probaret, hocce, aliaque sua facta, Regio Mandato & auctoritate fieri, si quod haberet, promere vellet, maleferiatu mala tantum dedit responsa. Quo successu inflatus, circa Nonas Augusti domo egreditur, & se 7 famulis stipatum totam Islandiam subjugaturum jactabundus, ad monasteria in Qvarta orientali sita, cursum instituit, sed unius diei iter progressus, dixit se Skalholtum haudquaquam præteriturum, eodemque, contra quod primo constituerat, iter flexit; Quo ubi perventum est, cibo & potu cum suis ad libitum impletus, Episcopum ter quaterve indignis verbis & scommatibus obruit; Qui eum, ut discederet, humaniter

N n 2

maniter

(a) Vid. supra pag. 265.

maniter monuit, cæcum & effœrum se, suos, si quid inter eos & illum dissidii intercedere contingeret, compescere non valere, præbiturum autem discedenti quicquid opus haberet & rogare veller: Quibus Dietericus speretis, genio strenue indulgit, usque dum armati quidam, iussu Procuratoris cathedralis (non autem iubente Episcopo, ut quidam volunt) in cœnaculum irruunt, ipsumque cum affœlis miserrime obruncant; in quo conflictu ex Dietericianis 7 perierunt, postridie autem alii duo ad villam Hruna, qui Skalholtum non venerant, pari letho affectu sunt. Facta est hæc laniena Skalholti ipso Laurentii Festo, anno 1539, de qua Jonas Biorni, Prætor Toparchiæ Arnesensis, convocatis quibusdam optimatibus, duodecimvirale iudicium instituit, qui cognita causa, 1) quod Ogmundo Episcopo 200 Rhenanos furto & raptu abstulisset, 2) quod eidem 4 boves saginatos furripuisset, 3) quod Episcopi & Cathedræ fundos in Grindavik violasset, ibidemque domum ipsius ingratis ædificasset, 4) quod septem prædia Episcopo abstulisset, 5) quod Episcopum infandis dictis profcidisset, Dietericum cum suis jure cæsum videri pro sententia dixerunt,

• §. 5.

Cum ad aures Regis pervenit, quam perverse multa in Islandia gererentur, ad eadem corrigenda opus esse vidit Viro magnæ auctoritatis & perfectæ prudentiæ, ut & antiquæ virtutis & fidei, quæ omnia in uno *Christophoro Hvítfeldio* Nobili Dano & Equite aurato, tunc temporis Præfecto arcis Steinvigsholm, concurrere videbantur. Hunc itaque ad sedandos tumultus & expedienda negotia, amplissima præmunitum Instructione ablegat, & Islandiæ præfecit; Qui anno 1541 medio vere portum Beståtadensem ingreditur, & accersito Gisluro Episcopo Regias tradit literas, datas feria 2 Paschatos eodem anno, quibus injungitur Episcopo, ut Præfectum ore, opere & consilio adjuvet; Quo factò, conventus indicitur Kopavogi habendus, ut ibidem Mandata Regia palam fiant, & quantum fieri posset, executioni dentur: Quo finito, nomine Regis rusticis indicitur, ut duodecim eqvos, quibus farina & polenta, Skalholtum, inde vero vicissim butyrum, panni inquilini (*vadmal*), & id genus mercimonia, vehantur, commodent; Qui cum advenissent, duodecim

decim viris traduntur, qui Hiallam Olvesensium advolant, ibique Ogmundum Episcopum Skalholtinum capiunt, & in triremem Regiam devenerunt. Cui primum Hvitefeldius sub promissione dimissionis, omnia sua mobilia aurum & argentum, moxque omnes ejus fundos elicit. Appropinquante autem Comitiorum tempore, Praefectus ad ea proficiscitur, incolas, qui ibidem praesentes erant, homagium Regi praestare adegit, aliaque Regia Mandata magna gravitate & fide expedivit. Inter alia Davidi Gudmundino ab Ogmundo datas obligationes & apochas confirmavit & ratas esse jussit, Davidemque cum omnibus suis in Regis singularem tutelam suscepit, ipsique anno sequente literas ipsius Regis manu scriptas idem confirmantes transmissit. Cum Holensi autem Episcopo Jona Arii filio, qui audito quod cum Ogmundo gestum erat, in itinere ad Comitia primo Kalmanstungæ subfiteret, & deinde re infecta domum reversus, per literas & nuntios egit; Tandemque omnibus ex voto peractis, confutito in locum Arii Nomophylacis, qui officio sponte abivit, Thorleifo Pauli, adjutoreque ipsi dato Davide Gudmundi, & Praefecti vice Petro Enari, Ogmundum secum vehens Hafniam navigavit. Anno 1542 iterum in Islandia praesens fuit, tunc enim a Gisturo Episcopo calicem aureum accepit, aliosque cathedræ Skalholtensis thesauros & nummos, ut testatur Regis apocha, data Dominica ante Presentationem Mariæ anno 1543. Num autem saepius in Islandiam venerit, incertum est; Nam anno 1543 Petrus Enari ipsius vices egisse videtur, qui iudicium Nomophylacum Thorvardi Erlendi & Thorleivi Paulini de praedio Biarnanes, ejus loco confirmavit. Reliqua Viri fata & facta ex Historia Danica notissima sunt, scilicet, quod anno 1532, cum Canuto Gyldenstiernio salvum conductum Christiani II. obsignavit, & 1535 Christiano III. de victoria quam sui in Scania a Svecis & Lubecensibus reportarunt, annuenciavit. Anno 1537, cum Ulstadio in Norvegiam ad sedandos motus quos Olaus Archiepiscopus excitaverat, missus fuit, in qua Legatione collega omnes Episcopos Norvegiæ in Daniam transportavit; ipse autem, subiecta Regi & in ejus verba jurare adacta universa Norvegia, ut Praefectus Arcis Steenvigsholm, ibidem remansisse videtur, ad annum 1540. Anno 1549 inter quatuor Daniæ Nobilissimos, qui Christianum II. Sönderburgo Callundburgum deduxerunt, conspicuus fuit. Praefecturam diu Bergensem, simulque aliquandiu adjunctam Færöarum, post Regni Daniæ Senator factus, Cruciforæ, & tandem

Gorlandiæ gessit, & tandem in arce Visby Gothlandiæ anno 1559 circa confinia mensium Octobris & Novembris, decessit.

§. 6.

Hvitfeldio in Præfectura Islandiæ successit anno 1544 *Otto Stigoti* (a); Eodem enim anno a Nomophylacibus Erlendo Thorvardi & Thorlevo Pauli iudicium postulavit de peregrinorum mercatorum piscatoris naviculis, quas contra leges & Regia Edicta hic haberent, sed ad regendam fallaciam incolas induxerant, ut aliquam earum partem aut revera possiderent, aut sibi vindicarent; qui talem pronunciaverunt sententiam; ut quicquid navicularum extranei hoc modo aut titulo possiderent, dimidium Regio fisco, dimidium autem Regio Præfecto cederet; Islandi autem quod re vera possiderent, obtineant: quam sententiam ut valde iniquam, mercatores Regi detulerunt, utque rescinderet postularunt, qui eos ad Islandiæ leges & consuetudines remisit; unde Stigotus anno 1545 eos denuo in jus vocavit; & Constitutum obtinuit, ut omnes eorum cymbæ piscatoriæ, ex præscripto constitutionis Piningianæ, Regio fisco addictæ & publicatæ censerentur, quæ tum temporis in Toparchia Kralnesensi⁴ inventæ fuerunt. Eodem anno Stigorus Biørno Jonæ Episcopi filio tradidit Regis de Prædio Biarnanes & subjectis villis sententiam, quam Rex secundum Jonam pronunciaverat, utrum 1546 in Islandiam venerit, dubium est, & verosimilius negatur; sed 1547 ad diem Veneris ante festum Baptistæ adfuit, si genuinum est datum chirographi quod Bessastadis Gissuro Episcopo dedit, in quo testatur se ab eo accepisse 30 Joachimicos pro factis in Regium Rescriptum de conjugio Sacerdotum impensis: Liburnica vectus

---

(a) Nosterne Otto Stigoti unus idemque sit ac ille, qui sub Severino Nordby, Christiano II. in Scania militans 12000 Rusticos secum trahens, & Provinciam ferro flammaque vastans, a Johanne Rantzovio 1525 fufus, fugatus, captusque & neci destinatus fuit, sed proprio astu & aliorum intercessione ægre tandem evasit: Deinde autem anno 1532 Regio in Norvegia præfuit Exercitui, &, referente *UNDALINO* insignem illam Bibliothecam Nidarosienfem non minus barbare quam nefarie flammis dedit, qui tandem anno 1534 Arci Neoburgicæ Præfectus fuit; nostrum non est disquirere; id saltem scimus, quod temporum rationes id minime prohibeant. Conf. *HVITFELD*, pag. 1380 & 1429. *HOLBERG*, Tom. 2. pag. 207. & *UNDALIN*, in *Descript. Norv.* pag. 90.

veſtus alteraque Subſidiaria comitatus, & ducentis armatorum ſtipatus, in Islandiam a Rege miſſus venit, quo trium Quartarum, australis ſcilicet, orientalis & occidentalis incolas in Comitibus univerſalibus ad præſtandum Regi homagium denuo adegit; Idem enim ante decennium ſub Hvitfeldio plerique prius fecerant, quo aliisque Regiis, quæ in Mandatis habuit negotiis peractis, abiit.

§. 7.

Initio anni 1547 Rex omnes reditus & Regalia Islandiæ Magiſtratu Havnienſi conceſſit, quo ipſo Præfectura Ortoni Stigoti ademta ad dictum Magiſtratam devoluta eſt, qui illam tam Regis, quam propria vice *Laurentius Mule* Civitatis ejuſdem Senatori conceſſit, quam & hic in annum uſque 1550 vel ſequentem geſſit, quid autem egerit, non liquet, niſi quod cum Hamburgeniſum mercatoribus quendam controverſiam habuit, quorum mercimonia conſiſcavit, de quo legendum eſt Regis Ediſtum, datum Flenopoli, die lunæ poſt hebdomadem Paſchatos 1551, in quo Rex injunxiſſe & mandaviſſe ſe profitetur, ut ſuus tum temporis in Islandia Præfectus Laurentius Mule, Epifcopi Jonæ & filiorum molitionibus obviari eat, & ſi poſſet, eum captivum ducat; Sed in his ſeditionibus & negotiis mitius, imo negligentius ſe geſiſſe videtur, quam temporum conditio requirebat, unde etiam contemptum contrariæ partis incurrit; Nam anno 1550 in Comitibus univerſalibus, cum Arius Epifcopi filius penſiones ex Toparchia, cui præfuit, ipſi numeraret, eadem, ſeu nummos quosdam, ita violento ictu in os ejus projecit, ut Præfecto ex naribus ſanguis promanaret, ſcommatica addens dicta, ut eodem deglutiret; ad quod Mule ne hiſcere quidem auſus eſt, cum illi in præſentem haberent 350 armatos, qui ipſum, ſiquid tentaviſſet, adoriri parati erant (a). Similiter etiam paulo poſt, cum Præſul Skalholto Videyam moveret,

(a) Hac tempeſtate id agebat Rex, ut commercia regnorum a civitatibus Hanſeaticis & aliis exteris ad ſuos ſubditos transferret, quod Hamburgeniſes & reliquos peſſime uſſit, unde nec mirum Arefonium ejuſque ſſecelas Regi refractarios communem cum his cauſam feſſiſſe. Forſan & Arefonius Laurentium Mule Havnieniſum tantum vicarium æſtimaverit, quo fere titulo ipſe quoque Rex eum appellare videtur in ſchedula Eſkio Bille Equiti, & Eſkildo Oxæ Quæſtori, miſſa, Dat. Drottningborg die Sancti Andree Apoſtoli anno 1551. Vid. infra ad finem Capituli Lit. AAA.

ret, Laurentius omnia hostis arbitrio relinquens, fuga in navem, quam paratam habuit, semet periculo subtraxit, & vela statim ventis dans in Daniam transnavigavit.

§. 8.

Ex Islandia discedens Laurentius Mule, reliquit pro solito Præfectorum more Procuratorem nomine *Christianum Schrifser*, qui a Scrip-toribus communiter vocatur *Christianus Scriba* (a). Quando in Islandiam venerit, aut Procuratoris officium acceperit, non liquet, non tamen improbabile est, eum statim cum Laurentio huc venisse, constat enim ex ejus literis, datis ad Davidem Gudmundi die 3 natalitiorum anno 1549, quod tum eandem hanc Spartam ornaverit. Anno 1550 cum David Gudmundi filius Jonam Arii & ejus filios cepisset & captivos secum Snoksdali detineret, Christianum extemplo de re gesta certiore fecit, qui sine mora advolans, Ormum Sturle Nomophylacem, cum 13 subacti consilii & spectatæ prudentiæ viris convocat, rogans quid factu opus sit? Qui unanimiter decernunt & judicant eos jure & ex Regio mandato captos esse; Regii autem Præfecti, & eo absente, ejus Procuratoris esse, eos ad proxima Comitia captivos, sed incolumes tenere. Quo facto, Skalholtum eos devexit, ibidemque novam de iis consul-

-
- (a) Judices Snoksdaleses (vid. infra Sect. 4. cap. 7. §. 55.) expressè vocant eum Christianum Scriverium, quasi id ei cognomen fuerit; alii autem id ei ut antiquum officii nomen tribuunt; Quidam vero amanuensem Consulium & Senatorum Hafniensium vocant; Ipse autem Rex vocat eum. "Ols Elskeg Bøffgemester og Raadmans Tiener udi "Vor Stad Kiøbenhaffn." ut ex Litr. Y. infra patebit, quæ officia quomodo eum Procuratoris munere in Islandia gesto combinari aut concilieri queant, non video; Dicendum itaque ut talem siliquando eum fuisse, & a Rege mortuum, honoris ergo & ad angendum facti invidiam prioris officii titulo ornari, aut Magistratus Havniensis, qui anno 1547 reditus Islandiæ & mercaturam mille marcis; Lubecensibus in 10 annos conduxerat, ut ex codicillis Regiis datis hoc anno patet, mercaturæ inspectorem egisse, quod non caret probabilitate, imprimis cum hac ætate cognomen *Schrisser* frequens admodum fuerit, quoniam Michael Schrisser tunc temporis Prator (Byfoget), post Consul (Bøffgemester), Havniensis erat, quem Christianus cognatione forte contingebat. Christianum non ita timidum, excordem & nauci hominem fuisse, ut a quibusdam Nostratium, præsertim Jonæ Arii cognatis & affectis affirmatur & traditur, ostendunt ejus ad Davidem Gudmundi literæ datæ 1549, Sect. 4. cap. 7. §. 65. in quibus haud parum fidei, judicii & animositatis præ fert; sed nostrum non est ejus Apologetam agere.

consultationem iniit, ubi Christianus, ob multitudinem Holanæ dicece-
 feos incolarum, qui in Toparchia Kialnesensi (in qua sita est villa Regia
 Bessastadum) tempore hyemali, piscatione intenti se continere solent,
 sibi haud fidam, sed liberationi captivorum operam daturam, ulli eorum
 custodiendo semet impari agnovit & palam professus est. Unde tan-
 dem (quod quidam Christiano, plures Martini Episcopi Procuratori Jo-
 næ Biarni filio tribuunt) conclusum est, ut securi omnes percuterentur;
 quod ibidem die 7 Novembr. executioni datum fuit. Abhinc Christia-
 nus domi se continuit, usque ad initium Februarii, quo tempore ad
 providendum, ut Regiæ naves piscatoriæ habilibus piscatoribus aliisque
 necessariis instruerentur, iter in demandatam sibi provinciam, vulgo
 Sudurnes, suscepit, quo delatus, & hospitio cum quibusdam suorum in
 villa Kirkebol exceptus, ab iis, quos tantopere timerat, borealis Quartæ
 incolis, aliisque, qui eorum partibus accesserant, quorum numerum, qui-
 minimum 30, qui maximum 60, faciunt, invaditur, & cum filio ac 13
 aliis misere obruncatur, & ne quid contumeliæ genus deesset mortuis
 pudendo more illuditur. Quod audiens Rex, ægerime tulit, & severis-
 sime mandavit, ut homicidæ conquirentur, & pro meritis plecterentur;
 sed eorum quidam hanc procellam providentes, in tempore fuga se in
 Angliam subdlexerunt, quidam vero vitam ab executoribus Regii Man-
 dati pecunia redemerunt, adeo, ut ex toto hoc numero duos tantum
 securi percussos invenire liceat.

§. 9.

Tribus ex Islandia, quas anno 1550 Laurentius Mule aliiqve
 adulerunt, relationibus excitatus justissimus & piissimus Rex, majoribus
 copiis & viris militiæ peritis opus esse putans, primo vere anni 1551 (a)
Orionem Stigoti, qui ante sexennium Islandiæ Præfectus fuerat, una cum
 triremi & 200 militibus in diœcesin Skalholtensem, sed *Christophorum*
Trundsonium de Epelholt & *Axeltium Juël* de Vilstrup ad occupandum
 & sub-

(a) Doctiss. ARNGRIMUS in *Comment. de Island.* Fol. 82. hæc de Axelio Juël refert ad
 annum 1552, cum scribendum fuerit 1551. Eodem enim anno Axelius Juël hic
 præfens fuit, sed 1552 Islandiam non vidit.

& subigendum diocœsin Holanam cum duabus rostratis navibus & 500 militibus ablegavit (a). Hi Islandiam ingressi, Martinum liberatum, rebelles vero capite plexos, nulloqve milite opus esse, omnia vero pacata invenerunt. Quapropter Oddeyræ in Ejsafordo die Mercurii post Barnabæ, anno 1551, 24 virorum judicio, Præside Ormo Sturiæ filio occidentalis & borealis quartæ Nomophylace, incolas in Regis verba jurare adegerunt, Jonam Arii filium cum duobus filiis rebelles & jure cæsos pronuntiarunt, omnia vero eorum bona Regio fitco adjudicarunt, quibus peractis, sedem Episcopalem adierunt, indeqve calicem aureum & quicquid auferri potuit, secum sumserunt (b). Ex bonis proscriptorum liberis dimidiam partem mobiliam reliquerunt, parentumqve donationes retinere permiserunt. Thorunnæ etiam Episcopi filiæ, quæ tum vidua vixit, duo prædia ad dies vitæ concesserunt. Id in Axelio Juel laudatur, quod 15 orbos & ephebos secum abduxerit, suisqve sumptibus sustentari, ut viri frugi fierent, effecit. Sub abitum Stigotius Petrum Einari filium, Martini Episcopi fratrem, Procuratorem Bellastadis, reliquis consentientibus, præfecit.

§. IO.

Huc usqve suprema rerum Islandicarum inspectio penes vicarium Magistratus Havniensis erat, sed cum Majestas Regia, nec reditus tantos ac par erat acciperet (c), nec Havniensium tanta in Islandia esset autoritas, quantam tempora exigebant (d), proprium Rex Satrapam Islandis anno 1552 misit *Paulum Hvitsfeldium*, Christophori Hvitsfeldii, qui abhinc decennio Islandiæ Præfecturam gesserat, fratrem, virum magni nominis & expertæ fortitudinis; fratrem enim Claudium Hvitsfeldium, e captivitate Batavica eo modo redemit, ut piraticam exercens, Batavorum quoddam navigium, in quo Henrici Theodori Consulis Amstelodamensis filius vehebatur, caperet, cujus permutatione fratrem liberavit.

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. P.

(b) Vid. infra Sect. 4. cap. 7. §. 64.

(c) Vid. infra ad finem Cap. Litr. H. BB.

(d) Vid. ibidem. Litr. AAA.

vit. Quo majorem apud Islandos autoritatem sibi conciliaret, duas naves quæ illum veherent, & duas sclopetariorum cohortes nactus est (a). Anno 1553 altera ei legatio in Islandiam injuncta est, cum non solum duarum regiarum liburnicarum, quæ ex Norvegia templo & scholæ Holensi ædificandis materiam advexerunt (b), inspectio ei demandata erat, sed & Cubicularium Regium Jacobum Hvide, & celeberrimum illum Norvegiæ Legiferum Jonam Simonis, socios itineris habuit (c). Eodem anno apocham edidit, qua se Biörni & Arii, Jonæ Episcopi filiorum dimidiam mobilium partem, quæ fisco regio adjudicata fuerat, accepisse confitetur, & Petro Einari monasterium Reinenesensi jussu regio (d) ademit. Anno 1554 itidem unacum Canuto Stenonis (e) in Islandia fuit, tunc enim Ormum Nomophylacem illicitæ venditionis prædii cujusdam Regii ut & debitorum, quibus Ormus solvendis non suffecit, accusavit, quapropter Præfectus ei officium abrogavit. Ex Islandia redux præfecturas maximi momenti nactus est, Havniensem,

O o 2

Krogen

- (a) Ut patet ex Regis Christiani Tertii literis ad Præfectum Havniensem Petrum Godske Dat. Drottningborg Dominica Reminiscere 1552. Instructionem Hvitsfeldio ad hanc Expeditionem datam, vid. ad finem Capituli Litr. Z. Constitutionem a Hvitsfeldio de scholis Islandicis infra Period. 5. Sect. 2. cap. 2. §. 4. exhibebimus.
- (b) Huic expeditioni, Ivarus Jani, Præfectus Norvegiæ, cujus sæpe in expeditionibus nauticis posteriorum temporum mentio fit, præficietur, & Instructionem jam acceperat, (vid. supra pag. 278.) sed cum morbo esset præpeditus, ei successus est Olaus Calips, itidem Norvegius, qui tandem sub Friderico Secundo Cancellarius regni Norvegiæ, & Præfectus Classis Regiæ (Admiral) factus est. Hujus Instructionem vid. ad finem Cap. Litr. DD.
- (c) Literæ Regiæ hæc de re ad Jacobum Hvide datæ sunt Nyborg, feria quinta post Dominicam Oculi, anno 1553. Literas ad Petrum Hvitsfeldium, Cancellarium Regni Norvegiæ, quibus Jonæ Simonis iter in Islandiam injungitur, vid. ad finem Capituli Litr. BBB, ex *Tegnelse over alle Landene* No. 4. fol. 226. a. Una cum Christophoro Hvitsfeldio anno 1541 advenerat Legifer quidam Norvegius, qui jus & æquum observaret, quæ expeditione Augmundus Episcopus, præsertim vero soror ejus Asdisa, forma, nec justa, nec æqua, opibus suis spoliabatur; Nec multo feliciorum hæc expeditio juridica successum habuit, nam quod essent, boni, nullum apud scriptores coavos vestigium invenimus.
- (d) Literæ Regiæ datæ sunt Nyburgi die Saturni post Dominicam Oculi anno 1553. Causa erat, quod Petrus pretium admolationis solvere detrectavit.
- (e) Vid. ad finem Capituli Litr. NN.

Krogen (hodie Cronborg) & Abrahamstrup in Siællandia, post Coldinghusiæ in Jutia, & tandem Hallandiæ, ubi anno 1563 Halmstadum fortiter defendit, & Svecos obsidionem, quam per sex continuaverant septimanas, solvere coëgit.

§. II.

Licet *Eggertum Johannis*, potius Hvitfeldii vicarium, quam Regium Præfectum fuisse statuamus, cum tamen Regia auctoritate & permisso id officii a Hvitfeldio obtinuerit, hic ei locum concedimus (a). Patrem habuit Johannem Eggerti, Islandiæ quondam Præfectum (b), matrem vero Gudrunam Biorni Godvinidæ filiam, ex viri itidem nobilitate donati Biorni Thorleifidæ prosapia oriundam. Eggertum anno 1550 ad exteros abiisse & Flenopoli 1551 apud Regem fuisse patet ex privilegiorum nobilitatis a Rege Johanne avo ejus Eggerto Eggerti Vicensium in Norvegia Nomophylaci anno 1488 concessorum confirmatione (c), simulque Rex ejus iudicium, quod ut Præfectus Toparchiæ Isafiordensis anno 1550 de sceleribus Olai Gunnaridæ ejusque fratrum, qui Brinjolfo Sigurdi pedem amputarant, pronuntiaverat, ibidem confirmavit. In Islandiam reversus eadem ætate ab Ottone Stigoti, villæ Beståstadenfis & Toparchiæ Gullbringensi præficitur. Anno 1552 a Paulo Hvitfeldio jussu regio (d) Islandiæ Præfectus constitutus, de sicariis, qui Christianum Scribam occiderunt, sententiam dixit (e), quod officium 1553 retinuit. Anno 1554 loco Erlendi Thorvardini australis & orientalis quartæ Nomophylax constitutus est, sed post mortem Oddi Gotskalkidæ in occidentali & boreali quarta idem officium obtinuit, quo, usquedum Ormus Sturlæus id ei 1569 eripuit, functus est. Quæ ut Nomophylax aut Prætor Isafiordensis, vel forsitan totius Thorskafiordensis Toparchiæ Prætor gessit, huc non pertinent, præter literas monitorias ad incolas provinciæ unacum

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. S. X. Z.

(b) Vid. supra pag. 255.

(c) Vid. infra ad finem Cap. Litr. N.

(d) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. S. X. Z.

(e) Vid. infra Period. 5, Sect. 3, cap. 2. §. II.

cum Officiali Jona Lopti subscriptas (a). Insigne damnum anno 1579 a piratis Flessingensibus accepit, quorum unum antea offenderat & male multaverat, illi enim improvisi, villam ejus Bæ in Raudasand armati invaserunt, & spoliaverunt, ipsum vero captivum detinuerunt, usque dum ingenti argenti pondere, a cognatis & amicis collato, redemptus fuit, sed eodem anno in Daniam delatus, illatam sibi injuriam coram Regia Majestate supplicibus literis querebatur, quibus Rex permotus Senatores Stadenfes per literas monuit & rogavit, ut piratas istos per Navarchum quendam Stadensem nomine Henricum Gevirs, iisdem notum, exquirerent & proderent, Eggertumque ad jus suum obtinendum, adjuverent. His munitis literis Eggertus Stadum transvectus, prædones natione Anglos Flessingæ se continere cognovit, quos ibi paulo post deprehensos scelerisque convictos, suis recuperatis, in furcam agi curavit. Uxorem primo duxit Sigridam Thorleifi Grimæi filiam, quæ ex partu apud eum obiit, qui filius paulo post obiens, patrem opum maternarum hæredem fecit. Deinde Ceciliam duxit, ex qua, viva adhuc Sigrida, duos susceperat liberos, Jonam dictum Murte & Ragneidam; Jonas, (ut quidam volunt; non inscio patre, Jonam Grimi filium occidit, ideoque exul Hamburgum confugit, ubi pater ei de omnibus bene prospexerat. Tandem ipse mortua Cecelia, duxit Steinunam Jonæ filiam, Biörni Jonæ Aræsonii filii, quondam concubinam, eaque relicta Hamburgum secessit, quo quotannis magnam opum vim præmiserat, ibique quartam, viva adhuc Steinuna uxorem duxit (b). Quando abierit, non liquet, sed in

O o 3

Islandia

(a) Jonas Lopti fuit Gislai Præfulis per universam Toparchiam Thorskaifordensem Officialis, quæ jam tres facit præfecturas, Bardastrandensem, Ilasfordensem & Strandensem; In literis autem monitoriis, quas anno 1566 die 27 Martii universo clero in sua Praposturâ habitanti scripsit, dicit: *Omnia hæc nuper confirmavit honorandus Prætor Eggertus Johannis, Domini mei Regis Nomophylax, unaque necum his codicillos obsignavit.*

(b) Steinuna Eggerti uxor dixisse & amicis retulisse fertur, Eggertum Hamburgi divitem duxisse viduam nomine Armgert, cum antea dejurasset, se in Islandia nullam in vivis uxorem habere, deinde se vino & epulis dedisse; morbumque inde contraxisse, ex quo fere septuagenarius perierit anno 1583, sepultum esse, unacum filio Jona Murto, in templo Sanctæ Cathrinæ. Quæ quantum fidei habeant, nostrum non est judicare.

Islandia post 1530 non fuit. Ex filia ejus Ragneida, quæ Magno Jonæ, Steinunæ fratri nupsit, magna per univērsam Islandiam dispersa est familia.

§. 12.

Anno 1554 Paulus Hvítfeldius in Comitibus generalibus adfuit, ibique Præfecti officium administravit, sed illis exactis ipsi successit *Canutus Steini* filius, in sententia enim Spialdhagæ in tractu Ejsfiordenfi die Mercurii ante festum Laurentii lata, de incestu ab Oddo Thorsteini filio Pastore Fellenfi commissio, allegatur mandatum totius Islandiæ Satrapæ Regii Canuti Steinidæ, unde patet eum Hvítfeldio anno 1554 successisse (a). Anno 1555 Regia quædam attulit mandata, quæ communiter vocantur

Hujus Eggerti vitam scripsit ejus abnepos *JONAS THORKILLIUS*, sed valde incuriose, & erroribus scatentem. 1) Si non perperam statuit *Johannem ab anno 1517 ad 27 Islandiæ præfuisse*, certe sibi ipse mox contradicit, innuendo eum statim a morte *Thylonis obisse*, cum Thylo 1524 occisus fuerit, Johannes autem Thyloni certe plus sexennio, sive in annum 1530, supervixerit. 2) De Præfectis *sex patrem & filium intercedentibus*, Auctori non gravem movebimus litem, veritatem Lector ex ipsa eorum supra allata serie cognoscere potest. 3) Dicit Eggertum *Islandiam cum imperio adisse anno 1553*, cum id factum sit 1551. 4) Quod *Hagæ Barðasstrandine sedem habuerit, & quidem pluribus annis, ibique demum captus fuerit*, perperam asseritur, nam Hagam nunquam, sed Bæj in Raudasand, incoluit. 5) Quod *scapham coactus sit ingredi*, alienum est ab ipsius Eggerti relatione, dicitis: "Sidan mig " klæðflett, og nökturn uppá ein klárhæft kastad, og færdu með hær 6 málur vegs " til síns skips, og þar í fangelse settu." Id est: *Exitum & nudum incommode imposuerunt equo, & sex milliaria ad navem devectam, carceri incluserunt.* 6) Dicit eum *interca ab hospite laute habitum fuisse*, ipse autem Eggertus dicit: "Hvern " dag hafá þeir mjer stórlega hótad, so eg var ei eina stund ugglaus um mitt " lif, " & paulo post: "Og mætte eg annur madur á hverre stundu minn dauða " væntande vera." Id est: *Quotidie me minis terruerunt, quovisque momento mors mihi imminabat, ita ut ne miser ego unam horam de vita mea securus essem.* 7) Innuat eum breve tantum tempus detentum fuisse, ipse autem Eggertus 28 dies numerat. 8) De discessu Eggerti ex Islandia, de bonorum recuperatione, aliisque præfertim, quod socii thori cum illo discesserit, *Hamburgique vivendi sineu fecerit, & eidem monumento sepulchrali illati fuerint.* Partim enim summis ima miscet, partim contra manifestam veritatem asserit, quæ omnia sigillatim referre & refutare piget.

(a) Vid. ad finem Cap. Litr. NN.

vocantur *Priora Canuti Steinonii Negotia* (a), de quibus Episcopi, Nomophylaces, aliiqve Magnates, Bessastadis deliberationem instituerunt, quæ communiter vocatur *Conventio Bessastadensis* (b), sed cum illa Regi minus placeret, Canutus anno 1556 reversus, attulit Regium Diploma, datum 15 Aprilis, communiter vocatum *Steinonii Negotia posteriora* (c), quo Conventio Bessastadensis in paucis confirmatur, sed majori ex parte, aut immutatur, aut penitus abrogatur, eodemqve anno prædiorum quorundam cum cathedra Skalholtina, ipsi valde damnosam commutationem fecit, decimisqve Episcopos privavit, quæ quidem Rege sic jubente peregit, sed quorum ipse omnium causa existimabatur. Anno 1557 in Comitibus adfuit, ibiqve de prædio Stadarhol controversiam inter Davidem Gudmundi & Paulum Jonæ dirimere voluit, prout Regia Majestas 17 Martii 1557 jussit. Anno 1558 commutationem prædiorum cum Templo & Pastore Gardensi Lopto Narfi fecit, illis auferens prædium Hlid, sed pretii loco restituens Vifellstade, & pro discrimine prædiorum, unam quotannis promittens tonnam farinæ, quam Pastor penitus amisit circa annum 1604, cum controversia quædam inter Enevold Kruse, & Pastorem Gardensem Jonam Kraki incidere, (d). Anno 1559 post fata Christiani Tertii Canutus ultima vice in Islandiam venit, a novo Rege Friderico Secundo in mandatis habens, datis Aarhusii d. 5 Martii, ut incolas Regi homagium præstare curaret, quod in ejusdem anni foro generali effecit, quo facto cum quinquennium provincie præfuisset, nunquam reversurus abiit.

§. 13.

Hæc fere sunt, quæ de Præfectis Islandiæ notatu digna occurrunt, quæ non ideo hujus & superioris Periodi Historiæ inseruimus, ut eorundem Biographum agere nobis constitutum esset; sed cum Regum vices agere

---

(a) Vid. ibid. Litr. PP.

(b) Vid. Period. 5. Sect. 3. cap. 2. §. 16.

(c) Vid. ad finem hujusce Cap. Litr. SS.

(d) Hinc patet Steinonium majorem lucri & rerum, quam publici boni curam habuisse, & arari in regnum, sive se ipsum, nam redditus regii tunc temporis magna ex parte Sætrais cedebant, haud scrupulose ditare quævisse.

agere, & Ecclesiæ Nutritores se præstare debuerint, eorumque res gestæ cum rebus Ecclesiasticis magnam habeant cognationem, imo magnam sæpe connexionem; præterea quod illis cum Episcopis aliisque personis Sacri Ordinis aliquoties magnæ lites intercesserint, nostri esse officii duximus, ostendere, qui qualesque fuerint, & quid in *Nutritoris*, seu defensionis *Ecclesiæ* munere præstiterint, ut inde intelligi possit, quid mali aut boni, quid commodi aut emolumenti ad Ecclesiam ex cujusvis actis redundaverit. Hinc strictim tantum eorum gesta tetigimus, quæstionesque chronologicas leviter retulimus, res minoris momenti & quasdam circumstantias, quæ ad nostram rem minus facere visæ sunt, consulto omittentes. Quæ, ne cordatus Lector, nostri instituti ignarus, nos, aut polypragmosynes, aut incuriæ, reos agere, incautus præsumat, hic loci monere necessum putamus, de reliquorum judiciis, quibus ipse Juppiter, sive pluat, sive serenus sit, placere non potest, parum solliciti.

Litr. A.

Christian med Guds Naade &c. Vor Hylde altid med! Viider at Vii have at tale oc handle med Eder om det aandelige Regimente, oc tænke at lade undervise Eder om en Christelig Reformation oc Skick, som Vi med Os Elfskelig almindelige Danmarks oc Norgis Rigs-Raad, efter lærde Mænds Raad, Villie oc Samtycke, hvilken Skick Vi ville over alle Vores Lande oc Riger fast oc uryggeligen af alle oc eenhver skal ved magt holdes, oc have Vi nu paa det samme, skriver til Os Elfskelig Jon Biskop til Hølum Stift, at hand skal komme hid til Os, paa et af disse Vores Skibe til Vor Stad Kiøbenhavn, at fornemme Vor Villie. Thi bede Vi Eder, oc ville at I skicker alle Eders Errender der-efter, oc kommer paa et af disse Vores Skibe hid til Oss, til forenesfite Vores Kiøbstæd Kiøbenhavn, der at forhøre Vores Villie, som Vii da agte at lade Eder kundgiøre. Vi tænker strax at skicke Eder tilbage igien til Island. Herefter viider Eder aldeeles at rette, oc lader det ingenlunde. Befalendes Eder Gud. Skrevet paa Vores Slot Gottorp, Laugerdagen epter Lætare, Anno 1541.

Litr.

Litr. B.

Wii Christian mett Guds Naade Danmarkz, Norgis, Wendis oc Gottiz Konning, Hertug udi Sleswyg, Holstenn, Stormarenn, oc Diettmerschenn, Greffue udi Oldenborg, och Delmenhorst, helse Ether alle vore Underfate, Bischopper, Prelater, Abbetar, Prouester, Sogne-Prester, Sogne-Degner, oc menige Clerici, som bygge och boo paa alle Vort oc Norgiz Krones Landt Islandt Ewindeligen meth Gud oc vor Naade. Wider kere Wenner, som I alle och hver ferdeles vell hört och befaret hassue. Thii stor och suar Tyunge och Pendinges Udtgift, som Off och Rigett paahengt hassuer, meth the mangelige och attschillige Krigsfolk oc Aarlogz Skyb, som Wii nu udi neste forledne Feygde paa Vor oc Rigens merkelige Omkostninge hollet hassue. Saa Wii therfor titt och ofte hassue verett treingt till thes till behoff att tage Hielp aff vaar Undfate, Rigennes Inbygger udi Danmark oc Norge, saa vel af Geistlicke, som aff Verdtzlige, oc thesligeste aff Kirke oc Klostr. Till hvilcket the och alle tidt, som gode er och villige Undfoter, hassue ladet thenom hørffameligen och velvilligen findz och Wii dog alle tidt hassue forskonett Ether och har .. ingen sönnerligen Hielp veritt begerendes aff Ether, anseendes och hassue att i saa langt fra handenn besittende. Thi hassue Wii nu afferdiger oc forskicket off Elskelig Christoffer Hvitfeldt vor Mandt, Tener och Embitzmandt paa vort Slott Steinvigzhalm tiidt til Landett, till Ether, oc besalett hannom paa Vor Vegne at schulle tinge mett Ether, om en Landthielp och Schatt, som I schulle komme Off och Rigett til Hielp mett, epter then Landtz Leylighedt, bode for Ether egne Personer och thesligeste med aff Kirker och Klofther. Thi bede Wii Ether, alle, och hver ferdelis biude att I tinge mett forneste Christoffer Hvitfeldt om samme Hielp och Schatt, och bliffue till eins mett hannem ther om hvad I gifffue schulle, hver epter sin Leylighedt, och siden lade Ether hørffamelige och velvillige therudtinden findz oc lade samme Hielp mett theth forite utdgiffue, oc andtvorde thennom forneste Christoffer Hvitfeldt ther till paa Vor Vegne forordinerendz vorder samme Hielp att uttkressue och upbore schulle. Wii ville igien vere Ether alle och hver ferdeilis en naadige Herre och Konning, och forsvare Ether for Urette och Ossuervoldt;

Thi lader thette ingenlunde. Giffuet paa Vort Slott Kiöbenhaffn anden Dag Paafke Ar e. C. M.D.XLI. Under Vort Indtzegelle.

Litr. C.

Christian mett Guds Naade, Danmarckis &c. vor fynderlige Gunst tilfornn. Viider att som I, ther I nu fiist vore hødt Off, eblantt andre Erennde foruerffuit Vor Schreffvelse till alle Clofter, att ther schulle holles Scholer; Och epherthii Vii nu forfare, at Vii haffve ingenn beqvem Kongsgaardt ther paa Landet, som Vor Lendsmandt kand haffue fyn Verrelse paa, och lade indlegge Vor Landskyldt oc andenn Kongelige Rennte oc Rettighed, som Off ther paa Landit tilkommer, saa Vii rherfore iche kunde ombere Hvidöed Clofter, menn ville haffue thett, oc bruge till vor Kongsgaardt. Thi bede Vii Eder oc ville, att I inthet forlynde samme Abiit af Hvidöe, att handt skal holle Schole udi samme Clofter. Thi haffue Vi befallit Off Elskelig Otte Stygson Vor Mandt, Tienner, som Vii nu samme Land udi Befaling giffuit haffue, att schulle udi samme Clofter paa Vore Vegne sine Verelse haffue, oc thett bruge till en Kongsgaardt. Dog schall handt besorge the Muncke oc Broder, som I samme Clofter nu findes oc indgiffne ere, theres Klæde oc Fode, saa lenge the leffue. Udi the andre Clofter schulle Scholer uppehollis, paa thet att Religionen maa thes beder holdes ved Magt Her viider att rette Ether epher. oc lader thett ingelunde. Befallendis Ether Gudtt. Schreffvit paa Vort Slott Kiöpenhaffn Juledag Aar M.D.XLII. Under Vortt Signett.

CHRISTIAN.

Litr. D.

Vi Christian mett Guds Naade &c. Gör alle vitterligt ad off elskelig Her Gisser Einersten Superintendent i Skalhols Stigt paa vort Land Islandt hafver nu været her for oss mett ett obitt beseglett Pergments brev, som Snur Hiainsson, Jon Hedensson, medt flere Sandemendt oc Prestmendt, paa vort Land Island udgivett have, indholdendes at thesse have domptt fornesnte Herr Gitzer at være fri, oc icke skyldig att være at betale Biskop Augmunds skyldt effter laugen fore

fore thi hand hafver ingen peninge eller gøts undfangen eller oppboritt af hannem, som samme brev ydermeer indholder, och udviser, hvilkett brev vi nu af vor synderlige gunst oc naade have fuldbyrder, samtyckt och stadfæst, oc nu med thette vorth aabne brev fuldbyrde samtycke oc stadfæste ved fuldmagt at blifve ved alle sin ordtr, pungth oc Artikle, som thett udty alle maade udviser oc indholder, thi forbiude vi alle, oc hvo helst er, eller være kunde, ferdeles vore fougeder, Embitsmænd, Laugmændt, oc alle andre fornæfnte Her Gitzer Einartsen, her imodt effther som forskrævet staar, att hyndre eller udti nogen maade forfang att giøre, under vor hyldest oc naade, gifvet paa vort Slott Kiöbenhavn vor Frue afthen Præsentationis aar Domini M.D.XLII. Under vort Signett.

CHRISTIAN.

Litr. E.

Wii Christian med Guds Naade Konge til &c. giøre allé vitterligt, at Oss Elskelig Herr Gitzer Einerlon Superintendent udi Skalhøls Stift paa vort Landtt Islandt hafver nu verett her hos Oss och medtt Oss Elskelige Christoffer Hvitfeldt, vor Måndt, Tiener och Embitzmand ther samme Stedtt abne befegelde Qvittantz bevisth, hvorledes att hand paa Vore Vegne hassuer andttvordett oc fornøyet fornæfnte Christoffer Hvitfeldt udaf Skalhølt Domkirkes Clenodii siu hundrede Lodt Sølf, fem Lodt mindre, Colnick Vigtt, och en Guld-Kalk. Theffligeste Trysindtztiuge Jochims Daler oc tiuge Engelotter, som handtt Oss af sitt eget ikicket hassuer. Thi lade Wii fornæfnte Herr Gitzer Einerlon oc hans Arffvinger qvitt fry oc leedig oc læff for Oss oc Vore Arffvinge, Effterkommere, Konninger udi Danmark oc Norge, oc alle andre for ydermeere Kræff eller Tiltale for fornæfnte Summ Sølf, Guld oc Jochims Daler effter fornæfnte Christoffer Hvitfeldts Qvittantz liudelse i alle Maader. Giffuet paa Vort Slott Kiöbenhavn, Søndagen næff for Vor Fruedag Præsentationis Anno 1542. Under Vort Signet,

CHRISTIAN.

Litr. F.

Vi Christian mett Guds Naade &c. Gior alle Vitterligt, att Vii nu aff vor synderlige Gunst och Naade hasse tagitt, annamitt, oc undfangitt, och mett thette Vort opne Breff tage, annamme oc undfange theine Breffviser Dade Bunde paa Vort Landtt Islandtt, hanem, hans Hoftræ, Bønn, Hionn, Tiener, Gotz rorends eller uorendz intett undtagenn ehvadtt therth helst er eller nefnis kandtt udindenn Vor Kongelige Hegenn, Vern, Fredtt, oc Bekermelle, besonderligen at ville forvare och fordragtinge thill alle Retthe. Thi forbiude Vii alle ehvem de helst ere eller vere kunde, ferdelis Vor Fogether, Embidsmendtt oc alle andre, fornesnte Dade Bunde heremodtt paa Personn, Hoftræ, Bønn, Hionn, Tiener, Gotz rorends eller uorendz att hindre, hindre lade eller udi noger Maade att uforrette emodtt Laugenn, under Vor Kongelig Hessenn oc Ureede. Giffvet paa Vort Slott Kiøbenhaffn Juledag Aar e. C. MDXLII. Under Vort Signett.

— CHRISTIAN.

Litr. G.

Christian med Gudz Naade &c. Giore Vitterligt, at Wii have seet oc overlæst de Brev oc Domme, som Hr Gitzur oc Biskop Jon have paa det Gotz, som Teit Thorleifsøn haver tilhørdt, oc Norges Crone haver været tildommt, oc da samme Breve have været dommt under Wores Domm, oc Befaling, oc for den Skyld at Biskop Jon, haver rigtig betalt til Wores Fader Kong Friderich 300 Rynsk Gylden for samme Jordegods, som derom giort Brev beviser; Thi have Wi tilladt, at Biskop Jon maa oc skal beholde samme Jordegortz, som derom giort Brev beviser, thi have Wii tilladt, at Biskop Jon maa oc skal beholde samme Jordegodtz oc hans Arvinger efter Woris Hr. Faders Brev, oc de samme Breve oc Domme, som hand har for samme Gotz agtis Fuldmyndige, men Ogmund Biskops Kiøbbref kand ingen Magt at have. Giver paa Vort Slot Kiøbenhaffn, Maandagen efter Dominica Oculi Anno 1545.

Litr.

Litr. H.

Vi Christian &c. Giøre alle Vitterligt at vi af vor synderlig Gunst oc Naade have undt oc forleht oc nu med dette vort aabne Brev unde oc forleene oss Elskelig Borgemestere oc Raadmænd udi vor Stad Kiöbenhavn oc hvilcke de til dennem tagendis vorder vort oc Norges Kronens Land Island med Vespenöe at have nyde bruge oc beholde med samme Landes Indkomme Told oc ald anden vor oc Kronens Rente oc Rettighed, som Otte . . . . sif i være havde, udi 10 samfulde Aar neft effter dette vort Brevs Datum regnendis; dog med faadan Skiell, at de aarligen der af skulle give til Os oc Kronen hver Sancte Michelsdag ett tusinde . . . som i Lybek oc Hamborg gangbar oc gieve ere oc naar det forfkreffne Borgemester oc Raadmænd haver havt udi deres Brug og Værn udi 3 eller 4 Aar, oc vi da forfare kunde oc Os oc Kronen mere Rente der af kand tilkomme, da Tkulle de fiden give der ydermere ud af, effter som de der om kunde med Os blive til eens, oc skulle de self hvert Aar lade beseigle Landet ud fra Vor Stad Kiöbenhavn: Sammeledis skulle de oc skikke did til Landet en god forfaren Mand, som altiid skal være der paa Landet, oc have Tilfyn at Vore Underfaattere saa meget som Norges Lov oc Rett er oc ingen tilstede at forurette imod Loven. Datum Coldinghus Tirsdagen effter Nye Aarsdag 1547.

Litr. I.

Wii Christian af Guds Naade, Konge &c &c. Hils dig Dade Bonde Gudmundson paa vort Landt Islandt med Guds oc vor Naade. Viid at Os er Vitterligt, hvordan Biscop Jon over Holum Stift oc hans Sønner der i Landet skal foretage sig med mange Folk at drage ikring der i Landet oc giøre Vores Underfaatter Vold oc Skade mod den Islandfke Lov oc Rett; Da, paa det de icke skal giøre dig eller nogen anden af vores Underfaatter der i Landet meer Skade oc Forderf, som de har hid til dags giordt, da bede Vii dig oc befale strengeligen, at du med dine Venners Hielp oc Stryke paagriber bemeldte Biscop Jon oc hands Sonner, paa det, at Vii icke skal pligtes oc nodes ril at indflicke der i Landet icke faae fremmede Krigsfolk, hvilket icke kand ske, uden

din oc Almuens stor Skade oc Forderv. Herefter viid du dig at rette, oc forlad det ingenlunde. Givet paa Vort Slot Nyborg 1549. Under Vort Signet.

CHRISTIAN.

Litr. K.

Wi Christiann &c. Hellsse ether alle Biscoper Prelater Provesther Prefther, Laugmend, Laugrettis mend bønder och menighe almue, som byghe och boe offver alt wort Land Iscland evindeliig, mett gud och wor nade.

Wiider at vii ere kommen wti forfaring hvorledes ati aff ethers yderste magt och formue forfiorder Guds hellighe ord oc evangelium och thett holle wti ere oc agth och altingift retthe ether epter wor ordinands som wii om Religionenn haffver ladet udgaa. Samelediis er woris Foget høriig oc lydiig wti hvis maade hand ether paa woris wegne tiillsiigendis worder som gode tro wnderfaatte bør at gøre. Hvorfor wii ether alle oc hver ferdeliis gunstliighen oc nadeliihenn bezacke oc bede ether endnu som tiillfornn alle oc hver ferdeliis ati herepter framdeliis bliffve wed guds hellige klare ord oc evangelium; oc therhoff skicke ether som christne menniske bor att giore oc wti alle made werer wor Fogit horiig oc lydiig oc fylgaktiig wti hver made hand ether paa woris wegne behoff haffver wii wille igenn wiide alle ethers gaffa oc beste som wii wore kiere tro wnderfatthe plictiig er oc skicke wii ether nu met oss elskelig Lauritz Mulle fogit paa fornesnte wort land Island er indzegell som wii wille ati skulle bezegle the breffve med som skulle udgiffves som landit oc thenn menighe mand anrørendis er, oc ati tiillforordinere 6 eller oc 8 mend aff the agthefta oc besthe ther paa landet som samme indzegle altiit haffve wti theris forvaring paa thet att same indzegle icke skall komme tiill noghenn wandbrug.

Giffuit, paa Wort (Slott) Nyborg (Tisdagen post Convers. Pauli apostoli, Aar 1550.)

Litr.

Litr. L.

Wi Christiann &c. Giöre alle vittherliigt at epther thy wi ere komenn wti forfaring, hvorledes at wort och norgiis Kronis Klofther Helgefild paa wort land Ifseland liggende fskall ikke were wden II munke wty famme Klofther oc dog fskulle holle them ther wfckeckelig, fom icke them burde at göre. Tha paa thet, at famme Klofther oc fyn tilligels maa bliffue tiill guds ere oc fattiighe pefflinghe kunde komme tiill lere oc uptycktis i god lerdom oc boegliige kunfther Religio-nem oc Ifflands indbyggere til forbedring, hielp oc troft. Haffve wi befalled oc fuldmact giffvet, och nu met thette wort opne breff fuld-mæckt giffve off elskelige Lauris Mulle Fogit paa wort land Ifseland och Her Morthen Eynarffon Superintendent wti Skalholt ftift at forordi-nere och flicke wti famme Klofther enn fskolle, och aldffammen Klo-fthers renthe och rette tiillügelse at forvendis tiill famme Skollis behoff paa thett att fattiighe peblinghe mue ther fanghe theriis wnderhold-ning tiill Klede oc føde oc uptrucktis wti god lerdom epther fom for-fkræffuet ftaar. Datum Nyborg. (Ut fupra).

Litr. M.

Tiffe eptherfchreffine Kongl. Majest. Wnderfotthe paa Islandd finnge Breff fom her epther følger, Datum Flensborig Torsdagen post Sondag quafimodogeniti Aar 1551.

Orm Stulleffenn Laugmannd Nordenn oc Weften paa Islandd,

Dado Bonde Gudmundffen wti Snocksdal.

Erland Torwardzen Laugmannd Synden oc Ofsten paa Islandd,

Pouel Fuffeffon paa Liderennde,

Oloff Eynerffenn wti Dal.

Biarne Erlendffen til Kedelftade.

Bjornn Jonnffenn paa Eivindaraa.

Torloff Grimdfon paa Mödrevelle.

Torstein Fynbogffenn paa Haffrefelstungu.

Jonn

Jonn Magnussenn paa Svålbåd.

Orne Jonnssenn paa Drafflestade.

Eggel Jonnssenn paa Skardet.

Christiann &c. Vor gunst tilfornn widt att som teg well wden thwißvel witherligt er hvorledes att thend whorsom Byfscop Jonn for norden haffver grebit oc fannget wor Superintendent som tilfornn wor for syundenn oc ladit hanndem begraffve wdenn kyrkegaardenn oc fat enn aff wore Laugmennd aff sit embit oc enn aff hans soner i hanns sted til Laugmannnd mett mange andre wtilborligen oc wtrohed samme biscop seg emod oss bevißt haffver. Tha epherthii wi forfarer att thu alletiid haffver skicket oc handlett seg imod oss wore Fogethe oc folck som en troe oc hörfom wnderfotthe burde at giore. Bede wi teg endau oc wille, att thu skicker teg her epter, som en troe wnderfotthe bor att giore oc est wore befallingsmennd som wi tid nu mett wort Krigsfolk forfkickennde worder hörige, lydige oc folgacktige wdi hvis maade the theg paa wore wegne tilsiigennde worder oc aldels ingen hielp eller bystand giore fornesnte biscop eller nogenn hans anhengere i nogenn maade. Wii wille were teg enn naadig oc gunstig Herre oc Konnge oc lade teg holle wed loug skiel oc rett oc ey tilfede teg att fke nogen wrett. Her widt att retthe teg epter oc lade theth ingennlunde, befallendis teg Gud. Datum ut supra.

Litr. N.

Eggertt Hanffenn paa Island fick Breff Dat. Flensborg Torsdag post Dominicam quasimodogeniti 1551.

&c. Giöre alle Witterligt, att thenne Breffuiffier Eggertt Hanffon haffuer haffd for Oss ett obett beseglett pergements Breff som hogbornne Förste Konning Hanss wor kere Her Faderbroder vdgiffuit haffuer, Indholdindis att fornesnte Eggertt Hanffons Faders Fader Eggertt Eggertsson oc hans Egtebörin oc Affkomme muß haffue Friihett oc Frelße som andre Ridder oc Swenne haffu, udi wort Riige Norge till euig Tiidt, mett Skiold oc Helm, dog Kronnens Böndergotz oc Kiöbstedzgotz vdi alle Maade yforkrenckitt, som same Breff meth Ord oc Artickele

kle oc Skiold oc Hielm ther vdi malett, vduiffør oc indholder, huilket Breff, Wii aff wor fynderlig Gunft oc Naade, haffue fuldbyrd famtyckt oc stadffesth, oc nu mett thette Wort obne Breff, fuldbyrde, famtycke oc stadffeste, ved sin fulde mackt att bliffue wid alle sine Ord, Puneter oc Artickler, som theth udi alle Maade vduiffør oc indholder. Cum inhibitione solita. Datum ut supra. *Dominus Rex manu propria subscripsit.*

Litr. O.

Otthe Stiffens Føllebreff til Islandd.

Helffe Etther alle Wore Wnderforthe, Prælater, Prefter, Bonder oc menige Almue, som bygge oc boe offver alt Wort Land Islandd Evindeligen mett Gud oc Wor Naade. Wiider att Wi nu haffue tiltroed oc beffallidt Oß Elffkelig Otthe Stiffen Wor Mannd oc Tiennerere att were woris Fogit paa wortt Landtt Islandd, ther wpebere alt hvis Oß oc Kronnenn tilkomer oc fidenn therfore giore Oß gode Reede oc Regennffkaff. Thi bede Wii Etther alle oc hver ferdelis ffrenngeligenn biude ati ere fornesnte Otthe Stiffen horige, lydige oc folgacktige wdi hvis Maade hand etther paa Wore Wegne tilffigendis worder. Giorennendis oc giffvendis handem oc inngenn andden paa Wore Wegne Ethers aarlige Lanndffkyld, Sageror oc ald andenn Renthe oc Rettighed inngchit undertagit, som I Oß oc Kronenn plicktige ere att giore oc giffue oc i aff gammel Tiid giortt oc giffvit haffue, hand schall igenn fficke oc holle Etther wed Loug, Skiel oc Rett oc ingen aff Etther tilffede att fke nogen Wrett wti noger Maade. Sammeledis bede Wii Etther alle oc hver ferdelis att naar fornesnte Otthe Stiffen Erennde fal'er ther aff Lanndit ati tha ere thenn Foget, som hannd wti fit ffedtt ther paa Islandd tilffickenendis worder wti lige Maade horige oc lydige oc paa Wore Wegne fornøye handem Ethers Landffkyld oc andenn Rettighedtt ligervis som fornesnte Otthe Stiffen Selff personneligen hos Etther tilffede wore. Ladennendes ther inngennlunnde ffa frempt ati icke wille ffaffes therfore som the Wore Breffve oc Budt icke agte wil'e oc som whorffom Wnderforthe bor att ffaffes. Datum Flensborig Torsdagen neff epter Sonndagen qvafi modo geniti Aar 1551. Under Wort Signet. *Dominus Rex manu propria subscripsit.*

TOM. II.

Qq

Litr.

Litr. P.

Erende oc Werffue som Wii Christiann mett Guds Naade, Dannmarckiz, Norgis, Wenndis oc Gortiz Konning, Hertug wti Slesvig, Holstenn, Stormarenn oc Dyttmerschenn, Gressve wti Oldennborig oc Delmenhorst, haffve tiltroed oc befallit Oss Elskelig Axell Jull Wor Mand, Tienner oc Embitzsmand wti Assind Closter oc Christopher Trundssenn Embitzsmand wti Ebelott Closter att skulle paa Wore Wegne paa Wort Land Island wdrette.

Forst haffve Wii afferdiget oc befallit Axell Jul oc Christoffer Trundssen att løbe mett wore Skiibe N. N. for nordenn paa wortt Land Island, oc naar the ther ankome skulle the giore Lanndgang mett 3 hundredt werassitig Mand oc stragz mett allerbeste Lempe besoge thennd whørsom Biscop Jonn for Nordenn, oc hanns tvende Soner, Svoger oc alle hans Anhengere, som haffve wtilborligen oc som wtroe Wnderfotte handdlit seg emod Oss, oc giore thennem Nederlaug entenn paa thennd Gaard hos Holle, som same Biscop skal ladet haffve Befeste, eller anderstedz paa Island hvor the thennom offverkome kunde. Sameledis ther som the kunde offverkomme forneste thennd whørsom Biscop hanns tvende Soner oc Svoger tha skuile the fengfle thennem paagriibe oc thennem tiil Oss forskicke. Tesligeste skulle forneste Axell Jull oc Christopher Trundssenn giore theris største Flyd tiil oc handdle mett thennd menige Mand for Nordenn att the kunde kome til hörfom oc thennem lade forsamble paa enn beleylig Tiidtt oc Steed oc ther lade thennd menige Mand giore theres Hylding oc iverrige Oss oc Hogborne Forste Hertug Frederich Wor kiere Sonn oc Eperkommere Konninger i Danmarck oc Norge Huldskaff oc troe Tieniste oc ther tage nogagtiig beskreffit som thet seg bor. Ther nest wille Wii att the skulle tilsette Peyther Einerssenn til Wor Foget for Nordenn oc handem att beffale Holle Gaard oc tesligeste beffale Wore Wnderfotte att were handdem hörige oc lydige wti hvis Maade handd thennem paa Wore Wegne tilsigendis worder. Framdelis skulle the tilskicke Her Oluff Heltesenn att were Superintendent offver alt Holle Stigt til faa lennge Wii anderlechis ther om tilsigendis worder. Oc beffale thet menige Clericii oc Gieslige Personer att the rette thennem altingit epter att were handdem oc Wor Ordinantz som Wii om Religionen haffve ladet wdgaae
wnder-

wndergiffvenn oc flicke thennem therepter wti theris Lerdom oc wti ander Maade epter som fornesnte Her Oluff thenndem therom wnder-
 vissle skal. Oc ther som the kunde fange Her Morthenn, som Wii
 haffve ladett sette til Superintendent for Syndenn frie aff thet Feinksell,
 som fornesnte Biscop Jonn haffver hannem isatt. Tha skulle the strakz
 forskicke fornesnte Her Morthenn for Synndenn til Ost Elskel, Otthe
 Stiffenn Wor Mann, tiennere oc Embitzsmand wti Liifte Leenn
 handd skal ther sette handdem i hanns Bessalling igienn. Ydermere
 att ther som Gud Almektigste wil giffve thennd Lycke att fornesnte
 Axell Jull oc Chriistopher Trundssenn kunde ossverkome fornesnte Bi-
 scop oc hanns Anhang oc giöre thennem Nederlaug oc kome thennd
 menige Mand Islands Indbyggere for Nordenn tiil Horsomhedt. Tha
 skulle the giffve thennem mett Wore Skibe oc Folck frann Islandt til-
 bage igenn til Wortt Slott Kiopnehaffvn, medenn ther som fornodenn
 wore att the icke aldels kunde wdrette fornesnte Wore Erennde, tha
 skal fornesnte Axell Jull oc Chriistopher Trundssenn befale oc utgiffve
 fornesnte Peyter Einerssenn saa mange werassiiige Mand thennem tyc-
 kes raadeligtt were oc behoff gioris oc bliffve ther paa Landit wti
 Wintherlaugd oc ther til mett att lade ossverandttvorde thennem saa
 megen Petalie, som the behoff haffue. Oc skulle the wti alle Maade
 wide oc rame Wortt oc Rigenns Gaffn oc Beste, som Wii thennem til-
 troe. Datum Flensborig Torsdagen nest epter Sondagen quasimodoge-
 niti Aar 1551, wnder Wortt Signet. *Dominus Rex manu propria sub-*
scripsit.

Litr. Q.

Christian mett Guds Naade &c. Vor synderlige Gunst tilforn. Vii-
 der att vii formercke att mangesteds vti vortt Landtt Islandtt for-
 merrs synd oc vndskaff oc ceremonier icke holles veedt maatt om
 Guds siich, hellige ordtt oc Evangelium, tha paa thet, att Guds store
 forthornelste syndtt oc vndskaff maa asleggis oc fortientte straff oc pine
 maa naadeligenn affvendis, oc hver viille rette sig sielf mett penitens
 oc bederring, haffue vii nu mett vortt elskelige Danmarkis Rigis Raadt,
 som nu her hos oss til stede ere bevilgett oc sambtyckt, att vti alle
 Sogne Kierrker ossuer vortt Rige Norge, skall holles trende bededage.

Thi bede vi etther oc ville att j mett thet allerförste etther mueligtt ere oc thette vortt Breff etther till hande kommendis vorder, bestiller thet saa offuer alt Skalhollt Stigtt, att thet holles vi hver Sogne Kierke trende bededage, oc att i sielff berammer thet till 3 beqvenne dage, oc thesligste mett faster mefze att holle oc Letanie prædiken, oc attj thet hoes ville haffue sirtige, oc goed inseende mett, saa att synd oc Vndskaff morre nederleggis affuendis thet micste etther mueligtt er att giöre, som vi etther til troe oc j paa Religions vegne plighthige ere. Her viider att rette etther oc lader thet ingenlunde; Befalendis etther Gud; Schreffuit paa vort Slott Kiöpneshaffnen tisdagen nest epter Sancti Dionisidag Aar e. C. MDLL.

Litr. R.

Christian den tredie medt Guds naade &c. Giöre alle vitterligt, at vi af vor synderlig gunst oc naade, hafver undt oc forlofvitt, oc med dette vort aabne brev forlofve at alle de Præste som gifte ere oc giftis kunde, effter denne dag, ofver alt vort land Island, da skulle deris börn oc effterkomme tage arf efter fader oc moeder, ensom effter andre verdslige egte Personner. Da forbiude vi alle i hvem de ere eller hellst være kunde, særdeles vore Fogeder, Embedzmænd oc alle andre, over alt fornesfte vort land Islandt att giöre fornesfte Egtegifte Præster eller deris egtebörn nogen hinder eller forfang paa deris arfve, efftersom forfkrefvit staar, saa frembt de icke ville hafve voris vrede oc ugunst. Gifvet paa vort Slott Kiöbenhaffn paa Sanct Galli Confessoris dag, da ledet var fra Gudz byrd 1551.

Litr. S.

Egert Hanssen Fogert paa Island, fick bref, som herepter følger:
Christiann &c. Vor gunst tilfornn. Wiidt att wii haffue besallett off elskelige Pouell Hvittfeld wor mandt oc tienner att skulle paa wore wegne giiffue teg nogne wore erende oc werffue tilkiennde epter som wore beslegt Instructionn som wii hannem mettgeffuett haffuer, ydermere thet om wduiffer. Thi bede wii teg oc wille att thu haffuer hannom betroed

betroed i same erende ligeruis som wii teg selfe personlegenn till ordtz wore oc lader teg welluelligenn findis wdi alle erinde hues hand teg paa vore vegne bissallendis worder som wii teg tiltroer oc thu thin retthe Herre oc Koning plegtig est. Ther wii off wiffeligenn tillforlade oc ladet thett ingenlunde. Bessallindis teg Gudtt. Scriffuitt paa wortt Slott drottningborg Sancti Gregorii dag Aar &c. MDLII.

Litr. T.

Obett breff som Pouell Huitffeltt fick mett seg.

Wii Christiann &c. Helse etther alle wore wnderffotthe Laugmend Laugrettismend Szisselmend Bønder oc menige almuge som bygge oc boe offuer allt wortt land Island euindeligen mett Gudts oc wor naade. Wiider att som etther alle oc huer wttthenn tuiffuell witerligtt er huorledis mange som mett wore att wdi hielslae oc formorde wore wnderffotthirs Borgemester oc Raadmendz wdi wor Stad Kiøbnehaffin Fogitt oc tienner oc nu same skalcke oc wdfleger mend som flig wri-ftelig gierning giortt hassue ere romde oc mand icke kand thennom bekome oc hassue ther for nu bessallett off elskel. Pouell Huitfeldt wor mand och tienner att hand skall med ald siid sette eptther thennom oc huor hand thennom kand offuerkome skall handt lade thennom wnderfaris saa mögitt som rett er. Thi bede wii etther alle oc huer serdelis strengeligenn biude atti aff etthers yderste magtt oc formue ere fornesnte Pouell Huitfeldt eller oc off elskelig Egert Hansfenn Fogitt paa wort land Islandt behjelpelig att the kunde paagribe oc wederfaris offuer same misddeder oc wdfleger mend saa mögitt som rett er. Teslegefte forbiude wii nogenn thennom att huse, helle eller y noger maade att giöre bistand saa fremptt att huilcken som findis her emod att giöre att thenn will icke straffis therfor som en whörfom wnderfott oc som thenn wore bressue oc budt icke agtte wille. Thii lader thett ingenlunde. Giiffuitt paa wortt Slott Drottningborg Sancti Gregorii dag aar &c. MDLII. Wnder wortt signett.

Litr. U.

Dofter Peder Superintendent i Selland Stigt fick breff &c.

Christiann &c. Vor synnerlige gunft tilffornn. Wiider att wii haffue affierdigett off elskel. Pouell Huittfeldt wor mand oc tienner att fkulle drage till wort land Islandt oc ther mett wore Superintendenter ther famstedtz forordinere thuenne scholler oc tillegghe thennom aff thenne geizflig Renthe till scholens Lucater oc Peflingers wnderholdning epthter som fornesnte Poffuell Huittfeld etther ald leylighedenn ther om berette kandt. Thi bede wii etther oc begere atti nu wille med ald fliid wnderuiffe her Oluff Superintendent for nordenn paa Island att hand mett ald fliid wille fiorderé Religionenn att thett motthe kome vdi en god Christelige fkick att Gudz hellige ord oc euangelium maa retteligen predickis oc forkyndis, oc atti wille wti liighe maade tilfckriffue her Morthenn Superintendent for Söndenn paa Island att hand oc fkickar segh tilbörlicgenn i alle maade mett Religionen att forffiodere faa epthter som wor Inffruetionn som wii Poffuell Huitfeld mett feg gifffuett haffue indholder, oc atj wille nu frags forfkicke mett Poffuell Huitfeld ii perffoner som kand brugis till fkolémefter oc ii perffoner till Lucater paa fornesnte Island. Ther mett fkeer off synnerligenn till willie oc forlade off ther wiffeligenn till. Dat. Drotningborg sancti Gregorii affithenn Aar &c. MDLII.

Litr. X.

Breff till menige almue offuer allt Islandt, som heer effter fölger:

Helße etther alle wore wnderfotte gieslige oc werdzlige laugmend laugrettismennndt fyffellmennndt bönder oc menige almue som bygge oc boe offuer allt wortt landt Islandt eündeligenn mett Gudt oc vor naade. Wiider att wii haffue befallert oc tilltroett off elskelige Egert Hansfenn att vere Fogett paa wort landt Islandt oc paa wore wegne vppebere huis Koninglige rentte oc rettighet som off oc Kronin offuer altr Islandt tillkommer thett were feg toldt landfkyldt oc ald andett ehuardt thett helst er eller neffnis kannndt inthert wndertagett till faa lenge wii anderledis therom tillffigenndis worder. Thiü bede wii etther alle oc huer

huer ferdelis strengeligenn byude atti retter etther effter att were fornessinte Egertt Hannssenn hörige lydige oc fölgagtige vdi huis maade handt etther paa wore wegne tillfigendis worder. Giörendis oc giiffuendis hannom oc ingenn andenn paa wore wegne etthers aarlige landfkyldt toidt oc andenn rettighedt som i oss oc Norgis Krone met rette pligtige ere oc i aff gammell tiidt giordt oc giuffitt hassue. Handt skall igienn holle etther alle oc huer ferdels vedt Norgis Loug skeel oc reet oc ingenn aff etther tilstede att vforrettis vdi nogenn maade. Samledis skall fornessinte Egertt Hannssenn were pligtige aarligenn att giöre oss gode reede oc regennskaff for allt hvis som handt paa vore wegne paa fornessinte Islandt vdi saa maade aff wor oc Kronius rentte oc rettighedt vppeberennendis worder. Datum Drottningborg Sancti Gregorii Pape (dag), Aar &c. MDLII.

Litr. Y.

Christiann mett Guds Naade Danmarck, Norgis, Wendis oc Gottis Konning &c. Vor Gunst tillfornn. Vii gifve teg tillkennde att Vore Befalingsmenndt, som Vii mett Vore Orloffs-Skuibe nu sidst Af-ferdigett haffde till Vort Lanndt Isfelanndt haffer Oss berett att thu haff-ver ladett teg troligenn befundett udi then Handell mett the Uproriske Biscop Joenn oc hanss Sönnner oc Anhengere; Saa att the for theris Misgerninger haffve staaett theris Rett, hvorfor Vii teg Gunstligenn betacke; Bedennnis teg endnu oc ville, att thu villt vende din störste Flidtt till att the Udfliegermenndt som haffve slagett Oss Elskel. Baffigeme-ster oc Raadmenns udi Vor Stadt Kiopnehaffn Tienner udihiehl, att hvor thu thennom kandt ofverkomme, att the motte bliiffve tillstede holdenn, oc sidenn kunde songe theris tilborliige Straff. Att thu bode udi these oc alle andre Maade viltt lade teg hörfommeligenn findes oc troligenn som en troe Underfatte bor att giöre modt synn Herre oc Konning. Ther Vii Oss visseligenn tillforlade; Befallenndis teg Gud. Skreffvit paa Vort Slot Drottningborg Sancti Gregorii Papæ Dag, Aar &c. M D LII. Under Vortt Signet.

CHRISTIAN.

In dextro exterioris.

Oss Elskel. Dade Bonnde Gudmundssen udi Snocksall.

Litr.

Litr. Z.

Erennde oc Werffue som Wii Christian mett Guds Naade, Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis Koning, Hertug vdi Slesuig, Holstenn, Stormarnn oc Dyttmerschenn, Grefvue vdi Oldennborg oc Delmennhorst hassue tilltroett oc befallett Ost Elskelig Pouell Huittfeldt Wor Mandt oc Tiener paa Wortt Lanndt Islandd att vdrette:

Försth efterthii wii nu er kommenn wdi forfaringe ingenn almyndelige scholer att were ther paa wortt Landt Island oc therfore findis saa lerde eller duelige prestmenndt vdi bibbelske schrefftt att were forfarenn thett till stor leelswonde oc farlighedd. Tha paa thett att saadenn forblindelse oc wanuittighedd kunde heer efter affstillis Guds hellige renne ordt maatte leris predickes oc forkyndis enn Crestelige Religionn ther mett all bögge. Tha wille wii att efter thenne dag skall funderis, stigtis, oc upholdis först huos skallholt Domkircke en almyndelige scholle oc ther huos enn leardt gudtfrögtige scholemester saa oc tuende locatter oc xl personer samme skole att besöge oc tesliigeste huos Huole domkircke enn schole, enn scholemester oc tuende locatter saa oc xxiiii personer thennom att tillholle huos domkirckenn dageligenn att synnge oc lesze bibelske sangenn oc lesning efter som tillformn giordis oc langis heer huos domkirckenn de tempore oc vdi saa maade thennom att visitere oc bruge huos kirckenn vdi bibelsk sang oc lesning att naar som helst att nogenn aff landzpresterne affdoede oc affsinge tha skulle sognefolckett wiide att hassue theris tillflugt till samme scole oc domkircke om huilckenn personn tha lengst oc best haffuer leardt oc skickeligt war till thett presteembide igienn att komme. Therfor skall forneffte Pouell Huittfeldt mett begge Superintendenterne oc Biscopernne saa oc voris Fogett oc Befalingsmandtzt offueruelste offueruege oc tilligge mange hundritt oc quigelle efter landzens wiiff som skall aff stigtternis godz vdleggis til forneffte scholemesters locatters oc the forneffte personirs ther huos skolenn leris oc vpholdis skall till theris vnderholling klede oc bögger att ennhuer aff samme skolemester oc locatter skall self wiide att kressue oc vpbere saadann synn renntte aff bönderne oc tiernerne paa godzett. sidde oc self ther

ther offuer megtige att were paa thet att ingenn gierige eller vfkicke-
lige biscop skulle thennom samme rennte forhindre oc samme skole
oc religionn ther mett igienn att nederleggis. Siiddenn wille wii yder-
mere lade wore bressue ther om vdgaac oc saadanne ordning oc flikk
skall bliiffue warende oc bestendige.

Skall oc fornessnte Pouell Huittfeldt thett saa huos begge Su-
perintendenterne aff Skalholt oc Huole Stiftt forhandle att the ingenn-
ledis tillflicke eller forordiinere nogenn theris suogere eller flegtinge
ther verdzlige personer ere eller nogenne legemendt att were prow-
stere eller officialer seg mett religionen att besatte menn allene the
prestemendt som best ere leerde oc mest gudtfrogtige ere.

Skall oc fornessnte Pouell Huittfeldt offuerantorde her Mort-
then Superintendent til Skalholt stiftt altt biscopsdoms oc samme stift-
tis godz vndertaget huis ther aff till schollenn locaternne oc the per-
sonner ther aff holdis kand vdleggis skall effter som forskriffuit staar att
haffue vnder synn hanndt vdi saa maade att fornessnte her Mortthen skall
ther aff giore off eller wor befallings manndt aarligenn gode rede oc
klar regennskaff for altt huis samme biscopsdoms godzs kandt seg wi-
der forstrecke endt till fornessnte Superintendentz redelige vnderholling
effter som wii mett Superintendentz aff Holle stigt haffue lade handde
saa lennge wii anderledis ther om tillsigendis worder.

Sammeledis skall handt oc formane begge Superintendenterne
saa oc wor fogett oc befallingsmanndt att the troeligenn vnderuifer oc
forholder huer manndt ther paa Islandt rettferdigenn att tiende aff
sik oc andert effter som aff gammell tiidt werett haffuer oc thenn att
delis oc skiiftis vnder off kirkenn oc prestenn effter wor Ordinanz
lydelffe.

Skall oc Pouell Huittfeldt tillflicke Egertt Hansenn som nu
er paa Islandt till en fuldmegtige fogett offuer altt Islandt oc skall
handt suere Pouell Huittfeldt paa wore wegne till saa lenge att Egertt
Hansenn kandt efter leylighedenn giiffue seg ther fran landert oc si-
denn self personligenn till off at giore off synn edt. Skall oc Pouell
Huittfeldt tillsige menige almue paa Islandt att the ere Egertt Hans-
enn paa wore wegne horige lydige folgagtige oc bestandige oc Pouell

Huittfeldt att anttuorde Egertt Hansfenn ett folgebress till landdett oc enn credendz wii Pouell Huittfeldt mett seg giiffuitt haffue.

Item skall Pouell Huittfeldt befalle Egertt Hansfenn allt bispoc Jons sönners oc suogers gods som oss tilldömppt er; Dog att handt skall giöre oss aarligen gode rede oc regennskaff therfore oc allt att komme oss til beste huis ther aff vppeberendis worder.

Framdelis efterthii endnu mange aff the vdfleger mendt som mett waar att flaae the Kiöpneshaffns fogett oc tienner ihiell ere römdde for samme vchriiftelige gierninger. Tha skall Pouell Huittfeldt giöre synn störste siidt till att handt kandt ostuerkomme samme vdfleger menndt oc thennom att lade komme till alting oc ther thennom att lade wederfaris huis Islandz loug oc rett er oc till altinge lade forkynde wortt obne bress om samme vdfleger menndt oc mordere som wii Pouell Huittfeldt haffue ladett ossueranttuorde oc ther som samme mordere icke kunde ossuerkommis eller bliiffue straffit fore indt Pouell Huittfeldt drager aff Islandt tha skall Pouell Huittfeldt befalle oc fuldmakt giiffue Egertt Hansfenn att handt skall giöre siidt ther till att samme skalke maa bliffue straffitt oc forbyude nogenn at huffe eller heele thennom emodt wortt obne bress lydelste.

Skall oc Pouell Huittfeldt sitteligenn forfare paa alting om ther er nogenn laugemenndt laugereggismenndt oc syffelmenndt paa Islandt som icke ere oss troe eller nöttige oc duelige att staa theris embede oc kaldt fore. Tha skall handt mett thenn menige mandt thett ossuere wege oc findis ther nogenn som vduelige ere. Tha skall handt haffe fuldmakt mett then menige mandt att skicke ther andre gode forstardige oc duelige mendt vdi theris stedt till laugemenndt, laugrettismenndt eller syffelmenndt som wille were oss huldtt oc troe oc hielppe huer mandt loug oc rett.

Item efter thii att wii ere kommen vdi forfaringe hvorledis mange wdlenndiske menndt tilldrage thennem jorde oc Gaarde paa Islandt vdi theris gieldt oc Kroninn ingenn rett eller rettighed ther aff bekommer. Tha skall Pouell Huittfeldt tillsige Egertt Hansfenn oc Lauge-menndenne paa Islandt att the skulle holle saadann skich mett samme Jorde oc gaarde paa Islandt att ingenn vdenndiske manndt maa tage
jorde

jorde gaarde eller eyenndom i synn giæld emodt Islandz laug. Medenn ther som nogenn Islendiske Indbøggere er nogenn vdelndiske mandt nogett skyldige oc ikke kandt aff stedt komne thett att betalle oc haffuer jorde oc gaarde vnder seg. Tha skall samme jorde oc gaarde fettis oc worderis for penndinghe oc giældernis neste flegt att annamme samme jordt oc vdelgge saa mange pendiinge igienn som fettis oc worderis fore till att betalle vdelenderne mett.

Sammeledis skall Pouell Huittfeldt sette Closternne paa Islandt paa affgiufft eller regennskaff huilckett hannom synnis off best oc nøtte-
liigst oc gaffunligst att were dog att handt befaller oc till kicker gode troe menndt till samme Clostere som wille were off huld oc troe.

Item att Pouell Huittfeldt paa wore wegne lader tillsiige att wii icke kunde lade vdi thette aar for atfkellige leylighed skyldt forskicke tuennde skibe mett thymmer till hole kirckis oc scole bygning till Islandt wii wille thette neste tilkommendis aar lade samme skibe lad mett tymmer framkomme.

Item Pouell Huittfeldt skall giøre synn største siidit till att forskaffe off enn wiisse Jordbog paa aldt thenn gielig oc werdzlige rentt oc rettighedt offuer aldt Islandt oc wdi thesse oc alle andre erende som Pouell Huittfeldt wedt att vdrerte paa Islandt som kandt kome off till gaffn oc gode skall hand vende synn største siidit till saa the mue tro-
ligenn vdrertis effter som wii hannom tilltroer. Datum Drottningborg söndagenn Reminiscere aar &c. MDL paa thett andett. Vnder wortt Signnett.

Litr. AA.

Huorledis handlit er met the Kiöbennhaffuennske om Islandt.

Item schulle Burgemeister aff Kiöpnehaffen oc theris Mettredere bruge Island vdi thette tilkommenndis Aar liige som the her til giort haffue vnder tagit Tollenn aff alle Skibe, huilcke Kongl. Majest, vil Selff seg forbeholit haffue,

Oc vill Kongl. Majst. omdrage met thendem theris Affgiift vdi samme Aar.

Oc naar theris Fogit nu Sanctorum Petri et Pauli Dag drager fra Landit schall hand andtuorde Pouell Hvitfeldt alt Inuentarium.

Sidenn schulle the Kiöbennhaffuenskke besöge Islandt som andre Kiöbmennd oc Kongl. Majestæts Fogiit schall fordre thenndem til thett beste.

Item schulle the Kiöpnehaffuenskke haffue tredie Parthenn aff thett Sagefald aff thenndem som slog theris Fogitt oc Folck wdi hiell. Dat. Haffnie Mandagen nest efter Sancti Luce Dag Anno 1552.

Litr. BB.

Borgemeistere oc Raadmænd udi Kiöbenhavn fick Bref, som her efter følger:

Vi Christian &c. Giöre alle Vitterligt, at Vi af Vor fynderlig Gunst oc Naade, haver undt oc forleent, oc nu med dette Vort aabne Brev unde oc forleene Os Elskel. Borgemeistere oc Raadmænd udi Vor Stad Kiöbenhavn Vort oc Norges Kronens Land Vespenöe hos Vort Land Island liggendis at have, nyde, bruge oc beholde med al Kongel. Rente oc Rettighed, Told oc anden Deel, som de nu selv der udi Værgе haver, til saa længe Vi anderledis derom tilfigendis vorder. Dog saa, at de skiellig hvert Aar inden Sancti Michelsdag, give Os deraf til Afgift 200 gode myntede, uforfalskede Joachimsdaler, oc holder Bønder oc Tiennere der paa boendis ere, ved Lov, Skiel oc Ret, oc ingen uforrette imod Norges Lov. Thi forbyde Vi alle ihvoe de helst ere eller være kunde særdeles Vore Fogeder, Embedsmænd oc alle andre fornesnte Borgemeistere oc Raadmænd udi fornesnte Kiöbenhavn herimod paa Vespenöe, eller nogen Vor oc Kronens Rettighed, Told eller anden Deel, efter som foreskrevet staar, at hindre, eller udi nogen Maade Forsfang at giöre; Under Vor Hyldest oc Naade. Givet paa Vort Slot Kiöbenhavn, Löverdagen nest efter Sancti Galli Dag 1552. Under Vort Signet.

Litr.

Litr. CC.

Her Morten Biskop paa Island fik Brev, som følger:

Vi Christian &c. Giøre alle Vitterligt, at Vi have tiltrodt oc befalet, oc nu med dette Vort aabne Brev tiltroe oc befale Os Elfkel. Her Morten Superintendent udi Skalhols Stift paa Vort Land Island, at maa oc skulle herefter oppebare ald den Rente oc Rettighed, ihvad det helst er eller nevnes kand, intet undtagen, som hörer til Skalhols Stift til faa lenge Vi anderledis derom tiligendis vorder, oc at samme Rente forvendis til Superintendentens oc Skolens Underholdning, faa meget der til behov gioris efter vor Instruets Lydelse Vi Os Elfkelige Pouel Huitfeld nu haver medgivet, desligeste til Kirkens Bygning oc hvis hand der over igien beholdendis vorder; skal hand aarligen giøre Os derfor gode Reede oc Regenfkab. Thi bede Vi oc byde alle Geistlige oc Verdslige, som bygge oc boe over alt Skalhols Stift paa Island, at J her efter rette Eder efter at giøre oc give fornemte Her Morten paa Vore Vegne ald hvis Rente oc Rettighed, som J Skalholt Stift med rette pligtige ere at giøre oc give, oc J af gammel Tid gjort oc givet haver; Hand skal igien skicke sig mod Eder baade udi Lærdom oc Levnet, som en Christen Biskop bör at giøre: Thi lader det ingenlunde. Givet paa Vort Slot Dronningborg, Sancti Gregorii Dag 1552.

Litr. DD.

Erende oc werffve som Oluff Calips paa Kongl. Majsts. vegne skal vordre paa Islandt for nordenn som heer efter skreffuit staaer:

Item forsth skal Oluff Calips were Höffvitzmandt paa ett aff the twende skiibe som Kongl. Majsts. haffver tilskreffvit Jesper Friiff at skulle lade löbe till Islandt ladt mett tømmer oc ther mett löbe for norden paa Islandt oc were hoes nar ther skal handles mett folkenne som skal paa samme skiibe oc ther mett Jesper Friiff haffve sluttige opsiende att ther mett maa bliiffve handlett som thett kandt were gaffnligst, oc lade seg samme handell were befalett paa thett att samme reygste maa gaa for seg oc udi ingenn maade bliiffve forfommert.

Therneft att nar Oluff Calips kommer till Islandt mett samme flib oc tymmer tha skall handt forskriiffve her Oluff Hialttefenn Superintendentenn vdi Hole ftigt till seg oc samme tymmer hannem att offuerantuoerde oc ther paa tage hanns qvitandz hand wedt sidenn hvor till hanndt thet bruge skall till kirckenns oc skolens bygning.

Sammeledis att tillsige fornesnte Her Oluff Hialttefenn att handt giffver seg till alting till Pouell Hvittfeldt oc ther att giore hannom paa Kongl. Majstz. wegne underwifning paa thett godz som biscop Joenn haffde hvilekett aff same godz som horer Kirckenn till oc hvilekett som kommer Kongl. Majst. till.

Tesliigeste skall Oluff Calips flittteligenn forfare huos Her Oluff Hialttefenn hure manndt hanndler mett Kongl. Majst. godz for nordenn oc ther som thet icke handles retteligenn ther mett tha skall Oluff Calips lade upregne aldt bröfsten oc aldt leylighedenn therom nar att hannd kommer till altinge oc tha thett att giffve Pouell Hvittfeldt tillkiennde, saa att nar handt kommer frann altinge att handt tha efter som Pouell Huitfeldt mett hannem bliffuer till ens kunde giore ther enn skick paa som Kongl. Majst. kanndt were nötteligst oc gaffiligst.

Oc skall Oluff Calips huos Her Oluff Hialttefenn forskaffe att ther bliffuer giordt enn clar iordebog paa alle the kirckeiorde som ligger udi Hole ftigt paa thett at kirckenn maa nyde hindes gamble eyendom oc icke thett borttbytte oc bekomme vere godz igenn.

Skall oc Oluff Calips forhøre oc granddgiffveligenn forfare om ther findis nogenn som haffver nogenn af the fredelöse menndt huos thennom som mett vaare then tiidt the Kiöpneshaffnfske folk bleff slagenn. Ther som ther findis nogenne aff thennom tha skall handt tage thennom mett seg till altinge: oc ther mett Pouell Hvittfeldt lade forhandle theris sager.

Främdeles skall Oluff Calips tillsige Torloff Grymsfenn att hanndt giffver seg till altinge oc tager mett seg hvis bressue oc beviifning som handt haffuer paa xviii gaarde som handt holler seg till som horde Arii Jonssenn till oc er forbrott till Kongl. Majst. oc ther tha att liide oc unndgielle hves ther om loug oc rett er: Udi liige maade att tillsige alle andre

andre for nordenn som tillholle thennom nogett aff samme godz att the oc möede same tiidt mett theris breffve oc beviisning till altinge.

Skall oc Oluff Calips tillfiige laugmandenn for nordenn att handt tillfiiger the fyssellmenndt oc laugrettningzmennd udi hans laugfogenn att the giiffve thennom till altinge. Tagenndis mett thennom underhollning paa 6 eller 8 dage att vnderholle thennom mett huos altinge emeden the tillhielppe att hver manndt then fattige faa well som then riige maa vederfares till alting faa mögett som loug oc rett er.

Nar Oluff Calips skall löebe tilbage frann Islanndt tha skall handt indtage mett seg hues landzkyllt oc rentte som Peder Jennssenn haffver oppeboret aff thett goedz som biscop Joenn oc hanns sönnerr tilhörde hvilckenn renntte Peder Eynersenn haffver loffvitt paa fyynn egenn omkostning att lade nederfore til söekantrenn effter hans breffuis lydelse:

Udi liige maade att tage mett seg thett kiödt som Peder Eynersenn haffver huos seg som slagett bleff effter Axell Juels oc Christoffer Trundsens beffalling.

Nar Oluff Calips kommer till altinge ther skall Pouell Hvittfeldt möede hannem oc tha skall Pouell Hvittfeldt siige hannom hvad hand ydermere skall vdrette paa Kongl. Majstz. wegne for nordenn oc hvor handt skall besöege mett sitt skiib nar handt löeber tilbage frann Islanndt.

Att Oluff Calips nu udi thesse erende oc alle andre maade will ramme Kongl. Majstz. gaffnn oc beste som hans Kongl. Majst. hannom tilbetroer. Datum Nyborg, tisdagenn post dominicam Reminiscere, aar &c. 1553.

Litr. EE.

Til Her Morthen Eynnersenn Superintendent till Skaldholds Stügett for sönnenn.

Christian &c. Wor synnerlige gunst tillformn, wiider att som etther wel fortenncker ati mett oss elskel, Povell Hvittfeld wor mandt oc tienner haffver tilkiickett oss nogett siölf oc guld som sanndt ther paa

paa wortt land Island hos Skalholtz domkircke. Tha giiffve wii etther tilkiennde att hand haffver andtvordett frann sliig cxxxiii lodiig mark fölfv oc xxvii lod guld hvor paa wii haffve laditt giiffve hanum wor quitandtz. Sameledis som i ved hanum er begerendis att wii ville komme the kercker oc skoler till hielp mett nogett bygnings tömmer, thy the ere mange stedtz mögett bygfalenn oc skall were storliigenn fornöden att hielpes. Tha wiide wii icke hvorledis eller hvormedt wii kunde komme same kercke oc skoler best til hielp haffve wii therfor befallett forneffnte Povell Hvitfeld att nu hand komer der paa landett att forffare leyliighedenn ther om hvorledis wii same kercker oc skoler best kunde komme nogett till hielp oc sidenn wille wii off ther vdtinden bettencke. Tesliigezte giiffve wii etther tilkende att wii ere komenn vdi forffaringg hvorledis att ther findis ingenn regizter paa hues jorder som ligge till the kercker vdi Skalholtzs stiigt oc ther mett er mange kerckens jorder maa well ske borte komenn. Thy bede wii etther oc begere atti strakz mett thett alderforste lade giöre ett klartt regizter paa alle the kerckejorder som ligge till kirckerne vdi Skalholtz stiigt paa thett att mand kunde wiide hvelckett kirckerennis jorde wor oc the kunde bliffve hoes kerckenn oc icke ther frann kome oc ther som ther wor nogenn borttkommenne att mand tha kunde lade thennom indfrii igienn oc ati wille siteligenn forffare hvor nogett godtz eller jorder er forlennitt frann stegtett eller kercker ati thett vdi liige maade wille lade vptegne paa klare regizter oc lade thett Pouell Huitfeld fange att wiide paa thett att kercken eller stegtett ingenn skade skulle ther mett vdi komme her wii off wiffeliigenn tillforlade. Datum Nyeborg, fredagenn nest effter stöndagenn oculi, aar 1553.

Litr. FF.

Pouell Huitfeld fick Kongl. Majsts. Fuldmagtsbreff mett seg til Island som her effter fylger.

Vii Christian &c. Giöre alle witterligt att epherthii wii forfare att mannge aff the Islennder som mett ware att ihieffflaa the kiöpnehaffuens fogetther oc drengre paa wortt land Islandt ere römmede fore samme sag, haffue wii befaled oc fuldmägtt giffuitt off Elfskel. Pouell Huitfeld

Huittfeld woris Mand oc tiener att saa mange aff thee Islenndere, som mett ware wti flock oc fölge, oc alle som ere skyllige i thenn slag ther samme manddrab giortt war oc icke nu ere grebenne wed friske gier- nger oc wille komme tilstede egenn skall Pouell Huittfeldtt mue paa woris wegne handle mett thennom vm theris bröde, hues thee then- nom wti the moode emod off forsteett haffue, oc hues forschreffne Pouell Huittfeldtt her wdinden paa woris wegne giorrendis oc forhand- lendis worder, ere wii ther mett til freds Till ydermiere windisbyrd &c. Dat. eodem die loco & anno ut supra. (Nyborig fredagen nest ephther söndagenn Oculi aar 1553).

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. GG.

Scholemesterenn hoes Skalholtz domkyrcke sich breff som her ephther følger.

Wii Christiann &c. Giöre alle witherligt att epterthii off Elskel. Pouell Huittfeld wor mannd oc thiennere haffuer ephther wor bef- falling vdaugd thette ephtherschreffne goedtzs paa wort lannnd Islandd higgennndis til scholemesters wnderholling till Schaloltz domkyrcke, som er igemörestad landgille hundrede fem köer trandstodom landgille hundrede fem köer örre i kioffenn sekx köer landgille otte faar met lam tenörte sex köer landgille half andet hundrede oc fyrretyve alner, telge skelspart tre köer landgille hundrede arlannde er hoes fire koer landgille hundrede skelligdanell tre koer landgille hundrede eyde toe köer landgille fire watter fische lampe stadan fire koer landgille hundrede oc tive alne. Tha paa thett att Gudtzs ere oc hanns hellige ord oc eun- gelium kannd saa megit this bedre forfremis oc fattige peblinge kand wp- tucktris vdi bogelige kwinnster haffue wii aff vor synnerlige gwinnst oc naade vndt oc tilladit oc nu mett thette vort obnne breff vnde oc tillade att forschreffne rennte maa oc schall her ephther vere oc bliffue oc aarligenn vppeberis till Scholemesterenns wnderholling hoes for- schreffne Schalolts domkyrcke tiill saa lennge vii anderledis ther om tiillsigennndis worder. Oc schall forschreffne gaarde altid hollis veed magt aff Stigtens goedtzs baade mett byggeningenn oc köer paa thett att ther som ther komer fald paa samme gaarde ennthenn mett byg-

geningenn eller köer att forschreffne Scolemesters vnderholling ther mett icke schulle formindschis. Thii forbiude wii &c. Cum claufulis consuētis & inhibitione solita. Datum Nyborg Fredagenn nest ephther Sonndagenn oculi aar &c. 1553. Wnnder wort Signett.

Litr. HH.

Scholemester hoes Hole domkiercke paa Island fick breff som her ephtherfylger:

Vii Christian &c. Giöre alle witherliggt att ephtherhii off Elfskelig Pouell Huittfeld wor mand oc tienet haffuer ephther wor beffalingh wdlagdt thette ephtherschreffne goetz paa wortt land Island liggendis till scolemesters vnderhollinge hoes Hole domkiercke: Som er först Kröllenes giffuer till Landgille halff andet hundrede oc fem kiör aflastandom till Landgille hundrede oc fem kiör Holle till Landgille hundrede oc fem kiör Egemyre till Landgille hundrede oc fem kiör Stenstandom gyller Landgille halff andet hundrede oc fem kiör Epstelande Landgille halff andet hundrede oc fem kiör Viderneff till Landgille hundrede oc fem kiör Mörckekardöll Landgille hundrede oc sex kiör. Oc thette ephtherschreffne goetz till en lucatz wnderhollingge ther sammefteds som ere i Mörckekar kierckefogen garfomen giffuer till Landgille hundrede oc fem kiör, lille arveskoge giffuer till Landgille halv andet hundrede sex kiör Helland Landgille halff andet hundrede sex kiör. Thaa paa thett att Guds Ere oc hans helige ord oc euangelium kand saa mögett thes bedre forsfremes oc fattige pesslingge kand wprucktis wti Guds froggt oc wti boglige konsther haffue wii aff wor synderlige gunst oc naade wnt oc tilladt oc nu mett thette wortt obne breff wnde oc tillade att forschreffne rentte maa oc skall her ephther were oc bliffue oc arliggenn wpperberis till scolemesters oc lucaters wnderhollingge hoes Hole domkiercke till saa lenge wii anderledis ther om tilligendis worder oc skulle forschreffne gaarde alletiid holles wed magtt aff stigtens goedtzs bode mett byggning oc kiör paa thett att ther som ther kommer fald paa same gaarde entthen mett byggeningh eller kiör att forschreffne scholemesters oc lucaters wnderhollinge ther mett icke skulle formindkis

mindskis cum inhibitione solita. Dat. Nyborg löffuerdagenn post dominicam Oculi anno &c. 1553.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. II.

Pouell Huitfeld fick folgebress till bönder oc menige almue paa Island som her efter følger.

&c. **H** Helse ether alle wore kiere tro wnderfotte bönder oc menige almue som bygge oc boe ossuer alt wort land Island euindeliggenn mett Gudt oc wor naade, wiider att wii hassue tiltroet oc besalet off Elskel. Pouell Huitfeld wor mand oc tiener att hassue forskreffne wort land Island wdii besalning oc ether ther mett alle wdii were oc forsuar att hassue till saa lange wii anderledis ther om tilsiigendis worder. Oc ther aff giöre off goede reede oc regennskaff fornesnte hues hand ther paa wore wegne wpberennendes oc egegn wdgtiiffuennendis worder. Thii bede wii ether alle oc huer serdelis strengeligenn biude, atti rette ether efter att suare fornesnte Pouell Huitfeld oc er hannom höriig lydig oc fylgagtig wdii hues maade hand ether paa wore wegne tilsiigendis worder. Giörenndis oc giiffuennendis hannom paa wor wegne ethers aarlige landskylt sägeröer oc ald andenn rennte oc rettighedt som y oss oc Norgis Krone met rette pligtige er oc y aff gammell tiidt giort oc giiffuit hassue, hand skall egienn holle ether alle oc huer serdelis weed Norgis Loug skell oc rett ey tilstedendis noget aff ether att wforrettis emod lougen wdii noget maade. Oc huem som forskreffne Pouell Huitfeld setter for en fogett paa wor wegne wdii hans frannwerelise nar hand drager ther fran landet atti tha er hannom höriig lydig oc fylgagtig liigerwiiff som forskreffne Pouell Huitfeld sielf persoligenn holl eder tilstede war. Ladenndis thett ingenlunde. Giiffuit paa wort flott Nyborch fredagen nest efter sönddagenn Oculi Aar &c. Mdlm. Wnder wortt Signett.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. KK.

Dom som udgiick emellom Pouell Jonnsenn oc Her Mortten Eynersenn paa Islandt om en gaardt kaldis gard staderhuole som her efter følger:

Vii Christiann mett Guds naade &c. Giore alle witterliigt att aar efter Guds byrdt M.D.LIII manndaggenn neft efter synddagenn reminiscere heer paa wörrt flott Kollinghus nerverendis off elskelig Johann Friiß till Heflagger wor Cantzeller Byrge Trolle Anthonis Bryfke oc Jyrgenn Lycke wore menndt oc raadt. Waar sküicket thenne bressuifere Povell Jonnsenn oc beclagett seg hvorleedis att her Mortten Eynnersenn Superintendentt for syndenn paa wort lanndt Islandt gior hannom hinder oc forfang paa en gaardt kallis gardstaderhuole mett syn tilliggelse som hannom skulle mett rette tillhore. Thaa motte Arnn Ottesenn paa fornesnte her Mortten Eynnersenns wegne oc berette, att en wedt nassinn Loptter Ormersenn nogenn tiidt siidenn forledenn haffver giiffvit till ett beneficium udi Skalleholt domkircke oc i rette laugde en dom som en nassinn Staffenn Jonnsenn Baccaureus mett nogenn prester udi Skalleholt stüiffit hauffde udgiiffviitt lydenndis att biscop Mogenns tiidt siidenn haffde steffnit thenn sag for thennom udi rette oc thee haffde tildomptt samme guods att bliiffue huos Schalleholtz domkircke. Sammeledis en andenn dom som nogenne cannickere oc andre geyllige haffde udgiiffviitt lydennde att thee ocsaa haffde tildomptt kirckenn att beholde samme guods oc thesliigetzte en laugmanns dom ther aff lanndett lydenndis att hanndt haffde stadfest fornesnte rvennde domme oc menntte fornesnte Ormer Ottesenn therfore att kirckenn burde samme guods att nyde efter fornesnte domme oc efterthery att kirckenn udi langg tiidt haffver hafft thett udi heffid oc were ther till svoret fornesnte Povel Jonnsenn oc berette att en hans foreldere wedt nassinn Loptter Ormersenn nogenn tiidt siidenn forledenn haffver giiffvit fornesnte gardstaderhuole mett synn tilliggelse till ett beneficium, udi fornesnte schalleholt domkircke. Dog mett saadanne wiilckor att ther som hannd haffde egtige börnn efter seg eller oc arfledde thee börnn som hanndt haffde mett Stieninde Gundersdother thaa skulle thenn gauffve inngenn makt hauffue oc beviiste hanndt

frakz

strakz heer for off att fornesfnte Lopter Ormeerfenn arfflede en hanns sönn wedt nassinn Staffenn Loptersfenn oc menntte therfor att samme gausfve ther efter icke lennger burde att holles ydermere berette fornesfnte Povell Jonnsfenn att fornesfnte guods icke hauffue werett till kirckenn udi roeliighedt menn alletiidt haffver hennngdt udi trette oc ther paa haffver verett illert oc clagett hvilckett hanndtt oc strakz beviiste oc lod hannd seg tycke att thee domme som fornesfnte geyslige mend udgiiffvitt haffde icke vaare nöyagtige thii att thennom icke burde att dömmе paa saadanne sager menn thett allenne burde att forhandlis for laugmannendenn oc i rette laugde hanndt en dom som Ormer Stollorfenn laugmannndt paa fornesfnte Islandt udgiiffvitt oc beseglett haffde lydenndis att hanndt efter Kongl. Majst. beffalingz breff haffde kallert thenn sag for seg udi rette oc efter the bressve oc beviisningger som for hannom vaare tilldömppte hanndt forskreffvenne Lopter Ormersfenns arffuinge forskreffvenne gard Staderhuole mett fyinn tilliiggellse som samme dom viider bemelder.

Sammeledis udi rette laugde hannd enn dom som Sivord Ottesfenn Otte Thomisfenn Haldword Sivordfenn mett flere udgiiffvitt haffde paa addeltingett paa fornesfnte Islandt lydenndis att Otter Gaadskariffenn laugmannndt for nordenn oc westenn paa fornesfnte Islandt haffde tillneffndt thennom att skulle domme emellom fornesfnte her Morttenn Eynnersfenn oc Pouell Jonnsfenn om then trette thennom emellom waar for fornesfnte guods. Thaa haffde thee ther saa paa saugd att the ther fanndis attskiielliige domme huos begge partterinne emodt hverandtre oc Norgis loug bemelder att inngenn maa ruffve laugmannendens dom vdenn Koningenn oc hans raadt inndlatte thee thenn sag for off wore elskel. Danmarks Rügis Raadt oc fatte fornesfnte Povell Jonnsfenn therfore udi rette om hannom oc hannds mett arffuinge for saadanne leyliighedt icke burde samme eyennodom att nyde. Mett flere ordt oc thale som thennom therom emellom löebe. Thaa efter tiltall giennfvar bressve beviisning oc sagens leyliighedt. Saa oc efterthy att fornesfnte guods waar giiffvitt till kierckenn mett wilkor, att ther som forskreffven Lopter Ormerfenn haffde egtebünn efter seg eller oc arffveled thee bornn hannd haffde mett Stieninde Gundersdaather thaa skulle thenn gausfve ingenn magtt hauffve oc fornesfnte Povell Jonnsfenn

fenn beviiste heer for oss att fornessinte Lopter Ormersfenn hadde afflede hans sonn Staffienn Loptersfenn effter som forskreffvit staar sagde wii ther saa paa for rette att fornessinte Lopter Ormersfenns arffvinger bör fornessinte gard Staderhuole mett synn tilliggelsse att hauffve nyde bruge oc beholde oc the dömme som fornessinte geyslige menndt udgiiffviitt haffver icke att komme fornessinte Lopter Ormersfenns arffvinge till hinder eller skade paa fornessinte eyendom effter thenne dag udi nogenn maade. Dat. ut supra.

Johann Friiss aff Hesselagger Canntzeller subscripsit.

Litr. LL.

Messiver som udginge till her Oluff Haltesfenn oc her Mortenn Einerfenn bispenne paa Island som her effter fylger:

Christian &c. vor synnerlige gunst tillforrn. Wiuder att wii haffve afferdigett oss' elskel. Povell Hvittfeldt oc Knud Stiiffenn wor mend oc tiennere till wortt land Island oc befallet fornessinte Povell Hvittfeldt att skulle opebere oc ind reffve hues rett oc rettighedt som oss' ther paa laandtt till Sancti Hans dag medfomer forstkomenendis tilstaar oc fornessinte Knud Stiiffenn sidenn att haffve befaling offver Island paa wore wegne. Tha giiffve wii etther tillkiennde att wii formerke att nar nogen giör nogenn ketterie eller andenn wcrstelig gierninger, tha holdis the wdi fred hoess domkierckerne Thy bede wii etther oc wille atti bestillett saa att nar nogenn bedriffver ketterii eller nogenn wcrstelig gierning, oc giiffue slukt till domkierckenn, oc will ther haffve theris beskiermelsse, att thett icke bliffver banom sted ther att haffve theris werillsse oc wnderhollning. Medenn wor fogetter oc lenffmennd att paagribe thennom, oc sidenn att straffve theroffver som tilbörlegt er oc wor ordinantze ther om wdviffver.

Sameledis wille wii atti befaller att thennd skollemeester oc luca-te ther hoes domkierckenn, att the bliffve tilbörlig underhollit mett mad oc öll saa the icke skulle saa aarsag till att giiffve thennom ther frann oc skollenn odeleggis, hviickert wii for ingenn del tilstede wille oc att i haffve goed sittug tillshun bode udi the oc alle andre maade oc wor ordinantz

ordinantz som wii om religionenn haffve ladett udgaa wed macktt holdis oc Guds ord oc hellige evangelium maa forfremis. Ther wii off wisseligenn tilforlade, oc lader thett ingennlunde. Datum Kollinghus mandagenn nest epter Sondagen Judica aar &c. MDLIII.

Litr. MM.

Her Morthen Einerffenn Superintendent for synden paa Island fick breff som epterfylger:

Christian &c. vor synnerlige gunst tillforrn. Wider att wii haffve att tale mett etther om hves broft ther findis paa wortt land Island paa religionenn oc andett. Thii bede wii etther oc wille, atti giffve etther till off her ind wdi wortt rige Danmarck, hvor i off forst finde kunde, saa ville wii mett etther oc andre høylerdis raad giöre ther enn skick paa, oc kunde i giffve etther ind paa skibbett mett off elskelig Povel Hvittfeldt wor mandd oc tienner, oc folge hannom fremdelis till off paa thett atti icke skulle giöre formögenn bekostning paa samme reiiste. Ther mett gior i off synderligenn till wilge oc forlade wii off ther wisseligenn till. Datum Kolling Onsdagenn nest epter palme sondag aar 1554.

Litr. NN.

Pouell Huittfelt oc Knudt Stennffenn fick breff som epter fylger.
Datum Kolling Manddagenn post Sondagen Judica aar &c. Mdlviii.

Vii Christiann &c. Helse Etther vor kiere two wnderfatthe giestlige oc werdzlige som bygge oc boe ossuer altt worth land Islandh euindeliggenn mett gud oc wor naade. Wider att wii haffue afferdigett off Elskelige Pouell Hvittfeldt oc Knud Steensfenn wor menn oc thienere tidt till landett oc skall Pouell Hvittfeldt haffue befalling att opebere, hves rett oc rettighedt som off oc Kronen wdi thette forgangenn aar tillkommer, baade geisthlig oc werdzlig renntthe. Samedis ald hves epherstade som off tillkommer oc haffue wii wdi Pouell Huittfelds sted befallert oc tilltroett forschreffne Knud Stennffenn paa wore wegne att haffue befalling offuer altt fornesfte Islandd till wii ander-

anderledis ther om tilligendis worder, oc att wpebere Koninglige renntte oc rettighedtt. Theffligeste hues off tillkomer aff altt thett giestlige gods paa forschreffue Islandt, ingthert wndertagettt oc ther paa aarligenn giöre off gode rede oc regennschaff, oc skall hand thenne tilckomendis winther bliffue hoes etther ther paa lannnett, thii bede wii etther alle oc huer ferdelis strengelig byude, atti tiltencke till goede rede att wdgifue oc fornöye forichreffne Pouell Huidtfeidt altt hues renntte oc rettighedtt som i off mett rette plichtige ere, bode thennd renntte som off nu till Sancti Hanns dag medfomer förftkomendis tillfallenn er, oc theffligiste hues epherftade som i mett egegnstae, oc rette etther altingift epher, nu Sancti Hanns dag medfommer som forschreffuitt ftaar, ther epher att suare forschreffuene Knud Steennifenn oc were hannom hërig lydig oc fylgachtig, vtti hues maade hand etther paa wore wegne tilligendis worder, giörendis oc giffuendis hannom oc ingenn andenn paa wore wegne ald hues renntte oc rettighedtt som i off mett rette plichtige er, oc i aff arilds tidtt giortt oc giffuett haffuer, hand skall igenn holle etther oc alle huer ferdelis wed Islandds loug fkiell oc rett oc ingenn aff etther att tillstedis att wforrettis emod loug i nogre maade. Thii lader thett ingennlunnde Datum ut supra.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litt. OO.

Dadde bunde till Snoksdall paa Islandd fick breff som effter fylger:

Christian &c. wor gunst tillfornn. Wiid att thenne breffuiffere Nicolaus Biornnifenn wor wnderfaatte paa wortt lannndt Islandd haffver berett for off hvorledis att thu forholder hanom enn gaard fore kaldis Brußholt. Endog att hand haffver goed segell oc breff ther paa som hannnd teg sielluff ydermere berette kannnd. Thy bede wii teg oc wille, att thu tiltencker inngenn wrette eller forhinder att giöre fornesinte Nicolaus Biornnifenn paa samme gaard eller noger andre wore wnderfaatte ther paa land meden lader teg nöye mett lige oc rett, faa framppt att wii icke skulle tencke anderledis tiil ther om. Her kannnd thu wide teg effter att rette; befallennndis teg Gud. Skreffuitt &c. Datum ut supra. (Nyborg taarsdagenn nest epher sönddagenn inuocauit 1555.)

Litr.

Litr. PP.

Thesse erennde oc werffve skull Knud Steensfenn embitzmand paa Island ther samefteds udrette paa Kongl. Majestætz wegne till alting som standendis worder Sancti Hans dag medfomer forstkommandis, som her epter fylger:

Forst at epherthi Kongl. Majestæt forfarer at paa Island findis mange smaa capeller udi hvilcke mangededz er besyrgtendis at udi fkeer stoer gudz fortörnelse oc ther tiill haffve presterne, som thennem besøge icke theris tilbørlige underholling oc ey heller kunde giøre ther sliig gudz thieniste som thennem burde. Tha paa thet at met samme capeller morte giøris en anden skick oc gudz ere kunde ther mett forfremnis, oc uaare underfotte kunde vere nøtteligt, skull Knud Steensfenn tage tiill seg begge Superintendenterne paa Island laugmendene for sønden oc norden, oc ther tiill nogne aff the fornemiste bønder paa Island oc forsamblis tiill alting oc ther mett thennem offvervege then leylighed om samme cappeller oc giøre ther ordning oc skiik paa som kand vere gud almechtigz hans hellige ord tiill forfremelse oc menige Island tiill gode oc beste, till theris siell fallighed oc hves ther om besluttis forhandlis oc samptyckit worder at thet siden forschriffvis till Kongl. Majestæt oc Kongl. Majestæt will ther paa giffve Confirmatz.

Samledis formercker Kongl. Majestæt att the giestlige finde thennem besverit at nar thendem kommer naagenn trette paa enthenn mett jordtrette eller udi andre verdzlige sager tha skulle the tiill alting ther mett fore the kunde komme ther mett tiill ende oc ther offver forslømme thend Gudz thieniste som the midlertiid skulle giøre. Tha will Kongl. Majestæt at nar sliig verdzlige trette the giestlige paakommer tha mue the sager forfolgis tiill syffellting oc syffellmandenn ther att giøre ende paa ligesløm then forfuldis oc dömdes paa till alting.

Thesligezto paa thet att menige clerckerii paa Island kunde saa mögitt thes bedre fange theris wnderholling oc kirckerne kunde bliffve bygtt oc forbedritt haffuer Kongl. Majestæt tilstedt att kronens tiennere fugtens tiennere oc closters tiennere skulle her epter alle tiende som andre bønnder oc tiennere ere pligtige att giøre paa Island oc tienden

att skiffis udi fire partter en part Superintendenten, then anden part prester, then tredie kircken oc then fierde tiill fattigge folck dog at ther skall haffvis goed stittiig inseende aff Kongl. Majestætz lensmend fogetter oc alle andre paa Island at samme tiende bliffver retferdeligen skiffit saa thet gaar liigligen tiill oc the fattige icke fange then minste partt.

Haffver oc Kongl. Majestæt bevilgett att saa hollis skall mett tienden aff Westpenö att the som boe paa Westpenö skulle her epter tiende theris fuldvanlig tiend tiill kircken meden the som drage ud mett theris bode oc ligge paa Kongl. Majestætz grund, the skulle giffve tiill Kongl. Majestæt wndergiffit aff theris bode som ther pleyer att giffvis aff andre bode paa Island, oc then wndergiffit haffver Kongelige Majestæt vndt tiill presteris underholling oc tiill kirckernis bygnings behoff, paa Westpennö.

Fremdelis at epterthii Kongl. Majestæt haffver skicket oc forordinerit religionen tiill beste, Skoller som skall holldis paa Island oc tiill samme skolis ophold bode tiill Skolemester oc peblings underholling haffver Kongl. Majestæt ther ladet tillagt en aarlig rente som Superintendenterne huer udi sit stigt skulle upebere, oc siden ther mett fremdelis holle samme skoler ved makt oc forskaffer Skolemestere oc peblinge tilbørlige uphold tiill klede føde oc verne, tha vill Kongl. Majestæt at saa hollis skall mett peblinge at indtages udi samme skoler at nar no: en peblinge skall indtagis, tha skall Superintendenten oc Skolemester bode tiill sammen tage the fattige personer som nötorstige ere, oc icke the som rige ere eller the som haffve foreldre som formue sielluff at holle thennem tiill skole oc lerdom oc paa thet at sliig skolers omkostning icke skall vnötteligen forteris oc religionen ther mett kand bliffve forbedrit viil Kongl. Majestæt att Superintendenterne oc Skolemesterne skulle handle siitteligen met samme skoler oc forskicke at skolerne bliffver ved magt hollert, oc peblinge fange maad öell kleder oc verne tiill skielighed oc bliffver uptugret oc hollert tiill goed lerdom oc seyer oc finndis enten Superintendenternis eller Skolemesternis merkelige brost her udi thenne artickel; Tha skulle the ther mett haffue forbrott theris rett oc nar ther er brost for en Skolemester tiill naager aff skolerne tha skall Superintendenten haffue fuldmakt att tage oc udvelge en anden beqvem persone tiill en Skolemester som hannem kand tyckis

tyckis best were tiill att forestaa samme beffalling. Findis icke nogenn beqvem persone ther tiill paa Island, tha skall Superintendenten then forskaffue fran then høge skole udi Kiöpnchaffinn.

Vill oc Kongl. Majestæt att Superintendenten icke skall epter thenne dag forlenne nogen anden persone mett noger giestlige beneficier vden the personer som ere saa lerede att the kunde predicke oc giøre tilbörliche tieniste udi kirckenn. Findis Superintendenten at forlenne noger andre personer mett the giestlige beneficier end som forskreffvit staar tha skall Kongl. Majestæts Lensmand hafve indseende ther mett saa thet gaar tillborlige tiill oc ther som nogre ulerde ere thenne dag forlent mett canickedom eller anden sliig giestlige rentte tha skulle the aflættis oc forlennis andre ther kand predicke oc giøre anden Gudz tieniste udi kircken som for er rört.

Nar Superintendenten vill oc er fornöden at hand skall vifstere oc omdrage udi Stiget oc forfare oc hafve upseende at Sogneprester oc andre giestlige holle thennem skickelig udi lessnet oc lerdom, tha will Kongl. Majestæt att huer Syffelmand skall vere forpliktett at folge Superintendenten ossuer alt thett syffel siöm hand udi er syffelmand oc mett Superintendenterne hafve slittige oc goed inseende att ordnانتzen som Kongl. Majestæt om religionen hafve ladet udgaae bliffve udi alle maade ved makt hollet. Giiffvit paa Nyborig slott onsdagen nest epter sondagenn oculi aar MDLV. Under Kongl. Majestæts signett.

Litr. QQ.

Arild Gisselsenn paa Island fick breff som effterfølger aar 1555.

Vii Christiann thenn tredie &c. Giøre alle witterligt att thenne breffuifere Arild Gisselsenn wor wnderlaatt paa wort land Island haffuer paa synn egne oc Torloff Biörnssens arffuings wegne berett for oss huorledis att for noger aar sidenn forledenn thaa er forskreffne Torloff Biörnssen oc Engilde Hellgissdatter komenn wdi egteskaff samen oc epherthii the hurde forner samen paa slegtt oc biurds wegne, tha bleff ther paatald oc sidenn bleff thett tillatt aff passuenn, oc tisligiste

aff högborne Förste Koning Christiernn wor kiere herre faderfader att forskreffne Torloff Biörnssenn oc Engülde motte bliffue samenn wdi ektekkaff oc thieris born oc affkome att were ekte, ther nest haffuer högborne förste Koning Hanns wor kiere herre faderbroder wdi lige maade stadfest same ektekkaff wed fulle magtt att bliffue, huilcke pass-uebreffue, sameledis Koninge breffue forskreffne arild giffelssenn her for oss wdi rette lagde, oc beclager forskreffne Arild Giffelssena att wdi högbornne förstis Koning Fredericks wor kiere herre fader (höglöflig ihukomellsis) regierings tiid wor ther enn laugmand paa fornesnte wortt land Island mett nassin Joenn Siigmundssenn oc hannd for nogen wild skyld tiltog seg thenn sag, oc dömppte emellom forskreffne Biörn Torloffssenn oc Bierne Gudnukssenn oc sidenn mett wrang wnderuiffninger hogmelte Koning Fredericks stadfestilse forhuersfuit paa same dom, oc haffuer forskreffne Arild Giffelssenn beuift for oss mett ett her stannens fordom biscop wdi skalholt stiget paa Island breffue att forskreffne Joenn Siigmundssenn bestaae wed hans eed oc hanns Guds sandhed att hand hagde vdi thenn sag domptt wrette oc emod Islands loug, mett mange andre siere breffue som biscooper oc andre paa thenn sag wdgifne oc tagne ere oc forskreffne arild giffelssenn for oss i rette lagde. Thaa ephertii forskreffne Arild Giffelssenn haffuer beuift for oss mett enn dom som er dömppt paa alting paa Island att thenn sag er indfatt for oss att dömmen paa, oc thett findis epher forskreffne Joenn Siigmundssens egen bekiendelse att högmelte Koning Fredericks stadfestilse er forhuersfuit paa enn wrettferdige dom bör forskreffne Arild Giffelssenn oc Torloff Biörnssenns arffuinges breffue wed thieris fulle magtt att bliffue till saa lenge Arild Giffelssenn oc Torloff Biörnssenns arffuinges wederpatt wdi thenn sag wille were wdi rette oc tha gaa ther om saa mögett som ret er. Dat. Kiöpneshaffin logerdagenn nest epher Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum dag Aar &c Mdlv.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. RR.

Her Morthenn Eynertzen fick breff som epherfølger.

Christiann &c. Vor synnerlig gunst tilforrn.. Vider att som i ere begierindis ati motte bliffue forskonnit met thett superintendent embede

bede som i ere tilfororderet eptherthii att etthers leyligheit sig faa begiffuer ati thend befalling icke lenger kunde forestaa. Tha giffue wii etther tilkiende at wii ere tilfreds ati bliffue forskonnet oc quit mett samme befalling oc ati nyde oc beholle etthers beneficium som i ther for vdenn met forlent ere tiill etthers vnderholling befallendis etther Gud &c. actum Kiöpnchaffnn Torsdagen post qualunodogeniti Anno 1556.

Litr. SS.

Theffe eptherstreffne erennde oc werffue skall Knudt Stennsenn embitzmandt paa Islandt, ther sammestedt vdrätte paa Kongl. Majestats vegne tiill adeltinng som standendis worder Sancti Hanfildg medfommer forstkommendis.

Forst eptherthii Kongl. Majestæt tiilfornn haffuer befalledt Knudt Stenssen att thage tiill seg bægge Superintendenterne paa Islandt, laugmendenne for sönden oc nordenn, oc forfambles tiill adeltinng, oc ther mett thennom offuervege thenn leylighet om the smaa capeller paa Islandt, somm mangesteds scheer vti stor Gutz fortornelste, huadt forandring ther paa best göris kunde, oc siidenn ther paa tiilckriffue Kongl. Majestæt theris betenckende mett nogre andre artickle som thenn instruets videre ther omm bemelder, som Kongl. Majestæt Knudt Stenssen ther paa mett seg giffuett haffuer, oc Superintendenterne oc laugmendenne mett flere aff the formeinste aff Islandtz indbyggere haffue ther omm tiilschreffuitt Kongl. Majestæt theris betenckende, huadt the utii thee säger for gott anseett haffue, huilckett theris breff oc skruiuellste Kongl. Majestæt haffuer offuerseett, oc haffuer hans Kongl. Majestæt ther omm beuilgett oc sambyckett, att ther mett szaa haaldis skall somn här epther følger, till szaa lenge Kongl. Majestæt kommer widere wdi forffarrinng om landtzens leylighet.

Will Kongl. Majestæt att vdi alle the smaa capeller paa Islandt skall här epther ingenn predickenn eller Gutzz tiennefte holdis, oc skall Superintendenterne thett forbiude præsterne oc haffue ther hos sittiig indseende, att thett saa vedt magt holdis, oc huess nöthe oc fordeell somm fognepræsterne her tiill haffue hafftt aff forschreffne capeller,

capeller, sculle the her epher mue beholde alligeuell att the samme capeller iche beføge.

Finndis oc nogenn Sogneprest fomm icke haffuer præstegaardt, tha schall Superintendenterne huer vtii siitt stigt tillegge huer sognepræst enn gaardt aff stigtens, fomm alletiidt schall bliffue till enn præstegaardt.

Tychis Kongl. Majestæt gott være, att ther ingenn Hospitaller schall stiges paa Islandt, medenn att the fattige drage omkring landett, oc søger epher theris vnderholling, huor the bæst kunde, oc schall fyffelmenedene haffue tiilsiun att the fattige bliffue ført frann ett stædt oc tiill ett andett, inndenn fyffel, epher Islandtz loug oc gambell seduane.

Ther som the giestlige paakommer nogenn trætte, om iordgodtzs oc andett, oc the besuener thennom att forfolge oc vdrætte thennom tiill adelling, tha inue the først mett same søger indkomne tiill fyfletinngett, oc ther gange domm paa, kanndt thett ther icke enndis, tha skulle the komme tiill adelting.

Viill Kongl. Majestæt sielff lade vppebære fierde parten aff all tiendenn offuer allt Islandt, fomm biscopernne tiilfornn haffdt haffue, oc sydenn the 3 parter att komme tiil kirkeenn, præstenn oc fattig folck epter gambell seduane.

Oc skall Superintendenterne her epter for ingenn giestlige eller werdtzlige søger tage nogenn søgefaldt, Kongl. Majestæt wiill sielff thenn rettighedt for seg behollet haffue, oc skall Kongl. Majestæts lennsmandt offuerueye Superintendenternes rente, ther fomm thett tha finndis att Superintendenterne icke ere forførgett mett tilborliig renntte, tha wiill Kongl. Majestæt tillægge thennomm ydermere, szaa att the bliffue mett nørtørtige vnderhaolding forførgett.

Epherthii att Kongl. Majestæt forfarer att the Closther fomm hans Kongl. Majestæt haffuer bortt forlennt paa Islandt, ere for ringe fatt paa affgiiftt, tha paa thett Kongl. Majestæt maa sckee thett sckieell oc fyllest ær, aff samme closter, viill Kongl. Majestæt att Knudt Steus-

fenn

fenn skall fly mett seg tiill Kongl. Majestæt clare regifther paa alle for-
fckressne clothers rennthe oc inndkomme, daag schall Knudt Steens-
fenn paa Kongl. Majestæts behage, sætte same closter paa tilbørlig affgiift
som ther meit tolles kandt att affgiiffues, oc alligeuell lade thennom
behaalde samme closter som thennom nu haffuer, om the ville giffue
samme affgiift som Knudt Stensfenn thennom fore settendis worder.

Haffuer Kongl. Majestæt beffallett Knudt Stensfenn att annamme
paa Kongl. Majestæts vegne alle the jorde som ligger paa Altenes oc
Saltenes, oc hörer scalolt fligtt till, daag skall handt egienn vdlegge
tiill vederlæg saa mange garde oc renthe aff anden Kronens tilliggellse
tiill sigthett igienn, oc bode vdi the oc alle andre maade ramme oc
viide Kongl. Majestæts gaffen oc beste aff hanns yderste magdt oc formue.
Giffuit paa Kiøpnehaffins Stort thenn xvi Aprilis 1566 wnder Kongl.
Majestæts Signett.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. TT.

Kongl. Majestæts breff tiill Superintendenterne paa Island at the
icke seulle afhende nogett aff Stigtens oc kirckens gotz ther
sammeftedz.

Vii Christian &c. Hellsø etther Superintendenther for sønden oc nor-
denn paa wort land Island kerligenn mett gud oc woor maade. Wii-
der at vii forfarre at ther skal mangestedz bortkomme frann domkirc-
kenn aff kirckens gotz bode mett Maglaug oc vdi andre maade oc kirc-
ken icke skeer ther emod fkiell oc fylleste. Thii bede wii etther oc
strenseligenn biude ati epher thenne dag tiltencke ingtet aff domkirc-
kens gotz at mæglegge ther frann eller vdi andre maade tilstede at ther
noget godtz frankommer vden wort sambrycke medenn haffue god flit-
tig indseende at kirckenn beholler hendis gotz som hun haffuer eller
bør at haffue mett rette saa framt at wii icke paa kirckens vegne wille
wide thenn skade hoes etther oc i thennd skulle kircken egienn vpretthe.
Datum Kiøpnehaffin. Torsdagenn post quasimodogeniti anno 1556.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr.

Litr. UU.

Her Gillebert fick breff att skulle were Superintendent vdi Skalholtz sticket paa Islandt saa liudendis.

Wii Christiann &c. Giöre alle witterligt att wii nu haffue forordinerit tilltroett oc befallit, oc nu mett thette wortt opne breff forordinere tiltroe befalle oc fuldmagt giffue off elskelige Her Gillebertt, att were Superintendentt ofuer allt Skalholtz sticket paa wortt land Islandt ther att drage omkring oc haffue tillsiuun wdi alle geistlige sager, oc predicke oc lere Guds ord oc thett hellige euangelium rennt oc clartt for allmuenn oc wiftere alle fognekierckerne wdi fornesnte Skalholtz sticket oc haffue sitig tillsiuun saa Guds ord oc euangelium predickis oc leris rennt oc clartt ofuer ald fornesnte Skalholtz sticket, oc att religionenn hollis wed makt, oc wdi alle maade rette seg epter thenne wor obne bescreffne Reformatz oc Ordinantz som wii hanem medgiffuett haffuer. Oc skall hannd mett skolenn oc skollmesters wnderholling rette seg epter hues breff som wii tillfornn ther om haffue ladett wdgaae. Thii bede wii oc biude alle wore Fogitter Embittz mend oc alle andre ofuer allt fornesnte Skalholtz stigt atti fornesnte Her Gillebertt wdi samme sitt Superintendentz Embede paa wore wegne ere bystendige oc hannem ther huos hantthaffue oc beskierme, thesligeste biude wii mienige allmuge geistlig oc werdzlig ingenn wdertaget ther samesteds atti rette etther epter same wor Reformatz oc Ordinantz som hannd etther wdi saa maade paa wore wegne foregiffuenn dis worden, then wdi alle maade att fuldgjöre oc wed makt holle epter som then wdi alle maade wduifer oc indeholler; Oc lader thett ingennlunde. Giffuitt &c. Dat. Kiöpnehaffn 28 Februar. Aar Mdlviii.

Régie Majestatis manu propria subscriptum.

Litr. XX.

Her Gilbert som skall were Superintendent wdi Skalleholtz Sticket paa Islandt fick breff som her effther følger.

Vii Christiann then tredie &c. Giöre alle vittherliggt att wii aff wor synderlig gunst oc naade haffue wndt oc tiilladet, oc nu mett thette wortt

wortt obne breff wnde oc tiillade att all thenn stundt off elskelig hederlig oc höglerde mandt Her Giiibertt Superintendent tiill Skalloholtz ftigt paa wortt landt Islandt er Superintendent wdi forskreffne ftigt, maa oc skall handt tiill synn wnderholding nyde bruge oc beholde all wor oc Kronens tiende aff thesse efftherchreffne systell som ere Aufstfuerde systell, Syde systell, Arne systell oc Iffefierdtz systell; Thii forbiude wii alle chuo the helst ere eller were kunde, serdelis wore Fogitter, Embitzmendt oc alle andre forskreffne Her Gilbert her emodt paa forskreffne tiende eller nogen thieris rente eller rette tilleggelse &c. Dat. Kiöpnchaffnn then xxviii Febr. aar &c. Mdlv ... (iii).

Regia Majestas manu propria subscripsit.

Litr. YY.

Dadde Guthmerssen fick breff som her efter følger.

Vii Christiann thenn tredie &c. Giöre alle witterligt att efterthii wii ere komne wdi forfaring, huorledis wore wnderfotte Dadde Guthmerssen paa wort landt Islandt haffuer tiitt oc ofitte seg forseett wdi sit Eckteskab oc beleyet hans syfkindbarne, szammeledis wdi mange andre sager som handt seg emodt off forseett haffuer, saa handt ther offuer er off forfaldenn, tha haffue wii tiilltroet oc befallet, oc nu mett thette wort obne breff tiilltroe befalla oc fuldmagtt giiffue off elskel. Knudt Steenssen wor mandt thienner oc Embitzmandt paa forskreffne wort landt Islandt, att schulle paa wore wegennne aftinge oc bliffue tiill ens met forskreffne. Dadde Gutthmerssen, huad handt off giiffue schall för alle the sager som handt til thenne dag seg emodt off forseett haffuer oc hueff forskreffne Knud Steenssen mett hanom ther om tiill ens worder skall bliffue widt syn fuldmagtt vdi alle maade, oc hues forskreffne Dadde Off för synn forlömmelste wdennendis worder, Skall forskreffne Knud Stennsen paa wore wegennne wpbere, oc giöre wor Renthemester paa wore wegennne Regnschaff fore. Tiill ydermere wittnisbyrdt &c. Actum Kiöpnchaffnn thenn xxiii dag Aprilis aar Mdlviii.

Regia Majestas manu propria subscripsit.

Litr. ZZ.

Kerstine Eyolffszdotter fick brev som her epter følger: Datum ut supra. (Flensborig torsdagen nest epter söndagen qvasimodogeniti aar 1551.)

Wii Christiann &c. Giöre alle vitterligt att then breeffviserfke Kerstine Eyolffsdaather haffver ladit berette for oss hvorledis hendis broder wed naffan Gyslöff Eyolffzflenn nogenn tid sidenn forledenn woltog oc belaae hinde. Tha haffve wii aff wor synnerlige gunst oc naade saa oc paa thet fornesite Kerstine Eyolffzdaatter maa bliiffve erlig giiffit haffve wii omdragit oc tilgiffuit fornesite Kerstine Eyolffsdaatter alt hvis rett oc rettighedt som hun til oss oc kronenn for same sag fallenn er oc ey henne thet att foruidis epter thenne dag i noger maade. Thy forbiude wi alle, cum clausulis consuetis. Dat. ut supra 1551.

Litr. AAA.

Sammeledis som etther well fortæncker om then Islandz handell att the Islennder ere the Kiöpnehaffns borger mögett vlydige oc thennom intett agtte oc mögett mynnde the Hamburger oc wii therefore haffve forschriffitt till oss Pouell Huitfeldt wor mand oc tiener oc agtte att skicke hannom for en Fogett till Islandt. Dog the Kiöpnehaffns att bruge theris handell effter wortt breffs lydelse som wii thennom ther paa giffuit haffuer. Thii bede wii etther oc begiere atti ossuerweye huorledis wii medt ringest omkostning kunde hannom tiidt forskicke saa att wii oc kronnen kunde bliiffue wedt then rettighed som oss bör att haffue ther aff ländett.

Litr. BBB.

Peder Hvitfeld fick brev som her epter følger:

Vor gunst tilforn, wiidt at wii agthē meth theth allerförste at afferdige oss elskel. Pouell Hvitfeld wor mand oc thiennert tiill wort land Islandt oc ther beffalle handdem nogenn wore erinnder oc werffve at wdrette, oc tiisligetzte at skulle drage tiill attingit, oc tilhielpē at hver mand

mand fattige oc riige mue ther wederfaris hvad norgis loug oc ret er. Thaa paa theth at hand ikke allenne, skulle komme ther oc icke haffve nogenn medt sliig, sliom wore forfarenn wdi then norfke loug. Bede wii teg oc wille at thu paa wore wegne handler met Joenn Simonssenn Laugmand wdi mandal, at hand følger ett aff the skiiibe, sliom skal lobe fran opfloo, oc till Island for norden, oc nar hand tidt kometindis worder, at hand tha giffver sliig till alting oc ther möder forfkeffine Povell Hvitfeld, oc rette sliig epther hvis hannd hannem paa wore wegne beffallenndis worder, oc tilhielper paa alting at ther hver maa wederfaris thet norges loug oc rett er. Dat. Nyborge ottensfdagenn post dominicam Reminiscere M.D.L.III.

CAP. VIII.

De Archiepiscopis Nidarosensibus.

§. I.

Askelus, sive *Eskillus*, natione Norvegus, anno 1403 archicathedram calcare cœpit. Anno 1406 Andream Episcopum Gronlandiæ, sed anno 1408 Jonam Skalholtensem, forte etiam Hølenfes Jonam Tovæ filium ante aut circa 1415 Jonam Jonæ circa 1423 & Jonam Vilhelmi 1429 ordinavit, cum tamdiu Archiepiscopatus officio functus fuerit; Verisimile est, eum multo plura ad res nostras pertinentia gessisse, quamvis nobis non innotuerint. Mortuus est, ut videtur, anno 1429.

§. 2.

Aslakus, cognomine *Bolt*, anno 1430 Archisedem ex mandato papali citra ordinariam electionem (a) occupavit. Anno 1431 templum Salvatoris Nidarosienfe fulmine tactum die 2 Julii in cineres redactum est. Anno 1435 concilium Nationale Bergis habere statuerat; Sed nemine Suffraganeorum comparente, propositum evanuit, quam ob cau-

U u 2

sam

(a) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

sum Bulla Archiepiscopali data, Bergis, die Decollationis Johannis 1435, una cum Salomone, Abbate Halsensi, ab officio illos omnes suspendit. Anno 1447 Mercatoribus Anglis saluum conductum seu Literas tutelares dedisse videtur, quos, licet a Rege prohibitum esset, Anglorum cum Norvegis commercium, tuto tamen in Norvegia negotiaturos promissit, si modo bonos pannos & mercimonia adveherent; unde viri imperiositas satis patet. Gotkalko Gotkalki, una cum Rege Christophoro Cathedram Holanam contulit, ipsumque ordinavit anno 1442, eidemque curam & inspectionem dioeceseos Skalholtinæ injunxit (a); Thoruus 1448.

S. 3.

Henricus Kalteisen, Monachus Ordinis Dominicani & Theologiæ Doctor, natione Germanus, utpote Confluentiæ natus, hæreticæ pravitatis inquisitor acerrimus, qui in Concilio Basiliensi contra Hussitas per tres dies de libera prædicatione verbi divini disseruit, qua disputatione sibi haud contemnendam famam comparavit. Die Petri & Pauli coram Patribus Concilii, Anno 1433, de Festi celebritate concionem habuit. Anno 1448, Magister Palatii factus est. A Nicolao 5 circa annum 1450, Norvegorum Archiepiscopus denominatur & anno 1453 ordinatus, a Norvegis non recipitur; nam hoc ipso anno literis ad Papam datis, ipsum, ut infcio Rege, & contra leges Privilegiaque patria, electum, morum præterea & linguæ Norvegicæ penitus ignarum, clerus Norvegicus omnino recusavit; In cujus locum Olaum quendam Thronderi filium Canonicum, natione Norvegum, Archiepiscopum sibi postularunt; Sed a Pontifice non fuisse exauditos, ex eo patet, quod Henricus anno 1453 in Norvegiam venit & Archiepiscopi munia capessivit. Nam eodem anno, 4 Cal. Maji Bergis literas ad Gotkalkum Holensem dedit, quibus ejus vicariatum in dioecesi Skalholtina confirmavit, &, ut Biornum Thorleifi

(a) Vid. ibid. Litr. B. Ille etiam eidem Gotkalko facultatem præbendas quasdam in Islandia conferendi concessit; Vid. ibid. Litr. C.

(b) Conf. Perillustr. *PONTOPPID. Vestig. Dan.* Tom. 3. pag. 294. & ejusdem *Annal. Ecclesæ.* Tom. 2. pag. 609.

Thorleifi Skalholto expelleret, mandavit, sed paulo post Regno excessisse videtur. Mortuus est Confluentiæ anno 1465 d. 2 Octobr.

§. 4.

Marcellus, natione Germanus, Christiani I. Consiliarius & Minister, eiqve acceptissimus, anno 1449, ut videtur, Episcopus Skalholti- nus factus, sed 1450 a Norvegis, admittente Rege, Archiepiscopus Nidarosien- sis electus, Olao Thronderi filio rejecto, quem Canonici anno superiore elegerant. Ad redimendum Pallium & electionis confirmationem acqvirendam Romam proficiscitur, sed a Pontifice, Henrici Kalteisii, quem ipse Norvegis obrudere voluit, partibus favente, rejectus & re infecta revertens, Coloniae, a Kalteisii emissariis in diversorio in- vaditur, maleqve mulctatur, qui ei literas electionis, aliaqve magni mo- menti ad Regem pertinentia scripta, omniaqve ipsius impedimenta & sarcinas abstulerunt & diripuerunt. Ob quod maleficium cum Rex frustra satisfactionem posceret & res ablatas repeteret, omnes Colonien- sium naves & mercimonia per universam Daniam & Norvegiam confisca- vit. Deinde, cum Nicolao Calixtus successisset, Rex Legatum, qui hæc negotia expediret, Romam misit, quod etiam frustra fuit, quapropter Marcellus denuo Romanam adiit Curiam, a qua insidiarum insimulatus, semet coram iudicibus ita defendit, ut excusatus haberetur, nihilo tamen minus Henricus causam obrinuit. Hoc dissidium Regi Regnoqve multa mala adtulit: Quidam enim Papæ & Henrico, quidam vero Regi & Marcello adhæserunt. Illi, si Marcellus vi introduceretur, anathema- tis pœnam; Hi autem, ni id fieret, & Rex jus suum exerceret, obe- dientiam renunciare minabantur; Præterea utrinque rapinis, seditioni- bus & cædibus res agebatur, tantumqve hinc Nordlandiæ incolæ in Papam conceperunt odium & abominationem, ut quidam ab Ecclesia Ro- mana, ad Græcam seu Russicam deficerent, multis enim annis Archica- thedra his fluctibus jactata esse perhibetur (a).

(a) Hæc controversia non parum lucis ex literis Christiani I. ad Cardinalem Sancti Angeli feneratur. Vide PONTOPP, *Annal.* Tom. 2. pag. 609.

§. 5.

Anno 1449 quidam Canonici Nidarosenses Aslaco Bolt substituere voluerunt *Olaum Tronderi* filium antea memoratum, quidam autem ejus electioni, Regis nomine, adversabantur; sequente autem anno, Rege in Norvegia presente, Marcellus eligitur, cui deinde Pontifex Romanus Henricum Kalteisen opposuit. Quamdiu hoc dissidium duraverit, non constat, id tantum liquet, Norvegos anno 1453, Henricum recusasse, suum autem *Olaum* Archiepiscopum per literas a Pontifice expectivisse. & Marcellum eodem anno se Nidarosensis cathedræ Postulatum scripsisse. *PETRUS UNDALINUS* scribit *Olaum* Artium Magistrum anno 1455 electum fuisse; Nos pro certo habemus eum ante annum 1459 Archiepiscopatum obtinuisse, nam eodem *Olaum* Rognvaldi ordinavit, & literas in Islandiam misit, quibus Mattheum Episcopum, sui Ordinis Apostatam & perjurum, proclamat, indignumque, cui cura Ecclesiastica committatur. Anno 1465 Svenum Skalholtensem ordinavit; sed anno 1473 mortuus esse videtur.

§. 6.

Cjauto, anno 1474 electus fuit. Episcopus Skalholtinus, Magnum Ejlufi anno 1477, & Stephanum anno 1491, sed Gotfalkum Nicolai Holanum anno 1494 consecravit. Anno 1481 diceceseos Holanæ incolas monuit, ut suo Episcopo, ad minimum semel quovis triennio, facellorum reddituum rationem reddant (a), & Diploma in Islandiam misit, quo vehementer in Rasmus Brandi Nomophylacem invehitur. Anno 1484, bina de prædio Stadarhol promulgata judicia, quod Episcopi Skalholtini dispensationi subesse debeat, in octava Petri & Pauli confirmavit. Anno 1507, judicia & sententias de Vatnsfiordo, confirmavit (b).

§. 7.

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. D, quod Diploma nobiscum communicavit vir Perillostr. & Celeberr. Dominus *ERICI*, cujus in hanc Historiam merita sæpe antea laudavimus.

(b) Vid. ad finem Capitis Litr. E. & supra pag. 260. Hanc etiam sententiam Archiepiscopus Ericus Walchendorp confirmavit. Vid. ad finem Capitis Litr. F.

§. 7.

Mag. *Johannes Krabbe*, Electus, (ut habet *UNDALINUS*) anno 1510. Hujus viri acta nos omnino latent, nisi quod quendam summam auri & pecuniarum, Sancto Petro attributam, pro confirmatione sua habenda, si consecutus fuisset, secum Nidarosia Bergas & deinde e Regno deportavit, ut loquitur ejus successor *Ericus Walkendorff* in literis datis Nidarosiae anno 1514 (a), ex quibus colligitur, Electum eum quidem fuisse, sed nunquam confirmatum, deinde e Regno cessisse, & extra id mansisse aut mortuum esse.

§. 8.

Ericus Walkendorff ex Præposito Roeskildensi, Christiani II, dum Pro Regem Norvegiæ ageret, Cancellarius, cum ad sedandam, quæ Bergis orta erat, controversiam, anno 1506 ablegaretur. Circa annum 1513, Archicathedram Nidarosensem ascendit (b), ut ex ejus literis, datis Nidarosiae in Vigilia Ascensionis Domini anno 1514, verisimile fit. Eodem etiam anno, ut Archiepiscopus Nidarosiensis, legationi præfuit, quæ Principem Elizabetham, Regis sponsam, ex Belgio Havniam deduxit, sed in gratiam Reginae fratris Caroli V. Regem monens, ut Divitiarum familiaritati & amoribus renunciaret, ipsius odium incurrit, a cujus Ministris in Norvegia ita exagitatus fuit, ut anno 1521, in Daniam questum injurias & semet purgatum, navale iter susciperet (c), sed tempestatibus actus, in Belgium abripitur, ubi eum Rex, qui ibidem cum Cæsare colloquendi gratia se continuit, in carcerem conjecisset, ni a Magistratu Amstelodamensi impeditus fuisset, eo quod Archiepiscopus ad Papam appellavit. Hinc Romam petiit, unde rediens, Amstelodami mortuus & sepultus est. Dum adhuc in Norvegia mansit, antiquam Grönlandiam invenire, & ibidem coloniam stabilire satagit.

§. 9.

(a) Vid. *PONTOPPIDANI Annal. Eccles. Daniæ*. Tom. 2. pag. 744.

(b) *HOLBERGIUS Hist. Dan.* Tom. 2. scribit eum 1516 Archicathedram ascendisse; sed factum id esse 1514, aut prius, ostendunt illius literæ supra allegatæ, datæ vigilia ascensionis 1514.

(c) Conf. *PONTOPPID. Gestæ & Vestig. Dan. extra Dän.* Tom. 2. pag. 414. §. 4.

§. 9.

Olaus Engelberti, (aut ut alii habent *Stigoti*) filius, eligitur & Cathedram ascendit 1523. A Friderico I. defecit 1531, mox autem in ejusdem verba jurat, & ob defectionem pendit 15000 marcas Danicas. A Christiano III. defecit anno 1536. Eodem anno Celeberr. virum Vincentium Lunge, Regis Legatum, nefarie occidit, & Norvegis, nomine Comitum Palatini Friderici, homagium exprimit, de quo paulo post Regi per epistolam satisfacere conatur, sed nullum accipiens responsum, causæ dissidere cœpit. Quatuor itaqve liburnicas parat, quas suis cathedræque onerat opibus, arceque Steenvigsholm probe munita, anno 1537, in Belgium aufugit. Anno 1524 Jonam Arii filium Episcopum Holanum consecravit, eiqve in omnibus causis Papalibus dispensandi potestatem dedit. Gudmundi Boni, quondam Holanæ diceceseos Episcopi, canonizationem apud Pontificem Romanum se procuraturum promissit, quod tamen non præstitit, & anno 1537, Sigismundum Ejulsi, Ogmundi cœadjutorem constituit & ordinavit, quo factò Norvegia excessit, & exul in Belgio decessit (a).

Litr. A.

Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Venerabilibus fratribus, universis Suffraganeis ecclesiæ Nidrosiensis salutem & Apostolicam benedictionem. Romani Pontificis, quem pastor ille cœlestis & Episcopus animarum, potestatis sibi plenitudine tradita, ecclesiis prætulit universis, plena vigilis sollicitudo requirit, ut circa cujuslibet statum ecclesiæ sic vigilanter excogitet, sicque prospiciat diligenter, quod per ejus providentiam circumspèctam nunc per simplicis provisionis officium, quandoque vero per ministerium translationis accommodæ, prout personarum, temporum & locorum qualitas exigit, ecclesiarumque utilitas pervadet, ecclesiis singulis pastor accedat idoneus, & rector providus deputetur, qui populum sibi commissum per suam circumspèctionem providam & providentiam circumspèctam salubriter dirigat & informet, ac
bona

(a) Vid. PONTOPPIDANI *Gesta & Vestigia Danor. extra Dan.* Tom. 2. pag. 416. & *Annal. Eccles. Dan. Diplom.* Tom. 3. pag. 230.

bona ecclesiæ sibi commissæ, non solum gubernet utiliter, sed etiam multimodis efferat incrementis. Dudum siquidem bonæ memoriæ Eskillo Archiepiscopo Nidrosiensi, regimini Nidrosiensis ecclesiæ præsidente, Nos cupientes eidem ecclesiæ, cum vacaret, per Apostolicæ sedis provisionem utilem & idoneam præsidere personam, provisionem ipsius ecclesiæ ordinationi & dispositioni nostræ duximus ea vice specialiter reservandam, decernentes extunc irritum & inane si secus super his per quoscunqve, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contingeret attentari. Postmodum vero prædicta ecclesia per ipsius Eskilli Archiepiscopi obitum, qui extra Romanam curiam diem clausit extremum, vacante, Nos, vacatione hujusmodi fide dignis reatibus intellecta, ad provisionem ipsius ecclesiæ celerem & felicem, de qua nullus præter Nos ea vice se introumittere potuerat, siue poterat, reservatione & decreto obfistentibus supradictis, ne ecclesia ipsa longæ vacationis exponeretur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, post deliberationem, quam de præficiendo eidem ecclesiæ personam utilem & etiam fructuosam, cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad Venerabilem Fratrem nostrum Aslacum Episcopum olim Bergensem, in Archiepiscopum Nidrosiensem electum, consideratis grandium virtutum meritis, quibus personam suam illarum largitor Dominus insigniuit, & quod ipse, qui regimini Bergensis ecclesiæ catenus laudabiliter præfuit, præfatam Nidrosiensem ecclesiam sciet & poterit auctore Domino salubriter regere & feliciter gubernare, direximus oculos nostræ mentis. Intendentes igitur tam Nidrosiensi ecclesiæ prædictæ, quam ejus gregi dominico, utiliter providere, eum a vinculo, quo ipsi Bergensi ecclesiæ, cui tunc præerat, tenebatur, de ipsorum Fratrum consilio & Apostolicæ sedis potestatis plenitudine absolventes ipsum, ad eandem ecclesiam Nidrosiensem Apostolica auctoritate transtulimus, ipsumque illi præfecimus in Archiepiscopum & pastorem, curam & administrationem ipsius Nidrosiensis ecclesiæ eidem electo in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, liberamque sibi tribuendo licentiam ad eandem Nidrosiensem ecclesiam transeundi, firma spe fiduciaque conceptis, quod, dirigente Domino actus suos, præfata Nidrosiensis ecclesia per ipsius electi circumspectionis industriam & studium fructuosum regetur utiliter & prospere dirigetur ac grata in eisdem spiritualibus & temporalibus suscipiet incrementa, Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus

& hortamur attente, per Apostolica scripta vobis mandantes, quatinus eidem Electo tamquam membra capiti obsequentes exhibeatis eidem obedientiam & reverentiam debitam & devotam, ita quod mutuo inter vos & ipsum gratia gratos fortiantur effectus, & nos devotionem vestram possimus ob hoc in Domino merito commendare. Datum Romæ apud Sanctos Apostolos, sextas kalendas Februarii, Pontificatus nostri anno tertio decimo.

Litr. B.

(b) **Wii** Aflac med Guds miskund erchibiskup i nideroff ok paveligx fetis legatus helsta ydr alla heiderliga prelata herrar ok erliga leirda men vara kenneðnir ok sva alla elskeliga almoga fem byggja ok boo i skalaholtz ok hola biskopedomum a islande med qvedio Gudz ok warer andeliga bletzan kunnikt gorande at faker þess at the erliga leirda men i skalaholtz biskopdome hafva til off skrifuat ok ödmiukeliga bidit at wii af varer erchebifkopelige makt ok valde sem wii hafuom af heilogom fædrom pauom i Rom at skipa ok stadfesta fulkomliga wran wyrdeliga broder herra biskop Gotfkal i hola til biskopstolen i skalaholtz biskopdome sem the hafva honom prolaret for ein fulmektog biskop at wara stolenom forestanda med alla biskopcliga tign ok andeligit wald ok makt sem einom rettom formane ok biskop bör at hafua af sins embitis wegna claufter kirkior ok beneficia sem laus eiro ok warda weita ok collaciones fore gifua ok wmbodzmen skipa ok tilsetia þer sem höfuir ok

(b) *Id est:* Nos Aflacus Dei gratia Archiepiscopus Nidarosensis, & Sedis Apostolicæ Legatus, vobis Reverendis Prelatis, dominis, & honorandis clericis, filiis nostris spiritalibus, & omni universitati dilectæ diœceses Skalholtinam & Holensem in Islandia incolentibus salutem Dei & spirituales nostram benedictionem mittimus; Notum facientes, quod, cum honorandi diœceseos Skalholtinæ clerici nobis scripserint, & submisse rogaverint, ut nos, ex Archiepiscopali nostra, quam a Sanctis Patribus Pontificibus Romanis habemus, autoritate & potestate, constituamus & firmiter confirmemus Reverendum nostrum fratrem Dominum Gotfcalum Holensem, qui cathedræ diœceseos Skalholtenfis, veluti illi eum elegerunt, Episcopus plenipotentiaris dignitate episcopali integra & spiritali potestate ac autoritate, quantum ad Episcopum jure officii pertinet, præsit, monasteria, ecclesias & beneficia vacantia & vacatura conferat, & collaciones edat, vicarios, ubi opus est, constituat, & rogationes

ok rekningskap af þem taka hafuer wii honom þetta allt wald fengit sem til bör. Item scule j ok alla wita at wii hafuom fengit wart fult ok lagligt umbod warom keire bröder herra biskup Gotkalk at vara wifator ofuer alt island a ware vegna med allan þen stet heidr ok wyrdning sem tilbör lag ok ret segja ok giöra messo claufter folk leirda menn kirkior ok leikmen at iapnfullo makt sem wii sielsue. hafua wii ok befallat honom uppera ok ut at kreifuia vare subsidium pallii bade þet sem fiald i würdeligx herra vars forseiders Erchibiskupc Eskils tiid goder amindingar ok swa i vara tiid sedan ok koma til Erchibiskopc stolen i þrondeme. er þet subsidium pallii halfar rentor ok thiundar bede af claustrum beneficiis ok bonda kirkioim sem selder a eina arer i eins erchibiskopc tiid som helga paua hafua stadfest ok dömt som bref i trondeim þer om vel utwisa. Thii bidia wii jdr allafaman keirliga ok biodum at i laten han edr hans vmbodzman vel ok gredeliga at komastz sem fyr er giort a iflande uttan alt motemele sem gort var ofuer alt noregs rike sem viterligit er var vyrdelig broder herra biskop Gotkalc. Þy trondems domkirkio er hofudkirkia ofuer alla kirkior i prouinsia her meth befallom wii idr Gud ok sancte Olaf konung. Scriptum Afloye feria secunda

XX 2

proxima

rationes sibi reddere faciat; ei omnem hanc auctoritatem, ut decet, concessimus. Præterea vos omnes scitote, nos plenum nostrum & legitimum mandatum dilecto nostro fratri Domino Episcopo Gotkalko impertuisse, ut cum omni dignitate, honore, & reverentia (ejus officio) debita, nostra vice sit totius Islandiæ Vifitator, jus dicat, mistasque celebret in gratiam cœnobialium, clericorum, ecclesiærum & laicorum, æquali, ac nos ipsi, auctoritate. Nos etiam ei mandatum dedimus accipiendi & postulandi nostrum pallii subsidium, tam illud, quod tempore Reverendi Domini nostri antecessoris, bonæ memoriæ, Archiepiscopi Eskilli tempore expendendum erat, quam nostro tempore, ex quo archieathedram Thronðheimensem ascendimus; quod subsidium pallii dimidius unius anni reditus & decimas, tam monasteriorum & beneficiorum, quam ecclesiærum a laicis possessorum, cujusvis Archiepiscopi tempore semel expendendos, constituit, veluti Sancti Pontificis Maximi sanxerunt, & sententias tulerunt, quorum Bullæ Thrandheimi existentes, hæc de re luculenter agunt. Hinc nos vos omnes amice rogamus & jubemus, ut ei, ejusve vicario, hæc probe & expedite persolvatis, veluti & antea in Islandia citra tergiversationem factum fuit, quod & ita per totum Regnum Norvegiæ, (Reverendum hic fratrem Dominum Episcopum Gotkalcum antestor), obtinuit; Ecclesiæ siquidem Thrandheimensis est reliquarum per totam provinciam mater. Nos Deo & Sancto Olao Regi vos commendamus. Scriptum Osloæ, feria secunda proxima post Dominicam

proxima post dominicam passionis Domini anno Domini MCD.XL. nono. Sigillo nostro presentibus appenso in fidem & testimonium omnium præmissorum.

Litr. C.

(c) Vii Aflac med Gudz miskund Erchibiskop i nideroff ok paveligx feris legatus heilsom idr alla wara kæira ok elskeliga syner bade lerde ok leika sem byggia ok boa i skalaholtz ok hola biskopcdömun a Islande kerlige med gud ok ware andeliga bletzan jdr kunnokt giörrande, med þessu varo opno brefue at wii hafuom fengit warom vyrdeligom brodr herra biskup Gotkalk wart sult wald ok lagligit vmbod til at vnaa forlena skipa skipta ok gifua til fullar eignar war beneficia. ok kirkior. sem sancte Olafuer ok wii sielsue per eigande crom vppa Islande sem sua heita oddastader ok hitradaler sem liggia i skalaholtz biskopcdöme sua ok greniastader ok bredabollstader sem liggia i hola biskopcdöme hvarom sem helst honom tekker a wara vegna i þera lifdaga nema þeir sielsue them af sik briota vilium vii ok þat at alla þeim sem þenna beneficia fornempd halda ok hafua til eignar at þe gifua off edr warom vyrdeligom brodr herra biskup Gotkalk a wara vegna nokot subsidium

---

minicam passionis Domini, anno Domini millesimo quadringentesimo quadagesimo nono. Sigillo nostro presentibus appenso, in fidem & testimonium omnium præmissorum.

(c) Nos Aflacus, Dei gratia Archiepiscopus Nidarosienfis & Sedis Apostolicæ Legatus, vobis omnibus acceptis & dilectis nostris filiis, tam clericis, quam laicis, dioceses Skalholtinam & Holensem in Islandia inhabitantibus, amicam cum Deo salutem & nostram spiritualem benedictionem. Notum vobis per has nostras literas patentes facimus, quod Reverendo nostro fratri Domino Episcopo Gotscalco, beneficia nostra & ecclesiasticas, quas Sanctus Olaus & nos in Islandia possidemus, nomine Oddastader & Hitradaler in diocesi Skalholtensi, sed Greniadarstader & Breidabollstader in diocesi Holensi sitas, cuiunque liberit, nostra vice, in dies vite, nisi illi ipsi delicto quodam se iis indignos monstraverint, concedendi, conferendi, disponendi, transferendi & in plenam possessionem donandi, plenam facultatem, & legitimum nostrum mandatum impertierimus. Nos quoque volumus, ut omnes prædicta hæc beneficia habentes, retinentes & possidentes, Nobis, vel nostra vice, Reverendo nostro fratri Domino Episcopo Gotskalko,

subsidium ok veinmanceligan godvilja þer af at wii mattom finna heider ok gersemd af þem beneficiis sem tilhöra helgo trondems kirkio. ok han ma oß þet alt framdeles fenda sem han þer af far a vara vegna her med befala wii idr alla Gud ok hinom sancte Olaf koning nu ok jempan. Scriptum Afloye feria tertia post Dominicam sexagesimæ. Anno Domini MCDXL. nono. Sigillo nostro presentibus appenso in fidem & testimonium omnium & singulorum premissoꝝ.

Litr. D.

Wii Gauto met Guds naad Erchibiscopp i Nidaros oc pavelig sættes Legatus sendæ allum them godom monnom som halffkirkior i værio hæfue i Hole biscoppdomme aa Islande Q. g. oc vore andelige bledzan. Gærer wii kunnigt at vor virdalighe brodrher biscop Olaff hæfuer klagat for oss, baade nu oc formerlig, at i vilia hannem ingen Rekningscap gor, aff tiod oc adrom eignom, som halffkirkiom tilhöer, sva at kirkior mage forderffues oc niderfalle, for edher forfommelse skyld oc ingestæds synes huart kirkionne renthe bliffuer, en thoat thet kunnigt er, at hende aarlighe opbærer hvilket oppenbarlega mot er baadhe vorum oc ydrum christnom rette. Ey loßuer thet nockerstæds christen logh, at leikmenn siullæ offver kirkior raadhe, utthan reikningscap; oc ei kunne i aff nockræ sidvenio orsekt hæfvæ, for thy then sidvenio maa ei holdes som moth kirkionne rett ær ok helghe sædre skippan. Hvar for raadhe vii edher oc høyelighe biodhe under lydno at I gor hedan i fra rettan regningscap aff kirkiotiod oc ollum ödrom kirkionne renthom som i aarlighe upbær aff kirkionne eitt sinne i trem aarom tha han far i sin visitering; en om kostnad oc natteleie aff halffkirkiom fara effter thi som biscops naudson tillfigher i sinnæ ferd, oc kirkionne macke

X x 3

ær

---

ko, subsidium quoddam & amicam benignitatem contribuant, ut Nos de beneficiis ad sanctam ecclesiam Trundheimensem pertinentibus, honorem & emolumentum repertemus. Quæ autem ille nostra vice inde acceperit, omnia nobis transmittet. Nos Deo & Sancto Olao Regi vos omnes nunc & semper commendamus. Scriptum Asloꝝæ, feria tertia post Dominicam sexagesimæ, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono. Sigillo nostro presentibus appenso, in fidem & testimonium omnium & singulorum premissoꝝ.

ær at halda, oc falla i theirra rekningscap i huat them kan standa thennæ biscops geftingh. Eræ thier oc nockræ med edher som nockræ skelligæ faker hæfve her a moth oc vilæ thet ei vnderganga, tha stempne vii han æller them hiit for ofs met thesæ samæ var breffve innen tryr nar her næst effter komende selfvæ ædher therra vmbodsmen at svare for de biscop Olaff æller hans umbodsmann i thesæ sak ok hvar her i moth thriofkes ok blifver ei i lydno sekall han ther for lida kirkionne næst, met them framferdom som kirkionne lögh vtviise, oc hvat forde edhr biscop ther vtinnan logylige hörer vilia vii hanom fulkomelige tillftaa ok hans lagyleghe domæ fulberde ok stadfeste. Datum in Curia nostra Bergen sabbato quatuor temporum ante festum beati Michaelis Archangeli Anno Domini MCDLXXX primo. Sub Secret. nostris patentibus apress. in fidem & testimonium omnium præmissorum.

Litr. E.

(e) **Vii** Gauto med Guds nád Erkibiskup í Nidarósi oc páfaligs færis legatus. Giorum kunnigt aullum þeim sem þetta vort brief síá edur heyra. ad vii haufum sied oc yferlesid oc giorla skodad vegna vors virduligs brodrus herra Stephans med Gudz nád biskups í Skálholtti dóm oc úrfkurd yfer vatziardar kirkiu í Ísafirde framsgádn oc upplestin styrktan oc staudugan giordan med samþycke briefum oc infiglum margra kennimanna þess sama biskupsdæmis i hverium dome edur vrfkurde þeir haufdu ályktarord gefit kirkiunnar laugum smásmugliga áður vndirskodudum þessa fáumu vatziardarkirkiu vera oc eiga at blifa fullmektugt beneficium æfinliga hier epter. hvern dóm edur vrfkurd. vii samþyckium
oc

(e) Nos Gauto Dei gratia Archiepiscopus Nidarosensis & Sedis Apostolicæ Legatus, omnibus has nostras literas visuris vel auditoris notum facimus, nos in gratiam Reverendi nostri fratris Domini Stephani, dei gratia Episcopi dioceseos Skalholtensis, sententiam & decisionem de templo Vatnsfiordensis in Ísafordo, prolatam, recitatum, confirmatam & consensu, literis, ac multorum ejusdem dioceseos sacerdotum sigillis munitam, vidisse, legisse, & accurate perspexisse; qua in sententia vel decisione illi (sacerdotes) legibus ecclesiasticis antea curatissime perpenfis, idem hoc templum Vatnsfiordense perfectum beneficium esse, & abhinc in æternum permanere debere, edixerunt. Quam sententiam & decisionem nos approbamus, confirmamus, & audo.

oc stadfestum med rauksemð haufuddómkirkjuinnar í Nidarósi, oc í guds nafne allsendiliga styrkiu. firerbiódande strídlega aullum ok sierhverium hier imóte at tala edur giora oc til meire styrkingar oc stadfesti hier um festum vier vort insigle fyrir þetta brief skrifad uppá vorn gard í Þiorguin upp á sanðe birgittardag. Anno Domini millesimo qvingentesimo septimo.

Litr. F.

(f) **V**ii Eirrek med Guds náð erkeþiskup í Þrándheim oc páfaligs fætis Legatus Giorum kunnigt aullum þeim sem þetta vort brief há edur heyra ad vii haufum sied oc yferlest oc giorla siodad vegna vors virduligs bróðurs herra steffans med guds náð þiskups í Skálholsti, hvers sál gud náði. dóm oc úrfkurd yfer vatnsfiardarkirkju í lsafrde framm sagdan oc upplefin styrktan oc staudugan giordan med samþycke briefum oc insiglum margra kennemanna þess sama þiskupsdæmis, í hverium dómi edur vrfkurdy þeir haufdu ályktarord gefit. kirkivnar laugum sínásmugliga adur vnderfkodudum þessa saumu vatnsfiardarkirkiv vera oc eiga at blifa fullmekvgt beneficiu æfenlega hier epter. Saumuleidis haufum vii oc sied oc yferlest vors forfaudus erkibþiskups Gautonis, huers sál oc gud náde. stadfest-

---

& auctoritate Archicathedræ Nidarosensis in nomine Dei perfecte stabilimus, stricte omnibus & singulis prohibentes contra hæc loqui vel agere. In quorum maiorem Reverendi fratris nostri, Domini Stephani, Dei gratia Episcopi Skalholtensis, cuius animæ Deus propitiis esto, sententiam & decisionem de templo Vatnsfiordensis in lsa-fiordo, prolatam, recitatum, confirmatam, & consensu, diplomate, & multorum dictæ diæceseos sacerdotum sigillis munitam, vidisse, perlegisse, & accurate perpexisse; qua sententia vel decisione illi, legibus ecclesie in antecessum curatissime perpenis, idem hoc templum Vatnsfiordense merum beneficium esse, & abhinc in perpetuum permanere debere, edixerunt. Similiter & antecessoris nostri, Archiepiscopi Gautonis, cuius animæ Deus quoque propitiis esto, prædictarum sententiarum & decisionum

(f) Nos Ericus Dei gratia Archiepiscopus Thrandheimensis & Sedis Apostolicæ Legatus, omnibus has nostras literas visuris vel auditoris notum facimus, nos in gratiam Reverendi fratris nostri, Domini Stephani, Dei gratia Episcopi Skalholtensis, cuius animæ Deus propitiis esto, sententiam & decisionem de templo Vatnsfiordensis in lsa-fiordo, prolatam, recitatum, confirmatam, & consensu, diplomate, & multorum dictæ diæceseos sacerdotum sigillis munitam, vidisse, perlegisse, & accurate perpexisse; qua sententia vel decisione illi, legibus ecclesie in antecessum curatissime perpenis, idem hoc templum Vatnsfiordense merum beneficium esse, & abhinc in perpetuum permanere debere, edixerunt. Similiter & antecessoris nostri, Archiepiscopi Gautonis, cuius animæ Deus quoque propitiis esto, prædictarum sententiarum & decisionum

stadfestingarbref um fyrrfagða dóma oc vrfkurda, oc i guds nafne stadfestum vier styrkium oc staudugt giorum med þetta vort bref fyrrnefnda giorninga dóma oc vrfkurda vt i aullum þeim ordum oc articulis sem þeir innchallda med raukfeld hautuddómkirkiunar i nidarose oc optnefnda vatzfjardarkirkiu eiga at vera oc blifa æfsinlegt beneficium oc vnder valde oc veiflu Skáholltz biskups, fyrerbiódande aullum oc sierhverium hier i móti at giora eda. tala eda i nockurn máta at hindra so framt sem hann vill fordazt stridu oc álaugur af heilagre kirkiu. Datum in residentia nostra archiepiscopali nidrosiensis. Vigilia beati Andree apostoli. Anno domini millesimo qvingentesimo vicesimo sub nostris sigillis precentibus appensis.

---

decisionum literas confirmationis vidimus & perlegimus; Hinc in nomine Dei his nostris literis prædicta acta, sententias & decisiones in omnibus eorum, quæ continentur, verbis & articulis, autoritate Archiepiscopatus Nidarosiensis, confirmamus, stabilimus & rata habemus, ac sæpe nominatum templum Vatnsfjordense perpetuum beneficium, potestati & collationi Episcopi Skalholtensis obnoxium esse & permanere debere (jubemus), omnibus & singulis, contra hæc quocunque modo loqui vel agere, aut obniti, prohibentes, si modo illi sanctæ ecclesiæ animadversionem & rigorem evitare desiderabunt. Datum in Residentia nostra archiepiscopali Nidarosensi, vigilia beati Andree Apostoli, anno Domini millesimo qvingentesimo vicesimo, sub nostris sigillis præsentibus appensis.

SECTIO II.

De interno statu ecclesiæ, doctrina, ritibus
ecclesiasticis, re literaria & literatis.

CAP. I.

De statu Ecclesiæ & Religionis, aliisque eo spectantibus.

S. I.

Si rerum ecclesiasticarum censu veniunt, templorum & cœnobiolorum ditaciones, leges de decimis sine fraude dandis, armata Præsulum odia, Reliquiarum veneratio, anathematum proclamatio Sanctorum adoratio, miraculorum varia persuasio, horum omnium fatis ferax est historia Seculi, quod ordimur, a nato Salvatore, decimi quinti; Sin doctrinæ sanioris prædicatio, falsæ propulsatio, impiorum conversio, disciplinæ recta usurpatio, Episcoporum vita & doctrina pariter corusca, huc magis videantur pertinere, oppido pauca in medium afferenda habemus; Sequens enim Periodus sui asperitate & boni sterilitate, mali vero exuberantia lutea, sed inopia scriptorum, obscura appellari meretur. Sive enim Reip. Regimen Politicum, sive rei œconomica administrationem & statum, sive tandem rei Literariæ conditionem respicias, omnia hoc tempore degenerasse, & quasi interitum minari cœpisse, invenias. Monarchiæ etenim Dano-Norvegicæ multis quidem nominibus laudabiles fuere Reges, bellis tamen plerumque & aliis negotiis impliciti, longe difficilarum provinciarum, ut Islandiæ, parvam vel nullam curam habuerunt, nisi quod Præfectos qui vectigalia colligerent. constituerunt qui quam pauca Reipublicæ utilia, aut Ecclesiæ emolumento fecerint aut constituerint, ex eorum actis, supra expositis, manifestum est. Præterea epidemica illa pestis, quæ ineunte hoc Seculo in Islandia grassabatur insulam incolis ita privavit, ut tertia pars vix superesset quasdam vero parcecias & tractus pènitus evacuavit, unde factum est, ut artes, scien-

tia, & opera manuarum, tanta affecta sint iactura, ut nunquam postea pristino nitori restitui poterint; In his præsertim literarum studium, agriculturæ exercitium, falis confectio, commerciorum propriis navibus usus, aliæque, quæ omnia ad hæc usque tempora, si non ita, ut cum maxime floruerunt, saltem duraverunt, & aliquatenus exercita fuerunt, posthac vero obsoleta penitus interciderunt.

§. 2.

Et hic quidem fuit Reipublicæ status. Qui autem Ecclesiæ faciem & formam intueri desiderant, ut in cælo Ecclesiastico videbit tres simul pari candore coruscantes Soles, seu tria simul in uno corpore capita, 3. tres simul & semel Pontifices Maximos, unum Romæ, alterum Avenione, tertium Arimini sedentem, omnes autem invicem dissentientes, & mutuo anathematis telo pugnantes, quod etiam sæpius in capita didemata, integra Regna & Respublicas vibrare non erubuerunt; Ita etiam inter minora illa sydera, seu membra capiti proxima, inordinatos motus & exorbitantias observare licebit; Nam Nidarosensem Archiepiscopum duos simul candidatos, Marcellum Episcopum Skalholtinum & Henricum Kalteisen expetiisse reperimus, quorum tamen neuter voti compos factus est, imo ita indoctum Archiepiscopum, ut literas plane nesciret, quorum aliquos pariter ac prædecesores, Regibus contra mandare, eorumque Edicta conculcare, piaculo sibi non duxisse, exempla Aslaci & Olai sætis superque docent. Quod autem Archipræsules Nidarosensis Ecclesiæ Islandicæ utile præstiterunt, præter ordinationes quorundam Episcoporum, exiguum valde est, ut in præcedenti sectione exposuimus.

§. 3.

Horum exempla *Episcopi* Islandi haud defunctorie, non modo imitati sunt, sed etiam supergressi; habuit enim Islandia Matthæum quendam, qui nunc Skalholtinæ, nunc Holanæ fedi semet intrudere voluit; quanta primo dissidia, deinde odia, & tandem, si non alii obstitissent, inter Ogmundum & Jonam Arii filium cruenta prælia, de Episcopatu Holano, seu in eundem successione, commissa fuissent? Certum est, alterum 1300, alterum vero 900 armatorum in aciem produxisse.

Quantas

Quantas turbas Jonas Arii post Gissuri Einaridæ mortem, fuscitaverit, cum 300 armatorum cinctus, latronis instar, totam insulam pervagaretur, a rapinis, stupris & cædibus suos haud quaquam compescens, ex infra dicendis apparebit; Quantulam autem Regibus obedientiam & honorem habuerint, exemplo Stephani & Ogmundi, qui contra eorumdem mandata & edicta judicare & discernere non dubitarunt, satis elucescit. Jonas etiam Arii filius & Ogmundus cum suis asseclis, Christiano III. (glor. mem.) mandanti, ut novam, quam in Islandiam miserat, Ordinationem Ecclesiasticam reciperent, & eev legem observari curarent, rescribere non erubuerunt, Pontificis Romani esse ferre leges ecclesiasticas non vero Regis Daniæ. Nec modestius erga subditos sese gesserunt, immodicis enim, ob minimum quodvis delictum multæ & emunctionibus eosdem exhausterunt & enervarunt, quas si solvere detrectarent, aut obloqui auderent, primum gladio oris, seu anathemate percutiebant, quod si contemperunt, aderat mox os gladii, seu pæna corporalis; Hinc ut ad omnia parati essent, ingenti sæpius multitudine stipati visitationes Ecclesiasticas peragebant, imo, nunquam non armatorum globo, qui sæpius malefactoris constabat, semet cingebant, unde quotidiana fere rixæ, velitationes, nec raro homicidia, variaque scandalorum & injuriarum genera accidebant. Taceo quorundam apud exteros diutinas mansiones, qui commissi gregis nullam curam agebant, proventus per Quæstores collegisse contenti. Hoc tamen haudquaquam de omnibus promiscue dictum aut intellectum esse volumus, nam fuerunt sine dubio etiam inter hos viri pii & cordati, quorum navos genio magis & moribus seculi quo vixerunt, quam ipsis tribuendos censemus; Quidam vero ob brevitatem temporis, quo floruerunt, bonis an malis adnumerandi sint, ambiguum faciunt. Omnes quidem cœlibes, non vero omnes pari pudicitia laude vixerunt, nam ex Skalholtinis Jonam Gerichii, Svenum, & Sigismundum, nothos habuisse, memoriae proditum est; Ex Holanis vero Gottskalkus posterior & Jonas Arii, concubinas aperte & legitimarum uxorum loco habuerunt, ex quibus illæ tres, hic vero ad minimum sex liberos suscepit.

§. 4.

Ut Ecclesiæ Romanæ summum semper præceptum, summusque fidei articulus fuit *ecclesie ditatio*, ita eundem nostrates haud neglexerunt,

runt, quapropter etiam plurimi magnas corraferunt divitias; Reliquit enim Ogmundus Skalholtinus, præter ea, quæ templis aliisque nuncupaverat, villas & prædia tantum in Quarta occidentali supra 40; quod si in reliquis duabus tantundem habuit, emergit summa 120, quæ omnia Regio fisco accesserunt Olæus Rognvaldi 109 prædia Holanæ fedi pro salute animæ suæ legavit Jonas Arii cum filiis fere 200 villas acquisiverat, quarum plurimæ Regio fisco adjudicatæ sunt; Nec mirum, cum præter ordinarios ex fundis, qui ad cathedras pertinebant, reditus, emendi, vendendi, murandi, extorquendi, nullum facerent finem, ex legatis etiam & donationibus, decimis, annatis, cathedratico, & hospitalitate Episcopi, quæ jam postliminio, licet prohibita essent, introducere studebant, magnum quæstum capiebant, illis enim ex qualibet re lucri odor dulcis erat, ideoque negotia ad officium pertinentia haud perfunctorie exequiebantur, qualia erant, annuæ visitationes, encænæ & dedicationes templorum, baptismationes campanarum, confirmatio infantum, & id genus alia, nam pleraque horum aliquid lucri adtulerunt; sed de rudiorum informatione, verbi divini prædicatione, infirmorum exhortatione & consolatione, & talibus, quæ revera primaria eorum munia esse debuerunt, rarius actum & cogitatum fuit.

S. 5.

Ex talibus Episcoporum moribus & officii administratione pronum est de reliqui *Cleri vita & doctrina* divinare, fuisse nimirum inter eos nimis multos, qui Domino non servierunt, sed proprio ventri, per dulcia verba & assentationes, simplicium corda seducentes. Vitam multorum secularem magis quam sacerdotalem fuisse, documenta & acta publica sufficienter probant, legitur enim in illis de Abbate & Monachis in adulterio, plus simplici vice deprehensis, de sacerdotum adulteriis, furto, rapinis & homicidio, sed concubinatus Pastorum hoc tempore vix inter peccata habebatur, præsertim si indictam multam promte solverent. Hinc etiam Episcopi, cum in personam quamdam præbendam aliquam conferrent, haudquaquam concubinam habere, sed domi eam alere, severe vetuerunt, veriti forte ne sacer fundus tali conversatione contaminaretur, aut, quod verius puto, ne opes templorum concubinarum dispensatione dilapidarentur, hinc quidam non unam, sed plures alibi habuerunt,

runt, de quodam enim sacerdote memoriæ mandatum est, quod 30 nothos reliquerit. Sed sub ipsam Reformationem melioris notæ sacerdotes, Episcoporum exemplo, suas concubinas, legitimarum loco uxorum, habuerunt, quæ ut concubinarum nomen dedignabantur, ita uxoris sive conjugis titulus iis plane denegabatur, sed ejus loco *adjutrices* vocatæ sunt, quibus cum nihilo minus pacta dotalia contraxerunt, & nuptias, sed sine consuetis cæremoniis & benedictione pastorali celebrarunt, iisdem interesse, & easdem contrahere, non ipsos puduit Episcopos, ut exemplum Jonæ Arelonii docet, qui in tali negotio filii auspitem aut pararium egit, ut ex pactis dotalibus filii ejus Magni, sacerdotis Grenjadarstadenis, patet. Ad Pastoris exemplum, qualiscunqve fuerit, gregem semet composuisse non est improbable; De Magnatibus autem certum est, quosdam tres quatuor aut quinque habuisse nothos aut adulterinos, quandoqve etiam in incestu genitos, Quæ, etsi de multis, & forte magna parte, vera sunt, minime tamen ad omnes extendenda; nam idem ille Deus, qui pessimis temporibus septem millia in Israële habuit, qui coram Baale genua non flexerunt, etiam haud dubie non paucos, qui eum in simplicitate cordis invocarunt, & se a mundo immaculatos servare studuerunt, heic loci sibi reservavit.

§. 6.

Consistit *Pastorum officium*, ut omnibus patet, in pura verbi prædicatione & Sacramentorum secundum Christi institutum administratione. Quod doctrina salutaris perfunctorie, oscitanter, & corrupta a multis proposita fuerit, non est dubitandum; plurimi enim plane indocti erant & libris destituti, ideoqve eorum conciones seu orationes in cætibus publicis meræ fuerunt fabulæ, de miraculis Sanctorum eorumqve intercessione & operibus supererogationis, donationibus ad pios usus, emendis indulgentiis, cæremoniis rite observandis, & aliis ejusmodi externis actionibus. Sacramentorum, utpote actionum externarum & in oculos incurrentium administratio, minime omittebatur, quorum usum ex opere operato gratiam conferre pervasi erant: Ritus & cæremoniæ Ecclesiasticæ eadem quidem ac antea fuerunt, quarum unaquæqve vocula & minimi momenti actio summe necessaria & magnum continere mysterium censebatur, quæ omnia auditoribus explicare & fide-

liter instillare sacerdotes tenebantur; & ut de reliquis eo facilius judicari queat, unum aut alterum exemplum adscribere, non abs re putamus: Vox *Haleluja* non nisi in suprema lingua, ὦ: Hebraica, proferri potuit, quia denotat supremam laudem, quam oramus & speramus nos cum omnibus Sanctis canturos in altera vita; Idem etiam canticum quod *Sequentia* vocatur, significat, nam ab *Haleluja* deducitur; Pastor ad populum se met vertens, & dicens: *Dominus vobiscum*, notat ipsum Salvatorem, qui in terris conversans magnam nobis pacem annuntiavit; Responsura autem populi; & *cum Spiritu tuo*, idem est ac diceret: Dominus purget & sanctificet Spiritum tuum, ut pro nobis sanctas & efficaces preces effundas. *Κυψίε ἑλεησον* novies in quovis officio canendum erat, ad denotandum novem anglorum choros. Episcopus & Sacerdos ad altare accedentes se inclinant, in memoriam humilitatis Christi, qui factus est Patri obediens usque ad mortem. Lumen & liber primo ponuntur in dextero altaris cornu, quia primo Evangelium annuntiatum fuit Judæis, qui tum filii dextræ fuerunt, sed quod ad sinistram deinde moventur, notat, verbi prædicationem deinde factam gentilibus, filiis sinistræ. Quod dum Evangelium legitur, sacerdos erectus stat, & sine baculo, ostendit omnem nostram fiduciam in Evangelio repositam esse; Incensum vero thuris granum notat odorem bonorum operum. Unus tantum Sacerdos debet intonare *Gloria in excelsis*, deinde autem reliqui succinere, quia unus Angelorum nunciavit nativitatem Domini, totus autem Angelorum chorus reliquum hymnum cecinit. Qui Evangelium legit, debet contra boream semet vertere, quia Evangelium resistit diabolo, quem boreas adumbrat (a). His talibusque nunciis & quisquiliis gregem Domini paverunt, cujus farinae multo plura adferri possunt, sed hæc exempli loco promissæ, sufficere videtur.

§. 7.

Ineptus essem, si omnes & singulas hujus temporis cæremonias & ritus Ecclesiasticos integrum plane possentes volumen in hoc compendio enume-

---

(a) Hæc equidem antiqua sunt, & in *Libro Pœnitentiæ Sancti Thoralci* memorantur, sed cum ea antea non recensuerimus, & hoc tempore ut fundamentalis fidei Articulus rudioribus inculcarentur, hic inferere non piguit.

enumerare conarer, ne autem officii omnino obliti fuisse videamur, pauca tantum & maxime obvia, sed obiter tantum tangamus, quorum in præcedentibus aut nullam aut exiguam mentionem fecimus, qualia sunt: *Purificans* ille & ad veram pœnitentiam agendum, perfectamque peccatorum remissionem accipiendum *consecratus cinis*, qui ex combusta publice die palmarum, arbore aut ramo palmæ, in Islandia autem, ubi palmæ nulla copia, ex vulgari betula conficiebatur, deinde autem in templo sollicitè servabatur, hujus enim in quavis pœnitentia, ut & templorum enceniis, talibusque, magnus usus fuit, præsertim autem die cinerum cum solenne esset tali cinere aspergi, ubi non tacendum vulgarem etiam in defectu sacri illius cineris adhibitum fuisse, quo non tantum caput asperferunt, sed etiam in veræ sinceræque pœnitentiæ ac Christianæ humilitatis signum, sacculos eo repletos vestibus affixos portabant, eo sibi aliisque in memoriam revocantes pios quondam in sacco & cinere veram egisse pœnitentiam.

§. 8.

Nec minor *aquæ ad pœnitentiam* & purgationes, *necessitas*, quæ ideo, quovis die sacro certis caremoniis a sacerdote consecrabatur, & in vasculo ad fores templi exponebatur, ut quivis templum intrans, digito eadem madefacto, frontem pectusque cruce signare posset, hoc enim omittens, ut impius & impurus a sacro cœtu arcendus fuit, taceo consecratæ aquæ usum, in templorum purgationibus, obsessorum exorcizationibus, larvarum profligationibus, imo in quavis actione sacra maximum fuisse, hinc non tantum sacerdos quovis die Dominico post consecrationem aquæ, virgula eadem illita, quemcunque præsentem asperfit, cum recitatione verborum ex *Pf. 52. v. 9. Asperge me Isopo* &c. Curiosi autem aliquid consecratæ aquæ domum auferre solebant, eoque lares, seu domicilia & utensilia, imo etiam armenta ad omnia mala averruncandum aspergere solebant.

§. 9.

Majoribus plerisque festis solennis instituebatur *processio*, quæ talis fuit: primo sonantibus campanis aqua consecrata portabatur, eaque ob-
via

via quævis a sacerdote aspergebantur, sacerdotem sequeretur diaconus, candelabrum quoddam portans, ad minimum tres habens (a) candelas, horum utrumque duæ comitabantur personæ, hymnos a Diacono inchoatos succinentes; Sacerdos ut & Diaconus albas induti fuerunt tunicas lineas, quibus crux præferebatur. Cantus autem ad tempus accommodatus fuit ex. gr. Festo Paschatos de Resurrectione Domini; Natalitiorum de ejus Nativitate; Festis Mariæ ut diei conveniebat, Dominica Palmarum (nam ei etiam Processio competebat) de introitu Christi in urbem Hierosolymas, & sic de cæteris.

§. 10.

Una autem omnium processionum maxima & sola tantum in lege Ecclesiastica omnibus injuncta (b) incidens in 25 Aprilis, quod festum

- (a) Candelabrum seu Lychnuchus, quem portabant, vocabatur *upphaldsfljka*, longa scilicet pertica, planum habens pedem, ita ut sine fulcro in terra & pavimento, si opus esset, consistere posset, supra eandem erant in minimis tres, sæpe sex, & quandoque novem candelæ; ternarius autem numerus in omnibus hisce sollicitè observari debuit, ut ubique representaretur sacro Sanctæ Trinitatis mysterium, quod eo fiebat efficacius, quo plures ternarii numeri concurrebant, vide supra Period. 2. Sect. 2. cap. 1 §. 30. Tom. 1. pag. 152. Hinc hodieum in quibusdam templis videntur tales Lychnuchi (*Upphaldsfljkur*), ad tres recipiendas candelas aptati, in ipso autem Cathedrali templo Skalholtensi unus superest, novem candelarum capax, quæ exoche matri omnium-diocæseos templorum congrua videtur.
- (b) Ita hac de re *Fus Ecclesiasticum Thorlaco Ketillianum*: "Gagndaginn eina skulum " ver hallda at helgi lein þvattdag oc fasta. nema hann verdi á páskavíku. edr á " kirkiudegi. Þá er rett at lafa tvímælt oc xi kíot nema hann beri á páska hina " helgu daga. edr drottins'ag. " Id est: *Diem rogationum solitarium quoad sancti-*
sationem, diei dominicæ instar, jejuniis præterea, nisi ille in septimanam paschatis vel
natalem templi inciderit, observabimus; Hoc in casu cibum, carne excepta, his su-
mere licet, quæ (velci non licet), nisi ille in dies paschat's festos vel diem dominicam
inciderit. Sed *Fus Ecclesiast. Arnanum* ita: "Gagndag hinn eina skulum ver " hallda at helgi lein þvattdag. oc eta einmælt hvítt. oc gánga med krossum. nema " hann beri á páskavíku. " Id est: *Diem rogationum solitarium diei dominicæ in-*
star sanctum celebrabimus, lactiniis semel per diem vescamur, & cruce sequamur,
nisi ille in septimanam paschat's incidat. A quibusdam hocce festum vocatur *gáng-*
dagrinn Mikli, seu magnus ille processionum dies, ab aliis autem *gagndagrinn eini*,
 five dies commodi solitarius, ad distinctionem *gagndaga i gagndagavíku*, five bidui
 ante

festum communiter vocabatur *gagndagur*, seu dies commodi, tunc enim non tantum quivis sacerdos singularibus adhibitis hinc cæremoniis, prælata scilicet aqua consecrata, cruce & ante memorato lychnacho, sine alba, librum tantum & lumen manu tenens, & preculas quasdam secum susurrans, totum cœmeterium univèrsa concione subseque, suas itidem preces murmurante, circuire debuit, erectis in cœmeterii summitate septem crucibus, coram quibus prætereuntes summa veneratione semet incurvare debebant, sed etiam quivis paterfamilias, cum familia, quæ sequi potuit, totum suum territorium, ignem secum ferens, cum lumina adhibere non posset, circuire, & illo fines, & omnia quæ illis includebantur, lustrare debuit.

§. II.

Quantis nœniis & traditionum quisquiliis *Theologiam dogmaticam* conspurcaverint, sequens exemplum Articuli de Descensu Christi ad inferos abunde docere potest, quem quidam hujus Seculi non incelebris

---

ante festum ascensionis, illa enim septimana vocata fuit *gagndagavika*, septimana commodi. Quæ scribenti, in mentem recurrit me audivisse vetusiam quandam de-crepitam, cum sacram cenam accepisset, orantem protulisse: *Domine mi! fac me participem omnium commodorum* (gagn) quæ acquisivisti, cum in cælum ascenderes die Jovis in hebdomade dierum commodi (sintudaginn i gagndagaviku). Hujus autem hebdomadis dies Lunæ & Martis, simili, licet non eodem plane modo celebrandi erant. *Jus Eccles. Cap. 24.* "Frá páskadeginum fyrsta skylu vera vikur" "simm til drottinsdags þess sem gagndagavika hefst upp. Annan dag viku i gagn-dögum oc þridia dag skal halla at helgi sem þvattdag. ganga um bæ sinn oc" "tán med vigdu varne krossum oc þenahaldi. Midvikudaginn skal fasta vid þurr-" "an mat bædi fetumönnum ok vinnuönnum enn tva daga hina fyrri skil eta" "einmalt oc hvit nema krossnesslo edr kirkindag beri á annan hvern: þá er loft" "at hafa tvímalt. oc ei slátr." Id est: *A feria prima pascator usque ad diem dominicam, quæ hebdomadem dierum commodi orditur, sunt septimane quinque. Feria secunda & tertia hujus septimane, diei inslar dominice, sanctæ celebrantur, villas tunc & campos, aqua consecrata, crucibus, & precationibus adhibitis, quivis circumito. Feria quarta jejunium siccum observetur, tam a vitam sedentarium agentibus, quam operariis, duobus autem diebus præcedentibus, lacticiis semel vesci licitum est, nisi in alterutrum, festum Crucis aut Natalis templi, incidit, quo in casu cibum, non tamen carnem, bis sanere conceditur.*

bris poëta nobis hoc modo exhibuit. Salvatore in cruce animam ponente, Satanas condemnatis in inferno hanc suam de Caristo reportatam victoriam, & quod brevi illuc æternum excarnificandus adventurus foret, se in ipso totum mundum superasse, fractum jam esse & submissi animi, neque posthac contra suam sapientiam & potentiam quicquam valiturum, intensissimo itaque frigore & æstu aliisque cruciatibus plectendum esse, magna cum exultatione annunciavit. Quæ reliqui dæmones audientes, contra ejus spem graviter perturbati sunt, dicentes se hoc nuncio haudquaquam lætari, probe enim se ejus potentiam cognitam habere, qui eorundem quondam integram legionem fugavit & in infernum detruserit; nihil itaque læti aut boni ex ipsius adventu sibi proventurum. Quibus ille perceptis, in draconis formam conversus, uno momento animam salvatoris a corpore exeuntem deglutiendo, rem totam confecturus, in crucem surrepsit; sed cum eo ipso momento latus Domini hasta militis apertum fuerit, unde immensa Divinitatis vis exit, vertigine percussus in infernum prolapsus est, agnovitque tandem se non vicisse, sed revera victum esse; claudi itaque portas inferni & quam fortissime finari jussit; ne adveniens Rex gloriæ eas effringere posset. Quæ cum ille pronuntiasset, omnes reliqui diaboli furore quodam perciti ob rem tam male gestam, & quod Christum tam potentem Dominum, qui magno propediem cum exercitu sit adventurus ad destruendum infernum, irritaverit aut illexerit, in ipsum Beelzebubum irruerunt, verbisque & verberibus male mulctatum ex inferno clamantem & eulantem invitum extraxerunt, foresque occluserunt. Quibus gestis, terribilis Angelorum Regis vox ad portas inferni audita est, jubentis, ut fores cito & sine mora aperiant, quo intrante, totus infernus contremuit, ignis infernalis, dum Christus mortem ab ipsis diabolis conculcari curavit, extinctus est. Quo factò Adamum propria manu tenens, Evam autem maritum amplexam, reliquosque Patriarchas unum alteram continuo ordine comprehendentes, inde eduxit (a).

§. 12.

(a) Ne hæc allata pro figmento tantum politico, aut ampliatione agnoscamus, similia in eorum temporum scriptis occurrentia prohibent. Poëmata etiam talia apud plebem divina fere gaudebant auctoritate.

§. 12.

Nec omnino omittendum censemus, quod *Iconolatvia* & *invocatio Sanctorum* nunquam magis inoleverit, quam sub ipsam Reformationem (a) seu Religionis mutationem; Tantus etiam tunc ad Sanctum Thorlacum, Divum Jonam, & Bonum Gudmundum multitudinis confluxus fuit, quantum antea nunquam; Similiter etiam ad crucem Kaldararnesensem, Mariam Hoffstadensem, & alia loca, quæ sanctas reliquias servare putabantur. Quantum Gudmundi intercessioni rudis plebecula tribuerit, inde colligi potest, quod quidam Episcopus Holanus moriens, animam suam illi & Sancto Johanni commendaverit, & anno 1525, cum Olao Archiepiscopo Nidarosienfi de eius canonizatione egisse se, illamque propediem futuram spondidisse, affirmaverit Jonas Arii filius; quod paulo post interveniens Reformationis negotium impedivit (b). Moris etiam erat, ut qui Deum laudaret, invocaret, aut ei gratias ageret, eidem Sanctum suum tutelarem a latere poneret; ex. gr. *Ita me Deus & Sancta Virgo juvet! In nomine Dei, Divi Olai & omnium Sanctorum! Laus Deo & Sancto Martino!* &c. (c).

§. 13.

Crucis veneratio a primo Religionis Christianæ in Islandia exordio, semper quidem magna, sed hac tempestate maxima fuit. Exstant hac de re plura poemata, sed unum reliquis celebrius hoc temporis tractu conscriptum, ex quo liquido constat, Crucis divinum honorem & invocationem attributam fuisse, nam postquam auctor Crucis auxilium invocaverat,

Z z 2

caverat,

- (a) De invocatione Sanctorum & divino honore illis attributo, irrefragabile testimonium ferunt Litaniæ, sive preces publicæ, quarum unam ex codice membraneo exscriptam, vide ad finem Capitis Litr. A.
- (b) Hinc etiam Author *Vitæ Gudmundi Boni* asserit, Islandiam nulli terræ, quo ad splendorem & præcellentiam Indigerum indigenarum, cedere. Gottskalkus Nicolai animam suam moriens commendavit *Johanni & Bono Gudmundo*, Teste *GUDBRANDO* Episcopo Holano in *Apologia pro Jona Signundi*.
- (c) De cultus Sancti Martini introductione in Norvegiam & Islandiam, vide *Ol. Trygg. Vit. Part. 2. cap. 18.*

caverat, & ut sibi æternam salutem impertiri vellet, oraverat, recitat atque de ligni crucis, in quo passus est mundi Salvator, origine fabulam, scilicet, quod Angelus custos Paradisi, Setho Adami filio tria grana traderit, ori morientis parentis inferenda, ex quibus, procedente tempore lucus in formam crucis enatus, ætate Davidis inventus, in aulam portatus, ibidemque auro & purpura ornatus, maximo in honore habitus fuerit, usque dum Regina Sibæ, quæ Salomonem invisum auditumque Hierosolimam venit, aspectu luci contristata & lacrymas tenere non potens, Regem certiozem fecerit, quæ fata hunc lucum essent mansura, scilicet, quod in quodam illius ligno ipsius Dei Filius, totius mundi salvator, olim suspendendus & crudeliter necandus foret. Quod prævertere volens sapientissimus Rex, lucum extemplo excisum in profundam limosamque paludem detrudi curaverit, unde tandem, exhibito in carne generis humani Redemptore, putredini proximus extractus, tandemque dudum destinato usui adhibitus fuerit. Recitat deinde, recentiozem, sive fabulam, sive historiam, quod ab Helena, Constantini Magni matre, inventa & agnita fuerit, in qua Dominus vitam posuit, crux, cujus super omnes alias sanctas reliquias, sanctitas & virtutes prædicantur, nempe, quod dæmones abigat, ægrotos & faucios sanet, pauperes dicit, oppressos a periculis liberet, procellarum & ventorum vim cohibeat, ensium aciem hebetet, sanguinis profluvia sistat, & id genus alia, quæ omnia enumerare piget; Tandem ab eodem Poëta vocatur Crux lumen regionum, vita spirituum, honor Angelorum, hominum auxilium, quæ, ut pro nobis in iudicio intercedat, & cujus in æternum maneat honor, votis ardentissimis expetitur (a).

S. 14.

In templo Kaldaranesensi intra Toparchiam Arnesensem ad fluvium Olvesaa in diocesi Skalholtina Crux erat eximie magnitudinis, & ut putabatur, summæ sanctitatis. Ad hanc quovis vere & autumnus, ut diebus Crucis venerationi dicatis, præsertim vero tempore autumnali, circa 14 diem Septembris, seu Exaltationem Crucis, ingens mortalium multitudo confluere solebat, quorum nemo, nisi mendicus esset, vacuis manibus

(a) Conf. supra pag. 360. not.

manibus apparuit. Hac occasione accidit, circa Annum 1518, ut navis quæ 9 aut 60 hujus modi religiosorum transvehabantur, nimio pondere depressa, in medio fluvio mergeretur, omnes autem vectores, inter quos fuit Bodvarus sacerdos Gardensis, vir non infimi nominis, aquis absorberentur (a). Præterea in Toparchia Skagafjordensi, intra Dioccesin Holanæ, in templo quod Hofstadi erat, Icon seu simulacrum Sanctæ Virginis, vocatum *Hoffstada Maria*, justæ femineæ staturæ, apprime vestitum, auro & argento coruscans, collocatum fuit. Huc, similiter ac ad Crucem Kaldadarnesensem quovis Mariæ festo magna undiquaque religiosorum multitudo, vota, aut facientium, aut solventium, aut etiam opem Divæ implorantium, confluere solebat; nemini tamen, nisi extremæ paupertatis, sine aliqua oblatione pro modo facultatum apparere licuit (b). Quidam vero ditiorum ut auxilium & exauditionem Mariæ Hofstadenfis debiti aut depositi instar in promptu & numerato semper haberent, certum tributum sibi indixerunt, quod ei quotannis expendebant; Horum unus fuit Teitus Nomophylax, qui pro felici rerum successu, quovis anno fordam, seu vaccam præstantissimam, dono ipsi dedit.

§. 15.

Mariolatria, quantum hoc tempore inoleverit, indicant ejus simulacra hodieum passim obvia, ut & encomia & epitheta, quæ in hymnis, vulgo *Maria-vigil* ipsi attributa occurrunt, qualia sunt: *Regina cæli, pulchra gemma polarum, gloria sanctorum, tutamen fidelium, flos florum, sulus anxiorum, peccatorum consolatrix, mater miserorum*, & plura ejusdem farinae, quæ longum foret enumerare. Omnes autem Mariæ Encomiastas longo post se intervallo reliquit *EYSTEINUS* Monachus, in poemate, quod *Lilla* vocatur, cujus tanta habebatur sanctitas & necessitas, ut quidam id quotidie, quidam minimum semel quavis hebdomade clara voce recitarent,

Z z 3

rent,

-
- (a) Crucem Kaldadarnesensem anno 1548 sustulit Gissurus Einari filius, Episcopus Skalholtinus meritisissimus, dissecuit autem, & in favillas redegit, Gissavus Jonæ; In cujus locum jussu & auctoritate Brinjuli Svenonii substituta est altera, earum, quas in Islandia conspiciere licuit, maxima, quæ tamen nemini hodie scandalo est.
- (b) Mariam Hofstadensem abolevit Olaus Hiaki filius, primus apud Holanos reformatæ religionis Episcopus.

rent, quique id neglexerint, parum pietatis habere censerentur, adeo, ut multis symboli loco esset, & fere pro publica confessione fidei haberetur (a).

§. 16.

Tandem etiam *publicæ* & *privatæ* *precationes*, quæ tum temporis in usu erant, hic sibi locum vindicant, quas, si omnes adscribi curaremus, nauseam lectori moturas haud immerito timendum esset, harum itaque paucas tantum, easque non valde prolixas adducemus, quasdam ex codice pergameno antiquo (b), reliquas ex antiquis apographis cartaceis, quædam etiam harum per oralem traditionem ad nos pervenerunt (c).

§. 17.

Indulgentias nostrates Episcopi templis & simulacris ita concesserunt, ut qui in illis legeret *Pater noster*, *Ave Maria!* aut tale quid, 40 dierum indulgentias haberet, quibus populares non contenti, de aliis & extraneis adminiculis sibi prospexerunt; Quorum non ultimum fuit oratio satis prolixa, quam Angelus quidam Leoni Papæ (si Diis placet) tradidit, ille autem Carolo Magno transmisit, cujus præloquium in libro membraneo, qui inter schedulas nostras latitat, ita se habet: *Hujus pre-
cationis autographum Angelus ex Paradiso Sancto Leoni Papæ attulit* (d),
jubens

-
- (a) Hoc poema, cum paulo prolixius sit, infra ad finem hujus Sectionis exhibebimus. Cæterum conf. supra Tom. I. pag. 587.
- (b) Vid. ad finem Capituli Litr. B.
- (c) Vid. ibid. Litr. C. Plures quoque hujus generis preces habentur in S. V. HARBOE *Afhandling om Reformationen i Island in Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 289. 290.
- (d) Authoris eruditio inde patet, quod Leonem Magnum, qui anno 461 decessit, Carolo Magno synchronum facit, qui anno 814 mortuus est; Nec juvat hoc ad Leonem III. referre, qui anno 795 Papalem thronum ascendit, & Carolus Magnus anno 800 Augustum appellavit, cum ingens illa clades, qua Carolus a Vasconibus in saltibus Pyrenæis affectus fuit, quam noster vocat prælium Roncevalleſe, ad annum 778
fit

jubens, ut indicet Regi Carolo Magno ad prælium Roncevallense iuro, literas hæc; earundem portatorem ab omnibus ejus tam spiritualibus quam corporalibus hostibus, ab igne & aqua, a tonitru & igne celesti, malis spiritibus, furibus, homicidiis, submersione & malis somniis liberaturus fore, quem nec ipsa mors, nisi confessis peccatis, absolutionis & eucharistiæ participem factum, opprimere poterit, a membrorum tremore & titubatione semper immunem futurum, qui nunquam injuste judicetur, a quoquam insons odio nunquam habebitur, nec in quoquam periculo interibit; mulier parturiens brevi vivum edet partum, qui sacri lavacri particeps fiet, ipsaque sanctitati restituetur: quæ omnia subsequentiæ Domini & Salvatoris nostri nominum & epithetorum virtute & nomine sient. Deinde sequitur ipsa precatio, continens fere 200 nomina, epitheta, & attributa divina, partim lingua Hebræa, partim Græca, Latina aut Islandica. His subjunguntur septem Angelorum, & illis denique pleraque Apostolorum nomina cum aliquali explicatione, adjunctis votis & precandi formulis ex sacra scriptura deprecantis. Quibus tot tantisque hujus precationis portatoribus datis promissis, alii adjiciunt haud minora ejus lectoribus assignata, nam cuicumque eandem legenti dicunt hunc Papam M. dierum dedisse indulgentias. Sanctum Gregorium Papam quinque tales precationes composuisse, & eas legentibus 20 millia 24 annorum 24 dierum indulgentias largitum esse, creditum est; Quibus, Sixtus 4 orationes & collectas addidit eoque modo indulgentias duplicavit, ita, ut tandem existerent 40 millia 48 dierum indulgentiæ. Sed circa annum 1518 in Islandiam venit celebris illius Arcemboldi indulgentiarum venditoris emissarius, qui Regionem circumiens, publice eas vendidit; Hæc, ad indicandum immanis superstitionis & indulgentiarum hac tempestate adolescentem abusum sufficere videntur (a).

§. 18.

fit referenda, adeoque 17 annis ante ejus Pontificatum sub Adriano I. acciderit. Gregorius autem Magnus mortuus est 504, ubi non diffidendum, in quibusdam exemplaribus legi Georgium, qui inter Pontifices Romanos non invenitur.

- (a) Fecerunt tamen sine dubio, qui harum ineptiarum utilitatem perspiciebant, sed oppido pauci, quorum quidam proprio lucro vel honori vellicantes veritatem in injustitia detinuerunt, ex gr. Episcopus Stephanus, qui indulgentiis Papæ vendendis se tantum non opposuit, sed ipse eas haud parce rudiori plebi dispersit. Vid. infra Sect. 3. cap. 9. §. 3. 13.

§. 18.

Cum hæcenus de perantiqva (a), & nescio magisne ridicula, quam perversa, majorum de semidiis pervasione, ne verbum quidem fecerimus, hic tandem, cum hac præsertim ætate ad fastigium quasi pervenerit, & ut verus ac necessarius Religionis articulus, creditum fuerit, dari genios aut Semideos, nostra lingua *Alfa* & *alfafolk* vocatos, vel tribus tantum verbis tam famosum figmentum attingendum videtur. De eorum essentia & origine variant Auctores, quidam enim a Deo immediate & sine parentum interventu, ut spiritus quosdam, creatos esse volunt, quidam vero ab Adamo, sed antequam Eva condita fuit, prognatos esse perhibent, tandem etiam nonnulli ad aliud hominum genus, sive Præ-Adamitarum prosapiam referunt, quidam illis non tantum corpus humanum, sed immortalem etiam tribuunt animam, quidam vero mortalem tantum spiritum animæ loco illis assignant, unde blatero quidam (b) in schediasina de illis scripto vocat eos nostrum *Half-kyn* (semi-homines). Hæcce geniorum gens, scilicet, quæ in Islandia & circa eandem habitat, ex talium naniarum venditorum mente, magistratum habet politicum eodem fere modo institutum, quo ipsi regionis incolæ, cui duo præfunt Reguli, qui per vices altero quovis anno, una cum subditorum quibusdam in Norvegiam, ipsi gentis Monarchæ, qui ibidem habitat, semet futuri enavigant, illi de subditorum fide, continentia, & obedientia,

-
- (a) Originem hujus superstitionis quidam a gentilibus derivant, & Paganismi reliquias esse putant, quos etiam genios aut Deastros, lapides & montes incolere credidisse certum est. Quidam vero Monachorum fabulis eandem adscribunt, qui eandem ex proprio cerebro potulerint, qualia sunt: *Somnium Katle*, *Gullkari Oda*, *Modari fabula*, aliæque ejusdem farinae; Nostra sententia est, originem quidem a gentilibus manasse, sed Monachos suo more ex antiquis fabellis & Præadamitarum doctrina historias fecidisse, quas rudioribus pro veritate vendiderunt.
- (b) Plura quidem hujus argumenti circumferantur scripta, qualia sunt *Fiaandafela*, 3: de moniorum terror, auctorem agnoscens notissimum circumforaneum *JONAM GUDMUNDIUM*, per ironiam communiter dictum *Doctum*, de quo Vir Doctiss. Magistr. *BRYNJ. SVENONIUS* in Epistola ad Wormium, vide *WORMII Epistol. 970*, pag. 1050, ita: *Jonas Gudmundus ere diratus, verius quam rude donatus, sibi & aliis inutilis in angulo consenuit*. Præcipuum autem Schediasima de *Alfis* & *Alfheimum* 3: de Semidiis eorumque habitaculis, eidem auctori vulgo attributum, nostro judicio est scriptum nullius pretii, & meras nugas continens.

entia, verax dicturi testimonium, hi vero, magistratum aut Regulos, si iustitiæ aut bonorum morum limites transgressi fuerint, accusaturi, qui criminis aut iniustitiæ convicti, statim officio exuuntur, aliique iisdem substituantur; iustitiæ enim, & æquitatem præ aliis virtutibus gens hæc colere fertur. Hinc licet valde, præsertim verbis & imprecationibus, potens sit, raro tamen nisi læcessita aut injuria affecta hominibus nocet. Irritata autem horrendis inimicos diris ac pœnis ulciscitur. Recens præterea natis & nondum baptisatis Christianorum liberis, ne suis, quos mente, viribus, forma aut aliis dotibus invalidos futuros prævident, illorum loco substitutis, eosdem suffurarentur, magnum semper creditum est imminere periculum, quales supposititii semideorum liberi communiter vocabantur *umskiptingar*, unde nutriculis & obstetricibus jugiter vigilandum, & infans, usquedum baptismo potiretur, firmiter ulnis tenendus fuit, ne tali permutationi ullam præberent occasionem, & hinc est, quod vulgus stultos, fædos & inciviler sefe gerentes "Um-skiptinga, eins og hann sie kominn af álfum" id est: *supposititios, quasi ab Álfis genitos, vocare solet.* Rupibus, tumulis, colliculis, & ipsis etiam maribus pro domicilliis utuntur, quæ intus nitida, omniaque domus utensilia ad munditiam accommodata sunt, domum quandoque homines invitant, præcipue autem Christianorum conversatione delectantur, quorum quidam cum eorum filiabus aut fororibus, quas non minus salaces quam formosas esse ferunt, congressi sunt, & ex iisdem liberis susceperunt, quos sacra lympha, ut immortalem plane, & quæ salvari posset, accipiant animam, ablui omnino decet, quid, quod? quasdam eorum mulieres legitimo conjugio cum quibusdam hominibus conjunctas perseveranter cohabitasse, & bene quidem initio, sed malo plerumque aut tragico fine rem gessisse, fingere non erubuerunt. Armenta eorum, si non quidem numero sunt permulta, magnopere tamen quæstuosa, quæ pariter ac domini invisibilia sunt, nisi quando apparere placet, quod sereno aëre & splendente sole plerumque fieri solet, nam cum intra suas habitationes solem non videant, in apricum sæpe expatiantur, ut solis fulgore exhilarentur. Hinc etiam mortuorum Regum & Magnatum loculi, quales sunt oblongi lapides, qui passim in resquis & salebris conspiciuntur, sub dio & in solis conspectu semper jacent. Domicilia & habitationes non secus quam homines subinde mutant, idque ipsa novi anni nocte prima, unde harioli & ardeliones quidam hæc nocte

in compitis excubare solebant, ut variis & ad id destinatis, adhibitis exsecrationum formulis, a transeuntibus futurorum revelationem exprimerent (a), reliqui autem talium non periti, præsertim familiarum capita, hoc vespere liberis & subditis severe injungebant, ut eadem nocte verbis & factis graviter & modeste se gererent, ne invisibiles hospites, & futuri forte proximi & accolæ læderentur, aut quodam modo offendi possent, hinc cubitum euntes, quidam nec exteriores domuum, nec cænaculi, fores claudebant, sed accenso lumine instructaque mensa, adventitios aut adventuros, appositis, si placeret, frui jubebant, intraque sui territorii fines, si ibidem habitare allubesceret, salvos ac sospites; sibi que faventes vivere optabant. Ut perantiqua est hæc superstitiosa persuasio, ita diu & ad patrum fere memoriam apud quosdam viguit.

§. 19.

Quæ hucusque retulimus, non omnia ita nova sunt ac si hoc demum tempore inventa sint & in usum venerint, quædam enim prioribus seculis non ignota fuerunt, licet inter necessaria non numerarentur, sed hoc demum tempore superstitioni maxime dedito, omnia una cum antea recensitis & forte pluribus quæ nostram diligentiam effugere facile poterunt, ut summe necessarii & fundamentales Religionis Articuli observabantur. In reliquis autem perparum mutatum invenimus; *Ceremoniæ* enim, *Ritus* & *Ordines Ecclesiastici* iidem prorsus fuerunt, nisi quod *Excommunicatio* jam triplici modo fieri cœpit, primo per publicum judicium, quando Episcopus cuidam dicam scripsit & ex sententia judicum, ipso quod commiserat peccato aut facto excommunicationem promeruisse pronuntiavit, quam (scilicet ne actu & formaliter excommunicaretur) si effugere voluit, mulcta ei statim erat solvenda, poenitentia ex Episcopi præscripto agenda, & absolutio petenda, quod si subterfugit; sequebatur excommunicatio minor, quæ scripto fiebat & publice per totam provinciam proclamabatur, tandemque, si non intra constitutum tempus

---

(a) Qualis fuit famosissimus ille *JONAS KRUCK* qui Seculo 15 vixisse perhibetur, cujus prophetia dicta *Kruckspså* de mutatione Religionis aliisque futuris, a talibus feniidiis illi revelatis, circumfertur, quæ nugæ, ab inepto quodam Brynjulfi Svenonii, yri laude meliore digni, præcone, circa vel paulo ante annum 1665 revera scriptæ sunt.

tempus se submisit, ultima illa & maxima ab ipso Episcopo ore & opere, assistentibus 12 sacerdotibus, accensis candelis & sonantibus campanis addebatur, ut ex ipsa historia & Episcoporum actis abunde patebit (a).

A a a 2

Eidem

- (a) Conf. supra Period. 2. cap. 1. §. 23. Tom. 1. pag. 145. Magnam his lucem adfert formula excommunicationis a Jona Arij Gislao Jonæ, postmodum Episcopo Skalholtensi inflictæ, quæ talis est: *Omnibus & singulis has literas visuris & audientis, salutem dicimus; Nos Jonas, Dei tolerantia Episcopus Holana & Vistorator Skalholtine diæceseos, item a Sanctissimo Patre Papa Constitutus Index omnium Casuarum Papalium quæ orientur & orta sunt in Islandia, nec per legitimas Quiritantias olim compositæ & sopitæ sunt, notos facimus subsequentes Articulos, quos tu Gislao Jone locutus fuisti. 1) Ausus fuisti talem proferre blasphemiam & detestabilem loquendi modum Beatam Dei Matrem, Sanctam Virginem Mariam potentiorum non esse quam alii vulgares & egenas Virgines, illosque esse servos Diaboli, qui credunt eam pro Christianis intercedere, illis adesse, & quidquam auxilii ferre. 2) In Generali Synodo, & in ipso templo Skalholtensi in legum contentum & suppressionem te nunquam Juri Romano esse obsecuratum, aut Episcopo obediendum, qui mitram ferret, aut Monachus esset. 3) Christianos homines falsam Religionem docuisti, & propagasti. Cum igitur recitati Articuli tibi probari possint, & vere evictum sit, ut supra dictum est, te & fecisse & dixisse; hac tibi die diximus, jubemusque sine omni mora aut effugio, ut ad nos venias, ubi & quando nos assequi poteris, ob dictas causas nostram petemus gratiam & conciliationem. Tres tibi admonitiones ponimus, quarum unque quingque dies concedimus: Si autem statuto tempore ad dicendam causam ad nos venire neglexeris, noscæ te interdictioni a sacris & perfectæ devotioni obnoxium esse, quæ, & verbis & factis promeritis es. Prohibemus ergo ne posthac templum intres aut quidquam sacerdotalis officii peragas, excepto quod tuas horas legere liceat, tamen submissa adeo voce, ut nemo eam audiat; Prohibemus etiam omnes christianos homines ullum commercium, mercaturam & conversationem tecum habere, tecum dormire, edere aut preces pro te effundere, excepto, quod pro tua emendatione orare liceat, prout Jus Ecclesiasticum mandat & indicat: Si qui ofendantur, salutant, orant nunquam ferunt aut sermones publice ferunt, cum quoquam Papalem excommunicationem promerito, minorem excommunicationem sibi contrahunt debereque nullas pro tali conversatione pendere. Nisi tu post unius mensis tempus exactum, a quo has nostras literas audieris, te excusatum & emendatum ad nos accedas, justis causis inducimur, invocata Spiritus Sancti gratia, perfectæ te diris devovere & excommunicare hinc pertinentibus verbis quæ Sanctus Rex David protulit, & Sanctissimi Patres Pape & alius christiani Magistratus constituerunt & injunxerunt. Si quid autem impediementi intervenit, quin munia nostra erga te perficere poterimus, certe æternæ maledictioni obnoxius es, nisi legitime accipias absolutionem. In testimonium & confirmationem his literis nostrum appendimus signum. Holis in Hialtadal. Anno 1550. Hinc patet, non duplicem tantum ut prioribus seculis hac tempestate excommunicationem, sed triplicem in usu fuisse, nam*

triplex

Eidem innodati, omni quidem tempore pro Episcopi beneplacito absolvi potuerunt, sed maxime usitatum fuit, eosdem die Cinerum, facta in conspectu Ecclesiae confessione, absolvere & *penitentiam* publice injungere, quam, subsequente Quadragesimae tempore tali pietatis operi praefertim destinato, publice agerent, ut eo absoluto, Die Paschatos corpus Domini accipere possent; Quod si ob praegnantes aliquas causas fieri non potuit, huic operi destinatus fuit dies Viridium, ut postmodum, seu Die Soteriorum, coram tota Ecclesia penitentiam agentes, seminudi, sacco & vilissimis centonibus aliquatenus tecti ad plagas & sanguinem usque flagellarentur & misere excruciantur, quod eo majori ratione a lapsis exigi potuit, quod stantes etiam, in memoriam aut ad imitationem Dominicae passionis eo die jejuni, fordidati, & nudis pedibus incedentes variis modis corpora quandoque virgis & scuticis castigabant (a), adeo ut infantes

---

triplex hic memoratur. *Minor, Major & Maxima*. De *Minore* seu *Minima*, loquitur Episcopus his verbis: *si quis* &c. scilicet *cum excommunicato conversantur; Minorem sibi contrahunt excommunicationem debentque* &c. *Majorem* dat, sicutque ante oculos ipsam Diploma. De *tertia & Maxima* loquitur, dicens: *Iustis causis inducimur, advocata Spiritus Sancti gratia perfecte te Diris devovere & excommunicare huc pertinentibus verbis quae Sanctus Rex David protulit, & Sancti Patres Papae* &c. Erant haec dicta ex Psalmis Davidis, libris Moisaicis, & aliunde collecta, praesertim vero ex *Deut.* 28, & *Psalms.* 109. Conf. supra Per. 2. Sect. 1. cap. 1. §. 23. Tom. 1. pag. 145. Id tantum moniti dignum putamus, quod haec excommunicatio *Major* seu *Maxima*, de qua hic sermo est, a reliquis quas vidimus (conf. loc. cit. & infra Sect. 4. cap. 5. §. 6.) in eo differat, quod campanarum soni & candelarum extinctionis in *Maxima* excommunicatione usurpare solitorum non meminit, quod tamen apud Papicolas in tali actu fuisse usitatum certo certius est. Conf. praeter alios Perillustr. *PONTOPPID. Annal. Eccles. Dan.* Tom. 2. pag. 759. & *JOH. WOLFG. JÆGERI Hist. Ecclesiastica Polit.* lib. 6. cap. 1. ad annum 1616 ubi tale quid adfert, dicens: *Nee Pontifex amplius moratus, nigram candelam manibus tenens eodem in loco terribilem excommunicationem in M. Antonium de Dominis pronuntiavit.*

- (a) Cum perantiquus sit hic mos & a primis Religionis Christianae in his Regionibus exordii, seu illis temporibus derivandus, quibus una seu antiqua Danica lingua plerisque gentibus eis-Rhenanis communis fuit, facile inducimur ut credamus *Char* in *Char-freytag* esse idem ac antiquorum *Kar*, *sqvalor*, seu sanguis cum pulvere & sudore concretus; quae vox hodie apud nos in compositis usurpatur, ut *Kar-Kalf*, *Kar-Lamb*, vitulus & agnus recens natus, sordibus nativitate *sqvalens*: Verbum *kava*, significat purgare, *sqvalorem* abluere: *U-kavadur*, *sqvalidus*, impurus; *Hålf-karadur*, semipurgatus. Primitivum vero *kar*, occurrit, (ut unicum tantum anti-
- quum

infantes a talibus non immunes essent; eosdem enim, sive aliquid, sive nihil, commiserant, Soteriorum die virgis cedere moris fuit, qui mos, ut perantiquus, ita ejus reliquæ, longè post Reformationem tempore, apud quosdam antiquorum rituum tenacissimos in usum fuit.

§. 20.

Ordines & officia Ecclesiastica licet eadem essent, *nova* tamen *digitatum nomina* quibusdam personis indita fuerunt, ita ut Pastores, Grenjardstadenfis in Holana, & Oddensis ac Hyrtaldensis in Skalholtina diocesi fuerint jam vocati *Canonici Archiepiscopæ Nidarosensis*, nec aliam ob causam, quam quod Archiepiscopus & Capitulum Nidarosense potestatem has Præbendas conferendi sibi arrogabant, Sacerdotes etiam nullas habentes Præbendas in domo Episcopi ejus beneficio & quadra viventes, facrisque in templis Cathedralibus subservientes, hujus vel illius *Cathedræ*

A a a 3

Canonici

quum adferam exemplum (in *Vigastyr Saga* & quibusdam *Fyrbyggja* Exemplaribus in Rythmo *Vigastyr*, quem anno 1008 Squalorem itinere & turbida tempestate contractum abluturus, in balneo, occisus, paucis post diebus puellæ mortuum conspiciere desideranti, cecidisse fertur, hoc modo: "Horfinn er fagar farvi, forvitin fjadu" litin. Kar er í kampi varum, kyftu mæf ef lyfter." Id est: *Defluxit nitida pulcritudo, aspice curiosa colorem, squalor (kar) est in barba nostra, osculare virgo, se placet.* Hic Squalorem seu concretum cum langvine iudorem & pulverem, vocat *Kar*; Cui simile quod *VEERGIL, An. 2* ita exprimit:

*Squalentem barbam & concretos sanguine crines
Vulneraque illa gereus* —

Cum itaque Sanctissimi Salvatoris corpus die Passionis totum hoc modo laceratum & squalidum esset, conf. *Pf. 22. v. 7.* ut & *Es. 53. v. 3.* seq. & antiqui in ejus memoriam se aliosque eodem die hoc modo affligerent; aut ipsum diem a Nomine substantivo *Kar* vocarunt *Chartag*, seu diem Squaloris, aut a verbo *kara*, Squalorem abluere, diem purgationis, cum Christus sua passione Squalorem peccatorum nostrorum abluerit, quod & ipsi ejus imitatione efficere se posse putabant. Quæ Etymologia haudquæquam postponenda videtur ei quam *CHEMNITIUS Examini, Concil. Trident. Part. 4. pag. 115*, sed haud dubie præponenda *Vossiana* in libro de *Vitiis fermonis*, voce *Carina*. Est enim vox *Carina* 1) barbara & adicititia, 2) est contra consuetam compositionem & derivationum analogiam, juxta quam deberet dici *Caretag* non *Chartag*; & sic 3) haberet respectum non ad unum diem & ejus propria, quæ sunt pati pro peccatis & eadem abluere, sed ad integrum quadragesimale jejunium.

Canonici (a) perinde ac monachi, hujus vel illius *Monasterii Canonici*, vocati fuerunt. *Officialis* nomen & munus priori seculo notissimum fuit, quo tum insigniebatur vices Episcopi absentis aut mortui agens, quo officio in eadem diœcesi non nisi unus simulungebatur, jam autem non tantum plures simul, sed etiam vivo ac præsente Episcopo memorantur, qui fere nihil aliud fuerunt, quam qui communiter *Præpositi* vocantur, nisi quod eorum præfectura paulo latius patebat. Quando autem (α) se scribunt *Dei gratia officialem*, aut etiam eorundem *gratia* memoratur, (in tantum enim Cleri fastus creverat, ut officialis gratia etiam pro lege haberetur) aut (β) etiam Acta sua officialatus Sigillo muniunt; deinde (γ) si causæ majoris momenti in synodo generali, nulla Episcopi facta mentione decidebantur, ac denique (δ) si se diœceseos officialem nullis additis locorum nominibus, intra quæ eorum potestas terminatur, nominant, signum est eos fuisse episcopali præditos potestate, & Episcopum, aut absentem, aut mortuum, fuisse. *Officialis* & *Dispensatoris* seu *Quæstoris* munus, licet diversa essent, antiquitus tamen sæpe conjungebantur, nunc autem sæpius separata fuerunt, nam *Officialis* ea quæ ad Episcopi officium pertinebant, sed *Dispensator* cathedralis bona, reditus & expensas curabat: cum huic officio sacerdotes, Viri maturi consilii; juris utriusque & rei œconomicæ peritissimi, plerumque præponerentur, quorum auctoritas & honor tantus fuit, ut proxime post *Officialem* & *Ab-*
bates

- (a) *Canonici* primitus fuerunt viri docti ad templa Cathedralia in communitate Episcopi viventes, qui juventutem in bonis artibus, præsertim Theologia, informabant; certaque vivendi regulas præscriptas habebant, quorum Collegia Carolus Magnus circa & ante annum 800 in Germania plurima instituit. Sequioribus autem sæculis, non tantum juventutis informationem omiserunt, sed etiam præscriptas regulas plane neglexerunt, adeo ut etiam Vicarios sustentarent, qui suo loco horas Canonicas decantarent, ipsi autem se pro Episcopi Consiliariis gerebant, & vacante sede, ipsius munia & auctoritatem sibi arrogabant: Horum collegium *Capitulum* vocatur. Distinguebantur pro munerum ratione in *Præpositos*, *Diaconos*, *Thesaurarios*, *Principales*, *Scholasticos*, *Cantores*, *Vicarios*, *Lectores* &c. &c. Hodie distinguuntur in *Seculares*, quorum plerique sunt *Magnates*, ut *Comites*, *Barones*, *Equites*, &c. & *Regulares*, qui certis vivendi regulis obligati sunt. De *Canonicis* & *Capitulis* in Islandia vide supra pag. 142. Qvalis eorum in Islandia fuerit conditio, optime docent eorum collationis literæ, & juramentum fidelitatis Episcopo dictum, vid. ad finem hujus Capituli Litr. D. E. ex Codice pergamento Originali in Bibliotheca Magnzana No. 155. in Quarto, exscriptas.

bates nominentur; legibus cautum fuit, nemini licitum esse, tale munus detrectare, modo ab Episcopo id ei demandaretur; tempus autem ultra triennium, nisi uterque consentiret, non debuit extendi.

§. 21.

Templa hac tempestate nova perpauca exstructa fuerunt, sed antiquorum census, Episcopis eadem ditandi nullam plane occasionem omittentibus, haud contemnendum incrementum cepit; Nam præter consuetam & illis debitam annuam sortem ac spontaneas largitiones, quibus Pastor ex præbendæ sibi concessæ proventibus, decimam partem illis tradere tenebatur. Nec reliquis eorum curatoribus, qui plerumque erant fundi possessores, templorum residua, seu quæ annui redditus expensas superabant, alio quam ipso fundo solvere concedebatur (a), ut eo tandem modo multi melioris notæ fundi & prædia, templorum fierent peculiis. Si quis vero aut ipsa templa eorumque fundos aut possessiones aliquo modo læsisset infimulabatur, statim in jus vocatus, non tantum damni restitutionem pendere adjudicabatur, sed præterea etiam *Fullrette*, seu pleni juris mulctam, quæ minorum templorum erat 15 marcæ, seu 25 Imperiales, & templo insuper Cathedrali 60 marcas, quippe quod, ut reliquorum Mater, læsione juris Filiarum læsum quoque & offensum esse censebatur. *Monasterium* autem unum ad prædium *Skrida* in Toparchia Mulensi, Stephanus Episcopus Skalholtinus anno 1493 exstrui & fundari curavit, quod prædium Haslidus Thorsteini ejusque uxor Cecilia Thorsteini, una cum omnibus ad id pertinentibus & aliis quibusdam possessionibus, Deo omnipotenti, Sanctæ Virgini Mariæ, & Sancto Sangvini (b) legaverunt. Sed templum ibidem exstructum anno 1512 Præsul corpori Christi dedicavit, (c). *Festa*, præter Visitationis Mariæ, a Sveno Sapiente

(a) Vid. supra pag. 241.

(b) Sangvinem Christi in Norvegiam anno 1165 illatum fuisse, testantur *Annales*, quem re vera eum fuisse, qui ex sanctissimo Salvatoris corpore effluxit, serio asseverant, hujus deinde particulam in Islandiam translata, & in templo Skridensi depositam, fuisse creditum est, sed hæc fuit vulgi tantum persuasio, veram autem & genuinam causam cur templum Skridense Sancto Sangvini consecratum fuerit, in *Hist. Monast. Island.* cap. 12. adtulimus.

(c) Vid. pluribus nostram *Historiam Monast. Islandiæ* cap. 12.

Sapiente introductum, eadem ac antea manserunt, nisi hic in censum venire debeant dies quidam incisi, quales sunt Hallvardi (a), Botolphi (b), aliique, de quibus tamen incertum est, an unquam inter festa relati fuerint.

§. 22.

Jus nunquam tam severe dictum, nec disciplina ecclesiastica unquam rigidius, quam sub hujus Periodi finem, exercita fuit (c), quod non tam quorundam Episcoporum Religionis zelo, quam avaritiæ & domi-
nandi libidini tribuendum esse, ipsorum acta abunde docent. Lex seu legum codex ad cuius normam & præscriptum jus dicebant & iustitiam exercere videri volebant, fuit is, cuius supra (d) sæpius fecimus mentio-
nem, ab Arna Thorlaci filio conscriptus, sed tandem anno 1356 a Magno Erici penitus confirmatus (e), Islandisque, ut lex universalis omnibus observanda, injunctus, cui alias, partim antiquas, partim recentiores, Ec-
clesiasticas Constitutiones & Pontificum Decreta in subsidium vocarunt. *Forma* vero & modus *procedendi* non semper idem adhibitus & observa-
tus fuit, plerumque tamen dica reo scripta, conventu indicto, testibus-
que, si haberi potuerunt, actum fuit; alias etiam, sed rarius, reis jure
jurando semet purgare aut accusatoribus intentatam causam juramento
probare concessum fuit, & licet forma quædam judiciaria observaretur,
plerumque tamen is fuit exitus, ut reus condemnaretur, & si non staret
judicio,

(a) Hallvardi Festum incidit in 15 Maji. Erant vero qui autumant Sanctum Hallvardum fuisse filium Olai Sancti, cum ejus fuerit consobrinius, nam Gudbrandus, Olai avus maternus, tres habuit filias 1) Altamique ex Haralldo Grænka peperit Olavum Regem, & ex Sigurdo Syr Haralldum Imperiosum, 2) Thoreyam matrem Hallvardi Sancti, & 3) Isridam matrem Eymundi nobilis Piratæ & Reguli, sed aviam Thoreri Steigenis, cujus in Historia Norvegica non incelebris mentio. Occisus est Hallvardus, si *Annalibus Flateyensis* fides, anno 1043.

(b) Botolphi Abbatis festum in 17 Junii incidit.

(c) Hoc non ita intelligendum est, ac si priores Episcopi conniventes fuerint; Exempli loco sit pena condigna Sacerdoti cuidam a Jona Vilhelmi filio anno 1431 præscripta; Vid. ad finem Capituli Litr. F.

(d) Vid. supra Tom. 1. pag. 540 — 550. Tom. 2. pag. 10. sqq.

(e) Vid. supra Tom. 1. pag. 437.

judicio, excommunicaretur. Ipsi enim Episcopi aut eorum vicarii ut plurimum, Judicem, Actorem, imo quandoque etiam Testem agebant, illisque multæ pecuniariæ cedebant. Assesores autem fuerunt Abbates, Sacerdotes, quandoque etiam in causis minoris momenti, & defectu superioris ordinis, diaconi & laici, raro autem vel infra 6, vel supra 24 personarum numerum tale Consistorium habuit; sed sive multi, sive pauci essent, omnes tamen Præsidis amici, eiqve obnoxii fuisse, qui omni in ipsum translata potestate, ipsius imperio subiecti, ad ejus nutum sententias dixerunt, quibus rei facultatibus exuebantur aut anathemati innodabantur, non nunquam etiam vinculis, carcere, tormentis, cohibendi judicabantur; Perraro autem vel severissima quævis sententia, sine gratiæ Spiritus Sancti invocatione pronuntiata fuit; consuetus enim sequioris Seculi stylus talis erat: *N. Dei gratia Episcopus &c.* Et quando Assesores de eo loquebantur: *provi ejus gratia liberit &c.* Et sententiam pronuntiaturi: *ideoque implorata gratia Spiritus Sancti judicamus &c.* Tandemque: *Hanc nostram sententiam nobiscum confirmavit Reverendus Dominus Episcopus &c.* Interdum in rebus minoris momenti, dimidiato clericorum & laicorum numero utebantur, ipsi sententiam pronuntiantes, hac formula præmissa: *Ideoqve in nomine Domini Amen! diximus pro tribunali sedentes pleno juris judicio &c. approbantibus nobiscum &c.* Reperiuntur etiam soli judicium exercuisse, & hac adhibita formula pronuntiasse: *N. notum facio, quod N. in jus vocavi, quam dicam legitimam esse judicavi, ideoqve implorata gratia Spiritus Sancti, &c.* Et tandem: *Hoc meum judicium, me pro tribunali sedente promulgatum in scriptis prolatum fuit.* Qua forma non pauca Episcoporum Holensium judicia & sententiæ, quæ ad nos pervenerunt, concinnatæ reperiuntur, quibus etiam Skalholtensium nonnulla similia sunt.

Litr. A.

Kyrieleefon. Christeleefon. *Kyrie Christe audi nos.*

Pater de celis Deus! *miserere nobis,*

Fili redemptor *miserere nobis.*

Spiritus Sancte deus *miserere nobis.*

Conditor mundi *miserere nobis.*

Saluator mundi *adjuva nos.*

Sancta trinitas unus deus *miserere nobis.*

Sancta Maria mater Domini, sancta Dei genetrix, sancta uirgo uirginum
ora pro nobis.

Sancte Michael, Gabriel, Raphael *ora pro nobis.*

Omnes sancti Angeli & Archangeli *orate pro nobis.*

Omnes sancti throni & dominationes, omnes sancti principatus & potestates, omnes sancte celestes uirtutes, omnia sancta cherubin ac seraphin *orate pro nobis.*

Sancte Johannes baptista *ora pro nobis.*

Omnes sancti Patriarchæ & Prophetæ *orate pro nobis.*

Sancte Petre, Paule, Andrea, Johannes, Thoma, Jacobe, Philippe, Jacobe, Bartholomee, Mathee, Simon, Taddee, Mathia, Marce, Luca, Barnaba *ora pro nobis.*

Omnes sancti apostoli & euangeliste *orate pro nobis.*

Omnes sancti innocentes & discipuli domini, *orate pro nobis.*

Sancte Stephane, Line, Clete, Clemens, Sixte, Corneli, Cipriane, Dionisii cum sociis tuis, Mauricii cum sociis tuis, Kiliane cum sociis tuis, Alexander cum sociis tuis, Cezeon, Laurenti, Vincenti, Fabiane, Sebastiane, Calixte, Urbane, Vite, Vitalis, Landberte, Tiburti, Valeriane, Osvalde, Olave, Eatmunde, Thoma, Magne, Halluarde, Blasi, Johannes, Pantalcon, Theodore *ora pro nobis.*

Omnes Sancti Martires *orate pro nobis.*

Sancte Silvester, Gregori, Nicolae, Martine, Thorlace, Benedicte, Egidi, Jeronime, Augustine, Johannes, Ambrosii, Germane, Vedasti, Amande, Leo, Damase, Scuerine, Briccii, Columba, Cuthberte, Suithune, Leonarde, Remigi *ora pro nobis.*

Omnes Sancti Monachi & heremite *orate pro nobis.*

Sancta Maria Magdalena, Felicitas, Perpetua, Agatha, Agnes, Cecilia, Lucia, Margareta, Brigida, Katerina, Sunniuua, Barbara, Anastasia, Petronilla, Prisca, Urfula cum sodalibus, Fides, Spes, Karitas, *ora pro nobis.*

Omnes Sancte uirgines, Omnes Sancte uidue ac continentes *orate pro nobis.*

Omnes Sancti *orate pro nobis.*

Christe *audi nos.*

Propicius esto *parce nobis domine.*

Propicius

Propicius esto *exaudi nos domine.*

Propicius esto *libera nos domine.*

Ab insidiis Diaboli *libera nos domine.*

A morbo malo *℟* —

A peste & fame *℟* —

A pestilentia & clade *℟* —

Ab omni immundicia cordis & corporis *℟* —

A subitanea & improuisa morte *℟* —

Ab omni malo *℟* —

Per incarnationem & nativitatem tuam *℟* —

Per circumcissionem & apparitionem tuam *℟* —

Per baptismum & ieiunium tuum *℟* —

Per Passionem & crucem tuam *℟* —

Per mortem & sepulturam tuam *℟* —

Per gloriosam resurrectionem tuam *℟* —

Per venerabilem ascensionem tuam *℟* —

Per aduentum Sancti Spiritus paracliti *℟* —

In aduentu tuo *secundo ℟* —

In die iudicii *℟* —

Peccatores te rogamus *audi nos.*

Ut pacem & sanitatem nobis dones.

Ut remissionem omnium peccatorum nostrorum nobis dones.

Litr. B.

Ad Divum Olauum.

O Christi Martir Clare, tuos ad te clamantes audi famulos, quia tue predicationis gratia, que nefandis cultibus ad veri dei cultum nos revocavit, nos gaudemus & credimus, quia tu regnas cum Domino Rex iustissimus, te humiliter deprecamur, ut digneris nos adiuuare tua sancta oratione, ne præualeat Diabolus suam in nos perficere voluntatem, & tempera nobis omnium castitatem & humilitatem, benignitatem, temperantiam, patientiam spirituales, disciplinam, & obedientiam & virtutem debellare fortiter de armis fidei aduersus tentationes Diaboli. Fac nos semper gloriosissime Olæ & Martir Jesu Christi precioso tuis orationibus adiuuari, quia ab impiissimis hominibus occisus eras

pro iusticia, fac nos gaudere sine fine in sanctorum patria, & ut te cum, Rex, mereamur videre Deum Regem omnipotentem trinum & unum Dominum regnantem per infinita secula seculorum Amen.

Alia; ad eundem.

Deus qui es Regum omnium corona & Martirum victoria, annue nos beati Olai Regis & Martiris pia apud te experiiri patrocinia, ut per tuam, quam in ejus glorificamus passione, magnificentiam, coronam vite diligentibus te percipiamus repromissam &c.

Ad Petrum, Paulum, Andream & Johannem (*).

Sancte Petre Apostole electe Dei, tu confessus es filium Dei; super te edificat Dominus Deus Ecclesiam suam & tradidit claves Regni celorum; Tibi ligandi dedit potestatem atque solvendi & remittendi peccata; Tu es Apostolorum princeps & exemplar poenitentiae, Doctor Ecclesie, Janitor Paradisi, adjutor electorum, Tu es susceptor animarum, & ego misera, & fragilis, & peccatrix, quid sum factura. Cum venero ad te adjuva me ne recedam refusa propter vitia & peccata quae male commisi. Solve vincula peccatorum meorum qui habes potestatem ligandi & solvendi in caelo & in terra. S. Petre, S. Paule, S. Andrea, B. Johannes, Apostoli Domini, aperite mihi portas iusticie; ingressus in eas confitebor Domino Amen.

Ad Divam Virginem (*).

O Domina mea Sancta Maria, me in tuam benedictam fidem & singularem custodiam ac in sinum misericordiae tuae hodie & quotidie atque in hora exitus, mei animam meam & corpus meum tibi commendo, omnem spem meam, consolationes, angustias, miserias & finem vitae meae committo, rogans ut per tuam sanctissimam intercessionem & gloriosam merita, omnia mea dirigantur & disponantur opera, secundum tuam tuique filii voluntatem ad meam utilitatem Amen.

Litr.

(*) Videtur esse precatio privata.

Litr. C.

1) *Mariu Reifivers.*

(c) Móðer Jesu vere með oss. Milldr gud og helge krofs, Alldafader, englalid, Aller Helger búe ferd, fríder Spámenn Frúr oc Postular fyrer oss bid.

2) *Mariu Vöggulíóð.*

Sof þú eg unni þier, aller helger þíone þier, Petr oc Páll á Rómi, hiálpi þer á dómi, oc súa hin mildasta mær, sem marga þæn af gude fær. Sancta Maria sie þier holl, súa er betre enn raudt-gull, hvar sem þú reikar á lande, signe þig oc svæfe, siálfur gud oc Heilagr Ande.

3) *Vöggulíóð.*

Þig svæfi Gud oc Gudsmóðer, tíu englar oc tólf postular, Thomas hinn traufsti, oc tveir adrer, Magnus oc Marteinn, þig svæfe Drottinn.

4) *Kvöld oc Morgunvers til sœllvar Mariu Meyar.*

Bid eg Maria biarge mer, burt úr öllum naudum, annars heims oc eirnin her, áftmær Guds eg treyfte þer, bid þú fyrer mer bæde lífs oc daudum.

B b b 3

5) *Nidr-*(c) 1) *Cantilena iter suscipiens ad Mariam.*

Mater Jesu; nobiscum esto, clementissime Deus, & Sancta Crux! Pater Seculorum, chorus Angelorum, omnes Sancti, eximii Prophetæ, Virgines & Apostoli iter præparanto! Ora pro nobis!

2) *Carmen Marianum ad cunas.*

Dormi! ego tibi faveo, omnes Sancti tibi serviunto, Petrus & Paulus, qui Romæ sunt, tibi in judicio opem adferanto, & clementissima illa virgo, quæ multa a Deo impetrat. Sancta Maria, quæ rutilanti præstat anro, tibi, ubicunqve terrarum constitutus fueris, propitia esto, ipse Deus tibi benedicat & somnum conciliet, ut & Sanctus Spiritus.

3) *Carmen ad cunas.*

Tibi somnum concilient Deus & Dei mater, decem Angeli & duodecim Apostoli, Thomas ille fidus & duo alii Magnus & Martinus! Tibi Dominus somnum conciliato!

4) *Carmen vespertinum & matutinum ad Beatam Virginem Mariam.*

Rogo, Maria mihi opituletur, ut omnia mala hic & in futuro seculo evitem. Virgo Dei dilecta! tibi confido; ora pro me & vivo & mortuo.

5) *Ordo*

5) *Nidrvadan trúarinnar.*

Bid þú födrinn, bið þú fyne, af móðrlegum myndugleika, því hönum þú eflaust, yferdrottinn. Sjynsemd oc rettvíse, skilia til báðar, að móðirinn, se mög ædri; Fyrer því bid þú, födur himnanna, aðmýkt med, oc undergefne, enn skipadu syni, af skarpleiks valde.

6) *Bæn móti kveifu.*

Christr sat fyrir kirkiudyrum, kindil hafdi í hendi, barnid það bleffada, bók í annare. Hvað fyrger þú son minn? sagdi sæl Maria. Eg er sár oc súkr, sagdi gud drottinn minn. Eg skal lækna þer beinkveifu, steinkveifu, fótakveifu, handakveifu, idrakveifu, heilakveifu; oc þá allra römuftu reginkveifu; Hann varð laus af kránkleika sínum. Hvör þessa bæn hefur að varðveita, frelast mun af allre kveifu.

7) *Bæn á móti hikfta.*

Christr í briófte mer, burt fari hikfti; fyrri var ec í huga guds enn hikfti; Gud fridi þess manns sál sem dó af hikfta. Hvör sem í einu andartaki les þessa bæn niufinum, mun laus verða við allan hikfta.

8) *Draumr*5) *Ordo fidei.*

Roga patrem, jube filium autoritate materna, in hunc enim sine dubio dominaris; Ratio enim & æqvitas una innuunt matrem filio prestare. Patrem igitur cælorum humiliter & subiecte rogato, sed filium rigorosa autoritate jubeto.

6) *Precatio contra dolorem.*

Christus ante fores templi sedebat, puer ille benedictus candelam una, librum altera, manu tenuit. *Quid doles mi fili?* dixit beata Maria. *Laboru & ægroto,* recessit Dominus meus. *Levabo tibi dolorem ossium, dolorem de calculo, dolorem pedum, dolorem manuum, dolorem intestinorum, dolorem cerebri, & acutissimum omnium dolorem supereminentem;* Ille a morbo sanabatur. *Quicumque hanc precationem servandam habuerit, ab omni dolore liberabitur.*

7) *Precatio contra singultum.*

Christus mihi in pectore! Apage singultus! prior eram in mente Dei quam singultus. Deus propitius esto animæ ejus qui mortuus est singultus! *Quicumque uno halitu hanc precationem novies recitaverit, ab omni singultu liberabitur (*).*

8) *Somnium*

(*) *Sine omni dubio. Ratio physica cuique patet.*

8) *Draumr Sancti Petri, ad draumr rádið vel.*

Draum dreymdi mig drottinn Gud minn: ec þóttist líá þig drottinn drottinna oc kóng kónganna, vaknadi ec víð, oc var það svo. Hvör sem feger þinn draum fyrir enn sinn, sagdi herrann Chrístr, hann skal alltíð ráðast til betri vegar.

9) *Kyrkiugangubæn.*

Stúg ec í kirkiu, með Chrístins manns fótum, holl sie mier kirkia; hollur sie mier prestur, holl sie mier meölu bók oc hvör bók, sem Gud drottinn minn jók. Leit ec utar í kirkiu, leit ec innarí kirkiu, leit ec allt í kringum mig; fá ec hvar Gud drottinn minn fat á dómstóli sínum, oc hafði í hendi þá helgu bæn *Pater noster* oc mælti þessum ordum, ad þar skyldi enginn í víris elldi brenna, ne kvalanna kenna, hvör sem sýngi þessa bæn með síð dogum öllum. Vaki vörður minn, fosi (ei) augu mín, renne hugur minn til almáttugs Guds míns. Amen.

10) *Kvöldbæn.*

Geymdu dyrnar drottinn minn, dásamlegur fyrer krossinn þinn, glugga húsin gólf oc skúm, guds á meðan ítendr húm. Gud gefe her

8) *Somnium Sancti Petri, quo somnia ex voto portendant.*

Somnium somniavi mi Domine Deus; videbar mihi videre te Dominum dominantem & Regem regum; His expergefactus, revera ita fuit. Quicumque tuum somnium, inquit Dominus Christus, priusquam faum recitaverit, ejus somnium femper bonam fortietur interpretationem.

9) *Precatio templum intrantis.*

Templum pedibus hominis Christiani intro. Sit mihi templum salubre! Sit mihi sacerdos salubris! Sit mihi salubris liber mīste, & qvilibet alius liber, quem Dominus meus Deus exaravit. Extrorsum in templo circumspexi; Introrsum in templo circumspexi; Circumquaque circumspexi; Vidi Dominum meum Deum pro tribunali suo sedentem, & sanctam illam precationem *Pater noster* manm tenentem, qui hæc verba elocutus est, neminem in igne inferni arsurum vel dolores senturum, qui hanc precationem omnibus septem (hebdomadz) diebm recitaverit. Custos meus vigilet! Oculi mei (non) dormiant! Mens mea ad omnipotentem Deum meum se convertat. Amen.

10) *Precatio vespertina.*

Mi Domine carissime, propter crucem tuam custodi fores, fenestras domum,
p. a. m. e. c. a.

her rúm Heilögum Anda, svo óhreinndandi kunnid ofs ecki að granda, óárar hanns fái her eckert rúm. *Gud* geymi dyr, oc *Crux* lok, *Maria* mey í inni dyrum, enn *Michaël* engill útfírá. Brióti enginn upp búmanns dyr. Ut *Gurgr* (Karkr), inn *Jesús*, út *Gassagull*, inn *Gud* engill, út *Ragerist*, inn *Jesú* *Christ*, út *Valedictus* (forlan. *Maledictus*) inn *Benedictus*. Vid gefum ofs alla á Guds valld, oc góða nótt.

Litr. D.

(d) Ver Jon med Guds náð &c. görum öllum mönnum kunnickt med þessu voru brefe at í hæidr vid Gud ok hanns helgustu modur jungfru sancte marie ok ens helgasta Gudz jattara Jons Hóla biskups vors patrona ok heilaga Gudmundar biskups ok til mæire avaxtar gudhligrar þiónozto hófum víi tækit voru kera son í hæidr ok virding canukligrar stættar ath blifva í vorre kirkiu a Holum til kostz ok fædu þa sæm hann vill ok svo længi sem honom likar þar ath dvæliatz ok sitia. Ok æi utan med voru losui ok samþycki brott fara þa honum likar. Ok hvar fyrer wer þigh svo sæm voru sannan æigæn sun ok sun vorrar kirkiu

---

pavimenta & latebras, dum Dei tenebræ durant. Deus hic sancto Spiritui locum concedat, ne impurus Spiritus nobis nocere possit, & angeli ejus locum hic occupare nequeant. *Deus* fores custodiat, sed *Crux* seram, *Virgo Maria* in foribus interioribus, sed *Michaël* Angelus in exterioribus! Nemo fores villici effingat! Foras *Gurge!* Intro *Jesu!* Foras *Gassagulle!* Intro *Dei Angele!* Foras *Rageriste!* Intro *Jesu Christe!* Foras *Maledicte!* Intro *Benedicte!* Nos omnes Deo nos commendamus. *Faulta .nox!*

(d) Nouerint uniuersi per presentes quod nos Johannes Dei gracia episcopus holensis ad honorem omnipotentis Dei & beate Marie semper virginis & sanctissimi Confessoris & Episcopi patroni nostri & beati Godemundi & ad ampliationem cultus divini in ecclesia Holensi recepimus NN dilectum filium nostrum ad honorem & dignitatem Canonicatus & manendi in ecclesia nostra Holensi in expensis ecclesie quando-cunque & quandiu sibi placuerit cum duobus famulis ad faciendam residenciam & cum nostro consensu recedere quam tibi placet. Unde te tamquam nostrum filium & verum membrum nostri capituli approbamus & ratificamus per presentes & tibi in perpetuum prebendam assignamus decem marcas de pecunia tua annuatim tibi solvenda

iu anduardhum skipum ok stadfestum med þessu varo saumo nerverandæ bresæ. Ok æwerdoliga rænto ok prebendo setium ok skipum tíu merkr af vorum þeningum ok godzæ arliga hvert ar þigh at lúka i þeim stad sam þær ok vorri kirkiu kæmr til minsta skada eiter landfins vana. Ok þigh suo allt þitt godz sam ofs sealfua ok vora kirkiu vernda ok væria med allan handa mata ok ratt efter allre vorre makt ok vallda. Suo framt þu heldr þessa þina lofvan ok likamlighan æidh med ofs ok vora loghliga æfterkomendr medh truðkap ok stadfæstu gæymandi ok valtandi ok þar med skyldoliga lydne ok uyrðhingh ofs jafnan væitænda ok giorandæ ok vorum loghlighum. esterkomandum i samræ stætt. Ok ær sidr til wor koma fiorum sinnum a hværio are svo sam a þessum tímum ok hatidum in assumpcione sancte marie in festo sancti Johannis biskups vors patrona domini Jesu Christi ok i listatsdægi hæilags Gudmundar biskups vidr tvæggia marka stækt fyrer huert ar efter blifuer utan vort orlof, ok utan sukkdom ædr annan þungan skada ok forfaull hindra kunno hann. Var þetta bresf yrgefit ok skrifat a vorum stad Holum i Hialtadaal faustodaghæn næsta æfter inventionem sancte crucis insiglat ok stadfæst med varo insigli rotundo oss sealfuom nerverandom Anno Domini millesimo quadingentesimo tricesimo.

Litr.

---

venda in tali loco ut tibi & nostre ecclesie invenitur minus dampnosum secundum modum terre consuetum, & te & omnia bona tua tamquam nosmet ipsam & nostram ecclesiam defendemus omnibus viribus & modis secundum nostram possibilitatem & potentiam itaq. promissum tuum sub juramento corporali de fidelitate & stabilitate observanda & obedienciam & reuerenciam nobis semper exhibenda. Item cum ad nos quater in anno videlicet in istis festiuitatibus in assumpcione beate marie in festo sancti Johannis nostri patroni in festo assencionis Domini & in deposicione boni Godemundi sub pena duarum marcarum pro qualibet si pretermiserit sine nostra licencia absque infirmitate seu alterius grauis dampni occasione fuerit perperditus. Datum in nostra ciuitate Holensi in festo sancte Helene seu innencionis sancte crucis sub sigillo nostro rotundo Anno Domini millesimo quadingentesimo tricesimo (*).

(*) *Latinnu hoc diploma videtur originale exemplum, sed verso Islandica, supra mox allata, ei est coæua. Utrunqve est ex eodem Codice descriptum. Vide supra pag. 374. not.*

Litr. E.

(e) Þat sá öllum mönnum vitrligt ok kunnigt þeim þetta bref sea ædr höyra at ek N prestur N kænntiz ath ek meðr fullkomnum æidæ uppa mína sál ok mínn prestdom læggiandæ hendr a mítt broist ner verande Jonæ Egillsfyni. publico notario með min æigæm vilia vnaudigr at ek losuadæ mínom verdoligum faudr ok herra herra Jonæ Villialmsfyni með Gudz naadh hyrdingia ok biskup a Holum trúskap lydne ok hoilr æverdiliga stadugliga hallda ok gæyma vran alla affakan ok forþrott ok nockori fanyta forlættningh ok motblastr ok motægangh. suo længi sém hann er mér hialpligt ok værndaræ i mæygiligom lutom ok fyrrfagdri kirkiu trúr fader ok værndaræ æfter radæ forsion visdomæ ok bæfæædlig hæit mæira parts Capituli næfndrar kirkiu a Holum. Hann skal æk svo hallda sém mínn milldan faudr ok vaktara mínnar sálo ok hann veria styrckia ok vernda ok hanns kirkiu furnæfnda. Ok honom ok þat með gefua skulandhi hæil godh radh læyniliga ok opinberliga æfter minnæ bestru samvisku ok ægi af honum ædr hanns kirkiu skal æk rada ædr draga firer mik mína vinæ þat sém honum ok furrfagdræ kirkiu verdi komandi til skada ok fordiarfuonar ok ranghdæmis ædr nockors þungha. ok þeim sém radh ok skada giora honum ok furnæfndri kirkiu skal æk i mooti standa með allre minnæ makt þat ek forma þau ath styrckia ok væria

---

(e) *Omnibus has literas visuris vel audituris notum esto, me N. sacerdotem N. confiteri, quod ego perfectio juramento, animam meam & sacerdotium obtestans, manum pectori admovens, presente Jona Egilli Notario Publico, sponte, non coactus, Venerabili meo Patri & Domino, Domino Jonæ Vilhelmi filio, Dei gratia Curatori & Episcopo Holensi, fidelitatem, obedientiam & fidem in perpetuum jugiter continuandam & sine omni excusatione vel tergiversatione & qualicunqve inepta resistentia, conspiratione vel oblatione observandam promiserim, quamdiu ille in rebus condignis adjutor mihi & defensor, prædicte autem ecclesie pater fidelis, & ex consilio, auspiciis, ac arbitrio majoris partis Capituli dicte Ecclesie Holensis, defensor erit. Ego illum tanquam elementem patrem & animæ meæ custodem habebō, & illum, ejusque prædictam ecclesiam defendendam, corroborabo, tuebor. Illi præterea salubria consilia privatim & publice secundum conscientiam meam dictamen suggeram, nec illi, ejusve ecclesie in mei aut meorum amicorum emolumentum aliquid opere vel consilio detrahā, quod illi vel prædicte ejus ecclesie in damnum, detrimentum, dispendium, vel onus vergat, illis quoque, qui ei & prædicte ecclesie damnum vel malum consilium intendunt, omnibus meis viribus, quantum valeo, obnitā, & illos (Episcopum*

væria. Oc til mæiræ fannenda þessara luta ok minnar lofuonar ok fanns vitnisburðar her um setti ek mitt infighle firir þetta meðskript minnar æginnar handar giort i furnefndum stadh Holum i Hialltadaal decimo die mensi Maji anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo.

Litr. F.

(f) Vær Jón med Gudz náðh &c. heilsúm öllum mönnum med Gudz blessán oc vorræ. Kunnikt gerandæ ath Þórðr prestfr Rodhbiartts-son hefuer kændst opinberliga fyrir ós. ath hann hefuer oforsynio drýkt likamliga munodh med systor jóro illuga dóttor oc at hann er kiorligr fadær ath þú barnæ sam hón hefuer honom kært. Nú af þú ath hann hefuir gengit til settar vidh gudh oc heilaga kirkiu oc ós. oc bænd-izst laufnar oc lagt alt þetta sitt maal á gudz waldh oc worn doom oc naadh. Þú hósum wer í gudz nafni afleyft hann af sögu brotæ oc sett honom penitentiam salutarem. Inprimis skal hann fasta um seau aar midhuikudagha oc faustudagha med vatn oc braudh oc á þessom seau árom í lánga faustu skal hann vatnfasta mánadaga midhuikudagha oc faustudagha oc med ængan mann tala á þessum dögum utan í hannis ytarsta tína vran naudsynia, oc innelestr sagda dagha. Ok suo æi sídhr í sama

C c c 2

máta

---

scopum & ecclesiam) adjuvabo & defendam. In quorum præmissorum, meique voti, confirmationem, & verum testimonium, sigillum meum huic propria mea manu scripto chirographo appendo. Datum in prædicto loco Holis in Hialltadalo, decimo die mensis Maji, anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo.

(f) Nos Jonas Dei gratia &c. benedictione Dei & nostra omnes homines salutamus, notum facientes, quod sacerdos Thordus filius Rodberthi se rem veneram cum sore (moniali) Jora filia Illugi fortuito habuisse, & infantis, quem illum progenuisse illa protesta est, patrem naturalem se esse, publice coram nobis confessus est. Cum igitur Deo, sanctæ ecclesiæ & nobis reconciliari, & absolvi desideraverit, totamque hanc causam divino arbitrio, nostræ autem sententiæ & gratiæ subjeceit, nos illum hujus delicti in nomine Dei absolvimus & penitentiam salutarem illi injunximus. Inprimis per septennium diebus Jovis & Veneris in aqua & pane jejunato, & per hoc idem septennium tempore quadragesimali diebus Lunæ, Jovis & Veneris in aqua jejunato, nec his diebus cum ullo homine, excepto tempore (vita) extremo, citra necessitatem loquitor, diebus quoque diebus lectioni privata vacato. Similiter & dictos dies tem-
pore

máta halda fagda dagha í Jólafauſtu ſæm her furr fægðir vm ſeau aar. Ok æi ſíðr ſkal hann innan tveggja mánaðha byria pilagrimſ færðh. af þúí hann ær ei mægthughr ath ganga til Romam. til allra hófuðkirkna þar ofſ bær ath giſta í voru biſcupſdæme. ſkal hann ganga oc vitia bærfættur frá þúí hann ſíer hueria þæirra oc leſe Marie þfáltara ath huertæ kirkíunne gudligha oc huern laugardagh vm ſeau aar, oc æi ſíðr ſkal hann leſa dauidhs þfáltara æinn í huerre viku. Nocturna á huerium dægi vm ſeau aar, utan ſlukdomr hindre. Hann ſkal ok fagða pilagrimſ færðh byria innan mánaðar ath heyrðu þæſſu brefuæ ok vtændadha innan tólfmánaða. Ok þar æftir gefua ſiigh inn í æitt klaufur þar ſæm hann vill ſealfr kíða ok blífa þar ſuo længhi ſæm hanns líf reyckr til vtan ofſ ſyniſt ſíðar mæir diſpenſera edr vorum loghligum eſterkomandum med hana í þæſſom græinom. Item bióðum wer þigh ſíra Þórdhr vndhir bannþíno ath þú hær æftær aldri í Nunnoklauftr inngangi ok mæð ængha ſyſtor tala í nockorom ſtadh æinſaman, vtan med voru orloſui oc worra loghligna eſterkomanda ok þó aldri líka wæl utan vtæimr ſkiluíſum mönnom ok konom nerwærandom ok ſuo længhi ſkaltu vera afſetter ollu þæſtligu æmbetti ok ſamneyti þinnar þæſtligar ſtettar ſæm vorar naðæ til ſeghia ædr voræz loghlígær æftærkomendr ſyniſt þigh fullolígær hafua haldit

---

pore Adventus, eodem, ac ſupra dictum eſt, modo, per ſeptennium obſeruo. Nec eo ſecius intra bi-meſtre temporis ſpatium iter peregrinationis religioſe ſuſcipito, quam cum Romam verſus inſtituere non valeat, omnia templa noſtra diceceſis primaria, ad quæ jus hoſpitii nobis competit, viſitato, & ex quo ſingula videt, pedes nudus adito, pſalterium Mariæ ad ſingula, & quovis per ſeptennium die Saturni religioſe recitato. Nihilo quoque minus Pſalterium Davidicum quavis hebdomade ſemel, Nocturna vero per ſeptennium quotidie, niſi morbus obſit, recitato. Dictam quoque peregrinationem intra primum ab his literis auditis meſem adgreditor, & intra annum eam abſoluito. Poſtea monaſterium, quodcumque ille ipſe elegerit, intrato, & ibi per dies vitæ permaneto, niſi nobis, noſtrive legitimiſ ſuceſſoribus in his articulis aliquid poſthac diſpenſare viſum fuerit. Item te, ſacerdos Thorde, ſub pænâ excommunicationis iubemus, ne cænobium monialium, exhinc unquam ingrediaris, nec cum ulla ſore in quoquam loco ſine noſtra, noſtrorumve legitimorum ſuceſſorum venia ſolus colloqvaris, nec tamen hoc unquam, niſi duobus viris integris & mulieribus præſentibus. Tandiu omni tuo officio ſacerdotali, & ordinis tui ſacerdotalis communionẽ, privatus eris, quamdiu noſtra gratia edixerit, aut legitimiſ noſtris ſuceſſoribus, te hanc pænã prædictã ex tuorum delictorum modo,

haldit ok vpp fyltt sagða script æftir þínom brotom æftær þú fæm þú hefuir fyrir óls fuorit ath halda þæssa med fuornum bókar æidæ. Ok til mæirre audfýningar þæssa scripta brefs fetu wer uortt infigle firir þetta bref vtgifuir a Hólum í Hialtadaøl þridia daghen nestta firer festum sancti Johannis baptiste Anno Domini millesimo quadingentesimo tricesimo primo.

CAP. II.

De re literaria & literatis.

§. I.

De re literaria quod scribamus in promptu nihil est, nam scripta hoc tempore elaborata, quantum nobis innotuit, præter bina *Annalium* fragmenta nulla exstant, adeo ut hoc seculum a quo Islandia cæpta est habitari, omnium sit obscurissimum & maxime barbarum. Plurimos Episcoporum literis pro more & gustu seculi imbutos fuisse, quosdam etiam more majorum scholas instituisse, & aliqua semina literaria domi suæ habuisse, haud equidem negare audeamus; In quo genere studiorum Stephanum Episcopum Skalholtinum, virum literis deditum, reliquis præferre haud dubitamus; hic enim, priorum vestigia legens, Skalholti ludum literarium aperuit, & Asbiornum quendam, virum doctum, qui Artium Baccalaureus salutatur, eidem præfectum suis impensis sustentavit; Ex qua schola quidam prodeuntes in vicinas regiones, Angliam & Germaniam, renascentibus ibidem melioribus literis operam daturi transferunt, quo ad locum concedendum, paulo post splendore incipienti clariori Evangelii luci, & ad agnoscendam veritatem, paratior redditi sunt; quales fuerunt *Jonas Einari*, sub Ogmundo primum Cathedralis

C c c 3

---

modo, & pro juramento quod supra librum conceptis verbis de hac penitentia observanda nobis dixisti, observasse & exantlasse, visum fuerit. Et in ulterius harum literarum penitentiam injungentiam testimonium, nos sigillum nostrum tuis appendimus, datis Holis in Hialtadalo, feria tertia proxima ante festum Sancti Johannis Baptiste, anno Domini millesimo quadingentesimo tricesimo primo.

dralis, & deinde Oddensis Ecclesiæ Pastor constitutus, primus in Islandia Lutheranae sectæ Evangelii præco, *Martinus Einari* postea Skalholtinæ dioceseos Episcopus, ut & *Petrus Einari*, Martini frater, & forte plures; Eorundem ut initia ad Stephani tempora referuntur, ita vitæ & gestorum historiæ ad sequentia pertinere videntur; apud plurimos autem ingenii & literarum cultura in legendi, canendi & scribendi peritia constitit, quibus, si accessit studium dilatandæ Ecclesiæ fundos & pomæria, ac in proferendis fabulis promptitudo, tandemque, tam forensis, quam ecclesiasticus aliqualis rabulismus, satis docti, imo egregii viri, habebantur. Solidum autem Artium, Historiarum, & Lingvarum studium, præter valde proletariam linguæ latinæ cognitionem, ita profusus evanuerat (a), ut inventi etiam sint Episcopi qui linguæ latinæ fuerunt ignari: interim Germanicæ & Anglicæ peritia multis haudquaquam denegari potest, cum Angli, Hamburgenses, & Bremenses, eo tempore in Islandia strenue negotiarentur, & frequenter ibidem, nostrates apud eosdem vicissim, hyemarent.

§. 2.

- (a) *THORLACUS SCULONIUS*, Episcopus Hølenensis in *Epist. ad Olavum Wormium*, data 31 Aug. 1632 de scholis Islandorum ita scribit: *Ex Annalibus nostris constat scholas in Islandia nullas viguisse ante annos 82, & si quis in illa barbarie aliquem linguæ latinæ gustum acquisivisset, oportuit, ut eum in terris exoticis acquireret, vel Parisiis, vel in Germania vel Dania.* Vid. *WORMII Epist.* Tom. I. Epist. 115. pag. 102. Quæ doctissimi Præfatis verba, ut nostrum sententiam de præsentis Periodi barbarie abunde confirmant, ita ad priora secula non sunt extendenda, ut ex supra Per. 2. & 3. dictis, constat; loquitur enim præcipue de seculo 15 & priora parte Seculi 16 usque ad annum 1550. Hinc tamen non sequitur Islandos omnibus aliis rudiores fuisse, nam in Regionibus politissimis indoctiores reperti sunt, ut præter multos alios testatur Nobiliss. *HOLBERG. Hist. Dan.* Tom. 2. pag. 485. scil. qui sub conciliis reperiri tales subscriptiones scribit: *Quoniam Dominus N. Episcopus scribere nescit, ideo ejus loco subscribit N.* Supra etiam de Archiepiscopo Nidarosiensi egimus, qui literas nesciit, vid. supra Tom. 2. pag. 454. Et ex Perillust. Procanc. *PONTOPPIDANI Annal. Eccles.* Tom. 2. constat, Episcopum Borglumensem Nicolaum Stygge, qui anno 1533 inortuus dicitur, notissimum fuisse idiotam. Guillelmus Penbrochiæ Comes fuit, judicio *CAMDENI*, vir eximius, ad summum in Anglia evedus honores, cujus (cum in causâ Norfolkiana examinaretur) nobilitati & senectuti datum, ne confesso in scripta redigeretur, cum hoc peteret, eo quod scribere nesciret, vide *CAMDENI Ann. Angl.* Regnante Elisabetha, ad annum 1579. Alia exempla lubens prætereo, cum hæc sufficiant ad probandum defectum hunc, non populo aut regioni, sed temporis & genio Seculi esse tribuendum.

§. 2.

Etſi neminem, præter memoratos, eruditionis laude conſpicuum adducere, poſſimus, ne tamen vacuus plane hic locus relinquatur, ut majoris famæ & authoritatis, aut aliquid ſupra vulgus, ſapientes nominare licet *Jonam Biavni*, *Arium Thorbiörni*, *Jonam Broddi*, *Sigurdum Thorſteini*, *Sveinbiörnum Thordi*, qui omnes, ſuo quisque tempore, aut Officialis, aut Diſpenſatoris officio fundi ſunt, de quorum ultimo præfertim notandum eſt, quod licet in celibatu pro more Seculi vixerit, duos tamen ſupra quinquaginta liberos, numeratis tantum quos pro ſuis agnovit, reliquiſſe perhibeatur, in quo, ut verifimile eſt, aliis palmam præripuit. Nec inter monaſticae vitæ ſectatores, qui nihil quo tempus fallerent, agendum habebant, ullus inventus eſt, qui aliquo ingenii monumento clareſcere aut literis aliqualem operam dare ſtudit, exceptis tantum, *Enaro Iſleiſi*, ejusque filio *Fimbogo*, Abbatibus monaſterii Munkathveraaenſis, de quibus fama volat quod literati & literarum amantes fuerint. Sed authoritate alios hujus Periodi clericos, forte etiam doctrina antecelluerunt ſequentes Duumviri, Jonas Pauli & Thorkillus Gudbiarti; mererique videntur, ut de illis paulo pluribus agatur.

§. 3.

Jonas Pauli ab immenſis in Sanctam Virginem effuſis laudibus vocatus *Mariuskäld* (a), vacante ſede ab anno 1398 ad 1419 Holanæ Cathedralis Oeconomum egit, ſed quando, & quamdiu, non liquet, factum autem eſſe ante annum 1414 quo Arnas Olai filius Ephoriam Diœceſeos accepit, certum eſt, nam ſalarii loco ab Officiali Jona Thorſfinni filio villas Arnarſtade & Valtioſttadi accepit, quas Jonas Epicoſopus Anno 1419 ſoleni judicio retractavit; quod officium iterum geſſit anno 1423. Sed anno 1428, inter Jonam Jonæ & Jonam Wilhelmi, diœceſeos Officialis fuit, & de adulteriis Margaretæ Sigurdi filiæ, quæ ea cum Brynjolfo quodam quinqvies commiſerat, judicavit; 1430 Jonæ Wilhelmi filio ſuorum in officio actorum rationem reddidit, perfectamque ab eo nactus eſt apocham;

(a) Ejus *Carmen de Maria* impreſſum exiſtat ad finem *Fragments Runico-Papiſſici*, Holmiæ 1721 in Fol. pag. 20. editum cura JOH. FR. FLÄNGSKIÖLD.

cham; Sed paulo post ab Episcopo ad Synodum provincialem vocatus, non comparuit, denuo autem citatus comparuit quidem, sed 30 armatis stipatus, ob quam contumaciam Præsul ei septem dies concessit, intra quorum exitum se aut ei submitteret, aut excommunicationis fulmen exciperet, quod etiam paulo post expertus est, moxque præbenda Grenjardstadenſi privatus, ut & tribus prædiis, usquedum successori pro defectiōne ædium aliarumque possessionum præbendæ satisfecisset, tandemque omnia ejus, ut excommunicati, bona Præsul sibi adjudicavit, quod Jonam, ut se submitteret, adegit; sed qualis hæc reconciliatio fuerit, nobis non innotuit. Post mortem Jonæ Vilhelmi anno 1439 cum Gottsvinnus Episcopus Skalholtinus diœceseos Inspectorem ageret, Jonas Pauli denuo Officialis fuit, nam in hebdomade Trinitatis per multos annos in officio æstorum Præfuli rationem reddidit. Anno 1440, quo idem Episcopus illum & Thorkillum Gudbiarti in amicitiam reduxit, vocat Jonam suum & templi Holani Officialem, & eodem anno in Synodo Videvallenſi eum Holanæ Cathedræ Dispensatorem constituit; Tandemque idem Episcopus anno 1443 Jonæ Abbati Monasterii Thingorensis, & Sigurdo Priori Monasterii Mødruvallenſis rationes famuli sui Jonæ Pauli, Holanæ diœceseos Dispensatoris & Officialis, revidere mandat. Anno 1448 Gotfkalkus Gotfkalki Holanæ diœceseos Præsul, Jonæ Pauli, qui multis retro annis diœceseos Officialem, cathedræque Oeconomum egerat, rationes recognovit, omniaque, tam decimas, quam denarium Petri aliaque ab ipso accuratissime administrata reperit, perfectamque ei imperavit apocham, & literas collationis præbendæ Grenjardstadenſis, quas ab Askelo Archiepiscopo acceperat, suo calculo confirmavit. A morte Gotfkalki, quæ in annum 1457 incidit, Jonas Pauli denuo diœceseos Holanæ ephoriam suscepit, quam in annum 1460 ad reditum novi Episcopi Olai Rogvaldini gessit, a quo etiam bene administrati officii testimonium accepit; Sed anno 1464 magna inter eos oborta est inimicitia, cujus causa fuit villa Valthiofstadir, quam Paulinus ut proprium peculium concubinæ suæ Thorunæ Fimbogi filiæ habitandam tradiderat, quæ causa, post longas multasque injurias & interdicta, anno 1468 interventu Einari Abbatis Munkathveraaënſis, Sigurdi Prioris Mødiuvallenſis, & Pauli Jonæ patris, eo modo sedata fuit, quod Paulus Jonæ loco omni in prædium Valthiofstadas juri renunciavit, 160 Jachimicorum addito valore, & celebri, quæ Præfuli digna conferetur, commissatione, ex qua non indona-

tus discederet. His ira Præfulis mitigabatur ira, ut omnes causas condonaret. Quid aliud notatu dignum hicce Jonas egerit, nobis non innotuit, obiit valde senex anno 1472.

§. 4.

Paulino, ætate, honore, & divitiis suppar fuit *Thorkillus Gudbiarti*, sacerdos primo Greniadarstadenſis, deinde Laufafenſis. Anno 1423 a Jona Tovæ filio, moribundo, Cathedræ Qvæſtor conſtitutus fuerat, ſed cum id pluribus diſpliceret, officium interventu Johannis Pauli, Islandiæ tum temporis præfecti, in Jonam Pauli tranſlatum fuit. Anno 1430 Jonas Vilhelmi filius præbendam Grenjadarſtadenſem Jonæ Pauli ablatam in eum contulit, duoque melioris notæ prædia ad Paulinum pertinentia, quamdiu Jonas ex voto Thorkilli templo Grenjadarſtadenſi non ſatiſfeciffet, ſequeſtravit. Anno 1431, dica ei ab Epifcopo ſcripta fuit, quod ipſe, qui aliquando Holanæ cathedræ Qvæſtor fuerat, fragmenta quædam navis, quæ ad prædium Hardbak naufragio perierat, ut & merces quasdam a naufragis emerit. Anno 1432 jure jurando coram Epifcopo confirmavit Raſnum Nomophylacem morientem, qui excommunicatus deceſſit, abſolutionem deſideraſſe, quod Nomophylacis corpori honeſtam acquiſivit ſepulturam. Anno 1436 Officialis templi Holenſis fuit, ſed quamdiu id officium geſſerit, non liquet; Nec certiores ſumus, quamdiu Grenjadarſtadenſem præbendam retinuerit, licet veriſſimum videatur, quod eandem 1438 amiſerit, nam anno 1440 d. 23 Aprilis, Gottſvinnus Epifcopus inter eum & Jonam Pauli de reſiduis reddituum præbendæ Grenjadarſtadenſis, aliisque eo pertinentibus, quæ ipſiſ intercedebant, controverſiſ pactum fecit; eodemque anno Laufafenſem adeptus eſſe videtur, nam 1483 eadem 35 annis fruiſſe dicitur, quod in annum 1438 optime quadrat. Quamdiu ſuperfuit, inter melioris notæ ſacerdotes numerabatur, honoratioribusque officiis functus eſt. Licet nulla ingenii monumenta, quæ ad nos pervenerunt, reliquerit, literatum tamen fuiſſe opinamur, vulgo enim magiæ & abſtruſarum artium peritus habebatur, quod ea tempeſtate certiffimum fuit eruditionis criterium; obiit 1483 relicto templo & ædibus præbendæ Laufafenſis tam ruinofiſ, ut eorum vitia 215 joachimicorum valore ſarcienda eſſent.

§. 5.

Studium poëticum, quod in Islandia a prima ejus habitatione ad Seculum usque 14 apprime floruerat; ab eo tempore usque ad Seculi 16 exordium evanuisse, labente autem hac ultima Periodo denuo renasci & resfloreſcere, cœpiſſe videtur. Hoc enim tempore nonnulli utriusque ordinis viri ob edita quædam poëmata, tam sacra, quam profana, aliquam laudem reportarunt. Sub ipsum Reformationis tempus floruerunt *Einarus Snorronis* Pastor Stadaſtadenſis, qui anno 1532 adhuc in vivis fuit, ob eximium poëſeos donum dictus *Olldubryggjar Skald*, ☉: Poëta Olldubryggſenſis; & *Gunnus* officio Sacerdos, Holis plerumque vivens, vir petulantis lingvæ & calami, sed Poëta haud contemnendus; quos ut suæ ætatis Poëtarum principes in rythmo quodam laudat Poëtarum facile primus *Jonas Aris filius*, Episcopus Holanus; ejus enim vena poëtica plerosque sui & prioris Seculi, longo post se intervallo reliquit: Hujus sunt quædam *Encomiaſtica Mariæ*, *Piiflargátur*, seu *Threni in Paſſionem Domini*, *Liómur*, seu *Splendor*, *Commentarius in Pſalmum Davidis* 51, aliæque sacra & profana, quorum quædam Holis 1612 & 1748, expurgato Papiſmi fermento, impreſſa ſunt (a).

§. 6.

Ex ordine Politico, præ aliis hic nominandi veniunt *Loptus Gutborini filius*, ab ingentibus, quas corraſerat divitiis, communiter *binu Ríke*, seu *locuples* vocatus, sui ævi Poëtarum princeps; Floruit circa annum 1420, nunc Skardi in Quarta occidentali, nunc Mödruvallis in Tractu Ejaſford ſe continens, equeſtri dignitate (ut quidam volunt) conſpicuus, album falconem in cæruleo panno nobilitatis ſignum habens, qui præter poëmata quædam, quæ ei adſcribuntur, reliquit *Poëticam Islandicam*, *Hátalykil* (b), in qua, ſi non exactiſſimam, bene conſiciendi carmina, Ar-

tem

(a) Ejusdem Kroſſvíſur, ſive *carmen de Cruce*, ſed mutilum, impreſſum eſt Holmiæ anno 1721. Fol. pag. 16. ſub auſpiciis JOH. FR. PERINGSKIÖLD ad calcem *Fragmenti Papiſtico-Runici*.

(b) Hoc carmen triginta quatuor ſtrophas continet, quarum unaquæque peculiare habet metri genus.

tem præceptis & observationibus illustratam docuit, saltim veterum illustrium Poëtarum, quibus usi sunt, metrorum genera collegit & novis exemplis adauxit, quæ hodieque Poëtarum filiis magno in pretio habetur. Huic synchronus aut paulo antiquior fuit (vixisse enim videtur circa initium Seculi 14) *Sigurdus*, cognomento *Fofstre*, Poëta & afflecla Biörni Hierosolymipetæ; Hujus existit Ecloga, seu non inconcinnum quoddam Drama, dictum *Skida ríma*; carmen de Skidone quodam, quem Poëta fingit per quietem a Thoro in Valhallam abductum fuisse, inque convivio nuptiali, quod ibidem celebratum fuit, conjugium cum Hilda Högni filia se contraxisse somniavit, signo Crucis imprudenter adhibito, totum Asarum confessum in mutuum conflictum concitasse (a). Verosimile est celebrem huncce Poëtam plura confecisse carmina, præsertim de heri sui Biörni peregrinationibus & rebus gestis, quæ temporum edax nobis non indulsit. Sub ipsum Reformationis initium floruerunt etiam *Jonas Halli*, cujus est *Ellekvæde*, seu carmen de senectute, cujus pars quædam impressa est 1612 & 1748, ut & *Sigurdus Cæcus*, cui varia pœmata profana tribuuntur, non enim oculorum caligo obstitit, quo minus Homeri instar egregia ederet carmina (b).

§. 7.

Hujus Periodi Historicorum neminem nominare possumus, præter Celeberrimum Virum *Biörnium Einari filium*, a peregrinationibus dictum *Hierosolymipetam*, cujus licet opera (proh dolor!) perierint, hic tamen, ipsi, ne memoria viri tam religiosi, qui pietatis causa ter suscepit peregrinatio-

D d d 2

-
- (a) Hocce Poëmate, seu ejus inventione & arte, ita delectatus est nostri Seculi latinorum Poëtarum Coryphæus, Skalholtensis Episcopus celeberrimus, Mag. *JOH. WIDALINGUS*, ut illud Heroico carmine in linguam Latinam transferret.
- (b) Quatuor sui temporis celeberrimorum Poëtarum in rythmo quodam mentionem facit *Jonas Arasonius* Episcopus Holensis, ita canens: " Öld læger afbragd Skállda, " Einar prest fyrer vestan; Hallíón Hródrar síulle, hefur kunnad fyrer stunnan, " Blind hafa bragnar funded, bragtraustann fyrer austan; Gunna er geted ad sönnu, " greid ordur sie fyrer nordan. " Id est: *Optimum Poëtarum agnoscit nostrum Seculum Einarum Pastorem, in Quarta Occidentali; Hallíonius carmina elegantier facere calluit in parte australi; Cæcum homines invenerunt poëtices peritum in oriente; Gunnú autem sit mentio, quod labis Castalio liquore madida habent in Quarta boreali.*

grinationes, pariter pereat, locus esse concedendus videtur. Patrem habuit Einarum Erici, natione Norvegum, matrem vero Helgam, *Grundur-Helgam* vocatam (a). Sumta toga virili cum Oddgeiro Episcopo Skalholtensi anno 1379 ad exteros abiit, & Romam usque perrexit (b). Alteram anno 1385 peregrinationem orsus est, in qua cum sociis, seu quatuor navigiis, tempestatibus actus ad Grönlandiam appulit, unde post biennium in Islandiam reversus est. Dum in Grönlandia hæsit, ab incolis, viri virtutum & celebritatis admiratoribus, reditus Nomarchiæ Eriksfiordensis in sui suorūmqve sustentationem accepit, quibus accessit ingens balæna (vulgo *Steipeveidur*, balænarum maxima, & esu optima) tempestate & fluctuum vi in terram ejecta, in se habens Olai Ædeyensis in Islandia coloni jaculum, cujus jure ei quarta pars cedere debuit, quam Biörnus sibi vindicavit. pretium possessori in patriam redux solutus. Eodem tempore Episcopatus Gardensis vacavit, nam Alfus Episcopus anno 1378 decesserat, Henricus autem ejus successor anno 1389 ordinatus fuit, Cathedræ autem Officialis præfuit, qui Episcopi munia peregit. Tunc in australi Grönlandia duo monasteria erant, unum Monachorum, alterum vero Monialium. Tertiam peregrinationem anno 1388 ingressus, per Daniam, Germaniam, Italiam, Romam usque cum uxore & tribus melioris notæ sociis ad limina Apostolorum profectus est, ex qua tandem anno 1391 cum sociis in Islandiam rediit. Anno 1393 ortam inter ejus & Thordi Sigismundini assecclas, qui una cum eo nuper Romam adierat, seditionem, quæ quorundam sanguine stetit, Vigfusus Ivari & Thorsteinus Ejolfi sedarunt. Anno 1405 filiam Christinam Thorleifso Arnæ filio elocavit, moxque post nuptias cum Vilchino Skalholtensi Episcopo, Snorrone Nomophylace, & Jona Hallfredi filio Monacho, quartam suscepit peregrinationem, quam antequam ingressus est, testamentum condidit,

(a) De quibus supra Tom. I. pag. 427. 566. Einarus anno 1383. 4 Cal. April. cum universo famulatio undis absorptus fuit.

(b) Non est quod putemus hallucinatum fuisse Doctiss. ARNGRIMUM in *Specim. Islandiæ* pag. 154 innotentem Biörnnum ter Romam petiisse, cum hujus *itinerarium* ad manus habuerit; unde sequitur, licet nobis id non constet, primum iter ex tribus factum esse 1379, licet alii duo tantum numerent. Sed minus in eo excusabilis est summus vir, quod ibidem Biörni uxorem vocat Olufam (scilicet Lopti filiam) cum ejus maritus fuerit Biörnus Thorleifii, nostri ex filia nepos.

didit, in quo multis multa donavit, confitens, ideo se hoc iter instituere, quod Jacobum Compostellanum invisere voto adstrictus sit: Relicta itaque Islandia in Norvegiam venit, ubi Vilchino Episcopo sumtuosum funus fecit. Hinc cum uxore Romam petiit; inde per Venetos in Terram Sanctam tendit & Sepulcrum Domini invisit. Revertens in Hispaniam ad Compostellanum salutandam pergit, ubi aliquamdiu ægrotus decubuit, quod alii scribunt Constantinopoli accidisse. Sed revalescens, per Galliam & Flandriam in Angliam, ad visendum Sanctum Thomam Cantuariensem, festinat, unde in Norvegiam transfretavit. Anno 1411 ex Hetlandia, ubi hyemaverat, in Islandiam reversus est. Reliqua ejus fata & facta nos latent. Cum in Islandia esset, Vatnsfjörði se ut plurimum continuit, quod prædium ad se suosque hæredes pertinere, contra Archiepiscoporum Jonæ 1273 & Winaldi 1397 edita Edicta & judicia strenue asseruit. Uxorem habuit Solveigam Thorsteini filiam, quæ quandoque una cum marito, & aliquando etiam sine eo, peregrinata fuit, ut anno 1401 fecisse videtur. Ex ea liberos habuit Thorleifum, qui naufragio periit, & Christinam, dictam *Vatnsfiardar-Christin*, quæ familiam propagavit. Obiit Biörnus anno 1415 ad sinum Hvalfiord, Skalholti que sepultus est, quod ad annum 1413 perperam alii referunt. *Itinerarium* ipse scripsit, in quod omnia notatu digna fideliter congeffit, inter alia etiam, quæ de rebus Grönlandicis perquirere potuit; & ne gesta & itinera sua oblivioni darentur, more antiquorum Magnatum proprium habuit Poëtam, qui eadem carmine ebuccinaret, quod tamen non obstitit, quo minus omnia perierint.

LILIA

ERODR EYSTEINS (*).

1) *Almáttigr Gud allra stetta;*
yfirbiðdandinn, engla og þjóða,
ei þursandi stadi ne slundir,
stadi (a) halldandi í kyrrleiks valli;
sem verandi úti og inni,
uppi og nidri og þar í midju,
lof se þer um alldr og æfi
eining sönn í þrennum greinum!

2) Ælki

(*) De Auctore hujus poematis conferrí possunt, quæ supra scripsimus Tom. I. pag. 453. 587 sq. Tom. 2. pag. 104. 105. 365. Quæntus in lingua vernacula ejus lepor sit, indicio est tritissimum illud adagium: "Öll skáld villdu *Lilju* kuedit háfa." Id est: *Omnes Poète Liliu composuisse optarint.* Metrum est dicolas ogdoastrophos, vel ut quidam, sed minus recte, volunt, tetraastrophos, & simul rhythmicum est & certa pedum mensura distinctum. Quælibet scilicet stropha quatuor pedibus, spondeo, dactylo, vel sæpissime trochæo, constat. Rhythmus hic duplicis est generis: alliteratio scilicet vel occurrit ab initio vocum, vel in earundem medio. Ab initio vocum alliteratio fit eandem literam bis in priori versu, in posteriori semel adferendo, ita ex. gr. in stropha prima & secunda versus tertii, litera F tria vocabula orditur, & ita in quibusvis binis strophis eadem litera (vocales, ut & j. & v, hic unam literam efficere præsumuntur) ab initio vocum ter, nec rarius, nec sæpius, occurrit. Rhythmus in medio vocis iterum duplex est, in priori scilicet stropha consonantes iidem bis occurrunt, vocales vero illos præcedentes sunt diversi, in posteriori stropha & vocales, & hos sequentes consonantes, iidem sunt, & alliterationem efficiunt: exempli loco sit in primo versu: *almáttigr — stetta. Þursandi — slundir. sem — inni lof — æfi* &c. in secundo autem genere: *yfirbiðdandinn — þjóða. halldandi — valli. nidri — midju. eining — greinum*; ut reliqua artificia poetica, quæ auctor constanter observanda sibi non proposuit, sed lusus ergo una aut altera vice adtulit, ex. gr. vers. 46. 49. 55. 62. 91. & 97. consulto omittamus. Versus intercolares, quo facilis ab aliis intermiscerentur, typis diversis imprimi curavimus. Poëma hoc ex manuscripto exemplari

(a) Stadi. 3. P. M.

L I L I U M,

AUCTORE FRATRE EYSTEINO.

1) Omnipotens Deus, qui omnes ordines
 angelos & homines gubernas,
 nec locorum nec temporum indigus
 in tranquillo imperio permanes,
 qui simul es foris & intus,
 superne, inferne, & in medio,
 laus Tibi sit per ævum & ætatem
 vera unitas in ternis distinctionibus!

2) *Rogo*

---

plari, quod nobis est, optima nota, exhibemus, cujus lectionem quandoque mittentes, variantem textui subjunximus sub signo: N. Consulimus præterea novem exemplaria manuscripta Bibliothecæ Magnaana, quorum variantes signo C. U, vel CC. U. ubi plura eandem servant lectionem, notavimus, vel etiam numero Arabico ea recensuimus. Horum exemplarium duo sunt fragmenta & unum integrum, pergamena, reliqua vero Codicum membraneorum apographa chartacea, in quorum collatione magnum nobis compendium laboris adtulit opera viri doctissimi JOHANNIS OLAVII Grammaticensis, qui carmen hoc, additis præfatione & duabus versionibus Latinis, in gratiam immortalis GRAMMII olim exscripsit, cujus apographo, ipsius auctoris manuscripto, quod in Bibliotheca LANGEBEKIANA existat, ex Perillustris professoris favore, uti nobis concessum est. In Archivo Antiquitatum Holmiensi tria existant exemplaria: Membranæ unum in Codice Sparfwenfeldiano, qui *Vitas Regum Olai Tryggvini & Olai Sancti* prolixas continet, cujus variantes M. appellamus. Alterum est autographum PAULI HALLERII Islandi, (conf. de illo supra Tom. I. pag. 595) unacum ejusdem a latere addita versione Danica soluta, & ad calcem versione metrica Latina, quam hæc publici juris fieri, rem Lectoribus gratam fore autumamus. Variantes lectiones exemplaris Halleriani, membræ nuper laudato haud absimilis, signo P. indicantur. Tertium tandem exscriptum recens & mendosum est, & quandoque, sed raro, lectionem ab ARNGRIMO JONÆ immutatam sequitur. Hoc, ubi observatione dignam lectionem variantem tuppeditat, sub nota R. allegavimus. Versionem nostram Latinam ita attemperare conati sumus, ut non verbo quidem verbum, sed una linea versionis alteri textus respondeat.

2) Ætli ec þín en mikla miskunn
 mer veitist, er ec epterleita
 af klöckum hug; því ec ynnist ecki
 annad gott, nema af þer (a) Drottinn.
 Hreinsa (b) brióft, oc leid (c) med listum
 loflig (d) ord í studlafkordum,
 stefnlig gjörd svo vífan verdi
 vunnin ydur af þessum munn.

3) Beidi ec þig mæz oc móder,
 í mínum hug (e), fyrir umfía þína
 renni mál af raddartólum
 riettferdugast í vífum sliettum (f),
 fkrir oc fæt af vorum vörum
 vordinn svo at mætti ordinn
 laugast öll í glóanda gulli
 Gudi væri ec þau (g) skyldur at færa.

4) Fyri menn, er frædin kunnu
 forn oc klók á sínum (h) bókum!
 flúngin miúkt af sínum kóngum
 fúngu lof med danskri túngu.
 I (i) þvílíku módurmale
 meirr skyldunst ec enn nockurr þeirra
 hrærdann dikt med (k) ástarordum
 allsvalldanda kóngi at giallda.

5) Sköpun oc fæding, fkrin oc prýde;
 fkynefemi full, fú (l) betri er gulli,
 dreyrinn Krists af lídu fari,
 fyndalíkn oc dagligt yndi,
 háleit von á himnafælu,
 hrygdin jardar nedstu bygda,
 bióda mer í fráfögn færa
 fögur stórmerkin Drottins verka.

6) Herra

(a) til *add.* 2. P. M. R.
 (d) lífíg. P. R.

(b) Hreinsat P. R. CC. U.
 (e) mín von at. P. R.

(c) lídat CC. U.
 (f) þessum. P.

2) *Rogo ut immensa Tua misericordia
mihi præbeatur, quam quæro
animo enollito; nihil enim desidero
aliud bonum, quam abs Te, Domine!
Munda pectus, & eleganter deduc
verba decentia in pedes metricos,
ut carmen concinne exaratum
ab hoc ore Vobis proferatur.*

3) *Te Virgo & mater oro
animitus, ut Tuis auspiciis
sermo de instrumentis vocalibus
in versibus harmonicis condignus profluat;
ut clara & dulcia de labiis nostris
verba enata
omnia rutilanti auro tingantur;
Deo certe illa offerenda deberem.*

4) *Veteres, qui doctrinas calluere
antiquas & sapientiæ plenas in suis libris,
artificiose concinnatas de suis Regibus
laudes lingua Danica cecmerunt;
Hac eadem vernacula
magis obligor quam eorum quisquam
ad poema devotum verbis amoris plenum
Regi omnipotenti persolvendum.*

5) *Creatio & nativitas, baptismus & ornatus,
ratio plena auro præstantior,
sanguis de lateris Christi vulnere,
remissio peccatorum, quotidiana jucunditas,
excelsa beatitudinis coelestis spes,
terror inferorum terræ locorum,
referenda mihi injungunt
pulchra Domini operum magnalia.*

6) Dominus

(e) Pó. P. M.

(k) at. P. 2.

(h) heidnum. 3. N.

(l) at. 2. P. M.

(i) at. P. M.

6) Herra gud fá hverjum er dýrri
himin oc jörd í fyrstu giördi
prýddi hann með þrifvar þrennum,
það er rett trúa mín, Englastettum;
ádr var hann þó, jafnt oc síðan,
ærinu fer. enn fkepnan væri;
giördi hann heim oc teygdi tíma
tvo jafnalldra í sínu valldi.

7) Mektarfullr er afbar öllum
í náttúru oc (a) fkiærleik sínum,
fkaptr gódr (b) fkein í prýði
fkapara nærfr í vegfemd hærfrri,
eigi let fer allvel nægia
engill makt, þá er hafdi fengid;
medr ofbelldi ödlast villdi
ædra fefs oc virding bædi.

8) Fýstift hann með offa æftum
ad vidlíkiast yfrid ríðum
guds eingetnum fýni, enn síðan
fer nægiandi (c) engum vægia.
Fúll metnadrinn er með öllu
óvarligr (d), fem ritning prófar,
at ætla fer vid dýrann Drottinn
deila megn. Enn hverfu vegnar (e)?

9) Svo er greinandi, á samri ftundu
fem engillinn tók ad spillast,
fóktift hann með sínum grönnum,
fem blývarda, í diupleik jardar.
blindann fann (f) þar fódr finn fiandann,
feikt (g) ofbelldi er kvelr í elldi;
fávís er fá fedgin þessi
fadma vill, enn fidunum spilla.

10) Dag-

(a) og. *omitt*. P. M.(b) og. *add*. P. M. CC. U.

(c)*nægiandi. 3. P. M.

(d) óvarliga P. M. *Alias*: ógrligr, & ógrliga. CC. U.

(e) deila af megni hverju at

6) Dominus Deus, omnibus eminentior
celum & terram in principio creavit,
quod ter ternis ornavit,
(hæc mea est vella fides) ordinibus Angelorum;
Ille tamen prius (æque ac exinde)
quam creatura ulla existit, sibi erat sufficiens.
Ille mundum condidit & extendit tempora
bina & æqualia; quodvis in suo imperio.

7) Potens, qui cunctis præcallebat
natura sua & claritate,
bonus creatus, pulchre fulgebat
creatori honore summo proximus,
non erat contentus,
Angelus, potestate, quam acceperat;
sed vi occupare voluit
& gradum & dignitatem celsiorem.

8) Ferocia æstuanti percipivit
assimilari præceptenti
Dei unigenito filio, sed exinde,
sibi ipsi sufficiens, nemini cedere.
Fætida superbia omnino est
imprudens, teste Scriptura,
contra Deum T. O. M. conari
viribus certare. Sed quomodo cedit?

9) Ita scilicet; quod eodem momento
quo Angelus corrumpi cepit,
inocum suis vicinis præcipitabatur,
cumuli plumbei instar, in profundum terræ;
ubi cæcum suum patrem Satbanam invenit
violentia immensa, quem igne cruciat.
Stultus est, qui patrem & filiam istos,
bonos mores deserens, amplius præceptat.

E e e 2

10) Sex

vegnar. Alias: deila megne lverfu er vegnar. CC. U. (f) fem P. M. (g) frekt.
 P. feikit. male feigid, alias feikna & feikn N. CC. U.

10) Dagarnir (a) sex ad vífu vöxu
 velltiliger um síafarbellti,
 ádr enn fengi alla prýði
 jörd oc lopt, er drottinn giörði,
 pressað vatn í himininn hvasflann,
 hiörn oc elld (b) sem merki stiörnur,
 hagl oc dýr, sem fiska oc fugla,
 fagrann plóg sem alldinskóga.

11) Breytti guð oc brá til hætti
 blóð oc hold af vatni oc molldu
 lettann (c) blátr af lopti næsta (d)
 lífs heitleik af tölur (e) reitum.
 Ond oc þar til síðan sendi,
 fú (f) er skiliandi Drottins vilia,
 leið kunnandi um lísams ædar,
 líf skínandi af Helgum Anda.

12) Sá er síðandi madr af móður
 molldu, oc þó med skærur holldi,
 Adam nefndr, er alls (g) í heimi
 átti ráð med med frelsi oc náðum.
 Höfginn rann svo hægr á þenna
 heimsstyranda, oc feck hann skíra
 anda-gift, þá er síðan lýndi,
 svo vordinna spádóms orða.

13) Utleidandi af Adams sídu
 Evu brátt, sem Moyfes vátar,
 víst med (h) æru, valld oc áftir,
 ad vífu gaf hann (i) þeim Paradísar,
 þángad til er (k) þau med englum,
 það er blíðan mest, lífdu síðan
 med (l) afþrengi allt það (m) fengi
 æfnliga oc þackir græfi

14) Enn

(a) Dægrinn P. M.
 (d) hætta CC. U.

(b) elldr. P. M.
 (e) sílar P. M.

(c) lette hann, Alias: let hann CC. U.
 (f) suo 4. P. M. (g) einn. N.

10) *Sex dies increſcebant
circa zonam oceani volubiles,
priusquam integrum ornatum conſequerentur
terra & aër, quos Deus creaverat,
aquam in ſublime cælorum compreſſam,
glaciem, ignem, planetas,
grandinem, animalia, piſces, aves,
fruges pulchras, & arbores frugiferas.*

11) *Mutabat Deus, (& novum iniiit modum)
ſanguinem & carnem de aqua & pulvere,
levem flatum de proximo æthere
& calorem vitalem de regione ſolari.
Animam quoque illuc exin miſit,
quæ voluntatem Domini intelligat,
via per venas corporis gnara
vita de Spiritu Sancto fulgenas.*

12) *Homo ille, prodians de matris
pulvere, nitida tamen carne præditus,
Adam appellatus, omnium in orbe
libera & tranquilla poteſtate fruebatur.
Somnus placidus irrepſit in hunc
mundi rectorum, qui uacſus eſt perſpicax
ingenium, quod deinde commonſtravit
prophetia eventui reſpondente.*

13) *Deus de latere Adami eduxit
Evam ſtatim, ut Moſes teſtatur,
iisque honorem, poteſtatem, amorem & habitaculum
Paradiſi dedit,
uſque quo illi cum angelis
O! gratiam immenſam! poſtea viverent
unacum univerſa ex iis naſcituræ proſenie
in æternum, & gratias redderent.*

E e e 3

14) Sed

(h) og. 3. P. M. N.

(i) ad. 2. N. Alias: eru. 4.

(k) omit. P. M.

(l) vidr. P. M.

(m) er. add. 5. P. M.

14) Enn að verðleikinn vissi á jörðu,
 ef (a) vyrði fólk til himna dýrðar,
 þóðorðid eitt (b) hinn (c) blíði Drottinn
 býðr þeim í fkyllðu að hlýða:
 Eplid eitt ec banna að bíta
 báðum yckur, enn þid munud ráða,
 deya skulud ef efnid eigi
 einfalt þod med dyggleik hreinum.

15) Þrútnar, svelr, oc unír við illa,
 engill, bann, það er hafdi fengid,
 firdafveit ef fædd á jörðu
 fær þá víft er fíalft hann mífti.
 Svo bruggandi dauðans dreggiar
 duldið hann fyrir augfýn manna
 fiólkunnigr í einum innan
 ormi, tók svo (d) mál að forma.

16) Svo prófandi seger til Evu:
 fvara mer fkiótt, enn því (e) hefr Drottinn
 fetaft yckur blóm að bíta
 bannad, enn lofad þó flest allt (f) annad?
 Svo fór það að fvaradi Eva,
 fem margbrugðinn fiandinn hégði,
 að við eigi (g) lífs af leidum
 Lettliga hröpum á dauðans flettir

17) Lettliga fann (h), fem líófinn votta,
 lettleikann í fvaranna reyki (i).
 því treystift hann framt að freifta
 fiærdum fettr, oc talar med prettum:
 Eigi munud þid Adam deya,
 andlits hvít, þó eplid bitid,
 helldr munud med heidri oc valldi
 horfk oc rík við guðfóm líkíaft.

18) Aud-

(a) *omitt.* 2. P. M.
 (.) *namn* 5. P. M.

(b) *rett.* CC. U. let. P. M.
 (e) *hví.* P. M.

(c) *fíam* P. M.
 (f) *giörvallt.* 1.

14) *Sed ut meritum in terra existeret,
 si modo illud causæ gloriæ cælestis esset,
 Dominus clementissimus unicum præceptum
 iis ex debito observandum injunxit:
 Unico pomo vesci prohibeo
 vobis ambubus, sed pro arbitrio agetis;
 Moriemini, si non observaveritis
 pura fidelitate simplex hoc mandatum.*

15) *Intumescit, turget, & ægre fert
 angelus condemnationem acceptam,
 si genus humanum in terra prognatum
 in habitaculum, quod amiserat, successerit.
 Hinc feces mortiferas miscens
 a visu humano latitabat
 veterator intus in quodam
 serpente, & verba proferre cepit.*

16) *Tentans Evam ita alloquitur:
 Sine ambagibus responde: Cur Dominus
 fructum dulcissimum comedere vobis
 prohibuit, sed reliqua concessit?
 Eva respondit veluti
 vaser hostis suspicatus fuerat:
 Ne nos de tramite viæ
 in plateas mortis leves præcipitemus.*

17) *Facile suboluit (teste Scriptura)
 levitatem in vacillatione responforum,
 quare ulterius tentare sustinebat
 fraudibus imbutus & dolose pergit:
 Tu & Adam non moriemini
 O! facie pulchra! etsi pomum comedatis,
 multo magis gloria & potestate
 gloriosi & potentes Deitati assimilabimini.*

18) *Credula*

(g) ei facti vid. M. P. Alias: eigum 3. N.

(h) Ivo 3. M. P.

(i) reykan. P. M.

18) Audginnnt miög því ad Eva trúdi,
 át hún blóm, enn tapadi síma,
 oc til med fer Adam teygdi
 vann (a) hann nú það er villi bannad;
 Uggdi hann ad Eva stýggdist
 ef neitadi bæn ad veita.

Fiandinn gat svo í fyrstu blindad
 fedgin vár med nógu dári.

19) Reffar þeim ad rettum dómi
 ríkr herra, fyrir ódygd slíka,
 rak þau braut (b) úr sæmdarfæti
 fínd oc nökt í pífl (c) oc dauda.
 Velluft aum í veflum heimi
 vída lands, þar nær öll síðan
 lýdakind med sárum syndum (d)
 fendist fram af Adams lendum.

20) Remman braft sem rót af kvifte (e),
 rann þá glæpr af hverjum til annars.
 Leid svo heimr um lánga tíma
 lífs andvana, enn fullr af grandí
 Letti (f) hvörki ugg ne ótta,
 eitt er (g) mest sem þó fer ad lesti,
 opid helvíti búid med bölvi
 baud sig fram vid hvers manns dauda.

21) Heimr er daudr hvad er til ráða?
 Hvar getr þann er fer megi biarga?
 Hvergi; því ad í synda saurgan
 fannliga hverr at (h) þýngir annan.
 Eitt er til það ec vil votta
 á ec grátandi frammi ad standa
 ad þú síalfr hinn dýri Drottinn
 dugir nú ferd, svo lífgud verdi.

22) Veitt

(a) át. P. M.

(b) brátt. P.

(c) myrkr P. M.

(d) sídi oc sárum. P.

(e) af rót í kviftu. P. M.

(f) Leittr. P. M.

(g) epter P. M. R. CC. U.

18) *Credula quia Eva fidem habuit,
fructum comedit, sed honore privabarur,
& Adamum secum pellexit,
ut quod vetitum novit, comederet.
Tremuit siquidem, ne Evam offenderet,
si petittum renueret.
Ita Satbanas initio occecavit
parentes nostros multum infatuando.*

19) *Iusto iudicio eos punivit
Dominus potens ob talem infidelitatem,
eosque de sede honorata expulit
egenos & nudos in cruciatus & mortem.
Afflicti in misero mundo pererrabant
passim terrarum, ubi tota fere exinde
progenies humana cum peccatis atrocibus
de Adami lumbis provenit.*

20) *Acerbitas propullulabat veluti de radice ramus;
scelus ab uno ad alterum manabat.
Ita mundus diu transfuxit
vitae expers, sed malorum plenus.
Nec timor nec metus cessabant,
unum tamen maximo fuit detrimento,
tartarus patens miseriam minans
in omnium morte se obferebat.*

21) *Quid consilii? Mundus mortuus est.
Ubi est, qui sibi ipsi subveniat?
Nuspiam; quia luto peccatorum
vere unus alterum aggravat.
Id solum existat (quod assero),
ut lacrymans tibi supplicem
Tu ipse Deus T. O. M.
hominibus subveni quo vivificentur.*

22) *Data*

(h) fannar pat at hver P. M.

22) Veitt (a) er líf þad vard oc mátti,
 veitt er líf þad Adam neitti,
 sú miskunn á setrum tíma
 sendist fram af guddómshendi,
 líos í heim ad lifandi kiæmi
 lifandi víst, þad er kvaldar ander
 tæki á braut úr diöfladýki,
 dýrd englanna slíku stýrði.

23) Tendraft öll oc talar med snilli
 túngan mín, af herra sínum (b),
 um stórmerkin á hún (c) ad yrkia
 yferspennanda heima þrenna.
 Biúgr (d) oc fár í banni varri (e)
 oc bandi rett ins nedsta fianda,
 nema hiáþrædid guds hid góða
 gefid á jörd, mig leystann hefði.

24) Nær oc firr med skygnaþek skírum
 skipandi (f) allt med syni oc anda
 födrperþonan, engli einum
 eyrindid býdr, enn þessi hlýdir;
 Fliúg, oc seg þad Mariu meyiu
 mætri (þeirrar ec skal giæta)
 minn einka son ad holldi hennar
 hlýdinnar vill biörtu skryðast.

25) Módir ofs er María þessi
 megarblóm oc full af söma,
 glæslig sem rodnust (g) rófa
 runnin upp vid lifandi brunna.
 Rót ilmandi lítiletis,
 logandi öll med skirleiks anda,
 Gudi unnandi oc góðum mönnum,
 Gudi líkiandi í dygðum slíkum.

26) Engi

(a) Hanc sequenti strophe postponunt P. M.
 (c) áttú P. M. á eg. C. U.

(b) þínum P. M. sínum. C. U.
 (d) biúg. M. P.

(e) varir P. M.

22) *Data est vita! q̄ualis dari potuit & licitum erat.
 Data est vita! q̄vam Adam denegavit.
 Hæc gratia stato tempore
 de manu divina mittebatur,
 ut lux viva in mundum veniret,
 viva certe, q̄væ animas excruciatas
 de fovea diabolica eriperet,
 gloria celorum hujus erat auctor.*

23) *Accenditur tota, & pompose loquitur
 mea lingua de suo Domino;
 De magnalibus canit
 ternos mundos sp̄itama comprehendentis.
 Incurvatus & vulneratus in condemnatione essem
 & vinculo Sathane infimi,
 nisi bona illa Dei salus
 in terram missa me liberavisset.*

24) *Procul & prope intuitu perspicaci
 omnia unacum Filio & Spiritu ordinans
 persona Patris angelo cuidam
 negotium mandat, ille vero auscultat:
 Vola, & dic Mariæ Virgini
 egregiæ, q̄væ mihi curæ erit,
 unicum meum filium carnem ejus
 obedientis candidam induere velle.*

25) *Hæcce Maria se nobis matrem præbet,
 flos majestatis, plena decoris,
 splendida tanquam rosa rubra
 ad latices vivos propullulans;
 Radix fragrans humilitatis,
 in spiritu castitatis flagrans,
 Deum & bonos amans,
 Deo in talibus virtutibus similis.*

F ff 2

26) Nullam

(f) Scapandi, 3.

(g) rodnut. 2. P. M.

26) Engi se ec ad jarnesk tunga,
enn háleiti (a) flornureita (b)

Drottinn! þer sem verdugt væri
vandad fái nú stef til handa:

*Se þer dýrd með samri þrýði,
fúnginn beidur af öllum túngum
eifluga (c), með sigri oc selu,
sæmd oc valld þitt minnist allðri!*

27) Leid, sigrandi páruðls þrýði
pentad innan firmamentum

Gabriel, sem geiflinn sólar,
glediligr í loptin nedri.

Sendibodi kom síofallds Anda,
svo er greinanda, ad húfi einu,
fannr meydómrinn fat þar inni,
síalft hreinlífid, gimsteinn vífa.

28). Ok svo veik ad meyiú miútri:
Mária hlýd þú (d) ordum várum

frægaft (e) víf þer færi ec Ave
full miskunn at færum brunni (f);
samangaupnandi (g) sína skeepnu
fannr höfðinginn engla oc manna
byggir þer fyrir brjófti skærú
bleffud mæ, þú ert sprundum hæri.

29) Heyrði oc trúði, enn undraft ordinn
júngfrú kyrr (h), því víffi hún fyrri
allðri kvaddann mann á molldu
medr þvílítri tignarkvediu.

Fyrerbióðandi henni ad hrædaft
höfudengillinn taladi lengra:

Gud himnanna fram mun fædaft
frúin skínandi af holdi þínu.

30) Frettir

(a) háleitu P. háleitre C. U.

(b) reitar. 2.

(c) æfnliga P. M.

(d) nú P. M.

(e) fagraft. C. U.

(f) full miskunnar fatleiks brunna P. M.

26) *Nullam credo linguam terrestrem,
 celsissime cæli stellantis
 Domine! tibi ex condigno
 versum intercalarem concinnare posse:
 Sit Tibi gloria & vera laus,
 & honos ab omnibus lingvis decantatus
 in æternum, victoria, & beatitudo,
 gloria & potestas Tua nunquam cessabunt!*

27) *Ferebatur, splendorem pavonis superans
 per firmamentum intus variegatum
 Gabriel, radii solavis instar
 gaudium adferens in æra inferiorem.
 Legatus septuplicis Spiritus venit,
 ut fert historia, ad demum quandam,
 in qua confedit vera virginitas,
 ipsa castitas, gemma mulierum.*

28) *Et blandam virginem bis allocutus est:
 Mariu verbis meis ausculta!
 feminarum celeberrima! Tibi Ave adfero,
 gratia plena de f me dulci!
 Suam creaturam manu comprehendens,
 verus angelorum & hominum Dominus,
 intra purum Tuum pectus habitat
 virgo benedicta. Tu es feminis excelsor.*

29) *Audivit & credidit, sed verba miratur
 virgo tranquilla, quia prius novit
 nullum hominem in terra salutatum
 tam honorifica salutatione.
 E timere prohibens
 Archangelus, pergit:
 Deus cælorum nasciturus est,
 Domina serenissima! de corne tua.*

Fff 3

Ea

(e) samangeyppandi. 3. P. M.

(h) hÿr. P. skÿr. C. U.

30) Frettir hún þá með hverjum hætti
 henni bæri til fögnud þenna,
 borgarmúr svo brífti hvergi
 bygd geimandi hreinleiks dygda?
 Engill segir at ei muni syndgaft
 júngfrú blíð, því sveininn smíðar (a)
 haglig myndan heilags Anda
 holdd oc bein af líkam hreinum.

31) Loptin öll af líófi fyllast,
 legir á grundu (b) stóðu oc undraft,
 kúgud síalf svo (c) nærri nógu
 náttúran fer ecki mátti;
 Giptist aundin guddóms krapti,
 góðu (d) huldift Mariu blóði,
 gláðrar dvelst í júngfrúr jdrum-
 ein perfunan þrenna greina (e).

32) Hiórtun játi, falli oc slíóti
 fagnadarlaug af hvers manns augum,
 æ þackandi miskunn mickla (f),
 minn Drottinn! í, holddgan þinni:
Se þer dýrd, &c.

33) Fimm mánuðum oc síórum síðan
 fæddist sveinn af meyiú hreinni,
 skygnast sem þá (g) glerid í gegnum
 geiflinn brár fyrir augum várum;
 glóar þar sól ad (h) glerinu heilu,
 glediligt jóð svo skein af móður,
 ad innfigli hölldnu hennar
 hreinfærdugra (i) meydóms greina.

34) Enginn heyrdi, oc engin urðu
 jöfn údindi fyrr ne síðar,
 bæði senn var (k) mey oc móðer,
 mann oc Gud baud trúan ad fanna.

Loptin

(a) Þá sveinn er smíðadr. P. M.

(b) og grund því. N. og grund þau 3. og

grund þá. C. U.

(c) af. P. M. enn. C. U. er C. U.

(d) góð oc M.

góð enn. P.

(e) þrennar greinar I. P. M.

(f) piúka 3. P. M.

30) *Ea tunc sciscitatur, quomodo
hæc lætitia sibi obveniat,
ut munimentum nullibi dirumpatur
habitaculum virtutum castitatis cingens?
Angelus respondit, non peccaturam fore
placidam virginem, nam puerum condet
apta formatio Spiritus Sancti
carnem & ossa de corpore puro.*

31) *Ommes celi lumine implentur;
aqvæ in terra constiterant & admirabantur,
ipsa quidem afflicta
natura tantum non deliquium passa est.
Anima virtuti divine connubio juncta
bono Mariæ sanguine induebatur;
in lætæ virginis visceribus commorabatur
una ternæ distinctionis persona.*

32) *Corda confreantur, decidat & persuas
aqvæ tepida lætitiæ de omnium oculis,
semper gratias agentia pro magna misericordia
mi Domine! in Tua incarnatione (præstita)!
Sit Tibi gloria &c.*

33) *Post quinque & quatuor insuper menses
puer de virgine pura natus est,
veluti cum per vitrum perspicacissimum
radius coruscans vibratur coram oculis nostris;
Sol vitro integro splendet;
ita proles exoptata de matre fulgebat,
ejus salvo sigillo
illibate virginitatis.*

34) *Nemo adivit, nullaque exsistere
ante hæc vel postea tanta nova,
simul erat virgo & mater,
fidesque nobis Deum & hominem probat.*

Cæli

(g) par. P. M. p̄i er. C. U. p̄it. C. U. (h) af. P. M. (i) hreinferdugastra. P. M.
hreinferdugustu. C. U. (k) p̄vi. P. M.

Loptin sýngu komnum Kóngi
kunnigt lof þar hirdar runnu:
Himnadýrd er hneigd að jörðu
her samteingduft menn og englar.

35) Þó var ei svo rík að reifa
ræfis (a) móðirin ætti góða,
því var kóngurinn hörðu heyi
hulldr, at mætti hann firrast kullða.
Umfrúðningar Jesu þrýði
átti dagr frá (b) fæðing vátar
æfist blóð um líkam líofann
lagast minnilig tár af (c) kinnum.

36) A þrettánda dag til Drottins
dýrðar menn, er ríkium stýrðu
aufr í (d) heim, með offri kvómu
úngann mann að heidra (e) þannig.
Umrennandi sex að sinnum
sex daga grein, og síorum (f) einum
offrast kaus fyrir ós að vísu
Jesús sálfr í mustervis hválfi.

37) Vígdist (g) off þá er 'vatni dögdist
valldr (h) himnanna á þritugs alldri;
Jórdánar við (i) ædar hreinar
Jón Baptista Drottin þíonar.
Þessi ástvinrinn Jesu Christi
er nú váttr að (k) þann dag mátti
samfkinandi (l) á grænni grundu
Guds þrenning með lýdum kennast.

38) Finn ec allt að mannvit manna
mædist þegar er um skal-ræða
máttinn þinn enn milldi (m) Drottinn,
meiri er hann enn giörvallt annað:
Se þer dýrd &c.

39) Undraft

(a) ríkuft. 4. P. M. ríodust. C. U.
(d) auflan úr. P. (e) þrifa. P. M.

(b) er. P. M. at. 2. af. R. 2.
(f) þar til. 2. P. M.

(c) á. 4. N.
(g) Vígdi hann. 3.

*Cæli Regi adveniēti cantabant
laudes assuetas, ubi pastores agebant:
Gloria cælestis ad terram est deflecta;
hic homines & angeli conjungebantur.*

35) *Nec tamen tam dives erat, ut fascias
bonas mater Regis possideret,
quare Rex feno rigido
cooperiebatur, ut frigus arceretur.
Circumcisionis Jesu solemnitatem
dies a nativitate ejus octavus testatur,
sanguis per corpus candidum ebullit
& notabiles lacrymæ de genis defluunt.*

36) *Die decimo tertio, Domino
viri illustres, qui regna gubernabant
in Oriente, oblationes adferebant,
quibus virum recens natum honorarent.
Elapsa sexies
sex & quatuor dierum epocha,
pro nobis offerri exoptavit
ipse Jesus sub concameratione templi.*

37) *Nobis initiatus est, cum aqua irroraretur
tricenarius, cælorum gubernator;
apud puros Jordanis latices
Johannes Baptista Domino ministrat.
Ilic intimus Jesu Christi amicus
jam testis est, eodem die
simul fulgentem in campo viridi,
Trinitatem divinam hominibus innotuisse.*

38) *Comperior omnem intellectum humanum
desicere, quando sermo est
de potentia Tua, Domine clementissime!
quæ omnia alia exsuperat:
Sit Tibi gloria &c.*

39) *Mirari*

(h) valli. 3. P.

(l) siâ skinandi P. M.

(i) i jordan med. 2. P. M.

(m) mikli. P. M.

(k) er. P. M.

39) Undraft tók hinn föni fiandi
 fæddann mann, enn fíkilia var bannad,
 oc þvílíkt sem andinn fegði
 ordin lík af túngu forðum:
 þyckir mer sem nýiung nokkur
 nálgift heim oc ættir beima;
 eitthvad klókt mun Drottinn dikta,
 duldr emk þessi, það fer ad huldu.

40) Jesum tigna englaráfir
 uppi oc nidri í heimi (a) þridia,
 ftiörnuliós oc færðar fórnir,
 fridarfamband á hveriu landi;
 lík afla mer fóttauka
 fönn stórmerkinn veitt hía mönnum;
 kvídi ec vid (b) hanns remming ráða
 rídi mer ad báðum síðum.

41) Föðrætt hanns trúi ec fáir munu hitta
 enn finnst móðernid her með þjóðum;
 því (c) er adferðin Jesu burdar
 undarlig, svo fíkil ec það varla.
 Ecki er mer á þessum þocki
 þannveg ferr þeim únga manni;
 alldri var lá fyrri á folldu
 fæddr madr, ec nærsta hræddunft.

42) Þystr er hann oc fólr af föstu;
 firrist hlátr, enn kann ad gráta,
 mæðist hann, oc er-móður sinnar
 miólku fæddr, enn reifum klæddist;
 Finn ec þó ad í líku fannann
 síálf náttúran manndóm váttar,
 fýfir mig því fram ad æfa
 flein ódygdar hönum ad meini.

43) Mierr

(a) himni. P. M.

(b) ad. 2. P. M.

(c) þó. P. M.

39) *Mirari cœpit antiquus ille hostis
hominem natum, sed intelligere non erat datum;
nec abfimile erat, quasi spiritus protulerit
olim talia verba de lingua:
Videtur mihi novum quoddam
mundo & generi humano appropinquari;
Aliquid subtile Dominus excogitabit,
quod me clam fit, & occulte peragitur.*

40) *Jesum Angelorum chori honorant
superne, inferne, & in mundo tertio;
splendor stelle, & oblationes allatæ,
& vinculum pacis ubique terrarum;
Hæc mihi dolorem adaugent
vera magnalia apud homines exhibita.
vereor enim, ut ejus consiliorum robur
utrumque meum latus feriat.*

41) *Paternum ejus genus paucos credo investigaturos,
sed maternum hic inter homines reperitur,
& modus certe generationis Jesu tam
mirandus est, ut ego illum vix perspiciam.
Hæc mihi non arident,
& ita se gerit hicce juvenis,
ut nunquam antehac in terra fuerit
homo natus, a quo mihi tantopere metuerim.*

42) *Sisit, jejunio paller,
risum averfatur, sed lacrymatur,
defatigatur, & est materno
lacte nutritus, & fasciis involutus;
Ex his colligo veram
humanitatem ipsa natura comprobari;
quare discipulo impetere illum
spiculo scelerum, in ejus perniciem.*

43) Mierr virðist fem miklu hærra (a)
 hiá matum gudi hann (b) Adam fæti,
 ádr ec sveik þau Evu bædi
 ærufnaud í myrkr oc dauda;
 fatt er ad færter síá vid prettum,
 svo mun enn um Jesum þenna,
 því treystunf st ec framt at freista,
 forðum hefi ec slægvittr (c) orðid.

44) Sonr (d) Máriu! sonr hinn dýri!
 son menniligr (e) Guds oc hennar!
 kenn þú mer ad forðast fiandann.
 fiólkunnigann, enn þer ad unna:
Se þer dýrd &c.

45) Frett hefi ec hitt (f) ad freistadi drottins
 föstumóds, med (g) ymsum löstum
 þúkansflægd, er hvern mann hugdist
 hveckium vanr (h) í synd ad bleckia.
 Velakríngs (i) á (k) vöfðum strengium
 vunnin opt, oc (l) snerust á lopti
 skeytin öll, hins flærdar fulla (m)
 fianda brióft í gegnum standa.

46) Þessu næst hins kiera Christi
 kenning tók um bygd ad renna
 lífþionandi læriþveina
 leitar, finnr, oc þar med veitr
 blindum, hriúfum, dumbum, daufum,
 daudum, krömdum ærum, lömdum,
 augnagræding (n), ord, ad hlyða
 andarheilfu (n), vitfku, ad standa (o).

47) Þetta ser hann fiandi at færskar
 fólkid hans, oc lítst það vanlí,
 dæmin góð þau (p) vaxa víða
 verri brögd oc (q) lytin þverra;

Þúkinn

(a) ædri. P. M.

(b) enn P. N. 2. af hann. M.

(c) til slagr. 2. N.

(d) fannr. P. M.

(e) menniligr P. M. R. C. U. ynniligr. 2.

eingetinn C. U.

(f) *amir.* P. M. 3.

(g) á. P. M. af. 3.

(i) vón. P. M.

(j) Velakríngr. 2. N.

43) *Mibi videtur multo honoratiori loco
Adamum fuisse apud inelytum Deum,
antequam ego illum & Evam seducerem;
honore privatos, in tenebras & mortem;
Pauci certe a dolis sibi cavere norunt,
quod & Jesu huic eveniet,
quare periculum audacter facere susineo;
nam olim quidem specimina astutiae edidi.*

44) *Fili Mariæ! Fili augustissime!
Fili humane Dei & ejus!
Doce me Sathanam evitare
veteratorem, sed Te amare:
Sic Tibi gloria &c.*

45) *Accepi, quod tentaverit Dominum,
jejunia assuetum, variis delictis
astutia diaboli, qui credebatur se omnes,
utpote dolorum gnarus, peccata dolusurum.
Sed fraudum artificis, e complicatis funibus,
contorta fortiter in aëre invertebantur
omnia spicula, & vaserrimi
hostis pectus transfigebant.*

46) *Exinde charissimi Christi
doctrina per regionem emanare cepit;
vitæ ministrantes discipulos
querit, invenit, simulque confert
caecis, debilibus, mutis, surdis,
mortuis, contusis, dementibus, claudis
oculorum sanationem, vocem, audire,
animæ vigorem, rationem, stare.*

47) *Sathane animadvertenti diminui
suos subditos, id magnum malum visum est;
Bona exempla passim increbrescunt
sed scelera & vitia imminuuntur.*

G g g 3

Demon

(k) at. 4.
augna, græding, & andar, heilfu.

(l) enn. P. M.

(m) hin flærdarfulln. P. M.

(n) *Rectius forte:*

(o) standast. P.

(p) at. P. M.

(q) enn. P. M.

Púkinn kvaldr þegi þoldi
þenna leik, er hardann (a) kennir;
því flýtandi sínum sveitum (b)
syndabriót ad drepa sem fljótaft (c).

48) Leidann dreng ad liörum ráðum
lockar hann (d), fá er (e) Jesús manna,
yfirmordinginn, innan hirdar
Judas nefndr, er óvænt stefndi;
Milldann gud vid (f) filfri felldi
sveitum, þeim er júdar heita,
fullum upp af grimdargalli,
greniadi þjóftir í þeirra briósti.

49) Fúser hlupu oc fundu Jesum,
fundin hröktu, lömdu oc bundu,
bundinn leiddu, enn heidnir (g) hæddu,
hæddann, ræddann, flógu afklæddann;
Fiandansbörnin þraungum (h) þyrne
þessir spenna um blessad enni;
Þessir negla (i) Krist á krossinn
oc keira jarn, svo stock út (k) dreiri.

50) Ættum ver á Jesum Drottinn
efunarlaust med fullu traufte
út af hiartans innstu rórum
allir fenn med gráti ad kalla:
Sie þer dýrd &c.

51) Yfermeistarinn allra lista
Jesús gódr, er kífgar þjóder,
veittu mer ad stilla oc styra
svo steflig ord megi túngan esla:
Æfnliga, med lyptum (l) lófum,
lofrædandi, á kne sin bædi,
skapnan öll er skyld ad falla,
skapari minn, fyrir ástán þinni!

52) Eru

(a) hafðann P. M.

(b) sínar sveiter. 2. P. M. R.

(c) fljótaft. N.

(d) einn. 2.

(e) svo. P. M.

(f) þviat. P. M.

(g) hærner. C. U. P. M. heimsker. C. U.

*Demon afflictus hujus certaminis
impatiens, cujus damnum persentiscit;
suas cohortes incitat
ad demolitorem peccatorum quam primum occidendum.*

48) *Mediastinum improbum turpi consilio
pellicit, is erat Jesu asseclarum
in ipsus satekkitio unus, archificarius;
Judas nomen erat mala meditantii.
Hic clementem Deum argento vendidit
genti, quæ Judaica appellatur;
cui crudelissimæ bilis plenæ
invidia in pectere rugiebat.*

49) *Avidi cucurrerunt, & Jesum invenerunt,
inventum exagitarunt, verberarunt, & ligarunt,
ligatum abduxerunt, sed gentiles deriserunt,
derisum, delatum, & denudatum flagellabant.
Diabolica progenies arcta spina
frontem benedictam circumdat,
alii Christum cruci affigunt
& ferrum trudent, ita ut sanguis exsiliat.*

50) *Nos oporteret Dominum Jesum
indubitanter plena fiducia
ex intimis cordis penetralibus;
omnes lacrymantes, una invocare:
Sit Tibi gloria &c.*

51) *Summe omnium artium magister;
O bone Jesu, qui hominibus vitam donas!
Da mihi ita temperare & dirigere
verba, ut poemate digna, lingua concimat:
In æternum, manibus elevatis,
laudes eloquens, in utrumque genu
procidere debet omnis creatura,
Mi Creator! coram facie Tua!*

52) *Exemplum*

52) Eru (a) minnilig epterdæme,
 yfirbióðandinn engla oc þjóða (b)
 hneigdi nú sinn háls, oc vægdi (c)
 hverium þræl, er lysti að beria.
 Fátaladr, með lítillæti,
 lágrauftær, með álián fagra,
 tvo bióðandi í fátann dauda
 sína aund fyrir naudsýn mína.

53) Hrækiandi þá (d) höfudin skóku
 heidingjar, fem Júdar leider;
 flester aller slýdu Kristum (e)
 fylgdarmenn við stormina þenna.
 Minnaft verð ec, má ec ei annað,
 módir guds (f) í tárur flóði,
 mætti verða að minna sótta (g)
 minnaft villdi hún nockuru (h) sinni.

54) Höfuddrottningin harmi þrúngin
 hneigd (i) oc lút hún (k) skalf af fátum,
 (l) færðist nær, þá fell úr fátum
 fossur blóðid niðr um krossinn.
 Þrútnar brióft, enn hiartad hristift,
 hold var klökt, enn öndin snökta,
 augun tóku að drukna drúgum
 döpur oc móð í tára (m) flóði.

55) Rödd engilsins kvennmann kvaddi;
 kvadda af engli drottinn gladdi;
 gladdist mæð þá föðrinn fæddi;
 fæddann sveininn reifum klæddi;
 Klæddann með ser laungum leiddi;
 leidd af móðr fadminn breiddi;
 breiddr á krossinn gumna græddi;
 græddi hann ofs þá (n) helstrid mæddi (o).

56) Þ6

(a) Eru æ. P. M. C. U.

(b) yfervalldanda himins og lands. P. M.

(c) beygdi. P. M.

(d) miög. P. M. þeir. CC. U.

(e) Kristi. P. M.

(f) Móður guds er. M. C. U.

(g) minnar fættar. N.

(h) eitthvört. P. M. R. 3.

(i) biög. C. U.

52) *Exemplum est notatu dignissimum!*
Summus Angelorum & hominum imperator,
collum inflectens, cecit
curvis servo, qui verberare gessivit.
Taciturnus, humilis,
submisse loquens, facie pulchra
ita in acerbam mortem obtulit
animam suam pro mea necessitate sublevanda.

53) *Conspuentes capita quassabant*
tam gentiles, quam improbi Judæi.
Plerique a Christo aufugerunt,
hac tempestate oborta, ejus affectæ.
Commemorare me oportet, nec aliud fas est,
Matrem Dei, lacrymis inundatam;
Forſitan & illa dolorum meorum
aliquando meminerit.

54) *Princeps Reginarum, luctu turgida;*
incurva, & nutans, præ marore cohorrui,
ſenſim appropinquat, dum de vulneribus delabebatur
fluminis inſtar ſanguis per crucem;
Pectus intumefcit, cor contremiſit,
caro eſt demollita, ſed anima ſingultivoit,
oculi mergi ceperunt
caligenes & afflicti inundatione lacrymarum.

55) *Vox angeli feminam ſalutavit,*
ſalutatam ab angelo Dominus gaudio affectit,
gaudio afficiebatur virgo cum patrem partu edidiſt,
partu editum puerum ſcisci induit,
inditum ſape ſecum deduxit,
deductus a matre brachia expandit,
expanſus in crucem homines ſanavit,
ſanavit ſiquidem nos cum in agene deſciceret.

56) *Ille*

(k) er. 2. P. M.

(l) og addit. 3. N.

(m) tárum, 3.

(n) enn, P. M. er. 2. R.

(o) af löttum mædda. C. U.

56) Þó (a) gret hún nú sárann síta (b),
 (c) sverdi níft í (d) bríngu oc herdar,
 sitt einbernid síalfann drottinn
 fá hún hánganda á nøglum stángaft;
 Armar sviddu á brýndum broddum,
 brióft var mædt; með þessum hætti
 færðist bædi sonr oc móder
 fannheilög, fyrir græding manna.

57) Fyrir Máriu fadminn dýra,
 fyrir Máriu grátinn sára
 lát mig þinnar laufnar (e) nióta
 lifandi Gud med födur oc anda!
Ajfinliga med &c.

58) Syni Máriu svarter færa
 fegger blandad gall (f) med dreggium;
 fulla smán oc flestar þínur
 fundu þeir, enn heimrinn itundi.
 Fölnar skinn (g) oc (h) fellr ad enni,
 fættkar ord, enn þverrar mætti (i)!
 Ondin leid af Jesu þíndum
 yfirvalldanda himins oc landa.

59) Ec segi rett ad enginn ætti (k)
 ógrátandi vörum láta,
 Jesu minn, þá (l) letrid læsi,
 linhiartadr, af þíflum þínum;
 Þviad náttúran æpti af örta
 öll (m) skjálfandi, enn himnar síalfer
 týndu líöfi, þá berr vart bundinn,
 bifadist haudur í þínum dauda.

60) Enn í andláti Jesu sæta
 ofs er slutt, ad giægst (*) á krossinn (n)
 fiandinn hafí (o), oc frett ad syndum,
 færaglöggr, ef nockur (p) væri.

Hlæir

(a) Þá. 3. svo C. U.

(b) sára P. M. R. sára. 2.

(c) sem addunt 3.

(d) medal 2.

(e) líknar. N. C. U.

(f) vín. N.

(g) kinn. P. N. C. U.

(h) enn P. M. R. C. U.

(i) fættuð ord, enn þverru mættir. P. M. C. U.

56) *Illa tamen acerbo jam luctu lacrymabatur,*
pectus & humeros gladio transfixa
unicam suam prolem, ipsum Dominum
clavis pendentem punxi conspexit;
Lacerti spiculis exacuatissimis urebantur,
pectus erat fessum; Hoc modo
tam filius, quam mater, sauciabantur
vere sancti, in sanationem hominum.

57) *Per suum Marie venerandum;*
Per lacrymas Marie acerbas,
fac me Tuae redemptionis fructum percipere
qui immortalis Deus es cum Patre & Spiritu!
In æternum &c.

58) *Filio Marie adferunt nigri*
homines fel fecibus mixtum;
Contumeliam atrocissimam & plurimos cruciatus
repperunt, sed mundus ingemebat.
palluit cæcis & in fronte contrahabatur,
verba raviora sunt, vires deficiunt,
anima de Jesu excarnificato emigravit;
supremo illo cæli & terræ domino.

59) *Vera loquor! nemo deberet*
sine lacrymis labia movere,
Mi Jesu! cum scripturam legeret
de Tua passione, cor emollitus.
Natura enim præ terrore ejulabat
tota coborrrens, sed ipsi cæli
lumine privabantur, cum nudus constringebaris,
terra in Tua morte contremuit

60) *Sed in dulcissimi Jesu obitu,*
accepimus, quod in crucem furtim prospexerit
Sathanas, peccata investigaturus,
occasione invigilantissimus, si quæ existerint.

H h h 2

Gaudens

(k) Matth. 2. M. (l) ef. 4. P. M. (m) jörd. 4. (*) hafi addunt. P. M.
 (u) dragift ad krossi 2. R. (o) leidr. P. (p) nockrar. 2. N.

Hlær mig ad her muni teygjaft
hans forvitni honum (a) til vanfa;
eigi mun nú ormrinn biugi
agn svelgiandi á króki fagna.

61) Öll helvítis járnlið fkiálfa
undraft myr. r ad liós er styrkra,
hlaupa fiandr, oc ætla undan,
ódæmin þeir fögdu ad kæmi.

Hræðflan slaug um heliar bygðer;
helga menn, er fiótrar spenna,
hlaut óvinrinn (b) laufa (c) ad láta,
lamdr oc meiddr, fem (d) valldid beiddi.

62) Hvað er tíðinda? hiálpast lýðer (e).

Hví nú? því (f) let Jesus pinast (g).
Hvað er tíðinda? hraktr er fiandinn.
Hver vann sigr? (h) skapari (i) manna.
Hvað er tíðinda? helgir leidaft.

I hvert ágiæti (k)? tignartæti.
Hvað er tíðinda? himnar biódaft.
Hverium? ofl er þrífum krofsinn.

63) Signað liós hinn fæte Jesu,
fannr lífgiafari (l) dauðra manna,
dragdu mig frá diöfla bygðum,
Drottinn blíðr, oc hallt mer síðan!
Æfnliga med &c.

64) Se ec ei þann er út megi inna,
(m) orðafnilld þó prófa (*) villði,
alla gleði er feck med (n) fullu
forne Adam vid (o) Jesús kvámu;
Sjálfir hann einn því ad batt med bölvi
börn sín öll í (p) dauðapínu (q);
Enn nu leyfti öll úr banni
eitt hanns barn, oc miskunn veitti.

65) Hví

(a) fer. 6.

(b) ormrinn P. M. N.

(c) laust 2. P. M.

(d) er. 2. P. M. því. 3.

(e) lýðr. P. R.

(f) þvíat let nú. 2. eða því let nú. C. U.

(g) Hunc & præcedentem strophæ versiculum ante duos ultimos sistunt P. M. (h) nema. addunt. 4.

*Gaudens præfugio hic allectam iri
ejus curiositatem in propriam ejus contumeliam;
incurvus certe angvis,
escam illicem deglutiens, in homo non letabitur.*

61) *Cunctæ inferni portæ ferreæ contremunt,
lucem prævalere tenebræ mirantur,
diaboli currunt & effugere conantur,
dicentes inaudita immemere.
Timor regionem inferni pervolavit,
Sanctos, compedibus vinculos,
hostis dimittere cogebatur
contusus & lesus, vi superiore imperante.*

62) *Quid novi? Homines salvantur.
Cur nunc? Quia Jesus pati voluit.
Quid novi? Diabolus pulsus est.
Quis victoriam potitus? Creator hominum.
Quid novi? Sancti deducuntur.
Qualem in beatitudinem? Sedem gloriæ.
Quid novi? cæli offeruntur.
Quibusnam? Nobis crucem celebrantibus.*

63) *Lux benedicta, Jesu dulcissime
vere mortuorum vivificator!
Eripe me de habitaculis diabolicis,
Domine clementissime! & me postea retine!
In æternum &c.*

64) *Neminem video qui eloqui possit,
quamvis & eloquentiæ tentamen facere voluerit,
omne gaudium quod plene percepit
senex Adam in adventu Jesu,
ille enim solus miseria innodavit
omnem suam progeniem cruciatui mortis;
quam jam omnem ab exilio redemit
unus ejus filiorum, & misericordiam præstitit.*

H h h 3

65) Sed

(i) hislpari. 2. (k) Hver er ágiatr. 4. Hvert ágiæti? i. 2. Hvert? ágiæter i. P. M.
(l) Hsfgari. 2. P. M. R. (m) med. addit. C. U. (*) giarna. P. M. (n) at. 3.
(o) af. C. U. i. P. M. (p) börnin íín í. 2. (q) villu. C. U.

65) Hví stundadir þú forni (a) fiandi fremdarfnaudr á Jesu dauda?

Eda þóttist þú meiri að mætti? mátrinn hanns þó (b) guddóm vátar.

Eda hugdir þú líkams lygdir (c)? líkam tók hann meyar ríkrar, óverdugann er flengdu fírdar, flecklaufafr, hann vann til ecki

66) Þú fyrirdæmdir auma Evu, oc Evumann fyrir eplid bannad, madr bannsettr um allar ættir, ættin (d) krist (e) á spíóti nífti.

Krístr (f) þig þó (g) fann (h) í fyrstu (i) á fyrstann prett oc manndráp þyrstann (k) fá (l) ódygðarbrandrinn biúgi (m) beygdift aprt í þína kiapta.

67) Sídan reis med sigri af dauda sunnudag, oc giördi kunnann sinn ódaudleik mörgum manni milldin síalf þótt deyia villdi.

Tvennar gengu tvísvar sinnum tíu dægranna ráfir hæggar (*), ádr enn upp yfer himnahæder hóf (n) hann blöd, það er tók af módur.

68) Umrennandi síð (o) at sinnum síð (o) daga grein oc þar til einum (p) hingad fendi hann helgann anda hreinferdugustum (r) lærifveinum.

Vegfamligr til (s) handar hægri hann er guds (t) med virðing fanna sinn biödandi fadmínn frida firda laðar til himna dýrdar.

69) Mariu-

(a) feigi 2. N. (b) er. C. U. P. M. at. C. U. (c) dygðei, bygðer, lygðum, C. U. (d) ættina. 2. (e) Krísts. 2. er. addit. C. U. (f) at addunt 4. (g) er C. U. P. M. R. þar er. C. U. (h) fanntr. C. U. P. M. (i) Krístr af þer at fann í fyrstu. 2. (k) íettir. P. M.

65) *Sed cur tu hostis antiquæ incubuisti,
infamis, in mortem Jesu?
An tu ei prevalere tibi videbaris?
Cum tamen ejus potestas divinitatem testetur;
an vero fictum corpus reputabas?
ille virginis augustæ corpus assumpti,
quem immeritum homines flagellabant,
qui, sine omni labe, nihil deliquit.*

66) *Tu miseram Evam condemnaſti
& maritum Eviæ per pomum prohibitum,
maledictus ut foret per omnes generationes,
cujus progenies Christum hasta transfodit.
Christus tamen a principio te deprehendit
primi doli & homicidii ſitientem;
ſceleris tui gladius ille incurvus
in tua roſtra retorquebatur.*

67) *Exinde (Christus) victor a mortuis reſurrexit
die ſolis, & notam fecit
multis hominibus ſuam immortalitatem,
quamvis ipſa clementia mori voluerat.
Bini bis tranſtulerunt
decem dierum curſus æquabiles,
priusquam ſuper excelsa calorum
ſanguinem a matre aſſumptum elevavit.*

68) *Præterlapſis ſepties
ſeptem & inſuper uno die,
huc Sanctum miſit Spiritum
diſcipulis vitæ integerrimæ.
Augustus ad dextram
Dei, & vere glorioſus confidet,
& pulchra extendens brachia
homines ad gloriam celeſtem invitat.*

69) *Fili*

lyſti. C. U. lyſtann. 2. Þig jaſnan Þyrſli C. U. (l) ſvo. P. M. (m) beygdi. P. C. U.
(*) hægra. M. 3. (n) hæli P. M. (o) lex P. M. R. C. U. (i) líóer eíner. iídem.
(r) hreinfærduga.tann 3. M. (s) til omist. CC. U. (t) gud. 2. N. guds ord. C. U.

69) Máriuson fyrir mikkunn dýra,
mannsnáttúru, oc líkam sannann,
kennstú vid svo milldr (a) minnist
mín Drottinn í ríki sínu (b):
Æsniliga med &c.

70) Enn mun koma í öðru sinni
allsvalldandi kóngur ad gjallda
seggjum verd fyrir (c) sínar gjörder
sómaörr á efsta dómi.
Svo geyfar þá elldr oc æsir (d)
jörd oc fiöll í heimi öllum,
ad ecki finnst þá upp ad (e) fkýium (f)
öbrunnid, oc nidr ad grunni.

71) Upprifendum allra landa
íbyggjurum (g), vid dóminn hryggva,
Jesús mun þá sárinn sýna (h)
fúthrerandi (i), oc píslar sári.
Ord, hugfan oc allar gjördir
eru kannadar hvers sem annars,
bióðast hverki blót ne eidar,
byrgiast úti gíafir oc mútur.

72) Enginn finnst á þessu þingi
þrætugiarn, ne klókrar varnar
ordahreimr (k), er á Drottins dómi
dreifast menn í flocca tvenna;
Adra sveit med hærfum heidri
hefr hann langt yfir spheras esri,
enn steypir þá med eynd oc ópi
öðrum nidr í fiandann miðiann.

73) Rekner burt í dauðans druknan
drepner menn, er þar skulu brenna,
gnífta tennr í kýlu oc frosti
fiandr í kríngum búka standa;

Bríxli

(a) ad mín þú. P. M. (b) þínu. P. M. R. C. U. (c) seggia fridum. CC. U. P. M. R.
(d) atíft. 4. eýla C. U. P. M. (e) úr. 3. (f) finnst her upp úr skýium P. M. R. C. U.

69) *Fili Mariæ! per misericordiam Tuam summam,
per naturam humanam, & per verum corpus,
agnosce me, ut clemens meminerit
mei Dominus in suo regno!
In æternum &c.*

70) *Altera adhuc vice veniet
Rex omnipotens, ad retribuendum
hominibus eorum factorum mercedem,
honoris largus, in extremo iudicio.
Tunc ignis ita furet & æstuabit
per terram, & montes universo in orbe
ut nihil reperiat, usque supra nubes,
non combustum, inde ab abyſſo.*

71) *Resurgentibus, omnium terrarum
incolis, ad triste iudicium,
Iesus tunc vulnera monstrabit
dolorem moventia, & instrumenta passionis.
Verba, cogitationes, & omnia facta
omnium & singulorum tunc perscrutanda sunt;
Nec tum execrationum, nec juramentorum copia fiet,
& tam donativa, quam corruptiones excludentur.*

72) *Nemo in hoc foro invenietur
rixosus, nec captiose defensionis
loquax garrulitas, ubi in iudicio. Domini
homines in binas dividuntur classes,
quarum alteram honore summo
longe supra sphaeras superiores evehet;
sed miseria & ejulatu precipitabit
alteram in medium infernum.*

73) *In submersionem mortis depulsi
homines enecati, ibidem arsiuri,
dentibus in fœtore & gelu freudent,
sed diaboli cadavera circumstant;*

Sunt

(e) Ibyggver M. ódyggver P.

(g) sit þrærande C. U. síu þrærandi, C. U.

(f) Jesu munu þá sárin sý iast, P. M.

(h) klókar varner ordahreims 2. P. M.

Bríxli oc hróp er að gjörðum glæpum,
grimmlig fött í myrkri oc ótta,
engi er von á öðru enn þínu
eilíf naud, enn kvíkr er dauðinn.

74) Þessu í gegn mun finna fögnud
firða hverr, til sinnar dýrðar
sem Herrann býðr með hærfri þryði (a);
Heimleiddir því að verða beimar (b),
úngir, glæðer, fríálfer, fríðer,
færer, máttker, vitrer, skíærer;
Hátíð gíllð er um allar allder
allða þeim (c) með virðing halldin.

75) Tárur rígni, enn túngan þagni;
taki af mál! enn þurftug fálín
beríest um fast oc (d) búkinn hrísti (e);
bíð ec óttandi: Híalp mer Drottinn!
Æjnlíga með &c.

76) Tvo (f) hræðunf ec dóm oc dauða,
deyr lá margr er enginn bíargar,
mítt eítt veít ec lífíð líóta
leíða míg í Drottíns reíði;

I g margfálldrí fyndaðurgan
fvíðr bríóft, oc hefíndum kvíðer
fyrír afbrígdín flestra dygða,
fátt er gott það líðuna vátтар.

77) Vínđí fullt hefrí veðlann anda
vónđr (h) ofbeldíð laungum felldann (i),
blárr oc líótr í öfundareítri
jafnan hefrí ec næsta káfnad.

Reíðí gall með fárum fullum
fvíðrar mer um bláfn ídrín,
hrygdín slítr úr híartarótum
hardann (k) styrk í lútamyrkri.

78) Fefstíft

(a) herra vegr með hærfum líge. C. U.

(c) þín P. M.

(d) tvo. 2. P. M.

(b) heimleíðar því verða greíðar. P. M.

(e) búkrínn hríflíft. 2.

(t) tvo. P.

*Sunt ibi commissorum scelerum probra & cavillationes,
dolor sevens in tenebris & terrore,
nulla est spes nisi cruciatuum,
misericordia est aeterna, sed mors viva.*

74) *Contra, gaudia reportabit
hominum quilibet, quem ad suam gloriam
Dominus honore summo invitabit,
domum quippe deducetur
juvenes, laeti, liberi, formosi,
agiles, pollentes, sapientes, splendidi;
Festum maxime solenne per omnia secula
seculorum cum gloria iis celebrabitur.*

75) *Lachryma pluant! Lingua conticeat!
Sermo deficiat! sed anima egeat
se torqueat vehementer & corpus concutiat!
Percussus oro: Misere mei Domine!
In aeternum &c.*

76) *Duo perimesco iudicium & mortem,
(defectu auxilii multi moriuntur)
nam scio turpent meam vitam
me in iram Domini precipitem daturam.
Multiplici peccatorum contaminatione
pectus uritur, & vindictam timet
ob plurimarum virtutum transgressionem,
cum pauca sint quae bonos mores testentur.*

77) *Tempestuosa, miserum meum spiritum,
& mala violentia saepe prostravit;
lividus & deformis in veneno invidiae
assidue pene suffocatus fui;
Bilis irae ulceribus urentibus
per inflammata mea viscera furit;
tristitia de praecordiis discerpit
validum robur in tenebris mavoris.*

(g) af. P. M.

(h) vort. C. U. vorn. P. M.

(i) felldi. C. U.

(k) harla, alias: hradann. C. U.

78) Festsift opt (a) í (b) síuki lafta
 frost (c) ágirni mer í brjósti,
 græðgin drepr med glæpum audgum,
 grefft her inn á króki stinnum.
 Hræðiliga med blindri blíðu
 bleckift hold í daudans fleckun (d);
 hrelldr (e) af líliku ætti ec allðri
 ugglaus vera, þó miskunn huggi.

79) Fyrlátid mer fadirinn fæti;
 Fyrlátid mer; ec vil gráta
 ord, hugfan, oc illar (f) gjörðer
 audmiúkliga, oc firraft daudann.
 Því lýti (g) ec nú þer ad fótum
 þraungdr oc kvaldr af mæding taldri,
 klochr oc hræddr ec þurfa þickiunfst
 þína vægd í naudum minum (h).

80) Svo fýfunst ec hinn fæti Jesu
 fyndalaufn, ad þeirra mynder (i)
 lítaft mer sem liggj þrutid
 linna eit um hiartad innan.
 Send hingat mer siafallds anda
 fanna gipt, þá er leyfi úr banni
 mína önd, ad mætta ec þjóna,
 Máriublóm! fyrir yckrum (k) fóna.

81) Lauft allðregi lát mig (l) Chrifte
 lafta vinds í bylia (m) kafti;
 cypta mitt oc tem sem optaft
 tendrad brjóft med líknarvendi;
 svo ad grátandi fúfs ad fótum,
 fadir skínandi! kriúpa ec þínum,
 hvert það sinn ec kuldann kenni
 í kostalaufu glæpafrosti

82) Beidi

(a) ok. P. M.

(b) med. C. U. M.

(c) fúft. 2.

(d) fleckum. C. U. P. R.

(e) hellft. P. M. R. heldr. C. U.

(f) allar 3. P. M.

(g) lýr. P. M. kryð. C. U.

78) Nimbo vitiorum sepe infigitur
 meo pectori gelu avaritiæ;
 voracitas lautis sceleribus interimit,
 & firmo huic se infodit harpagone;
 Cæca conviventia horrendum in modum
 cavo in contaminationem mortiferam decipitur,
 quibus contristatus, nunquam esse deberem
 securus, quamvis misericordia consoletur.

79) Mibi condonate, pater dulcissime!
 Mibi condonate! Deplorabo
 verba, cogitationes & mala facta
 suppliciter, & mortem effugiam.
 Hinc ad pedes Tuos jam lugeo
 dicta molestia afflictus & excruciatu;
 emollitus & pavidus me indigum agnosco
 Tuæ clementiæ in mea ærumna.

80) Dulcissime Jesu! Tantopere discipulo
 liberationem a peccatis, ut eorum imagines
 mihi videantur, acsi inflammans circumjaceat
 præcordia venenum serpentis.
 Mibi septuplicis Spiritus mitte
 verum donum, quod a malo liberet
 animam meam, ut serviam,
 O fructus Mariæ! coram vestra Majestate.

81) O Christe! ne me unquam dimittas
 in turbine vitiorum;
 castiga, & jugiter doma
 pectus meum accensum virga clementiæ;
 ut lacrymans avide ad pedes,
 pater serenissime! procumbam Tuos,
 quacunque vice frigus persenserō
 in flagitioso scelerum gelu.

(h) naudsyn minä 5. N.
 C. U. ydarn. P. M.

(i) syndaliken ad pverra mundi. P. M.
 (l) mer. C. U. P. M. (m) bylgna. 2.

(k) yckarn

82) Beidi ec nú fyrir Máriumódur
 miúka bæn, oc fagrann tenad,
 átreystande Jesu Christe
 ydra vægd, er týndum nægdi:
 Þín mig ádr 'enn dettr á daudinn,
 Drottinn minn (a)! í kvölum oc föttum,
 ad (b) því (c) midr se ec þá síðan
 flitinn á (d) fiandans króki bitrum.

83) (*) Lífid síálf! ad luktri æfi
 leys mitt bann fyrir idran fanna,
 oléo smurdr veittu ec verdi (e)
 vidr kennandi milldleik (f) þenna;
 Hreinaft gef þú hiarta mínu
 hold oc blód, er tókst af módur,
 lyfiligasta (g) leidarnefti,
 þá lockast (h) önd af holdfins böndum.

84) Hrædunft ec ad fárt muni svída
 samvitfkunnar bygd af grunni,
 fundrud öll, þá fynder kalla
 sína eign ad hiarta mínu.
 Döcker munn þá fianda flokkar
 færast nær (i) med ópi oc kærnu,
 búinir mig ad brenna oc pína (k),
 bíta, rífa, kremia oc flíta

85) Munt þú þetta, hinn dýri Drottinn!
 diöfalveitum nockud veita,
 mína önd ad meida oc pína (l),
 Máriubarn, enn biálpur varna?
 Heitu oc raudu hiartablódi
 hana leyftir; oc því má ec treyfta
 Jesú þinni áft á mönnum (m),
 fem öllum baud til lífs frá dauda.

86) Heyrdu

(*) ótt. C. U.

(b) æ. 3.

(c) þe'f. 3. N.

(d) af CC. U. P. M.

(**) *Hanc strophan prior praeposuit 3 exemplaria Bibliotheca Magnanae.*

(e) ad eg

metti verða P. at ek vauitti ath ek verða. M.

(f) miúkleik, P. M. fögnud. C. U.

82) *Jam rogo per matris Mariæ
blandam orationem & facundam intercessionem,
fretus, Jesu Christe!
vestra indulgentia, quæ perditis suffecit:
Afflige me antequam mors irruat,
mi Domine! cruciatibus & morbis,
ut eo minus exinde
acuto diaboli hano dilacerer.*

83) *Ipsa vita! finita mea vita
me ab excommunicatione per veram penitentiam libera;
fac ut oleo unctus
hanc clementiam agnoscam.
Purissimum cordi meo concede
corpus & sanguinem, quæ a matre assumpsisti,
viaticum jucundissimum,
cum anima de vinculis corporis elicietur.*

84) *Timeo ne acerbe doleat
regio conscientie funditus
tota dilacerata, cum peccata reclamabunt
suam de corde meo possessionem.
Nigricantia tum diabolorum agmina
clamantia & accusantia appropinquabunt,
parati ad me comburendum & excruciantum,
mordendum, comprimendum, dilacerandum & discernendum.*

85) *An Tu etiam, Domine gloriosissime!
hoc cohortibus diabolicis concedes,
ut animam meam ledant & excruciant,
fili Mariæ! aut auxilium denegabis?
Calido & rubro sanguine cordis Tui
illam redemisti, quare mihi confidere licebit
Tuo, o Jesu! amore in homines,
quos omnes ad vitam a morte invitasti.*

86) *Audi*

(a) lyfthiliga ad. C. U. M. P.

(b) leyfist, iidem.

(i) ad M. C. U.

(k) skeina, 2. skeinna. C. U. M. P. R.

(l) skeina. M. skeinna. P.

(m) ad Jesus minn hafi átt á mönnum. 4. Jesus þinum áttarmönnum. C. U.

86) Heyrdú mig nú himins oc jardar
háleit bygdin (a) allra dygda,
megin Drottning manna oc engla,
módir guds, oc bleffan (b) þjóða (c)!
Þá ec mædunft í nógum naudum,
nálæg vertú minni fálu
vef þú ágiætu verndarfkauti,
yon mín fönn, er (d) hiálpur mönnum!

87) Mária kreiftú miólk úr brióftum (e),
mín Drottning! fyrir barni þínu!
Dreirug fodurnum fynda fárin,
Sonr Máriu! er naglar fkaru!
Ec vænunft ad yckrum þjóni
engi kvól megi (f) droctna lengi,
mífkunnar þá miúkuft renna
merkin flík um himnaríke.

88) Frammi stattu, er feddir Drottinn,
fyrir fkinanda barni þínu,
mífkunn bid þú ad miúka finne
madrinn hverr, enn glæpir (g) þverri!
Ber þá fram af blídum vörum
bænarínál fyrir kristnum fálum;
Mária Jefu móder dýruft!
mundu ad eigi fkiliumfc undan.

89) (*) Þú ert elfkandi (h) ein af fprundum,
ágiætuft fyrir lítilæte,
umbætandi bragna fynder,
bleffud mæf, þú ert Droctni kíeruft (i)!
Þú ert hitnandi Heilags Anda
höllin (k), prýdd med dáðum öllum,
ei kennandi, kvitt af fyndum,
kraptafraung, enn löftinn aungann!

90) Þú

(a) frygdin. C. U.

(b) lækning. P. M.

(c) líjóða C. U.

(d) til. P. M.

(e) miólkud brióftin. 2.

(f) muni. 2. P. N.

(g) glæpi. CC. U.

(*) Hanc

86) *Audi me cæli & terræ
excelsum omnium virtutum habitaculum,
summa hominum & angelorum Regina,
mater Dei, & benedictio gentium!
Cum maximis malis excruciatu fuero,
meæ anime adfcs
eamque exoptato tutelæ gremio involve,
vera mea spes, quæ hominibus succurris!*

87) *Maria exprime lac de uberibus,
Regina! coram filio Tuo!
Cruenta Patri vulnera commonsra,
Fili Marie! quem clavi secabant!
Spero sic in servum vestrum
nullum cruciatum diu dominaturum,
si persuuant misericordiæ clementissimæ
tantæ tessæ per regnum cælestæ.*

88) *Confite, quæ Dominum peperisti,
coram fulgente Tuo filio!
Roga, ut clementem misericordiam inveniat
omnis homo, sed scelera desiciant.
Blandis cum profers labiis
intercessionem pro animabus Christianis,
Maria augustissima Jesu mater!
memento, ne ego excipiar.*

89) *Tu unica mulierum maxime amanda,
ob humilitatem celebratissima,
hominum peccata deliniens,
virgo benedicta! quæ Domino es charissima.
Tu es Spiritu sancto incalescens
aula, omnibus virtutibus ornata,
quæ a peccatis libera nec agnoscis
virium defectum, nec ullum vitium.*

90) *Tu*

Stropham cum sequenti transponunt 4. P. M. (h) elskan. P. M. (i) engium herri 2.
(k) hõlld oc. P. M.

90) Þú ert hreinlís dygdug dúfa,
 dóttir guds, oc lækning sóta,
 giptuvegr, oc geifli lopta,
 gimsteinn brúða, oc drottning himna,
 guds herbergi, oc gleyming forga,
 gledinnar þaft, oc eyding lafta,
 líknarædr, oc lífgan (a) þjóða,
 loflig mar, þú ert englum hærrí (b)!

91) Mária ert þú móder skíærust (c)!
 Mária lifer þú (d) sæmd í áre (e)!
 Mária ert þú af mikunn kíærust (f)!
 Mária lett þú fyndafári!
 Mária lít þú mein þau vóru (g)!
 Mária lít þú klöck á tårin!
 Mária græð þú meinin stóru!
 Mária dreif (h) þú smyrfl í fårin!

92) Túngufætr þó einhverr íta
 ordum hygdi í kvædi skorda
 miúkann dikt, ad makligleikum,
 mín Drottning! af heidri þínum;
 því er líkt fem rasi eða reiki
 ráðlaus seggr, ad ymsum veggium,
 felldr (i) oc byrgdr, enn feti þó hvergi
 fúfs í burt úr völundar húfi.

93) Hrærd af list þó hvers manns yrði
 hold oc bein ad túngum einum,
 vindr, leiptr, oc grænar grundir,
 grös ilmandi, dupt oc fandar,
 hagl oc drif, sem fiadrer fugla,
 fiskar, dýr, sem hollt oc mýrar,
 hár (k) oc korn, sem heidar stiðrnur,
 hreifr oc ull sem dropar oc neistar.

94) Vider

(a) lækning 2.
 skíærust. C. U.
 C. U. N.

(b) sprundum hære C. U. Drottnei kíærust, 2.
 (d) ert þú. C. U. lifdu. M.
 (g) lítin megn því vóru, C. U. lítin megn þau giðrast, R. þau mein

(c) dýrust, 3. P. M.
 (e) hárrí. P. M.
 (f) kíærust

90) *Tu es columba castitatis virtutibus instructissima,
filia Dei, & sanatio morborum,
via fortune, & radius cælorum,
gemma feminarum, & regina cælorum,
diversorium Dei, & obliuio luctus,
cupediæ gaudii, & desolatio vitiorum,
vena clementiæ, & vivificatio gentium,
virgo celebranda, Tu es angelis sublimior!*

91) *Maria! Tu es mater serenissima!
Maria! Tu vivis & festivitatis tibi dicatis annum condecoras
Maria! Tu es ob misericordiam charissima!
Maria! leva peccatorum pestem!
Maria! aspice erummas nostras!
Maria! mæstas aspice has lacrymas!
Maria! magnis medere malis!
Maria! immitte vulneribus ungenta!*

92) *Quamvis hominum quidam sæviloquus
verbis pangendo concinnare conatus fuerit
lepidum, ut par est, pœma,
Mea Regina! de Tuis laudibus;
Non foret ahsmile, ac si quis cespitaret vel titubaret
homo mente captus, nunc ad hunc parietem, nunc ad illum,
prostratus & inclusas, nequa tamen egrederetur,
quantumvis cupidus, de labyrintho.*

93) *Imo; si vel arte commota cumctorum mortalium converterentur
cavo & ossa in meras lingvas,
ventus, fulgur & campi virides,
herbæ fragrantæ, pulvis & arena,
grando, nix vento sparsa, & plumæ avium,
piscæ, animalia, colles lapidiosi & paludes,
crines, grana, & stelle serene,
sivama & lana, guttæ & scintille.*

Kkk 2

94) *Arbores,*

er vóru. C. U. litin mörg því vóru. P. M.
C. U. feldr. C. U. M.

(k) hör. P.

(l) ber. 2. P. M. R.

(i) faldr.

94) Vider oc gríót, fem stader (a) oc stræte,
 frenger, himnar (b), lopt oc englar,
 orma sveit, oc akrar hvíter,
 jurtir, málmār, oc laufigir pálmār,
 augabragd þótt aldri þegdi,
 allar þær af fyrnoku væri
 mádar, fyrr enn Máriuprýde
 mætti skíra fullum hætti.

95) Mária vertú mer í hiarta
 milldin síalf, því giarna villdag,
 bleifud (c)! þer, ef ec mætta meira,
 margfalldadaftann (d), loffaung giallda,
 Lofflig (e) ord í líóða gjörðum
 af lyftiligri (f) módur Christi
 óngum tíár (g) ad auka (h) lengra:
einn er Drottinn Mária breinni.

96) Hinn krossfesti kraptrinn hædfsti,
 krístr! er síórir broddar (i) níflu,
 Þer býd ec oc þinni módur
 þetta verk (k), er í einn stad settak,
 Þá látid mig þessara níóta
 þraungskordadra kvædis orða,
 er þid síáid med (l) öllu varda
 öndin mín ad fordíft þínu.

97) Verid kátar nú virdafveitir!
 vætti ec þess í kvædishætti
 þer vorkynnid, þótt (m) verka þenna (n)
 vanda ec midr, enn þyki til standa (o).
 Vardar meft til allra orða
 ad undirstadan se rettlig fundin,
 eigi (p) glögg (q) þó (r) Edduregla
 undan hlióti (s) ad víkia stundum.

98) Sá

(a) steinar. P. M.

(b) himna C. U. P. M. R.

(c) Drottinn og. C. U.

(d) margfalldadan. 2. P. M.

(e) líflig. C. U. P. M. R.

(f) lyftilig af. C. U.

lyftiligrar. P. M.

(g) tíóar. M.

(h) yrkia. N.

(i) gaddar. P.

(k) vers. P.

(l) mig. 3. M. R. mer. P.

(m) vorkunnliga. C. U. vorkunnigr. M. P.

94) *Arbores, saxa, urbes & plateæ,
fides, cæli, aër & angeli,
vermium species & agri albicantes;
herbæ, metalla, & frondosæ palmæ,
si vel momentum unum non tacerent,
omnia prius vetustate
detererentur, quam laudes Mariæ
perfecte enarrare potuerint.*

95) *Maria in meo corde esto,
ipsa clementia! lubentissime enim
Benedicta! si plus valerem, Tibi
absolutissimum hymnum persolverem;
Honorifica in poemate consiciendo verba
de jucundissima Christi matre
nemo ulterius amplificare poterit, quam:
Solus Dominus Maria sanctior!*

96) *O vis celsissima crucifixæ,
Christe, quem quatuor clavi transfixerunt,
Tibi, Tueque matri offero
hoc opus quod composui.
Tunc facite ut horum fructum percipiam
arcte ligatorum carminis verborum,
cum Vos videbitis mei maxime referre
ut anima mea cruciatum effugiat.*

97) *Valeto jam honoratissima auditorum corona!
spero, quod in carminis genere,
eos ignoscatis, quamvis hoc opus
minus elaboraverim, quam conlignum visum fuerit.
Maxime refert, ut cujusvis sermonis
fundamentum rectum reperiat,
quamvis haud exacte regule Eddicæ
interdum exceptionem necessario patiantur.*

K k k 3

98) *Qui*

vera kann hitr ad. C. U.
(p) er. add. 5. N.
verdi 2. P. M.

(n) verða þenna. P.
(q) glögg. P.

(o) þetti standa. 2. P. M.
(r) þvi. 3. P. N.

(s) hlýtr 3.

98) Sá er ódinn (a) fkal vandann (b) velia (*),
 velr svo mörg í kvædi ad felia (c)
 hulin fornyrdin, ad d) trautt má telia,
 tel ec ad þad má (e) fskilning dvelia.
 Vel þviad her má fskír ord fskilia,
 fskilie þjóðer minn líófann vilia,
 tal óbreytt oc veitt af vilia (f)
 vil ec drápan (g) heiti LILIA.

99) Af fannri ást oc fætu briósti,
 finni rett fyrir hiálp oc minni,
 fegi Máriu hverr sem heyrir,
 hennar vers, á diktan þersá;
 Vera hann þá (h) ad mærin minnist
 mín, þó (i) liggi ec kvaldr í þínu,
 ber mig þar til von, á vörum
 víft ef leki: *Dominus Tecum.*

100) (k) *Almáttigr Gud allra fletta,
 Þferbióðandinn, engla og þjóða,
 ei þursfandi ftráð ne ftrundir,
 ftráð halldandi í kyrrleiks valldi;
 fenn verandi úti og inni,
 uppi og niðri og þar í midiu,
 lof se þer um alldr og æfi
 eining fönn í þrennum greinum!*

(a) ordinn CC. U. N. R.

(b) vanda og. iudem.

(*) virða. C. U. R.

(c) verdr svo margt í kvædi ad fskorda 2. R. í kvædi ad fela. P. M.

(d) ad. omitt.

6. P. M. R.

(e) þenna svo. 3. P. M. R. þaug má N.

(f) tal útbreytligt

98) *Qui metrum eligit difficile,
multos in carmine promentos eligit
archaismos obscuros, ut vix numerari possint,
quod intellectum morari mihi videtur.
Sed cum hic clara verba facile intelligantur,
mens mea manifesta cuique patebit,
sermo non est figuratus, & benevole exhibitus,
volo ut carmen hoc intercalatum LILIUM appelletur.*

99) *Ex vero amore, & sincero pectore,
pro mea suaque propria salute, rite
dicat Marie, quivis auditor
hujus poematis, ejus versum (Ave Maria).
Virgo forsitan tunc meminerit
mei, quamvis cruciatibus affligar,
quod & spero, de labiis
praesertim si resonaverit: Dominus tecum.*

100) *Omnipotens Deus, qui omnes ordines
angelos & homines gubernas,
nec locorum nec temporum indigus
in tranquillo imperio permanes,
qui simul es foris & intus,
superne, inferne, & in medio,
laus Tibi sit per ævum & ætatem
vera unitas in ternis distinctionibus!*

veit ek af villa C. U. M. veit at velia P.
pvi. P. M. (i) þá ligg. C. U. P. M.
carminis existit, hic repetunt. 2. N.

(g) kvædd. 4. P. (h) þat. C. U.
(k) Hanc stropham, quæ ab initio

L I L I U M

V e t u s I s l a n d i c u m ,

Hoc est:

Hymnus idioma te Islandico a Poeta quodam Pontificio olim compositus, in quo laudes Dei magna cum devotione recensentur, Beatae Virginis encomia non sine superstitione decantantur; Omnia miro artificio pompaeque exornantur: In eorum gratiam, qui veneranda Antiquitati justum statuunt pretium, Carmine Elegiaco Latine redditus, a PAULO HALLERIO, Islando.

- 1) **I**n triplici simplex, in simplice Numine triplex,
 Qui sine principio, Qui sine fine, Deus.
 Angelicæ tua jura colunt, tua numina, turmæ;
 Et quem fecisti, Te veneratur homo.
 Non Tua Majestas spatio finitur ab ullo,
 In Te nec quicquam tempora juris habent.
 Omnia Tu presens loca contemplaris, & omni
 Sede vacas, ullo non capiente loco.
 Summa tenes, medium complex, premis infima passu;
 Ullibi quod non est, Numen ubique Tuum est.
 Ut fuit ante Tuum, sic est post sæcula Nomen,
 Laus Tua per binos itque reditque polos.

2) Ad

- 2) Ad Tua genua feror, bonitatis stratus ad aram;
 In mea vota pium Numen ab axe voco.
 Hos impelle animos, hæc vatis & ora resolve,
 Quæ fecisti, animos, oraque nostra, manus!
 In numeros pia verba refer, decus adde Camænae:
 Fac niteat cultu, sacra Thalia, Tuo!
 Non precor Ausonias, non ter tria Numina, Musas!
 Est sine Te nostris gratia nulla metris.
- 3) Accipe, Virgo, preces; suspiria percipe, Mater!
 Mater, cui salvus virginitatis honos.
 Per Te mellitum fundet mea Svada leporem,
 Et Themis alma meo proferet ore melos.
 Aurea si jugi fluerent mihi carmina vena;
 Deberem Dominæ sed tamen illa meæ.
- 4) Vatum prisca cohors variis oracula libris
 Reddidit, Aoniæ quæ docuere nurus.
 Heroas cecinit veteres, monumentaque Regum,
 Marte toga illustres, Danica lingua, Duces.
 Quod si tanta fuit quondam reverentia sceptri,
 Illius & laudes muneris instar erant:
 Musa refer summi mea nunc diadema Monarchæ,
 Oreque, sed patrio, Numinis acta cane.
 Debemut Domino nos, nostraque munera spectes,
 Si quibus ornavit nos pretiosa Dei.
- 5) Condidit ille meum, quod nunc circumfero, corpus;
 Illius hoc venit Spiritus ore movens.
 Quin simul ut primos vagitus edidit infans,
 Lucina famulas subjiciente manus:
 Abluit antiqui maculas baptismata reatus,
 Livida ab infixo dente venena necans.
 Ut crevere anni, sapientia crevit in annis,
 Exferuit vires mens generosa suas.
 Viximus! At postquam maturior adfuit ætas;
 Hei mihi quod cuncta non sine labe fui!
 Indolui, cœpique meos agnoscere nevos;
 Pone metum, dixit, cum benedicta Salus.

- Cernis ut ad dextram latus est adapertile Christi;
 Illa tuas fordes sanguinis unda lavat.
 Sumpsit animos, stygii contemnens flagra Tyranni;
 Quicquid & irato Cerberus ore vomit.
 His me devinxit meritis clementia Patris;
 Jussit & in laudes illa referre suas.
- 6) Nondum tempus erat, cœlestia climata fecit
 Cum Deus, &, vacuo quod Jove pendet, onus.
 Machina ter ternos intexuit orbibus orbes;
 Angelicis sedes digna parata choris.
 Accipit illa fides, ratio cœcutit in illis;
 Exsuperant captum facta stupenda meum.
 Nil majestati decesserat addiderat nil;
 Fabrica nullius Conditor almus eger.
 Phoebus meritor soles, at Cynthia noctes;
 Est equidem alternus, par sed utriqve labor:
 In sua hic fugiens vestigia volvitur annus,
 Unaque dum moritur, nascitur una dies.
- 7) Inter cœlicolas insignis in arcæ phalanges,
 Angelus unus erat, proximus atqve Deo.
 Summus erat, reliquos superabat lumine cœtus;
 Gloriaqve æquales non habuisse fuit.
 Sed malefana suos transire superbia fines.
 Ausa, sui fertur pœnituisse status.
 Amplius imperium; plus affectavit honoris,
 Cum tumido insolitum murmuratore nefas.
- 8) Filius ætherea Genitoris regnat in aula;
 O! utinam teneant hæc sua sceptrâ manus;
 Purpura si folio mea se jactaret in illo,
 Et promeret nostrum fulva corona caput:
 Machina adoratum me triplex prona veniret;
 Incuteret cunctis dextera nostra metum,
 Interea genium placaret dira tyrannis;
 Et foret hæc votis meta suprema meis,
 Nec dubito lites ipsi intendisse Jehovah;
 Quam vellem vires sentiat ille meas

- Vah scelus! incautum quo te tuus abstulit error;
 Quam vereor factis præmia digna feras!
- 9) Vix hæc fatus erat, cello cum tractus Olympo,
 Ceu plumbum, ad terræ viscera pronus abit,
 Nec tamen incommittatus abit; pars tota cohortis
 Conjuratorum Tartara nigra subit.
 Hic ubi perpetuo nutritur sulphure flamma,
 Scævit in auctores improba noxa suos.
 Infelix animi Satanae commercia quisquis
 Stultus amat, propriam quærit & ipse necera.
- 10) Interea Deus omnipotens suspendit, & alto in
 Culmine, aquas fixum iussit habere locum.
 Ordine stelligeras posuit super aera sphaeras,
 Quæque nitent gemino lumina celsa Polo.
 Evolat ignis atrox, subsidit pondere tellus,
 Aëra habent volucres, & freta piscis habet.
 Mons caput erexit, vallis depressa jacebat;
 Plurimus in foetis nubibus imber erat.
 Silva feras aluit, spatiosus campus aristas,
 Et quæ plura tenet munera dives ager,
 Oceanum sena lustrarat lampade Phoebus,
 Indueratque suum jam nova Vesta decus.
- 11) Cum Pater extruxit limoso e cespite corpus,
 Sanguine & infuso vestiit ossa caro.
 Nec mora, vitales inspirat conditor auras,
 Serpit & infusus per sua membra vigor.
 Enthæa vis animæ, mentique simillima Divum
 Pars operis totum condecoravit opus.
- 12) Munere quod Superum tori caput inserat orbi
 Natus homo est, vero nomine dictus Adam.
 Consortem thalami costa Deus educat Evam,
 Cum Pater injecto membra sopore levat.
 Ut vider, agnoscit; cognatæ gratia formæ
 Fatidicum stimulat pectus & ora viri.
- 13) Hæc ex carne caro est nostra, hæc ex ossibus ossa;
 Hæc amet amplexus nupta Virago meos.

- Amramides memorat primi hæc connubia lecti,
 Connubiique locum, qui Paradifus erat.
 Has tenuere plagas, venturaque debuit illas
 Angelicis foboles mixta tenere choris.
- 14) Digna fed ut meritis referatur gratia tantis,
 Æftimet & celfum fubdita terra polum;
 Dat mandata Pater: medio fe jactat in horto
 Arbor, ab admota non refecanda manu:
 Quod fi forte juvat vetitos decerpere fructus,
 Carpitis æternam, credite, uterque necem.
- 15) Angelus ingentes, cœlo turbatus, in iras
 Invidiam, pœnæ, fufcitât ipfe, memor.
 Fraude tumens, homini cœlum invidet, ardet & ejus;
 Qua cecidit, prolem conditione frui.
 Induerat vaftrum finuofis flexibus angvem,
 Cum tales bifido fibilat ore dolos.
- 16) Dic age, cur vetuit frondem modo conditor unam,
 Inter quas vaftri contulit orbis opes?
 Dixerat, & fuaves oftendit in arbore fœtus,
 Ut tumeant fucco, cernere poma jubens.
 Virgo refert: mortem ne fentiremus amaram,
 Vel quæ plura gravis damna fenefta trahit;
 Inviolata Pater fua brachia panderet arbor
 Juffit, is æternum ne moriretur honos.
- 17) Ille fub hæc: plura eft quoniam data copia fandi:
 Non ea decerpit præmia frondis erunt,
 Sumite poma, fimul mundi fumetis habenas:
 Credite: res fimiles vos facit illa Deo.
- 18) Credula decepta eft: condensque in vifcere fructum,
 Partem, ait, hanc, virgo, tolle, marite, tibi.
 Accipit infelix, & inanem conjugis iram
 Dum timet, offenfum fentit uterque Deum.
- 19) Ille fui pœna contemptum ulcificitur æqua,
 Exillii miferos damna fubire jubens.
 Confcia mens nudos exprobrat turpiter artus,
 Naturamque fui pœnituiſſe patet.

- Sic fuit & pater, & licitor, vitæque necisque
 Causa secururæ posteritatis, Adam.
 Illa orbis varias late est dispersa per oras,
 Exul, inops, patris facta nefanda luens.
- 20) Nec mirum; ramos fert radix putrida putres,
 Et mala sunt corvi, quæ parit, ova mali.
 Tempora labuntur, seclorum nascitur ordo,
 Latius ut serpsit vis geminata mali.
 Horrida flammivomas minitantur tartara fauces,
 Cum simul iniecit mors truculenta manum.
- 21) Non erat, auxilium, quisquam, qui ferret egenis;
 Nullus primæva nam sine labe fuit.
 Heu! maculant artus eadem contagia nostros;
 Hei mihi! quod foetet pars meliorque mei.
 Quid faciam? pœnas qui nos has pendere iussit,
 Solus habet crimen jus relevare meum.
 Hunc cane, Musa, Deum; miracula viderat ætas
 Quæ senior, versu sunt memoranda tuo.
- 22) Sunt memoranda tibi, triplex quæ machina vidit,
 Et miratur adhuc, facta stupenda Dei.
 Is nisi me patulis rapuisset faucibus orci,
 Non caneret laudes lingua disertâ suas.
 Quam vetus amisit formam, novus erigit Adam;
 Quæ quondam exul erat, jam revocata salus.
- 23) Carcere damnatos solvit clementia cœli;
 Nubila post rutilo Phœbus ab axe nitet.
 Omnia qui quondam, Pater & cum Flamine Gnatus;
 Condiderant, majus jam meditantur opus.
- 24) Tempus erat; Genitor veloces, Angele, pennas
 Indue, ait, solers & mea iussa refer.
 Urbs jacet Ifacidum, Nazaretham nomine dicunt;
 Sedem illic patriam Virgo Maria tenet.
 Dic age: celsitoni suprema potentia natus
 Pectore amat condi sub, pia Virgo, tuo.
 Ne mirare, sacri fervabit Numinis aura
 Clausura pudicitæ, virgoque mater eris,

- 25) Inter ut irriguos nascuntur lilia fontes;
 Inter virgineos sic micat illa choros.
 Candida simplicitas, connata modestia, dotes
 Commendant formæ munera rara suæ.
 Æmula, quid multis? imitatur Numina virtus,
 In fratres pietas, religioque Deum.
- 26) Mens humana stupet, langvescunt munia linguæ,
 Ipse vel angelico deficit ore lepos!
Ut tua sceptrâ regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta tuas laudes, O Deus! ora sonent.
- 27) Gabriel celeri dilapsus in aëra passu
 Astra per & cœli climata piæta volat.
 Non ita pavo suas fulgentes explicat alas;
 Candidior nunquam sol ciet axe diem.
- 28) Quæ coluit flos virgineus, quæ gemma pudoris
 Tecta subit, referens nuncia, dixit *Ave*.
 O Virgo Superis nimium dilecta, coronat
 Quam Deus, innumeras inter honore nurus!
 Agmina cœlicolum qui terrigenasque gubernat
 Concipi amat vestro semine factus homo.
 Numen in humanæ transit nova fœdera gentis;
 Tu paries hominem, tu pariesque Deum.
- 29) Audiit & quamvis miratur talia primum,
 Verba tamen constans accipit illa fides.
 Hæc etenim cunctis res est incognita seclis.
 O! liceat paucis quærere? Virgo refert.
- 30) Non experta virum num virgo puerpera fiet?
 Hactenus est nulli cognita nostra Venus.
 Ales ait: Metuis ne quicquam talia mater!
 Hoc opus ætherei Numinis aura facit.
 Altitoni paries sanctum & sine crimine gnatum;
 Alma tuos Patris conteget umbra sinus.
- 31) Dixerat: insolitum complevit ut æthera Numen,
 Visaque sunt fixo flumina stare gradu:
 Hæc natura, sui velut immemor, admiratur;
 Sed nil iudicio promovet ipsa suo.

- Numine tres inter media est persona triuno;
 Dignata est matris quæ recubare sinu.
 Embryo materna capit incrementa sub alvo,
 Virgineoque Deus femine factus Homo est.
- 32) Hæc pia corda sacro celebrant mysteria plausu,
 Cumque suis lacrimis gaudia mixta cient.
Ut tua sceptrâ regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta tuas laudes, O Deus! ora sonent.
- 33) Cum sua jam novies repararat cornua Phœbe,
 Prima videt natus lumina matre puer.
 Ceu penetrat vitrum radius, nec læditur illud;
 Sic honor illæfus virginitatis erat.
- 34) Audiit ulla prius non ætas talia fando:
 Virgo parit: Deus ex virgine natus homo est.
 Læta recens nato geminantur júbila Regi,
 Ætheriæque sonant gaudia mille domus.
 Militiæ mortalis amant commercia turbæ
 Cœlestes; mixti pastor & ales eunt.
- 35) Sed non sarrano Rex hic dormitat in ostro;
 Stramineo ponit membra tenella toro.
 Bis quater Eoos aurora ostenderat ortus;
 Saucius ingemuit, lege jubente, puer.
 Tinguntur roseo sanctissima membra cruore;
 Ora madent, & vox pectus anhela quatit.
- 36) Lampade cum Phœbus duodena lustrat & una
 Orbem, regalis munera pompa tulit.
 Purpura, quam veneratur Arabs & solis ad ortum
 Gens sita, fulgentes accumulavit opes.
 Ter denos Phœbus septemque per æthera cursus
 Egerat, emissis per juga vectus equis:
 Tempa petit; Sua dant puero suffragia vates,
 Debitaque ante aras victima lege cadit.
- 37) Postquam ter denos ætas adolevit in annos,
 Jordanis affuso corpus in imbre lavat.
 Affudit sacros latices Baptista Johannes,
 Officii peragens munera iusta sui.

Ostendunt

- Ostendunt aperto nova se spectacula cælo ;
 Vox Patris auditur, Spiritus axe venit.
 38) Nil juvat humanæ rimari indaginis usum;
 Non tam sublimes res capit illa Dei.
Ut tua sceptrâ regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta tuas laudes, O Deus! ora sonent.
 39) Interea medio Sathanas caput extulit orco,
 Hosque venenato concipit ore fonos:
 Nescio quid certi est; jam me natalis Iesu
 Suspensum varia calliditate tenet.
 40) Illum sacra cohors, inveto sidera cursu
 Munera, & in toto pax colit orbe nova.
 Ah! vereor fraudes, fraudum astucissimus auctor,
 Neve sua nostrum corruat arte caput!
 41) Quis patrium novit genus? est materna propago
 Ifacidum, quamvis jam later, orta domo.
 Tartarus hunc metuit primum, angvicomæque sorores;
 Ille mihi primus causa timoris erat.
 42) Sæpe flet, aridet nunquam, jejunia servat,
 Tegmine contenta & lacte juventa fuit.
 Ista nihil Deitatis habent, sunt omnia fortis
 Humanæ, instabili stantque caduntque rota.
 43) Major erat, quantum video, quem lusimus Adam;
 Nostris capta dolis, major & Eva fuit.
 Non, nisi tendantur, capies per retia cervos;
 Forte eat in castes præda petita meos.
 Experiar quicquid fraudum tentarat Erinny's,
 Et quæcunque meo corde venena latent.
 44) Nate Dei Patris, Matris dilecta propago,
 Auxiliatrices porrigè, quælo, manus.
 Fac Satanæ effugiam lusus, Tibi semper adhærens;
 Et quæcunque jubes officiosus agam.
Ut Tua sceptrâ regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta Tuas laudes, O Deus! ora sonent.
 45) Cum jejuna famis tolerat ludibria Christus,
 Ambulat atque inter, per loca senta, feras.

Aggreditur

- Aggreditur tentatqve Deum, qui decipit orbem;
 Quaque potest neclit calliditate dolos.
 Miffa fed intorto redierunt fpicula nervo,
 Inqve fuum verfa eft fraus meditata caput.
- 46) Tum Chriftus triplici rediens certamine victor,
 Ex Patris docuit dogmata prompta finu.
 Hoc etiam faciunt Domini, pia turba, clientes,
 Eft quorum nullo laus moritura die.
 Queis oculi nigra fuerant caligine tefti,
 Auris hebes, nullo prædita lingua fono.
 Si quos in furias fanaticus egerat error,
 Aut quibus in lecto languida membra jacent;
 Occupat hos fcabies, lepræ hos contagia lædunt;
 Applicuit medicas omnibus ille manus.
 Non femel in lethi pugnavit ftamina; quamque
 Diripuit prædam mors truculenta dedit.
- 47) Aspicit ifta vafer Satanas, metuensque cohorti
 Tartaræ, volvit pectore mille dolos.
 Incrementa boni, poft detrimenta malorum;
 Et rediviva falus, perdita mortis acus.
 Cuncta movent bilem, notas decurrit ad artes,
 Sæviti & in Chrifti Styx juvenile caput.
- 48) Inter bis fenos fratres, comes unus Iudas
 Fur erat & Domini proditor ipfe fui.
 O immane nefas! Chriftum divendidit ære
 Hofitibus, hoc Satana perficiente fcelus.
- 49) Circumcifâ phalanx, furiali percita monftro,
 Innocuas cogit vincula ferre manus.
 Judicis ante pedes rapitur; Sententia dicta eft;
 Et vitæ auctorem deftinat illa neci.
 Diripitur veftis, collidunt tempora pugni,
 Commaculat rofeas foeta faliva genas.
 Ille ictus tacuit, cædenti præbuit ora;
 Nullus in infonti pectore livor erat.
 Spinea ferta caput circumdant, purpura tergum,
 Et tandem infami ftipite membra tremunt.

- 50) Flete piæ mentes mecum, pia pectora flete;
Hoc, quamvis tremulo fundite ab ore, melos:
- 51) *Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,*
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
- 52) Interea Romana acies, Saracænaque turba
Ad scelus impurum quodque parata manus:
- 53) Tempora quassando, distendens ora cachinnis,
Evomit in miserum scommata multa reum.
Diffugiunt comites: Mater sua fletibus ora
Fætat, & o! dixit: Siccine, nate, peris!
Ceu gnati quondam doluisti, virgo, ruinam;
Sic, quæso, adversis afficiare meis?
- 54) Tum Regina gravi sub stipite faucia luctu,
Aspexit nati vulnera cruda sui.
Genua labant, oculique madent & pectus anhelat,
Anxius irriguo perfluit imbre sinus.
- 55) Audit Angelicam quæ quondam virgo salutem,
Clarior & cunctis matribus una fuit.
Lætaque cingebat prolem complexibus almam;
Oscula dum capere, & dum dare crebra juvat.
- 56) Tristia nunc cernit morientis funera nati,
Et fovet amplexu ligna cruenta suo.
Aspicit affixas ferro super arbore palmas;
Affixosque pedes & latus ense patens.
Vulnera quæ Natus, quæ Mater vulnera sensit,
Utraque sunt nostri facta medela mali.
- 57) Has rogo per lacrimas, hæc per fuspiria matris,
Liberer ut meritis, Christe benigne, Tuis!
Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
- 58) Sic inter medius cælum teramque pependit,
Felle sitim extremam turba profana levat.
Frons cadit, ora subit pallor, viresque fatiscunt,
Cum parat æthereas Spiritus ire domos.
- 59) Quis leget hæc siccis oculis? natura dolorem,
Conditor ut moritur, non tacet ipsa suum.

- Vesta tremit, tristis condit sua lumina Titan;
 Condoluit domino machina tota suo.
- 60) Tartarus, ut fama est, immania prorulit ora,
 Et fatuus palmam credidit esse suam.
- 61) Nec mora, turbata est Plutonis Regia, & omnes,
 Quas plebs atra colit, contremuere domus.
 Lux tenebras vincit, fugiunt maledicta per umbras
 Turba, triumphantis numinis ora timens.
 Reddere quos habuit captivos iussa Tyrannis,
 Subdidit imperio languida colla novo.
- 62) Quis victus? Satanas. Quis victor? Conditor ævi.
 Quo Sancti veniunt? Ad loca celsa poli.
 Quis pacem terris dederat? Tua passio, Christe.
 Quis dederat cœlos? Crux Tua. Christe, dedit.
- 63) Lux sacra, Cunctipotens hominum Salvator, Iesu,
 Tolle redux Stygio me super astra lacu.
Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
- 64) Ecce verus gaudet, novus ut subnascitur Adam;
 Hic genus enutrit quod genus ille necat.
 Hic fratres cœlo, cœlesti & munere donat,
 Exitio sobolem tradidit ille suam.
- 65) Quid tibi vis, Satana? Christi quid funera tentas?
 Te ne Dei censes viribus esse parem?
 Peccati quaris labem? non invenis ullam;
 Intacta Deus est Virgine natus Homo.
 Verbera sæva tulit, meruit sed verbera nunquam,
 Enecat innocuum lingua dolosa caput.
- 66) Decipit Eva virum pomo, tu decipis Evam;
 Progeniem pomo foemina, virque, necant.
 Progenies Christum cruciat; te conterit ille:
 Te repetit nervo missa sagitta tuo.
- 67) Vix dum purpureos aurora ostenderat ortus,
 Victo confurgit funere Christus ovans.
 Jura quater denos docuit cœlestia soles,
 Donec ad obscura sidera nube vehit.

- Collocat in cœlis, quæ fumpfit corpora terris;
Sanguis eunt superas & caro nostra domos,
- 68) Flamini ætherei post dona clientibus auget,
Verba peregrino queis dedit ore loqui.
Ad dextram refidet, moderatur & omnia, Patris
Invitans fatres ad sua regna pios.
- 69) Has rogo per venas, Salvator, & illa per ossa;
Per quod ab humano germine corpus habes.
Nostri cura Tuos premat & clementia sensus,
Et nunquam nostri dememinisse velis!
*Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.*
- 70) Tempus erit, iudex dicturus jura redibit,
Cum sua pro meritis præmia quisque feret,
Concipiet subitas speciosa hæc machina flammæ;
Omne suum perdent tunc elementa decus.
- 71) Omnibus exsurgent rediviva cadavera in oris,
Induet & vultus tunc homo quisque suos.
Gens scelerata videns, monstrat quæ vulnera, Christus;
Submittet pavido læsa timore caput.
Omnia facta refert, atque omnia dicta reorum
Actor, & in tacito quæ latuere sinu.
Nec juvat ejurare scelus, nec munera profunt;
Exsequitur tabulas judicis urna suas!
- 72) Detegitur violans causas ambagibus error,
Judicio cuncti stantque caduntque Dei,
Scinditur in geminas plebs circum pulpita classis;
Dextra petit cœlos; Tartara læva petit.
- 73) Dentibus hæc stridens, natat alto in gurgite mortis,
Commutantque suas flammam geluque vices,
Astant tortores, memorantes crimina vitæ,
Heu nimis in pœnas ingeniosa cohors!
Spes nulla effugii, dolor hic non clauditur unquam;
Vitam, perpetuo dum moriuntur, alunt.
- 74) Illa sed ad Superum convivia ducitur, illam
Gloria & æternus concomitantur honos.

- 75) Siste caput lacrimas, sermone lingua coërce,
 Sola movens pectus mens prece flecte Deum.
*Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
 Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.*
- 76) Me timor extremi tenet exercetque dici;
 Heu miser; heu nullam sentio tristis opem!
 Me peragunt peccata reum, rapit ante tribunal
 Nequitiae rigidum conscia vita suae.
 Rara mihi virtus, vitiis premor undique multis;
 Saepe fui iratus, saepe malignus eram.
- 77) Saepius invidiae tumuerunt corda veneno,
 Saepe supercilio frons caperata fuit.
- 78) Crimen avaritiae fixit sub pectore sedem;
 Fixerat & toto qui volat orbe puer.
 Ignoscit, fateor, pravis clementia servis,
 Incutiunt nobis attamen ista metum.
- 79) Parce, Pater! lacrimor, vitae me poenitet actae;
 Ecce Tuos jaceo quam miser ante pedes;
 Membra tremunt, cor deliquit, vigor aufugit omnis;
 Ultima, ni parcas, lux erit haecce mihi.
- 80) Ut sitis ardentes, si forte venena colubri
 Cervus edit, fauces immoderata premit.
 Arva per & silvas & vasta cacumina fertur,
 Inveniat vivae flumina donec aquae.
 Sic Tua, Nate Dei, sitio medicamina; Sanctus
 Infundat cordi Spiritus illa meo.
 Sedulus inveniar vittatae ad munia turbae,
 Cum Tuus atque Tuae matris agetur honos.
- 81) Conde manu, scelerum cum me rapit impetus, & me
 Castigent legis mitia flagra reum,
 Me quoties subit illicitae tentatio flammæ,
 Extinguam lacrimis, dum furit illa, faces.
- 82) Parce piis lacrimis, Matris per nomina, Nate!
 Extrema quando me vocat hora necis.

- Qui nunquam miseros spernis, timidosve repellis;
 Has etiam facili percipis aure preces.
 Non ego detrecto morbos & damna senectæ,
 Donec ad extremum funeris hora venit.
 Hos fatiga humeros, exerce hæc membra labore,
 Fasce sub imposito mens liquefacta gemat.
 Sed rogo post mortem ne me fera mactet Erynnis,
 Et cineres tuto posse jacere loco!
- 83) Qui mihi das vitam, mihi da fulcimina vitæ,
 Cum mens ad superos ingredietur iter!
 Exoptata mihi da, quæso, viatica, Christe;
 Ultima sit, fuerat quæ Tibi, cæna mihi!
- 84) Quam vereor scelerum ne mens me conscia lædat;
 Inferni lacerent quam mea membra canes!
 Astabunt stygiæ circum mea funera turmæ;
 Heu; præfens rabidis dentibus angvis erit!
- 85) Hanc ne fines animam mactari, dulcis Iesu,
 Solvisti meritis quam prius ipse Tuis!
 Non facies; magni merx hæc Tibi constitit olim,
 Si memini, cordis parta cruore Tui est.
- 86) O Regina Poli! Terræque, Hominumque Deumque,
 Virtutum sedes & pietatis amor!
 Alma dei genitrix, humanæ cura salutis,
 Tuta sis arx animæ præsidiumque meæ.
 Aspice pallentis langventia lumina vultus;
 Excipe, cum fugiet pectoris aura, sinu.
- 87) Infans quæ fuxit Mater, præbe ubera Nato;
 Cruda Patri præbe vulnera, Nate, Tuo.
 Hæc puto visuntur nostræ cum signa salutis,
 Cælicolum absolvet læta corona reum.
- 88) Ante thronum Nati cum stas, pia Mater, & oras;
 Excipiant tunc me ne tua vota, cave!
- 89) Nata Dei, medicina mali, sincera columba,
 Virginitatis honor, faxque decusque poli:

- 90) Ætherei confors sceptri, domitrixque furoris;
 Angelicum superas Virgo beata, decus!
 Te facit acceptam tua mansuetudo Jehovah,
 Castus ad exemplum, qui colit ora, pudor.
 Crimina condonas, quæ sola es criminis expertus;
 Spiritus altitoni nam Tua corda fovet.
- 91) Vulnera nostra fove; quos ducimus, accipe quæstus;
 Mater es, ergo omnes inter honora nurus.
- 92) Dicere digna Tibi si quis præconia tentat;
 Is numerum arctæ dicere tentat aquæ.
 Errat, & incerto figit vestigia passu,
 Dum labyrinthi fertur in antra specus.
- 93) Omnia si linguis resonarent ora disertis,
 Si voces hominum singula membra darent,
 Sidera, pulveræ micæ, plumæque, nivesque,
 Gramina, grando, feræ, squamigerumque pecus;
- 94) Arboreæque comæ, vermes, plantæ atque metalla,
 Et quæcunque simul fabrica dives habet;
 Non Tua momentis canerent hi encomia cunctis;
 Sufficerent laudes dicere, Virgo, Tuas.
- 95) Altior est unus Te Virgo, & sanctior unus;
 Altius hoc nihil est, sanctius atque nihil.
 Dicere plura libet, nequeo sed dicere plura;
 Devotum pectus sufficit esse mihi.
- 96) Paucula, Christe, Tibi, Matrique hæc dedico metra;
 Vos facite, effugiat mens in agone rogos.
 Aspice hos lætis versus, pia pectora, ocellis,
 Non multum quamuis forte leporis habent.
- 97) Non hic magnifice phalaratas jacto Camænas;
 Res multum curæ, sed mihi verba parum:
- 98) Non decet obscuris involvere talia metris;
 Culta, sed e medio verba petita, decent:
 Omnibus apparent in aperto lilia campo;
 LILIA que hinc dici carmina nostra volunt.

- 99) Hæc quicunqve leget, sincero pectore grates
 Votaqve persolver, Virgo Maria, Tibi.
 Tu me respicies, rapido cum carpor ab igne,
 Si Dominus Tecum vox mea sæpe refert

Ad Lectorem.

*Nolo putes rase venerer quod dogma cohortis,
 Lector! Ego Auctoris prævia verba cano.
 Ille licet recto non semper tramite currit,
 Haud tamen ex omni parte profanus erit.
 Quæ bona sunt, retine; quæ sunt mala projice, sodes!
 Illa imitare legens; dum legis hæcce, cave.*

P. H. I.

SEC.

SECTIO III.

De Episcopis Skalholtinis.

CAP. I.

De Jona Quarto.

§. I.

Anno a partu Virginis 1408, cum sedes Skalholtina triennio vacasset, Jonas quidam Monasterii Sancti Michaëlis, quod Bergis situm est, Abbas, in Islandiam venit, & Cathedram calcare cœpit (a), qui 6 Idus Septembris prima episcopali missâ Skalholti celebrata, more majorum, auditores (Instructorem agente Vigfuso Ivari filio, tum temporis totius Islandiæ Præfeto) spendidissimo convivio excepit. Seqvente autem anno ecclesiarum visitationem ab Holanis incipere visum est, qui pluribus annis proprio caruerunt Episcopo, unde incolarum munificentiam cum debita conjunctam observantia expertus, per Quartam orientalem, Skalholtinæ dioceseos partem, sub hyemem Skalholtum rediit, moxque dispensationem opum Cathedralium ab Oddo Jonæo in Gudmundum Thorsteini, & denuo a Gudmundo in Vigfusum Thorbjörni transtulit, quem etiam paulo post removit, antea autem opulentissimam præbendam Breidabollstad, Oddo ablatam, Thorarino Andræa contulerat, quæ ipsum inconstantia & volubilitatis, cujus eum Annalium scriptores incusant, convincere videntur.

§. 2.

(n) JONAS EGILLI in *Annal. Episc. Skalholt.* Doctiss. ARNGRIMUS in omnibus (ni fallor) suis scriptis, THEODORUS THORLACIUS in *Indice Episc. Skalb.* ad calcem *Schedarum Arii Pulybistoris* impresso, aliiqve recentiores hunc Jonam plane omitunt; sed sedisse illum inter Episcopos Skalholtinos, facta, & Aucler *Annalium*, qui ab 1395 incipiunt, sed 1430 terminantur, ideoqve fide dignus, utpote nostro synchronus, abunde verum faciunt.

§. 2.

Proximo abhinc anno, qui fuit Seculi decimus, die lunæ ante festum Gregorii, controversiam, quæ de annuis redditibus templorum Akrensis & Krosfholtenfis diu vigerat, literis decretoriis sedavit & penitus sustulit; hanc autem ei subjecit Gudruna quædam Styri filia, uxor Snorronis Torfæi, qui plures ante annos in Norvegiam trajecerat, sed anno 1406 in Islandiam reversurus, in Grönlandiam delatus fuerat, unde anno 1410 Norvegiam repetiit, tandemque anno 1413 in Islandiam tendens, ad orientale Insulæ latus, naufragio facto inops evasit: Quo audito Gudruna, quæ viduitatis pertæsa, Gislavum Andree tori focium adsciverat, eodem relicto, priori marito occurrit, & peramanter excepta cum ipso deinde consenuit. Anno 1411, causa seu controversia Oddensis invalescere cœpit, quæ illa fuit, non liquet, valde autem gravem aut enormem fuisse, inde colligitur, quod Vigfusus Thorbjörni duodecimvirali cognitione & sententia præbenda Oddensi privatus fuit, omniaque ipsius bona episcopali fisco adjudicata; Ipse autem Romam, ad accipiendum absolutionem Papalem proficisci necessum habuit, qui in Islandiam rediens, cum 160 focis, undis absorptus est, 13 tantum salvis evadentibus. Anno 1413, die Veneris proximo post Thorlaci festum Episcopus Codicillos cœnobii Vidöensis, de lignis, balænis & id genus aliis oceani ejectamentis, quæ in oris prædiorum Krysevîk & Hraun reperiuntur, confirmavit; pauloque post, cum sedisset annos 5 & 6 menses, supremum obiit diem.

CAP. II.

De Arna Olai filio, Munifico.

§. I.

Jonæ Arnas Olai filius, natione Islandus (a), professione Monachus, in episcopatu Skalholtensi susceptus est, quem ab annis 1403, aut
1404

(a) Vitæ Monasticæ nomen dedisse, inde concluditur, quod constanter consueto monachorum epitheto *bröder* seu *frater* vocatur. Islandum vero fuisse liquet: 1) Quia consangvi-

1404 in familia, viri Norvegorum tum temporis clarissimi, Haconis Sigurdi filii vixisse, eoqve, anno 1407 mortuo, ejusdem viduæ Sigridæ Philippi filiaæ adhæsisse constat, eandem enim Romam comitatus est, ubi Normannorum ibidem degentium Pœnitentiarius constitutus fuit; unde tandem haud contemnendam lingvarum, antiquitatum, aliarumqve rerum cognitionem reportavit. Hinc in Norvegiam redux, matrefamilias anno 1410 cum Nobili quodam Sveco Magno Magni filio ad secundas nuptias transeunte, conciliatrice, & inter convivas nuptiales Osloæ semet sistente, ipsissima septentrionis Semiramide Margaretha Regina, in Magni familiam adscitus est, cui deinde a Confessionibus fuit.

§. 2.

Anno 1412 post mortem Margretæ Reginæ, herum sequens, Ericum Pomeranum adiit, in cujus aula integrum plus minus annum transiegit, usqve dum anno 1413 totius Islandiæ Præfectus constitutus, Vicarium sibi elegit Björnnonem Einari filium (a). Audita enim Jonæ Skalholtensis morte, Italiam petiit, & Johannem 23 (b) Florentiæ convenit, cujus iussu Lubecæ 6 Idus Octobris in Skalholtensem Episcopum inungitur (c), tandemqve anno 1414 (d) diœcesin adiens, primam ut

N n n 2

Episcopus

sanguineus fuit Thorunnæ filia Dada (seu Davidis), communiter dicti Dalaskalli, cujus cognationis respectu, Ario Dada filio celebre prædium Snoksdal vendidit, (qui David Dalaskalle cum suo abnepote Davide Gudmundi filio confundendus non est, cum prior circa annum 1400 aut paulo post, posterior vero anno 1550 floruerit). 2) Qvia Thorkillus Arna Episcopi frater diu fuit parocia Reykholensis in australi Islandia Pastor, sed Toparchiæ Hunavatnensis in diœcesi Holana Præpositus.

- (a) Vid. supra pag. 227.
- (b) Hunc Johannem Ladislaus Neapolitanus Rex Roma ejecerat, qui ideo contra eum crucem & indulgentias evulgavit, cujus præconi occasione, Hussus in Bohemia contra indulgentias concionari cœpit, tandemqve hic in Concilio Constantiensi Pontificatu se abdicare visus est.
- (c) Arnæanæ initiationis literas, Lubecæ datas, ex Archivo Nidarosiensi se vidisse & in manibus habuisse falsus est Doctiss. Haffn. Acad. Professor *ARNAS MAGNEUS*, confer. & *PONTOPPIDANI Annal. Eccles. Dan.* Tom. 2. pag. 512.
- (d) Arnam in Islandiam ad capessendum Episcopatum anno 1414 venisse, constanter testantur *Annales Recentiores & Breviores*, quos hic sequi, ut ipsius tempore conscrip-
- tos,

Episcopus missam Skalholti in Festo Divi Thorlaci celebravit. Tantam in Islandia habuit vir ille potestatem, quantum, aut ante, aut post eum, nemo: Fuit enim ordinarius Skalholtenfis diœceseos Episcopus, Holensis vero Vicarius, totius Islandiæ Præfectus Regius, & ab Archiepiscopo visitator Generalis constitutus: A Mercatoribus Bergensibus commerciorum curam & inspectionem commissam sibi habuit, quorum nomina ab incolis severe exigebat, & a Monasterio Bergensi decimarum Vestmannœnsium Collector constitutus fuit (a).

§. 3.

Eadem qua in Islandiam venit ætate, Holensem diœcesin visitavit, sed sub hyemem per Skalholtensem reversus est, incolarum promittitudinem officiorum & largitatem expertus & collaudans; erat enim in conciliandis sibi popularium animis mirus artifex, eodemque modo, quoad in Islandia fuit, perrexit, multa enim dedit & indulgit, unde *Munifici* (Hinn Millde) cognomen adeptus est, sed multo plura accepit, cum pecuniæ corradendæ nullam occasionem omitteret, adeo ut scyphorum, phialarum, aliorumque cimeliorum, quæ sibi comparavit, & variarum ejus vario sub prætextu & nominibus exactio-num, gemebundi mentionem faciant hujus ætatis Scriptorum, quas exactiones mitiori vocabulo *Petitiones* vocant, quales erant Regis, Præfecti, Præpositi, Petitiones; unde annum, quo hæc agebantur, (Bona Vetur) *Petitionum hyemem* nuncupabant. Eodem etiam anno, ardelio quidam, nomine Ivent Sassa, provinciam peragravit, Sancto Antonio stipem perens, sed

---

ros, haud dubitamus, licet probe nobis cognitum sit alios magni nominis Auctores id in annum 1416 rejicere.

- (a) Donationem decimarum Vestmannœnsium Monasterio Bergensi, ab Arna Thorlaci filio factam, retulimus supra Per. 2. Sect. 3. cap. I. §. 49. pag. 39. 40. Quid autem Præsulem ad exactio-nem nominum, quæ nostrates mercatoribus Bergensibus debebant, impulerit, non video, nisi quod *dulcis odor lucri ex re qualibet*. Huic autem rei occasione-m dedisse videtur, quod ad hæc tempora, commercia inter Norvegos, præcipue autem Bergenses & Islandos floruerant; nunc autem succrescente in Islandia Anglorum mercatu, commeatum & mercimonia statim inventum, verisimile fit, multos debitorum solutionem neglexisse aut negasse, cui Bergensium incommodo Præsul nominum exactio-ne obviam ire voluit.

fed sub qua larva id fecerit, aut quo prætextu ufus fuerit, non liquet; id tantum constat, Antonio, quam Episcopo, noſtrates se largiores præstitisse. Inſignem autem ufum aut emolumentum hunc Episcopum commiſſo ſibi gregi præstitiſſe, non legitur, excepto, (ſi modo id huc ſpectat) quod præter antiqua altaria, 4 nova in templo Skalholtenti conſtitui, ipſumque templum, ſed opere valde tumultuario, reſici, curavit, prædiæque nonnulla Holanæ ſedi acquiſivit.

§. 4.

Anno 1419, ad exteros Præful abiit, in Norvegia obvium habens Jonam Tovæ filium Episcopum Holenſem, cui ingentem argenteam auroque obduſtam crucem, vocatam Glæſer, ſeu *ſplendentem*, aliaque cimelia dono dedit; Deinceps nunquam in Islandiam venit, ſed diœceſin abſens per Officiales adminiſtravit, cathedrales autem ufus fructus per Quæſtores aut Procuratores collegit, nam utrorumque *Annales* mentionem injiciunt. Eccleſiæ ſtatum & faciæ tum temporis miſerabilem fuiſſe, non diſſimulantes (a); Majoris autem momenti res per Episcopos Holanos expediebantur, nam anno 1424 (quod quidam ad annum Seculi 27 referunt), Jonas Jonæ Holanus 4 ſacerdotes, nonnullosque diaconos Skalholti ordinavit, & anno 1429 Reykholtenti ſepulcretum (b) ut & templum cum cœmeterio & Cœnobio Helgafellenſi repurgavit.

§. 5.

Tam de mortis genere, quam tempore, quo obiit Arnas Episcopus, varia tradunt Auctores; Antiquiores plerique omnes mortem

N n n 3

ejus

(a) Vide *Annales Recentiores*, qui his verbis ſtatum eccleſiæ deplorant: *Anno 1430 moritur Einarus Hauki filius, qui annis 8 quæſtor fuerat.* Et poſt laudes viri: *Tam Eccleſia Skalholtentiſ in tanto fuit lætu conſtituta, in quanto antea nunquam; agabar enim ſine Episcopo & Quæſtore, ſed Officialem habuit & ſenem & cacum;* Cujus nomen dictus Auctor, nec hic, nec alibi, prodit.

(b) Cauſam inquinacionis & repurgacionis templi, cœhobii & cœmeterii Helgafellenſis, ſupra Sect. I. cap. I. §. 4. pag. 228. adtulimus, cauſam autem pollutionis ſepulcreti Reykholtentiſ ignoramus.

ejus ad annum 1420 referunt, inter quos *JONAS EGILLI, BIORNUS de Skardsaa, ARNGRIMUS*, aliique, quorum quibusdam persuasum fuit, illum ab Aulicis Erici Pomerani in Norvegia insidiosè interfectum aut etiam veneno sublatum fuisse. Sed Antiquariorum Coryphæus, & Historiæ borealium Regnorum longe peritissimus, *ARNAS MAGNÆUS*, scripsit (a) illum in Dania circa aut paulo ante annum 1430 vitam finisse, quæ sententia nobis, ut verisimillima, optime placet; Nam si ante annum Seculi 29 occubisset, auctor synchronus, qui *Annales* nobis dictos *Recentiores* haud oscitanter usque ad annum 1430 contexuit, id certe non tacuisset. Præter variarum rerum experientiam, quam assiduis peregrinationibus acquisiverat, Eloquentiam etiam & Lingvarum cognitionem, eruditionem Seculo, quo vixit, convenientem, ipsi tribuere non dubitamus; Laudatur præterea ob magnificentiam, agilitatem, natandi peritiam, aliasque ejusmodi animi & corporis dotes; Natandi enim tam peritus fuit, ut fluvium Hvita in trajectu Skalholtenfi satis impetuofum & voragine difficilem tranaret, equum habenis ad crus alligatis simul traducens. Agilitatis tantæ, ut per duos aut tres equos in tertium aut quartum scanderet. In itinere faciendo tantæ velocitatis & festinationis, ut uno die hyemali tempore, inter *Primam* seu Preces matutinas, & *Salve Regina*, seu Preces vespertinas, Skalholto Holar 20 circiter milliaria proficisceretur (b); Quæ tamen omnia eo collimant, quod Aulicus, Quæstor, vel etiam cursor, melior quam Episcopus fuerit.

(a) Hic in *Commentario de Islandia*, ille in *Annalibus*; Ille in *Vitis Episcoporum*; *ARNAS* autem *MAGNÆUS* suam de hac re aperuit mentem in Epistola ad Parentem meum perscripta.

(b) Ad omnia, ut verbo dicam tam aptus & agilis fuit, ut inde natum sit Proverbium, quo hodieum utimur, cum rusticitatis, insulstatis, aut imperitiæ aliquem arguimus, dicendo: "Din var, enn ecke Arna biskups." Id est: *Tibi hoc convenit, non vero Arnæ Episcopo*; aut: *Tu hoc fecisti, non vero Arnas Episcopus*.

CAP. III.

De Jona Gerichini.

§. I.

Successorem habuit Arnas *Jonam* vel *Johannem Gerichinum*, al. *Ferechini*, natione Danum (a). Hic primo erat Regis Erici Pomerani Cancellarius, Præpositus & Electus Vesterasienfis, quem Rex consensu Papæ Archicathedræ Upsalienti anno 1409 intrusit. Sed tot & tantorum criminum (b) notam postea incurrit, ut non solum delegati Capituli Upsalientis, sed & ipse ejus promotor Rex Ericus eum apud Sedem Apostolicam accusarent, quo factum est, ut Johannes Archiepiscopus Rigenfis in ejus causa judex subdelegatus, Gerichinum convictum, & ob causæ diffidentiam, fugitivum (c.), honore & dignitate Archiepiscopali exueret, quam ejus sententiam, Pápa Martinus Quintus die 2 Martii 1421 confirmavit. Nostrates in eo consentiunt, quod fuerit

-
- (a) A nostratibus quidem vulgo *Svecus* appellatur, sine dubio respectu primæ ejus dignitatis, sed Danum fuisse communis exoticorum consensus, & cognatio cum Petro Episcopo Roskildensi, evincunt. Vid. *PERINGSKIOLD Monumenta Ullerakensia* pag. 154.
- (b) In literis Cardinalis Guillermi, qui judex erat delegatus, ad Archiepiscopum Rigensem inter alia exstat: *de diversis criminibus enormibus & detestabilibus graviter & publice diffamatus existit, præsertim perjuri, dilapidationis bonorum ecclesie Upsalensis, oppressionis Cleri sibi subjecti, sacrilegii, contentus clavium ecclesie & auctoritatis Sedis Apostolicæ, publici concubitus, adulteriorum quam plurium, ac etiam incestus, etiam cum matre & filia, & quam plurimis aliis horrendis criminibus.* Quibus criminibus *ERICUS OLAI* *Hist. Svec.* pag. 180. addit: *tyrannidem, polypragmosynem in temporalibus, tributorum exactionem, contemptum Capitularium &c.*
- (c) Quod Gerichini antè sententiam perlatam aufugerit, *Acta* in ejusdem causa, quæ in *Bullario Örnhielmiano* in Archivo Antiquitt. Stockholm. exstant, expressis verbis asserunt, quam & sententiam amplectuntur *RHYZELIUS* in *Episcoposcopia Sciothibica* pag. 44 & *PERINGSKIOLD* in *Monument. Ullerakens.* pag. 155. E contra *ERICUS OLAI* *Histlor. Svec.* pag. 181. *MESSENIUS* in *Scand. illustrat.* Tom. 3. pag. 48 & *SCHLEFFERUS* in *Notis ad Chronicon de Archiepiscop. Upsal.* pag. 92. nostrum a Rege Erico incarcerationum scribant, quorum tamen plurimi eum e carcere aufugisse simul innuunt.

fuerit neqvam & vir magnopere malus. Pari constantia Nostratium Annales eum Sveciæ aut Daniæ valedixisse anno 1429, inqve Angliam trajecisse, & inde tandem anno 1430 in Islandiam venisse affirmant (a). Hunc, præter 30 satellites, domino simillimos, id est, maleferiatos & neqvam, duo sacerdotes Matthæus & Nicolaus sequebantur, quorum Nicolaus eadem statim ætate in Angliam reversus est, magnam secum avehens piscium, aliorumqve mercimoniorum, copiam, qvam ad expediendum in Anglia nomina Episcopus haud difficulter corraferat; incolæ enim ipsum in Islandiam venientem, non tantum Archiepiscopali, qva præditus fuerat, dignitate allecti, Skalholtenses autem præcipue qui integrum undecennium sine proprio fuerant Episcopo, ambabus exceperunt manibus, ipsiqve sua utenda & habenda permiserunt.

§. 2.

Eodem, quo ingressus est Islandiam, anno, ecclesias visitare aggressus est, quod etiam reliquis fecisse perhibetur, ut ex reliquiis codicillorum templi Krossiensis in tractu Landeyensis in Qvarta australi, quod anno 1430, & Hvammenensis in Nordraardal in Qvarta occidentali, quod sequenti anno invisit, verisimile fit; Sed supramemoratis stipatus nebulonibus (b), qui non tantum miseram plebeculam variis modis vexarunt, sed melioris etiam notæ viros, nunc etiam annuente, nunc etiam infcio domino pessime tractarunt, quorum præcipui & celeberrimi fuerant, summumqve Episcopi & ejus satellitum furorem experti sunt, Teitus Biarnanensensis, & Thorvardus Lopti Mødruvallensis, ille Skalholtinæ dicecefos,

- (a) De tempore adventus Gerechini in Islandiam *Annalibus* nostris fidem denegare non possumus, quamvis JOHANNES MAGNUS & MESSENIUS in *Chronico Episcoporum* pag. 33. videantur statuere eum statim in Islandiam *translatum*, vel *ablegatum* fuisse, sed maxime a vero distat magni RHYZELII assertio, qui nostrum etiam in Islandiam aufugisse, & exaëto ibidem decennio, anno 1432 (nam 1342 mendum loquitur) occisum fuisse. Vide *Episcoposcop. Sviogothicam* pag. 44.
- (b) Tale satellitium herus, haud multo melior, magno suo & subditorum malo in Svecia secum habuit, quod illum ad scelera alias pronum instigavit. Vid. *PERINGSKIÖLD Monument. Ullerakensf.* pag. 155.

cefeos, hic vero Holanæ, civis (a), quos captivos & compedibus victos Skalholtum abduxerunt, tetroque inclusos carceri servilibus ministeriis adhibuerunt. Præterea horum prædonum primipilus, nomine Magnus, qui Episcopi filius habebatur, Nobilissimæ virginis Margarete Holm nuptias ambiens, sed repulsam ferens, paternis stipatus satellitibus, villam Kirkiubol in Midneso, in qua Margareta & frater ejus Ivarus Holm se continebant, noctu corona cinxit, ignemque ædibus subjecit, ubi Ivarus inter primos pugnans, pilo trajectus cecidit. Margareta vero, heroiçi spiritus virgo, antiqva culinæ rimoso pariete forfice perforato, nam aliud instrumentum ad manum non erat, ex incendio elapsa, celerissima fuga Mödruvallas in tractum Ejsafjord pervenit, serio vovens, ei se tandem nupturam, qui fratris necem, fructas sibi insidias, & illatam cladem, ulcisci & vellet & posset.

§. 3.

Quomodo Thorvardus ex ergastulo liberatus sit, non liquet; Teitus autem ipso Paschatis festo, instituta a Præsule commestatione, cum custodes inebriati claves neglexissent, ab ancilla, tanti viri fortem miserta dimittitur; Thorvardus itaque Margarete voto, cujus conjugium ambiit, uterque autem propria ignominia & detrimento, quod acceperant, extimulati, ultionis societatem ineunt, destinatoque die, qui fuit 15 Cal. Augusti, seu festum Sancti Thorlaci, armati ex improvviso Skalholti apparent, quod ubi cognovit Præsul, de se suisque actum esse dicens, templum cum universo clero & satellitibus ingreditur, obferatisque foribus, sacras indutus vestes, hostiam consecratam calicemque tenens, ad summum altare missam intonare cœpit, quæ omnia contrariæ

(a) Teitus Gunnlogi filius, vulgo Dives cognominatus, prædii Biarnanes & circumjacentium villarum in quarta orientali possessor & habitator, Nomophylax factus est anno 1460. Avus fuit maternus Teiti Thorleifi filii, cum quo Jonæ Aresonio circa annum 1522 & deinceps controversia fuit, de quo suo loco. Thorvardus autem fuit filius celeberrimi viri Lopti Divitis, Mödruvallis in dicecesi Holana habitans, (vid. supra pag. 230. 394.) uterque suo tempore juventutis Islandicæ facile princeps. Margareta vero fuit filia Vigfusi Holm, Islandicæ Præsulti, de quo supra Period. 3. Sect. 2. cap. 8. §. 3. Tom. 1. pag. 441. & Tom. 2. pag. 230.

trariæ partis duces fusque deque habentes, fores effringunt, Episcopumque ab altari vi abstractum, vestibusque sacris exutum, ad fluvium Bruraraa devehunt, in quem, culeo inclusum, & adligato ad collum ingenti saxo, ipsum projecerunt, satellites autem partim intra, partim extra templum, ad unum omnes contrucidant, solo excepto Magno, qui scelerum vindictam timens, paulo ante enavigaverat. Præfulis cadaver e fluvio demum ejectum, in templo Skalholtenfi conditum fuit; satellites vero procul a templo in loco profano tumulati sunt, qui ad hunc usque diem ab ipsis nominatur Iragerde o: *Hibernorum tumulus*, nam Hibernicæ nationis plurimi fuerunt.

S. 4.

Talem, tamque tragicum habuit exitum Jonas Gerichius, Archiepiscopus primo Upsalensis, & Skalholtenfis deinde Episcopus, cum triennio ibidem sedisset; plures enim hæc facinora, incendium Kirkiubolense & lanienam Skalholtensem ad annum seculi 33 referunt. Sunt qui ipsi non modo singularis eruditionis & industriæ laudem tribuunt, ideoque Archiepiscopali culmine dignum fuisse putant (a), sed etiam post

-
- (a) Conf. *HOLBERGII Hist. Dan.* Tom. 1. in Vit. Eric. Pomer. & *PONTOP. Annal. Eccles. Dan. Dipl.* Tom. 2. ad annos 1408 & 1422. qui variorum de hoc viro judicia adfert. Causa, cur Scriptores eum Sanctis annumeraverint, sine dubio est permutatio nominum hujus, & Sancti Gerichini monachi, qui circa annum 1345 vixit. Vid. *VASTHO VII Vitis Aquilon.* Edit. Bentzel. pag. 81. ita ut hoc testimonium, de nostro a *PONTOPPIDANO* Tom. 2. pag. 531. allegatum, illi hand satis conveniat. Eadem hæc nominis similitudo *JOHANNI MAGNO* imposuisse videtur, nam quem in *Hist. Eccl. Upsal.* libr. 4. pag. 91. *miraculis coruscasse* tradi, subinnuit, nigerrimis eundem pag. præced. depingit coloribus. *Chronicon* quidem *Archiepisc. Upsal.* etiam nostrum *miraculis coruscasse* famam esse dicit, sed hæc ejus assertio e *JOHANNI MAGNO* excerpta eo majori verisimilitudine videtur, quod iisdem plane verbis utrinque res referatur, & *Chronici Editor* rotunde eloquatur, a *recentiori manu* hanc *de miraculis relationem adjectam esse*. Unde *BOLLANDUS Ad. Sanct.* Mens. Febr. Tom. 2. pag. 643. nostri sanctitatem hand abs re in dubium vocat. De Gerichini vita in Islandia emendata, & dioceseos Skalholtinæ vigilantia cura, *MESSENIUS* in *Chron. Episc.* unicus forsitan ac vix probatus testis est, sed quicquid sit; nec probatores nostri Annales Gerichium in Islandiam venisse ante annum 1430, nec ante annum 1433 occisum esse, multo minus ibidem, aut vivum sanctitatis, aut mortuum miraculorum patrations, ullam notam reliquisse agnoscunt.

post mortem numero beate viventium adscriptum, miraculorum patratione coruscasse volunt; aliis autem, ut supra dictum est, tanquam qui propter multa enormia scelera in Islandiam relegatus fuerit, male audit.

CAP. IV.

De Gotsvinnno.

§. I.

Gotsvinnus alienigena anno 1435 cathedram ascendit; cujus quæ nobis innotuerunt acta, hæc fere sunt: Anno 1438 cum Nialus Abbas Helgafellensis cum Paulo Biarni filio Pastore Miklaholtenfi, de balæna in fundum Kieblavicensem ejecta controversaretur, Præful Præpositum Thorsteinum Svarthöfði filium litis deciforem constituit; cujus sententia Pastor causa cecidit Anno 1439 Sacelli Hvylftensis in tractu Onundarfjord a prædii possessore Einaro Jonæ extructi, certis conditionibus adhibitis, Privilegia confirmavit. Eodem anno Quadrantem occidentalem visitans, litem inter templa Asgardense & Sælingsdalense discrevit, quam sententiam paulo post in literas relatam, suorum sigillis & subscriptionibus munivit. Hinc Kirkiuboli Langadalenfium subsistens, de sacello Laugabolenfi constitutionem renovavit Anno 1443, literas decretorias edidit de caseo seu tributo caseario quotannis cœnobio Vidöensi solvendo. Anno autem 1444, occidentalem Quartam denuo visitans, cuius melioris notæ aut lautioris fortunæ colono, inter Kleifas Seidisfiardenscs & Kialafjordum unciam quotannis templo Høltensfi pendendam imposuit. Et templum, quod Erlendus Narfi filius Kólbeinstadis ædificaverat, æstimari curavit.

§. 2.

Absente vel mortuo Jona Villhelmi Episcopo Holensfi, ejusdem diœceseos Administrator fuit per quinquennium, ab anno 1439, quo anno die 23 Aprilis se Inspectorem diœceseos Holanæ appellat, usque ad 1444. Ejus Acta huc pertinentia, quæ nobis innotuerunt sunt

sequentia: 1) Sententia, qua prædium Ytre Ey cœnobio Thingeyrensi adjudicavit. 2) Revisio actorum & rationum Jonæ Paulini Officialis, anno 1439 in hebdomade Trinitatis. 3) Constitutio Paulini, ut sit Officialis diœceseos Holensis, Holis die Saturni infra octavam nativitatis Mariæ 1440. 4) Reconciliatio ejusdem cum Thorkelo Gudbiarti 1440. 5) Sententia qua præbendam Grenjadarstad Jonæ Paulino adjudicavit, quæ sententia ad celebrationem Synodi Provincialis in templo Videvallensi in hebdomade Purificationis 1440 referenda videtur, cum & eundem Paulinum constituit Dispensatorem cathedræ Holanæ. Hoc anno Præsul Holis hyemasse videtur. 6) Apocha data Sveno Hallvardi filio, eodem anno die Martis ante festum Barnabæ. 7) Confirmatio actorum Barbaræ, Abbatissæ Reineftadenfis, circa prædium Skidaftade, data 21 Julii 1443. 8) Epistola ad Holanos, qua illis notum facit, sibi peregrinationi accincto non vacare Jonæ Paulini famuli sui, Dispensatoris & Officialis, rationes revidere, quod ideo mandat Jonæ Abbati Thingeyrensi, Sigurdo Priori Modruvallensi, aliisque melioris notæ diœceseos Holanæ sacerdotibus. Data est epistola Skalholti die 20 Julii 1443. Sed cum Gotfvinnus hoc anno non enavigaverit, vicariatum Holanum ad annum 1444 continuavit, quo hæc diœcesis proprium tandem Episcopum accepit.

§. 3.

Anno 1439 Synodum provincialem Skalholti habuit, cujus statuta adhuc existunt (a). Anno 1445, Skalholti eum fuisse ex certis documentis

(a) Hæc statuta ex Codice pergameno, Bibliothecæ Magnanæ No. 351 in Fol. quantum legi poterat, ita se habent: " Anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono in festo sanctorum martyrum Johannis & Pauli. i Skálholsti in synodo vóra " þessi bod sett af virtuligum herra, herra Gódsuin med guds náð biskup i Skál- " hollte. voru i samþykkt tekinn af eullum lærdum mönnum. Imprimis ath þar " constitutiones sem gert hafa góðrar áminningar skálholts biskupar Magnús. Arni " Þorláksson. Jón Sigurdarson ok biskup Vilekin sýnaft off vel halldanda " ath biskupstíund sie lákt med kirkjutíund ok presttíund til saman skipt. biskups " tíund ur i burt ad tiltolu, item ath einginn leyst af andrum enn prófasti sin- " um þar sem hann býtr. item ath einghin prestri taki vín edr hueiti annarstadar " enn i Skálholte nema ser slíkt orlof ok gjalldi eyri " vintoll

mentis colligi potest. Anno autem 1448, aut mortuum esse, aut ex Islandia excessisse certum est, tunc enim Steinmodus, Abbas Videyensis, Skalhótenensis dioceseos negotia curavit, qui hoc anno quinque villas, Steina, Lund, Kadalstadi, Backa & Einifell, Hiardarholto abjudicatas Stafholto adjecit. Sedit itaque Gotfvinnus Skalhólti ad minimum 12 annos, Holanæ vero dioceseos 4 annos Vicarius fuit; vir nec malus, nec officii omnino negligens, ut ex ejus visitationibus per Quartam occi-

O o o 3

dentalem

"vintoll til ártígha ok afhendi línum prófostum, ítem at suo
 "margir penitentiarii sem þurfa þycker ath af þeim syndum sem biskupe
 "síðlúm bar afleyfa. íthem þeir sem prestar ínsígha línu ínsíghli
 "ok keimr suo aprt skauddu prestsins ínsíghli síá halldra
 "sem suarinn eidr. Íthem at hverr prestur hafi til prestastefnu með sér ínsíghle sitt
 "ok slopp enn ábóti hverr þagal sinn ínsíghle ok slopp. Villanligr
 "mannráðari skal skriptast um síau ár. ok hallda þráð kárinur ok gagnsofur &c.
 "suo sem skrifat er í penitentiario. ok gíallda níu merkr heilagr kirkíu í síárlecke.
 "er. eti eeki slátur þann víkudag sem hann sló mannen, ok bide gud ísann fyrir
 "hanns lál. ok vatnaste æfíngla fyrir annunciacionis beate virginis." Id est:
 Anno domini millesimo quadingentesimo tricesimo nono, in festo Sanctorum martyrum
 Johannis & Pauli, Skalhólti in Synodo, hæc præcepta a Venerabili Domino, Domino
 Gotfvinnio Dei gratia Episcopo Skalbultensi, sancita, & ab omnibus clericis approbata
 fuere: Imprimis; constitutiones quas bone memorie Episcopi Skalbultenses, Magnus,
 Arnas Thoralci, Jonas Sigurdi, & Episcopus Vilchinus, evulgarunt, quæ observen-
 tur, digne nobis videntur. Item ut decimæ episcopales una cum decimis templo &
 sacerdoti cessuris expendantur, quibus exinde decimæ episcopales pro rata demuntur.
 Item ne quis ab alio quam Preposito, in cuius ditione deliquit, absolvatur. Item
 nullus sacerdos vinum vel triticum aliunde, quam Skalbolto, coëmat, nisi venia
 accepta & . . . oram . . . pensíonem in vinum Episcopo expendendam
 Preposito suo quotannis persolvat. Item ut tot constituantur Penitentiarii, qui causis
 episcopalibus absolvant, quot opus esse videtur. Item quos sacerdotes ad Episcopum
 absolvendos ablegant, illis literas tradant sigillo proprio obsignatas, qui reversi literas
 producento, sigillo non lesò munitas, quæ juramenti instar reputentur (*). Item
 ut quilibet sacerdos Synodum frequentaturus, secum habeat sigillum & albam . . .
 sed Abbas baculum sigillum & albam. Homicida voluntarius per septennium peni-
 tentiæ subiectus esto, tres cavinas & jejunia solida &c. ut in penitentiario perscrip-
 tum est, observato, & multam sanctæ ecclesiæ novem marcis solvito, die hebdoma-
 dis, quo homicidium commisit, carne nunquam vescitor, Demum pro anima casti jugi-
 ter orato, & in perpetuum pridie annunciacionis beate Virginis in aqua jejunato.

(*) Ex indice quodam Juris Ecclesiastici Islandici, scripti anno 1600, discimus, in articulo quodam statuti Gotfvinnii existare: Sigillum sacerdoti juramenti instar reputetur.

dentalem colligere licet, nam pari diligentia reliquarum Quartarum ut & Holanarum negotia, curasse verisimile est.

CAP. V.

De Marcello.

§. I.

Marcellus Christiani I. Daniæ Regis amicorum intimus, Cancellarius & Consiiliarius, anno, ut videtur 1449, adnitente Rege, Episcopus Skalholtinus constituitur, moxque aut ad minimum anno 1450 (a) cum Rex coronationis causa in Norvegia præsens esset, ipso itidem adstipulante, & Olai Tronderi filii electionem rejiciente, cui Canonici Nidarosenses Archi dignitatem destinaverant, ejusdem Regni Archiepiscopus designatur licet ad ejusdem honoris plenariam & quietam possessionem nunquam perveniret (b). Skalholtenis autem diœceseos genuinum & proprium Episcopum fuisse, eiqve officio decennio circiter præfuisse, minime dubitamus, licet in Islandiam nunquam venerit, multo minus Skalholtum unquam viderit, sed diœcesin absens per Vicarios administravit.

§. 2.

Primus Marcelli Vicarius fuit *Gotskalkus* Episcopus Holanus, qui ab Aslaco Bolt Nidarosensi Archiepiscopo, circa annum 1449 totius Islandiæ visitator constitutus, & deinde anno 1450, ab ipso Marcello in eodem officio confirmatus fuit, ut ipsius literæ testantur, hoc anno exarata, quibus *Gotskalko* Vicariatum & administrationem diœceseos

-
- (a) Marcellum ante diem 24 Novembris anni 1450 Episcopum Skalholtinum factum esse, & Postulatum Ecclesiæ Nidarosensis, probant ejus literæ, quibus fatetur se pro introductione Episcopi *Gotskali* in diœcesin *Holensem* vice Camera Apostolicæ, accepisse 119 libras argenti, ponderis Colonienfis & Lubecensis, quorum unus *Job* valet solidos Lubecenses duodecim. Vid. *ARNGRIMI Crymogaam*, pag. 118. & supra pag. 341.
- (b) Vid. supra pag. 341.

feos Skalholtensis confert. Exstant etiam ejusdem literæ ad Skalholtenses Curiales, datæ 1453, 12 Cal Aprilis, quibus concessam Gotfalko possessionem confirmat, & ne Matthæum accipiant, enixe rogat. Dignatus etiam est ipse Rex Christianus Primus Islandos clementissimis literis alloqui, datis eodem anno, 4 Idus Martii, eorum laudans fidem, monensque, ut debitum Marcello ejusque Vicario Gotfalko Holensi obsequium præstent, Marcellum enim ullo modo dimittere se non posse, cum sibi & Regnis perutilem navet operam. Scripsit præterea Henricus Kalteisen, qui se pro Archiepiscopo Nidarosienfi gerebat, ad Gotfalkum, Bergis, 7 Cal. Maji 1453, acerbe, in laicos Ecclesiæ prædones & expilatores, declamans, Gotfalkum monens, ut Biørnum Thorleifi filium exemplo Skalholto expellat, omniumque Cathedralium bonorum, eorundemque usuum fructuum a morte Gotfvinni ab eo rationem exigat; & si reluctetur, excommunicari curet; Biørnus enim post mortem Gotfvinni Cathedram invaserat, cunctaque pro lubitu disponens & dispensans in suos usus Cathedræ proventus verterat; quæ omnia unanimiter testantur Gotfalkum Marcelli Vicarium egisse. Hac itaque præmunitus auctoritate, Biørnum Skalholto expulit; Paulum Olai filium, monachum Helgefellensem, ob scortationes excommunicavit, aliæque dioceseos negotia expedit, quapropter ejus in Rationariis temporum, emtionum, venditionum & transmutationum Tabulis, aliisque ejusdem farinae actis, anno 1449 & sequentibus crebra mentio occurrit; quæ, cum pleraque non sint magni momenti, sigillatim recensere superledemus (a).

§. 3.

- (a) Cum antea Diplomata datica templi Kirkiubolensis pag. 88. 89 & 117 exhibuerimus, eorum confirmationem & privilegiorum extensionem a Gotfalko factam, hic adferre lubet: " Vii Gotfalk med Guds myskun biskup á hólum og administrator heil-
 " agrar skálholtz kirkiu giorum godum monnum viturlegt med þessu voru opnu
 " bresi, at vii styrkiuum og stadfestum þau þriú bresf sem hier eru vid fest um
 " aflát og máldaga kirkiunar aa kirkiubóli i skutilsfirde med allum þeirra grein-
 " um og articulis sem þau utvísa. og en fierdeilis hier at auk gefum vii af vorri
 " biskuplegri magt og váð tuttugu daga aflát huerium þeim manne sem sekir med
 " gódfylti til kirkiu aa kirkiubóli aa þeim hátidum sem þat aflátz bresf útvísar sem
 " hier er vid fest tuttugu daga fyrir serhuern þeirra daga. skal þessi vor skipan
 " standa um alldur og en upp hedan og til sanninda hier um settuna vii uort in-
 " sigli

§. 3.

Ab obitu Gottfalki, qui anno 1457 accidit, diœceseos Skalholtinæ Episcopalia administrasse videtur *Matthæus* quidam, qui se pro Episcopo gerebat, quæ autem auctoritate id fecerit, non liquet; verisimile tamen est, ut Marcelli Vicarium, id fecisse; nam Magnus Episcopus Ejolfi filius in Tabulis quibusdam vocat eum *Clientelarem diœceseos Skalholtinæ Episcopum* (a); An idem sit ac ille *Matthæus*, qui cum Jona Gerichio in Islandiam venit, dicere non habemus, certe temporum rationes non obstant; Quid autem in hoc perbreui officio gesserit, præ manibus nihil est, nisi iudicium de quinque villis, de quibus inter Stafholtum & Hiardarholtum toties controversia fuerat, quas Stafholto adjudicavit, quam ejus & Steinmodi Abbatis sententiam Magnus Ejolfi filius tandem rescidit, Hiardarholto easdem adjudicando. Visitationem Quartæ australis orfus fuerat, quam morte præventus perficere non potuit, de qua ita loquitur Fragmentum Rationarii templi Teigenfis in tractu Eliotshlid: Anno Domini 1458, in generali sua visitatione, nobilis Dominus & spiritualis Pater *Matthæus Episcopus Hølenfis & Generalis Visitator totius diœceseos Skalhøltensiss, Teigi mortuus est* (b).

§. 4.

” sigli fyrir þetta brief skrifad i vorre visitacione i holti i aunundar firði fimtugden
 ” nafta epter decollacionem Johannis baptiste anno domini millesimo quadringentesimo
 ” tesimo quingvagesimo secundo.” Id est: Nos *Gotfalkus Dei gratia Episcopus Hølenfis, & Sanctæ ecclesiæ Skalhøltensiss Administrator*, bonis viris per has nostras patentes notum facimus, quod tres literas, his annexas, de indulgentiis & conditionibus templi *Kirkiuhølenfis in Skutulsfiordo* agentes, una cum omnibus eorum clausulis & articulis, velut ipsæ sonant, confirmavimus & stabilivimus, sed & in specie præterea, ex potestate nostra & gratia episcopali, viginti dierum indulgentios omnibus templum *Kirkiuhølense* benevole frequentantibus, in festis, quæ literæ indulgentiorum, his nostris affixe, commemorant, pro singulis festis viginti dies, concedimus. Hæc nostra constitutio semper & in æternum exhinc valebit; in quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis in visitatione nostra Holli in *Onundarfordo*, die Jovis proximo post decollationem *Johannis Baptista*, anno Domini millesimo quadringentesimo quingvagesimo secundo.

(a) Vid. infra cap. §. 2.

(b) De hoc *Matthæo* vide plura infra, Sect. 4. cap. 5.

§. 4.

Tertius Marcelli Vicarius fuit *Andreas* Episcopus Grönlandiæ, quem Svenus Prudens Episcopus Skalholtensis in epistola ad Olavum Episcopum Holensem, data 1471, Festo Corporis Christi, vocat *Venerandum fratrem Andream Gardensem in Grönlandia Episcopum jam dum in vivis, quondam sub Marcello b. m. Vicarium Skalholtensem*. Hic in Jonam Jonæ filium, Pastorem Hrunenssem, qui in Officialis munus illegitime semet intruserat, gravem admodum pronunciavit sententiam, officium enim bonaqve omnia eidem abjudicavit, illud in Thorleivum Biörni filium transferens. Doctissimus *ARNGRIMUS* ait se vidisse bina ejus judicia seu sententias decretorias in membrana perscriptas, quas pro tribunali in diœcesi Skalholtina anno 1461 protulerit.

§. 5.

Plura Marcelli aut ejus Vicariorum acta nobis non innotuerunt, quæ, ut hic recenseantur, digna sunt; Nisi quod anno 1453, feria 3. post Dominicam Judica, Hafniæ Roskildensis Olao Røgnvaldi filio Ecclesiam Oddensem confert, & quod se fatetur recepisse pro parte Reverendi Patris Domini Gotfkalki Holensis Nobilia Anglicana 11, ad computum 4 marcarum monetæ Hafniensis quodlibet, datum Hafniæ Roskildensis, die Benedicti 1453, subscripsit Daniel Kerker Secretarius. Num Steinmodus Abbas Videyensis, aliquando ipsius Vicarius fuerit, valde dubitamus, sed quod aliquid Gotfkalki nomine, qui plerumqve Holis residens longe ab hac diœcesi absuit, in rebus minoris notæ egerit aut constituerit, non negamus. Quando Marcellus obierit, nobis non innotuit; quod autem ultra annum seculi 60 Skalholtinus Episcopus non fuerit, pro certo habemus. Archiepiscopali dignitati ante annum 1458 renunciasse verisimile est; eo enim tempore Norvegia proprium nacta est Archiepiscopum, quod alias factum esse, vix credere possumus.

CAP. VI.

De Jona Stephani filio, Krabbe.

Jonam Stephani filium, cognomento *Krabbe*, natione Danum, genere nobilem, licet plerique Historici & Annalium scriptores ex catalogo Episcoporum Skalholtensium excludant, Marcello suffectum fuisse, & anno 1462 (a) Episcopatus Skalholtensis administrationem accepisse constat, id enim testantur *Sveno* & *Magnus*, ejus in Episcopatu successores; Ille in scripto quodam edito 1468; hic vero in documento quodam edito 1480, & prætera Rationarium templi Reykholtensis, & Hytardalensis, qui omnes eum nominant *Johannem Stephani filium*, sed in schedis templi Hiardarholtensis expressè vocatur *Jonas Krabbe, Stephani filius.* Hunc etiam Oddus Petri, in sententia 1470 dicta, de captura salmonum in Andakýlfa nominat *Jonam Krabbe Episcopum*, ejusque confirmationem donationis allegat. Initio quidem Stafangrensi in Norvegia Episcopatu destinatus fuit (b), sed jussu & auctoritate Pontificis Romani inde detrusus, Skalholtensem tandem post Marcelli fata, aut ut quidam

- (a) Qvæ & illum anno 1460 cathedram adisse, testantur literæ Jonæ Episcopi Skalholtensis de templo Skardshamrensi in parœcia Hvammeni in Nordurdal, data Videy, feria tertia post annunciationem Mariæ virginis 1461, quæ literæ in originali Episcopi Stephani libro *Vistationum* in Bibliotheca Magnana No. 257 in Quarto existunt. Ubi non dissimulandum, ibidem scriptum esse anno Domini M.CD.XL primo, sed hoc anno nullus ejus nominis Episcopus in Islandia fuit, nec hic facile aliud mendam assumendum videtur, quam XL pro LX, nam anno 1341, Jonas Indridi die 14 Martii diem supremum obierat.
- (b) Lucem hic forte fœneratur locus PONTANI *Rev. Dan.* lib. 9. p. m. 607. de Legatis Norvegorum ad Concilium Bateleense dicens: *Erant ad id a Norvegia delegati Johannes Krabbe Nidarosiensis & Adolphus Arloensis Episcopi*; ubi pro Nidarosiensi, substituendum putamus Stafangrensem, quia 1) tum temporis fuit Allacus Bolt Archiepiscopus Nidarosiensis, non vero Johannes Krabbe. 2) Valde ab simile vero est, ipsum Archiepiscopum talem legationem ob tantillam rem suscepisse. 3) Non obstant temporum rationes, quo minus idem esse possit, cum Concilium Bateleense ad annum 1443 duraverit. 4) Ipse Johannes, etiam Episcopus Skalholtensis factus, Prælatum Stafangrensem se scripsit, ut ex sequenti nota patebit. Qvod initio Stafangrensis Episcopus designatus fuerit, nititur assertione Summi Viri ARNÆ MAGNELI, olim in Acad. Hafn. Antiquit. Boreal. Profess. meritissimi.

quidam volunt, ab ipso resignatum, adeptus est. Acta viri in officio Episcopali perpaucis superflunt, præter mutationes quasdam circa Præbendas & templorum ornamenta factas, quales fuerunt: Reykholtenfis in Rafnum Gilsii filium, Hytardalenfis in Sigurdum Jonæ filium, ab Einaro Ormi & Lopto Ormi, læcis, Gilsbackenfis in Torbiörnnum Amundi filium, Miklaholtenfis in Helgonem Magni ab alijs sacerdotibus translata. Argenteum melioris notæ calicem Reykholtenfi templo abstulisse indicat Magnus Episcopus in supra memoratis Codicillis, quod factum avaritiæ notam, eidem inurere videtur, sed Episcopus Stephanus factum Rafno Gilsii imputat. Exstat etiam ejusdem Statutum de *Ordinario Ecclesie Nidarosensis* in templo Skalholtensi observando (a), quod magis subactum,

P p p 2

- (a) In Bibliotheca Magnæana No. 679 in Quarto, codex pergamenus existit, cui titulus: *Ordo ecclesiastici usus per anni circulum observandus*, ad cujus finem sequentes literæ occurrunt: " Vii Jón med Guds náð biskup i Skalholti, ok prelatur ecclesie " Stafangrenfis heilsum aullum godum mannum þeim sem þetta bref sia edur " heyra, hiærliga med Gud ok sancte Olaf konung. Kunnigt giorandi med þessa " voru opnu brefi at vii hofum gloggliga athugat þann setning á tídagjordi ok " odrum hlutum sem hafdur er i domkirkiunni i Skalholti. Item samanleidis " hofum vii med vorum prestum invirduliga skodat *ordinarium* kirkiunnar. Kunn- " um vii at forsta, at hann er ekki i allann (mata i) aullum sinum greinum svo " latande sem i domkirkiunne i Nidarosi. Lizt ofs hann i morgum hlutum vel " haldinn. Enn i sumum greinum sýnizt off hann ei scialiga haldian vera sem " tilheyrligt er. Enn tillagt annat margt ok mikit i fann ok audrum lesningi " þat sem vii vitum ei hært scial til er. Ivo sem er *commendaciones* og *kantica* " *graduum*. Kunnnum vii vel unnderstanda at þeir godu biskupar sem verit hafa " munkar og regerit hafa domkirkiunnar, hafa svodan tillagt, fyrir þann skulld at " þeir hafa viljat hallda sinum fidum. Nú af þui at vii kunnnum hier óungar " greiner edur raugfemder. til at sinna, at vii séum skyllder at hallda framur enn " *ordinarius* útviðar og nidaróls dómkirkia helldr. þá vilium vii láta sýngia i dóm- " kirkiunni i Skalholti sem *ordinarius* útviðar og býdur. Enn þat annat sem vii " vitum ei hver skyllda i er. þat má lesa hverr sem vill heimaugliga. Giöre vii " þetta fyrir þann skulld at ofs litz scialigra vera. at þat se lóngit med godum fer- " ning sem skylldan býdur. enn auká margt ok mikit og se þar fyrir lóngit skyn- " samligar þat sem med rettu á at sýngiazt. Enn svo sem eru vor frumtíder og " vigiliis defunctorum, þat þiker off svo godur fidur at heidra og uegfama jung- " fru Mariam næst almattigum gudi. og bidia fyrir kristnum sálum. einkanliga " þeim sem elst hafa og reist guds kristni. Þann hafa gódan vana vilium vii " giærna samþyckia. item um setta stor þau sem ecki standa in *ordinario* suo sem

" er

subactum iudicium & majorem rationis usum, quam cætera horum temporum de cæremoniis statuta, prodit. Quamdiu Skalholti federit, non liquet, sed verisimillimum, quod anno seculi 65 ad plures abierit.

CAP.

” er festa sancte Thorlace edur Johannes Holensis og sancti Magni edur annur þau
 ” sem god rauklemd er til, þau vilinum vii giarna láta sýngja og hallda eper þvi
 ” sem godur gamall kirkjinnar vane er til. Samþyckta þenna voru gíðning
 ” vorer prestar. Meistarí Sveinn Perurson Officialis heilagrar Skálholtz kirkju, Eirek-
 ” ur Arnafon kirkjuprestar í Skálholti. Halldor Omson. Petur Þórdarson. Þor-
 ” steinn Jónsson. Sveinn Jónsson. Knútur Nichólfson. Brandur Teizlon. Ok til
 ” sannenda hier un settum vii vortt innsigli og fyrrgreinder prestar sin innsigle
 ” fyri þetta bref, skrifat í Skálholti þridia dagum nestia fyrir Gregorius messio.
 ” Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto. ” Id est: *Nos
 Jofas Dei gratia Episcopus Skalbolsensis, & Prælati Ecclesie Stafangrensis omnibus
 bonis has literas visuris vel audituris amicum salutem cum Deo & Sancto Olao Rege;
 votum facientes per has nostras patentes, quod ordinem officiorum & altarium rerum
 in templo cathedrali Skalbolsino observatum accurate perspeximus, similiter & una
 cum sacerdotibus nostris ordinarium ecclesie attente consideravimus, unde nobis inno-
 rescit, illum in omnibus suis articulis cum norma archicathedre Nidrosiensis non prorsus
 convenire. Multis quidem in articulis illum rite, in aliis vero non tam rationa-
 biliter, ac par est, observari nobis videtur, cum multa & varia, tam in cantu
 quam lectione, superinducta sint, quorum rationem nos ignoramus, exempli gratia:
 Commendationes & Cantica graduum. Non equidem nos latet bonos illos Episcopos,
 qui monachi fuerant, regimini ecclesie cathedralis adnotos, hæc ideo addidisse, quod
 contractam consuetudinem conservare voluerint, cum autem nullam saltem rationem
 vel fundamentum perspiciamus, quo nos ad plura obligemur, quam quæ Ordinarius
 continet, & sedes Nidrosiensis observat, volumus, ut sacra in templo cathedrali Skal-
 boltsensi ex tenore & præscripto Ordinarii celebrentur; cætera autem, quorum ratio-
 nem obligantem ignoramus, cuius privatim legere licitum esto. Hæc ideo ita consti-
 tuimus, quod rationi magis congruum nobis videatur, ea canere quæ ex debito sunt,
 quam multa & magna accumulare, ita & ea rationabilius canentur, quæ cani de-
 bent. Sed de prima (*) & vigiliis defunctorum, bonam consuetudinem reputamus
 virginem Mariam juxta Deum omnipotentem honorare & laudare, & pro antiquis
 Christianis, eorum præpitis, qui ecclesiam Dei corroborarunt & edificarunt, orare,
 quam bonam consuetudinem nos lubenter approbamus. Item festa majora, quorum in
 Ordinario mentio non fit, ex. gr. festa Sancti Thorlaci, vel Johannis Holensis &
 Sancti Magni, vel alia, quæ firma nituntur ratione, ex bona & antiqua ecclesie con-
 suetudine*

(*) Si hic non est mendam, *vor frum tider*, pro *vor frir tider*, conferri potest quod de priori *étusfang* notavimus supra Tom. I. pag. 162.

CAP. VII.

De Suenone Prudente.

§. I.

Suenus, natione Islandus, juvenis ad exteros abiit, literisque tam fideliter operam dedit, ut Magistri gradu ornatus in patriam reverteretur. Postquam annis non paucis templi Skalholtensis Pastor cathedralis fuerat, tandem anno 1466 ejusdem dioceseos Episcopus evasit, moxque anno 1467 occidentalis Quartæ visitationem instituens, præter alia Episcopi munia 11 Cal. Octobris, certis adhibitis conditionibus, ut sacellum Kirkiuboli in Valthiofsdal ædificaretur, consentit, in subsequenti visitatione, bono cum Deo, ordinarii templi jura & privilegia, eidem sese attributurum promittens, cujus haud immemor, anno 1470, cum eandem Quartam denuo visitaret, idem sacellum in templum evexit, quod pleno jure honoreque gauderet, in Dei, Beatæ virginis & Sancti Thorlaci laudem, omnibus ibidem precantibus *Pater noster* seu *Ave Maria* legentibus, aut etiam aliquid templo legantibus, pro quovis horum; quotiescunque fieret, 40 dierum indulgentias concessit; in eadem visitatione rationes templi Reykholtenfis confecit, quo etiam anno sententiam Oddi filii Petri, Baccalauri Artium & Officialis Sanctæ ecclesiæ Skalholtinæ inter Botnfaa & Hrutafiardaraa, de captura salmonum templo Hvanneyrensi in cataracta fluvii Andakilsaa competente, confirmavit. Tertia autem vice anno 1473, eundem Quadrantem visitans, encænna templorum Raudamelensis & Hagenensis celebravit, quæ tres ter-

P p p 3

tio

---

svetudine celebrari, & in iis sacra peragi libenter concedimus. Hoc nostrum statutum approbabant nostri sacerdotes, Magister Suenus Petri filius, Sanctæ ecclesiæ Skalholtensis Officialis (**), Ericus Arne Pastor cathedralis templi Skalholtensis, Halthorus Ormi, Petrus Thordi, Thorstenus Jona, Suenus Jona, Knutus Nicolai, & Brandus Teiti. In quorum testimonium nos nostrum sigillum, & prædicti sacerdotes sua sigilla, his literis appendimus, scriptis Skaliolti, feria tertia proxima post festum Gregorii, anno millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto.

(**) Sine dubio Jonæ nostri successor.

tio quovis anno per eandem Quartam institutæ visitationes, illum, reliquas, australem scilicet & orientalem, intermediis visitasse annis, verisimile faciunt.

§. 2.

Anno 1469 sententiam Officialis Helgii filii Thorkelis de tributo piscatorum in Bolungarvika templo Vatnsfiordensi solvendo, Skalholti feria tertia ante festum Petri & Pauli confirmavit. Anno 1472 celebrem Skalholti Synodum habuit, cujus Statuta adhuc exstant (a), Anno 1473 & —74 de causa Jonæ cujusdam, dicti Raudkoll, disceptavit;

- (a) Hæc ex Codice membraneo Bibliothecæ Magnæanæ No. 354. Fol. ita: " Anno domini millesimo quadragesimo septuagesimo secundo wöru þessi bod sett af wírdalígun herra. Herra Sueini med Guðs náð biskupi í Skálholti ok í samþykki tekin af öllum lærdum monnum á almennilígru prestafestinu langardag hinn næsta fyrir petrsmessu ok páls í Skálholti. Inprimis at hallda heilagt wístatio beate marie virginis suo sem burdardag hennar. í suo máta at á þíngi megi gánga dóma þá sem þarf, ok suo lífáta menn med logum, ef þörf eda nodfyn heider. eda adra þarfuga ok nödfynliga hluti þar innar þinga at gera, item ef madr hefir búskap í annarri kirkufókn. en er heimilisfastur í annarri, lákizt þar tíundur ok líóstollar sem báit stendr. Item wílfaster menn þeir sem prestar edr bændr kiora til síouar á wetur um vertid, láki líóstoll heima í heradi, hverr í sinne kirkju sókn, nema þar sem biskup hefir sérliga privilegium til gefit med sínu bresi ok innfegili. Item at hverr madr láki sína tíund hauff ok wor af öllum þeim þingum, sem hann átti skuldlaufa í næstum fyrirfarandi faldögum. þó at pening. ar hanns þuerri edr waxi á þeim misserum." Id est: *Anno Domini millesimo quadragesimo septuagesimo secundo hæc præcepta a Venerabili Domino, Domino Svono Dei gratia Episcopo Skalboltenfi, iuncta sunt, & ab omnibus Clericis in Synodo generali, die Saturni proximo ante festum Petri & Pauli, Skalbolti, comprobata. Inprimis Visitatio Beate Marie Virginis, instar natalis ejusdem celebrator, ita tamen, ut in Comitibus unversalibus, sententiæ, si opus erit, ferantur. & si opus sit vel urgeat necessitas, supplicia de condemnatis ex legum præscripto sumantur, vel alie res utiles & necessarie in comitiis peragantur. Item si quis villicationem in una parocia, in altera autem domicilium habuerit, in priori decimæ & pensio in candleas expenduntur. Item fixo domicilio gaudentes, quos sacerdotes vel rustici tempore piscandi byemali piscatum ablegant, in propria singuli parocia, ubi domicilium habent, pensionem in candleas persolvunt, nisi in locis, quibus Episcopus speciale Privilegium literis suis obsequatis concessit. Item omnes vere & annuum, ab omnibus bonis, quæ proxime præcedenti domiciliorum permutandorum tempore dentis nominibus possidebant, sive bona tempore interjecto increverint, sive decreverint, decimas solvunt.*

ceptavit; Sed anno 1475 de decimis templi Fellenfis in tractu Kollaford sententiam dixit. Quæ omnia satis demonstrant, Svenum non desidem, sed sedulum & pro genio sæculi, quo vixit, officio fuisse invigilantem. An exeunte anno 1475, an vero incunte 1476 e vita excefferit, incertum est, cum Skalholtinæ diocæsi decennium circiter præfuisse.

§. 3.

Prudens vulgo cognominatus fuit, non quidem ob œconomie peritiam, nam profusus cathedræ bonis, & sede Episcopali valde ruinosa decedens, præter filium, quem unicum (a), & æs alienum, parum reliquit, sed ob Prophetiæ donum, quo pollere creditus est, unde a quibusdam magiæ insimulatus fuit (b). Extantiores autem ejus prophetiæ fuerunt: 1) Cum Pastor adhuc cathedralis, nivis ventique ingruente procella; unacum famulo Erlando Erlandino sub dio pernoctaret, adolescensque de illis actum esse dicitaret, ipsum consolatus est, dicendo, alia utrumque manere fata, se enim Skalholtensem Episcopum, illum vero, filia Thorvaldi Mödruvallensis uxore ducta, celeberrimum virum evasurum; quod utrumque evenit (c). 2) De Episcopis Skalholtenfis, suis in officio successoribus prædixisse fertur; Primum non diu fessurum;

-
- (a) Filium unicum habuit, nomine Petrum, hominem nauci & nequam, qui æque ac pater magiæ insimulatus fuit, cui pater prædium Bru testamento legavit.
- (b) Viros doctos & prudentes, qui rudibus illis sæculis aliquid supra vulgus sapuerunt, magiæ fuisse insimulatos, tot sunt exempla, totiesque in historiis obvia, ut eadem referre, omnino videatur supervacaneum. Nos autem licet ei nec Necromantiam, nec insignem Astrologiæ usum tribuamus, non tamen inficias imus fuisse eam virum sagacem, & aliquali forte Astrologiæ judicariæ usu imbutum, qui naturalem habere potuit corvum cicurem, cum quo confabulari visus fuerit; Talia enim ex Historiis nota sunt exempla, ut Sertorii cum Cerva alba, Mahometis cum Columba, tæco Dex Egeriæ cum Numa & Jovis Capitolini cum Scipione colloquia, quæ simplex credit antiquitas.
- (c) Author qui omnia hæc refert, fuit JONAS EGILLI filius, qui in sæculum usque 17 vitam protraxit, vir quidem verax & integer, sed nimis forte credulus, hic suos *Annales*, non Sveuo æqualium scriptis, qui prophetias ex ipsius ore audiverunt, sed orali traditione & relationibus superstruxit; accedit, quod se uex valde eosdem condidit, cum, quæ Sveuis prædixisse ferebatur, pleraque dudum impleta esse videbantur, ideoque creditum ab eo prædicta fuisse.

festurum; Secundum magnam lapidum molem; Tertium ingentem materiam copiam Skalholto advecturum; Sub Quarto autem Religionis mutationem fore, sequere eo tempore malle bubulcum esse, quam Pastorem Cathedralem. 3) De infante, a se jam Episcopo facto, baptisato prædixisse fertur, nebulonem & homicidam evasurum fore, quod ita evenisse traditur. 4) Skalholtum ut magno honore ad summum apicem evectum fuerit, ita aliquando ad infimas incitas redigendum fore. Cum posteris pleraque horum paullatim impletum iri visum sit, quidam ei extraordinarium Prophetiam donum, quidam Necromantiam exercitium, quidam spiritum familiarem, quidam autem corvorum aut avium vocis intellectum attribuerunt.

§. 4.

Scholam aut seminarium literarium domi suæ habuisse non quidem de eo expresse dicitur, sed pro seculi conditione literatum fuisse verosimile est. Literas etiam promovere studuisse, testantur ejus literarum commendatitiarum, Stephano Jonæ filio datarum (a).

CAP. VIII.

De Magno Ejulfi filio.

§. I.

Qui Sveno successit *Magnus*, ab anno 1470 cœnobii Helgafellensis Abbas, patrem habuit Ejulfum cognomento Mokoll, celebris prædii Hagæ in Toparchia Bardastrandensi, aliarumque villarum possessorem; Quo anno cathedram ascendit, inter omnes non convenit, quidam enim id ad annum 1476 elevant, quidam vero ad annos 1479, vel etiam 1480 deprimunt; nostra autem sententia factum id est anno

1477

(a) Quas vide in S. V. HARBOE *Afbandling om Reformationen i Island* in *Kiøbenhavnnske Selskabs Skrifter* Tom. 5: pag. 218, 219.

1477 (a), eodem enim anno templum Saurbajense visitavit, ejusdemque rationes purgavit, sed subsequente anno 1478, Quadrantem occidentalem peragravit, & ad villam Reykholenfem Dominica post Exaltationem Crucis cum Thorleifo Biörni de causis & peccatis quibusdam contra Ecclesiam & Episcopum commissis, ut & de decimis Episcopo proximo ante decennio solvendis, transegit.

§. 2.

Anno 1480, pridie festum Petri & Pauli, convocata Skalholti Synodo, quinque villas, nomine Steinas, Lunda, Kadalstadas, Backam & Einesellum, quæ diu inter templorum, Stafholtensis & Hiardarholtenfis Curatores, Eridis instar pomi fuerant, earumque anniversarias decimas & tributa sacris impendenda, templo Hiardarholtenfi adjudicavit, prout antea fecerant Divus Thorlacus & Jonas Halthoris filius, uterque quondam Skalholtensis Episcopus, quo factio Matthæi Clientularis Skalholtensis Episcopi & Steinmodi, Abbatis Videyensis, sententias & decreta irrita reddidit & penitus abolevit. Anno 1482 cum Einaro Biorni filio, qui Biarnum Thorarini cognomento Gódamann, seu *bonum virum*, occiderat, dicam scripsit, qui anno 1484 cum eo, villas Baj, Langholtum & Hvítaarbackam, tantundemque mobilium bonorum tradendo, transegit, quæ prædia Præsul sorori suæ Ingebiorgæ dono dedit, ea adhibita conditione, ut illa filio suo Ejulfo, si quando uxorem ducturus foret, eadem legaret.

§. 3.

(a) Nostrium ad Episcopatum anno 1476 evectum fuisse & Quartam occidentalem visitasse, statuit Visitatio templi Hiortheyensis a Summo Viro *BRYNJOLFO SVENONIO* anno 1642 concinnata, sed ibidem sine dubio pro 76 legendum est 78, nam eodem anno, ut a nobis monitum est, Magnus indubitanter hanc Quartam visitavit, quod ei, nisi legibus manifestam vim aut fraudem fecisset, non licuit, & ab incolis haudquam toleratum fuisset, cum cujusvis Quartæ visitatio non priusquam tertio anno repetenda esset, quæ scribæ, seu Amanuensis Episcopi oscitantia si admittitur, omnia se recte habent; sed quemadmodum hic in excessu peccare videtur, ita etiam ab aliis in defectu, qui ejus evectionem ad annum 1479 vel —80 detrudunt, inter quos est Episcoporum celebris Biographus *JONAS EGILLI* filius in *Vita* hujus Episcopi.

§. 3.

Anno 1489, in Generali diœceseos Synodo Thingvallis habita, una cum Dieterico Pining, torius Islandiæ Præfecto, & Einaro Ejulfi filio, orientalis atqve australis Islandiæ Quartarum Nomophylace, constituit & decrevit. 1) De prædiis 20 ab hinc annis sub Regis aut Episcopi potestatem redactis, decimæ in posterum solvuntur. 2) Quicumque Denarium Petri aut tributum sœnarium sacerdoti debitum, utrumque a quovis cujuscunque prædii, quotannis solvendum, justo in legibus præscripto tempore non pependerit, semuncia argenti multator. 3) Pastoribus pro officii funereis 24 oboli, modo mortuus aliquid bonorum reliquerit, solvuntur, quos si quis exactis 4 ab initio ætatis septimanis non pependerit, semuncia argenti multator. 4) Episcopo visitatum eunti 12, Præfecto Regio 10, diœceseos Vicario seu Officiali & Nomophylaci 8, sed Præposito & Judici tribuario 5 comites secum habere, licitum esto (a). Quod, quæ nobis videre contigit, hujus sequentis vitam finisse videtur, præsertim cum in proximi anni actis publicis nulla ipsius, sed tantummodo Officialis seu diœceseos Vicarii, Arnæ Snæbiornonis, & Abbatum quorundam mentio injiciatur, qui tanquam capita Cleri constitutionem quandam de rebus quibusdam Politicis & Oeconomicis a Piningio & Nomophylacibus concinnatam, approbarunt & confirmarunt (b). Sed licet de mortis tempore incertissimi, modum tamen & locum non ignoramus, nam Kialnesensem Toparchiam visitans, repentino & vehementi morbo correptus, iter domum vertit, transiensque fluvium Bruaraa, in ipso alveo aut, ad ripam australem, e regione villæ Reykianes seu paulo infra, cum haud pœnitendum Skalholtinæ diœceseos, 13 plus minus annis, Præsulem gessisset, vitam cum morte commutavit.

(a) Vid. supra pag. 245.

(b) Vide supra loc. cit.

CAP. IX.

De Stephano Jonæ filio.

§. I.

Vacua, morte Magni, dicecesi Skalholtinæ præficitur *Stephanus Jonæ filius*, natione Islandus (a), vir præstanti eruditione, qui multis annis in Gallia alibiqve fidelem Musis navaverat operam, indeqve Artium Baccalaurei Characterem reportaverat, qui eo tempore nec vilis, nec cuivis mediocriter docto impertitus fuit. Omnes quotquot nobis innotuerunt historiæ & Annalium scriptores, qui aliquid de eo literis mandarunt, ipsius episcopatu initialem faciunt annum 1494, sed magnopere fallunt & falluntur, nam certum est, ipsum hanc dignitatem anno 1491 adeptum esse, quod ex haud paucis ipsius Actis probari potest, qualia sunt: 1) Literæ Arnæ Gudmundino datæ, exarata Skalholti, 8 Calend. Februarii 1492. 2) Sententia judicialis ibidem, eodem anno promulgata, die Lunæ post festum Benedicti. 3) Decisio controversiæ, quæ Haldoro Brynjulfi & Gestu Pauli intercessit, eodem loco & anno, die Jovis, ante Passionem Domini facta. 4) Pactum cum eodem Haldoro, hoc ipso anno factum; ut alia jam taceam, quæ longum foret enumerare.

§. 2.

Ut sub Papatu templorum clerique ditatio summum primumqve habebatur præceptum, ita etiam Stephanus id haud neglexit, sed per

Q q q 2

omnem

(a) Testantur id Historiæ & Genealogiæ. Patrem habuit Jonam Egilli filium, villanum Skalholtensem, cujus ex sorore abnepos fuit celebris ille *Annalium* conditor, Jonas Egilli filius Pastor Hrepphølenfis; Martinus Einari Episcopus Skalhøltensis erat Stephani ex sorore nepos, imo & nos Gudmundum Stephani fratrem, inter majores nostros numeramus. Literæ Sveni Episcopi, datæ 1472, quibus Stephano Jonæ decennalis peregrinatio studiorum gratia permittitur, allegantur supra pag. 488. Verosimile itaqve est ipsum in patriam rediisse circa annum 1482, tunc enim in tententia judiciali quam de corde Biarni Boni Viri dixit Magnus Ejulfi, de quo supra cap. 8. §. 2. pag. 489. Stephanus primus Assessor nominatur.

omnem vitam eidem implendo invigilavit, cujus initium a capite seu cathedra Episcopali facere consentaneum ducens, statim anno 1492 Hall-doro Brynjulsi filio prædia Hraun, Haukholt & Ketilshushaga ablata, cathedræ subjecit. Eodem etiam anno, die Martis ante festum Andrææ indictionem eqvariā promulgavit, aut renovavit & confirmavit, quæ cuicunque fundorum cathedræ incolæ in usum cathedræ semel quovis anno sistere injungitur tantæ virtutis eqvum clitellarium, ut 240 pondus, undecunque usus seu necessitas postulet, adferri possit, trium marcarum mûsca negantibus aut tergiverfantibus dictata (a). Porro, anno 1511, huic non dissimilem tulit rogationem, quæ omnes & singuli cathedrarium fundorum conductores, navigiis Cathedræ ad piscandum, uti jubentur, siquæ id negligunt, ingenti pecunia multandi, censentur (b). In commodum utriusque templi (ut videri voluit) Skaltholtenfis & Thingvallensis, sylvas, quæ citra hiatum Hrafnagîa sitæ sunt, huic ablatas, illi adjecit, quod trium villarum emancipatione, quas Thingvallensi tradidit, remuneravit. Ipsum autem Cathedrale templum, fundamentis, quæ justo humiliora videbantur, exaltatis, magnificentius exfruxit, validaque macerie circumdari curavit (c).

§. 3.

Anno 1493, prædium Skridam in Flotsdal ab Hassido Thorsteini, ejusque uxore Cecilia Thorsteini filia, Deo & sacris usibus datum, monasterio ibidem exstruendo dicavit, quod Deo, Beatæ Virgini, sanctoque sanguini consecravit; Ibidemque anno 1512, templum, quod corporis Christi vocatur, inauguravit. Instinctu Norfi Abbatis Helgafellensis, decimarum ex villis ad cœnobium Helgafellenfæ pertinentibus, solvendarum quintam partem remisit. In usum & commodum totius Cleri, anno 1510, antiquam Constitutionem renovavit de tributo scenariorum,

---

(a) Vid. infra ad finem hujus Capituli Litr. A.

(b) Vid. ibidem Litr. B.

(c) Hinc ob magnam lapidum multitudinem sedi Episcopali advesam, quam plerumque hyeme a bobus ferro caleatis attrahi curavit, *Griot-biskup*, id est: Episcopus Lapidarius vocatus fuit; Inque eo impletum esse voluit partem prophetiæ Sveni Prudentis, de qua supra, cap. 7. §. 3. pag. 488.

rio, seu annua agni pastione, novumque conclusum perpetuo duraturum fecit, ut quotquot œconomiam, utcunqve tenuem, quosqve mentent agros, habeant aut conducant, agnum pascant, vel oblato pretio irrogationem declinent, quod si negligunt, duplione & semiuncia argenti mulctandi censeantur (a). Anno 1502 templum Hvammenfê in tractu Kios, ibidemqve Sancti Lucæ simulacrum dedicavit; Cuiusqve id debito modo veneranti aut in ordinaria processione honoranti, 40 dierum indulgentias concedens. Eodem etiam anno Hytdali constitutus, Jonæ Skalholtensis Episcopi decisionem controversiæ, quæ inter Curatores templorum, quæ Akris & Krosfholti sunt, diuqve viguerat, suo calculo confirmavit.

§. 4.

Huc etiam spectat, quod non pauca melioris notæ prædia, læicis ablata, in Ecclesiastica Beneficia (ut loqui amant) mutata, Clero subjecit; Qualia fuerunt: 1) Lundus in Lunda Reykiadal, ea tamen conditione, ut Pastor ibidem residens, duas quotannis uncias argenti, Episcopo, decimas vero earum exactoribus, ex dimidia fundi parte solveret. 2) Skeggjastadæ in toparchia Mulensi, quæ villa diu inter ipsum & Gottskalkum Holensem controversiæ materiam præbuerat; sed causa tandem Gottskalkus eo modo cecidit, quod Stephanus eam retineret, & Beneficium dioceseos Skalholtinæ faceret. 3) Holmæ in Reidarfjord, cujus prædii quartam partem templum ibidem constitutum dudum obtinuerat, sed reliquas tres Stephanus a possessoribus, tanquam seditionis contra se reis, extorsit, anno 1513. 4) Vatnsfjordus, nobilissimum prædium, quod antea ab Archiepiscopis Nidarosensibus, Jona anno 1273 & Vinhaldo, 1393 (b), Episcopis & Clero adjudicatum, læici nihilo fecius suum esse contendebant, adeo ut in iudicio herciscundæ familiæ Biörni Thorlesii, ejus filio Thorleifo ut paterna hæreditas cesserit; Sed Stephanus Archiepiscoporum auctoritate nixus, illud denuo Clero vindicavit, suamqve sententiam a Gautone Archiepiscopo confirmari curavit

Qq q 3

ravit

(a) Hanc ex duobus excerptis antiquis, quorum lectiones variantes semicirculis includuntur, exhibebimus ad finem hujus Capituli Lit. C.

(b) Vid. supra Tom. I. pag. 446. 455. Tom. 2. pag. 7. 41. 56. 259. sqq.

ravit (a). 5) Rafnseyra, ad sinum Arnarfjord, quod prædium Jonas Dan, ejusque uxor Christina, cum improles essent, una cum 20. vaccis, 6 eqvis, duabusque navibus, svasu & instinctu Stephani, Deo, B. Virgini & D. Petro in sempiternum Beneficium donarunt (b). Tandem etiam quasdam villas templis acquisivit, ut Reidarfellum cum annuo proventu, templo Hufsfellensi, Kirkebolum in Hvítaarfiða, templo Gilsbackensi, & Thiodstadas, templo Borgenfi, Langadalum in Skogarstrond, templo Narfeyrenfi, & Fellum in Trekillisvík, templo Kirkebolensfi; quorum pleraque non aperta vi, sed minis forte vel etiam pervasionibus possessoribus aut elicit aut extorsit.

§. 5.

Cum magnatibus quibusdam graves exercuit lites & contentiones, quorum præcipui fuerunt Torfius de Klofa, vir dives & factiosus, Biörnus Godvini, vir itidem dives & inquietus, & Jonas Sigismundi, occidentalis & borealis Quartarum Nomophylax. Quantum ad primum attinet; ipse Torfius potissimum in causa fuisse videtur, homines lascivos & facinorosos episcopali censuræ subducendo & tuendo; Episcoporum enim muneris erat, incestuosos, adulteros, & scortatores plectere, iisque poenitentiam dicere & præscribere, quas graves adeo Stephanus injunxit, ut mortem multi præoptarent; hincque tales ad Torfium, Toparchiæ Rangarvallenfis & Arnesensfis Prætorem, confluerunt. Altera autem dissidii causa videtur fuisse Torfii cum Biørno Godvini affinitas, cujus forem in matrimonio habuit, quem Præful vatiniانو prosequebatur odio. Referunt horum temporum Historici Torfium plus simplicis vice Episcopo infidias struxisse, illum vero miraculose liberatum esse

(a) Vid. supra pag. 259 sqq. 342. 350. sqq.

(b) Jonas Dan fuit Biørni Thorleifsdæ nothus, uxorem habens Christinam Lepti Divitis ex filio neptim. Jonas prius a partibus Biørni Godvini stetit, contra Episcopum, sed ante finem vitæ, qui anno 1514 accidit, in gratiam cum eo rediisse videtur. De hisce conf. literas Stephani datas Lundi 4. kal. Maji 1493. De Skeggiastadis Sect. seq. cap. 6. §. 5. Collat. cum Retionario Mag. Brynj. Sænonii, Skeggiastadis 1641, item; Ejusdem Visitationem templi Holmenfis, eodem anno factam.

esse (a), imo etiam ipsum Torfium aliquando in Comitiiis generalibus extra se raptum & amentiae proximum, Episcopi precibus & manuum impositione, sanitati restitutum fuisse, tantaque Torfii ignominia & dedecore, quanto Episcopi honore & gloria eorum contentiones finitas esse, quæ quidem nos non moramur, id tantum pro certo habemus, licet verbo in gratiam redirent, nunquam fidam eorum amicitiam fuisse, quod Præsul testatum fecit, Torfio repentina morte extincto, inter vina crapula suffocatum fuisse prætexens, sepulturam ad templum Skalholtense, prout illè in testamento caverat, denegando, usquedum ejus vidua tres, aut, ut quidam volunt, quinque villas, Vindas scilicet, Hreidur, Akbrautarholt Lakiarbotn & Hiallanes eidem emancipaverat.

§. 6.

Lites autem & controversiæ, quæ Stephano cum Biörno Godvini intercesserunt, multæ magnæque fuerunt, longamque injuriam, longasque ambages secum traxerunt, quarum prima præcipuaque causa fuit nobile prædium Vatnsfiordus, hæreditasque Biörni Thorleifidæ, quæ ad ejus filiam Solveigam ex multis tandem superstitem cohæredibus, devolvebatur, ad cujus controversiæ intellectum multum facit familiæ Biornonianæ cognitio, quæ sic se habet: Ejus filii fuerunt: 1) Thorleifus. 2) Einarus. 3) Arnas. 4) Solveiga, quos in legitimo conjugio ex Olufa Lopti Divitis filia suscepit. Thorleifus ex Ingvelda Helgi filia, quarto cognationis gradu semet attingente, quinque liberos suscepit, unicum filium, nomine Biörnum, & quatuor filias, Gudnyam, Jarthrudam, Christianam & Helgam, qui omnes, non tantum extra conjugium, sed etiam in incestu procreati censebantur, quapropter Thorleifus Bullam Papalem acquisivit, qua illi, cum pro peccatis ex præscripto Episcopi Skalholtensis satisfecerit, conjugium cum Ingvelda inire permittebatur, quo facto, eorum liberi legitime procreati declarantur. Præterea Thorleifus consensum Archiepiscopi Nidarosiensis, & tandem Christiani I. Daniæ

(a) Qui talia legere desiderat, naniisque delectatur, adeat *JONAM EGILLI* in *Vita Stephani*; nostra enim sententia hæc miracula nihil aliud fuerunt quam Torfii aliorumque falsæ & præconceptæ opiniones, cujus farina plurima in horum temporum Historiis occurrunt.

Daniæ Regis confirmationem, his in omnibus consentientem, impetravit; quibus ita comparatis, consilio & dispensatione Magni Episcopi, acquisita, cum Ingvelda legitimum iniiit conjugium, sed nullos deinde ex ea suscepit liberos. Solveiga Biörni filia primo ex Jona quodam Thorlaci filio nothos quosdam concepit, deinde cum Paulo Jonæ conjugium iniiit, ex quo in quarto cognationis gradu sibi conjuncto aliquoties mater facta est, quorum ideo conjugium, non tantum illegitimum, sed liberi etiam in incestu nati habebantur, nam licet Papalem dispensationem non secus ac Thorleifus acceperant, nunquam tamen Episcopus Skalholtensis de eorum conjugio dispensaverat. Habuit præterea Biörnus Dives nothos quosdam, quorum præcipui erant, Jonas Dan, cujus §. 4. mentionem fecimus, & Thora uxor Godvini Jonæ, quorum filius fuit Biörnus Godvini, de quo nobis jam sermo est. Ex omnibus hisce Biörni Divitis liberis, primus obiit Arnas, Christiano I. in prælio militans Brunkebergenfi anno 1471, cujus hæreditatem fratres Thorleifus & Einarus adierunt. Illi proximus deceffit Thorleifus anno 1484, cujus bona frater Einarus invasit, exclusis Thorleifi ex Ingvelda susceptis liberis, quos ante parentum conjugium & acceptam Papalem dispensationem ex incestuoso concubitu prognatos causabatur, Pontificis dispensationem tantum ad liberos in legitimo conjugio postea procreandos extendi debere contendens. Einaro deinde improle ad plures abeunte anno 1493, Solveiga jam sola legitimorum Biörni Divitis liberorum superstes, eodem prætextu omnia fratrum bona sua esse dixit. Quæ cum anno 1494 fati cessisset, Godvinus Jonæ, tam legitimi filii sui nomine Biörni, ex Thora naturali Biörni Divitis filia suscepti, quam filiorum Pauli fratris sui ex Solveiga susceptorum tutor, hæreditatem administrandam accepit, cujus maximam partem tradidit filio suo Biörno, quam primum virilem togam susceperat.

§. 7.

Quo facto, ex longo quasi somno aut gravi quodam lethargo extitatus Biornus Thorleifi filius, suam, sororumque causam acturus, Biörnnum Godvini in jus vocavit, sed Nomophylax decisivam pronunciare sententiam non audens, causam integram ad Regium Tribunal rejecit, quo audito, partes, suæ quisque confidens causæ, extemplo coram Johanne

hanne Rege comparentes, judicium tandem audiunt, quo controversa hæc hæreditate Biörno Godvini cohæredibus adjudicata, Thorleifides causam obtinuit. Nihil tamen fecius Godvinides sibi hæc bona vindicaturus, vi & armis prædia Vatnsfiordum & Stadum in Adalvik in suam redegit potestatem; Thorleifides autem ad Stephanum Episcopum tanquam sacram confugiens ancoram, ipsius auxilium sententiamque postulat, qua a duodecimirali Collegio per ipsum hujus rei gratia constituto, tam ex Juris Canonici, quam Pontificii Legati literarum, quæ Thorleifidæ ad manus erant, præscripto, rei controversæ competens judex esse concluditur; Qui clericorum convocato Consistorio, primo Pauli Jonæ filii & Solveigæ conjugium illegitimum fuisse pronunciari curat; deinde conjuncta cum Nomophylace opera, Thorleifidæ cohæredumque legitimam hanc esse hæreditatem judicat, Godvinidem vero reliquosque hæredipetas in totum excludit, & præsentem ut divinitus oblatam occasionem cupide arripiens, prædium Vatnsfiordum laicis ereptum clero adjudicat, latamque sententiam a Gautone Archiepiscopo confestim confirmari curat, quod quidem Biörnum Thorleifi ejusque posteros ab omni Vatnsfiordum sibi vindicandi cupiditate penitus deteruit, minime vero Godvinidem, qui hæc aliaque Præfulis de hac hæreditate judicia flocci pendens, Vatnsfiordum denuo armatus invadit, occupatque, quod primum inter ipsum & Præfulem classicum fuit, nam licet ille anno 1508 in frequenti Abbatum clerieque concilio, Skalholti congregato, Vatnsfiordum aliaque controversa bona restitutum, perfectamque Episcopo & Ecclesiæ præstiturum se obedientiam jurejurando promitteret, solida tamen pax non fuit, nam non tantum nihil promissorum præstitit, sed ad ingenium rediens, Vatnsfiordum, quem Præful Jonæ Erici filio, suo per plagam occidentalem Vicario, contulerat, denuo invasit & diripuit.

§. 8.

Deinde circa annum 1514 per Jonam Sigismundi ante aliquot annos ab exteris reversum & a Christiano II Regni Norvegiæ Pro-Rege Occidentalis borealisque partium Nomophylacem constitutum, qui metu Gotfraldi Holcensis Episcopi. eandem diocæsin intrare non sustinuit, ideoque ad cognatum hunc suum diverterat, conventu quodam Vatns-

fiori coacto, duodecimvirale fieri curat decretum, quo, post prolixam in favorem Biörni præfationem, tandem concluditur & firmiter statuitur, ut quicumque prædia laïcorum in Regni, Regisque detrimentum, Clero & Templis per fas & nefas subdicere conatur, quive hos verbo aut facto juverint aut defenderint, proscripti sunt & exules, cum multis aliis, quæ ad terrendum Episcopum ejusque asseclas comparata & coactervata fuerunt; Quo facto, auditoque, Johanni Regi, qui priori anno piam cælo reddiderat animam, Christianum II. successisse, Godvinides confestim Hafniam tendit, acquisitisque ejusdem Monarchæ tribus Diplomatum, anno 1515, in patriam revertitur: Quorum primo Rex mandavit, ut omnia Biörni bona a parentibus hereditate accepta injuste autem ipsi ablata, nominatim prædium Vatnsfiördum, restituantur, ad quod Præful & Thorleifidæ regesserunt, nec Vatnsfiördum, nec reliqua de quibus litigabatur bona, unquam fuisse parentum ejus peculium, revera autem fuisse & esse Thorleifidæ patrimonium: secundo Præful & Vigfusus Erlandi Nomophylax perpendere jubentur, quæ venia aut auctoritate Biörnus Thorleifi Stadum Adalvikensem aliaque prædia Johanni cuidam Kruko Mercatori Bergensi vendere potuerit? qui extemplo in præsentia partium litigantium causa cognita, optimo jure illum hæc aliaque prædia vendere potuisse, cum ipsius fuerint patrimonium, ex duodecimvirali sententia proclamant. Tertio, injunxit Rex Jonæ Sigismundino, ut ex præscripto legum de utriusque Biörni Godvinidæ & Thorleifidæ controversiis, sententiam dicat; qui conventum ad villam Hvammum in Hvamsveit habens, secundum Godvinidem pronunciavit.

§. 9.

His fretus innixusque fulcris, Regio scilicet Edicto & Sigismundidis judicio, Præfulis vero sententiam nihili æstimans, Godvinides Vatnsfiördum Stadumque denuo vi armisque invadit, obvios & obsistentes male mulctat, templa domosque effringit, suprema imis, sacra profanis, miscens, omniaque pro lubitu tractans, sub suam potestatem perfecte redegit. Quod ubi cognovit Præful, primo ipsum, deinde etiam Jonam Sigismundi, diris devovet, Presbyterumque quendam Jörundum Steinmodi filium, duobus comitatum testibus, qui Biörno id palam faceret, misit, quem ille, ne quæ scelerum forma deesset, captum, paloque alligatum,

gatum, a binis primo licitoribus virgis cædi iussit, illisque defatigatis, Loprum quendam giganteo præditum robore substituit, qui misero Presbytero corium carnemque ad ossa usque flagellis detraxit. Tandem vero aut inauditæ fortitudinis admiratione, tantum enim a gemendo abfuit Presbyter, ut etiam tortorem ad fortius cædendum animaret, aut crudelitæ deficientis pœna satiata, ad misericordiam conversus, Presbyterum refocillavit & donis mactatum dimisit. Ob quod facinus Præsul Biørno dicam scripsit, cumque ille non compareret, unanimi iudicium, (qui Skalholti, anno 1515 ut plurimi volunt, hanc sententiam dixerunt) decreto capitali pœna plectendus conferatur, bonaque omnia, partim Regio, partim Episcopali, fisco adjudicantur.

§. 10.

Quæ etsi Biørnum Jonamque valde premerent, minime tamen penitus fregerunt, sed confortato animo concilium quoddam laïcorum anno 1517 ad Leidarholmum in Toparchia Dalensi convocari curarunt, quo non tantum ipsorum amici cognatique, sed quod satis mirari non possumus, eorum etiam hostes & Episcopi amici, interque eos ipse Thorleifides, in summa 23 optimæ notæ borealis & occidentalis partium cives confluerunt, omnibus enim Episcoporum Clerique fastus, avaritia & regimen prægrave & intolerandum factum erat, ubi post longam de Cleri avaritia, temeritate, fastu, & id genus aliis, imperiose factis, quærimoniam, pactum quoddam initur, de talibus, ut & inaudita polypragmosyne, injustis excommunicationibus, honestæ sepulturæ negatione, in posterum non tolerandis, sed communi consensu & conjunctis viribus resistendum esse concluditur, indicta 13 marcarum pœna, tam iis, qui in hanc conventionem consentire detrectent, quam illis qui Clero in hilce aut aliis injustis causis opem ferent (a). Quæ conventio, licet laïcis esset valde necessaria & utilis, tamen fructu & effectu caruit, Cleri enim potestas & despotismus multo majorem adeptus erat maturitatem, quam ut infringi posset a paucis laïcis invicem discordibus, nam Vigfus

R r r 2

(a) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. D.

fus Erlandi, orientalis & australis Quartarum Nomophylax, earundemque cives, huic conventioni subscribere detrectarunt (a).

§. II.

Hæc audiens Episcopus, principiis obstandum optimum facturus, ignemque in favillis existigendum, quod Petri clavibus seu gladio oris non potuerat obtinere, id ipsum ore gladii effecturus, cum 300 armatis in Biörnnum proficiscitur, quod ille subolens, haud paucioribus stipatus. Præfulem domi præstolatur, qui cum prope Biörni villam ventum esset, gradum sisti, tentoriaque figi, jubet, hinc pro tempore & re nata, cum Biörnus ex improvise opprimi non posset, capto consilio, 12 tantum conitatus viris, ne legibus, quæ hunc numerum Episcopo Ecclesiæ visitanti assignant, fraudem facere videatur, Biörni villam adeqvitas, iter ad templum sescit, quod ille conspiciens, totidem cinctus, sed lorica sub toga indutus, obviam tendit, talem tantamque in promptu fore hospitalitatem promittens, quanta in legibus Episcopo determinatur (b). Cujus tam sumtuosæ expeditionis illum tantummodo fructum tulit Præful, ut sedationum interventu & pervasionibus, Biörno non plane invito aut obstinate obstante, Vatnsfiordum ab eo deditum in suam redigeret potestatem (c). sed nihilo minus alta mente repositæ manserunt, tam injuria Jörundo Presbytero inflicta, quam aliæ controversiæ, præsertim vero, quod tanto apparatu hostem non potuit penitus subigere, aliam itaque, eamque solitam sibi incundam viam sentiens, Biörno primo

-
- (a) Stephanus enim ab hujus partibus in celebri causa Müdrvallensis steterat, & pactum promovcrat, quod infra ad finem Cap. Litr. E. ex codice membraneo Bibliothecæ Magnæ No. 191. in Quarto, exhibemus.
- (b) Hic Præfuli, cum cerneret Biörnnum incantam opprimi non posse, in mentem venisse videtur, aut ab amicis suggestus fuisse, Legum Articulus, qui Episcopo visitanti duodecim tantum famulos concedit; Vide *Juris Eccles. Avneani* cap. 3. una cum *Constitutione* a Piningio & Magno Episcopo facta anno 1489 quo etiam collinare videntur Biörni verba.
- (c) Hinc Episcopi armatum ecclesiæ visitationem quidam recentiorum Ögmundo Episcopo adscribunt. Cætera de celebri hac, de Vatnsfiordo & hereditate Biörniana, causa, ad vitam Stephani non pertinent, de quibus conf. supra pag. 257. 259. sqq. 331. & infra cap. seqv. §. 8.

mo' ob conspirationem seu seditiosam & domi suæ factam contra se conjurationem, diem dixit, quod cum ille, ut solitus erat, fusque deqve haberet, Præful tandem anno 1518 multas gravesqve ei intentans causas denuo dicam scripsit. Licet ante diem judicii e vita Biörnus excesserat, Præful tamen nihilo fecius strenue instante & judicio præfidente, judices ab ipso delegati, duo Abbates & decem Presbyteri, ex ipsius voto & nutu sententiis dixerunt, eo collimantes, ut Biörnus ejusqve hæredes, omnibus Præfulis decretis judicii & sententiis tenerentur, & præterea ob varia in templa Episcopum & Presbyteros enormia delicta, 500 circiter uncias argenti penderent.

§. 12.

Prima inter Episcopum & Jonam Sigismundi odiorum causa fuit, Præfulis in controversia Gotškalko Holano cum Jona de re conjugii intercedente judicium, quod anno 1508 a Gauto Archiepiscopo Nidarosensi, una cum Haldoro & Narfa Abbatibus, aliisque Ecclesiæ Presbyteris, inter eos judex constitutus pronunciavit, quo omnes Gotškalki, de Jona, ejusqve conjugio, censuras confirmavit (a), Jonamqve ex Holana dicecesi profugum, omniumqve indigum & inopem, utpote a Gotškalko excommunicatum & omnibus bonis injuste exutum, ad Biörnum Godvini confugere compulit, sub cujus tutela diu deinde vixit, eaqve, ejus instinctu, & in ipsius gratiam, gessit quæ jam paulo ante tetigimus. Hic anno 1517, in Daniam abnavigaverat, impetrataqve Christiani II. suorum in causis Godvinianis actorum confirmatione, hoc anno 1518. in patriam reversus est. Sed Godvinide mortuo, & Episcopo Regis Edicta flocci pendente (b), ab omnibus destitutus, suis rebus, nihil conveni-

R r r 3

entius

(a) Cum Jonam utriusqve juris peritissimum, causam suam, quam revera optimam & justissimam habuit, coram Stephano satis luculenter egisse haud sit dubitandum, Præful ab injustitiæ & prævaricationis crimine, non facile absolvi posse videtur, quod aperte satis ei objicit Doctiss. ARNGRIMUS in *Comment. Islandiæ*, fol. 63, in hunc modum scribens: *Stephanus Gotškalko Holensi Episcopo synchrouus, qui Crudelis nomine meritis esse videtur, similem cum illo justitiæ & clementiæ laudem reportavit.*

(b) Hic etiam satis patet, in quantum etiam nostratium Episcoporum potentia & fastus excreverat. Sed, si Stephanus non tanto intervallo oceanique interventa a Christiano

entius duxit, quam suppliciter ab eo absolutionem petere, quam, omnibus suis Actis & judiciis revocatis & rescissis, omnigenaque Ecclesie & Præsuli observantia promissa, ægre tandem obtinuit, ut ex jure jurando, quod Stephanus ei extorsit, liquido constat (a).

§. 13.

Anno 1514 in Regna hæc septentrionalia venit Bulla Papalis Leonis Decimi de Denario Petri exigendo (b), unde Stephanus suis partibus non defuturus, suæ diœceſeos incolarum numerum iniri, & testimoniis jure jurando confirmatum, in scriptis exarari, fecit. Anno 1517 Nuncii Pontificii Angeli Arcemboldi, qui hoc tempore Regna borealia permeabat, Legatus, Islandiam intravit, Skalholtumque venit, sed ab Episcopo frigidus, quam speraverat, exceptus, ægreque post aliquot dierum sollicitationem ad colloquium admissus, quod ei in templi sacratio sedens, universis ornatus pontificalibus, cleroque circumstante permisit. Hic cum Præsule de indulgentiis, lingua reliquis ignota (sine dubio Gallica, hujus enim Stephanus, qui in Gallia studii operam dederat, satis callens fuit) collocutus, id ab eo tandem tulit responsi; Cum Pontifici oblectari aut ægre facere nollet, permittere se has merces vendere, sicuti posset, suorum autem, se auctore, enturum eas neminem. Skalholto itaque discedens, easdem cælibibus duabus, conjugatis vero quatuor argenti uncis vendidit; Forma absolutionis hæc fuit:

' Absolve te ab omni Ecclesie censura, quomodocunque eam fueris
 " promeritus; Deinde ab omnibus tuis peccatis & transgressionibus,
 " quas ad hunc diem commisisti, quot & quantæ possunt esse, omnem-
 " que pœnam, quam ob easdem in purgatorio promeritus es, tibi con-
 " dono, participem te reddo Sacramentorum Ecclesie, & restituo te in
 " eundem

II. distitisset, certe tot ejus mandata & rescripta non impune contempsisset, quod Caroli Hamarensis, Andreæ Osloënsis, Walckendorffii, Beldenacii, Skodborgii, Vasa-
 lii, aliorumque magno numero Episcoporum & Nobilium exempla testantur, qui
 tamen eo temeritatis & contumaciæ non processerunt.

(a) Vid. ad finem Capituli Litr. F.

(b) Hanc ex *Bullario Cynbielmiano* in Archivo Antiquitatum Holmiensi exscriptam, vid. infra ad finem hujus Capituli Litr. G.

" eundem innocentiae statum, in quo eras, quando baptisatus fuisti,
 " ita ut porta inferni tibi in morte sit clausa, sed janua Paradisi
 " aperta. " (a)

§. 14.

Sedente Stephano, non tantum omnigena supersticio valde invaluit, sed etiam vitia & gravissima peccata grassabantur, quorum zelum & morum, tam clericorum quam laicorum, severum semper censuram egit, adeo, ut multi mille mortes (si possibile fuisset) pati mallent, quam poenas ab ipso praescriptas exantlare: Nam praeter ingentes multas pecunarias, intolerandas fere carinas aut carceres, flagellationes, longa & crebra jejunia, ambulationem nudis pedibus, aliaque ejusmodi, reis injungere solitus fuit; Exemplo sit sacerdos, in furto deprehensus (b) cui, primo, ceremoniis inaugurationis retrorsum recitatis, simulque, eodem ordine, ornamentis ablatis, officium abrogavit, & deinde vestibus detractis, nudum ante ostium templi, a quatuor robustis viris distentum, ipse, unacum duobus sacerdotibus ad defatigationem usque strenue flagellavit. Sed quod ab aliis exegit, ipse opere praestitit, ad stuporem continens, nam precationum & jejuniorum observantissimus fuit, somni minimi, cibi ita parcus, ut carnibus non nisi tribus summis festis, lacticiis vero aliis festis & die dominica vesceretur, a vino & aliis licitis oblectamentis fere, sed a Venere omnino, abstinens. Officio assidue invigilavit, quotannis antequam visitationem Ecclesiasticam ingrederetur, condito testamento amicis & domesticis dona dedit, cum do-
mi

-
- (a) Qua fronte Stephanus Indulgentias Papales parvi pendere potuerit, vix intelligi potest, cum ipse Tempia & simulacra honorantibus tales impertivorit, vide supra pag. 367. Sed vidit forte vir doctus *veritatem quam in injuria detinuerat*, (Rom. i. v. 18). Hic itaque inter sacrum & saxum constitutus, has etiam impias & illicitas esse sciret, noluit tamen easdem prohibere & veritatem detegere, ne simul suas ipse condemnaret indulgentias, alias enim earum evulgationem non permittens, cum ipsius loculis non parum pecuniae subtraheret.
- (b) Sunt Scriptores, qui ejus delictum fuisse dicant, quod dum argentum quoddam furto ablatum crimine inclusum repertum fuerat, sacerdos inter plures praesens dixit se hoc argento loco sui salarii contentum fore; quare cum furto direpta desideraverit, haec ei pana inflicta fuerit.

mi esset, semper aliquid legebat aut scribebat, in carminibus pangendis adeo promptus erat, ut de quavis re ex tempore versus funderet, doctus ipse, doctorum doctrinæque amans, Skalholti ludum literarium aperuit, cui Asbiornum Sigurdi filium, Artium Baccalaureum & Pastorem Reinevallenfem, præposuit. Nihil fecius ad rem familiarem attentus, unde non tantum ex ordinariis proventibus & multis pecuniariis, quas graves imposuit & rigidissime exegit, sed etiam ex mercatura, quam exercuit, magnas opes congestit, onerariam enim possedit navim, quæ Regio (a) præmunita Privilegio, quotannis ad peregrina emporia excurrens, insigni cum lucro domum revertebatur.

S. 15.

Ultima vice toparchiam Kialnesensem visitans, ab Ogmundo Pauli Abbate Vidoënsi, magnifico exceptus fuit convivio, in quo, cum ejus satellites vino incalescerent, inter ipsius sobrinum Erlandum Thorvardi filium, ejusque sororium Ormum Einari filium, jurgium primo ortum, mox ad manus & arma venit, in quo concursu Erlandus Ormum confecit. multi vero propugnatorum fauciati sunt; Præsul itaque, quasi lupum auribus teneret, anceps diu quid faciendum esset, hæsit, inhumanum quippe videbatur, famulum tam propinquo sanguinis gradu sibi nexum, in tanto periculo prodere, sed impium & Episcopo indecorum, cœnobii jura non vindicare, quod innocentis sanguinis effusione profanatum censebatur; tandem autem, ut nepoti simul prodesset, & Abbati cœnobioque satisfaceret, illud consvetis ceremoniis purgavit, Abbatem vero sibi in officio successorem denominavit; Pauloque post, fortuna opibus, honore & annis satur, pridie Calend Decembris anno 1519 (b), cum Skalholtinæ diœcesi annos 28, & quod excurrit, non sine laude præfuisset, ad plures abiit.

Litr.

-
- (a) Exstat Privilegium ipsi a Johanne Rege datum Bahusæ idibus Decembris 1498 quo conceditur in quocunque Regnorum emporio ipsi placuerit, mercaturam libere exercere. Vid. supra pag. 244.
- (b) In *Danske Magazin* 3 Bind pag. 339. ejus mors ad annum præcedentem, sed mendose refertur. In compendio quodam ejusdem vitæ, anno 1593 ab anonymo quodam scripto, dicitur obiisse feria tertia hebdomadis hyemem exoræ.

Litr. A.

(a) Vier Stephan med guds náð biskup í Skálhollte heilsum öllum god-
um mönnum sem þetta bref síá edur heyrna kunnugt giörande ad
sub anno gracie M.CD.XC oc II á þridiudagenn nærsta epter Andres-
messu í kirkiumne í Skálhollte var Magnús Vigfússon, Asgrímur Jónsson
oc Biörn Asbiarnarson lögliga fyrirkalláder fyrir þá sök ad þeir höfdu
ei skiallegheit giört á því hrossláne sem þeim hafde bored ad líá Stad-
num í Skálhollte sumared nærst fyrer, epter því sem þeir vöru skyllder
til af sinum leigumála, höfdu þeir þá vörn fyrer sig ad bera, ad þeir
hefdu engann fullfærann kapal átt ne haft í sinne eign þann tíma krafed
var. Nefndum vier í dóm vora erliga Prelata Sira Narfa Jónsson Officia-
lem fyrer sunnan, Sira Asbiörn Sigurdsson Baccalaureum Artium, Sira
Þórvard Ivarsson, Sira Hákon Jónsson, Sira Arna Jónsson, oc Sira Svein
Snorrason, kom þeim þad öllum saman, oc sögdu upp med fullu dóms
arkvæde ad greinder menn er stefinder vöru, væru skyllder ad láta lest-
færann kapal járnadann oc alfærann under fullgilldes klyfiar á þeim tím-
um er þá var komid, nær sem þeir yrði krafder uppa Stadarins vegna
í þann stad sem forráda mönnum þætti tilstanda. Enn hvör sekt á
skyllidi liggja þeim sem ei leti til reidu þetta kapallán þá krafid er, oc
iim

(a) Nos Stephanus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus viris bonis has literas visu-
ris vel auditoris salutem! Notum facientes, quod sub anno gratiae MCDXCII feria
tertia proxima post festum Andreæ in templo Skalholtensi, Magnus filius Vigfusi,
Asgrimus filius Jonæ, & Biörno filius Asbiörni, eam ob causam, quod ex debito,
cathedræ Skalholtensi, prout ex contractu fundi conducti obligati erant, eorum
utendum non prestiterint, legitime in jus vocati, pro sua tunc causa nullam
se tunc temporis eorum habilem possedisse, cum postulabatur, causabantur. Nos
denominavimus iudices honorandos hos Prelatos Dominum Narfum filium Jonæ
Officiale[m] Quartæ australis, Dominum Asbiörnum Sigardi Baccalaureum Artium,
Dominum Thorvardum Ivari, Dominum Haquinum Jonæ, Dominum Arnam Jonæ,
& Dominum Sveinum filium Snorrii, qui omnes in id consentiebant, & plena
sententia judiciali edicebant, dictos viros in jus vocatos, eorum clitellarium calceat-
um, instructum & sarcinis integris portandis aptum, quandocunqve nomine cathe-
dræ postuleretur, quo antistitibus cathedræ libitum fuerit, utendum dare debere;
Sed quæ multa irroganda esset iis, qui eorum, cum postulatus fuerit, non præsti-
terint,

um þad fleira sem Asmundur Jónsson Ráðsmann dóms á beiddist, þá dæmdu þeir þad under þann dóms ályktunar úrfkurd sem uier siálfur segjum. Nú af því vier vitum fyrir full sanninde bæde af þeim dómum sem gengid hafa um þetta mál áður ad fornu, oc af tilfögr hinna elldre manna. ad her hefur þriggia marka sekt á verid, þeim sem fellt hafa þetta kapallán; Item fyrir þá adra grein ad Stadnum er hrossláníd á þinum jorðum ómissánde, svo þad má ei umberast; því ad Heilags Anda náð tilkalladre oc svo prófudu, dæmdum vier oc úrfkurdum Stadars vegna, leigulidana þá sem foddan leigumála hafa á þeim jorðum er þeir búa á, skylduga ad láta til reidu lestfarann kapal under þriggia uætta klyfiar í Grindavík, á Rosnhvalanes, til Þerneyarsunds, edur í þann nockurn annan stad, sem Stadarens naudsyniar standa til ad farid sie, í þann tíma er íaramadur í Skálholte vitiar, edur sá sem hann fend- er oc heimilisfastur er á Stadnum, í þann tíma sem hestarnar eru færar oc svo lenge á haufi fram, ad heim se lómed forfallalaufi ad veðurnóttum. Enn hvör sem ei látur til reidu þetta kapallán sem áður er sagt, sie sekur epter því sem fyrir seger þrimt mörkum vid heilaga Skálholtskirkiu. Item ad sá leigi ad öðrum sem ei hefur siálfur til svo vordinn kapal sem fyrr skilur. Var þessi vor dómur oc úrfkurdur af ofs siálfum uppsagdur oc in scriptis framborinn ofs í dómsstæte sitiande, vorum áður greindum

---

terint, sententiæ judiciali, quam Nos ipsi enunciaverimus, committendum decrevere. Nos igitur tam de sententiis hac de causa antehac editis, quam traditione veterum, trium marcarum multam eorum hunc utendum non praestantibus irrogatam fuisse, ut & cathedra eorum de fundis utendum omnino necessarium esse, nec illam eo carere posse, certo scientes, invocata Spiritus Sancti gratia, & circumstantiis probe perpenis, sententiam tulimus & decrevimus, conductioes praediorum, qui hac conditione fundos, quos incolunt, conduxerunt, in cathedra usus eorum, sarcinis libras 240 pendentibus, in Grindavikam, Rosnhvalanesum, Therneyarsundum, vel in alium locum quocumque, quo iter fieri cathedrae intererit, portandis aptum, quando praefectus expeditionibus Skalholtensibus, vel ejus delegatus Skalholti domicilium fixum habens, postulerit, a tempore, quo equi primum validi sunt, eo usque in autumnum, quo, nisi impedimenta prohibeant, ante initium hyemis domum redire queant, suppeditare debere. Quicumque vero hunc eorum ex praedicto non suppeditaverit, ut antea dictum est, Sanctae ecclesiae Skalholtensi trium marcarum multam solvito. Item quicumque ipse talem, ac antea diximus, eorum non possederit, ab alio illum mutuo accipito. Haec nostra sententia & iudicium a Nobis ipsis promulgata, & in scriptis prolata fuit, Nobis ipsis pro tribunali sidentibus,

um kvennönnum oc fleirum öðrum góðum mönnum áheyrndum oc med ös samþykkiöndum. Oc til fanninda her um fetium vier vor inn-
cigle med vorum ádurgreindum Prelatum oc Prestum fyrir þetta dóms-
bref skrifad í sama stad oc áre síö dögum síðar enn fyrir seger.

Litr. B.

(b) Öllum mönnum þeim sem þetta bref síá edur heyra senda Asbiörn
Sigurdsfön, Jön Hedinsfön, Þórarin Skeggjafön prestar, Einar
Eyolfsson, Jön Gudmundsson oc Þórarin Sigmundsson leikmenn kvediu
Guds oc sína. Kunnigt görönde ad sub anno gracie 1511 í Skálholte
í Biskupstúngum þridudagin næsta eprer Marteinsmessu vorum vær til-
nefnder af erligum herra Stepháne med Guds nád biskupe í Skálholte
ad skoda oc ransaka hvöriu Einar Þórdarfon være skyldugur heilagri
kirkju oc biskupinum fyrer þat er hann hafdi eeki röid á StadarSKIPenu
svo sem skilid var uppá hann. Var greindur Einar þar þá lögliga stefndur
af Ráðsmanninum, kom oc þar sannliga fyrir ös ad Ráðsmadrinn
hefði svo fyrirskilid á landastefnunni þá er hann bygdi kirkjuinnar þar, ad
Stadarins landbúar þeir sem rere edur leti róa, skyldu róa fyrr á Stad-
arens skipum enn annara manna í öllum þeim verstöðum sem þeir fengi
S s s 2 þar

---

bus, & prædiciis Nostriſ sacerdotibus & plaribus aliis viris discretis audientibus,
& approbantibus. In quorum testimonium Nos sigillum nostrum unicum prædic-
torum nostrorum Prælatorum & sacerdotum sigillis his literis sententia decretæ appen-
dimus, scriptis eodem loco & anno, sed septiduo posterius, ac supra.

(b) Omnibus has literas visuris vel auditoris, Asbiörn filius Sigurdi, Jonas Hedini, Tho-
rarinus Skeggii, sacerdotes, Einarus Eyolfi, Jonas Gudmundi & Thorarinus Sig-
mundi, laici, Dei & suam salutem mittunt, notum facientes, quod sub anno gra-
tie millesimo quingentesimo undecimo, Skalholti Biskupstungensium, feria tertia
proxima post festum Martini, ab honorando Domino Stephano, Dei gratia Episcopo
Skalholtensi, denominati fuimus ad perspicendum & perquirendum quantum Eina-
rus filius Thordi Sanctæ ecclesie & Episcopo multam persolvendam deberet, eo quod
ex præscripto contractus cum illo initi, navigio cathedræ piscatorio usus non fuisset.
Dicitus Einarus a Dispensatore huic legitime in jus vocatus erat, verèqve ibidem nobis
fides facta est, in villarum cathedralium conductorum conventu, conditionem a Di-
pensatore, dum dictas villas elocabat, promulgatam fuisse, omnes cathedralium
fundorum conductores, si modo ipsi piscatum irent vel alios piscatum ablegarent,
navigiis

þar eðli tión útaf elligar skada. Oc því ad heilags Anda náð tilkalladre dæmdum vier sagðann Einar Þórdarson oc hvört annann skyldugann at giallda Stadnum fulla skipleigu svo sem fellur á því skipe er honum var tilfagt ad róa á, oc sekann fullrette kirkiunnar ad auke. Oc til fanninda her um, settum vier fyrrnesfnder menn vor innfigle fyrir þetta dómsbref, skrifad í sama stad, dag oc áre sem fyrr seger.

Litr. C.

(c) Þat giorum ver Augmundr Pálsfson, Halldór Tyrfingsfson, Salomon Henriksfson, Halldor Refsón, Sæmundr Jónsón, Narfe Þorsteinsfson, prestar Skálholts biskupsdæmis, Jón Þórdarson, Jón Magnúsfson, Jón Eirekfson, Runólfr Höfkullsfson, Eirekr Þórteinsfson, Jón Hallsfson, fvarner Lögregtumenn, kunnigt, ad þá lidid var frá hingadburd wors herra Jesu Christi M.D oc X ár um worit tveim nóttum epter (fyrer) krofsmessu, worum vier í dóm nesfnder af heidarligum herra oc andligum födur í gude, biskup Stepháni Jónsfyni, ad skoda oc ransaka oc fullnadardóm á ad leggja um þá ákiæru sem sira Jón Þórteinsfson kiærde til Þorgauts Þórdarsonar um þá hiáleigumenn er hann hafdi á sínum

---

navigiis cathedræ præ aliis uti debere, in omnibus illis piscandi locis, in quibus nullum in eos damnum vel detrimentum exinde redundaret. Hinc invocata Spiritus Sancti gratia, didum Einarum filium Thordi, non secus ac reliquos omnes, integram piscandi mercedem, quanta in navigio, quo uti jubebatur, perfolvenda erat, & juris præterea Ecclesiæ violati maletam integrum Cathedræ perfolvere debere, sententia judiciali ediximus. In quorum testimonium nos viri prædicti sigilla nostra his literis sententiæ decretæ appendimus, scriptis eodem loco, die & anno ac supra.

(c) Nos Augmundus Pauli, Halthorus Tyrfingi, Salomon Henrici, Halthorus Refi, Sæmundus Jonæ, Narfius Thorsteini, diæcecos Skalholtinæ presbyteri, Jonas Thordi, Jonas Magni, Jonas Erici, Runolfus Höskulldi, Ericus Thorsteini, Jonas Halli, Assessores Dicasterii generalis jurati, notum facimus, quod anno post Domini nostri Jesu Christi nativitatem millesimo quingentesimo decimo, tempore verno, biduo post (ante) festum Crucis, ab honorando Domino, & spirituali in Deo patre, Stephano Episcopo filio Jonæ judices denominati fuimus, ad dispiciendum, ingvirendum & sententiam decretam edicendum, de actione a Jona presbytero filio Thorsteinis in Thorgautum filium Thordi instituta, de colonis partem mansi inhabitantibus,

á sínum garde, ad hann vilde oc sagde svo ad ei gilldist ne gialldast fkylldi meir enn einn heytollr af hveriu bygdu bóle. Enn ofs leitst svo öllum eptter vorre (klárre) samvitfku ad svo mundi þurfa guds vid fátæker sem ríker, oc enn af því saker ómaks þefs sem prestinn þyrfti fyrir þeim ad hafa oc þeirra fólki svo sem fyrir ódrum mönnum; því dæmdum ver fyrfrkifader dómsmenn, med fullu dóms atkvæde (sem standa fkyllde manna á mille um aldur oc æfi) ad aller þeir fkylldu giallda (greindann) þingatoll sem ad í búfkap væri oc grasnytiar hefði, sem er lamb ad fódra, edur giallda hey, eda giallda þá peninga sem í fullum aurum stædi þeim sem taka ætti edr hanns (lögligum) umbodsmanni. Enn þeir sem ecki villdu giallda greindann þingatoll oc hielde hönum í þriófku dæmdum ver þá fkyllduga ad tvígiallda hann aptur oc seka þrim aurum. Oc til fanninda &c.

Litr. D.

(d) Fridur oc blessan vors Herra Jesu Christi sem er alls mannkynsins mýking, miskunn lifandi manna oc framlidinna, virdist med sinne Heilags anda giæfu oc giptu oc gudligum innblæstre ad vera medur oss öllum í för oc fylge her samankomnum mönnum á Leidarhólme, úngum oc gomlum, ríkum oc fátækum sem styrkia vilia Guds riect oc

S s s 3

heilagrar

---

bus, qui prædium ejus incolunt, cum hic urgeat & asseveret, unicam tantum pensionem fenculariam de singulis manfis erogari solere, & erogandam esse. Omnibus autem nobis ex (certa) nostra conscientia visum est, pauperes æque ac divites Dei opus habere, laborem præterea a sacerdote, in eorum, & familia, æque ac in aliorum, gratiam, suscipiendam esse, qvare nos judices prædicti plena (in ævum & æternum observanda) sententia decreta ediximus, omnes villicationem habentes, & fenun metentes, (distant) hanc pensionem parochialem, sive saginationem agni, sive tributum fenarium, sive tandem erogationem pecuniæ legitimæ, exactori competenti, aut (legitimo) ejus mandatario, persolvere debere. Qui vero distant pensionem parochialem expendere recusaverint, & contumaciter retinuerint, illam duplo persolvunto, tribus insuper oris multandi. In quorum testimonium &c.

(d) Pax & benedictio Domini nostri Jesu Christi, qui totius humani generis est mitigatio, misericordia vivorum & mortuorum, Sancti sui Spiritus fortuna & felicitate, divinoque afflatu dignetur adesse nobis omnibus hic Leidarholmæ congregatis, juvenibus & senibus, divitibus & pauperibus, qui stabilire volunt jura divina & Sanctæ Eccle-

siz,

heilagrar kristne, oc kristiligrar kyrkiu samband oc vors virduligasta herra Kóngsins oc Krúnunnar í Norege samhelde, vort síálfra frelfe oc fridkaup, sem oss voru ad ondverdu játud af gudi oc hinum helga Olafe Kónge oc hanns ollum rettum epterkomendum af hverjum eptur annann, hafa verid samþykt allt til þeirrar stundar sem nú er yser oss komin, ad ver skylldum án allrar nauðungar oc afurkosta hafa oc hallda log oc landfins rett sem svarid var oc sambundid oc samþykt í millum krúnunnar oc kirkiunnar oc Kóngsins þegna oc alls landfins alnuga.

Ydur ollum góðum mönnum Guds vinum oc vorum sem þetta vort uppfáturs samþykt bref síá edur heyra senda Jon Sigmundsson vors virduligasta Heybornasta Herra Christiern med Guds náð útvalda Konúngs til Danmork oc Svíaríkis, rettur Erfinge til Noregs, hanns nádar Logmann nordann oc vestan á Islande, Finnboge Jónsson, Teitur Þórleifsson, Biörn Gudnafon, Biörn Þórleifsson, Grímur Pálsfon, Þórleifur Grímsson, Þórleifur Pálsfon, Þórsteinn Finnbogafon, Sigurdur Finnbogafon, Sturle Þórdarfon, Arnór Finnsson, Gudmundur Andresfon, Sigurdur Dadafon, Sigurdur Narfafon, Tumás Jónsson, Þórólfur Ögmundsson, Narse Jónsson, Eivindur Gudmundsson, Tumás Oddsson, Asmundur Asmundsson vors virduligasta Nádar Kóngsins Eidfvarar, Fóvitar

---

siæ, ejusque vinculum, Illustrissimi Domini nostri Regis, Regniqve Norvegiæ concordiam; nostrum vero ipsorum libertatem, pacisque redemptionem, quæ nobis ab initio sunt promissa a Deo & Sancto Olao Rege, quæque ab universis ejus legitimis successoribus, uno post alterum, ad præsentem usque horam fuerunt approbata, ut sine omni coactione & iniquis conditionibus, legibus & patrio jure vivere nobis liceat, prout inter Imperium & Ecclesiam, Regis Ministros & totius terræ plebem juramento fuit sancitum & approbatum; Vobis omnibus bonis viris, Dei nostrisque amicis, has nostras conceptas constitutionis literas visuris seu auditoris, Jonas Sigmundi filius, Illustrissimi & Nobilissimi Domini Christiani, Dei gratia Daniæ & Sveciæ Regis Electi, Norvegiæ legitimi hæredis, ipsius gratiæ in boreali & occidentali Islandiæ quadrantibus Nomophylax, Finnbogus Jonæ, Teitus Thorleifi, Biörnus Gudni, Biörnus Thorleif, Grimas Pauli, Thorleifus Grimi, Thorleifus Pauli, Thoistenus Finnboegi, Sigurdus Finnboegi, Sturle Thordi, Arnor Finni, Gudmundus Andreæ, Thorleifus Gudmundi, Arius Andree, Sigurdus Davidis, Sigurdus Narse, Thomas Jonæ, Thorolfus Ögmundi, Narsas Jonæ, Eivindus Gudmundi, Thomas Oddi, Asmundus Asmundi, Illustrissimi & Gratiostissimi nostri Regis homines jurari, Quæstores & Assessores Judicii inter amicum Hvita in traclu Borgar-

itar oc Lögrettmenn í millum Hvítár í Borgarfirde oc Helkundaheidar hver í sinne tegund oc tilsettu valde oc nafnbót. Vær vilium ydur kúnugt gjöra sérhverium oc ollum innelegum almúga, Lögrettmönnum, oc Skattbændum sem eru í Húnavatnsþíngi hverjer svo heita: Jón Olafsson, Brandur Olafsson, Gudmundur Indridafon, Ornólfrur Steinsfon, Sigurdur Ivarsson, oc Ivar Brandsson; þar med úr Hegranesþíngi sem svo heita: Jón Þorgeirsson, Grímur Jónsson, Einar Einarsson, Gudmundur Þorleifsson, Halldór Jónsson, Hákon Hallsson, Halldór Sigurdsson, Þórarinn Jónsson; svo oc úr Vodlu þíngi oc Þíngeyarþíngi oc nú eru hier ecke í þessare vorre settre samkomu, oc ollum öðrum Lögrettmönnum sem míns herra Kóngsens trúer viner vilia vera, oc hans þetta fátækt forstödu-lauft skattland, vort frelse siálfra, oc alls vors affprengis, vilia stydia oc stirkia undan því ánaudaroke, sem yfer ofs er komid oc álagt af kirk-iunnarvaldi. Vær vilium ydur kunnigt gjöra ad vær hofum yferfied oc underfated, samanfastad, oc fannann í kilning yferbored, sumer af raun reyndre, oc framkomnu verke, oc þann stóra skada fiártíona, fiármíssa oc fastra eigna oc annars ósvarlegs ágángs oc ofbeiddis er almúge alls þessa umdæmis fær af biskupum, prestum, klerkum, oc þeirra med- fylgiurum eru fyrir ordner, sumer af hardligum hótum oc heitum um
lagning-

Borgarfjord, & tesqva Helkundiana in suo quisquis foro, data potestate & officio, salutem suam cum divina mitunt; Notam vobis facere volumus & manifestum, omnibus & singulis plebejis nimirum Viris, Pedariis & Colonis tributariis intra Toparchiam Hunavattnefem, quorum hæc sunt nomina: Jonas Olafi, Brandus Olafi, Gudmundus Indridæ, Ornolfus Stenonis, Sigurdus Ivaris & Ivarus Brandi, itemqve intra Toparchiam Hegranesenfem, quorum hæc nomina: Jonas Thorgeiri, Grímus Jonæ, Einar Einaris, Gudmundus Thorleifi, Halldorus Jonæ, Hacon Halli, Halldorus Sigurdi, Thorarinus Jonæ; Nec non ex Vadlensi & Thingeyensi Toparchiis, qui conventui huic nostro non intersunt, ceterisque Assessoribus Judiciariis, qui Domino nostro Regi fideles amici futuri, hæc illius pauperem auxiliique expertem provinciam, nostramqve & omnis prolapia nostræ libertatem, adversus miserandum illud servitutis iugum, ab imperio Ecclesiæ nobis impositum, adjuvamento suo sublevare volunt; Vobis notum facere volumus, quod nos vidimus, percepimus, comparavimus & intellectu consecuti sumus, nonnulli etiam probata experientia & ipso facto magnam illam rem, tam mobilium, quam immobilium, & fendorum iacturam, quam per vim & enormem violentiam plebecula universi hujus districtus ab Episcopis, sacerdotibus, Clericis & eorum comitibus patitur, nonnulli gravibus verborum minis, pleriqve vero illata sibi aperta violentia, cum diutina injuria & infestatione,

fagninganna, enn flester med framkomnu ofbeldis verki þeirra rángs oc lángs ágángs, sem forbods útfetningar af heilagre kirkiu oc skriftarmála oc þjónustutekiú graftar heilags legstadar, synian allrar lískrar þjónustu, hvad líted sem tilber; hier med banns áfelle ef nokkur syniar þeim þefs er þeir beidast, oc bönnun samneytis alls kristins fólks, kúgader med þessu áfelle oc ágänge frá sínum gördum, gripum oc gágangandi se, rekner sídan í armód, eymd oc útlegd oc þeirra afspreinge móte lögum oc tilfettum Guds rette. Oc enn er það vor vilie oc samþykkt allra her samankominna manna, með fullkomnu sambande oc lófatake, ad vier vilium hafa oc halda svarinn oc saminn sáttmála, sem gior var í millum Krúnunnar í Norege oc kirkiunnar oc Klerkanna um oll þau mál sem þá var áfáttst tilgreind oc sundurískilin, ad hvad fyrir hverium skyllde íækiaft oc dæmaft Kóngsvallde edur Kirkiunnar, oc hier greiner sem ollum er kunnigt ad giordest á millum andligrá hluta, oc ríkisins Ráds í Tunsbergi, sem til heilagrar kirkiu umdæmis heirer, svo sem er um tíundargiorder med ráde oc samþykkt ágiæts herra Magnúfar Kóngs, oc virduligs herra Jóns Erkibiskups oc annara biskupa, baróna Ríkisins oc Kórsbrædra, oc annara gódra manna er þá vóru í nánd, oc skípad um allt Noregs ríke, ad oll þessi mál skulu friálfliga dæmaft hiedan af oc skípast af biskupunum oc þeirra umbodsmönnum, þau sem hier fylgia; Um oll klerkamál þau er þeir þræta sín á millum, um hiúflkap, oc hverfu

---

festatione, ex. gr. interdictione & exclusione a Sancta Ecclesia & peccatorum confessione, sacramenti receptione, sacra sepultura, & id genus omnis ministerii, denegatione, quantumcumque quis deliquerit. His accedit excommunicatio, si quis postulatis eorum non concesserit, & interdictio a Communionem totius cætus Christiani: Quæ damnatione & injuria plurimi prædia sua & pecora deserere coguntur, contra leges & constitutum jus divinum, in extremam paupertatem & exilium expulsi. Hinc nos omnes hic congregati unanimi consensu & voluntate, solenniique applanfu statuimus atque decrevimus, transactionem illam inter Regnum Norvegicum, nec non Ecclesiam & Clericos, Tunsbergi peractam, ratam & inviolatam habitum iri, de omnibus causis distinctis & denominatis, quæ coram Regia Potestate & Ecclesia agi & iudicari deberent, veluti de decimationibus, ex consilio & constitutione Illustriss. Domini Regis Magni, & Reverendi Domini Jonæ Archiepiscopi, Regni Baronum, Canonicorum & cæterorum proborum virorum ibidem presentium atque decernentium, ut per totum Regnum Norvegicum ab Episcopis & eorum Vicariis de causis sequentibus libere judicaretur: De mutuis Clericorum libus omnibus, de conjugio,

hverfu logliga hvor er getinn, um kirkiufrelsi, um tíunder, um heit oll, um fkipaner þær sem menn giora á fidurftu dögum sínum fkyndfamliga oc gefa Gudi fyrir áfalu finni, um pílagríma sem vícía Stadar hins heilaga Olafs Kóngs oc annara heilagra stada; svo hid sama um eigner kirkna bannsverk, oc meinfære, um okur, oc þær fellder oc keypter verda andliger hluter, um villur oc vantrú, frillulífe, hórdóma oc frændfem-ispell, um rán oc stulld úr heilagre kirkiu, oc oll önnur mál þvilík, þau sem kirkiunnarrette tilheyra, fskulu þesse mál sem nú eru upptalin fara epter því sem *fáttarbréfid* vottar, oc *Lögbokin* dæmer, oc fskulu fæk-iaft fyrir kirkiunnar dómara, oc ei fkiótast under leikmanna dóm. Item feger svo í *Rettarbot Hákonar Kóngs* að um öll jardabrigde oc garda fskuli kíarast fyrir Sýflumanne oc Lögmanne hvert sem kíæra eiga lærder edur leiker, oc giöra þær rett af. Item fskal oc ollum mönnum vitur-ligt vera hvad *Rettarbót Kóngs Christierns* inneheldur ofs til fírkingar, sem hier epter fíendur:

” Vier Christiern med Guds nád Danmarks, Noregs, Vendis oc
 ” Gottes Konúngur, Greife í Oldenborg oc Delmenhorft, fender ollum
 ” vorum eifkuldigum almúga oc underlátum sem byggja oc búa í Nor-
 ” egs ríke kvediu Guds oc fína. Kíære almúge oc viner! Vær hófum
 ” underftadid af Rádi voru oc ödrum góðum mönnum þá fíóru misfem-
 ” iu

---

conjugio, quo quis legitime natus est, de ecclesie libertate, de decimatione, de votis omnibus & testamentis, quæ quis morti vicinus Deo pro anima sua prudenter nuncupaverit, de Peregrinis, qui sepulchrum Sancti Olavi Regis, aut alia loca sancta inviserint; Itidem de peculis Templorum, criminibus Excommunicatione puniendis, Pejuria, nimia Pameratione, de rebus Spiritualibus vendendis aut emendis, de Hæresi & incredulitate, de Scortatione & Adulterii & Violata affinitate, Sacrilegio & cæteris ejusmodi causis ad jus Ecclesiasticum spectantibus, quæ juxta memoratas *Transactionis* literas, Laicorum judicio nec submitteudæ sunt, nec discernendæ. Agit præterea Edictum Haconis Regis de jure retractus prædiorum, coram Toparcha vel Nomophylæe tam a Laicis, quam Clericis prosequendo; Constabit etiam omnibus, quod Constitutio Regis Christierni contineat, quæ nostro huic asserto stabiliendo infervens, ita sonat:

Nos Christiernus Dei gratia Norvegie, Vandalorum Gotborunisque Rex, Comes Oldenburgi & Delmenborfti universis civibus & subditis, qui Regnum Norvegium incolunt, Divinam, cum nostra, salutem mittimus. Dilecti cives & amici, quandoqui-
 deu

30 iu oc underdrag oc óskjalligan giörning, sem hier til í voru Ríke
 31 Noreg oc odrum, vorum skattlöndum vered hefur, oc nú af því vier
 32 vilium giöra sem vor skyllda tilber ad stirkia oc hallda alla ydur vora
 33 underfáta sem í rettre lagahlýdne eru vid ofs, oc sierliga mætte
 34 afleggiast oc nidurfetiast oll ólög oc óskjallig regimenta, oc skadligar
 35 ófidveniur, oc þessheldur mætte blífa ein stöðug eindrægne í Ríkinu,
 36 oc því hofum vier einkannliga svo yfer eins ordid med vort elskuliga
 37 Ríkis Rád sem hiá ofs var í Biörgvin ad heilog kirkia skal fyrst fríals-
 38 liga niöta tiundar oc þeirrar rentu, svo oc allt það hún hefur med
 39 rettu, eiga óskierdt, hvad sem hier til hefur verid. Svo vilium vær
 40 oc fyrirbiódum ad Biskupar oc Prófastar oc þeirra umbodsmenn edur
 41 nockur af þeim dirfest ad sækia þegna vora oc underfáta framarmeir
 42 enn svo sem forn kristinn rettur vottar, riertum Prófaste oc sekum
 43 tilsettum svo ad þeir sieu Prófastar sem gomul lög votta. Svo vilium
 44 vier oc biódum ollum vorum Fövitum oc þeirra umbodsmönnum oc
 45 ármönnum bæde í andligu valdi oc veraldligu, ad þeir skule ei
 46 þruga eda med nockurum vielum koma á vorn almúga, sem er sem-
 47 iur edur sakeyrer, framarmeir enn svo sem *kristinn rettur* oc *Lögbokin*
 48 vottar Somuleidis stefnest oc sækest þó med vægd oc miskunn þar
 49 sem það tilheyrer.

Nú

---

*dem a Senatu nostro & aliis probis Viris percepinus magnas illas discordias, illegiti-
 ma Acta, & pravos Consuetudines, que in Regno nostro Norvegio & subiectis pro-
 vincijs haclenus invalere; pro officii nostri ratione vos omnes subditos nostros, qui ius-
 sum & legitimum obsequium Nobis exhibetis, iurare volumus, eoque presertim vespi-
 cere, ut tollantur & abrogentur illegitima regimina, dislegalitas omnis & noxia con-
 suetudines, eoque magis serua concordia in Regno stabiliantur. Precipue igitur con-
 muni, cum dilecto nobis Senatu Bergis simul coacto, consensu, decrevimus, ut Sancta
 Ecclesia primam decimis earumque usufructu libere fruatur, omnibus privilegiis, que
 huc usque habuit, inviolatis. Sic etiam prohibere placuit, ne Episcopi, Prepositi, vel
 eorum Vicarii, vel ex Clero quisquam, subditos nostros & cives ultra Jus Canonici
 prescriptum vexare sustineant; Prepositis & multis ad legis antiquæ normam rite
 constitutis. Itidem prohibemus vetamusque omnes nostros Quæstosores eorumque Vicarios
 & Procuratores, tam Ecclesiastici quam Politici ordinis, ne plebem nostram imlicitas
 aut onera quædam, vel vi vel dolojâ persuasione sub re cogant, præterquam que Jure
 Canonico & Codice legum prescribantur. Cuius vero re ita poscente, in jus vocatis
 iuris tamen & lenis actio intendantur.*

Jamque

Nú góðer menn yður er ollum kunnigt ad hier hafa nú verid upplesin landlins lög oc Rettarbætur Kónganna, oc fáttmálar oc fundurgreining oc samþycking Erkbiskupanna oc Lýðbiskupanna, eige síður leyfe Legatanna af Páfanum útgefed, hvad hverium tilheyrer ofs oc kirkiunnar Formanne, hofum vier nú ad einu samþycker ordid aller greinder menn sem hier nu eru samankomner. Svo bidium var yður almenniligan almúga, ad vier skilium frá ofs ollum þau málaferle, sem heilagri kirkiu tilheyrá, ad bívara ofs í aungan máta þar med, enn hofum oc hollidum fastliga þá hlute sem ofs hafa játader verid af kóngdóminum, oc láta það hvergi dragast, hvert sem biskupar edur prófastar leggja á ofs bann eda forbod, hafa það ad óngvu, nema opinber bannsvirk falle á nockurn, þá styrkium hann oc eggium til ysferbótar vid Gud. Enn ef leikmenn styrkia edur stydia presta til ágángs uppá Kónglins þegna, þá skulu þeir oc allt þeirra underfolk óngann riect taka, oc seker þrettán morkum oc átta ortigum fyrir hvert það fylge oc styrk sem þeir veita þeim. Enn allt það fólk sem biskupunum oc prestunum þíona oc búa a þeirra jördum, þá greide sína landskulld, enn þíone þeim ei frammar med styrk á móte valldsmönnum, utan þeir gánge þá frá þeim, þegar þeir heyrá þessa samþykt, utan þeir gialde sem fyrr seger, utan

T t t 2

minn

Janque vobis boni Viri probe constat, legem Civilem, Rogationes Regum, convenientias, distinctionesque causarum & contractus tam Archiepiscoporum, quam ceterorum Episcoporum, non minus quam Legatorum Pontificia autoritatis privilegia hic esse publicata, unde patet, quæ ad nos & Ecclesia Antislitem pertineant, in quæ singula hic congregati prædicti viri consentimus. Vos itaque universam Plebem rogamus, ut ab omnibus, quæ ad Sanctam Ecclesiam pertinent, causis nos sejungamus, nullo pacto iisdem nos immiscentes, ea vero, quæ Regia nobis sponsodit Majestas, firmiter retineamus, nulla in re cedentes, nec anathematum aut proseriptionis Ecclesiasticæ, sive ab Episcopo sive Præposito denuntiata, ullam habentes rationem, nisi quis manifestis sceleribus excommunicationis pœnam promeruerit, tum eundem, ut ad Deum per veram penitentiam se convertat, adjuvemus & exhortemur. Quodsi Laici Sacerdotibus ad impetendos Regis subditos, operam suam commodaverint, ipsi cum universa domesticorum turba, jure suo excidunt, & pro præstito singulis vicibus auxilio 13 marcis cum 8 ortugis mulctantur; Coloni vero omnes qui Episcoporum & Sacerdotum potestati subiecti, ipsorum incolunt prædia, annuas fundorum mercedes solvunt, nec ullam præterea contra Regios magistratus operam aut auxilium illis præstanto; Sed audita hæc nostra Constituzione se statim ab illis sejungunt, nisi prædictam mulctam solvere velint, aut Dominus noster Rex majorem

minn herra Kóngurinn vilie meire stirk áleggja. Svo ad þeir sem hlaupa under valld Biskupa oc Presta, edur annara lærðra manna, oc selia þeim þær jarðer edur leigja ad þeim, er ákiærðar eru oc brigd er áborin ept-er lögum, oc menn sýna skial fyrir, haldest ad ongu, enn hiner rietsfólker epter landslögum sem ábúa edur burtfelia. Svo oc um beit oc áverka oc íneytflu á kirkiueignum, bætest med landnáme oc áverkabót sem *Lögþók* vottar lærðum mönnum, enn hverke med banne, nie forbodum, edur útsetningu Heilagrar kirkiu, enn ef ódruvise er giort, haldest ad ongu framur enn lög votta, oc fyrr er skrifad; oc þeir prest- ar oc lærder menn sem framur gánga á leikmennena oc almúganu enn landslög standa til, þá dirfest enginn leikmadur ad vinna fyrir þeim, hverki kona nie karl, únger nie gamler; enn hver sem þad giörer hier epter ad upplefinne þessare vorre samþykt, oc Kónganna Rettarbætur skipa, þá sieu rietsfángader utan gridastada af sýslumönnum oc bænd- um, oc skiptest í þionustu med þeim sem míns herra Kóngins riets stydia, oc falle rietslaufer hvar sem þeim er misboded, þar til þeir gán- ga frá þeim; utan hiner vilie betra sig. Enn þeir menn sem nú gánga í þessa vora samþykt oc lagastirking, oc vilia síðan gánga frá, oc skili-
aft

majorem iis injunxerit operam. Ita etiam illi, qui Episcoporum, Sacerdotum, aut aliorum Clericorum potestati & imperio sua sponte se submittentcs, fundos ab alijs legitimo retractus jure, & ex instrumentis demonstrabili, sibi vindicari captos vendiderint, aut incolendos ab iis conduxerint, eorundem contractus pro nihilo habentor. Qui autem prædictos fundos incoluerint aut abalienaverint, ex juris Civilis præscripto rei peragantur. Porro qui in pascua fundorum Ecclesiasticorum sua agunt pecora, aut ex ipsis fundis aliquem sibi usumfructum vindicant, & detrimentum illis adferunt, Clericis, prout Legum Codex præscribit, pro terra lesione damnnum restituunt; non vero anathematis, interdictiõnis, aut proscriptionis Ecclesiasticæ penam propterea subeunt. Quod si fecus factum fuerit, præterquam Leges deserviunt, præscriptumque est, pro nihilo habetor. Illis autem Sacerdotibus & Clericis, qui ultra legis Civilis tenorem aut sententiam Laicis & plebem vexare conantur, nemo injus- cunqve sexus aut ætatis fuerit, operam navare sustinet. Qui vero recitata hac no- stra constitutione contra Regum Rogationes tale quid possint fecerint, a Regiis Toparchiarum Præfatis, Colonisque ubicunqve, extra asyla, capiuntor, illorumque servitio, qui Domini nostri Regis jus stabiunt, æqua partitione addicuntor; Ubi- cunqve autem infestati aut lesi fuerint, jure suo excidant, donec ab hujusmodi Sacerdotibus se separaverint, vitam & mores emendantes. Qui vero huic nostræ Constitutioni & legum firmationi jam accedit, ab eadem postea ut & concordati no-
stro

aft vid þetta vort samhelide, annadhvert fyrir ótta, álögur lærdómsfins, edur adrar fortölur oc illvilia, þá sie fá fekur þrettán mörkum, oc útlægur, oc take öngann rett, oc engin mál sæke hann, oc under fomu grein oc skilyrde sie um þá sem ei vilia hylla oc samþickia med ofs þessa vora samþykt. Enn hvor fá madur, rikur eda hátækur, sem verdur fyrer nockurum söknum órettiligum edur ágange af kirkiunnar Formönnum, sem í þessum samtökum hafa vered edur eru med ofs, þá fkulum vier aller greinder menn, hvor sem til er kvaddur, hiálpa hön-um oc sirkia.

Litr. E.

(e) Uier Stefan med Gudz nad Biskup í Skalholti. Augmund med samre nad Abóti í Videy. Þoruardr Iuarsfon Officialis Þordr Gudmundzfon Einar Snorrafon. Helgi Jonsfon ok Jon Einarsfon prest-ar Skálholtz biskupsdæmis fendum kvediú Gudz ok uora. Kunnigt giorande ad sub anno gracie M.D.XV ár á almenniligu Oxarárþinge vor-um uid stadder oc tilkallader ad þesser menn aller geingu aller til eins handabandz. Vigfus Bondi Erlendzfon ok hans syfter hustrú Holmfridur af einne álfu. En Grímr bóndi Pálsfon ok Þórleifur bondi sonur hans

T t t 3

af

---

fro incepto, vel metu, vel coactione cleri, vel aliis persuasionibus, aut malitia ad-ductus, recesserit, 13 marcis, simulque exilii pena multator; jus suum nunquam obtineto, nec ullam agito causam. Quæ etiam de illis pariter dicta sunt, qui hanc nostram Constitutionem nobiscum approbare recusaverint. Cæterum quicunque eadem nobiscum senserit, ejuscunque conditionis fuerit, eundem si ab Ecclesia Antistitibus injusta aliqua actione aut infestatione fuerit infestatus, omni ope adjuvabimus &c.

(e) Nos Stephanus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, Augmundus eadem gratia Abbas Videyensis, Thorvardus Ivari Officialis, Thordus Gudmundi, Einar Snorronis, Helgus Jonæ & Jonas Einari sacerdotes diocæseos Skalholtensis salutem Dei & nostram mittimus, notum facientes quod sub anno gratiæ 1515 in generalibus Comitii Oxarænsibus advocati præsentibus eramus cum sequentes viri omnes simul datis dextris contractum inirent, Dominus Vigfus Erlandi filius, ejusque soror Domina Holmfrida ab una parte, ab altera autem Dominus Grimus Pauli filius, suusque filius Dominus Thorleifus, tali cum præloquio & pacto promulgato, ut prædicti viri per-
fectam

af annare ad suo fyrer skildu oc undertolado ad þessær fyrrskrifader bændr settuzt fullum láttum um alla þá hluti sem þá hafði ágreint oc í milli borit þar til, suo sem væri um hugmód heimfökner síar upprekter gripdeilder ad ollu tilfkildu greindu en augu frákilldu ok ferliga um rettarbott Hákonar kóngs sem þeim hafði mest á millum borid. Skildi adr skrifadr Vigfus eignaz ævenliga ok ad sier taka þessar Eingey ok Laugarnes Setberg Galmatiorn ok Kirkiuhofn. En Hólmfridr fyfter hanns ævenliga eignaz ok ad sier taka jordena Sandgerdi er ligge á Rosthualanesi í Hvalsnes kirkiufökn. En Grímr Bóndi ok sonur hans Þorleifur átollulauft alla peninga fyrir nordan sem uppá rettarbótina horfa ok þar med Kirkiuog í Hofnum Anarholt ok ofufkeldu á Kialarnesi. Skylldu þeir hier med alláttum fátter. Ok til fannenda hier um festum vier vor Innfigli fyrir þetta settargjardarbrief.

Litr. F.

(f) Vier Stephan med Guðs nád Biskup í Skálholte giorum góðum mönnum kunnigt med þessu voru opnu brese, ad vier hofum leyft Jón Sigmundson sem kalladur hefur verid Lögmadr, af þeim misferlum sem hann hefur ífallid í Skálholtsbiskupsdæme í útnefningu dóma oc úrfkurda rángra oc samþykktum þeim sem hann hefur giort móte kirkiunnar

---

scdam agnoscerent reconciliationem quoad omnes causas inter eos eo usque disceptatas, siue fuerint simulates, vis violenta, direptio honorum, rapina, quocunqve tandem nomine sine ulla exceptione venerint, specialiter autem quoad Edictum Regis Haconis quæ maxima inter ipsos dissidii causa fuerat. Prædictus præterea Vigfus villas Eingey, Laugarnesum, Setbergum, Galnarstjörnna & Kyrkiuhöfnna, soror autem ejus Holmfrida prædium Sandgerdum in Rosthvalaneso parochie Hvalsnesensis situm, in possessionem perpetuam acciperent. Dominus autem Grímur ejusque filius Thorleifus omnia bona in parte boreali sita, ut & Kyrkiuvogum in Hósnis, Anarholtum, & Ofufkeldam in Kialarneso ex tenore Edicti libere retinerent. Quo pacto reconciliatio eorum perfecta declarabatur. In quorum testimonium nos sigilla nostra literis transactionis appendimus.

(f) Nos Stephanus Dei gratia, Episcopus Skalholtinus, bonis omnibus notum facimus Nos Jonam Sigismundi, qui Nomophylex appellatur, omni absoluisse reatu, quem sibi intra diœcesin Skalholtinam, injusta judicia & sententias ferendo, itemque conclusa

kirkiunnar frelse, oc klerkanna, oc þeirra þjónustumanna hvörn veg sem þad hefur helst tilkómed, með því skilorde ad hann fór fyrir óls svo-feldann bóka-reid sem her epter skrifadur stendur:

” Eg Jón Sigmundsson legg til þess hönd a helga bók, oc svo
 ” skýt eg minu mále til Guds, ad eg skal gjöra bót oc betran vid Gud
 ” oc Heilaga kirkiu fyrir öll þau misferle sem ec hefe í fallid í Skál-
 ” holtis biskupsdæme svo lengi sem biskup Stephan hefur átt ad regera,
 ” í útnefningum dóma, úrfurdum oc samþykktum ad eg hefe gjört í
 ” móti lögum oc rette oc Privilegiis Heilagrar kirkiu oc hennar klerka
 ” oc þjónustumanna. Svo ad eg medkennist ad eg hefi gjört oc gjöra
 ” látid ránga dóma oc úrfkudi í millum Biarnar Þorleifssonar oc Biarnar
 ” Gudnasonar í arftöku epter Þorleif heitinn Björnsson, oc þá skal ec
 ” aprurtaka reyngia oc ónýta gjöra þad sem mer er framast mögulegt
 ” af stad ad koma. Her med skal ec gjöra alla þá bót oc betran vid
 ” Gud oc Heilaga kirkiu sem Biskupinn vill mer tilsegia edur segia
 ” láta. Svo oc skal ec hedan í frá hiálpa oc styrkia í öllum hlutum
 ” Heilagrar kirkiu rett oc klerkanna ad óskóddudum jafnan míns Herra
 ” Kóngsins rette epter lögum, Oc ad svo skófudum eide sie miçr gud
 ” hollur sem ec fatt sege, enn gramur ef ec lýg. ”

Vitnes-

clusa contra Ecclesie, Sacerdotum, eorum ministrorum Privilegia quocunque modo adornando, contraxit, sub suffixi, quod nobis præstitit, juramenti conditione:

” Ego Jonas Sigismundi manum sacro codici imponens, coram Deo conte-
 ” stor me penitentiam Deo & Sanctæ Ecclesie quorumvis delictorum, quæ sedente
 ” Episcopo Stephano intra diæcesin Skalholtinam perpetravi, judicia, sententias, &
 ” conclusa, contra legum tenorem, Sanctæ Ecclesie jus ejusque Sacerdotum & Mi-
 ” nistrorum Privilegia statuendo, acturum, ita & lubenter confiteor me injustas
 ” sententias dixisse & dicendas procurasse de controversia Biørno Thorleivio & Biørno
 ” Godvinio intercedente, nata de hereditatis, quam defunctus Thorleifus Biørno-
 ” nius reliquit, accessione; polliceor itaque me memoratum judicium revocaturum,
 ” & pro posse initum facturum, præterea promitto me coram Deo & sacra curia,
 ” eam, quam Præful mihi imperaverit aut imperatam curaverit, penitentiam actu-
 ” rum, ita ut ab hoc tempore sacra curia & Sacerdotum jus, integro interim ma-
 ” nente, juxta legum præscripta jure Regio, servavero. Tale præstanti jus juran-
 ” dum, *Deus, si vera loquar, propitius, si vero mentior, iratus, esto!* ”

Tale

Virnesmenn ad þessum eidstaf oc öllum görninge vóru. Bróder Augmundr Abóte í Videy med samre nád, Helge Jónsion, Jón Einarsfon, Eýúlfur Þórdarfon, prestar, Jón Þórdarfon, Brandur Einarsfon, svarner Lögrettumenn oc marger adrer góder menn bæde lærder oc leiker.

Litr. G.

Ericus Valckendorf Dei gratia Archiepiscopus Nidrosiensis, nec non Apostolicæ sedis Legatus, Magnus Hammarenius eadem gratia Episcopus notum facimus per presentes nos anno Domini MDXIII Dominica infra octavam Sancti Laurentii martyris vidisse legisse & sane intellexisse quasdam literas reverendo patri & Domino, Domino Andreæ Episcopo Afloënsi a sanctissimo Domino nostro Domino Leone Papa decimo destinatas super denario Sancti Petri levando, quarum tenor talis est ut infra.

Leo Papa decimus venerabili fratri Andreæ Episcopo Afloënsi collectori nostro Id. Sadoletus venerabilis frater salutem, & apostolicam benedictionem. Quoniam, sicut nuper accepimus, denarium Sancti Petri tam in Norvegiæ & Sveciæ regnis quam Islandiæ & Ferdenum aliisque dictorum regnorum insulis a multis annis citra restant exigendi. Idcirco nos consili de intelligentia & integritate fraternitatis tuæ nec non fidei & devotionis sinceritate quam ad nos & hanc sanctam apostolicam geris sedem. Te nostrumque & Apostolicæ sedis Collectorem dicti denarii Sancti Petri in regnis & insulis prædictis ad bene placitum nostrum & dictæ sedis inchoandum cum primum Te illuc contuleris tenore presentium facimus, constituimus & deputamus. Concedentes tibi etiam horum serie plenam & liberam facultatem & potestatem quoscunque habentes & tenentes dictos denarios Sancti Petri & illos adhuc solvere debentes, etiam per edictum publicum monendi & citandi, ac non solventes excommunicandos declarandi, ac contra eosdem, etiam

---

Tale jus jurandum & Acta testantur Frater Ógmundur eadem gratia Abbas Videyensis, Helgo Jónz, Jonas Einari, Ejólfus Theodori, Sacerdotes; Jonas Theodori, Brandus Einari, Jurati Pedarii, & multi alii viri discreti, tam Clerici, quam Laici.

etiam si episcopali, archiepiscopali, aut alia majore præfulgeant dignitate, ad censuras ecclesiasticas procedendi, nec non omnia alia & singula, ad id necessaria & oportuna faciendi, gerendi & exequendi, quod similiter collectores de jure vel consuetudine facere potuerunt, seu etiam debuerunt, cum potestate etiam subdeputandi alios subcollectores & nuncios cum simili aut limitata potestate, eosque quotiens tibi videbitur, revocandi. Hortantes omnes & singulos archiepiscopos, episcopos, abbates & alios ecclesiarum prælatos, ut te ac subcollectores & nuncios tuos pro tua erga nos devotione & observantia ad dictum collectoriarum officium, illiusque liberum exercitium promte recipiant & admittant, tibi que & illis pro executione dictorum denariorum favent & assistant. Et si quid ex dictis denariis apud te habeant, tibi libere tradant & consignent, & quantum in eis fuerit ab aliis illorum debitoribus tradi & consignari faciant, recepta a nobis idonea quitantia. Quas quidem pecunias per Te & subcollectores tuos prædictos, colligendas & exigendas volumus, ut in civitate Lubicensi in banco mensalium mercatorum tucarorum deponere debeas, qui illas per eosdem mercatores hic in urbe nobis, & cameræ apostolicæ solvi faciant: in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die II. Januarii MDXIII. pontificatus nostri anno primo. In cujus rei fidem & testimonium secretum nostrum præsentibus duximus appendendum. Datum Aflojæ X. calend. August. anno & die ut supra.

(L. S.)

CAP. X.

De Ogmundo Pauli filio.

§. I.

Ogmundus Pauli filius Catholicorum, qui Skalholti federunt, Episcoporum ultimus, natione fuit Islandus, patrem habens Paulum Gudmundi, matrem Margretam Ogmundi filiam, avunculum vero Thorolfum

TOM. II.

U u u

fum

sum cognomento *Biskup*, qui Biorno Godvini & Jonæ Sigismundi contra Stephanum constanter adhæsit, non habito respectu juris jurandi, quo Stephano, anno 1508, una cum Biorno, obedientiam promiserat. Ogmundus in adolescentia tam domi quam foris in Anglia & Belgio literis aliquam navavit operam, sed senior factus arti nauticæ se dedit, qua non solum commerciorum & exoticarum gentium cognitionem, sed tandem etiam onerariæ Skalhøltensis Cathedralis navis præfecturam sibi acquisivit, eandem enim Presbyter factus, & sacerdotio Breidabølstadensi ornatus, non deposuit; Nam si literarum expertus fuisset, ut quidam volunt, sub Stephano viro docto & doctorum promotore, nec opulentissimum illud sacerdotium, nec deinceps splendidissimam illam Abbatiam Videyensem, tandemque Skalhøltensem Episcopatum adeptus esset; Inter doctos tamen eum numerare, aut singularem eruditionem ei adscribere, haudquaquam sustinemus.

§. 2.

Sacerdotali officio initiatum 1499 vel etiam prius, & tum temporis ad Pastorum cathedræ Skalhøltensis evectum fuisse, testantur literæ Thorlaco Gunnari datæ. Breidabølstadense sacerdotium nactum esse anno 1504 vel etiam antea, testantur literæ Stephani eodem anno datæ, quibus illi permittitur ab unoquoque diœceseos Skalhøltensis Pastore absolutionem accipere, quoquo tempore ipsi placeat aut necessitas urgeat, ne impedimento sit ejus officio, simulque cathedræ Skalhøltinæ Navarchum fuisse, probabile reddunt literæ, hoc anno Dominica post Festum Sancti Olai datæ, in quibus cum Magno Magni filio contractum init, liberum ipsi in Norvegiam secum transitum, gratuitum dum ibidem commoratur convictum, & reditum denique in Islandiam promittit, in cujus hospitalitatis redhoftimentum Magnus ei prædium Ey (insulam) in tribu Breidabølstadensi sitam, emancipat. Circa hæc tempora, ut quidam volunt, anno 1509, accidit, ut Præfecti Regi vicarius, qui Bessastadis residebat, prope Breidabølstadum iter faciens, in Ogmundiani famulos incideret, inter quos ex jurgio ad manus venit, adeo ut Ogmundiani fusi fugatique domum tenderent, Regii vero victoria læti & exultantes persequerentur, sed Ogmundianis ad incitas redactis, necessitas & herilis domicilii præsidium vires animumque auxit, ut ho-

stes

stes non tantum fugarent, sed multos faucirent, duos vero penitus occiderent, quorum cædes ipsaque feditio Ogmundo a Regiis imputabatur, qui ipsius famam ut homicidæ & feditiosi apud Regem denigrabant, sed immerito, nam omnino insons erat, & tam a causa quam ipso crimine vacuus, omnia enim ipso inscio facta erant (a).

§. 3.

Anno 1515 ad Abbatis honorem evectum esse constat, nam in actis publicis ejusdem anni, mense Julio concinnatis ut Pastor Breidabólstadenſis nominatur, sed in tabulis permutationis villæ Vadnes, datis eodem anno, festo Simeonis & Judæ, Abbas Videyenſis salutatur, cum quo Officialis munus inter fluvios Skaptaa & Botnsaa & Episcopo sibi concreditum, conjunctum habuit, quibus cum quadriennio non sine laude & Præſulis approbatione præſuiſſet, eo enim tempore Cœnobio Videyenſi prædia Vadnes, Vatsleysam, Byafkier, Backam, Hvítarvallaſ, aliaque acquiſiverat, quod tum temporis officii bene geſti optimum fuit documentum, primum ab ipſo Stephano. antequam e vita exceſſeret, & deinde poſt ejus fata ab univerſo diœceſeos Clero in Comitibus generalibus anni 1520 congregato, unanimiter Episcopus eligitur (b).

§. 4.

Anno 1520 Ordinationem & Archiepiſcopi Confirmationem accepturus, iter Norvegicum ingreditur, sed maris & tempeſtatum inclementia diu jaſtatus, ad oras Gronlandicas deſertur, unde non sine periculo

U u 2

culo

(a) De facto nulla est dubitatio, sed quod anno 1509 sub Præſectura Erlandi Vigfaſini acciderit, non poſſumus credere, cum illo enim Ogmundo nulla unquam interceſſerint inimicitia; Videtur itaque ad tempora Sveni Thorlevi filii, Vigfaſi ſucceſſoris referendum. Scriptor quidam anonymus, qui anno 1553 ſcripſit, hunc appellat Olavum Scribam, Iſlandiæ Qvaſtorem. Quod Regiorum leopus tunc fuerit monaſteria in Qyarta orientali occupare, vero est abſonum. Vid. *Danſke Magazin* 3 Bind, S. 339. Sed Hiſtoriam de anſeribus marinis, vulgo *Margias*, quibus Ogmundus ipſo feſto Paſchatos data opera inſidiari, eoſve occidere, vetuit, quod eſt dies vitæ, sed non mortis; mox autem eum caſu quodam aut vacæ laſcivientis interventu, reſibus implicati eſſent, capere permiſit, ad annum 1508 referet *EGILLIDES* in *Vita Ogmundi*.

(b) *Danſke Magazin* loc. cit. hæc & ſequentia uno anno anticipat.

culo sub hyemem in Islandiam revertitur, quæ inibi exacta, anno 1521 mane ætatis, aut quam primum occasio tulit, in Norvegiam transnavigavit, quam suo privatam Archiepiscopo invenit, nam Walckendorffius hac ætate Hafniam tendens, in Belgium delatus fuerat, indeque Romam profectus nunquam deinde in Norvegiam venit (a). Quo casu haud mediocriter percussus fuisse, probabile est, nam apud Christianum II, Clero alias minus faventem, ut seditionis Breidabotstadianæ, cædisque Regionum quæ ibidem anno 1509 perpetrata fuerat, auctor & causa diffamatus fuit, sed cum via ad metam perveniendi alia nulla patret, quam ejus implorare gratiam, hanc ingreditur, Hafniamque proficiscitur;

- (a) Et fallitur & fallit *JONAS EGILLI* (quem secutus est *JOH. OLAVIUS* in *Danske Magazin* Tom. 3. pag. 336) scribens Ægmundum per Divicam Regis concubinam muneribus delinunt Regi conciliatum fuisse, nam illa anno 1517 vita excessit, matri itaque ejus Sibiricæ, famosissimæ illi Daniæ Pandoræ, omnia illa adscribenda sunt, quæ illæ Regis concubinæ hic tribuit. Nec ut puto firmiori nititur fundamento, quod tradunt scriptores ad unum fere omnes, qui aliquid de Ægmundi peregrinatione literis mandarunt, quod bona summorum virorum venia dictum esse volo, scilicet quod ab Erico Walckendorffio Nidarosensi Archiepiscopo anno 1523 ordinatus & Holanæ diœceseos Inspector constitutus fuerit; Nam Walckendorffius anno 1521 in Majo iter Hafniam instituens, tempestatum vi, amisso navulo, scapha & nauclero, in Belgium delatus fuit, ut ipse in literis ad Senatam Danicam, datis Trajecti die Sancti Augustini Episcopi & Confessoris anno 1521 expresse profitetur, ex quo nunquam Nidarosiam aut in Norvegiam venit: Ægmundus autem videtur ex Islandia solvise circa confinia mensium Maji & Junii eodem anno, & in Norvegiam venisse sub initium Julii aut post, longe post Walckendorffii discessum. Hinc etiam Clerus Holanus in literis Electionis Jonæ Arii, & aliis de Inspectione diœceseos Holanæ Ægmundo mandata, eodem anno datis, allegat tantum auctoritatem Capituli Nidarosienfis, sed Episcopi literarum nullam prorsus mentionem facit, siquidem is tum temporis, seu a Mensè Majo anni 1521, ad annum 1523, in Norvegia nullus fuit. Et hæc, ut puto est propria veraque causa itineris ab Ægmundo in Daniam suscepti, nam si Archiepiscopus in Norvegia reperisset, qui ipsius electionem confirmare & consecrationem impertiri potuisset, haudquaquam tantum itineris & impensarum secisset ad conveniendum Regem, quem sibi scivit esse infensissimum; Oportet itaque Ægmundum sine ullius Nidarosienfis Archiepiscopi confirmatione a solo Christierno II. confirmatum & Skalborgensem Episcopum constitutum, & ab Olao Bergenfi, aut Höskulldo filio Höskulldi, Stafangrenfi Episcopo, consecratum fuisse, illi enim ipse Ægmundus in literis ad eum datis Hanabergæ in Norvegia anno 1534 *pro humanitate & officiis, præsertim Bergis die consecrationis, in se colatis*, magnas persolvit gratias. Vid. infra §. 7. pag. 528.

ciscitur; Sed anteqvam e Norvegia discederet, literas ad amicos quosdam, a Navarcho quodam, qui nondum anchoras solverat, perferendas dedit, quorum præcipui fuerunt, monasteriorum Abbates, & Prior S. rridensis. In Daniam vero ubi pervenit, per famosam illam Sibiritam, quæ omnia apud Regem potuit, muneribus (ingenti scilicet auri summa, & duabus tubis ex dentibus canis marini affabre factis) sibi devinctam, postquam Regi supplicem & prostratum se suaque omnia permiserat, fidissimamque in posterum obedientiam jure jurando promiserat, reconciliatus, Skalholtensis Episcopus constituitur, indeque per Norvegiam, ubi a Canonicis Nidarosiensibus, Holanæ diœceseos, quoad proprium non haberet Episcopum, Inspector factus, &, aut ab aliquo Daniæ, aut etiam quodam Norvegiæ Episcopo, Regis jussu, inauguratus. Anno 1522, in patriam reverfus est.

§. 5.

In Islandiam reduci Ogmundo rerum administrationem ab Holanis ordiri visum est, cuius diœceseos a morte Gottkalki, Episcopo orbæ, a Capitulo Nidarosienfi constitutus, fuit Inspector & Administrator; huic itaque Jonam Einari filium, virum pium & doctum præficere allaboravit, quod quo facilius efficere posset, eodem statim anno, antiquos omnes Officiarios & præfectos ab officiis removit, sed ex proprio lubitu, Abbatum & Cleri ingratis, novos substituit, quod cum Holanis maxime displiceret, quibus hoc etiam anno Capitulum Nidarosienfe, quemcumque vellent, Episcopum eligere, potestatem fecerat, ne sibi suisque rebus desidiose desissent, inconsulto Ogmundo, Jonam Arii filium eligunt, datisque ad Archiepiscopum, quem jam in Norvegia esse credebant, & Capitulum Nidarosienfe, literis, Ogmundum ejusque administrationem, multis gravibusque additis causis, omnino detestantur & recusant, quas perlatas, simulque Archiepiscopalem confirmationem & consecrationem adepturus, Jonas in Norvegiam anno 1523 transire instituit, sed tempestatibus aliisque incommodis impediti, nauæ in Islandia heynare coacti sunt, quod audiens Ogmundus, plus simplici vice per legatos & literas Jonam ex Islandia excedere prohibuit, quæ ille omnia par pari referens, aut aperte contempsit, aut variis artibus elusit.

§. 6.

Ogmundus itaque ira & minis plenus, armatorum cohorte stipatus, celerissimo itinere Jonam imprudentem oppreffurus Holar tendit, hic vero de hostium adventu certior factus, extemporanea fuga, ad nautas gente Germanos, in portu Kolbeinsaarofensi hyemantes, ægre evasit, qui paulo post a comœatu imparati, a quo illos Ogmundus prohibuit, navem solverunt. Quo factò, ne seigni otio tempus tereret, Clerum Holarum convocat, priorique electioni renunciare, alteri vero, qua, præeunte ipsius auctoritate, Jonas Einari eligebatur, subscribere omnes adiecit, duobus tantum, Nicolao Mælifellensi, tum temporis bonorum Cathedralium Dispensatore, & Thoma Erici, Pastore cathedrali, exceptis, qui nec vi nec precibus ad revocandum cogi potuerant. Hinc iudicio instituto, Jonam infamem & excommunicatum declaravit, Einaridemque ad causam coram Archiepiscopo agendam ablegat, quæ omnia, Arefornio causam obtinente, frustra fuerunt. Eo autem anno 1525 in patriam revertente, odia recruderunt, eoque processerunt, ut ex condicito uterque Thingvallis anno 1526 Comitiorum tempore, Ogmundus 1500, Jonas vero 900 armatorum circumdati & ad confiligendum parati comparent, & sine dubio infestis concurrissent signis, nisi Abbates aliisque melioris notæ viri semet interposuissent, quorum precibus ægre tandem datum est, ne universis viribus prælium iniretur; sed quoniam neuter victus videri vellet, victus autem habebatur, qui prælium detrectare visus fuisset, utrique tandem placuit, ut duello res committeretur, ad quod ex parte Ogmundi notissimæ virtutis vir Eysteinus Brandi filius; sed ex Arefornii parte Aelus quidam, itidem vir fortissimus, eliguntur (a), qui in utriusque

---

(a) Videntur mixta simul ac armata hæc capita Romanorum & Albanorum exemplum magis imitari voluisse, qui Horatorum & Curatorum virtuti rem controversam, quam gens alii imperare deberet, commiserunt, ut apud *LIVIVM* & *DIONYSIVM HALIC.* legere est, quam exemplum & mandatum Salvatoris, *Matth.* 20. v. 26. Huius Eysteini fortium factorum sæpius mentionem faciunt nostræ historiæ, qualia sunt quod 13 annos natus, Leonardum, Regium Præfectum & suum herum, reliquis satellitibus disfluentibus, contra Torfium de Klofa ipsius persecutorem, tandiu tantaque virtute solus tutatus fuerit, ut Torfio re infecta abeundum fuisset, nisi cum parte satellitum per posticum domus irrupisset. Hic etiam in incendio montis Heclæ, cum

que exercitus conspectu, ipsis Cal. Julii, in parva quadam insula, quam efficit amnis Oxaraa, diu acriterque pugnarunt, usquedum Eysteinus, dissectis Atli tegumentis, enses abiecit, laceratorumque viribus fidens hostem corripuit, pronumque humi stravit, quod etsi Holanis maxime displiceret, a prælio tamen hac vice destitutum est.

§. 7.

Postridie, qui fuit dies Visitationis Mariæ, templum Skalholtense, qua causa aut casu, incertum est, totum cum universis ornamentis conflagravit, solo Thorlaci loculo & ingenti deaurata pretiosaque tabula exceptis, quæ non sine miraculo incendium effugisse perhibentur, ad quem nuntium Præsul ter animo defecisse fertur, tandemque dixisse, quemadmodum a teneris ad hunc usque diem secunda usus fuerit fortuna, ita posthac adversam experturum fore, quod non omnino vaniloquium fuisse videtur; sed sibi restitutus, mox ad seriarum rerum curam conversus, tabernam seu domunculam, quæ prope templum Skalholtense sita est, & de Sancto Thorlaco denominatur, refici ornarique curavit, ita ut ibidem, quoad templum reædificaretur, sacris operari posset. Quo facto, in templi restorationem omnes animi corporisque vires intendit, materiam undiquaque & omnibus modis conquirens & empendicans, acqvisitamque magno conatu & sumtu advehens, adeo, ut antequam officio abiret, opus pæne ad umbilicum perductum esset; Nam præter varios acqviendi modos, quibus intra patriam usus est, nunc sub quadam juris specie exigendo, nunc rogando aut emendicando, ut pauperiores 5, 10 aut 15 ditiores vero 30, 40 aut 50 asseres, vel etiam tigna conferrent, onerariam cathedræ navim in Norvegiam ad lignandum misit, ibidem enim tum temporis villam cum adjacentibus sylvis cathedra possidebat, quæ communiter *Islandorum villa* audiebat, eandemque ad annum circiter 1556 retinuit, quo oneraria naufragio periiit, villa vero, nescio quo modo, abalienata est (a).

§. 8.

---

cum ipsius domicilium combustum & terræ motu disiectum esset, per medios ignes inter volitantia ignita saxa & cineres, uxorem ulnis portans & protegens, erupit & longum iter emensus est.

(a) Ipsam etiam Ögmundum in Norvegiam trajecisse, ex sequentibus patet:

Sempiterna

§. 8.

In longinqva illa de Biörni Thorleiffonii relictis opibus lite,
cum

Sempiterna salus & protectio sit semper vobiscum in Christo Jesu Domino nostro. Dilectæ vestræ fraternitati gratias agimus maximas, pro omni ea benevolentia, quam & domi vestræ, & Bergæ in die consecrationis nobis præstitistis. E Germania & ser in Thrandiænum, & huc Bergam profecti, difficillimum iter habuimus; Apud dilectissimum nostrum Dominum Archiepiscopum per quatuordecim dies commorati, ab eo perhonorifice tractati fuimus, qui Vestræ fraternitati mille sanctam noctem apprecatus est. Nos patentes literas in membrana exaratas ad vos transmittimus, quas ille & universus Regni Senatus, in bonum, ut puta, atque commodum Islandiæ & ejus incolarum, consignarunt; a Vestra fraternitate sollicitantes, ut vestrum sigillum & iisdem apponere non dedignemini. Peregrinis autem in variis locis hominibus, qui novam Religionem novamque legem illuc inferre cupiunt, consensum nostrum nullo modo addere volumus; Quæ vos non nisi pro maxime corruptis moribus reputamus, in mundi, carnis, & impuri Spiritus gaudium atque voluptatem; contra Dei voluntatem circa salutem hominum, inque summum eorum dolorem & incommodum: quorum emendatione a Deo omnipotentis, qui in totum orbem & misericordiam & potentiam exercet, expetimus! Plurima nobis Bergæ pariter ac in diœcesi Bergenensi non in melius, probo dolor! sed in deterius conversa esse videntur. Ne Vestra fraternitas respuat unum illum, quem transmittimus, Anglicanum, in votis habemus, vestræ benevolentie memoriam in posterum ad omne bonum apud vos servaturi. Sed quoniam ingens damnum experti sumus, tam in templi Cathedralis, omniumque ejus Campanarum & Clenodiorum incendio, quam trium navium onerariarum jactura, quarum una post alteram perit, & ingentem æris alieni summam exinde contraxerimus; æstivo tempore appropinquante reditum in patriam divina favente gratia & clementia, postquam ejusdem navigii affulsit occaso, sollicitè meditamur. Si autem Vestræ gratiæ farris aut polentæ copia fuerit, vos rogatos volumus, ut nostram, quoniam Bergas hoc tempore difficultas annonæ urgeat gravissima, hac in re necessitatem, nostramque navigium, quod in Insula Stor onerare proposuimus, re frumentaria sublevis. Quæ hisce literis omisimus a Tabellario nostro inaudire poteritis. Cum his paucis commendo Vos omnipotenti Deo nunc & in ævum. Scriptam Hanaberg Dominica infra Octava Epiphaniæ, anno salutis 1734.

Ex quibus concluditur (α) Ögmundum tum temporis nullam possedisse onerariam navim, sed conductitia usum esse. (β) Quod tres onerarias naves naufragio amisit. (γ) Quod hæc vice etiam in Germania fuerit, scilicet propria nave destitutus cum mercatoribus Hamburgensibus eo profectus fuerat, indeque Bergas delatus esse videtur. (δ) Quod Höskaldus Stafangrensis Episcopus eum aut sacris initiaverit, aut ad minimum adfuit fuerit. (ε) Quod Ögmundus onerariæ loco amisit non denuo sibi comparare voluerit. (ς) Sed difficile intellectu est, quod innuit se ser Thrandheimum,

cum Stephano & Biörno Godvini emori non potuit (a), Ogmundus antecessoris vestigia legens, multam a Stephano Biörni hæredibus irrogatam severissime exegit, cadaveris exhumationem minitans ni solveretur, nam Biornus anathemati innodatus obdormiverat, eoqve nomine prædia Hvammum in Hvammfveit, Asgardum, aliaqve, iis expressit, deinde etiam a parte Thorleiffonii tam constanter & fideliter stetit, ut licet Godvinidæ vidua, præter tot Christiani II. Edicta, quorum supra mentio facta est, ultimum tandem anno 1520 priora confirmans acceperit, nihilo secius Ogmundus anno 1522, cum in Norvegia esset, in gratiam Thorleiffonii a Senatoribus Regni, qui Osloæ & Bergæ erant, ut & a Capitulo Nidarosensi, contrarium elicitu erat, cujus valori & virtuti fidens, anno 1526 in publico Consistorio sententiam promulgavit, qua Godvinianis controversas hæc possessiones abjudicavit. Quod Torfius Godvini filius haud quaquam ferendum existimans, Friderico I. causam detulit, denuoque ejus, Christiani II. Edictis ad amussim consonans Rescriptum obtinuit, quod Episcopus pariter ac priora nihili æstimavit, qui non tantum anno 1529 prædium Stad in Adalvík aliaqve, quæ Thorleiffonius Johanni Kroko Civi Bergensi vendiderat, ab ejus hæredibus septingentis marcis argenti emit, sed alia etiam ab ipso Thorleiffonio, vili pleraqve pretio, accepit, quæ cum Godvinianis instar fudis in oculis essent, Johannes Eggertsonius Nobilis Norvegus & Equitum insigniis ornatus, qui paucos ante annos Islandiæ Præfecturam gesserat, Godvinidæ jam gener factus, Friderico I. retulit, Ogmundum prædia Vatnsford, Stad, Hvamm, Asgard, aliaqve injuste acquisita, in sui coheredumqve damnum detinere, ipsiusqve imploravit opem, ut ordinario juris processu instituto, eadem sibi restitui mandaret, qui datis ad Thorvardum Erlendi, australis & orientalis partium Nomophylacem, literis, litem ex legum præscripto dirimi iussit. Hic itaqve anno 1530 causam 24 optimæ notæ civibus dijudicandam commisit, qui utraqve parte audita

---

heimum, scil. hac vice, iter fecisse, & Archiepiscopum semel tantum invisisse. Tandemqve animam reformationem Religionis exolium prodit, de cujus progressu tum in Islandia, quam in diecesi Bergensi conquiritur.

(a) Vid. supra pag. 495. 497.

audita Præfulem abfolverunt, & pro Johanne, quafi Ogmundi & Antecessoris ejus Stephani nomina falso apud Regem detulerit (a), deprecatores extiterunt, illorumque precibus Præful reum concessit, qui coram judicio, ne illi aut Ecclesiæ unquam postea obniteretur, dextram dare necessum habuit.

§. 9.

Plusquam vatinianum quo se invicem Episcopi Ogmundus & Jonas proferebantur odium, Teito Thorleifi filio, hujus capitali hosti, illius amicitiam conciliavit, qui anno 1525 cum Teito fundorum commutationem fecit, quo Teitus Episcopo celebre prædium Biarnanes cum 16 adjacentibus villis, Præful autem illi Hvammum in Hvammsveit cum aliis 9 prædiolis tradidit, quo post seditionem Sveinstadensem, a Jona excommunicatus & in exilium actus, bonis omnibus, partim Regio fisco, partim proximis hæredibus adjudicatis, confugit, ibidemque prædia hæc uxori esse dotalia prætexens, sub Ogmundianæ potentie umbra delituit ad mortem usque, quæ anno 1537 incidit. Mortuo autem Teito timens Ogmundus ne Jonas aliquando dictas mutationes rescisum iret, & hæc Teitianæ prædiæ reliquias sibi vindicaturus foret, 12 Clericorum conciliabulum Husafelli congregari curavit, cui hujus permutationis justitiam, aut probavit, aut persuasit, conclusumque, quale optavit, obtinuit, ibidem etiam, ne ea possessionum Teiti pars, quæ hæredibus adjudicata fuerat, Jonæ loculos unquam ditatura foret, præcautus, Gudrunam quandam Gunnlaugi filiam, Teiti consobrinam, ipsius legitimam hæredem esse, communi hujus concilii sententia publice contestatum iuit. Moxque cum ejusdem marito Erico Gudmundi filio per intimum suum amicum, celeberrimum illum Davidem Gudmundi filium, de eadem parte levissimis conditionibus transegit, quas tamen nunquam implevit, Davidi autem ob navatam fideliter operam, quædam horum vendidit, quædam ipse retinuit.

§. 10.

(a) Periculum quod hic Johanni imminere videbatur, haudquaquam vile fuit, nam ut Episcoporum diffamator ex sententia *Juris Civilis* Tit. *Mannhelgi* cap. 25. exul & capite reus, & ex *Juris Ecclesiastici* præscripto, gravissimo Banno seu devotione plebendus erat. Conf. supra pag. 259.

§. IO.

Licet ad hæc usque tempora inter avaros, superbos & bellicosos hocse Præfules irreconciliabile vigerit odium, posthac tamen deservescere cœpit, nam anno 1529 Ogmundus Magnus Jonæ Episcopi filium sacris initiavit (a). Et anno 1530 Hufafelli in tractu Borgarfjord, præsentibus haud paucis Abbatibus, aliisque optimatibus convenerunt, & positus, ut videri voluerunt, odiis, in mutuam redierunt gratiam (b).

X x x 2

Inde

(a) *Universis ac singulis Sacro Sanctæ Mariæ Ecclesiæ Holensis filiis patentes literas visuris seu audituris Ogmundus Dei gratia Episcopus Skalbolenfis salutem in omnium Salvatore! Notum facimus per præsentis, quod anno Servatoris nostri 1529 Sabbato quatuor temporum in æstate, hoc est nonas Junii, in Ecclesiâ nostrâ Hvanneyre ordinavimus ad titulum Ecclesiæ Sanctæ Holensis, ad sacros ordines celebrantes dilectum nobis in Christo filium Dominum Magnum Johannem, quis ipse testavit se habere legitimam & plenariam dispensationem a Sanctâ sede, & cum in sacrum Presbyteratus gradum, cooperante nobis gratia Spiritus Sancti promovimus, quem alias statutis & distinctis anni temporibus, in sacros Diaconatus & Subdiaconatus ordines, cum cæteris inferioribus seu minoribus ordinavit Johannes eadem gratia Episcopus Holensis. Datum apud sedem nostram Skalbolensem die Lunæ proximo ante festum Hallvardi Martyris, Anno Domini 1532. Nostro sub secreto patentibus appenso.*

(b) Solemnem aliquam pacificationem inter Præfules initam fuisse docet sequens Documentum:

Nos Thorelfus Erici, Martinus Einaris, Arnas Arnoris Officialis, Brynjolfus Haldori, Arnas Jonæ, Freysteinnus Grimi, Thordus Olafi, Jonas Thorelfus, Vidrinnus Thorgilfi, Jonas Haldori, & Runolfus Blafii, diæceses Skalbolenfis sacerdotes omnibus probis hominibus votum facimus per has patentes, quod Nos die Mercurii proximo post festum Olafi prius, ana cum multis aliis bonis viris Clericis pariter ac Laicis, a nostro venerando Patre Domino Ogmundo Dei gratia Episcopo Skalbolenfi convocati fuimus, ad respondendum illis Ordinationis Ecclesiasticae literis, quas, de sanctâ Religione agentes, Illustrissimus Dominus noster & Princeps Rex Christianus in hanc regionem transiussit, ad quas unanimes voce tale positivum responsum dedimus, quale obsequata literæ, hac de re concinnata, secum serunt. Item secundo a nobis postulavit Episcopus, ut eas controversias & lites discernereamus, quæ inter ipsum & ipsius Fratrem Jonam Episcopum Holensem enata essent, & de valore pacificationis illius, quæ inter eos solemniter jure jurando facta fuerat, sententiam ferrenus. Illam itaque respicientes, omnibus numeris perfectam & legitimam recognovimus, nec ab ullo, non ab ipsis magis quam aliis, violandam; Ipsa autem contentum erat, neutri integrum esse quasquam in alterius diæcesi Holana cathedrâ Skalboleni bona & possessiones

Inde Ogmundus Præbendam Myrensem in quarta Occidentali sitam in Jonam ad dies vitæ sub certis contulit conditionibus, ut patet ex literis datis Thingvallis 1533 sed firmam & sinceram hanc non fuisse amicitiam, varia prodiderunt signa, parumque subinde absuit, quin ignis in favilla latens in apertum prorumperet incendium. Hinc perparum absuit, quin Ogmundus Ejsolfum Enari filium, Jonæ Episcopi generum, anno 1539 excommunicaret, ut patet ex formulari, quod in Carpophylacio Curie Skalholtensis adservatur. Causabatur autem Ogmundus Ejsolfum confcium & consiliarium fuisse fratri suo Erlendo, qui Episcopo, ut coram Archiepiscopi tribunali compareret, diem dixerat, qui turbo in Synodo Olafsvallensi eodem anno habita, sedatus fuit. Hinc etiam manavit, quod Conciliabulum ab Ogmundo Husafelli anno 1538 convo-

---

possiones occupasse, nempe Kalmanstungam in Borgarfiorde & Myrar in Dirafiorde, quæ prædia jam dudum Curie Skalholtinæ adjudicata fuerunt, quæ in re prædicti viri tenere adeo sese gessisse nobis videntur, ut tale quid contra jus Canonicum & Sanctæ Curie privilegia antea unquam perpetratum fuisset, auditum non sit. Advocata itaque gratia Spiritus Sancti & re ita cognita & annuadversa, prædictos Sacerdotes (Ericum Pauli & Jonam Olafi) excommunicationis penam, & proscriptionem ecclesiasticam promeruisse, & penitentias ab Episcopo præscriptas & absolutionem accipere, nec amplius prædicta prædia in sua potestate retinere, debere, pleno judicio judicavimus; omnes enim illas sententias, quas tam de Templis & Clericis, quam de dictis prædiis pronuntari curavit Præsul, pleni valoris & legitimas esse in omnibus clausulis & articulis, nec ab illo, nisi Sanctissimi nostri Patris Papæ Legatus auctoritate sua interveniret, irritas faciendas censuimus. Quapropter memoratos fundos Kalmanstungam & Myrar perpetuam Curie Skalholtinæ peculium & esse & fuisse decrevimus; Et Episcopo integrum esse eos in suam potestatem assumere, & cuiuscunque placuerit, sive Clerico sive Laico, tradere, aut tradenda curare. Nec minus omnes Templorum possessiones intra diœcesin Skalholtinam solius Sanctæ Curie Skalholtensis Antistitis jurisdictioni adjudicavimus. Itemque omnes omnium legum & judiciorum contemtores, inter quos Erlendum Emoris, sive intra, sive extra templum comprehendi possunt, ad absolutionem & penitentias suscipiendas, impune adigendos esse, unanimum consensu conclusimus. Item omnia judicia, in aliis tribubus, de iis, qui templorum intra hanc diœcesin possessiones retineat, pronuntiatæ, irrita & penitus rejicienda esse decrevimus. Item Episcopis, ut spirituales in Lomino fraternitatem, iurejurando inter illos nitam, servent, & unus in alterius diœcesi, prout necessitas postulat, sanctam Religionem adjuvet, consulimus & svademus, hanc nobiscum sententiam approbavit &c.

Hanc Pacificationem, scilicet ejus in hoc documento mentio fit, inter Episcopos Husafelli anno 1530 in magnatum conventu factam fuisse, eique interfuisse Narfium Abbatem Helgatalensem, scriptum reliquit Vir doctiss. A. MAGNÆUS.

convocatum, omnes illas sententias & judicia, quæ in aliis provinciis de Præbendis Ecclesiæ Skalholtensis pronuntiata fuerint, irrita esse proclamavit, quæ non obscure pungunt Jonam Holanorum Episcopum, sed ne is eo offenderetur, aut pro pacis violatione haberet, addunt initam quondam inter Episcopos amicitiam nibilo minus firmam esse debere.

§. II.

Ecclesiæ commodis & ditationi haud fecus quam antecessores invigilavit; nam 1) a Presbytero quodam Helgo Jonæ filio prædium Hvammum in Nordurárdal cum villulis Giestadis & Sandalstunga acceptum, Præbendam Ecclesiasticam fecit. 2) Idem etiam Hvammum in Hvamnsveit, quem hæredibus Teiti Thorleifsonii abstulit. 3) Stadarholum; quæ constitutio ætatem non tulit, nam paulo post Biornus, Jonæ Arii filius, hocce prædium sibi vindicavit (a). 4) Prædiolum Eingland templo Melensi acquisivit. Insulam Thormodskier cum particula fundi Alftanesensis templo ibidem constituto adjecit, & forte alia quæ ad nostram non pervenere notitiam. Unum præterea existat ejus factum haud pœnitendum, & forte omnium ejus gestorum nobilissimum, quo publicæ necessitati egregie subvenit, nam grassante tum per Islandiam morbo paralytico, Chirurgo cuidam, natione Germano, nomine Lazaro Matthæi filio, qui hic circa annum 1528 uxorem duxerat, prædium Skaney 300 (vel amplius) joachimicis æstimandum, ea conditione dedit, ut centum pauperibus, qui impensas renumerando non essent, gratis medicinam faciat, qui conditione accepta, quinquaginta tales sanitati restituit (b). Reliqua ejus acta aut minoris sunt momenti, aut privato magis commodo quam publicæ utilitati aut emolumento inserviunt.

X x x 3

§. 12.

(a) Vid. supra pag. 324.

(b) Morbus de quo jam loquimur, antiquis *sárasötr*, qualis fuerit, non convenit inter medicorum filios; Quidam volunt fuisse lepram, quidam luem inguinarum, quidam vero paralyticos speciem. Lepram non fuisse inde conjici potest, quod illa antiquitus *likþrá* vocata fuit, sed non *sárasötr*; taceo, quod hoc modo ægroti conjugium iniierunt, sed quis cum leproso conjugium contrahet? Qui hocce nomine luem inguinarum

§. 12.

Omnes hujus viri acquisitiones, emtiones, permutationes, venditiones, donationes & raptiones enumerare, non tantum otio abundantis, sed etiam tædiosum valde foret; Cognatis enim & famulis, aliisque qui ipsi placebant, tot prædia & villas, ut eorum pretia circiter 3000 joachimicorum valorem, æqvarent, donasse perhibetur, quorum præterea ingentem numerum Regio sisco reliquit: unam tantum ejus donationem, ut inde conspiciatur viri ingenium, temperare mihi non possum, quin referam: In visitatione quædam Ecclesiarum, villam Storakropp in provincia Borgarfjord adeptans, audivit quendam famulorum dicentem, amœnam esse hæc villam, cui statim respondit, an eam possidere vellet? quod cum ille affirmaret, iterum regessit: Eam itaque posside, cum tamen nec ipse eam possideret, nec sciret quisnam ejus esset possessor; Integro autem anno præterlapso cum proprius villæ dominus ipsum adiret, & submissè rogaret: Num verum esset, quod fando ad aures suas pervenerit, quod Episcopali ipsius gratiæ placuerit patrimonium suum sibi ablatum famulo suo donare? aspera voce & minitabundus respondit, an id ei displiceret? quod cum ille supplex pernegaret, sed se suaque omnia ipsius gratiæ submittere, mitigatus placide respondit: Vestrum itaque erit prædium Garpsdalur! quo ille audito, lætus & devotissime gratias agens discessit. Et quemadmodum in emendo, vendendo, donando, & acquirendo inconstans fuit, nam horum nullum finem fecit; ita etiam in quotidiana conversatione, nam ad minimum non modo delictum, sed nutum etiam & verbum, quod ei minus placuit, ira ex-candescens,

---

nariam notari propugnant, ajunt ejus mentionem dudum factam esse, tam in exoticis quam indigenis documentis; Vid. *Compend. Annal. BARONII* ad annum 565 ubi inguinaria lues in Liguria orta dicitur, totam Italiam corripuisse, & mox reliquas regiones boreales: Et *Vitam Thorlaci Thorballi filii* qui anno 1197 obiit; inter cuius miracula numeratur sanatio mulieris ejusdem ex tali morbo laborantis: Eademque antiquos contra morbum *sûrasött* adhibuisse remedia, quibus hodie lues venerea sanatur. Nostra parum refert, qualis fuerit; *pavalyfin* autem ideo vocamus, quia talis morbus antiquitus quom hodie crebrior fuisse perhibetur, id autem haud tacendum puto, quod a fide dignis & veracibus viris accepti, qualis tandem morbus *sûrasött* fuerit, eundem cum usu Tabaci in Islandia, præsertim ejus rinatione, seu mitigatione, qua Rustici frequenter utebantur, ita evanuisse, ac solum nomen tantum superit, idque tantum in antiquis scriptis.

candescens, probrosis & ipso plane indignis verbis famulos & dissentientes proscidit, sæpeque criminibus arreptos verberibus multavit, aut etiam pedibus conculcavit, semper se ita gerens, acsi ipsi omnia in omnes licerent.

§. 13.

Literis quidem in adolescentia aliqualem operam dedisse videtur, sed ad maturam perveniens ætatem, rei nauticæ & mercaturæ exercitio se mancipavit, senior vero factus, partim aliis immerfus curis & temporis angustia exclusus, partim oculorum dolore impeditus est, nam diu lippus, deinde luscus, tandem etiam cæcus factus est, ut parum operæ illis impendere potuisse videatur; doctos tamen viros amavit, eosque libenter secum habuit. Exstant ejus Monita Pastoralia, seu Epistola ad omnes dioceseos incolas, scripta anno 1540 paulo antequam officio abiret, quæ, cum facinorosis, homicidis, propriarum uxorum desertoribus, alienarum raptoribus ejusdemque farris peccatoribus omnem conversationem interdixit, sabbati autem profanatoribus a Præposito Provinciæ ut absolutionem petant injunxit (a), ut & aliud de nova ordinatione Ecclesiastica scriptum de quo mox plura addemus. Et ut erat insensissimus Lutheranæ doctrinæ hostis, ita etiam contra Lutherum scriptum quoddam edidit, quod rebus & argumentorum ponderibus leve vileque, sed sesquipedalibus verbis refertum fuisse perhibetur. Desidiæ aut incuriæ crimini minime succumbens, officio strenue incubuit, adeo ut cæcus & in decrepita ætate ecclesias visitaret, rei pecuniariæ ita intentus, ut etiam Denarium Petri sollicitè conquireret; sed ambitiosus pariter ac avarus, ex omnibus fucum quendam honoris & lucrum quærens, justitiæ oblitus, plurima amicorum precibus & pecuniæ concessit; Hinc ipso ad gubernaculum Ecclesiæ sedente, plurima scelera & enormia peccata perpetrata sunt, quæ, si non impune dimissa, tamen pecuniæ aut amicitia intervenitu condonata fuerunt, quod, ut alia taceamus, satis probant exempla Thorvardi cujusdam, qui anno 1526 Vigfusum Thorbiorni, sacerdotali ornatum officio, occidit, quem Ogmundus 240 joachimicorum intervenitu absolvit. Et Gislavi Ejulfi filii, qui duabus suis fororibus

---

(1) Vid. ad finem Capituli Litr. A.

bus stuprum intulerat, quem clanculum ex patria emisit, sorores vero secum diu belle habitas splendide tandem maritalavit (a). An unquam Islandiæ Præfecturam gesserit, quam ei plerique Historiæ aut Annalium scriptores tribuunt, alibi disquisivimus (b).

§. 14.

Cum Olao Engelberti filio, Nidarosiensi Archiepiscopo, Christi-
ani III. hoste insensibilissimo & perduellionis reo, illicitum ei intercessisse
literarum commercium inde colligi potest, quod anno 1534 onerariam
Cathedræ navim in Norvegiam misit, inque ea Gislurum Einari filium,
qui arcanorum omnium conscius literas citro retroque ferret & negotia
expediret. Hic in Norvegiam translatus ab Eskildo Bilde, Regio in
Norvegia Præfecto, Bergis tum temporis residente, & de tali inter-
trata hæcæ capita literarum commercio admonito, aut aliquid subo-
lente, una cum Navarcho Ejulfo Kolgrimi filio, viro fortissimo & Og-
mundi fidiſſimo aſſecla captus, & in carcerem conſectus fuit, ſed licet
Præfectus nulli parceret indiſtriæ & labori, omnemque moveret lapi-
dem, tam in captivorum exacta & ſecreta examinatione, quorum non
tantum veſtes diſcuti, ſed etiam calceos diſſui juſſit, quam ſarcinarum
omnium accuratiſſima ſerutatione, Giſluri tamen fide & ſolertia factum
eſt, ut tam anxie quaſitæ & deſideratæ literæ inveniri non poſſent,
unde Giſlurum poſtea amicis dicere ſolitum ferunt, magna ſua & Ejuſſi
fortuna id acciditſſe, nam ſi inventæ fuiſſent literæ, quas ab Archiepi-
ſcopo ad Ogmundum ferebant, de vita eorum procul dubio actum fu-
iſſe. Sed Mag. Gebleri, primi Bergeniſum Evangelici Epifcopi inter-
ceſſione, poſt triduanam arctiſſimam cuſtodiam dimiſſi, in patriam re-
verſi ſunt. Hic eſt ille Giſlurus Einari filius, qui Ogmundo tandem in
officio ſucceſſit, Ejuſſus vero, aut hoc, aut ſequenti anno ſibi ipſi vi-
tam incautus eripuit; nam in viſitatione eccleſiarum Borgfiordenſium,
herum ſtipans, & ut decebat Epifcopi ſatellitum primipiium, qui ad
minimum 12 erant, perfectæ indutus armatura equitaret, cumque eſſet
natura

(a) Vid. ſupra pag. 338. Litr. ZZ. & infra Period. 5. Sect. 3. cap. 3.

(b) Vid. ſupra pag. 265.

natura pugnax & petulans, tum etiam ebrius hastam, vel joco, vel serio, nunc huic nunc illi intentans, tandem eandem incautius vibrando, semet transfixit.

§. 15.

Senex factus cum Regiis Præfectis Merwitzio & Myndenfi graves habuit controversias, quæ famosissimæ laniæ Skalholtensis anno 1539 causa fuerunt, in qua Myndenfi cum 9 affectis misere periit; multa quidem improbus hinc homuncio per integrum duodecennium, quo Bellastadis ut Regiorum Præfectorum Procurator præfuerat, superbe, avare & crudeliter gesserat, quæ omnia incolæ, talibus non omnino infveti, & Regiam venerantes auctoritatem, non minus patienter tulerunt quam prudenter dissimularunt. Tandem vero 1539 ipsissimo Pentecostes festo, cœnobium Videyense omnibus improvisus invadit, domesticisque male mulctatis, in suam redegit potestatem, cujus facti ab eo in Comitibus universalibus coram optimatibus exigens rationem Præful, Regium, si quod habeat, mandatum ut promat, postulans, probra tantum & maledicta reportavit, quæ Præful in flore ætatis, & animi corporisque valens viribus, impune non tulisset, hac vice autem cæcus & debilis humaniter dissimulare necessum habuit. Paucis autem elapsis hebdomadibus, Dietericus hoc successu animatus, reliqua cœnobia, Kirkiubajense & Thyckvabajense, in Quadrante orientali sita, occupare festinans, cum ad tractum Laugardæleniem ventum esset, quasi satis circumactus, quod iter ingrediens nunquam cogitaverat, Skalholtum cursum vertit, ubi commode satis exceptus est & tractatus, eodem ut antea modo, cum de auctoritate qua inductus hæc faciat? rogaretur, respondit, & non contentus Præfulem semel nefandis verbis & dieteriis proscidisse, postea bis aut ter in ipsius conclavi, genio eodem modo indulsurus, irrupit, inter alia jactans, se cum 7 tantum affectis universam Islandiam subjugaturum, & licet ab Episcopo viaticum & quæcunqve opus habeat gratis promittente, amice moneretur, ut se quam primum inde conferret, se enim debilem senem & cæcum, si quid dissidii inter suos ipsiusque fate'lites oritur, seditionem aut cædes impedire non posse, id secure contemnens, & computationi semet dedens, genio strenue indulsit, in tertium diem ibidem hærens. Interea Jonas Hedini, Pastor Hrunensis,

& hac tempestate cathedræ Dispensator, si non plane infcio aut prohibente, haud tamen iubente Episcopo, rusticos quosdam, audacia & robore pollentes convocari curat, beneque potos, quid factu opus sit, monet, qui confestim, ut iussi erant, cœnaculum, in quo Dietericus cum suis potavit, effringunt, tandemque post longam fatis velitationem eum cum 7 affeclis contrucidant, duos autem fatellitum, qui cum ipso Skalholtum non venerant, in insidias pellectos pariter obruncant, tandemque, ne quid ignominie deesset, omnes, una cum eqvis, ephippiis clitellis & sarcinis in fovea quadam terra obruunt. Præsul autem facinoris invidiam leniturus, per Jonam Björni filium, Erlendi Nomophylacis vicarium, eodem autumno Magnatum conventum haberi impetrat, in quo de cæde Myndensis & assecularum disquisitione instituta tandem concluditur, jure cæsum videri 1) Quia Episcopo 240 marcas Lubecenses aureæ argenteæque monetæ surripuisset. 2) Quod non modo aliis multa, sed etiam Episcopo, ejusque amicis, 4 boves faginosos furto abstulisset. 3) Arvum Grundavicense, quod templo Skalholtensi proprium sit, ad extruendum ibidem domos, Præsule invito, effodere & lædere iussisset. 4) Sex prædia Episcopi in suam redegisset potestatem. 5) Præsulem nefandis probris & maledictis proscidisset (a). Nihilo minus Claudius de Mervitzen Regi scripsit, Myndensem cum suis infontem Ogmundi iussu occisum fuisse, qui hac de re cum Episcopo anno sequente per literas graviter exposulans, illum, ut publice in Comitibus universalibus coram Ario Nomophylace universoque judicum confesso, interposito jure jurando, ullum unquam, nedum Dietericum Myndensem, suo iussu aut consilio, interfectum fuisse, pernegaret, adegit, quo factu a iudicum confesso ut infons & omni culpa vacuus absolvitur, Mervitzius vero ut mendax & delator infamia notatur (b).

§. 16.

Lutheranam doctrinam adeo execratus est (c), ut etiam contra eandem libellum scripsisse perhibeatur, quem nobis videre non contigit,

(a) Vid. supra pag. 283. & ad finem hujus Capituli Lit. C.

(b) Vid. supra pag. 282.

(c) Vid. supra §. 7. pag. 523.

contigit, quæ tamen nihilo fecius in ipsius domo & familia radices primo figere, indeque pullulare cœpit; Primus eandem publice professus est; ipsi amicissimus *Jonas Einari* filius, vir doctus & pius, quem Holanis Episcopus obtrudere voluerat, sed repulsam passus, primum ad templum Cathedrale, quod Skalholti est, Pastorem constituerat. Hic in festo Purificationis Mariæ, cum de invocatione & intercessione Beatæ Virginis aliorumque Sanctorum concionandum esset, omnesque horum commendationem a viro docto & eloquente expectarent, ipse sua frustrati, ab ipso, contra eorundem invocationem, non minus vehementem, quam luculentam orationem audiverunt. Episcopo autem ira æstuanti, seque acrius objurganti in os dicere ausus est, multa in doctrinam catholicam irrepsisse, quæ cum verbo Dei non concordent, ex. gr. Papam clericos conjugio prohibere, Paulum autem dicere *Episcopum oportere unius uxoris maritum esse*, qua objectione Præfulem ita ad incitas redegit, ut quid oggereret, non haberet aliud quam *Paulum fuisse Doctorem Gentium non vero nostrum*, Jonam vero, quem hæreseos reum aut suspectum secum diutius habere noluit, nec, ut quondam sibi amicissimum, penitus ejicere & falsæ doctrinæ reum agere voluit, paulo post a cathedrali templo remotum, Oddensi præposuit. Factum hoc esse aut anno 1530 aut etiam prius, inde concluditur, quod Jonas eodem anno in Actis publicis Oddensis Pastor insignitur (a).

§. 17.

Eadem tempestate, aut paulo post, in Episcopi familia degebant viri quidam literati & purioris doctrinæ clandestini cultores, seu Crypto-Lutherani, cum eandem publice profiteri non auderent; quorum primus fuit *Gissurus Einari* filius, Episcopi alumnus & famulus, qui ipsius impensis apud externos, & tandem Wittebergæ literis operam dederat, purioremque doctrinam ab ipsius Lutheri ore imberat, quem ideo Præful ab exteris revertentem ejecit, sed paulo post, ingenio, & dexteri-

Y y 2

tate

(a) Quin & vero non est dissimile Jonam Einari hanc præbendam a Capitulo Nidrosiensis anno 1525 presentem accepisse, quod quidam antiquiores, Jona Aresonio ei patrocinante, factum esse asserunt.

tate viri opus habens, revocavit (a). Alter erat *Gislaus Jone*, quem Ogmundus deinde Pastorem fecit Cathedralē, huic aliquando in angulo quodam templi, *Luce Evangelium* ex versione Lutheri legenti, improvisus supervenit Præsul, librumque a timido & expromere nolenti, non sine verborum contumeliis extortum evolvit, & ut inspexerat, Lutheri hæresin continere dixit, quamque longissime potuit in lutulentam plateam projecit (b). Tertius fuit *Oddus Ejułfi* filius, vir probus & pius, Episcopi promus condus, qui proprium & ab aliis remotum habuit conclavē (c). Quibus tandem accessit ingens partium augmentum *Oddus Gotškalki* filius, vir apprimē doctus, & a re libraria, præsertim Lutheri scriptis, bene instructus (d). Hi, inter quos morum & studiorum similitudo amicitiam facile conjunxerat, conjugatis operis in ædibus Oddi Ejułfiani, horis nocturnis, & quotiescunqve vacavit, in sacre scripturæ lectione & doctrinæ cælestis vero intellectu femet exercebant & mutuo confirmabant, sacrisque colloquiis invicem exædificabant, usquedum Oddus Gotškalki majora aufurus, Jus Canonicum & Episcoporum Constitutiones exscripturo, calore opus esse, causans, in bovili lacunar cellulamque fieri curavit, in qua *Novum Domini nostri Jesu Christi Testamentum* in sermonem Islandicum transferre aggressus est, ibidemque *Matthæi Evangelium* expofuit, qua occasione dixisse fertur; Salvatori in mundum venienti

---

(a) *Gissurus Einari* fuit Ogmundi tandem in Episcopatu successor ab anno 1540, ad annum 1548.

(b) *Gislaus, Jone*; Einaridæ, de quo in §. proximo egimus, in Pastoratu Cathedrali successor, deinde autem Pastor Selardalensis, & tandem ab anno 1558 ad annum 1587 Skallholtenfis Episcopus fuit. Liber autem quem legebat, non fuit *Novum Testamentum* Latinum, ut quidam volunt; Pontificii enim non ab ejus læsione arcant laicos, ne dum Clericos, sed N. T. a Luthero Germanice verum.

(c) *Oddus Ejułfi* filius fuit Magni Episcopi ex sorore nepos, ejus Ejułfi, dicti Mokoll filius, de quo cap. 8. §. 2. egimus, sed frater *Gislaus*, qui duabus suis foronibus stuprum intulit, cujus in hoc Cap. §. 13. mentionem fecimus.

(d) *Oddus Gotškalki*, dictus communiter *Oddus Norvegus*, quia in Norvegia educatus fuerat, ibique scholam Bergensem junior frequentaverat, patrem habuit *Gotškalkum* Episcopum Holensem, *crudslem* communiter vocatum. De his, præsertim *Oddo* & *Gissuro*, vide Perillustr. Sælandiæ Episcopi, Domini *LUDOV. HARBOE Hist. Reform. in Islandia* Part. I. §. 4. & alibi, ut & infra Period. 5. Sect. 2. cap. 3. Sect. 3. cap. 1. 3.

enti non aliud patuisse diverforium quam stabulum aut bovine, neque sibi sanctissimam ejus nativitatis & vitæ historiam exponenti, aliud conclave tutum esse, aut concedi, quam bovine, tandem chartæ defectu, ulterius progredi impeditus, Episcopi auxilium imploravit, qui, quam primum illum antiqua Ecclesiæ jura & Constitutiones, quarum quasdam schedulas Oddus ipsi, aliisque eum visitantibus, monstravit, exscribere percepit, sat papyri ei suppeditavit.

§. 18.

Circa annum 1535 Ogmundus oculorum usum penitus amisit, adeo, ut officio postea impar esset, quapropter primo Sigismundum fororis suæ Asdisæ & Ejolsi Jonæi filium, Pastorem Hytdalensem, clero Skalholtensi eligendum proposuit, qui anno 1536 ad exteros abiit, & ab Olao Engelberti Nidarosienfi Archiepiscopo anno 1537 ordinatus, paulo post in Norvegia obiit. Quo casu Ogmundus magnopere perculsus anno 1539 Gisslurum Einari eidem surrogari curavit, cujus litteræ ad Regem Christianum III. commendatoriæ sub Ogmundi & totius Islandiæ meridionalis, tam Ecclesiastici quam Politici Status, nomine, in quibus Ogmundus post obedientiæ promissionem & Ordinationis Ecclesiasticæ acceptationem queritur Claudium de Merwitz paulo post ejus in Islandiam adventum anno 1539 (a) monasterium Videyense vi occupasse, miseros autem incolas captos in vincula conjecisse. Repugnare autem tam legi divinæ, quam naturali & civili, monasteria & eorum bona aliis in rapinam concedere, quod de tam pio & justo Rege ne dici quidem oporteat; Si autem Rex monasterium illud desideret, se illud lubenter concedere, ut Quæstor Regius non solum monasterium, sed & omnia templi Skalholtensis cathedralis bona accipiat, & reddituum rationem reddat, se ipsum miserum & cæcum senem nihil magis desiderare, quam officium deponere, & humillime rogare, velit Serenitas Regia ipsi

Y y 3

monasterium

(a) Ita Ogmundus, aut Gisslurus propria manu scripsit, litteras regias de monasterio Videyensi sisco Regio inferendo, fuisse de dato 1536, et interpolatas fuisse, ita ut Didericus de Minden pro numero anni eraso, solito sibi scribendi modo, annum 1538 substituerit, quod ipse Gisslurus coram tribunali fore generalis confessus est. Vid. supra pag. 286.

monasterium Videyense in dies vitæ concedere, & ut omnia mandata regia & religio observetur; omnes subscriptos simul rogare, ne quis alienigena, sed Reverendus Dominus Gissurus Einari, Antistes illorum confirmetur, ut verbum Dei & S. Evangelium apud illos promoveatur, cum laudatus Gissurus verbum Dei impense amet. Tandem, ut Regis animum demulceant, uterque diœceseos Status 8 piscium lastas offerunt, simulque rogant, ut privilegiis & jure S. Olai sese frui sinat (a). Præterea ipse Gissurus propriis suis commendatiis litteris & testimonio præmuniit, datis Skalholti Cal. Julii eodem anno (b), quibus ille commendationibus confusus, eodem anno ad externos abiit, sed Hamburgum delatus a nautis illinc ex Islandia supervenientibus audit Myndenssem Skalholti cæsum esse, quo nuntio non leviter commotus Daniam intrare non sustinuit, donec a Rege, interposita fide publica, id ei permitteretur, ea autem accepta, Havniam petiit, & semet Regi stitit, cumque a Professoribus Facultatis Theologicæ examinatus officio non indignus censeretur, a Rege Diœceseos Skalholtinæ Episcopus die lunæ post Dominicam judica ea conditione constituitur, ut Evangelium secundum Ordinationis Ecclesiæ Danicæ tenorem doceat, post a D. Petro Palladio Siællandorum tum temporis Episcopo ordinatus, eodem anno edicta quædam & Rescripta regia secum ferens in patriam reversus est.

§. 19.

-
- (a) Literas istas in extenso priorem hujus Diplomatis partem vid. in *HARBOE Afhandling* loc. cit. pag. 244. posteriorem infra ad finem Cap. Lit. D.
- (b) Vide S. Ven. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island*, in *Kjöbenhavnste Selskabs skrifter* Tom. 5. pag. 236. Præcipua causa propter quam Ögmundus successorem tantopere expetebat, videtur fuisse timor, ne Rex pius & Ecclesiæ commodis invigilans, sed Lutheranae religioni addictissimus, quem plus simplici vice offenderat, sua ex valetudine adversa occasionem capiens, peregrinum Episcopum Lutheranae religionis sectatorem, se vivo, diœcesi Skalholtinæ præponeret, quod præventurus, tam litteris ad Regem datis dicit Gissurum (præter alia encomia) esse indigenam, patriæ legum consuetudinum & lingvæ gnarum; quam illis, quæ ejus, & totius Islandiæ meridionalis nomine scriptæ sunt, in quibus Gissurum laudat, tanquam speciale verbi divini & Evangelii amatorem, sed & litteris ad clerum Skalholtinum anno sequente datis, id eo sensu repetit, ut innuat, si hunc ob Lutheranae religionis suspensionem recusent, habituros fore extraneum quendam eadem heresi infectum, patriæ leges & consuetudines, quibus innutriti sunt, parum curaturum.

§. 19.

Anno 1538 Ogmundus Regis edictum datum Hafniæ anno 1537 die secunda Septembris (qva die, ut habet subscriptio, publice ordinati fuerunt diœcesium Superintendentes) de nova ordinatione Ecclesiastica, per univërfa regna & provincias introducenda, ut & ejusdem de officio rite obeundo monitorias literas accepisse, iisdemque qualitercunqve eodem anno respondisse videtur, ut ex concluso Conciliabuli Hulafellensis (a) concludi potest, sed qvale id responsum fuerit, nos latet, Regi id non omnino placuisse, valde est verisimile, cui accessit cædes Myndensis, qvem cum suis anno 1539 jussu & consilio Episcopi infontem misere trucidatum fuisse Mervitzius Regi perscripserat, qvòd Regem ita commoverat, ut armata manu de fontibus pœnam fumere statuerit, ni supplex Hamburgensium deprecatio intervenisset (b), Sed nihilo fecius Rex Præfulem ejus rei per literas graviter postulavit, eoqve non levem illi incussit timorem, audierit enim qvid cum aliis Regni Episcopis, Regis iram promeritis, ante qvadrimum factum erat, qvantiqve Olao Nidarosiæ Archiepiscopo cædes Vicentii Lunge steterat. Gissurum itaqve virum acris ingenii, Regis & Magnatum gratia florentem, tam cito magnopere irritare non duxit conducibile, licet ipsi ob religionem Reformataam, qvam non jam ut antea clam habuit, sed palam profitebatur, insensissimus esset. Multo minus Regis voluntati & edictis de nova Ordinatione, reformataqve religione introducenda, aperte audebat resistere, licet eandem cane pejus & angve oderit; serviendum itaqve tempori & meliorem expectandam esse occasionem ratus, Gissuro ex mandati Regii præscripto, sedem Episcopalem cum suis bonis tradidit, sed perinvitus & sublesta fide omnia gerens, nam fundorum & bonorum cathedralium, qvorum non pauca abalienaverat, nullum solvit pretium, templi cimelia & pretiosa qvædam sibi retinuit, sed ne ullam (ut videri voluit) conqverendi de se causam successori daret, edito ad omnes diœceseos incolas scripto, qvòd Skalholti 14 Cal. Junii datum est, publice testatur, Gissurum esse genuinum & proprium diœceseos Skalholtinæ Episcopum, cui se eandem cum omnibus

(a) Vid. supra pag. 531.

(b) Vid. supra pag. 282.

nibus ad eam pertinentibus tradidisse & penitus resignasse profitetur (a), quo facto, se, suaque omnia, Haukadalum contulit. Appropinquante etiam comitiorum tempore, Thingvallas semet contulit, quo magna & præcipua cleri pars ex solito more confluerat, cui publice prælegi curat 1) Supplices illas priori anno ad Regem perscriptas literas. 2) Testimonia Professorum Hafniensis Academiæ Gissuro data. 3) Regiæ Majestatis Diploma, quo ipse Gissurus Ogmundo substituitur, & proprius Ecclesiæ Skalholtinæ Episcopus proclamatur, ea conditione, ut Evangelium pure & sincere secundum Ordinationis Ecclesiasticæ præscriptum prædicari curet. 4) Sui ipsius antememoratas resignationis literas, quibus sibi officium abdicat, Gissuro autem universam diœcesin cathedramque cum omnibus ad eam pertinentibus tradit, Ogmundoque præeunte, Gissurum universus Clerus & Erlendus Nomophylax ipsiusque jurisdictioni subditi laici, ut diœceseos verum Episcopum sine ulla de Ordinatione exceptione aut contradicitione accipere, eique obedientiam præstare, promittunt. Quæ omnia ex Ogmundi nutu & voluntate facta sunt, ut testantur codicilli in rei testimonium conscripti die Lunæ ante Petri & Pauli anno 1540 in quorum initio vocatur *venerandus in Deo Dominus Ogmundus Dei gratia diœceseos Skalholtinæ Episcopus*, Gissurus autem vocatur *Honoratus vir, qui Superintendentem diœceseos se fert*.

§. 20.

Sed paulo post sententia Arii Nomophylacis a cæde Myndensis liberatus, & Mervitzio infamia notato, quod factum est die Mercurii post Petri & Pauli, Ogmundus personam exuere cœpit, & clanculum ad infensissimum sibi alias Jonam Aræsonium literas dedit, in quibus post querelas de mutatæ religionis statu & cimeliorum templi Cathedralis profanatione, consilium suum aperit de concilio nationali Torfastadis habendo, cum principiis obstare expediat ne infanda ista vires nimias fumant (b), at Gissurus, quid rei esset, subolens, literas amicis misit, quibus auxilium contra has machinationes rogavit, esse enim

(a) Vid. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island in Kiøbenhavnste Selskabs skrifter* Tom. 5. pag. 242.

(b) Vid. ad finem Capituli Litr. E.

enim Ogmundo decretum dicecesin Skalholtinam in Aræsonium transferre, & regiam Ordinationem ac mandata abolere (a). Sed concilium istud attentatum, nunquam ad eventum venit, forte ideo, quod amici Gisfuri episcopi viri Politici ordinis auxilia armata episcopis timenda in promptu habuerint.

§. 21.

Nihilo sincerius in novæ Ordinationis Ecclesiasticæ & Reformationis negotio se gessit, nam licet anno 1539 Regi perfectam obedientiam promiserat, denuoque hoc anno Jonæ Holensii Episcopo & ipsius complicibus aperte contradicere non sustinens, in Synodo diceceseos Skalholtinæ quodammodo approbari curaverat, licet eandem etiam epistola pastoralis ad omnes diceceseos incolas exarata magnopere commendaverat, aut ad minimum ita fecisse videri voluerit (b), nihilo fecius, quam

(a) Vid. ibidem Litr. F.

(b) Hanc ut puto ejus hypocrisin & dolosum ingenium abunde ostendit Epistola Pastoralis hoc anno scripta, in qua, cum de Articulis quibusdam minus controversis, & quos quisvis sanæ mentis Catholicæ Religioni addictus, recipere posset, quos tantum ut summe necessarios & Reformatione maxime opus habentes, adducit, reliquis dissimulanter omisissis, ita loquitur, acsi omnia generaliter confirmaret, cum tamen nihil minus sentiret, hæc enim sine dubio, cum ita visum fuerit, ad pauculos illos a se nominatos Articulos erat restricturus, mox enim subjungit: *verum quod alia bis literis* (mandato Regio & ordinatione) *contenta concernit, præcipimus omnibus nostræ diceceseos incolis, ut sanctam doctrinam & eleemosynas exerceatis.* Hic data opera videtur mutare verba Regis & Ordinationis, *gode gierninger.* (bona opera,) quæ ibi nominantur ut fructus hinc, in *ulmusgjörder*, s: (eleemosynas), qua voce, non tam indigitat eas quæ pauperibus erogantur, quam illas, quæ enumerantur, in *Jar. Eccles. Recens.* cap. 13, cujus inscriptio est. *De Eleemosynis*, quales sunt: Decimæ de omni sua pecunia, pecunia pro Candelis in era usitatis, Denarius Sancti Petri, oblationes pro defunctis, & tandem pauperibus prandia quatuor diebus destinata, quas eleemosynas hœc LL. Caput dicit *peccata sanare, non minus quam aqua ignem exstinguit;* nec negavero, illum etiam respexisse ad capita 9, 10, 12, quæ de votis & Testamentis agunt; Hæc sine exceptione omnibus injungit, quæ, ut puto, Regi nunquam in mentem venerunt quando de bonis operibus loquitur. Deinde se ita exprimit: *Quod autem ad cultus divini & missæ mutationem pertinet, eandem præ*

Patriæ

quam primum, tam sententia Arii Nomophylacis pro tribunali dicta, quam hujus patris collegæ Jonæ Arii filii aliorumque magnatum, apologetica ad Regem data epistola a seditionis Skalholtinæ & cædis Myndenſis invidia liberatus esse sibi aliisque videbatur, cum ipse tot sua facta, dicta, & scripta confestim sua sponte & sine causa rescindere & annihilatum ire erubuerit, cum eodem infensissimo suo quondam hoste Jonæ Arii filio, ut is clero Skalholtino actorum in Reformationis & Ordinationis recipiendæ negotio retractationem persvadear, hoc modo enim illum, sibi ad Cathedram Skalholtinam obtinendam, eandemque cum Holana combinandam, facillime viam straturum, clandestina consilia agitavit; nam licet Jonam cane & angve pejus exosus esset, ex duobus tamen malis, ut ipsi videbatur, minus eligendum esse; Jonæque imperio dicecesin potius subjiciendam, & cum Holana conjungendam, quam ut Gislurus hæreticæ pravitatis plenus eandem obtineat, & Lutheranismum inficiat. Non igitur solummodo Jonam conciliorum participem esse voluit, sed & clam instruebat, ut Ordinationem & mandata regia Concilio habendo aboleret, quid? quod suum ei concedidit sigillum ejusque fidei commisit, ut suo nomine, suoque sub sigillo Regi scribat (a), consentire se omnibus, quæ suus Collega Jonas ipsiusque

---

patriæ paupertate & ignorantia introducere nequimus, ita enim Juris Regula: ad impossibile nemo obligatur. Missam hic quasi Pontificiorum ocellum & ancoram sacram nominat, quam non vult tangi aut in minimo mutari, nec reliquum cultum divinum, sc. Inferias, Vigilias, Processiones, Sanctorum Adorationes, preces pro defunctis, & id genus alia, quæ Clero summo erant lucro; hæc ob patriæ paupertatem & ignorantiam mutare, impossibile ait. Quis non videt omnia hæc, ad lucum faciendum; non tantum vulgo, sed etiam aliis, comparata esse, nam quæ aut qualis tandem, quæso, esse potuit illa impossibilitas, quæ hæc mutari aut annihilari prohibuit? Ipsas has literas vid. ad finem Capituli Litr. G.

- (a) Verba Ögmundi ad Regem in Epistola per Jonam Episcopum exarata, quam ad hujus Capituli calcem Litr. H. exhibebimus. Hæc aliæque ad Historiam Reformationis Religionis in Islandia pertinentia, optima fide relata & ex ipsis fontibus seu authenticis documentis derivata, legi possunt in egregia *Hist. Diplom. de Reformat. Relig. in Islandia*, a summo Viro Illustriss. Domino LUDOVICO HARBOE Episcopo Sælland. meritissimo, elegantissime concinnata, qui omnes alios, quotquot ea de re aliquid scripserunt, inæctis conjecturis & falsis quandoque aliorum relationibus sua superstruentes, longo post se intervallo reliquit; Cui & nos, quod grata mente agnoscerimus, multa debemus.

usque focii Regi scripserant, approbare se quidem Regis edictum, sed eatenus, quæ antiquæ Norvegiæ leges clerique & Status Politici Privilegia facta tecta maneant, per quæ haud dubio intelligi voluit Antiquum *Jus Ecclesiasticum*, & *Transactionem* a Magno Rege cum Jona Archiepiscopo anno 1277 initam, quæ omnem legum ecclesiasticarum ferendi potestatem, omnemque jurisdictionem ecclesiasticam a Rege in Episcopos penitus transfert (a). Quo factò Episcopi munia & officium, quò se paulo antea abdicaverat, ipse Gissuro, quem Rex dioceseos Episcopum constituerat, neglectaque Regia Ordinatione & ejus Edicto, antiquo more postliminio capessivit & administrare cœpit.

§. 22.

Hæc omnia Rex percipiens, Christophorum Hvitfeldium, virum Nobilem & Equestri ornatum dignitate, Provinciæ Thrundheimensis & Arcis Steinvigsholm Præfectum, in Islandiam misit, qui anno 1541 portum Hafnsfordensem binis triremibus Regiis intravit, in mandatis habens, ut de cæde Myndensis, de flagitiis Mervitzio imputatis, & quibusdam Ogmundi Episcopi gestis inquirat, Islandosque in Regis verba jurare adigat, cui ut adesset, negotiorumque executionem juvet & pro virili procuret, Rex Gissuro clementissimis literis mandavit, qui itaque confestim Hvitfeldio Bestastadis occurrit, Ogmundoque, cum ad loca remotiora seu cœnobia in parte orientali sita secessum ac fugam meditari ceperat, per literas pervadit, atque satisdat, nihil detrimenti Satrapam Regium illi illatarum, neque grave quicquam de eo statuturum (b), quibus confidens Ogmundus, Hiallam in tractu Olves, enixe rogatus a forere sua Asdifa, quæ ibidem habitavit, omnium securus se contulit; in cujus ædibus a Hvitfeldii emissariis capitur, & ad portum Hafnsfordensem devehctus, in navem detruditur, deinde falsa spe dimissionis lætatus, quicquid auri & argenti in thesauris habuit, Hvitfeldio prodit traditque

Z z z 2

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 386.

(b) Quod quomodo excusari queat, non video, nam amor & zelus Religionis, quem hic quidam pretendunt, nobis non sufficit. Melius itaque (nostro equidem judicio) fecisset bonus hæc vir, si tacuisset, & Ogmundum suis uti consiliis permisisset; sed in multis labimur omnes.

ditque (a); idem etiam iisdem decepta promissis, ejus soror Asdisa fecit, & cum hæc frustra fierent, tandem omnes fundos & prædia quæ in sua fuerunt potestate, svasu Hvitsfeldii sub eadem conditione Regi assignavit, quorum catalogum Hvitsfeldio tradidit (b), quo facto, de suorum infidelitate querens & gemens (c), primo Hafniam, indeque Soram deportatur,

- (a) Ad finem hujus Capituli Litr. I. exhibebimus epistolum Augmundi, jam captivi, ad sororem suam Asdisam, quam ex originali excerptam, debemus favori S. Ven. *HARBOE*, qui spicilegium ad sapius a nobis laudatæ *Historiæ Reformationis Religionis in Islandia* partem 1. utendum nobis benignissime concessit; Hæc epistolio e *Libro Gissurii Episcopi memoriali* summam argenti Augmundo adempti, sub Litr. K. subjungemus. Inter hæc Ægmundi thesauros permulta erant, quæ non ipsius, sed aliorum fuerunt peculium: Exemplo sit curia Skalholtina, de qua anno Gissurus in Synodo generali anno 1541, conquestus est, & iterum in Synodo Kyrangastadeni 1542, cui ex Rationario ipsius Ægmundi manuscripto probavit accepisse eum a suo Prædecessore, sed sibi non tradidisse tantum panni pretiosi, quantum 320 Joachiuicorum valorem exæquet, panni crassioris quantum 84 Joachimicis constat, tantum auri & argenti ut 1224 Imperiales æquet, Summa 1628 Imperiales; Præterea quorum nullum certum pretium constitit, sed nomine tenus notata fuerunt, ut 2 aurei annuli, 12 argentei, binæ macharæ auro exornatæ, 4 Cultorum paria simili ornatu, Crux sine monili, aureum cingulum absque radio pendulo, Agnus cum pensili, duæ cistæ cera repletæ, aliæque. Cum vero Judices negarent, nullum panno adesse qui vices Ægmundi in hac pecunia pendenda sustineat, communi consensu decreverunt, ut Gissuro universa, quam Ægmundus ab antecessore acceperat, pecunia, cedere debeat, quæ si non exstaret, bona mobilia & immobilia curiæ Skalholtinæ proxima sibi sumat, donec debitum ad ultimum assensum solutum foret. Conf. supra pag. 298. & infra Per. 5. Sect. 3. cap. 1.
- (b) In unica Quarta occidentali habuit 48 aut 50 villas; Si itaque in duabus reliquis Skalholtinæ diæceseos Quadrantibus totidem possedit, fuerunt circiter 150; sunt qui autumnant fuisse 120.
- (c) De Petri Einarii in Augmundam ingratitude sibi. Præterea dux emissariorum, qui Ægmundum ceperunt, erat Eyolfus filius Halthori, qui in prælio Sveinfstadeni præsens, cædis Arnæ filii Bersii suspectus habebatur, unde ex quarta boreali aufugiens, ab Augmundo receptus erat, inter primarios ejus famulos numeratus. Epistolam a Gissuro, Hvitsfeldio scriptam, nobis exhibet S. Ven. *HARBOE* in *Afsandi. om. Reform. i Island in Kiöben. Selsk. Skrif.* Tom. 5. pag. 255. hujus tenoris: "Salu-
tem per Christum — — vorder leue Crystoffer seet tho dat jat den vofs
" nyct wedder op dat landt los latenn denn venchlyck by jy ys weite wenn he
" up dat landt kueme worde dat volck oprorisch synn. Szo yflet ock nen raddt da
" he up aldynch kame, weite vele vann fyeyn anhengers werden dar kamen. Kanna
" yck

tatur, ubi post sesqui annum, aut, ut alii volunt, anno tertio (a), mærore & senio confectus, mortuus est, & in Cœnobii templo sepultus, incisa lapidi sepulchrali hac inscriptione: *Hic situs est Ogmundus Episcopus Islandiæ; Vixit ut putatur annis plus minus 80 fedi Episcopali præfuit annis 18 sed munus Episcopale administravit annis 21.*

Litr. A.

Nos Ogmundus Episcopus Skalholtensis. Noveritis charissimi fratres quod magnam Nobis tristitiam afferant ingentes illæ legum transgressiones & nefanda flagitia, præsertim adulteria & homicidia, quæ non modicum in hac egea regione capiunt incrementum, quare omnes & singulos Clericos & Laicos serio admonemus & severissime prohibemus, ne facinora eorum celent, promoveant, iis consentiant, neve ullum cum sequentibus commercium habeant; Primo iis, qui graviora committunt, ut homicidæ & assassini. Secundo iis, qui liberos suos macie perire patiuntur, iisque contra legis præscriptum opem & sustentationem denegant, nec coram Deo hominibusve vitam suam corrigunt aut emendant. Tertio qui propriam conjugem deserunt, aliasque uxores contra juris normam ducunt. Quarto Clericos omnes ac singulos pariter & Laicos admonitos volumus, qui se publicorum criminum reos esse sciunt, eo quod sacra violaverint & festis diebus conflictati fuerint, etiam si probe noverint talibus delictis pœnam leges expressis verbis minitari; ut se obedientes exhibeant, & a Præposito suo absolutionem accipiant (a Sacerdotibus enim gregariis eam accipere interdiximus). Quod si recusaverint, damnum quod inde forte enasci poterit, non Nobis, sed

Z z z 3

ipsis,

” yck ydt doem sfo schal yck ju 3 edder 4 dage vor aldyng spreken. ” Quam multi ipsi vitio vertunt, nos autem non omnino item, nam si Hvitfeldius Ogmundum capere in mandatis habuit, certe Gislurus nihil peccavit rogando aut consulendo ne captum dimittat; Sin vero Gisluri tantum svasu aut consilii Hvitfeldius Ogmundum comprehenderit, haudquaquam excusari potest.

- (a) In sententia quadam Nomophylacis Thorleifi Paulini, in Comitii generalibus anno 1542 perlata, de hereditate Asdise filie Pauli, appellatur *Augmundus Episcopus, cuius anime Deus propitius esto*, quo anno Comiticia ad 3 Idus Julii non protraherantur. Sed Gislurus Episcopus in libro memoriali sæpius laudato ad annum 1542 notatum reliquit: *III Idus Julii existimo Dominum Ogmundum ex hoc seculo migrasse.* Confer & Literas Gisluri ad Episcopum Johannem Rei ad finem Cap. Litr. 1.

ipsis, imputandum esse declaramus. Quapropter a Nomophylacibus & Præpositis nostris, Sacerdotibus, aliisque probis hominibus rogamus & expetimus, ut illi Nobiscum & Nos cum illis contra tam nefanda crimina insurgamus & obnitamur, legem divinam & humanam sequentes, cui literis, cum appensis sigillis, perfectam obedientiam & observantiam spondimus. Si autem huic nostro mandato morem gerere noluerint, ingens tam animæ quam corporis dispendium sibi fortasse adferent. Omnes autem Sacerdotes nostros jubemus & adhortamur, ad quos hæc literæ nostræ pervenerint, ut eas coram suo cætu publice recitari curent, & in hujus rei testimonium &c. Anno 1540.

Litr. B.

Nos Ogmundus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus ac singulis nostræ diœceseos incolis, præsertim Dei nostrisque amicis, salutem in Domino sempiternam; pertinacibus vero & protervis, iisque qui Deo & legibus divinis obnituntur, salutem dicimus, admonentes, ut a malo ad bonum faciendum convertantur. Non parum doloris nobis affert injustitia eorum & protervitas, qui legibus divinis pariter & humanis oblectantur, quique passim in diœcesi Skalholtina manifestantur (quod Deus omnipotens corrigat & emendet), quos tam diuturna patientia, longanimitateque indulgentia, quam maxime per leges licuit, Nos pertulisse videmur. Jam vero expertum est nostram longanimitatem eorum alere malitiam, nostrumque salubre consilium sibi in condemnationem non absque contentu in Nos ipsos, eos convertere. Verum enim vero, cum crimina vestra adeo sint manifesta, ut Nos atque leges & nostrum officium Episcopale ad pœnam vobis irrogandam propellant, his nostris literis, donec vitæ vestræ viam & delicta emendetis & corrigatis, ab omni Ecclesiæ consortio excludimus, & totaliter excommunicamus. Videtur autem Nobis in vobis scriptura impleri, dicens: *Quando homo peccator in criminum abyssu submergitur, Dei & sui obliviscitur.* Nihilo tamen minus pro nostro officio vestram emendationem & salutem quærere non desinemus, quippe qui Episcopale munus, nobis etiam indignis demandatum, gerimus, & ob vestra peccata Dominus ad vestram castigationem, Pater ad blandam pariter & severam admonitionem, Sacerdos ad vosmet docendos & in rectam salutis viam duccendos,

cendos, constituti sumus. Jam vero etiamsi vestra pernicacia & protervitate legi divinæ obniti, pariter ac humanam transgredi, velitis, vos sub vi obedientiæ, jubemus, oramus & cohortamur, ut illam injustitiæ semitam fugiatis, ad perditionem ducentem, quam Reges Phærao, Saulus & Nabbogodosor, aliiqve innumeri, institerunt. Phærao pertinaciter unicuiqve admonitioni divinæ pernicaci & indurato animo obnixus est, quare in maris profundo, cum omni suo exercitu & curribus submersus, in tormentis deinde cruciatus est. Saulus populo Dei præfectus, Deo pernicaciter oblectabatur, quia propter cum omni sua profapia condemnatus est. Nabbogodosor simili pertinacia obstetit, & similiter condemnatus est. Vos itaqve admonitos volumus, ut devia eorum, in perditionis tramite, vestigia evitetis, sed eam potius, qua Sanctus ille David & Petrus Apostolus incedebant, ingrediamini. David peccavit adulterium & cædem perpetrando, sed per Nathanis prophetæ prædicationem, optimam pro peccatis poenitentiam viam invenit, atqve summi in Veteri Testamento Prophetæ, & dilectissimi Dei amici titulum accepit. Petrus Dominum nostrum in ejus passione ter abnegavit, sed postquam gallicinium audiverat, fuis lacrymis poenitentiam egit, itaqve adeo misericordiam consecuto Princeps omnium Apostolorum fieri contigit, accepitqve a Deo imperium & potestatem omnia & in cælo & in terra solvendi & ligandi. Maria Magdalena contra Deum peccavit, sed cum doleret, ageretqve poenitentiam, absolutionem omnium suorum peccatorum consecuta, summa Dei sponsa habetur. Ad horum exempla oportet nos homines peccatores mores nostros instituire, quapropter adhuc vosmet adhortamur, ut inviolatum servetis pactum illud, quod in baptismo iniistis, quando impurum spiritum & omnem ejus astutiam abnegastis, vestem candidam, quæ integritatem vestram designaret, suscipientes, ut & incensam candelam, quæ bona vestra opera denotaret, ante tribunal Domini nostri Jesu Christi proferranda. Quapropter iterum atqve iterum vos admonemus, promissum vestrum ne transgrediamini. Nam arcus, sagitta imposita, intenditur. Itaqve, ne vos excommunicationis sagitta tangat, vosmet subducite. Non parum doloris nobis affert vestra absentia & corporis animæqve dispendium, unde tres legitimas admonitiones ad resipiscentiam vobis concedimus, tres dies primæ, quinque secundæ, & septem ultimæ designamus. Quodsi intra præscriptos 15 admonitionum dies ad obedientiam

tiam non convertamini, contra vos juxta strictissimum legum rigorem procedere nobis propofuimus, pessime igitur facitis, si Nos perquam invitos ad auferendum a Deo hominem & impuro Spiritui tradendum, cōgeritis &c. (*).

Litr. C.

(c) Ollum mönnum þeim sem þetta bref frá edur heyra, senda Páll Vigfússon, Dade Gudmundsson, Jón Þórvarðsson, Erlendur Jónsson, Biörn Þorleifsson, Philpus Runólfsson, Eiríkr Torfason, Sæmundur Eiríksson, Magnus Jónsson, item annar Magnús Jónsson, Jón Helgason, Olafur Asbiarnarson, kvædiu guðs oc sína, kunnigt giörande þá er lidid var frá Guðs burd M.D.XXX oc IX ár at á laugardaginn næstann fyrer Bartholomeusmæssu í Laxárhollte á þingstað rettum, vorum ver í dóm nefnder af ærlegum dándismanne Jone Bónða Biörnsfyne er þá hafdi fullt oc löglegt unbod Erlends Þórvarðssonar lögmans funnan oc austan á Islandi at skoda oc rannsaka oc fullnadar dóm á at leggja hvörra svara edur sekta ad þeir menn skyldu skylduger vera er Didrek van Mynden höfdu i hel flegid oc hans fylgiara. Item í frstu grein kom þar fram fyrir ofs at Didrik van Mynden oc Kort Hrafn hafdi rænt oc gripid frá herra biskupinum hálfst annat hundrad libufk mark í gulle oc silfre firer utan nocara heimild; dæmdum ver ad þar skyldi leidast

---

(*) Hujus & præcedentis epistole pastoralis versio tantummodo Latina hic sistitur.

(c) Omnibus has literas visuris vel auditoris, Paulus Vigfusi, David Gudmundi, Jonas Thorvardi, Erlendus Jonæ, Biertus Thorleifi, Philippus Runolfi, Ericus Torfi, Sæmundus Erici, Magnus Jonæ, item alter Magnus Jonæ, Jonas Helgii, Olafus Asbiörnri, salutem Dei & suam mittunt, notum facientes, quod anno a nativitate Dei millesimo quingentesimo tricesimo nono, die Saturni proximo ante festum Bartholomæi, Laxarholi, qui locus est fori ordinarius, ab honorato & discreto viro Domino Jona Biörnri filio, legitimo Erlendi Thorvardini quaratarum Islandie australis & orientalis Legiferi mandato, instructo, iudices denominati fuimus, ad dispiciendum, inquirendum, & sententia decreta edicendum, quantæ satisfacionis & pænæ rei habebantur, qui Dietericum Mindensem ejusque atleclas occiderunt. Item primo loco coram nobis aëlio inlitata erat, Dietericum Mindensem & Curtium Rafn a Domino Episcopo 180 marcas Lubecenses, auro & argento constantes, vi & la-trocinio.

leidaft ad tvö löglig vitne at hann hefde hirdt oc hilt ádrgreinda pen-
inga, innan 14 náttu; at leiddum vitnunum dæmdum ver hann hafa
fyrrgiort ollu sínu laufate. I annare grein kom þar fyrir ofs at hann
hefði rænt oc gripid fígur naut gömul af Hvannavollum frá biskupin-
um oc öðrum mönnum, dæmdum vier ad þar fkyllidi leidaft ad tvö lög-
lig vitne, oc ad þeim leiddum, þá dæmdum ver hann rettan oc sannan
ransmann. I þridiu grein kom fyrir ofs at hann hefði látid ftinga kirki-
unnar lóð oc biskupins í Grindavík, oc látid giora þar hús imoti hans
vilia oc hanns umbodsmanns, hvat ver dæmdum sannlega rán. Item í
fiórdu grein kom fyrir ofs at hann hefði tekid sex jarðer nidur vid fund
þær biskupinum tilheyrdur fyrir utan hanns vilia edr hanns umbods-
manns. Item í fimtu grein kom fyrir ofs at hann hefði ridit heim á
Stadinn oc biskupinn med mikid fors oc óhæfiligt ordtæke, svo at hann
kalladi biskupinn hundabrifara, oc hafði onnur jafnfkemmileg ord, oc
at leiddum tveimr löglegum vitnum uppá þesse ádrgreind ord, þá dæmd-
um ver Didrik van Mynden óbótamann, oc þann med öllu saklaufana
sem hann hefði í hællegid, þó hann hefði ónguar faker adrar haft enn
þessar. Sömuleidis dæmdum vier alla hanns fylgiara óbótamenn sem
reyndest

---

trocinio, sine ullo iusto titulo diripiisse, qua de re sententiam diximus, duos testes legitimos intra dimidium mensis iudicio sisti debere, illum dictam pecuniam asseruisse & possidentis instar retinuisse, quo testimonio praestito, omnia illius (Dieterici) bona mobilia confiscanda esse ediximus. Secundo loco coram nobis actio instituta est, Dietericum quatuor boves natu grandes, de Hvanndalis, Episcopo & aliis diripiisse & praedatum fuisse, qua de re duos idoneos testes producendos esse sententiam tulimus, quo facto, latronem illum fuisse sententia decreta ediximus. Tertio loco actio nobis coram instituta est, quod fundum Ecclesiae & Episcopi Grindavikensem effoderit, & Episcopi ejusque mandatarii ingratis aedificium ibi extrui fecerit, quod factum perfectae rapinae loco habendum esse ediximus. Item quarto loco actio coram nobis instituta est, eum sex villas, ad Sundum sitas, & ad Episcopum pertinentes, hoc, ejusque procuratore invito, diripiisse. Item quinto loco actio coram nobis instituta est, illum vi violenta cathedram & Episcopum invasisse, maleficus verbis in hunc invectum fuisse, ita ut Episcopum sodomiae caninae & aliis aequae dehonestantibus compellationibus proficerit, quorum verborum duorum idoneorum testimonio effato conciliatum, Dietericum de Minden delicti inexcusabilis reum, ejus autem occisorem penitus infontem, quamvis & Dietericus nulli alii quam huic succubuerit crimini, sententiam ediximus. De omnibus praeterea ejus affectis, qui rapinas unacum illo quique

reyndest að saunnu ráni hefði verið með hönum, og tvö lögleg vitne fullnæðst til, og þeir hefði giört aunnur óbótamál. Því að svo prófudu og fyrir ofs komnu, og þessum vitnum leiddum, dæmdum vier Didrik van Mynden og hanns fylgiara fanna óbótamenn, og þá alla frídhelga og saklausu sem þá hafdu iðelflegid; og hverium sína peninga aptur sem þeir hefdu rænt og grípid fyrr frá og aðrar löglegar skuldder æti at þeim, hvort heldur þeir væri innanlands edur utan. Það þar affram geingur dæmdum vier hálf under Kóng, enn hálf under kyrkiu uppá þat sem þeir hefði rænt frá dómkirkiunni og biskupinum. Enn það þeir hefði rænt og grípit frá odrum monnum eda óbótaverk giort, dæmdum vier kóngsins eign, enn þeirra hefta, klædi og adra peninga sem þeir hofdu meðferdis, dæmdum vier under biskupsins vardveitflu, inn til þess er þeir koma er vídtökum enn eigu að vera at lögum þessara peninga. Komu þar fram víglýsingar greindra manna sem í hel höfdu flegid Didrik og hanns fylgiara, hvoriar ver dæmdum lögligar og skíaligar í allan máta at leiddu einu vitne uppá serhvorn. Item var það fullkomligur vor dómur at hvör sýflumadur skyldi fullmegtugur blífa í sinne sýflu og standa reikningfkap at næsta Auxarárþinge af skatte og landfkyldum &c. Svo og skyldi Erlendur Þorvarðsfon Lögmann hafa Gullbrýngufýflu, og hafa fulla magt at veita þær sýflur sem óveittar være, og giora

---

quique duorum testium idoneorum testimonio alia delicta atrocissima commississe convicti fuerint, eandem tulumus sententiam. Hinc inquisitione causæ & actione coram nobis ita peracta, & his testibus productis, Dietericum de Minden ejusque affectas inexpressibilibus delictorum reos fuisse, omnes autem eorum interfectores insontes & securos esse, ut & singulis quorum bona prædati fuerant, illa restitui debere, nomina præterea legitima eorum creditoribus, tam inquilinis, quam exteris, solvenda esse, pro tribunali ediximus; reliqua vero, quæ superant, fisco Regio & Ecclesiæ ex æquo dispartienda, huic siquidem eo quod templum cathedrale & Episcopum, Regio autem fisco alteram partem, eo quod alios viros spoliaverant, & delicta atrocissima commiserant, adjudicavimus, vestes autem illorum & bona, quæ apud enecatos reperta sunt, ab Episcopo, usque quo legitimus advenerit dominus, assignanda esse, sententiam tulumus. Præterea nobiscorum promulgationes homicidiorum ab interfectoribus Dieterici ejusque comitum producebantur, quas, si modo unicus singularum adsit testis, omnimode legitimas & justas pronuntiavimus. Item quemcumque Toparcham, in sua singulos ditone, plenam auctoritatem retinere & in proximis Comitibus Oxarænsibus rationem tributorum & locariorum &c. reddere, Erlendum autem Thorvardi filium Nomophylacem, Toparchiæ Gullbringensi præfere, reliquas toparcha

gjora kóngdómshins vegna oc landsins hid besta. Skyldi þessi ádurgreind vitni leidaft innan þriggja mánaða oc þar tekid sem minnst yrdi fyrir, í hvörri fylsu, fyrir Lögmanninum edur hans umbodsmanni. Samþyckte med ofs ádurgreindur Jón Biörnsson oc sette inncigle med vorum fyrir gjöndra dómsmanna innciglum fyrir þetta dómsbref skrifat í sama stad degi oc ári sidar enn fyrir seger.

Þat gjore ec Erlendur Þórvarðsson Lögmann funnan oc austan á Islande gödum mönnum kunnigt med þessu mínu opnu brefe, at á Midvikudaginn næstan fyrir Bartholomeusmessudag um sumarid, þá lidid var frá Guds burd M D. XXX oc IX ár í Skálholte, komu fyrir mig velborner menn Jón B. Biörnsson oc Dade Gudmundsson oc lögdu fram þenna fama dóm hier er medfestur, hvorn dóm ec hefi styrkt oc stadfest oc samþykt í allum sinum greinum oc articulis, oc hann af aungum riúfast mega, nema vorum heygbornasta Herra Noregskónge med bestu manna ráde epter lögum. Oc til sanninda hier um set ec mitt inncigli fyrir þetta bref skrifat í sama stad degi oc ári sem fyrr segir.

Litr. D.

Worum heygbornasta herra veralldligum Danmerkur oc Noregskónge,
Kóng Christian Fridrichsyni, ydur heilsum vier aller ydar herra-
A a a a z dóms

---

toparcha destitutas aliis conferendi, auctoritate competenti gaudere, & ut commodum Regis & insulae quam maxime promoveatur, prospicere debere, sententiam pronuntiavimus. Prædicti testes intra trimestre spatium in singulis toparchiis, ubi maximo laboris compendio fieri poterit, suum testimonium coram Nomophylace aut ejus vicario deponunto. Hanc nostram sententiam prædictus Jonas Biörni comprobavit, & unacum prædictorum judicum sigillis, suum quoque literis hujus sententiae decretæ apposuit, scriptis die loco & anno ut supra.

Ego Erlendur Thorvardi filius, Nomophylax quartarum australis & orientalis Islandiae viris bonis his meis patentibus notum facio, quod die Jovis proximo ante festum Bartholomaei, anno post nativitatem Domini 1539, Skálholtri, viri nobiles Dominus Jonas Biörni & David Gudmundi me convenerunt, & literas sententiae decretæ, his meis appensas, protulerunt, quam sententiam a nemine, nisi Serenissimo Norvegiae Rege ex Optimatum consilio, jure rescindendam, in omnibus suis clausulis & articulis approbavi & confirmavi. In quorum testimonium ego sigillum meum his literis appendo, scriptis die & anno ut supra.

dóms fátæker þjenarar kennemenn oc leikmenn af Íslandi með Guðs quædiu, audmiúklega þackandi frið oc mildheit sem ydar herraligt Majestat hefur jafnan vid ofs oc allann vorn landslýð synt oc giortt, innanlands oc vtan. Wier hofum fengit nockur bref med ydar Nádar Umbodsmanne fem nockur hlióða vm fkipti kennemannligs embættis oc kristeligra síða, suðrum vier svo þar til, at vier vilium giarnan giora oc tala allt þat ydar Nádar heidur oc herradóm má auka, kristnenne til styrkingar þat vier vitum at best má giöraft suo gudi liki enn mönnum hæfi. Enn þó vier höfum hvörki lesit nie heyrt síðan nordurlöndin vóru fyrft kriřtnut at nockurt kóngligt valld hafu umfkipti ágiortt kennimannligu embætti, vtan þat hafu verit innsett af Rómverfku valldi, þá vilium vier í ollum hlutum hneigiast til ydar Nádar vilia þat vier vitum ofs giöra mega fyrir vtan fkada lífs oc fálar; allar vondar óvenior vilium vier affnida, enn gud'z ordum oc ydar góðum ráðum framfylgia efter vorre fremstre formegnan; þat embætti oc átrúnad vilium vier hallda, sem vorer vísfutu lærder menn verða aller samþickeliger, oc eigi er í móti riertum Noregslögum. Vilie ydar herradóms Umbodsmadur setia vppá ofs nockurn þann átrúnad at hallda, sem í móti er vorum fkiilningi, þá bidium vier audmiúklega ydardt konunglegt Majestat at gefa ofs ordlof med vortt lausafie, at vier meigum hiálpa ofs í þeim ríkiu sem gud vísar hvorium, þvi svo mikill fátækdómur oc hallære hefur verit í Íslandi um nockur forlidin ár, at med stórrer neyd hefur ordit hiálpat fátæku fólki, oc þó hafa marger menn dáet af riertu húngre þeir sem ei hafa verit nær þeim góðum monnum sem nockura hiálp hafa getad giortt. Vilie ydar Herradómur láta hallda ofs med Noregslög sem ydrer oc vorer forfedur hafa jafnan halldit síðan kristindóm-rinn esldist, þá vilium vier aller lifa oc deyia vnder ydar konungligre vernd &c. (d) Wier feingum ydardt nádar bref hlióðandi at vier fkyllidum láta dæma riert Noregs lög um þau mannslaug sem ydar fóveti Clawus hafdi sagt at biskup Ögmund í Skálholti hafdi látid flá í hel fyrir

(d) Gratia Vestrae literas accepimus, quibus ex jure Norvegico sententiam ferre jubemur de cadibus, quas curante Episcopo Augmundo, Skalholti, sine ulla causa commisit suis

fyrir utan fák. Enn sú sögn Cláwufar reyndist óriett, því biskup Ogmund fór fullann bóka Reid á alþingi at hann hefði allðri fkipat nie rád til lagt at láta flá faumu menn, oc þessi faini Cláwus hafði reifad oc rént þar í landet oc svo hans menn þeir sem flegner vóru. Oc nú fyrir einu áre forlidnu fór nefndur Cláwus med sínum mönnum nóttina fyrir hvítafunnudag upp í eitt múkaklaustur sem Videy kallast, tóku hanns menn þar fólk nakid í sínum fængum, einn part af því fólkí flóu þeir oc færdu, oc einn part lömdu þeir oc bundu fyrir utan fák, tóku sídan klauftrid oc alla klaufsturlins peninga fasta oc laufa, oc hielldu svo klauftrid, at þar giordust eigi meflur edur veniulegt embætti, sem þar hefur veniulega verit í lánga forlidna tíma, eyddi hann med sínum mönnum oc í burtu hafði meir enn tuttigu oxu gamla, oc meir enn hundrat faudi gamla oc meir enn tíu þúsund fiska at fkinfamra manna sögn oc vitnisburdi. Hefur same Cláwus oc hanns menn tekid fleiri penninga med óriett fyrir Íslandskum monnum sem vier kunnum vel bivifa. Því fyrr enn sama ydar Nádar bref kom til vor, hafði Erlendur Lögmann funnan oc austan á Íslande dæma látid oc vírkurdar at fömu menn sem flegner vóru í Skálhólte oc Videy, hefði riett flegner verit fyrir utan faker; því Noregs lög svo hlióða: at ránsmenn ero óbóta-

A a a a 3

menn,

---

fuisse, vester Quæstor Claudius retulerat. Illa autem Claudii relatio falsitatis est convicta, Episcopus enim Augmundus in Comitibus universalibus iurejurando super librum testatus est, se viros istos nec unquam cædi iussisse, nec consilium ad id dedisse. Idem autem ille Claudius, æque ac ejus vicarii jam occisi, rapinas & latrocinia in hac terra exerceverunt, ita enim anno abhinc uno præterlapso prædictus Claudius, suis stipatus, nocte festum pentecostes præcedente, monasterium nomine Videy, invasit, ubi ejus asectæ homines in lectis nudos irruerant, quorum partem cædebant & vulnerabant, partem verberabant & sine ulla causâ ligabant, monasterium exinde & ejus bona tam mobilia quam immobilia occupavere, & monasterio ita utebantur, ut nec missa, nec sacra solita, ex perantiquo & solito more peragerentur. Ille cum suis consumpsit & abstulit plus viginti bobus majoribus, ultra centum & viginti verveces, & plus quam septem piscium millia, prout viri discreti referunt & testantur. Idem ille Claudius ejusque asectæ plura bona viris Islandis diripuit, quod probatu est facile. Hinc &, priusquam Vestræ Gratiæ literæ ad vos pervenerant, Erlendus quartarum Islandiæ australis & orientalis Nomophylax, sententiam ferri & ponantur curaverat, homines in Videya & Skalholto occisos, jure & impune caelos esse, cum Leges Norvegicæ dicant: *latrocinium vita flare, sententia autem*

tem

menn, oc þann vrfkurd sem Lögmadr leggur á má einiginn riúfa utan herra Kóngrinn siálfur, oc þó med vitrustu manna rádi, oc því setium vier aller þat málefni under ydar herradóm oc elskulegt ráð &c. Kunn- um vier fornema at þau mörg ydar Nádar bref sem þessle Cláwus hefur innført í landit, hafi hann feingit med sínu falsle oc róngum vnderflut- ningi, því hann skal allðri bívísu kunna at nockurt opinbertt ketaríi hafi giortt verit at Íslandskum mönnum þar í landit, svo þat hafe óhægtt verit, vtan þat sem hann oc hanns menn hafa giortt; enn þat ero Nor- egslög at fá er óbótamadur sem fals seger vnder herra Kóngsins inncigli, sem vier kunnnum vel bívísu at þessle Cláwus hefur giortt. Því bidium vier audmiúklega ydar mildheit oc konúngliga Majestát at setia ei þann Cláwus fyrir Fóweta, oc ei nockurn þann sem eigi veit edur heldur landsins lög, oc eigi er af danskri túngu, heldur vilium vier siálfer- fenda til ydar Nádar þat gialld oc logliga renttu sem ydar Nádar herra- dómi ber at hafa vt af landinu. Vóru þessar ádurkrisadar greiner vpp- lesnar oc samþyktar af biskupi oc Logmanne oc Logrettumönnum á almennilegu Oxarárþingi oc þar efter af ollum almúganum nordan oc vestan á Íslandi. Til audsýningar oc samþyktar hier vm setium vier Jón med Guds forsiá biskup á Hólum, Are Jónsfon Logmann nordan oc vestan á Íslandi; Þórleifur Grímson, Grímur Jónsfon, Gísle Hákon- arson, Skúle Gudmundsfon, Ísleifur Sigurdson, Jón Magnússon, Einar Brýnjólfsson, Einar Einarsfon, Brandur Olafsson, Stígur Hofkauldsfon, Dadi Gudmundsfon, Erlingur Gíslafon, Olafur Gudmundsfon, Audun Sigurds-

---

tem quam Nomophylax dixerit, a nemine rescindenda est, nisi ab ipso Rege, & hoc quidem ex Opprimatum consilio. Hanc igitur causam vos omnes Dominationi vestrae & dilecto vestro Senatui commendamus &c. Certum nobis est, multas Gratiae vestrae literas, quas Claudius huc adtulit, ab illo per falsum & calumniam euentitas esse, nunquam enim evincet, publicum quodquam scelus ab Islandis in hac terra impune commissum esse, nisi quae ille ipse, ejusque affectu, patravere, sed Leges Norvegiae habent: quicunque sub sigillo regio falsum protulerit, criminis inexpiabilis reus est, quod Claudium hunc fecisse facite testatum dabimus. Hinc clementiam Vestram & Regiam Majestatem humiliter rogamus, ne Claudium hunc, aut quemcumque alium, qui leges patriae nesciverit vel non observaverit, quique lingua Danica non loquatur, Quaesitorem nobis constitutis, sed pecuniam potius illam & reditus legitimos, qui de hac terra Vobis persolvendi sunt, nos ipsi Vobis mittemus. Reliqua harum literarum translata inveniuntur in S. Vener. HARBOE Afhandling om Reform. i Island in Kiöbenh. Selskabs skrifter Tom. 5. pag. 246.

Sigurdsfon, Gífle Jónsfon, Páll Grímsfon, Þórleifur Einarsson, Eivindur Gunnarsson; Narfe Ingemundarson, Bjarne Skúlaſon, Ormur Jónsſon Jón Þórłáksſon, Þórſteinn Simonarſon oc Biorn Þórvaldsſon nefindar-
menn oc Logrettumenn nordan oc veſtan á Hlandi, ſetium vier vor
inn cigli fyrir þetta bref er ofs vor leſt oc ſamþyekt á almenniligu Oxar-
ár þinge midvikudaginn næſtan eſter Peturſmeſſu oc Páls, árum epter
Guds burd M.D oc XL ár.

Þat medkennunſt vier Grímur Jónsſon oc Stígur Höfkułldsſon at
vier hoſum ſied oc ſamþyekt ſo hlióðandi bref ord epter ord med
heilum oc óskodduðum inn ciglum ſem hier fyrir ſkrifát ſtendur, oc til
ſanninda hier vm ſetium vid fyrneſnder menn ockar inn cigli fyrir þetta
bref er ſkrifát var á Vidivollum í Skagaſirdi föſtudaginn næſtan eſter
Olafſmeſſu fyrri, anno M.D.XL.

Litr. E.

Ad memorandum.

(e) Gudz myſkun ſie med yður oc ockur báðum jaſnan nálægt. Vit-
id kiære bróðir ad hier fer miög hryggilega fram ſem allzmegt-
igur gud vinne bót á; batnar nockud umtal, enn giordir eru ſem Gud
veit. Vigſlur fara fram ſem firr. Hió nabandi er nú ecki ſinnt það
ſem alldrei hefur ſkied ſíðan Gud ſkipadi hió nabandid í paradís &c.
Hvorgi cigum vier koſt inn í hws ad koma, helldur forum vier ſem
einn fátækur mann ſem allzmegtigum gudi ſie lof. Kyrkiunnar ſilfur ok
háfur er burttekid vr dómkyrkiunni, látid í eina kyſtu oc læſt í þui húfi
ſem ſiálſur hann ſefur, meigi þier ſiálſur ſiá meiningina þar thil. Bagal-
dúkar

(c) Gratia Dei vobiscum, & cum nobis ambobus! Scitote, frater dilectissime! tristem hic
esse rerum faciem; Deus omnipotens meliora! Verba quidem aliquantum emendantur,
facta autem, proh dolor, sunt ut Deo notissima. Ordinationes quidem ex more anti-
quo peraguntur; Conjugii nulla ratio habetur, quod inde ab ejus institutione, a Deo
in Paradiso facta, nunquam accidit. Nobis introitus in omnes aedes prohibetur,
ita ut mendici instar nobis sit oberrandum, quod Deum omnipotentem contestamur.
Argentum & cuncta Ecclesie templo cathedrali exportata, cista inclusa in proprio
ejus cubiculo asservantur; Vos ipsi scopum perpicitis. Linteae pretiosae & cetera
clenodia,

dúkar oc það annað Clenodium sem vier hofum kyrkiunnar lagt er borid hingat ok þangat. Aller menn þeir sem koma til stadarinz þeir eru vel tekner ok fá sitt erende, huad vndir býr vitum vær ecki. Opid brief sendum vier ydur í hvoriu hann samþycker ad vier skulum fá laug oc riet af hvörum manni, er þar enginn undantekinn. Því þætti oss ráð ef ydur fýndist ad þier hefdu heimugligt samtal med ydrum kienni-monnum, svo fulltömuga geingi dómur á Torfastodum ester krosfmeslu um foddan óháfur seu framtara í christninne, ok sendid ydvarn prest til vor sem fyrst á páschunum med það skrif sem þier vilied, því betur fýnist oss nú bitid enn offid ef ydur fýnist so vera meiga. Takid nú ráð af Helgum Anda. Cum hiis paucis commendo vos omnipotenti Deo.

Litr. F.

Auxiliare domine Jesu Christe!

Anno domini 1541.

- (f) Gudz kærleiki margfalldist ydur med minni vinsamlegri kyediu. Sie ydur vitanlegt kære vin ad ec er nockurz þels nýlega vís ordinn sem mier gjördist þörf vid ad vakna en ec kæi verda meiga ad það sama ráðabruugg mundi úidar snerta enn mig ad eins, jafnuel land-
ráð

---

clenodia, quæ nos Ecclesiæ acquisivimus, hæc illuc projiciuntur. Omnes cathedram invisentes benigne excipiuntur, eorumque negotia promte expediuntur, quid autem his subit, ignoramus. Literas patentes Vobis mittimus, quibus ille consensum suum præbet, licere nobis cum unoquoque, sine ulla exceptione, jure agere, quare, si vobis ita placuerit, nobis maxime expedire videtur, ut vos clandestina cum vestris sacerdotibus agitetis consilia, ut de nefariis illis in Christianismo obtinentibus, Torfastadis, post festum Crucis, sententia decreta perferri queat, & ut vos Capellanum vestrum, literas, quas visum fuerit, perferentem, tempore paschatos, quam primum fieri poterit, ablegetis, nostra enim, si vester cecedat calculus, est sententia: præstat mature, quam nimis sero. Sanctus jam Spiritus Vobis consilia suggerit! Cum his paucis commendo vos omnipotenti Deo.

- (f) Caritas Dei, unacum amica mea salutatione, Vobis multiplicetur. Scitote, amice dilectissime, me certiore factum esse de rebus, quæ vigilantiam meam requirunt, & de machinationibus, quæ plures forsân petunt, quam unicum me, quin & erimen
proditionis

rád vid náðugafta herra konúnginn ef ad þeirra vilja geingi sem flíkr hafa fyrir hendum. Wil ec yður þarfyrir bedid hafa jafnuel míns náðuga herra kóngsins vegna sem síalfs míns vegna ad þier veitid mier styrk ok adfylge hier vid ad síá; huad ec uil eftir megni uid yður herra-dæmi forþullda. Enn B. Augmund hefur um stund sent mier brief oc bodskap oc látid blídt, enn vnder nidri er bruggad vid biskup Jón oc honum thilfrífad suoddann fals oc forrædelsi, ad meira er enn mikid. Trúi ec B. Augmundi vel til vilja vera þó ad ykist titillinn hanns B. Jóns svo hann íkrafidest Schalholttenis jafnuel sem Holenſis. Hefur hann bedid B. Jón ad hafa heimuglegt samtál vid sína kienni-menn ok koma síalfur edur hans styrkur so fullkomliga megi gánga dónur á Torfa-stöðum eftir krossmessu, enn þad er midvikudaginn eda fimtudaginn næst-ann ester hana. Er þad ecki vtan ad mýgia ok móstfanda þeirri kóngsins skickan oc Ordubók sem samþyeckt er oe laugekin vm aull ríki oc umdæmi Hans Kong. Majest. bædi af leikum oc lærdum, nema af þell-um sumum síalfheilögu hræfnurum, sem hier í lande hafa kalladir verid kirkiunnar forstjórar. Þar fyrir vil ec yður þad mikiliga bedid hafa ad þier vildud yður með nokkra menn hingad í Schalholt í ádurfrífad-ann tíma ómaka so ec sette ecki allt of mikid þeim sem foddan svik-rædi

---

proditionis contra elementissimum Dominum Regem, si conatus talia molientium effectu non frustrabitur. Quare vos, tam elementissimi Domini mei Regis, quam proprio meo nomine, rogatos volo, ut ad hæc declinanda mihi succurratis & auxilium præbeatis, ego vicissim pro viribus Dominationem vestram demerere. Episcopus Augmundus literas mihi & nuncios, blandum se monstrans, aliquantisper misit, clandestina vero consilia cum Episcopo Jona simul misent, eiqve maximas persequi-
 sit fraudes & proditionem, optat enim ille, ni fallor, titulum hujus auctum iri, ita ut Skalholtensis, æque ac Holenſis, appelletur, Jonam scilicet rogavit, ut claudes-
 tinis, cum Clericis suis, agitatis consiliis, ipse adit aut auxilia mittat, ut sententia decreta Torfalladis, post festum Crucis, feria scilicet quarta vel quinta, perferri queat,
 quo nihil aliud intenditur, quam abolitio mandatorum Reginum, & oblitatio con-
 tra librum Ordinationis, qui per omnia S. R. M. regna & provincias, a læicis æque
 ac clericis, in leges receptus est, exceptis siltum quibusdam horum hypocritarum,
 propria sanctitate superbientium, qui Antistites Ecclesie in hac insula nominati sus-
 runt. Vos igitur enixe rogatos volo, ut numero comitum stipatus, hæc Skalhol-
 tum dicto tempore vos conferre ne grave sit, ut fraudibus sorum, qui mala mihi
 machinantur,

ræði brugga. Tek ec nú það ráðs upp ad senda þeim dánumönnum leikum oc lærdum bodskap í sama tíma hier ad verða sem ecki samþykiaft ádurgreindum suikráðum. Máttum vid vel fornema í sumar á alþingie hvílka audmýkt oc audveldni ad Byfkup Jón lýndi sig ad fylgia fram kóngsins briefum oc erindum, mun oc so vera enn hvad hann orkar. Wæri so ad þier villdud hafa vikid ydur á Eyrarbacka vm helgina efter páskaviku þá skyldi ec finna ydur þar, giati ec þá greinilega vndervisað ydur eitt oc annad það sem magt lægi á, mundi þá oc fleiri gruna ad þier mundud hier verða eitir krossinesluna. Treysti ec allz góds til ydar hier vm; skrifid mier hier nockur fá ord vm aftur thil med Halldóre sendi ec hann þui thil ydar ad ec trúdi ecki ollum thil briefid ad bera, hefi ec tekid honum vara ad láta eckert ord af fara huort hanz erinde er, þui þeir forrædararnir oc falsararnir vita allz ecki til ad ec hefi þetta fregnað, oc óngvan læt ec það merkia. Hier med yduarn herradóm allzmegtigum gudi ad eilífu befalandi.

Gyfsur Einnarsfon Superintendens Erlendi Þórvarðsfyni Laugmanni.

Litr.

---

machinantur, non nimium exponar. Consilium arripui, nuncium mittendi viris integris, tam laicis quam clericis, qui fraudibus istis non consentiunt, ut dicto tempore hic adsint. Non obsecrum nobis erat in Comitibus universalibus ætatis proxime præterlapsæ, quam humilitatem, quamque facilitatem Jonas Episcopus in mandatis & negotiis Regis exsequendis monstravit, quæ jam, quantum valuerit, haud erunt ab-fimiles. Si circa Dominicam post Pascha Eyrarbackam invisere placuerit, ego vos ibidem conveniam, ubi varia magni momenti distincte referre & recensere occasio erit, inde etiam reliquis oriri possit suspicio, vos exacto festo Crucis heic loci adfore; quod, de vobis hac in re optima quævis sperans, confido. Paucula mihi per (*) Halthorum rescribite, quem ideo ad vos misi, quod non cuius literas perferendas concedere volui. Illum fideliter monui, ne negotii hujus ullum rumorem dispergi sinat, proditores enim illi & veteratores me ista percepisse adhuc ignorant, ego quoque, nequis illud suboleat, sollicito caveo. Cum his dignitatem vestram & dominationem Deo omnipotenti in æternum commendo.

Gissurus Einari Superintendens Erlendo Thorvardi Nomophylaci.

(*) Hic frater erat Gissuri; postmodum sacerdos Selardalensis.

Litr. G.

(g) Vier Ögmund með Guðz Þolinmæde biskup í Skálholtti allra ómak-
 ligastur með því nafne heilsum yður ollum lærdum oc leikum
 í Skálholtz biskupsdæme kærlega með kvedju guðs oc worre. Kunn-
 gjörande yður kærer winer að vier höfum feingid að heyra oc svo höf-
 um vier láted yferlesa Ordinationis brief vors heygbornasta Herra oc
 Forsta, Herra Christianis wors nádufasta herra oc kongs yfer Danmærk
 oc Noreige &c. sem hanns megrugheit. hefur sendt hínagad í landid
 oc bodid ofs að vier skyllidum því framfylgia huad vier vilium eptter
 voru fremsta megne gjöra með ráde vorra bestu kiennemanna presta
 oc prelata. Kunnium vier ecke að fornema í greindu bresi það sem
 þetta land snerttur utan stóra dygd oc æru, ást oc kærleika sem hans
 Nád hefur til Christinnómsins oc þess fátæks almúga sem hier inne-
 bygger. In primis býður hanns Nád oc skipar í sínu Ordinationis
 brefe að vier skulum hallda stadfastliga heilaga trú oc trúa alleinasta á
 Guð faður oc son oc helgann Anda, eptter því sem Guðs sonur sálfs-
 ur hefur grundvallat með sinne bitru þínu oc blóds úthellingu oc post-
 ularner hafa kientt oc predikad vm allann heim. Hier með býður hans
 werdugeit að vier skulum hallda X Guðz bodord sem Guð fader gaf
 sínum þion Moysi á siallenu Sinai á tueimur steinspioldum. Eigi síður
 B b b b 2 fskulum

- (g) Nos Ögmundus divina tolerantia Episcopus Skaltholtenfis, indignissimus, Vobis omni-
 bus Clericis & Laicis in diœcesi Skaltholtina Dei & nostram amicam salutem! Noverit
 dilectissimi amici, quod Nos literas de ordinatione (Ecclesiastica) Celsissimi & Cle-
 mentissimi Domini nostri & Principis Christiani, Daniæ & Norvegiæ Regis &c. inau-
 diverimus, & perlegi curaverimus, quas ejus Majestatis in patriam nostram transmisit,
 addito mandato, ut eandem (ordinationem) propagaremus, quod consilio optimo-
 rum Clericorum, Sacerdotum & Prælatorum pro virili exsequi studebimus. Ex præ-
 dictis literis nihil, quantum ad hanc regionem attinet, comperire possumus præter
 virtutem & pietatem, amorem & charitatem, quam illius Clementia in Ecclesiam &
 pauperulam patriæ nostræ plebem alit habetque. Inprimis Regia Majestas in literis
 Ordinationis suæ (Ecclesiasticæ) mandat præcipitque, ut Sanctam Religionem firmiter
 retineamus, utque in solum Deum Patrem, Filium & Spiritum Sanctum credamus,
 juxta fundamentum, quod ipse filius Dei passione sua acerbissima & sanguinis effu-
 sione posuit, & doctrinam quam Apostoli per univèrsam mundum prædicarunt.
 Adhæc ejus Dignitas injungit, ut decem præcepta servemus, quæ in duabus tabulis
 lapideis exarata, in monte Sina Deus Pater ministro suo Moyse dedit. Nec minus
 duo

skulum vier hallda þau tvo ástarbodord íem Guds sonur baud ofs í Nya Lögmálinu ad vier skyllidum elska almáttugann Gud yfer alla hlute fram oc íafnchristinn íem síálfa ofs. Werdur þesse oll hans skipan íamhlíóða vid Guds laug oc landz eptter því íem vor landslagabók ínnehelidur. In primis býdur hann ofs eptter því íem í fyrsta Gudz bodorde ad vier skulum trúa á einn Gud faudur oc íon oc íelgann anda; Enn vier vitum, ad þat er upphaf laga vorra Íslendinga, ad vier skulum hafa oc hallda christiliga trú; vier skulum trúa á einn Gud þrennar. I audru bodordi býdur hann ofs, ad vier skulum ecke íueria Gudz nafn vid íiegóma, enn Lögbókin íkipar ad eptter gögnum oc vitnum íkal ívertt mál dæma, í þridia bodorde býdur hann ofs ad vier skulum hallda hátíðliga íelga daga; enn bókin íegir: Ecke skulum vier ad íöknum gíóra á laughelgum dögum. Eð íórða bodord býdur ad íver madur íkal íeídra íóður íinn oc móður oc íína yfermenn; Enn bókin íeger ad íverr madur íe íkyllidur ad íera íram íaudur íinn oc móður. Eð íimta bodord íannar ofs ad vier skulum íockurn í íel ílá; Enn þad er íyrft í Mannhelgi vorre at vor landi íver í Noregs kónígs ríke íkal íridíeílaur vera íyrir audrum. Síóttá bodord íannar íórdóm; enn íögbókin íkipar bóndanum íull manngíollð eí íegin er íann

---

duo ea charitatis praecepta observemus, quæ filius Dei in nova lege injungit, nempe ut omnipotentem Deum præ omnibus, & Christianæ nostræ Religionis confessores veluti nosmet ipsos, diligemus; Ita ut omnis hæc ejus ordinatio legi divini & patriæ, sive Codicis legum nostrarum scopo, penitus concordet. In primis juxta primi præcepti præscriptum nobis mandat, ut in solum Deum patrem, filium & Spiritum Sanctum credamus; Novissimus autem initio legum nostrarum Islandicarum nos obligari ad habendum & colendum Christianam Religionem & in Deum trium credendum &c. Secundo præcepto prohibitum est, ne nomen Domini vane usurpemus; Codex autem legum unamquamque causam juxta legitima argumenta & testes idoneos esse dijudicandam, præscribit. Tertio præcepto nobis injungit, ut dies festos solenniter celebremus; Codex autem habet: A causis five agendis sacris diebus abstinendum est. Quartum præceptum jubet, ut unusquisque patrem suum & matrem honoret pariter ac superiores; Codex autem: ut unusquisque patrem & matrem sustentare teneatur. Quintum præceptum vetat, nequein occidamus; Titulus autem legum nostrarum, qui agit de securitate publica, ita incipit: Nostras quisque inera Norvegiæ regni fines jure securus esto. Sextum præceptum adulterium interdicit; Codex autem Legum marito ob commissum cum uxore adulterium plenam multam pro cade hominis pendi solitam addicit. Septimum præceptum

hanns eiginkona. Siöunda bodord bannar ad nockur skule frá odrum stela; enn Landslagabókin ákvedur ad einginn skule fyrir audrum taka, oc ecke skulum vier ós ad gripdeilldum göra. Attunda bodord bannar ad nockur bere falskt vitne sinum samhrifnum; Enn landflaugia skipa ad skraukvottar skule ecke heyrast; þat tveir valinkunner bera, skuli vera sem X bere. Niunda bodord bannar ad nockur skule girnaft á annars manns eiginkonu; Enn landflaugabókin skipar þá óbótamenn er hlaupa í burt med eiginkonur manna. Tiunda bodord bannar ad nockur madur girnist. annars manns eyk edur yxnn oc nockud annad hvad hellst hverium tilheyrer; Enn landzlaga bókin bannar þverliga ad nockur hafe þat ódrom tilheyrer, enn ef hefur, þá færi aptur oc gialde riect fyrir sem laugbók giörer ráð fyrir. Hier meður vor heygbornaste herra Kóngurinn, ad prestarnr predike heilagt Euan-gelium á sunnudagana, hver ad sinne sekmarkirkju, lære þat oc kenne med ástúd oc elsku ad heidra oc vegsama sinn skapara oc ad hver madur leikur oc lærdur kenne oc undervíse sínum börnum oc vnderfólke sin christilig fræde í riect módurmal. Eigi sídur seger hann í sama Ordinationis brefe: þó ad Gudz eingill kome af himnum oc predike adra trú helldur enn þá sem hier innestendur, þá skal hann ecke heyrast. Þú í seigum vier aller samnt med einne rauddu fyrir vorte biskupsdæme

B b b b 3

kupsdæme

---

tum prohibet, neqvis furtum faciat; Codex vero: Neqvis ab altero quicquam furtim auferat, resve alienas ditiapiat. Odavum præceptum, neqvis contra proximum suum fallum testimonium proferat, interdicit; Codex autem, falsos testes non audiendos esse, duorum autem ingenuorum, decem virorum testimonio æquivalere debere, asserat. Nonum præceptum prohibet, neqvis uxorem alienam concupiscat; Codex vero inter delicta graviora refert, siqvis alterius uxorem clanculum abripiat. Decimo præcepto cautum est, neqvis asinum bovemve alterius desideret, nec omnia quæ illius sunt; sed Codex serio interminatur, neqvis alienum habeat, quodsi habuerit, reddat, & ad juris præscriptum recompenfat. Adhæc Rex noster celsissimus nobis injungit, ut unusquisque Sacerdotum coram conredito sibi catu sanctum Evangelium diebus dominicis prædicet, sanumque cum amore & charitate Creatorem honorare & laudare doceat, & ut quisque Clericus pariter ac Laicus doctrinæ Christianæ capita in lingua vernacula liberis suis & subditis inculcet & instillet. Nec minus in prædictis literis asserit: Eriamli Angelus dei de celo veniat, aliamque, quam quæ iisdem (literis ordinationis Ecclesiasticæ) continentur, fidem prædicet, illum tamen non esse audiendum. Itaque omnes invocato Spiritu Sancto pro nostro

diuturnos

kupsdæme ad heilagum Anda til vor kolludum ad wier wilium þessa trú hallda oc henne í allan máta framfylgia. Enn um adra hlute sem í þessu brefsæ stannða, biðum vier oc skipum ollum oc sierhvorium í voru biskupsdæme ad þeir fylge fram heilogum lærdóme oc olmuftugiörðum. Enn um vmskipting á messu embætte oc tídagjörðum kunn- um vier óngva misbreytne á ad gjöra fáker fátækzdóms oc kunnáttu- leyfis hier í landid, þúí svo stendur í laugbókarinnar reglum: *Nullus obligatur ad impossibile*, einginn skylldaft þat ad gjöra sem honum er ómöguligt. Hvad vier kunnnum vorum herra Jesu Christo til lofs oc dýrðar gjöra, enn worum heygbornasta herra Kónginnum til heidurs oc æru, sæmdar oc virðingar, enn siálfum ofs oc ollum christnum dómín- um til siáluhiálpar oc syndalaufnar, skulum vier nátt oc dag vakande fyrirleggja svo leinge Gud vill ad vier lifum. Oc til fannenda hier um &c.

Litr. H.

(h) Worum heygbornasta veralldligum herra Kónung Kóng Kristian Fridreksýni yður heilsum vier Augmund under Gudz polin- mædi biskup í Skálholtti med Gudz quædiu oc vorre audmiúkligre undervorping vorrar skyllðugar þiónustu. Kærliga þackandi frid oc mildheit

---

diæceseos incolis uno ore vovemus, hanc religionem nos esse culturos & omnimode propagaturos; Cætera in his literis contenta ad hanc regionem non pertinentia, in medio relinquimus. Injungimus autem & præcipimus omnibus nostræ diæceseos incolis, ut sanctam doctrinam & eleemosynas exerçant. Quod autem ad cultus divini & missæ mutationem pertinet, eandem præ patriæ paupertate & ignorantia introducere nequimus, ita enim juris Regula: *Ad impossibile nemo obligatur*. Quæcunqve vero in laudem & gloriam Domini Nostri Jesu Christi & Celissimi Domini nostri Regis honorem & existimationem, reverentiam & venerationem, in nostram vero & Ecclesiæ salutem & peccatorum remissionem facere possumus, iisdem nosse & interdium diligenter invigilabimus, quamdiu Deus vitam nobis suppeditaverit. In cujus rei verum testimonium &c.

(h) Serenissimo nostro Domino seculari, Regi Christiano filio Friderici, Nos Augmund, sub divina tolerantia Episcopus Skalholtensis, cum Dei salute & humili officiorum debitorum subjectione, pro pace & clementia a Dominatione Vestra jugiter exhibita, amicas grates reddentes, salutem mitimus. Serenissimæ Vestræ Gratia

notum

milldheit sem ydar herradómr hefur jafnan vid ofs sýnt oc giðrt. Vdar verdugustu Nád sic vel vitanlegt, ad vier heyrdrum upplefed á alþinge eitt bref med ydar inncigli, hlióðande ad Cláwus Merwitz, sem var ydar fóveri í Islandi, hefr lagt ydur ad vier höfum láted í heel flá hanns menn fyrir vtan sak, hvar same Cláwus hefr óriett sagtt fyrir ydur. Sörum vier fullan bókareid á alþinge at vier höfum alldrei láted nockurn mann í heel flá, oc eingin rád þar til lagtt, oc svo bívístum vier med dóme oc góðra manna vitnisburdi þar uppá þinginu at sömu menn Cláwusar voru riett flegner fyrir fulla sak. Því bídium vier audmiútlega ydardt kónglegt Majeftat í Jesu Christi nafne, at þier trúet eigi fuoddan daudaróg uppá ofs, sem same Cláwus hefr uppá ofs sagtt. Kunnum vier vel bívífa at samæ Cláwus hefur svo mörg vond verk giørt þar í landit, at hann má ei myndugur maður vera epter riectum Noregs lögum &c. Sendum vier nú unnder ydars nádar valld oc yfersýn þann dóm ok lögmazz úrfkurd med viglýsingum ok vitnesburdum vm þá menn sem riectader vóru. Stendur þar nú í gudz valld hvar ydar elskulegasta Nád (*rethius* Rád) vill tilseigia um sama mál, enn vier hofum þar aunga sak út af &c. Enn um þær Ordinanciu sem ydar Nád hefur láted innfrífa þar í landit, þar áhrærer kennemannlegt embætte oc chriřtilega sidu, huat fvar almúginn gefur þar uppá, kann ydar herradómr

---

notum esto, Nos in Comitibus universalibus litteras sigillo Vestro munitas recitari audivisse, quæ continent, Vestrum in Islandia Quæstorem, Claudium Merwitz, Vobis retulisse, quod nos famulos ejus, sine ulla causa, occidi fecerimus, quod idem Claudius Vobis falso retulit; Nos enim in Comitibus universalibus super libram iurjurando asseveravimus, Nos nullum unquam hominem occidi curasse, nec unquam consilium talis facti dedisse. Sententia præterea lata, & integrorum virorum testimonio, in iisdem Comitibus evicimus, dictos Claudii famulos justam ob causam jure cæso fuisse. Quare Regiam Vestram Majestatem in nomine Jesu Christi suppliciter rogamus, ne mortifera huic columnæ, quam idem Claudius de Nobis effinxit, fidem habeatis. Eundem hunc Claudium in hac terra tot scelera commisisse facile Nobis esset probitum, ut ex legibus Norvegiæ vir integræ fidei haberi non possit. Nos jam Gratia Vestrae arbitrio & revisioni sententiam & decisionem Nomophylæcis, unacum testimoniis, & promulgatione cædis hominum illorum, de quibus supplicium sumtum est, committimus, & jam penes Deum esto, quamam dilectissimæ Vestrae Gratia (dilectissimi Vestri Senatus) de dicta causa sententiæ feretur; Nos autem culpa penitus caremus. *Reliqua hujus epistolæ, translata vide in Illustriſſi. HARBOE* Atbandl. om Reform. i Island, in Kiöbenh. Sellk. Skrifter Tom. 5. pag. 248.

herraðém vel formerkia af þú inncigludu brefe almúgans, sem vor bróð-
er biskup Jón á Hólum nú útfender til yðar Náðar oc því sama brefi
höfum vier samþycker ordit. Treyftum vier at yðar Herraðómr halde
ofs under rietrum Noregs lögum med friheit trúunnar oc kirkiunnar,
oc med þú vilium vier giarnan lifa ok deya under yðar kónglegu valde.
Til fannenda hier um bífólum vier vorum bróðr fyrrnefnum biskup
Jóne at skrifa þetta bref under vort inncigle er fkrifat var í Múla í
Reykiadal in transfiguratione Domini, anno Domini MDXL.

Wier Jón med gudz nád biskup á Hólum medkennunst, at vier
hofum suo hlióðande bref skrifa látit, vnder inncigle vors kiera bróð-
urs biskups Ogmundar sem hier fyrirfkrifat stendur, oc aungu ordi þat
auket nie aftekit. Ok til fannenda hier um, setium vier vort Zignett fyrir
þetta bref fkrifat í sama stad sem fyrr seger.

Litr. I.

(i) Guds myfku sie ofs aullum nálæg. Kiera syster! Bidur ek kiera-
liga yður at þier vilit fá í hönd síra einare ólafsfyni mitt con-
fert ok mitt fkrín oc svo lykklana sem þar til heyra, oc látit ecki koma
þar út af, oc þat stóra forgyllt stauþ oc fkal sem vier eigum þar,
oc allt epter þeim reikningkap, sem vier haufum látit uppfkrifa. Ok
til fanninda hier um þryckium uier uort signet á þetta bref, fkrifat
uppá Kristoforus skip, fimta Idus Junii anno M.D.XL. primo.

Litr. K.

Pro Memoria.

(k) Hefur hinn Norfki laugmadur sem var her í lande látist summera
huad þad silfur var vppá vigt sem þeir daunfku höfðu í burt
med

(i) Gratia Dei omnibus nobis adsit. Soror dilectissima! Vos benigne rogatas volo, ut
Sacerdoti Einaro Olai filio cistulam meam & serinium, ita ut nihil inde auferatur,
eorumque claves, ut & scyphum illum magnum deauratum, & pateram, quem
Nos possidemus, ex præscripto catalogi quem literis consignari curavimus, tradatis.
In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis apprimimus, scriptis in
lavi Christophori, quinto Idus Junii anno M.D.XL. primo.

(k) Legifer ille Norvegus, qui huc in Islandiam venit, argentum quod Dani unacum Epi-
scopo

med biskup Augmundi Summa Summarum af silfri er III. C. oc XXV
Item III. C. tíræd englott. Item þar ad auk lód XL oc XI stycki.
Hefur Síra Einar Olafsón skrifad finátt oc stórtt, Item í litlum pofa
LXXX stycki oc eitt. Item eitt stórtt C.

Litr. L.

(1) *B. Hans Reff.*

Þacka ec ydur aull góðheit Herra byskup sem þier sýndut mier í síft,
sem ec var í ydar náveru hvad ec giarnan vil med gódu forskullda.
Vitanligt sie ydur, ad ec sieck B. Augmund, (hvers sál gud nádi þad
memoriale í hendur er þier beiddut mig um. Líkadi honum litt þad
hann fornam þier taulud vin hvertt hann hefði vppborid þá peninga af
erfingium Vigfúfar Erlendsfonar sem tilstódu oc þier beiddut hann ydur
ad kunngjöra, hvar til hann svaradi, ad þar uppá hefði hann óngua
peninga vppborid, nie kynni hann ad fá heldur, mætti erfingiar fir-
greindz Vigfúfar þar til fvara. Suo ynderstóð ec oc suo af ordum yd-
vars Þienara hier nú til Kaupinhafn, þad B. Augmund skuli hafa skrifad
yður

---

scopo Augmundo avexerunt, quoad pondus in literas referre videri voluit; Summa
Summarum argenti tres centenarii & viginti quinque, item trecenti Anglice, item
quadraginta insuper semuncie & numero undecim. Sacerdos Einarus Olai filius ma-
gna cum minimis recensit. Item in parva crumena numero octoginta & unum.
Item centum & viginti.

(1) *Ad Johannem Ref Episcopum.*

Gratias ago, Domine Episcopo! pro omni benevolentia mihi a Vobis, ultima
vice cum Vobis adfui, præstita, quam omni studio iterum demerebor. Notum
Vobis esto, me memoriale istud quod a me petistis, Episcopo Augmundo, (cujus
anima Deus propitius esto) tradidisse. Displicuit ei, cum comperiretur vos quæsi-
visse, num ille pecuniam, ab hæredibus Vigfusi Erlendini solvendam, accepisset, de
quo & Vos ejus responsum postulastis, quibus ille respondit, nullam se pecuniam
accepisse, nec accipere potuisse; Hanc rem cum prædici Vigfusi hæredibus saltem
esse. Ita & ego de famuli Vestri, hic Havniæ jam pridem agentis, verbus percepi,
Episcopum Augmundum ætate præterlapsa, qua in hanc regionem trajecit, Vobis
perscriptisse,

ydur til edur bodskap giörtt í firra sumar sem hann kom hier til landz, þad hann hefði fentt ydur med Síra Gífla Jónsini, alias vocatur Gilbertt, nockura peninga oc eirnin med mier, þann tíð ec ferdadist fyrir minn herra. Þuí skulu þier vita ad med mier hefur hann ydur óngva peninga fentt, oc ecki reynast þad sannindi, þuí ec hafði ecki eirn hálfpening medierdar þann sem honum tilkom, í þann tíma sem ec fann ydur. Enn huad hann hefur ydur fentt med Síra Gífla eda odrum, veit ec ecki, þuí þad er nú hardla ókunnugt, nema þad sem ec hefi heyrtt þar vera vntalad. Hafði B. Augmund þá nockura hluti í frammi til orda oc atburda frá þuí ec kom apttur í Island sem ecki voru rieliger nie suarliger, sem honum gud forláti, hvar ad nú giorist ecki þert um ad íkrisa. Kymi ec ydur í nockurum hlutum til vilia ad vera, skulu þier mig þar reidubúinn til finna. Hiis commendo vos omnipotenti Deo. Hafniæ 1 Augusti anno 1542.

G. E. S. S.

CAP. XI.

De Sigismundo Ejulfi filio.

Sigismundus Ejulfi filius, Ogmundi Episcopi ex Asdifa sore re nepos, Pastor primo Vallanensens, deinde Hytdalensens, sed svadente & impellente avunculo, a Clero Skalholtino ejus in Episcopi officio successör destinatus, anno seculi 36 in Norvegiam transit, sed anno 1537 ab Olao Lunge

---

perscripsisse, aut nuntium misisse, se per Sacerdotem Gislauum Jonæ, qui alias vocatur Gilbert, ut & per me, dum ad Dominum meum proficiscebam, aliquantum pecuniæ misisse. Scitote igitur eum nihil pecuniæ per me misisse, nec unquam eueniret me vel dimidium obolum, qui ad illum pertinuerit, quo tempore Vos conueni, mecum habuisse. Sed uum aliquid per Dominum Gislauum, vel alios, Vobis miserit, nescio, id enim in occulto versatur, nisi quod fando audivimus. Episcopus Augmundus, ex quo in Islandiam redii, multa verbis & factis peregit, quæ nec ex æquo erant nec jure, quæ Deus illi condonato, quæque perferbere opus non est. Si qua in re Vobis gratificari possem, me paratissimum reperietis. Hiis commendo vos omnipotenti Deo. Hafniæ die 1 Augusti Anno 1542.

Gislerus Einari Superintendens Skalholtensens.

Lunge Engelberti filio, ultimo Norvegiæ Archiepiscopo paulo antequam in exilium iret, ultimus Catholicorum Skalholtensis Præsul ordinatur, quo honore ei diu frui non contigit, eodem enim die in morbum incidens. die 19 ab ordinatione vitam cum morte commutavit; unicum ex Thurida Einari filia (a) filiam relinquens, nomine Catharinam, quæ novennis in pedibus Ogmundi Episcopi, cum caperetur, cubuit, adulta vero nupsit Egillo Olai filio, ex quo peperit Jonam Egilli Pastorem Hreppholensem, non incelebrem *Annalium Episcoporum Skalbaltinorum* conditorem, qui incunte seculo 17 Skalholti mortuus est, & Olauum Egilli filium, Pastorem Vestmanneyensem, qui anno 1627 a piratis Algerensibus, quædam Islandiæ loca depopulantibus, Vestmanneyas vero penitus vastantibus, captivus Algeram deportatus fuit, sed deinde libertate donatus, in patria senex obiit (b).

-
- (a) Hæc Thurida ob proceritatem cognominata *Grandis* (hin stóra), antea fuit Theodori Einari filii, Sigismundi in Sacerdotio Hytdalenti Prædecessoris concubina, exque eo semel pepererat; Deinde vero ad ejus successorem Sigismundum transiens, ex eo Catharinam habuit; Tandem celebris Viri Oddi Gorkalkini concubina existit, ex quo etiam aliquoties mater facta, paulo ante ipsius mortem ei legitimo conjugio sociata est; quod inter alia exemplo est, qualis fuerit Clericorum hoc tempore calibatus.
- (b) De utroque hoc fratre, eorumque scriptis, in Periodo sequenti plura dicendi locus erit.

SECTIO IV.

De Episcopis Holensibus.

CAP. I.

De Beinere & Jona Tova filio.

S. I.

Episcopum quendam, cui nomen *Beiner*, aliquando Holis fuisse, patet ex *Regesto Audini Episcopi*, ubi ejus mentio fit, ut & Jonæ Episcopi (a); atqvi ante Audinum nullus sub Beineri nomine Holis Episcopus fuit, ut ex continuo & nunquam interrupto eorum Catalogo constat, nec ullus Jonas, qvi post Beinerum templum Stadarbackense visitare potuit; nam Jonas Ogmundi primus Holanæ Cathedræ Præful nec ullum Beinerum in officio antecessorem habuit, nec templa, ejus ætate, tantam possederunt librorum suppellectilem, ut Stadarbackense tantum habere potuerit, quantum ei hic tribuit. Taceo quod hic etiam mentio fiat Erici Officialis, cum ætate Ogmundini nulli exstiterint Officiales. Verisimillimum ergo sit, *Audini Regestum* interpolatum esse (b), ita ut hæc, & forte multo plura, a recentiore manu adjecta sint; Ut & quod Beinero locus debeat inter annum 1401, quo Petrus Episcopus occubuisse

---

(a) *Audini Regestum* in indice bonorum templi Stadarbackensis habet: "Stadarbacka kyrkia á hálfst þridia hundrad í bókum eftir Ejólf prest, sem Erekur Officialis" skrifadi, á því áre, sem herra Beiner biskop kom út, og so var þá er herra Jón biskop lét reikna." Id est: *Templum Stadarbackense libros decem imperialibus æstimandos possidet, a presbytero Eyolfo sibi relictos, secundum id quod Officialis Ericus scripsit, anno, quo Dominus Beiner Episcopus peregre adventit, & simili modo Episcopus Jonas computari fecit.*

(b) Interpolatum esse hoc *Audini Regestum*, inter alia monstrant rationarium templi Bergstadenfis, quod Laurentium; Reikiahlidentis & Breidabolstadenfis, quæ Egillum; Tjörnensis & Grimseyensis templorum rationaria, quæ Jonam Skalli, Episcopos nominant; unde etiam, hæc de Beinere postmodum inserta esse, non est quod miremur.

buisse fertur, & 1414, quo Arnas Skalholtensis, Holanæ diœceseos Vifitator exftitit; alias enim in ferie Epifcoporum Holenſium tanta non invenitur lacuna, ut ipſi locus commode concedi queat; Jonas autem, qui ei ſuceſſit, aptiſſime invenitur in quodam ex tribus ejusdem nominis, nempe Jona Tovæ, Jonæ, vel Villhelmi filio, qui continuo ordine ſuceſſerunt.

§. 2.

Post Petri Epifcopi, ſive mortem, ſive ex Islandia diſceſſum, qui anno 1402 accidiffe videtur, diœceſis Holana ad annum 1419 proprium (Beinere excepto) non vidit Epifcopum: Nam anno 1403 ejusdem Officialis fuerunt Theodorus Theodori, Paſtor Höfkuldftadensis, Steinmodus Thorſteini, Paſtor Greniadarftadensis (a), & Haldorus Lopſti, quos omnes una cum reliquis Holanæ diœceſeos Sacerdotibus, exceptis 6 duntaxat Presbyteris, tribus Diaconis & uno Monacho, morbus ille epidemicus, qui eodem anno Islandiam vaſtavit, demefſuit. Anno 1406 Logus quidam Styri filius eandem ornavit Spartam. Jonam Thorſfinni hoc tempore etiam geſiſſe Vicariatum hujus diœceſeos, certum eſt, ſed quo anno & quamdiu, incertum: ejus enim mentionem facit Jonas Tovæ filius, in codicillis datis 1419. Anno 1409 Jonas Skalholtensis Holanam diœceſin viſitavit, Anno 1413 — 14 & 15 Jonas Hallfredi filius, Abbas Thyckvabænsis, Officialem diœceſeos Holanæ egit, ab Arna Olai, ut videtur, conſtitutus, nam anno 1415 præbendam Mel in Midfiordo æſtimari curavit, quod ut Epifcopi Vicarius feciſſe videtur; Eodem enim anno Arnas Olai filius, Skalholtensis Epifcopus, ab Afkelo Archiepiſcopo totius Islandiæ Viſitator conſtitutus, eandem loco Jonæ Epifcopi Holani adminiſtravit, idque officii uſque ad ſuum ex Islandia diſceſſum anno 1419 continuavit; Nam annis 1415 — 17 & 18 eandem viſitavit, & ut erat pecuniam corradendi fumus artifex, & hic ex quavis re lucrum facere non omiſit. Diſcedens autem ex Islandia, in Norvegia obvium habuit Jonam Tovæ filium (b), Holanæ diœceſeos

C c c c 3

Epifcopum,

(a) Vid. ſupra pag. 218.

(b) Hunc Jonam Tovæ filium, & ejus ſuceſſorem Jonam Jonæ filium, *BIORNUS Skardsaænſis*, *ARNGRIMUS*, *THORLACIUS*, aliique, cum Jona Villhelmi filio, conſandunt,

Episcopum, itineri Islandico accinctum, cui crucem, dictam *Glaeser*, aliaque cimelia dono dedit, unde Jonas oceano se committens, Islandiam in freto Therneyensi, una cum Johanne Pauli Islandiæ Præfecto, aliisque Danis, appulit, moxque per provinciam Borgarfjord Holas tendens, Reykholtum, ad Thorkillum Olai filium, Arnæ Episcopi fratrem, divertit, qui Toparchiæ Hunavatnensis in diœcesi Holana, diu fuerat Præpositus, adeoque ipsi quodam modo subditus.

§. 3.

Acta ejus in hoc officio, postquam in Islandiam venit, sunt, institutio solennis comestationis, quæ, ut unum necessarium a nemine cathedram ascendente & primam celebrante missam, omitti potuit, sub cuius exitum, Thorkillum Olai filium in jus vocavit, rationem administratæ Præposituræ Hunavatnensis exposcens, damnum hoc modo, quod frater ejus Arnas Episcopus, Holanæ Cathedræ loculos expilando, intulerat, refarciturus; sed quid hoc modo profecerit, non liquet. Deinde eodem anno die Simonis & Judæ edixit, ut prædia Valthioftadæ & Arnarftadæ, quæ Jonas Thorfinni, Holanæ diœceseos Vicarius, Jonæ Pauli pro salario dispensationis opum Cathedralium emancipaverat, cathedræ & templo Holano, ut ejusdem æternum peculium, restituerentur, Legibus enim Ecclesiæ prohibitum esse, fundos cathedræ abalienare, quamdiu mobilia in promptu sint, quibus nomina solvi possent. Paulo post, die Sylvestris, sc. 31 Decembr. de prædio Vallholt, quod Astrida Jorundi filia Arnæ Olai filio ob sustentationem ad dies vitæ ex bonis cathedræ tradiderat, pro tribunali sententiam dixit. Anno 1420, antequam Visitationem Ecclesiasticam ordiretur, Jonam Biarni filium ab Officialatu removit, sed Arium Thorbiorni filium Cathedræ Dispensatorem constituit.

---

fundunt, & ex tribus ejusdem nominis unum faciunt; sed distinguendos esse, res ipsa loquitur. Jonam Tovæ filium fuisse natione Danum verosimile est; sed quo anno cathedram Holanam nactus fuerit, incertum; factum autem id esse ante annum 1415, nos docent literæ protestoriæ & commendatitiæ Erici Pomerani, datæ hoc anno 4 Septembr. in quibus Rex dicit eum Islandiam jam tandem intrare & episcopalia suæ diœceseos capessere velle, vide supra pag. 226. quod tamen ad annum 1419 dilatatum est; unde suspicari licet, Jonam dudum hoc officium nactum esse, sed in aula Pomerani & alibi, tempus trivisse.

constituit. An Monasterio Mödrvallens, cujus templum, anno 1421, tempestas deiecit, manus porrexerit auxiliatrices, non liquet; sed certum, quod hoc anno Dominica Passionis; Abbatissæ & Monasterio Reinensens, prædium Hof in Hofdaströnd concesserit. Anno 1423, cum mortem non procul abesse sentiret, Michaëlem quendam dioceseos Officialem, sed Thorkillum Gudbiarti Cathedræ Dispensatorem constituit, eoqve factò, obiit, cum sedisset Holis annis 4. officium vero ad minimum annis 9 vel 10 gessisset; Sed hac constitutione animos subditorum commovit, qui Jonam Biarni filium Officiale, sed Arium Dispensatorem constitui exoptabant, quæ dissensio Johannis Pauli, Regii Præfecti, interventu ita sedata est, ut Michaël Officialatum, sed Johannes Pauli Cathedræ Dispensationem obtineret.

CAP. II.

De Jona Jonæ filio.

§. I.

Moriens anno 1423 Jonas Tovæ filius, Holanæ dioceseos Vicarium constituerat Pastorem quendam nomine Michaëlem, qui in annum 1424, eo functus esse videtur; quo, si Annalibus fides, *Jonas* quidam *Jonæ filius*, natione Anglus, Islandiam intravit, & ex portu Hafnarfjordenfi, recta Comitata adiit; ubi, cum Holani eum non tam libenter acciperent ac speraverat, Skalholtum petiisse, ibidemqve 4 Presbyteros & nonnullos Diaconos sacris initialle, moxqve ad exteros abiisse, ajunt. Sed verosimilius est, eum Holas venisse, ibidemqve hyemasse, licet a plurimis pro genuino dioceseos Episcopo non acciperetur, ut hac vice nec primam caneret missam, nec solenne institueret convivium. Holis eum hoc anno fuisse, mihi persuadet revisio rationum templi Ripensis, & apocha data Sveno Halthori filio, quæ facta sunt Holis die Veneris primo in carnis privio anni 1425, cum ipsius appenso sigillo, ut nostrum habet apographum; sed anno 1426, anteqvam navim solvit, videtur Jonam Abbatem Thyckvabajensem in diœcesi Skalholtina, Holanæ dioceseos

feos Officialem constituiffe (a), nam hunc id officium gessiffe, testantur literæ, quibus pactum inter Illugum Biörgulfi & sacram Virginem Reinestadentem Thorunnam Ormi filiam, confirmavit, appenso suo (ut ipse ait) Officialatus sigillo, scriptæ Holis Dominica ante hebdom. 4 Temp. 1427, eodemque anno præbendam Greniadarstad jussu Archiepiscopi, ut ipse fatetur, invisit & æstimavit.

§. 2.

Secundum Auctorem *Annalium Recentiorum*, qui hoc tempore floruit, Jonas anno 1427, in Islandiam ex Anglia venit; sed Holanis eum pro suo habere Episcopo recusantibus, Skalholtum deflexit, ibique quosdam sacro ordine ornavit, moxque ad exteros recessit, sed ante abitum Jonam Pauli Holanæ diæceseos Officialem constituiffe, verosimile facit ejusdem lonæ judicium, quod Holis anno 1429 die Martis, in hebdomate Paschatos, de scortationibus Margretæ Sigurdi filix, quas quinqvies cum Brinjulfo quodam commiserat, pro tribunali sententiam dixit; ubi Jonas expresse vocat se Holanæ diæceseos Officialem. Tandem anno 1429 reversus, ad diem 8 Septembr. qui est Nativitati Sanctæ Mariæ dicatus, primam celebrasse Missam & solenne convivium instituisse perhibetur, quod tamdiu ob supra memoratas dissensiones & tot annorum absentiam distulisse videtur; alii autem id ad annum 1427 referunt (b). Anno 1429, templum, monasterium & cœmeterium

-
- (a) Qua de causa Holanus Præsul Abbatem ex diæcesi Skalholtina Holanis Officialem constituerit, præsertim cum eadem curia haberet viros tali officio non impares, quales fuerunt Jonas Biarni, Jonas Pauli, ut & Michaël, (quos paulo ante nominavimus) non facile dicitur aut intelligitur, nisi statuantur, (æ) Jonam in Skalholtinos aliquid imperii aut habuisse aut sibi arrogasse, fecus enim hoc officium Abbati Thyckvahanensi imponere non potuit. (ß) Dissensionem inter ipsam & Holanos tantam fuisse, ut plurimi ei parere recusarint, aut ille omnes hoc officio indignos habuerit.
- (b) Quod & verosimillimum videtur; Nam anno 1429 feria tertia Paschatos Jonas Pauli Officialis diæceseos Holanæ, Holis Hialldalensium sententiam dixit de Brynjolfo Egelino concubinatus, cum Margreta Sigurdi filia, quarta & quinta vice convicto; quo tempore nullus Episcopus Holensis adiuvisse videtur. Sed paulo post feria quinta ante festum Jacobi, eodem loco & anno, Episcopus Jonas (Wilhelmi) ecclesiam Miklabænseis ob intercessionem Lopti Divitis Steindoro cuidam confert; Præterea hujus

Jonæ

terium Helgafelli, ut & cœmeterium Reykholtense innocenti sanguine polluta lustravit; Abbates præterea, Nialum Helgfellenfem, & Thorgilsum Munkathveraañsem, ordinavit; quod cœnobium proxima hyeme, una cum templo & omnibus ornamentis sesqui horæ spatio conflagraverat. Plura de hoc Jona Jonæ in medium proferre non possumus, sed si conjecturæ aliquis locus dandus est, verosimile fit, ipsam nis peractis eodem anno ad exteros abiisse, ibidemque aut occubuisse, aut officium abdicasse.

CAP. III.

De Jona Vilhelmi filio.

§. I.

Anno 1429 *Jonas Vilhelmi filius* Holanam calcare cathedram cœpisse videtur, hoc enim anno Jonas Pauli suæ administrationis rationem ei reddidit; perfectamque nactus est epocham; sed paulo post Episcopi gratia excidens quod ab Episcopo vocatus non comparuit, & ad Synodum provincialem deinde anno sequenti vocatus, 30 armatis stipatus apparuit, ob quam contumaciam Præsul ei septem dies concedit, intra quos appareat, ni excommunicari malit, quod etiam evenit, quo facto Præbendam

---

Jonæ Episcopi diplomata alia, numero viginti, de eodem anno existant, quorum ultimo Jonæ filio Gudmundi, fabro, ecclesiam Glæsebænssem in annum proximum confert Dat. Holis Hialtadalsensium feria tertia proxima ante natalitia, sive in vigilia S. Thomæ Apostoli anno 1429. Ejusdem Episcopi de anno 1430 diplomata numero triginta existant, quorum primum est apocha Presbytero Arr Thorbiörnisi filio, pro munus & rationibus Dispensatoris, dederat, quod munus Arius a festo S. Thoralci in æstate anni 1429 ad diem S. Hilarii 1430 gesserat. Dat. Holis in Hialtadal, feria tertia proxima post diem S. Hilarii, anno Domini M.CD. XX. decimo. Unde patet, Jonam Vilhelmi anno 1429 peregre advenisse, & hæc acta supra recensita, quæ Jonæ Jonæ filio fide *Annalium* adscriptimus, aut ad Jonam Vilhelmi transferenda, aut etiam, si a Jona Jonæ peracta sunt, ad priores annos ableganda esse.

dam Grenjadarstadensem ei ablatam Thorkelo Gudbiarti filio contulit, eidemque tria melioris notæ prædia ad Jonam pertinentia sequestrare, tandiuque retinere præcepit, donec Jonas ex voto Thorkeli templo Grenjadarstadenfi satisfecisset, tandemque omnia Jonæ bona ut excommunicati sibi rapuit, quod Jonam, ut Episcopo se submitteret, adegit. Eodem anno Lopto Guttormi filio præbendam Saudnesensem contulit, & intercedente Lopto, Lausaasensem Helgoni Biarni filio. Jonæ Biarni filio canobium Mödruvallense ea conditione contulit, ut unum Pastorem & duos Monachos ibidem sustentet. A Jona autem Benedicti filio ob involuntarium homicidium novem marcas accepit.

§. 2.

Ab Olao Ejulfi filio prædium Hedinshöfda accepit, a Sveno Hallvardi magnam partem prædii Rip; reliquum vero ejusdem prædii a Thorlako Sigurdi filio expressit. Ab Ario Thorbiörnnonis filio, qui vadimonium pro Jona Pauli obierat, 60 Hundredas, seu 240 Joachimicos exegit: Ario deinde ob negligenter gestum Officialis munus, dicam scripsit, quod judices discernere non audentes, ipsius Episcopi judicio submiserunt. Finnbogo Jonæ filio ob nimis parce solutam hospitalitatem Episcopi diem dixit (a). Anno 1432 Illugum Biörgulfi filium induxit, ut septem partibus prædii Holensis in Skaga cathedræ Holanæ cedat, pretium ab ipso Deo, largissima ejus matre Virgine Maria, Sancto Johanne, Sancta Anna, & Sancto Gudmundo, solvendum assignans. Nobile prædium Siobarborg, a Margareta Erici & ejus filio Magno accepit, tandemque sibi Halsa in Slettuhlíd, cum lucrosis quibusdam oris maritimis & 12 vaccis aut earum æquivalenti pretio a Theodoro Arnæ filio comparavit, cui villa Geitaberg in diœcesi Skalholtina cessit. Quæ omnia ab anno 1430 ad annum 1434, inclusive, acta sunt.

§. 3.

Anno 1431, quassata aut semifracta quædam navis oneraria, merces & homines in oram villæ Hardbak ad cathedram Holanam pertinentem,

(a) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A. Quod non unicum est Documentum quantum curam noster ventri impenderit, aliud enim videtis ibid. Litr. E.

tinentem, ejecti erant, quæ Præful sibi vindicare fatigit, sed Rafnus Gudmundi, tum temporis Nomophylax, vir gravis & iustitiæ tenax, de his ex Juris Civilis præscripto sententiam dixit, quod Præfuli tantopere displicuit, ut Rafno extemplo iræ & minarum plenas mitteret literas, ni suum rescinderet iudicium, se ipsum, omnesque ejus asseclas excommunicaturum, navis autem fragmenta & alia, de quibus litigabatur potius combusturum quam a sententia destitutum Cumque Nomophylax a recto tramite retrahi non posset, Præful eundem excommunicavit. Thorkelo autem Gudbiarti filio, quod ille, qui antea fuerat Holanæ cathedræ Dispensator, & dimidium talium rejectamentorum in cathedræ præjudicium sibi emerat, dicam scripsit. Cumque Rafnus anno 1432 vivis excederet, Thorkelus Gudbiarti, nomine Ragnhilldæ Biarni filiæ, Rafni viduæ, prædium Holas in Laxardal, Episcopo pro anima Rafni emancipavit, quapropter Præful animam & corpus Rafni, templumque, ad quod excommunicatus sepultus fuerat, absolvit, trigintaque inferias in templo Holano, duas autem a quovis diœceseos sacerdote pro eo celebrandas promisit, præcipue cum Thorkelus Rafnum morientem absolutionem & reconciliationem cum Episcopo & cathedra Holana serio desiderasse, jurejurando ibidem confirmaret, multam autem pecuniariam, quam Rafnus hujus iudicii promulgatione promeruisse censebat Præful, haudquaquam condonare voluit, sed ab hæredibus solvendam esse dixit.

§. 4.

In tantum, hac tempestate Anglorum negotiationes in Islandia invaluerunt, ut plurimi sæpe ibidem hyemarent, quod etiam anno 1434 in Toparchia Skagafjordensi accidit. Cum his Præful societatem quandam iniisse fertur, quod etiam ejus literæ, aliæque in eorum gratiam facta, verisimile faciunt, nam cum rapinis, furtis, scortationibus, cædibus, grassarentur, incolæ vim vi repulsuri arma ceperant, eorumque circiter 80, prope villam Mannskadshol ceciderunt, nonnulli autem eorum ultrices manus effugientes, Holas se contulerant, asylum in templo cathedrali quærentes, quod Præful illis libenter præstitit, & proclamationem quandam edidit, quam in Comitibus Provincialibus ad thermas Vallalaug habitis, a Jona Einari filio, Præposito Toparchiæ Skagafjordensis

firdensis publice legi curavit; *Qva* in suam & Sancti templi Cathedra-
lis, quod Holis est, gratiam & protectionem recipit, omnes illos Anglos
qui jam ibidem sunt & columnam chori Cathedralis amplectuntur; one-
rariam autem illam navim, quæ in portu constituta est Kolbeinsarofensi,
cum omnibus mercimoniis & quibusvis ad eam pertinentibus, suum esse
peculium, dimidiam enim partem se sibi, temporeque Holano, pretio ab
illis comparasse, dimidiam autem dono accepisse. Cumque hæc uni-
versa jam sua sint & cathedræ, hosce infestare aut in minimis illos mole-
stari, severissime prohibet. Velit autem Præfectus Regius, aut quis alius,
ipsis, ut læsæ Majestatis reis, Regio nomine dicam impingere, illis, ut
in hac nave una cum se & istis transfretent, ac intra 12 mensum spa-
tium coram Rege & Senatu legibus secum certent; *Qui* autem ab Ang-
lis hinc aut a suis satellitibus injuria affecti sunt, illis, aut ex judicium
sententia, aut æqvabili conventionem, satisfactionem offert (a).

§. 5.

Ex omnibus hinc abunde patet: 1) *Qvalem* Jonas Vilhelmi egerit
Episcopum, id est, atrocem & avarum. 2) *Qvod* hoc anno, aut pro-
xima ætate, 1435 ex Islandia abire sibi proposuerit, quod etiam fecisse
videtur; Nam anno 1436, die 27 Maji, cum Jonas Gamli filius, tum
temporis Holanus Dispensator, villam Nylendi Holanæ Cathedræ ab Hall-
doro Steindori filio emeret, mentio tantum injicitur Officialis Thorkeli
Gudbiarti filii, sed non Episcopi, quod haudqvæquam factum esset, si ille
in Islandia adfuisset. Mortem ejus plurimi ad annum 1440 referunt;
quid autem illa assertio veri habeat, non constat, id autem pro certo
habemus, quod post annum 1435 in Islandia non apparuerit: Nam ab hoc
tempore ut verisimillimum videtur, sed certe ab anno 1438 ad annum

1444,

(a) Hæc æstorum Jonæ Vilhelmi nobilissima sunt, quibus addi possunt institutio Collegii
Canonicorum cathedræ Holensis, vid. supra pag. 384; pœnitentia Thordo sacerdoti
prescripta, vid. ibid. pag. 387; Statuta synodalia de variis rebus vid. ad finem hu-
jus Capituli Lit. B, epistola monitoria contra stupratores & adulteros, ibid. Lit. C.
& emendatio stipis in gratiam Gudmundi Boni, ibid. Lit. D; quæ omnia & alia
multo plura, occurrunt in æstorum ejus libro originali membraneo Bibliothecæ Magnæ
n°. 235 in Quarto.

1444, Gotfvinnus Skalholtensis Episcopus Holanæ diœceseos Vicarium aut Inspectorem egit (*).

Litr. A.

(a) Anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo a miduikudagen næsta efter decollacionem sancti Johannis baptiste var ek ara præstr Thorbiarnarson officialis hæilagrar Høla kirkiu til skyllidadr af minom verdoligum herra herra Jonæ biskupi Villialmsfynæ a Hølum ath fægja lögh millum hanns ok sinbogha bonda Jonsfonar vm biskupc gift- ingh þann tima hann giftæ ner honom. j ætæ j Kellдохuerfui ok ath þeim badum vndir læggiandæ med handabandæ biskupinum ok sinboga Pui in nomine Domini Amen. sægir ek biskupinn skyllidugan þann tima hann vill vifetera gere hann sitt giftingarbræf a presta stafno þægat sæm hann vill rida ok þat lata forða kirkiu fra kirkiu þat sæinafta ath fardogum sua ath þær hafuæ fulla vifso sæm med honom skulo taka. Enn þann prest ædr bonde sæm med honom tekr skal ætla biskupinum ok hanns monnom tolf ok honom ænom þrettanda sæmiligan kost ok maaldryckio biskupinum sealfuom ok hanns tolf monnom en herra biskupinn skal skipa mann til ath ræida sin kost ok keykimæistara en huar herra biskupæn veri æi suo haldæn sæm ædr sægir þa skulo prestar ædr

D d d d 3

bændr

(*) Quid hic in tali officio gesserit, vid. supra pag. 475.

(a) Anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo, feria quarta proxima post decollationem Sancti Johannis Baptiste, Ego Arius presbyter filius Thorbiörn's, Sanctæ Holanæ Ecclesiæ Officialis, a Venerando Domino, Domino Jona Episcopo Holensi, filio Villhelmi, inter eorum & Dominum Finnbogum Jonæ jus dicere iustus sum, de hospitalitate Episcopi, dum Asi in Kellдохverfo Episcopus a Finnbogo excipiebatur; Cum igitur ambo, tam Episcopus, quam Finnbogus, stipulara manu compromitterent, hinc in nomine Domini amen, ego edico, debere Episcopum, dum visitatum it, literas de diversoribus in synodo scriptas, ad loca, quæ visitaturus est, mittere, illasque ab una ecclesia ad alteram perferri curare, & hoc quidem non ferius quam tempore habitacula mutandi, ut ii, quibus ille excipiendus est, illud certo sciatur. Sacerdos autem, aut colonus, qui eum excipere debet, Episcopo, & ejus insuper duodecim comitibus victum decentem, ipsi præterea Episcopo & duodecim hisce aſſecis potum ad mensuram subministrato, sed Dominus Episcopus cogvum & hominem cibum paraturum, suppeditato. Ubiunqve Domino Episcopo, ex prædicto omnia non

bændr líka fyrir gera suo sem biskupinóm uæl anægir ok þeim hann gífter nær lærdr ædr læikr ok suo prestar ok bændr íkyldugir uth kræfua ok bæida ræiddkiota huerr í sinni kirkiusokn efter þui sem huer hefuer songh til at forda biskupen í adra kirkiusokn vndir þuilika fækt sem kristæn retrr gerir þar radh fyrer. Var þessi minn orfkurdr framsagdr í kirkionæ asæ í kældo huerfui mer í domfæti sitianðæ minom herra biskupinóm sealfuom samþyckiandi ok þessom lærdom mönnon ok læikom aheyrandom ok neruærandom jon prest biarnasyni. þorkæli gudbiarttsyni þordi ogmundsfini prestum. Þordi þorkæinsyni jonæ egillsyni publico notario gambla, martheinsyni ok onæ kætellsyni læikmonnom ok morgom odrom godum monnom samþyckiandum í sama stadh daghi ok aræ fem furr fægir.

Litr. B.

- (b) Anno Domini millesimo quadingentesimo tricesimo tertio var þetta samþykt í prestastemnu af biskup ok ollum prestum. In primis fyft er biskup ridr í visitatione skal hann skoda kirkiur ok hennar eignir ok stadena ok stadarins penninga bekr ok fkruda alltare ok allt þat sem til Gudz embættis skal hann skoda oll sakramenta prestanna þar næst skoda löring lærdra sem leikmanna eda hverfu þeir hallða
sina

---

non præstantur, tam sacerdotés, quam coloni, ex voluntate Episcopi satisfacere, quique eum excipiunt clerici & læici, sive presbyteri fuerint, sive coloni, in sua singuli parochia, e quibus Episcopus in proximam vehatur parochiam, sub multa in iure ecclesiastico dictata, pro singulorum viribus imperatæ & postulare, tenentur. Hæc mea sententia perlata est in templo Asensí Kelduhverfi, me pro tribunali sedente, ipso Domino meo Episcopo comprobante, & his clericis & læicis audientibus & presentibus, Jona Presbytero filio Biarnii, Thorkelo filio Gudbiarti, Thordo filio Ögmundi, presbyteris, Thordo filio Thorsteini, Jona filio Egilli, Publico Notario, Gamlio filio Martini, & Jona filio Ketilli, læicis, & multis aliis viris discretis assentientibus, eodem loco, die & anno, ut supra.

- (b) Anno Domini millesimo quadingentesimo tricesimo tertio, sequentia in Synodo ab Episcopo & omnibus presbyteris approbata sunt: In primis Episcopus ecclesias visitans, templa, eorum bona & villas præbendarum, harum quoque facultates, libros, & vestes sacras, altare & omnia quæ ad cultum divinum adhibentur, sacramenta omnia sacerdotum, doctrinam exinde, tam clericorum, quam laicorum perlustrato, quomodo.

sina tru med gud ok sína formenn andliga ok veraldliga svo sem feger i kirkiunnar lagabok serligha at biskup skal rada kirkium ok kirkna eignum tiundum ok tilgöfum skipa þeim til ok fra eptir því sem hann vill med lærðra manna rade. Item skulu bændr ok prestir gera fullan ok allan fekninghskap a ollum kirkna godzum ok serliga tiundum sem þeir vita fyrir gudi eda þeirra erfingjar ef þeirra kann vid ath missa þar næst ath setia ok semia lærða sem leika ok svo skyllða til alla lærða menn ok svo leikmenn ath veita allan þann færleik sem þeir eru skyllðer ath gera sinum biskupi þa hann vísiterar sína kristne hvort hælðr þarf a lande edr vottnum. Item skipade biskupinn ok aller prestar samþyktu ath prestar taki allar presttiundir ef þeir syngia sín messur ath huarri kirkju. Syngje hann halfan saung eda meir take prestar alle kaup enn böndr presttiunder allar. Item villia ei lærðir sem leikir hlydnad med biskup hirte þa syft med andlight sverð þa med veraldligt suerd.

Litr. C.

- (c) Vær Jon meðh (Gudz) nadh biskup a Holum gerom ollum monnum j woru biskupsdæmi (kunnigt) ath sakir wors biskupsligz embettis

modo scilicet religio in Deum & magistratum, tam spiritualem quam secularem, ex praescripto Codicis Legum ecclesiasticarum, observetur, de hoc praeripimus articulo, penes Episcopum esse dominium in ecclesias & earum bona, decimas & donaria, quae omnia de clericorum consilio ex libitu conferre & auferre ei liceat. Item coloni & sacerdotes, vel his defunctis, haeredes, plenam & exactam omnium ecclesiae bonorum, praecipue autem decimarum, tanquam in conspectu Dei, rationem reddunt. Episcopus praeterea tam clericos, quam laicos corrigit & emendat, & omnes clericos aequae ac laicos ad subsidia itineris sive terra, sive mari eundem sit, Episcopo ecclesias visitanti subministranda, adigit. Item Episcopus iussit, omnesque presbyteri consensum praebuerunt, omnes decimas sacerdoti cessuras, sacerdotibus persolvendas esse, si modo hi quinque missas in singulis templis celebraverint. Quod si dimidium vel plus sacrarum sacerdos celebraverit, hic totam mercedem, patronus autem templi omnes decimas sacerdoti debitas, accipiant. Item si qui, sive clerici, sive laici, Episcopo obtemperare renuerint, hic in illos gladio primum spirituali, post seculari, animadvertito.

- (c) Nos Jonas Dei gratia Episcopus Holensis, omnibus nostrae dioeceseos incolis notum facimus, nobis ex officio nostro & dignitate episcopali curam & sollicitudinem incumbere,

æmbettis ok stættar bær ofs umhygiu ok forsó firer hafua ath kristen-
domrenn aukizft ok rettliga haldizft i alla stadæ huar wer mægum þat
bættra. En ver seam þo vida storra vmbora a vantta j morgum stodum
mair æn ofs er luft. Þui firer (biodum) wer sterkligha ollum monnum
sæm liggia j opinberligum hordomæ ok frillo lifuærna ok þar með þeim
sæm likamliga liggia með sinum gudsfium konom ok kallom huortt sæm
þeir edr þær hafua þeim haldæt vndir skirn ædr bifkups handh með
öllum þeim wænflum sæm gudz laugh þar ytazft vm græina ath taka
gudz likama fur æn þeir skilæst meðh glæpin ok syndina ok tækit
fcrifter ok fæ lat sæm brotonom til bærr etter gudz loghum ok hæilag-
rar kirkiu með fuornum æidum ok trulofuan. Þui biodum wer vorum
profastum j hunavatz þinghæ asbirnæ abota a Þingheyrum ok sira her-
mannæ Jonsfynæ vndir krapptæ hæilagrar lydnæ meðh þessu vora opno
brefæ ath læsa þetta bref opinberliga ath huerræ graptar kirkiu firer
þeirra tida foknarmonnum ok þeir firerbiodæ ollum prestum j sinom
umbodhum ath gifua þeim gudz likama er briota þetta vort bodh ok
fkipan. Enn stæfnæ þeim firer ofs sæm her j motæ vilia þrifokazft.
Ok til sannænda her vm settum wær uort jnsiglæ firer þetta bref er
fcrifat var a Holum j Hialtadaal faustodagan j ymbrodogum j langa-
fausto anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo primo.

Litr.

cumbere, ut christianismus crescat, & ubiqve, quantum emendare in nobis est, rite
obseruetur. Nos vero, multis in locis magnos defectus, plusquam nobis libitum est,
inualefcere animadvertimus. Hinc omnibus in publico adulterio & concubinato
perseverantibus, ut & cognatione spiritali conjunctis, tam viris, quam mulieribus,
sive in baptismo, sive in confirmatione susceptores egerint, in omnibus, quin & re-
motissimis, cognationis gradibus, in legibus divinis commemoratis, hanc cognatio-
nem re venera violantibus, corpus Domini sumere prohibemus, prius quam a se-
lere & delicto desistentes, penis dignis ex divinis & Sanctæ ecclesiæ Legibus
exantlatis, jure jurando & stipulatione præstitis, multam solverint (absolutionem
nacti fuerint). Quare Præpositis nostris in Toparchia Hunavatenfi, Asbiørno Ab-
bati Thingeyrensi, & Hermanno presbytero Jonæ filio, vi sanctæ obedientiæ, his
nostris patentibus præcipimus, ut literas hæc in quocunqve templo jure sepulturæ
gaudent coram parochianis publice recitent, & ditonis illorum sacerdotibus, hu-
jus nostri statuti & præcepti transgressoribus corpus Domini concedere prohibeant,
sed contumaciter perseverantes in jus, pro nostro tribunali dicendum, vocanto. In
quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Holis in
Hialladolo, feria sexta in hebdomade quatuor temporum Quadragesimæ, anno Do-
mini millesimo, quadringentesimo, tricesimo primo.

Litr. D.

(d) Anno Domini millesimo quadingentesimo tricesimo var ek Jon Egillsfson publicus notarius þar nærri a Holum j Hialtadaal in festo sancte Matthei apostoli j forstofunne fyrir framan timbrstofuna j fogdam stadh ok nerverandum Ormæ . . . fysi Þorsteinu Jonsfyni ok fweini Halvarðsfyni ath herra Jon biskup a Holum keypti med Jon smidh Gudlaugsfson sin fwein ath wæra bonarmadr heilagrar Holakirkju ok æns goda Gudmundar biskups um allan væstfyrdinga fiordungh skuldæ herra biskupenn honom i sin þionozstu læyn fiogur hundrot skuldæ Jon hafua jordina Aa j Vnadaal ok þau sex kugildæ fæm þar nu mæd standa firer tau hundrot badæ saman ok þar til skuldæ min herra faa honom med jordonæ tau kugildæ til medferdar ok her ofan skuldæ æn min herra faa honom med jordonæ tau hundrat onnor i ollo þarfligu godzle honom takandæ ok minom herra vlatandi skuldæ Jon mæga fæipta ok gefua i millom hefta ok taka af þui fæm gefazst kynna til allan farargæida ok kostnadar j ræifonæ upp aa rettan ræikningh en Holakirkia ok biskupinn æiga alt þæt gefit verdr smatt ok stort. Item skuldæ Jon taka nu vt adr han fær i bonena æina vodh tuitiga en adra j wor er nu kæmr.

Litr.

(d) Anno Domini millesimo quadingentesimo tricesimo, ego Jonas Egilli Notarius publicus Holis in Hialtadalo, in festo Sancti Matthei apostoli, in atrio trichinii lignei dicto in loco, presentibus Ormo . . . Thorsteino filio Jonæ, & Sveino filio Hallvardi, presentibus eram, quo tempore Dominus Jonas Episcopus, cum Jona Gudlaugi filio fabro, famulo suo, contractum iniiit, ut hic per totam quadrantem occidentalem Sanctæ ecclesiæ Holanæ & Bono Gudmundo Episcopo stipein peteret. Dominus Episcopus mercedis loco sedecim joachimicos persolveret, Jonas quoque villam Aa in Unadalo cum sex vaccæ æquamentis, quæ ibidem præsto sunt, utraqve locario octo joachimicorum, acciperet, Dominus quoque meus una cum villa duo vaccæ æquamenta illi utenda daret, & Dominus meus illi unacum villa aliorum octo joachimicorum pretium præterea emanciparet, rebus utilibus, Domino meo ex pensuro, Jonæ autem accepturo condignis, constans. Jonas, quicquid in commutationem æquorum, & omnes itineris, ut & alias impensas, erogaverit, stipi deiret, earumque exactam rationem redderet, ecclesiæ autem Holana & Episcopus reliquum stipis, tam magnum, quam parvum, possideret. Item Jonas jam statim priusquam mendicatum iverit, viginti ulnas panni inquilini, & toridem alias vere proxime subsequenti acciperet.

T O M. II.

E c c e

Litr. E.

(e) A funnodagæn næsta fyrir Philippi ok Jacobi a sama aræ uar þetta forordh mins herra ok iusta Semundafonar ath minn herra skuldæ gifua honom fim hundrot j pionozstulæyn i þestu. tuæggia kua fodur hæima a Holum med nyt ok kalfsældi tuituga uodh goda ok tiu aura j voru tolf ferdonga smör æin godan panslara med forstala ok tau hundrot fyrir huder fyrir kækimæistara ræntto ok tolf fiordonga smör ok tau naut ok her til gaf harin iusta ty tvæggia kua fodr ok nyt ok kalf ath æino huerio utbuæ skuldæ min herra hefta hann æn iustæ skuldæ hefta sin pilt.

CAP. IV.

De Gotskalko Gotskalki filio.

§. I.

Gotskalkus Gotskalki filius ex antiquissima nobilitate Norvegica oriundus, ut ex Christophori III. Daniæ Regis literis (f), datis 1442, apparet, (qvibus eundem, cathedram Holensem, omniaque eorum utensilia & servitia in suam accepit singularem protectionem) hoc ipso anno Holanus Episcopus factus est, quam promotionem aliquo modo ipsi debuisse Pontifici Romano non est vero dissimile, cum eandem ab eo emere necessum

---

(e) Dominica proxima ante Philippi & Jacobi eodem anno, hic erat contractus Domini mei & Justii Semundi filii, ut Dominus meus operam ejus viginti imperialibus, his speciebus expendendis, compensaret: Duarum vaccarum in prædio cathedræ domestico Holis saginatione, quarum lac & vituli Jussio cederent; panni inqvilini melioris notæ unis viginti; decem unciis mercium; centum & viginti libris butyri; lorica melioris notæ chalybe obducta; octo imperialibus loco corii, quod præfecto coqvorum expendendum est; ut & centum & viginti libris butyri, & duobus bobus castratis. Adhæc duarum vaccarum saginationem, una cum earum lacte & vitulis, in villa quadam, in qua cathedra villicationem instituit, Jussio dedit. Dominus meus Jussio, hic autem suo mediastino, ipse, egvum suppeditaret.

(f) Vid. supra pag. 229.

necessum habuerit (a). In Islandiam venit & Cathedram calcare coepit anno 1444 ut ex codicillis datis & a Clero Holano subscriptis, Holis, die Martis post festum omnium Sanctorum apparet, in quibus testatur se vidisse literas collationis & documenta, quæ Gotskalkus habet a Spirituali Patre Aslako Archiepiscopo Nidarosiensi & Christophoro Daniæ Norvegiæque Rege, quem ideo ut proprium Holanæ dioceseos Episcopum agnoscere, ipsique omne debitum obsequium & honorem promittunt.

§. 2.

Anno 1445 die Jovis post Festum Michaëlis, Mödruvallis in Hörgardal, Oddum Thorkeli filium in jus vocavit, quod sibi, ut Episcopo, non ostenderit literas collationis, quod, aut quo pacto ipsi præbenda Begissaënsi uti frui liceat; cui, si eandem promere non possit, præter ingentem multam pecuniariam, publicæ absolutio, ab ipso Episcopo accipienda, indicitur. Anno 1448, revisis rationibus Jonæ Paulini, qui multis retro annis Holanæ dioceseos Officialis Cathedræque Dispensator fuerat, omniaque, tam decimas quam Denarium Petri ab ipso accuratissime administrata inveniens, perfectissimam apocham dedit, & literas collationis præbendæ Greniadarstadenfis, quas Jonas ab Askelo Archiepiscopo habuit, suo calculo confirmavit (b). Jonas autem hoc anno cum tribus Clericis & octo laicis in Episcopi gratiam testimonium edidit, quod quicumque colonus inter Hraun in Eliotum & Hraun in S'aga, qui Regi tributum pendere debeat, teneatur etiam Episcopoolvere tributum casei, id est 10 pondo casei aut 7 pondo butyri, quæ exactio post morbum illum epidemicum, qui anno 1403 Islandiam valde exinaniverat, primo in desuetudinem venerat, & deinde penitus neglecta fuerat.

§. 3.

Anno 1448, ab Askelo Archiepiscopo Inspector Skalholtinæ dioceseos & totius Islandiæ Generalis Visitator constituitur (c), sed audita

E e e e 2

Askeli

(a) Vid. supra Sect. 3. cap. 5. §. 1. pag. 473.

(b) Quod vi privilegii, supra pag. 348. a nobis allati, fecisse videtur.

(c) Vid. supra pag. 340.

Afkeli morte in Daniam anno 1450 transfuisse videtur, ibique præfens Marcello Postulato Nidarofienfi, numerasse 119 lothones argenti, quos Camera Apostolicæ pro sua in Holanam Cathedralam introductione debuit, & a Marcello in Vicariatu diœceseos Skalholtinæ confirmatus fuisse, simulque a Christiano J. clementissimas accepisse literas, datas Hafniæ, Sabbato proximo ante Festum Andreæ Apostoli 1450, quibus non tantum ipse & Holana Cathedra in singularem Regis protectionem suscipiuntur, sed præterea ipsi conceditur, ut ejus navis mercatoria libere in portubus Norvegiæ mercaturam exerceat (a); Sed in patriam redux anno 1451, in Synodo Provinciali Clero Holano resolvendum proposuit, quo modo & a quo solvendæ essent impensæ hac peregrinatione ab ipso factæ, quas Cathedralicum & contributiones vocant (b), qui unanimi effato, quod omnes unius anni decimæ, templis per universam diœcesin Holanam debitæ, ipsi cedant, decreverunt (c).

§. 4.

Ut fidum decebat Archiepiscopi Vicarium, denarium Petri sollicitate conquirebat. Naglam pro quovis capite exigens (d), quas, aliasque rationes

(a) Vid. supra pag. 240.

(b) Quæ fronte Prælati istius Holenses, Abbates, Officiales, alique primarii Presbyteri has expensas vocare potuerunt *Cathedralicum* & *Contributiones*, non video, cum Cathedralicum fuerit illa pars oblationum & donorum, quæ in Encæniis & Natalitiis templorum Episcopo cedebant, & dudum in Islandia abrogatæ erant. Vide supra Per. 2. Sect. 2. cap. 4. pag. 234.

(c) Suspicio oriri possit hic legendum esse annum 1501, ita ut hæc sententia perlata, ad Gotfalkum posteriorem referenda sit, eo quod multa judicium nomina in id temporis actis occurrant.

(d) Ex præscripto *LL. Eccles.* cap. 31. debuit quivis pro se Divo Petro pendere *unum nummum numeratum*, quorum decem unam ulnam faciebant, qui nummus vocabatur *Nagli*; Sed cum quatuor oboli unam faciant ulnam, manifestum est Denarium Petri, sive Naglam, fuisse $\frac{2}{3}$ unius oboli numerati; Discrimen autem inter nummum *numeratum* (tale) qui in mercibus consistebat, & *pensum* sive *ponderatum* (vegiun) argentum signatum, tantum fuit, ut unus ponderatus, æquaret sex numeratos, conf. supra Tom. 1. pag. 63.

rationes purgatum (a), variaque negotia expeditum, sobrinum suum Olaus Røgnvaldi anno 1452 in Daniam transmisit, qui proximo anno revertens attulit: 1) Clementissimas Regis Christiani I. litteras, datas Hafniæ die Gregorii 1453, quibus mandat, ut Marcello absentis diœceseos Skalholtinæ civis morem gerant. 2) Ipsi Marcelli litteras ad eundem diœceseos incolas, quibus Vicariatum Gotfkalki denuo confirmat, & vetat, ne recipiatur Matthæus Episcopus, qui vagabundus per Norvegiæ Regnum se ubicunque ingerere studeat, datas eodem anno, die Benedicti (b). 3) Henrici Kalteisen Archiepiscopi Nidarosiensis litteras, datas Bergis, die Marci, quibus Gotfkalko notum facit, & se, & Regem, confirmasse litteras Marcelli Episcopi, quibus ille Vicariatum diœceseos Skalholtinæ ipsi contulerat; præcipue autem ipsi injungit, ut Biörnun Thorleifi, qui Skalholtinam sedem occupaverat, inde ejiciat, & ab illo rationes preventuum a morte Gotfvinni ad præsens tempus severe exposcat, ipsumque, si tergiversetur, excommunicet, qua occasione in laïcorum temeritatem, templa & eorum possessiones aliaque sacris usibus destinata, tractare præsumendum, graviter invehitur. Præterea ad tempora quibus Gotfkalkus fuit Vicarius Marcelli in diœcesi Skalholtina, proprioque nomine Holanam rexit, referendæ sunt literæ Nicolai V. Pontif. Rom. Datæ 12 Calend. Octobr. 1448, quibus Skalholtino & Holano Episcopis injungit, ut personam idoneam & utilem Grønlandis in Episcopum ordinent & instituant (c). Quid autem in

E e e e 3

hoc

- (a) Nos Marcellus Dei gratia Episcopus Skalboltenfis, item Nidarosiensis Ecclesiæ Postulatus, notum facimus per parutes & recognoscimus, quod nos anno Domini 1453 feria tertia post Dominicam Judicæ, recepimus manuale a dilecto nobis in Christo Domino Olaso Røgnvaldi Presbytero diœceseos Skalboltenfis pro parte Reverendi Patris, Domini Gotfcalci Episcopi Holensis & Administratoris Ecclesiæ nostræ Skalboltenfis, nobilia Anglicana aurea ad computum quatuor marcarum monete Hafniæ quodlibet, in quorum testimonium & fidei dictis Domino Episcopo Gotfcalco & Olaso prævalentem quitantiam & testimonium recognoscimus datus & impartitur. Datum Hafniæ Roskildensis diœceseos in die Sancti Benedicti, anno Domini 1453 nostro sub Sigillo præsentibus appenso.

Daniel Kerker Secretarius.

- (b) De Gotfkalki in diœcesi Skalholtina actis, vid. supra pag. 478. 479.
 (c) Litteras istas vid. in Celeberr. & de Historia Danica meritisissimi SCHLEGEL *Samlung zur Dänischen Geschichte* &c. Tom. I. part. I. pag. 178.

hoc negotio Præful perfecerit, ignoramus; id autem certum esse statui-
mus, quod paucis post annis, Andreas quidam Grönlandiæ Episcopus
fuerit (a).

§. 5.

Anno 1454 prædium ytre Ey, quod Abbas Asbiörnus a Cœno-
bio Thingeyrensi abalienaverat, ei, sua sententia pro tribunali restituit.
Anno 1456 prædium Hardbak, ad Holanam Cathedram pertinens, ex-
ceptis tamen oris maritimis & omnibus quæ ibidem a mari ejiciuntur,
Einaro Abbati Munkathveraænsi vendidit, qui Episcopo prædium Dy
in redhostimentum tradidit, ut testantur codicilli dati Holis, die Chud-
berti. Ultimum autem ejus ætorum, (nam plura consulto omittimus)
quod ad nos pervenit, est acquisitio prædii Nup in tractu Ejafallensi in-
tra diœcesin Skalholtinam, partim ob promissam sustentationem Inge-
biorgæ Olai filix, partim ob delictum filiorum ejusdem Ingebiorgæ, qui
in templo Nupensi conflixerant, reliquam autem ejusdem prædii par-
tem anno 1451 ab iisdem emerat. Datæ sunt literæ mortuo Gotškalko
Holti ad Ejafioll, in Nativitate Sanctæ Virginis 1457 quo anno paulo
ante e vita excessit, cum Holanæ diœcesi annis 15 præfuisset, ibidem
autem 13 sedisset, Skalholtinam vero octennio gubernasset; Vir haud-
quaquam malus, & Holanorum Præfulum, qui hoc seculo vixerunt, nulli
secundus.

CAP. V.

De Olao Rognvaldi filio.

§. I.

Mortuo Gotškalko, Jonas Pauli, Pastor Greinjarstadtensis, qui antea
sæpius, nunc Dispensator opum Cathedralium, nunc diœceseos
(ut loqui amabant) Officialis fuerat, consentiente clero Holano, aut
Gotškalko

(a) Vid. supra pag. 481.

Gotkalko moriente ita constituyente, idem Officialis munus suscepit (a). *Olaus* autem *Rögnvalldi filius*, Gotkalki sobrinus (b), natione Norvegus, Pastor primo Oddensis & deinde Breidabolsfadensis, a Clero electus, anno 1458 in Norvegiam primo, & deinde in Daniam, trajecit, quo audito, *Matthæus* Episcopus Holas advolat, & ut cathedra sibi cedatur, postulat; quod cum Officialis absente Olao facere pernegaret, interventu *Biörni Thorleifsonii*, tum temporis totius Islandiæ Satrapæ, factum est & ab omnibus acceptum, ut *Matthæus* ab Holana Cathedra abstineat, donec tempus, quoniam verus ejus foret Episcopus, edoceat (c).

§. 2.

In Norvegiam veniens *Rögnvalldinus* ab Olao Archiepiscopo grantanter exceptus fuit, qui in ipsius favorem ad Islandos literas dedit, Bergis die Petri & Pauli 1459 quibus sub summa obedientia & excommunicationis pœna prohibet *Matthæum* in alterutrum Islandiæ Episcopatum recipi, cum a Canonicis *Nidarosien*sibus, quibus jus vocationis ad Islandicos Episcopatus competat, nullam habeat vocationem, esse præterea perjurum, sui ordinis apostatam, excommunicatum & erroneum, qui ubivis semet intrudere discupiat; Si vero sedem Holanam aut aliquæ ejus bona rapuerit, jubet incolas, Olao *Rögnvalldi* suo Postulato & futuro Episcopo succurrere, & *Matthiam* quam primum expellere, gratiam & præmium a se expectare jubens (d). Ex Norvegia in Daniam transit *Olaus*, & a Rege Præturam Toparchiæ *S'agfiordensis* emendicatus est; cujus collationis literæ datæ sunt *Hafniæ* in vigilia *Andrææ*, in quibus *Holanus* Episcopus audit; unde patet literas Archiepiscopi datas esse antequam *Olaus* ordinatus fuit, & forte eodem anno in Islandiam transmissas; *Olaum* autem post ordinationem in Daniam profectum esse,

(a) Vid. supra pag. 391.

(b) Fratris filiam faciunt *BIORNUS* de *Skardsaa*, & quotquot eum sequuntur *Annalium* scriptores; Sed sororis filium *ARNGRIMUS JONÆ* in *Comment. de Isl.* fol. 62. & qui eum semper sequitur *THEOD. THORLACIUS* in *Catalogo Episc. Isl.* impr. 1688, aliiqve, qui *ARNGRIMUM* exscribere solent.

(c) Transactionem istam vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

(d) Vid. plura de *Mattheo* supra pag. 480.

esse, &, cum ibidem festo Andree, in aula Regis hæreret in Islandiam anno tandem 1460 reversum esse, quicquid dicant *Annalium* Scriptores, qui ejus reditum ad annum 1459 referunt,

§. 3.

In patriam redux, diocesin ab Officiali acceptam administrare cœpit, cui perfectissimam suæ administrationis apocham dedit; sed anno 1464 inimicitia inter eos nasci cœperunt, quarum causa fuit, quod Paulinus prædium Valthioftadi quod Jonas Tovæ filius Holanæ Cathedræ 1419 adjudicaverat, ut suum peculium retinuit, suæque concubinæ Thorunnæ Finnbogi filia habitandum concessit, quam Præful ideo in jus vocavit, sed licet nec ipsa, nec quisquam ejus vice compareret, iurejurando tamen probari curavit, quod Jonas Biarni filius hocce prædium Holanæ Cathedræ in sempiternum peculium emancipaverit, quodque Cathedra ejus usus fructus integrum decennium retinuerit, tandemque prædium Cathedræ penitus adjudicavit, dictamque pro tribunali sententiam Olao Pastori Hufavikensi mandavit ut Thorunnæ notam faciat, quam ille Grenjadarstadi Dominica ante Festum Jacobi, ut in mandatis habuit, legere cœpit, quod audiens Jonas Pauli, maledictis & irarum plenus Pastorem adoritur; Thorgilfus autem Gunnlaugi filius schedam arripiens discidit, quapropter Præful Thorgilsum diris devovit, Finnbogum vero, Jonæ & Thorunnæ filium, aliosque Jonæ domesticos excommunicavit, sacraque in templo Grenjadarstadeni administrari interdixit, ipsi tamen Jonæ parcens, forte quod ætatem & antiqva viri merita respiceret; Sed cum rei hæc nihili facerent, tandem anno 1466 Pastorem quendam Jonam Petri, qui sacra in templo Grenjadarstadeni, præfente Finnbogo aliisque excommunicatis, administraverat, in jus vocavit, qui, etsi in judicio, quod Videvallis die Veneris ante Nativitatem Baptistæ constitutum fuit, non compareret, tamen ut ipso facto excommunicationem promeritus, condemnatur, quiqve Episcopo pendere debeat tres marcas pro quovis, quem ad facta in templo Grenjadarstadeni admiserat, & sex marcas pro quovis qui Thorgilso communicaverat, a quo diris devotus fuit; Hæc deinde se conferat, absolutionem ab ipso Episcopo accepturus, & poenitentias exantlaturus, quas Gratia Episcopali præscribere placuerit. Sed cum omnibus hisce parum

parum proficeret, tandem anno 1468, die Saturni ante Festum Jacobi, ad prædium Rodugrund, intercessoribus Einaro Abbate Munkatheraaënsi, Sigurdo Priore Môdruvallensi, Sveinbjorno Officiale & Thorleifo Cathedræ Dispensatore, pactum inter Episcopum & Paulum Jonæ patrem inicitur, quo Præsul iram comescens, in Pauli gratiam omnes hasce causas condonavit & oblivioni penitus dare promisit; Paulus autem Præfuli prædium Valthiofflader penitus addixit cum 160 joachimicorum valoris placamento; Tandemque etiam Episcopum cum suo satellitio, splendido excipere convivio, ex quo haud indonatus discederet, promisit,

§. 4.

Anno 1467, cum Provinciam Eyafjordensem vîstaret, in solenni commissatione, a Pastore Saurbæensi instituta, quæ communiter dicta fuit *Biskups veitfla* (Hospitalitas Episcopi, seu commissatio in Episcopi Visitatione instituenda) inter ipsius satellites Skulium Arnæ filium & Hallvardum Amundi filium, jurgium ortum est, quod tandem ad manus & gladios venit, ita ut Skulius gladio Hallvardi occumberet, qui in hac seditione, antequam exspiravit, Episcopi manum leviter fauciverat, quam causam Skulii fratres, Runolfus, Sturla & Bodvarus, Arnæ filii, ne anima fratris gravius pateretur, Episcopi judicio sua sponte subjecerunt, sperantes hoc modo mitiorem de mortui delicto sententiam; Sed spe sua frustrati, a duodecimviri Collegio ab ipso Episcopo in hunc finem instituto, injunctum illis fuit, ut Episcopo ob plagam ipsi inflictam fratris loco solvant plenam Præsulis Juris violati mulctam 5 60 marcas; deinde etiam 60 marcas, quod in Visitatione Ecclesiastica hoc factum acciderat, & tandem etiam 60 marcas quod Præsul ipsius herus fuit; Præterea unam supra viginti marcam ad medicinam vulneris, & templo cathedrali 60 marcas, adeo ut illis, hæc plagula, præter fratris vitam, 348 joachimicis constiterit. Cum autem de cæde Skulii legem agendum esset, Præsul protestatus est Skulium semet faucialse, antequam illi ab Hallvardo lethalis plaga inflicta fuit; ideoque jure casum censeri debere, quapropter judices causam ut valde perplexam, & ipsis inextricabilem, Regiæ Majestati referendam esse censuerunt. Præsul vero, ut Prætor provinciæ Skagfiordensis, Hallvardum pro infante habuit, & ut supplicem, qui ad templum Holanum, tanquam asylum, confugerat,

donec ex insula enavigare posset, securum declaravit, egregie hoc modo ostendens, quanto pauca ipsius sanguinis guttulæ, Skulii vita pretiosiores haberi deberent.

§. 5.

Anno 1470 Ingebiörga quædam Einari filia, injuriam sibi a marito suo Runolfo Höskuldi illatam, coram Præsule quesita est, quod se penitus contempta defertaque, eorum legitimis liberis neglectis, quinque adulteros ex Halldora quædam Theodori, sextum autem ex Thordisa Gudmundi filia susceperit, simulque rogavit, ut Episcopus inter eos divorcium decerneret, spondens se cum nemine, vivo Runolfo congressuram. Qui a Præsule in jus vocatus Vidvikæ, eidem se suamque cautum humiliter subjecit. omniaque hæc adulteria, prædia Skollatungam, Brattavallas, Hornbreckam. & 160 argenti unciarum valorem emancipando, expiavit. Et paulo post Præsuli in sempiternum sustentationis pretium prædium Bæsafaa cum 120 unciis argenti addixit, quæ alimentatio & contractus non diuturni fuerunt, nam Runolfus actorum pœnitens, & cœlibatus pertæsus, Holis aufugit, cumque Halldora denuo consuevit, ambo enim nudi in templo Backensi concumbentes visi sunt, quapropter Episcopus captivum carceri incluserit, & convocato duodecimvirali Collegio sententiam promulgari curavit, ut quemadmodum iusto jure captus esset, ita tamdiu in vinculis & carcere præscriptam ab Episcopo pœnitentiam agat, quoad ipsius Gratia placitum foret. Hoc eodem anno Episcopus Olavus Constitutionem fecit, qua septem cum semi prædia Curiaë Holensii pro celebrandis inferiis legat (a).

§. 6.

Anno 1474 Jonam Snorronis Holanæ diœceseos sacerdotem, ob multas gravesque causas ab officio removit: 1) quod dupplicis homicidii insimulatus fuerit, a quibus se nec purgaverit, nec eorundem pœnitentiam egerit. 2) Thorgrimum Pastorem Fagranesensem sauciaverit,
a quo

(a) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. B.

a quo peccato, etsi non esset absolutus, sacrum tamen officium in contentum sui administraverit. 3) Ut latro per totam Islandiam grassatus esset rapinis, adeo, ut ipsi Episcopo duos eqvos surripuerit; sibiqve in Præsulis & cathedræ damnus detinuerit. 4) Multis annis Episcopo immorigerum & refractarium semet præstiterit; cum vero ipsum suis literis monnerit, & sacris interdixerit, Holar pervenerit, multaqve jurgia & maledicta in se evomuerit; quapropter ab officio, Beneficio & Pastoralis honore eum removit, & ex Ecclesia Holana ejusqve sanctitatibus penitus ejecit, prohibens omnes sacerdotes, ipso præsentem missam canere aut sacra administrare, jubens quoque, ut omnes eum, donec poenitentiam ageret, tanquam ipsius Dei iram, vitarent & fugerent; quod si non faceret, solenniter se cum suis Clericis, sonantibus campanis, & accensis candelis, diris devorum minabatur; hanc excommunicationem per universam toparchiam Skagfiordensem tam clara voce, testibus adhibitis, Thorarinum Stephani legere jubet, ut ab omnibus audiri queat. Eodem anno pratum quoddam inter Holar & Reykiarhol controversum, Holis adjudicavit, 60 marcarum adjiciens multam, si quis illi damnus adferre præsumat. Extant præterea plura hujus anni Acta minoris quidem notæ, sed quæ omnia viri ingenium clare ostendunt.

§. 7.

Floruit hoc tempore sacerdos quidam, Sigmundus Steindori, ingenio & viribus pollens, concubinam habens Solveigam Thorleifi filiam, Biörni Divitis forem, sed Einari Biörni filii amitam, (quorum uterqve Islandiæ Præfecturam gesserunt). Ex hac Solveiga inter alios famosum illum Nomophylacem Jonam Sigismundi, Gudbrandi Episcopi Holani spectatissimi avum maternum, suscepit. Hic primo Episcopi amicorum albo inscriptus, ab illo præbendam Miklabænsensem & Præposituram Hunavatnensem obtinuit; sed anno 1474 eorum amicitia ita frigidescere cœpit, ut Præsul ei dicam scriberet: 1) quod Pastorem quendam in jus vocaverit, qui ejus jurisdictioni non erat subditus, quod Sigismundus negavit, dicens se ab Episcopo hujus causæ judicem constitutum fuisse; qua de re judicium sententia fuit, inobedientiæ eum

reum esse; nisi intra mensis exitum testibus legitimis suam innocentiam probet. 2) Quod literas excommunicationis Gudmundo Thorarini & Vilborgæ Martini filix debito more & legitime prælegi non curasset, quapropter etiam contumaciæ reus judicatur. 3) Quod Biörgam Thorði filiam, domi suæ plus quam 4 hebdomadas contra edictum Episcopi manere permisisset, quod tertia contumaciæ condemnationis causa fuit. 4) Quod nullam reddidisset rationem triennialium decimarum Toparchiæ Hunavatnensis, quam intra septem dies reddere & triginta marcas pro quovis anno solvere jubetur. Reliquas autem causas iudices ipsi Episcopo dijudicandas submiserunt, qui jam, ut sæpius solitus erat, iudicem & actorem agens, Sigismundo Præbendam Miklabæ in sempiternum, sed officium in triennium abjudicavit; absolutionem autem contumaciæ criminum a se ipso impetrandam edixit; Quo factò Miklabæense Beneficium Jonæ Broddi filio contulit, quem etiam Inspectorem totius dioceseos constituit, ipse autem ad exteros enavigavit; Quod Sigismundo, natura haud quaquam pusillanimi, & affinium, præsertim Einari Thorlevidæ, potentia freto, animum ita auxit, ut promulgatum iudicium non tantum nullius faceret, sed præterea per filium Asgrimum, armatis stipatum, Miklabæum invaderet, qui quicquid ibidem invenit, in suam redegit potestatem, quod ut audivit Broddinus, convocatis rusticis Asgrimum invadit, qui etsi non imparatus opprimi non posset, Broddino tamen impar, firmiter stipulatus, posthac se nunquam Broddino adversaturum, abitum cum suis impetravit. Idem etiam eadem hyeme Sigismundus Broddino jurejurando promissit, & præterea predictum se iudicium omnimode impleturum; Infida autem hæc pax fuit; nam anno 1476 ipse Sigismundus & Einarus Biörni cum Asgrimo & duobus aliis Sigismundi filiis, quorum utriusque Jonæ nomen erat, & 15 aliis assecclis, Miklabæjum armati invadunt, omniaque quæ inveniunt, partim consumunt, partim avehunt, partim disperdunt. Quod audiens Broddinus, qui tum temporis Episcopali præditus fuit auctoritate, Einarum Biörni, ejusque assecclas, excommunicavit. Sed illi omnia ejus conamina contemnentes, proxima hyeme Miklabæum capiunt, & pro luto omnia disponunt. Broddinus autem, quantum in ipso fuit, pari retulit, & 13 vaccas, quas illi Miklabæjæ reliquerant, in suam redegit potestatem. Episcopo autem anno 1478 in Islandiam reverso, Sigismundus tandem prope Kalfstadium in Hialltadal, die Jovis ante Divisionem

tionem Apostolorum superiori cessit, eiqve prædium Flatatungam, consentiente Solveiga, cujus id peculium erat, 400 joachimicis æstimatum, & præterea 80 unciarum argenti æquivalens pretium, tradidit.

§. 8.

Mortuo circa annum 1472, Jona Paulino, Episcopus opulentissimam Præbendam Grenjadarstad Einaro Benedicti certis conditionibus contulerat; quarum præcipuæ, quæ huc pertinere videntur, fuerunt; ut tertiam partem salmonum, quos ibidem capi contingat, iustoque jure ad cathedram Holanam pertineant, ipsi tradat; Omnibus, Episcopo, contra quemvis, assistat viribus; nullam concubinam domi alat, sed alibi eam habere, prohibuit non fuit: Sed si ullam injunctarum conditionum negligat, Præbenda privatus foret. Hunc anno 1479 coram Synodo Vidvikæ habita, inobedientiæ accusavit, quod scilicet salmonum integro septennio captorum nullam sibi reddiderat rationem; quapropter iudicum sententia Præbendam reddere, & pretium promte solvere, iustus est, quod si uno anno semi marcæ pretium æquaret, templo Holano 15 marcas, sin vero 4 uncias, aut æquaverit, aut excefferit, 30 marcas pendat.

§. 9.

Anno 1479, Arnam Höskuldi filium prædiorum Nupufell & Fnappfader possessorem in jus vocavit, eo quod templis ibidem constitutis ingentem pecuniam deberet, quod cum Arnas ex iudicum sententia non solveret, Præsul anno 1480 edito scripto edixit, utrumque prædium templis cedi debere, & præterea tantum mobilium bonorum, quantum debitum Arnæ, Arnam, excommunicationis pœnam promeritum, præter 4 marcarum multam, quam Episcopo solvat, Holis se sistere ab solutionem accepturum, easque subire pœnas, quas ejus Gratia injungere placeat, judicabat: Mortuo autem Arna, amicorum interventu

factum est, ut Episcopus Höskuldo ejus filio Nupufellum concederet, si modo æquivalens solvat pretium (a).

§. 10.

Ab anno 1470 ad 1489 viguit controversia Hvassafellensis de Biarno Olai & ejus filia Randida; Biarnus hicce, vir prædiorum & pecoris dives, quod cum filia sua Randida impudice convalesceret, diffamatus fuit, sed quam vere, ambigitur; Præsul autem, ne talia impune fierent, sui muneris esse ducens, Biarnum callide interceptum, Holas deportari & carceri includi curavit, in quo coram Episcopo & aliis, quod cum filia sæpius congressus fuerit, quam memoriter numerare possit, confessus esse fertur, quapropter ab Episcopo præscriptis, nec paucis, nec levibus, pœnis competentibus, absolutus dimittitur; Sed sui juris factus, omnia pernegavit, & carceris squalore & cruciatibus victum confessionem se esse affirmavit; Randida vero in umbra Rafni Nomophylacis delitescens, factum constanter denegavit; Rafnus vero quod sui muneris erat, curans, in Comitibus generalibus, cum 24 Assessoribus, anno 1481, pro tribunali sententiam dixit; Randidam, si posset, cum 12 mulieribus, eandem excusantibus, jurejurando semet purgare debere; Biarni autem incarcerationem, causa indicta, contra leges factam esse, cui, ex earum præscripto, duodecimvirali jurejurando crimine se liberare liceret; Regique totum causæ connexionem referendum esse, hujus enim de eadem statuere, solius esse. Licet autem utrique, Biarnus & Randida, tale præstiterunt jusjurandum, non tamen ab incepto destitit Præsul; Sed quinque Sacerdotum testimonio, quod Biarnus in carcere leniter tractaverit, aliisque pro sua causa præmunitus, in Norvegiam transit, acceptaque Archiepiscopi confirmatione eorum quæ acta erant, & mandato, quod Biarnus quam primum Islandia relicta, loca sacra frequentet; Randida autem in patria, acta competenti pœnitentia ab Episcopo absolvatur, in Islandiam reversus, anno 1484 Vidvikæ, convocata Synodo, Biarni in carcere factam peccati confessionem, duorum Sacerdotum juramento confirmari curavit, ipsumque omnibus, quæ de eo ex legum Ecclesi-

---

(a) Hæc controversia, & plures ejusdem naturæ, occasionem præbuerunt edicto regio quod supra pag. 241. attulimus.

Ecclesiasticarum præscripto constituta & judicata essent, teneri, possessionem autem dimidiam partem Regio fisco, dimidiam vero Episcopo deberi, judicavit. Quid inde de Biarno & Randida factam fuerit, non liquet, nisi quod Biarnus in excommunicatione decesserit, probabile est, ut ex dicendis patebit. Randida autem in diocesi S. altholthnam transfuit; Skalholti enim constituta, anno 1497, Eirico Einari Vadum in Skridhverfi vendidit. Bonorum Biarni confiscatio, certas ob causas, dilata esse videtur ad annum 1491, cum totius Islandiæ Præfectus, Ambrosius Illiqvod, Spialldhagæ, in Tractu Ejafiord, eadem frustra appeteret; Paulus enim Brandi filius, 110 armatis stipatus, Biarnum ejusque causam tam strenue defendit, ut Præfectus re infecta discederet. Tandem autem 1492, Ambrosio cum suis, Episcopo cum duobus Sacerdotibus, Paulo Brandi cum multis aliis, ibidem convenientibus, res ad umbilicum venit, ita ut Præful & Præfectus, cum nulli alii id facere vellent, fortitione adhibita; prædia dividerent, quæ Præful Thveraa in Fniofkadal, Heidarhus & Vik in Flatejardal, adeptus est (a).

§. II.

A Rasno Nomophylace, ut rebatur, & haberi voluit, illatam Ecclesiæ & sibi injuriam, quod de causa Biarni, quam mere Ecclesiasticam esse dixit, jus dicere ausus erat, haudquaquam ferre potuit Episcopalis justitia, quin eundem id circo excommunicaret, quod Nomophylacem anno 481 Præfuli se sistere & absolutionem petere adegit, quod ille, nisi Randidam sibi traderet, & supplex prænitentiam ageret, recusavit, quæ cum Rasno promittere nolle, re infecta discessum est; Qui, ut Episcopo quam plurima ægre faceret, Randidam, ut insontem, secum habuit, & cum ea communicavit, Sacerdotibus causis Politicis sese immiscere, easque judicare, aliis autem Regis subditis Episcopi prædia conducere, & in villis ipsius ministrare, interdixit, & ut videtur, supplicem libellum plebis, de Episcopo querimonias continentem, Regi referendum accepit. Præful vero suis militans armis, maximam minitabatur dirarum devotionem, eamque in templis solenni more ter proclamari jussit, quod Rasnum non quidem fregit, sed, ut prohibente & omnimode

(c) Vid. supra pag. 246.

omnimode inhibente Præsule, ad externos abiret, adegit. Quo ille aucto, Clerum Hols frequentem convocat, quorum 24 omnium loco subscripserunt, Rasmus Nomophylacem Gratioso suo Domino & Spirituali Patri, Domino Olao, immorigerum fuisse, & contra ejusdem Gratiam conspirationem fecisse, quod sententiis, quæ hic secundum leges Ecclesiæ promulgavit, perere & teneri noluerit, qui etiam plebem patriæ induxerit, famosum de Episcopo edere libellum, quo ipsius nomen intra & extra dioccesin diffamaret. Episcopum autem templum Cathedralis refecisse, ornamenta argentea, vestes sacras & simulacra addidisse, extra Insulam discedentem omnes thesauros Clero semper concedidisse, nec sibi aut Templo, nisi legibus, judiciis & pactis, quicquam acquisivisse, cumque, ut Nobilem decet Dominum, Ecclesiam gubernaverit, se nullius rei ipsi confcius esse, quod invidiam ei creare possit; Plebem vero contra Episcopum eo temeritatis processisse, quod Ecclesiæ jura prosequi non potuerit, unde inter Clerum & Plebem inimicitia tanta sit orta, quæ Religionis eradicationem & ruinam secum sit tractura, ni mature & valide obveniat; tandemque per Deum & omnia sacra, Regem, Archiepiscopum, & Regni Senatam adjurant, ut afflictæ subveniant Ecclesiæ.

§. 12.

His aliisque testimoniis Præsul instructus enavigavit, Rasmusque suo nomine coram Rege & Archiepiscopo accusavit, quod odia & conspirationem contra se, non tantum in causa Hvassafellensi, sed multoties excitaverit, quod nullam facelli, quod domi haberet, proventuum rationem reddiderit, aliisque, ad idem audendum, autor fuerit, tandemque quod in sui visitantis honorem Convivium Episcopale non instituerit; Quibus effecit, ut Archiepiscopus hoc anno monitorias ederet literas, quibus primo in Rasmus acriter invehitur, cujus acta & judicia in causa Hvassafellensi susllaminat, Episcopi vero confirmat; illis, qui cum Rasmus contra Episcopum steterant, consulit, ut se Episcopo submittant, ni devotionis pœnam subire malint. Rex autem Islandis scriptis anno 1483, ut Episcopo obedientiam præstent, debito eum maclent honore, debita & proventus promte reddant. Nomophylaci, ut ejus jurisdictioni & Ecclesiæ commodis nullo modo sit impedimento, mandar;

dat; Præfecto etiam Regio Thorleifo Biörni filio idem injungitur. Datum Stöffrene, Sabbatho proximo post Festum Jacobi Apostoli (a).

§. 13.

Dum hac vice apud exteros egit Præsul, duos habuit in Officiales, Sveinbiörnnum Thordi Pastorem Grenjadarstadensem, & Sigurdum Mælefellensem, qui anno 1483, Jonan Thorvalldi, postea cathedræ Holanæ vicarium, & deniqve Abbatem Thingeyrensem in jus vocavit, 1) quod infantis non recte baptisati, baptismum confirmavit, ob quod sesqui marca mulctatur. 2) quod Olao Biörni filio præsentem, qui a sacris arcendus erat, sacra ministrasse, & cum ipso die viridium communicasse insimularetur, aut se 4 virorum jurejurando purget, aut tres marcas pro quavis missa solvat, & ipso facto excommunicatus, ab officio & Beneficii Ecclesiæ suspensus, quamdiu Officialis Gratia placitum foret, a quo, probata sua pœnitentia, absolutionem petat. 3) quod dispensationem in cœnobio Reinefadenfi sibi sumferit, quapropter, nisi probare possit Officialem Abbatissæ concessisse illius aut alius Pastoris opera in eo officio uti, ipso opere, ut contumacem, excommunicationis reatum sibi contraxisse, Holano templo 15 marcas debere. A reliquis causis reus semet purgare quodammodo potuit. Acta hæc sunt Gielldingaholhti, die Veneris ante festum Michaëlis. Sveinbiörnnum autem Magnum Thorkeli filium templum & ædificia Præbendæ Laufafensis, qua ipse pater Thorkelus Gudbiarti 35 annis fructus fuerat, 215 joachimorum valore reficere iussit.

§. 14.

Antequam ex Islandia solvit Præsul, ut Nomophylaci ejusque amicis ægre faciat, Rasno Brandi, & ejus fratribus, qui mortuo patre in matris gratiam, pro pecunia, quam templo Bardenfi debuerat, prædes semet interposuerant, diem dixit, quod decimas, mortualia, aliosque proventus & donaria templi Bardenfis profundissent, cum templum valde nutet

(a) Vid. supra pag. 248.

nuret & refectione opus habeat; Qua de causa sententiam dixerunt iudices, debere Brandinos, duobus testibus, qui diutissime in parœcia Bardensi fuerant, & proprio interposito jurejurando probare, quantum ex templi decimis, mortualis, aliisque id temporis solvi solitis pensionibus, tam pater, dum in vivis fuit, quam ipsi, acceperint, præterea, ob retentas decimas quovis anno tres marcas, & ipsas decimas duplicatas pendere, quod si ante certum tempus non præstent, ipsum prædium aut tantam ejus partem Episcopo aut Templo adjudicarent. Cum autem illi iudicio non starent, tandem anno 1488 denuo actionem renovari curavit, & uni eorum, Haldoro, qui prædium Bardum tenuit, iudicio dudum promulgato parere & 4 marcas ob tergiversationem pendere, præterea, ut hoc opere censuram ecclesiasticam promerito, ab Episcopo absolutionem petere injungitur.

§. 15.

In Islandiam reversus, Höskuldo Arnæ filio anno 1491, dicam scripsit: quod 1) Ecclesiæ jura violaverit, judicando dimidiam partem bonorum Biarni Olai filii, Prætori curandam & administrandam esse, ut Regio silco debitam, contra iudicium 12 Sacerdotum, qui dimidiam partem templo Holano adjudicaverant. 2) Quod sciens & volens perjurium commiserit, ut Biarnum Olai, qui confessus fuit se cum filia Randida incestum commisisse, ab hoc crimine liberarit, contra 24 Sacerdotum iudicium. 3) Integro sexennio, a quo hoc perjurium commisit, indignus acceperit corpus Domini, & deinde biennio eodem se privaverit, contemnendo absolutionem & pœnitentiam, quam Præsul ex Archiepiscopi mandato ei obtulerat; ob hæc crimina summam ecclesiæ disciplinam & devotionem promeritus esse censetur, omniaque ipsius bona Episcopo & Templo Cathedali adjudicantur, dum Romam petat, perfectam absolutionem accepturus, ipsi ab Episcopo jejunia & carinas constituenda esse. Quod Höskuldum ita fregit, ut anno 1492 Episcopo se sistens, obedientiam, quam ipsius Gratia exigere vellet, promitteret, & placamenti loco prædium Blangshlíð cum 80 unciis argenti traderet.

§. 16.

§. 16.

Anno 1489 Eirico Einari filio contumaciæ crimen intendit, quod, se infcio, cum Germanis ex Islandia excefferit, & ad idem faciendum, Sacerdotem Jonam Gisli filium induxerit, quo facto contra debitum & promissum, templum Grenjadarstadenſe desertum & officio vacuum reliquerit; qua de causa decreverunt iudices, Ericum ipſo facto Grenjadarstadenſi præbenda indignum se feciſſe, omniaque ejus bona una cum ipſa Præbenda Episcopali potestati ita deberi, ut cuiunqve, velit ea conferre poſſit. Cum vero Ericus anno 1492 in Islandiam redux Grenjadarstadium repetere vellet, quem Archiepiscopum sibi contuliſſe præ-tendit, cujus etiam literas depromiſit; Præſul recentiores Archiepiscopi literas, contrarium continentes, ei monſtravit, dicens Grenjadarstadium se ei nunquam collaturum, simulque ei ex Archiepiscopi præſcripto, Stephani Episcopi Skalholtini cauſæ cognitionem obferens. Cum autem Ericus se ipſi ſubmittere nollet, niſi Grenjadarstadium obtineat, quod Præſul pernegavit, ſed alias ei conditiones obferret, unde cibum potum & neceſſariam ſuſtentationem habere poſſet, ille ſtomachabundus dixit se Grenjadarstadium, ni Episcopalis obſtaret potentia, obtenturum, & a quovis Pastore expreſſurum fore; eoqve dicto diſceſſit; quod Episcopo, ut contumaciæ ſignum, maximopere diſplicuit.

§. 17.

Anno 1490, Steinum Thorvaldi in jus vocavit; 1) quod excommunicationis literas Jonæ cuidam non prælegiſſet, quod ei Episcopus adjecta excommunicationis & contumaciæ pænæ comminatione mandaverat; qui ea propter a 24 virali Synodo ipſo opere excommunicatus, & Holani templi 30 marcarum debitor factus, cenſetur, niſi eadem hora jurejurando se liberet, non amicitia, nec contumacia ductum id omiſſiſſe, quod ei penitus impoſſibile fuit, cum præſens non eſſet. 2) Quod ad privandum Eccleſiam ſuo jure, Einaro Biörn filio omnia ſua dederit, poſtquam hoc delictum commiſit, quo perfectiſſimam oſtenderit contumaciam, ea propter etiam ipſo opere excommunicatus, & templi cathedralis 60 marcarum debitor factus eſſe judicatur. 3) Quod ſine venia ex diceceſi excefferit, templum vero & commiſſum gregem deſeruerit,

deseruerit, ob quod, perinde ac priora, banno innodatus, templo Holano 60 marcas, & præterea pro quavis paræciæ persona tres marcas pendere iubetur. 4) Quod his causis implicitus, corpus Domini acceperit, reus sit 6 marcis. 5) Quod se, aut ex diœcesi, aut etiam e Regione, excessurum, si durius, quam ex legum præscripto, tractetur, minutatus fuerit, qua de causa, aut prædes dare obligatum, aut in carcerem conijciendum esse, iudicant; Episcopo autem 15 marcas solvat, a quo absolutus; pœnitentiam ex ejus Gratiæ præscripto, agat. Eodem anno Hrafnagili constitutionem fecit Episcopus, ut qui conjugium inire velint, ipsi, legitimum esse conjugium, testes producant.

§. 18.

Multos annos præbendam Mulam tenuerat Sveinbiörnus Thordi filius, qui quondam Holanæ diœceseos Officialis fuerat, sed hoc anno mortuus, successorem habuit Finnbogum, postea non incelebrem Nomophylacem, cui, non habito respectu, quod laicus esset, Præful hanc Præbendam contulit. Hic templum aliasque ædes ruinosas valde esse conqvestus, filios Sveinbiörni in jus vocavit, quam controversiam Præful cum 16 Sacerdotibus ita discidit, ut Sveinbiörnida, præter templi & ædium refectionem, 200 uncias argenti Finnbogo solvat, & præterea decimam partem proventuum, quos Sveinbiörnus acceperat, omni tempore quo Mulensi præbenda usus fruitusque fuerat.

§. 19.

Anno 1491, famulo suo Helgoni Asgrimi filio contumaciæ crimen intendit: 1) Quod ut legitimus suus famulus, suum templique mandatum contempsisset, manendo domi, & non eundo, cum Nicolao Vilhelmi filio, qui in mandatis habuit, Oddi Asgrimi filio iudicium quoddam prælegere, adeoque per eum stare potuisset, si Nicolaus re infecta reversus fuisset, quam ob rem a 12 iudicibus templo cathedrali 60, Episcopo autem 30 marcas pendere iubetur. 2) Quod sine comestatu, & Episcopo non permittente, ex ejus & templi familia aut clientela exire, alibi que domicilium figere, præsumferit, excommunicationem promeritus esse,

esse, templo 30, Episcopo 15 marcas solvere, & absolvendus ab ipso Episcopo, ex ejus præscripto pœnitentiam agere, debeat.

§. 20.

Anno 1493, Thorsteinus Thorleifi filius; Pastoris Hufavikensis hæres, Pastore mortuo, bona ejus hereditate sibi relicta, inconsulto Episcopo administrare cœpit; Quod ille impune ferre nolens, dicam scripsit; 1) Quod præbendam Hufavikensem cum omnibus ad eam pertinentibus, inconsulto Episcopo, administrare sustinuerit, quapropter ab 18 delegatis judicibus excommunicationis pœnæ reus censetur, qui omnia quæcunqve avexerat, sub jurisjurandi fide restituere, absolutionem ab Episcopo petere, & templo Holano 30 marcas solvere, debeat. 2) Pensiones candelis in templo accendi solitis debitas, quas ex templo Hufavikensi abstulit, duplo pendat; Templo Holano ea propter 60, Hufavikensi autem 12 marcas solvat; Si vero easdem se ex templo abstulisse neget, quod 12 virali jurejurando probare debeat, Holano templo tantum 30 marcas solvat, sed nihilo minus ipso opere excommunicatus, ab Episcopo absolutionem petat, cujus jussu pœnitentiam agat. 3) Quod prædia Vikingastade, Breckam & Koltakor, ad Holanam Cathedralam pertinentia, ut ipse confessus erat, annis 17 administraverat, indeqve aliquid lucri ceperat; Quod si se permisso Episcoporum fecisse, 12 virali juramento probare non possit, ipso opere excommunicatus esse censetur, qui templo Holano pro quovis anno 60 marcas solvat, absolutionem pro solito more ab Episcopo petat, & pœnas quas ipsius Gratiæ injungere placuerit, exantlet. Ob has causas Thorsteinus Præfuli prædia Presthvammum & Tungam, aliæqve tradidit.

§. 21.

Quæ hætenus recensuimus, licet pauca sint, respectu eorum quæ Olaus eodem modo toto officii tempore subditis expressit; satis tamen docent severissime eum jus dixisse, non quidem justitiæ amore, sed sola avaritia inductum. Quod autem, ubi severus ille jure procedendi modus locum habere non potuit, aliis technis usus fuerit, ex sequentibus, quæ inferiis, testamentis aut minis tantum acquisivit, documentum ca-

pere licet. 1) Nyabai, cum 168 unciarum argenti valore, anno 1464, a Svenno Gudmundi accepit. 2) Anno 1492 ab eodem Svenno Kriddhol, cum 32 unciis argenti. 3) Skalaa, anno 1474, cum 84 unciis ab Ingebiorga Thorkeli filia. 4) Thorbiargarftados cum 32 unciarum valore a Gudmundo Jonæ anno 1492. 5) Skardsdal a Jona Thordi 1492. 6) Bruarland cum 40 unciis. 7) Sydrholt in Svarfadardal. 8) Hol in Siglufjord a Sigurdo Thorlaci filio 1486. 9) Krossanes a Svenno Sumarliði filio, cum 32 unciis, 1492. Et sane tam longum, quam tædiofum foret, omnia ejus prædia omnesque acqvirendi modos enumerare: Sed quid ut verus Ecclesiæ episcopus & animarum pastor fecerit, quod referamus, plane nihil habemus, nisi supra §. 5. laudata inferiorum institutio huc spectare videatur.

§. 22.

Tanta hujus viri fuit avaritia & dominandi cupiditas, ut Episcopali potestate & honore non contentus, Præfecturam, seu Publicani officium, Toparchiæ Skagfiordensis etiam ambiret, quod partim ipse, partim per vicarios, viros Politici ordinis, Jonam Grimi & Jonam Thordi gessisse videtur. Prima hujus Præfecturæ Collatio a Rege facta 1459, mentionem facit Episcopi in Regnum & Regem meritorum, in quorum redhoftimentum ipsi hæc Toparchia in biennium conceditur, ea conditione, ut Regis Vasario, quovis anno, 100 leves aureos inferat (a). Sed hocce Episcopo plane indignum munus, diutius cum administrasse, apochæ ipsi a Regiis Præfectis datæ, abunde probant. Prima quæ ad nos pervenit, data & subscripta est Bergis Norvegorum ab Erico Biörni filio, Præfecto Arcis Bergenfis, Dominica post Exaltationem Sanctæ Crucis, 1469, in qua testatur se ab Episcopo Olao accepisse 15 *Spitinga vadmåls* (b) & 30 tributa, jamque 7 annos elapsos esse, a quo 10 *Spitinga* ejusdem

(a) In Originali est: " Gyve arliga til vores Fadebuur, hundret lette gylden. "

(b) *Spitinga* incertum est quid sit. Tentum constare videtur, quod tum temporis 100 leves aurei valuerint quinque *Spitinga* panni Islandici; forte unus *Spiting* continuit 100 ulnas panni, quodsi verum est, valuit unus levis aureus aut 1 let *gylden* 5 ulnas panni Islandici. Nostra autem ætate Toparchia Skagfiordensis Regis ærario inferit circiter 59 joachimicos.

ejusdem panni acceperit, quæ omnia 900 aureorum summam conficere fatetur. Altera data est ab Henrico Kerker, totius Islandiæ Satrapa, Sabbato Palmarum 1473, Stafnesi in Islandia, quæ fatetur se pro ultimo anno, quo Præsul Skagfiordensem Præfecturam gesserat, 5 *Spinga* accepisse. Cumque rustici & incolæ Toparchiæ Skagfiordensis anno 1473 dubitarent de auctoritate Episcopo a Rege concessa, ad tam vile, & ejus officio indignum, Publicani ministerium, exercendum, ipse in foro provinciali, die Jovis, ante festum Martini, coram Brandø Jonæo Nomophylace, literas Collationis produxit, & publice prælegi postulavit, auditaque Nomophylacis sententia, eum competentem esse Publicanum, officium hocce ad dies vitæ continuasse videtur.

§. 23.

De Olai peregrinationibus *Annalium* Scriptores altum est silentium, sed plus simpliciter eum excucurrisse, & plures quandoque annos abfuisse, certum est. Primo videtur in Norvegiam, & inde in Daniam profectus esse anno 1462, inque ea peregrinatione solvisse 10 illos *Spinga* panni, quos Ericus Biørni Præfectus Arcis Bergenensis fatetur anno 1469 se ante septennium ab eo accepisse (a), simul etiam in Dania Regem convenisse & Praturæ Skagfiordensis, cum biennium, quod prima collatio determinat, jam elapsum fuerit, continuationem adeptum esse, probabile est, præsertim cum nulla ipsius, annis 1462 & 63 Acta reperiantur. Deinde etiam anno 1469 Bergis præsentem fuisse, cum 15 illos *Spinga* panni Islandici & 30 tributa Erico traderet, simulque apud Regem securitatem Hallvardi Amundini, qui Skulium Arni anno 1467 occiderat, procurasse videtur. Tertia vice anno 1474 ad exteros abiit, nec prius quam anno 1477 reversum esse constat, quo tempore Jonas Broddi filius, Pastor Miklabærensensis, dioceseos Vicarium egit, unde sine dubio est, quod Clerus Holanus ejus peregrinationum ante annum 1481 factarum,

---

(a) Erici apocha §. 22. laudata de Olao præsentem loqui videtur, alias enim definitum fuisse, per quem hæc merces Episcopus tradi curasset, ut in talibus fieri mos erat. Cuiusque Rex ei præsentem in remunerationem officiorum Toparchiam Skagfiordensem tantum in biennium anno 1459 concessisset, non est verisimile eum eandem absentem, sed præsentem, & assidue precantem, in dies vitæ contulisse.

rum, in suo de illo eodem anno edito testimonio mentionem injicit. Quarta vice eandem calcavit semitam anno 1487, denuoqve triennium absuit, ut expressis verbis testatum reliquit ejus Vicarius Sigurdus Thorlaci filius, in scripto edito Holis 1486, cui consentiunt Ketillus Ormi & Gudmundus Jonæ in testimonio de prædio Hol in Sigluford, dato eodem anno die Lunæ ante Jonæ Ogmundini Festum. In hac peregrinatione Gauti Archiepiscopi mandatum de Biarno Olai & ejus filia Randida acquisivit, datum Bergæ 1481, & Johannis Daniæ Regis Edictum de contumacia subditorum erga Episcopum, de qua Regi graviter questus erat, & Judicibus Politicis, qui de rebus Ecclesiasticis sententiam ferre præsumunt, quorum utrumqve Rex severe prohibet, datum Stöffrene, Sabbato post Festum Jacobi 1483 (a). Tandem etiam anno 1494 ut mox manifestum fiet.

§. 24.

Anno 1494 die Saturni in hebdomade Paschatis, citationem edit, qua Clerum inter tesqva Oxnadalenia & Hrutafardaraa ad Synodum provincialem Videvallis die Martis ante Philippi & Jacobi habendam, convocat; Quid autem ibidem actum fuerit, nobis non constat; quæ Synodus ultima esse videtur, quam Olauus ut Episcopus Holanus habuit, aut convocavit, nam eadem ætate ex Islandia excessisse, aut mortuum esse, inde verisimile fit, quod duo dioceseos Vicarii, Jonas Thorvalldi & Gudmundus Jonæ, nulla facta Episcopi mentione, Synodum habuerunt in Vidvik die Mercurii post festum Michaelis, ubi controversiam inter Einarum Abbatem Munkathveraansæm & hæredes Stigi Einari filii, de villa Illhugastad, secundum Abbatem pronunciarunt. His etiam judicibus innocentiam suam jurejurando probavit Olauus Philippi filius anno 1495, quod anno 1493 cæmeterium Videdalstungense non violasset, ubi nulla etiam Olai Episcopi mentio fit, quæ procul dubio facta fuisset, si in Islandia constitutus adhuc fuisset. Mortuum fuisse Olauum anno 1495, in Divisione Apostolorum, patet ex testimonio Erici Einaridæ, Nicolai Thormodidæ & Hallvardi Björnsonis, qui fatentur audisse se, præsentessqve fuisse, Holis in Islandia, die Lunæ post

---

(a) Vid. supra pag. 248.

post festum Johannis Baptistæ, cum tres Pastores, Gudmundus Jonæ, Jonas Jonæ, Jonas Gisli, & unus laicus, Hialtus Arnkeli, coram Jona Thorvalldi filio jurejurando confirmarunt, quod audiverint Olaus Episcopum, bonæ memoriæ, dicentem & jubentem omnia sua bona, de quibus in suo testamento non caverit, esse & haberi debere, Holanæ cathedræ peculium. Vero itaqve simillimum est Olaus anno 1494, cum pestis in Islandia grassare cœpit, cujus fevitia in diœcesi Holana 26 Sacerdotes reliquit, ad exteros abiisse, ibique hoc, aut sequenti, anno mortuum esse (a). Ex talium enim pastorum numero erat vir ille, qui non ponunt animam pro ovibus, sed videntes periculum adsore, sibi consulunt, non enim tam eas ipsas, quam quæ earum erant, per 35 annos, quos sub eo genuit diœcesis Holana, quævisisse videtur: uni tantum non succumbit impudicitæ crimini, nam de ejus concubina & liberis

- (a) Contradiciere videntur summi Viri, *GUDBRANDUS THORLACI filius*, Episcopus Holanus, in *Apologia Jonæ Signmundini* impressa Holis 1595, & *ARNGRIMUS JONAS* in *Commentario de Islandia* fol. 62. mortem ejus ad annum 1497 referentes; *BIORNUS* autem de *Skardsna* scribit eum hoc anno post Invent. Crucis, 2: 3 Maji, mortuum esse; Sed in promptu est responsum: In Verbis *GUDBRANDI*, qui autor est hujus relationis, est contraditio tantum apparens, non vero realis & vera; dicit enim Summus Vir Gotskalkum electum esse anno 1497, postquam Olaus Episcopus mortuus fuit, quibus verbis electionem Gotskalki ad annum 1497 adstringit, non vero mortem Olai, perinde acsi quis dixerit: ascendit Cathedram Holanam Jonas Arii filius anno 1525, postquam Gotskalkus mortuus fuit; quod verum est de illius promotione & successione in episcopatum 1525, proxime post Gotskalkum, sed falsum de hujus morte, quæ ad annum 1520 pertinet. *ARNGRIMUS* autem in suo *Commentario de Islandia* videtur *GUDBRANDUM* exscripsisse, sed verba ejus non curate satis attendisse. Taceo, quod summus Vir in hoc suo *Commentario*, quem junior scripsit, in Chronologicis quandoque hallucinetur. *Skardsaænus* magnos hosce Duumvros sine examine lecutus, in eo audacior est, quod mortem Olai ad festum Crucis alligat, quod tantum ad Gotskalki electionem referendum est. Nam quorundam 1) duo Officiales eum Episcopali potestate in diœcesi Holana præserte & vivo Episcopo? 2) Aëlio forensis de hæreditate & opibus Episcopi? 3) Formule loquendi: *bonæ memoriæ*, de mortuis tantum usitata? ut alia taceam, quæ hic referri possunt. 4) Episcopi nulla mentio in actis forensibus hujus anni, si adhuc in vivis fuit? Quæ omnia illatio summorum & de re literaria optime meritorum virorum honore, dicta esse volumus, nemini obtrudentes, & nostras sententias multo minus obtrudentes, modo veritati non fiat vis aut injuria.

liberis omnes silent, sed quo ad avaritiam & crudelitatem parem vix habuisse, acta ejus docent.

Litr. A.

(a) Svo felldr gjorningr fram for i Asi j hegranefi Anno Domini MCDLVIII fimtudagin næsta fyrir sefeliumessu at Mattheus er sig kalladi biskup a Holum losadi med handabandi birni bonda torleifs-fyni ath hallda allan þann gjörning stodugan sem adrgreindr biörn gjorde hanns vegna med sira Jon palsfon officialem heilagrar hola kirkiu um stadin a holum ok allt biskupsdæmit uppa þenna sama gjörning toku þeir höndum saman fyrrnefndr menn biörn ok sira Jon a svo fyrir-þkildu ath heilugh holakirkia ok allt holabiskupsdæmi þat sem heilaga kirkiu ahrærer fkyllde standa med fyrir ok feligheit fyrer ser ok ollum sinum radum. hier i mot losadi sira Jon palsfon med samþycki allra dandemanna þeirra er þar voru med honum bæde lærdra manna ok leik-manna ath ef þat kynni til at koma at sira Olafr Rognvalzson kæmi apr til Islandz ok væri vigdr biskup til adrgreindrar Holakirkiu edr hitt ath annar biskup kynni vtt at koma ok kallade sik enn biskup Holakirkiu þá losadi fyrrnefndr sira Jon svo snart sem hann hefdi þar fulla vissu af ath nokur biskup kalladi til stadarins a Holum ath hann fkyldi

---

(n) Sequens pactum, Asi in Hegransfo, anno Domini M.CD.L.VIII feria quinta, proxima ante festum Cœclia, initum est, quod Mattheus, qui se Episcopum Holanum vendit, Domino Biörno filio Thorleifi stipulata manu promisit, contractum a prædicto Biörno cum Jona Pauli, Sanctæ ecclesiæ Holanæ Officiali, de cathedra Holensi & tota diœcesi, sua vice in eundem, se ratum habiturum, de quo contractu viri prædicti Biörnus & Dominus Jonas dextras invicem dederunt, sub sequentis pacti conditione, ut Sancta ecclesia Holensis, & tota diœcesis Holana, quoad res ecclesiasticas, quantum ad se (Mattheum) suaque consilia & gubernationem pertinet, libera & intacta permaneat, e contra Dominus Jonas Pauli filius, ex omnium virorum discretorum, tam clericorum, quam laicorum, tum temporis presentium, consensu promisit, quod si Dominus Olavus Rognvaldi in Islandiam reverfus, prædictæ ecclesiæ Holanæ Episcopus ordinatus fuerit, vel alius Episcopus peregre adveniret, qui se Holanæ ecclesiæ Episcopum dicitaverit, prædictus Dominus Jonas promisit, se, quam primum hac de re, quod aliquis Episcopus cathedram Holensem sibi postulet, certior

skyldi gjöra bod birni bonda ok fectia þar feligan dag í Skagafirde með þessum öllum adgreindum dandimönnum svo at þeir mætti þá skoda beggia biskupanna bref ok skilríki hvor þeirra þeim synitz þa betra fkial hafa kynni þat ok til ath bera j þessum sama degi ath þeim biskupunum komi ei saman ok vill biskup Matheus ei yfergefa sin bref ok vill þa boda eda stefna biskup Olafi eda þeim öðrum biskupi sem til kynni at koma burt af landit ok vill sá biskup ei fara enn biskup Matheus vill þa en brutt fara af landinu þa skyllde biskup Olafi sitia ad stadnum a Holum sem rettum biskup bæri ok vifitera biskupsdæmit. En ef biskup Olafi hefði omogulegra kostnad a stadnum ok frávar enn til ber þa losade eirek bonde loptzon at bitala þat stadnum uppa sina peninga vm næstu tolf manudi upp frá þessi dagþingan svo framt sem biskup Matheus kynni til athkoma ok yrde hanns biskupsstollinn með rettum lögum kann ok svo verda ath sira olafi fai ongan framgang um kirkiuna en biskup Matheus fai enn ny bref uppa Hóla biskupsdæme af vorum helga fodr pafanum erkibiskupinum i nidarosi ok samþykki vors naduga herra kongsins þa losade sira jon palsom með samþykki allra dandemanna þeirra er þar voru samankomner at veita biskup Matheus onga mottfodu svo hann megi ei na sinum biskupsstoli fyri honum.

H h h h 2

Litr.

tior factus fuerit, nuntium Domino Biørno missuram, & unacum prædictis illis viris discretis, in Skagafordo conventum indicturum, ut de utriusque Episcopi literis & instrumentis, quænam scilicet magis authentica essent, dispiciatur. Quod si eodem hoc die Episcopi invicem conciliari nequeant, & Episcopus Matthæus suis literis cedere nolens, Episcopo Olao, aut alteri illi Episcopo, diem dixerit, vel extra insulam provocaverit, qui peregre aliter recusaverint, sed Episcopus Matthæus ipse iter susceperit, Episcopus Olau in cathedra Holensi, ut legitimum oportet Episcopum, residet, & diœcesin visitabit. Quod si Episcopus Olau immo dicat & iusto majores cathedræ fecerit expensas, illas Dominus Ericus Lopti filius, propriis suis sumptibus, quante per annum ab hoc pacto proximum fuerint, cathedræ refundere spondit, si modo Episcopus Matthæus, legitimus, cui cathedra adjudicata fuerit, Episcopus postea advenerit. Si & evenerit, ut Domino Olao repulsus ferente, Episcopus Matthæus novas a Sancto nostro patre Papa, & Archiepiscopo Nidrosianli, literas, ac Gratosi nostri Domini Regis consensum, de diœcesi Holava adeunda nactus fuerit, Dominus Jonæ Pauli filius ex discretorum virorum hic presentiam consensus, se Episcopo Mattheo non obfuturum spondit, quo minus per Jonam iste cathedræ suam adire possit.

Litr. B.

In nomine Domini Amen.

(b) **A**llsvolldugum gudi til heidurs, júngfrú Mariæ, Sancto Johanni Episcopo Holensi, hinum góða Gudmundi oc öllum guds Helgum til virðingar, H. Hólakirkju til styrkingar, öllum syndigum mönnum til miskunnar ok synda fyrirlátningar, oc sierdeilis öllum christnum sálum til hialpar oc hvíldar hósum wú Olaf med gudz nád biskup á Hólum skípat oc sett eina æfniliga messu dagliga fyrir öllum christnum sálum í fyrrnefndre dómkyrju á Hólum, vid þat altari sem fyrir nordan stendur, svo lengi sem christindómrinn stendr, epter því sem sidur er í mörgum kirkjum í heiminum. Setium wú hier til oc tilskyldum einn prest í þessu biskupsdæminu at upp hallda oc framflytia þessa sálumessu, lesande, enn stundum syngjande, hvern dag í tólf mándum, svo lengi sem hann lifer, enn annar í hans stad, ef hanns kann vid at málfa; Skal hann hafa þar fyrir siögur hundrud í kaup sitt árliga med þessum skildaga: átta stíkur klædis, siórar voder edr svo góða pening, oc eitthvert hundrad þar til; oc frí kost oc mat heima á stadnum Hólum epter vorre skipan, oc allra góðra formanna á Hólum epter ofs komanda samþycke; sitjande til bordz med kyrkjupreste oc liggja í prestabúre; S al hann

---

(b) In honorem Dei omnipotentis, reverentiam Virginis Mariæ, Sancti Johannis Episcopi Holensis, Boni Gudmundi, & omnium Dei Sanctorum, Sanctæ ecclesiæ Holanæ corroboracionem, omnium peccatorum elementiam & criminum absolutionem, præsertim autem in omnium animarum christianarum salutem & requiem, Nos Olaus Dei gratia Episcopus Holensis, inferias sempiternas & quotidianas pro animabus christianis in prædicto templo cathedrali Holensi, ad altare ad septentrionem situm, quamdiu religio christiana invalebit, ex solito per totum orbem multis in templis more, celebrandas constituimus & ordinavimus. Unum igitur hujus dioceseos sacerdotem ad inferias hasce celebrandas & observandas constituimus, qui eas, donec vixerit, per annum quotidie, vel, eo deficiente, alius ejus loco, partim recitet, partim canet. Ejus salarium sedecim constabit imperialibus, sub conditionibus sequentibus: octo ulnas panni nobilioris, quatuor volamina vilioris, aut æquivalens argentum, & quatuor insuper joachimicorum pretium, ut & victum in cathedra Holensi gratuitum, ex nostra ordinatione & honorum Antistitiu Holensium, Incefforum nostrorum, consensu, accipito; mensa cum Pastore cathedrali, lecto in cubiculo Presbyte-

hann oc gánga til chórs in festis dupplicibus oc þá naudsyn krefr. Kann ok hanns vidmissá, þá skulu prestarnr þeir sem vacantes eru á Stadnum hallda uppe þessa sömu salumessu, svo hún falle öngvann dag nidur, þar til annar prestr kemr í hanns stad epter skipan oc rádi formannanna á Hólum, oc hafe þar fyrir út af sama kaupi fyrir hveria messu epter tiltödu. Skal oc fyrrnesndr prestr sýngia sálutíder hvem sunnudag um áred med ödrum lærðum mönnum þeim sem hann kann til at fá. Kann hann oc öngvann fá, þá skal hann lesa svo hátt at vel megi heyra um kirkiuna vid sama altare fyrir aptanfönz oc sýngiandi messu um morgunin epter, at hríngdum kluckum til hverstveggia í stíple. Nú fyrir þann skuld at þesse tidagiörd skule uppehalldast öbrígdiliga fyrir öllum kristnum sálum, oc dagliga sýngiast oc lesast sem fyrr krífat stendr, höfum wí lagt til H. Hóladómkirkiu Stadnum oc Biskupsstólum allar þær jarder oc penínga sem Wíi höfdum fengit í sekter oc sakaserle sídan Wíi urdum Biskup á Hólum oc hier epter skrifit stendr: In primis *Begefa, Skollatunga, Brattavöllu* fyrir nordan Oxnadalshéidi, *Hornbrecku* í Olafsfirði, *Finnasladi* í Laufásþingum, hálfann *Presthvamm* í Reykiadal, oc *Eyde* á Langanese í Skeggiaftadar kirkiufökn, svo oc þar med jordina *Flatatungu* í Skagafirde ef hún verdr Dómkirkiunnar eign

H h h h 3
innan

Presbyterorum, utitur; & chorum in festis dupplicibus, ac urgente cateroquin necessitate, frequentato. Quod si & ille praepeditus fuerit, Sacerdotes vacantes, in cathedra praesentes, eandem inferias celebrant, ne vel uno die intereiant, usque quo alter sacerdos ex Antistitum Holensium dispositione ei suffectus fuerit, quare ex dicto salario, pro singulis inferiis, mercedem pro rata accipiunt. Praedictus quoque sacerdos qualibet die dominus, unacum aliis clericis, quorum copia erit, inferias canito; Quod si nullius copia fuerit, ille tamen eas ad idem altare tam sonore ante vespertinas recitato, ut per totum templum audiri queant, sed mane sequenti eas canito, utraque vice campanis in ambabus turribus sonantibus. Sed ut haec sacrorum celebratio in omnium animarum christianarum commodum immutabiliter observetur, & quotidie ex praescripto canatur & reciterur, Nos Sanctae ecclesiae Holanae, cathedrae & Sedi episcopali, omnes villas & pecuniam, quae Nobis, ex quo Episcopus Holensis devenimus, multa & confiscationis nomine cesserunt, addicimus, haec sunt sequentes: In primis *Begefa, Skollatunga, Brattaveller* a septentrione reliquarum Oxnadalensium; *Hornbrecka* in Olafsörö, *Finnaslader* in parocia Laufásiensi, dimidium *Presthvamm* in Reykiadalo, & *Eyde* in parocia Skeggiaftadensi, ut & praedium *Flatatunga* in Skagaförö, si hoc intra triennium templi cathedralis possessio fuerit,

aut

innan þrennra tólf mánaða, helldr oc tíutíu hundrada í laufgótsum sem fyrir hana skal koma epter því sem bref þar um giört vottar. Leggium Wii oc til jordina *Effslaland* í Oxndal ed Wii keyptum med vorum peningum med tíu málnytu kúgilldum, oc svo þar til öll málnytukúgillde þau sem med jördunum standa fyrir nordan, eru þau nú alls þriá-tíu. Eru þesser fyrrnesfnder peningar oc jarder framlagðar oc med nög-um forlagseyri útgreiddar opnesfndum preste til kaups oc matar fyrir sitt arbeiði sem ofs lýneft med dándemanna ráde. Skulu oc aller naud-synliger hluter til fyrrfags embættis at Dómkirkíunne tilleggiast med yfertýn formannanna oc þeirra skípan. Því bidium Wii kærliga Vird-uliga Herra med gude oc alla Edla Prælata Hólábiskupa epter Ofis kom-ande at confirmera oc stadfesta þessa vora skípan oc giörtíng med sínu brefe oc innfígde, svo at fyrrnesfnd sálumessá oc vigíliæ verde uppehalld- nar oc epter þeirra bode æfínliga lesnar oc súngrar fyrir öllum kristn-um sálum svo vel epter þeirra andlát sem nú til. Svo oc ei sídr alla Officiales Hóla biskupsdæmis oc Ráðsmenn á Hólum bidium Wii H. Hólakirkíu vegna oc biódum epter skylldu sína á H. kirkíu vegna ef þeir vilia nockrun góðann hlut eiga med öllum kristnum sálum fyrir utan enda at styrkia oc upphalda þessa optnesfnda tídagíörd at setia prest annann í stadenn ef annars missir, síðsamann oc gudhræddann, lúkande honum

---

aut etiam quadringenti imperiales pro eo, ex tenore litterarum hac de re exaratarum, persolvendi. Præterea prædium *Effslaland*, proprio nostro argento cõmptum, una cum decem vaccis lazaríis, & omnibus præterea vaccis numero triginta, cum villis ad septentrionem sitis, reperiundis, adjicimus. Prædicta bona & villæ, in vicium & salarium sæpe dicti presbyteri, ex nostra quidem sententiâ & virorum integrorum sustentagiis fors copiosa, depromtæ & erogatæ sunt. Res quoque ad prædictum officium in templo cathedrali necessario requisita, ex præcepto & dispositione Antistiti-tum subministrantur. Quare amice volumus rogatos Venerabiles in Deo Dominos & omnes Nobiles Prælatos; Episcopos Holenses, nostros successores, ut hanc nos-tram constitutionem & actum literis suis & sigillo confirmare dignentur, ut præ-dictæ inferiæ & vigiliæ observentur, & in omnium animarum christianarum bonum, tam post earum obitum, quam ante, in perpetuum recitentur & canentur. Nihilominus omnes diocæseos Holanæ Officiales, & Dispensatores Holanos, Sanctæ ecclesiæ vice rogamus, ut, si quid omnibus animabus christianis in æternum bene cupiant, sapientiâ inferias confirmet & conservet, & uni sacerdoti deficienti, alterum moribus ornatum & pium surrogent, & ex præscripto salarium quotannis sedecim imperialium,

honum síögr hundrud í kaup árliða sem fyrrkrifad stendr oc skipande honum kost oc alla adra naudsynliða hlute oc þat sem þessare sálumestu tilheyrelegt er af fyrrnesindum peningum ef biðkupslaut er á Stadum, enn þá med Biskups ráde ef hann er nær. Setium Wii oc Rádsmannenn á Hólum med ráde Officialis, ef Wii erum ecke nær, fullann oc allann procuratorem oc umbodsmann á allra kristinna sálna vegna at aller fyrrkrifader hluter verde upphaldner epster þui sem ádrikrifad stendr, epster því sem hann vill svara fyrir guds dóme, oc forðast guds reide oc allra kristenna sálna á dómsdege. Nú til meiri vísu oc stadfestu at þesse vor skipan skal óbrigðilig halldast um alldur oc æse, hafa edla Prelatar oc prestar sem hier epster nefnast í brefnu samþykt þessa vora skipan oc gierning, oc á prestastefnu vóru á Eyrarlande med þeirra samþycke sem Wii höfum fundit síðan oc svo heita: Bróder Jón med guds náð Aböte á Þingeyrum. Bróder Einar med somu náð Aböte á Múnkaþverá, Bróder Sigurdr Prior á Mödruvöllum. Sírar oc Prestar: Þórsteinn Jónson Rádsman á Hólum, Sveinbiörn Þordarson, Semingr Magnúson Magnus Jónson, Þórleifr Magnúson, Sigurdr Þórlakson, Gudmundr Skúlfson, Hallr Finnsón, Þórsteinn Illhugason, Arnbiörn Asmundson, Hallr Arnason, Þórsteinn Gudmundson, Jón Broddason, Ketill Grímólfson, Olaf Þorgeirson, Arne Hallson, Jón Jónson, Nicolas

---

perialium, vidtum quoque & res reliquas ad has inferias peragendas necessarias, ex predicta forte, sede vacante, sed si Episcopus adfuerit, ex hujus dispositione, erogent. Nos quoque Dispensatorem Hólensem, si Nos non adfuerimus, sub auspiciis Officialis, omnium animarum christianarum procuratorem & mandatarium plenipotentiarum & competentem constituimus, qui prospiciat, ut omnes res prescripte ex antea dictis observentur, prout ille in iudicio Dei agnoscere, & Dei ac omnium animarum christianarum in die novissimo iram effugere, cupiverit. Sed in majorem certitudinem & confirmationem, ut hæc nostra constitutio immutabiliter in æternum servetur, Nobiles Prælati & Presbyteri, infra in his literis recensendi, hanc nostram constitutionem & actum comprobarunt, tam qui in Synodo Eyrarlandensi presentes erant, quam illi, quos exinde convenimus; En eorum nomina: Frater Jonas Dei gratia Abbas Thingeyrensís, Frater Einarus eadem gratia Abbas Munkathverænsis, Frater Sigurdus Prior Mödruvallensís. Prælati & Presbyteri: Thorsteinus Jone Dispensator Hólenfis, Sveinbiörnus Thordi, Semundus Magni, Sigurdus Thorlaci, Gudmundus Skulfi, Hallus Finni, Thorsteinus Illhugii, Arnbiörnus Asmundi, Hallus Arne, Thorsteinus Gudmundi, Jonas Broddi, Ketillus Grímolfi, Olaus Thorgeiri,

colas Þórmódsfon, Andres Jónsfon, oc Stígr Ingemundarfon með fleire dándimanna samþycke fem ecke eru nefnder. Ok til þannenda hier um fetium Wii vort innfigle með ádrgreindra Prelata oc prefta innfiglum fyrir þetta bref er fkrifat var í Dómkirkjunne á Hólum í Hialtadal föftudagenn næfta epter Olafsmeflu fyrre um fumarit Anno Domini M.CD. LXX nono.

CAP. VI.

De Gotskalko Nicolai filio.

§. I.

Ut Olaus Rögnvaldi sobrinus fuit Gotskalki prioris, ita hicce *Gotskalkus Secundus* fuit Olai sobrinus (a), unde constat perniciofum in episcopatus fucceffione nepotifimum in Islandia hac tempeftate locum inveniffe, & per annos plus minus 80 duraffe. Gotskalkum Nicolai ab Olao Rögnvaldi in Islandiam allectum effe, non est quod dubitemus. Prima ejus in noftris monumentis mentio fit anno 1490, tum enim inter membra Synodi Rafnagilensis, ut Holanæ dicecefeos facerdos numeratur, perinde ac Synodi Vidvikenfis anni 1491, quo ad exteros enavigavit, ut ipfe in testimonio edito 1494 confiteretur; Sed anno 1492 in Islandiam rediit, relictis in Norvegia tam nummis, quam magni momenti documentis, inter quæ fuit Edictum Regium de fecuritate Jonæ Asgrimi,

---

geiri, Arnas Halli, Jonas Jonæ, Nicolaus Thormodi, Andreas Jonæ, & Stigus Ingemundi, cum plurium virorum difcretorum, nominatim non recenfitorum, confenfa. In quorum testimonium Nos figillum noftrum unacum prædicorum Prælatorum & Presbyterorum figillis his literis apprimimus, fcriptis in templo cathedrali Holenfi in Hialtadalo, feria sexta proxima poft feftum Olai prius in ætate, anno Domini MCDLXX nono.

- (a) Excellentiffimus Heros *HENRICUS BIELKE*, Regnorum Daniæ & Norvegiæ fub Frederico III. & Chriftiano V. Archithalaffus, & Iflandiæ ab anno 1649 ad annum 1682 per 33 annos Præfeftus, nunquam fine laude nominandus, Cæcberrimo Antiquario & Hiftorico *THORMODO TORFÆO* retulerat fe ex hac Gotskalkorum fufpe oriundum effe, quos ideo pro cognatis quodam modo agnovit.

Asgrimī, qvī Gudmundum Thorsteini occiderat, qvōd temporis angustia impeditus, dum Stavangria Bergam deportandum esset, expectare non potuit, nī in Norvegia a nautis iter maturantibus relinqui maluisset. Anno 1497, paulo post Inventionem Crucis, a clero Holano patruo in Episcopatu successor destinatur, qvæ electio in Comitibus generalibus ejusdem anni denuo confirmata fuit, qvō factō in Norvegiam transiit, & a Gauto Archiepiscopo ordinatus, post biennii absentiam anno 1499 in Islandiam reverfus est (a).

§. 2.

Anno 1499 autumnali hebdomade qvatuor temporum Miklagardi in Tractu Eyiafjord cum Olao Biarni filio, de dimidia parte prædii Hvassfell pepigit, quam Olavus ipsi emancipavit. Præsul autem ei delicta, qvæ contra Ecclesiam & ejus jura commiserat, condonavit, qvōd matrem suam Margretam Olai, sine Episcopi venia, in templo Hvassfellenſi sepeliverat, cui Olavus hoc modo liberum sepulcrum & absolutionem impetravit (b); Qvōdque patrem suum Biarnum Olai, in sepulchro Miklagardenſi, sine Episcopi venia & voluntate, condiderat, qvōd Episcopus supplicii ejus victus prece, in Dei gratiam purgavit. Anno 1500 Vidvikæ, die Mercurii proximo post Pascha, loco Ingeborgæ Kolli filiæ, ejus maritum Gunnlaugum Helgi filium accusavit, qvōd hæreditatem Jonæ Kolli filii, fratris Ingeborgæ, administrandam ceperit, & uxori vindicare voluit, Præsul enim duo Jonæ Kolli filii autographa & duos testes produxit,

-
- (a) Celeberrimus *ARNGRIMUS* & *BIORNUS* de *Skardtaa* statuunt Gotskalkum in Islandiam rediisse anno 1500; Sed sine dubio falluntur ut §. sequenti palam fiet; rectius itaque Venerandus *GUDBRANDUS* Episc. Hol. meritis. in *Apologia* pro avo suo *Jona Sigismundi* statuit Gotskalkum hac vice biennium tantum modo absuisse, qvōd nobiscum facile conciliari potest, ut ex dictis & dicendis patebit.
- (b) Hic est Biarnus Olai filius, de qvō supra cap. 5. §. II. pag. 599. unde constat, nec Biarnum loca sacra adiisse, nec absolutum fuisse, cum cæmeterium ejus sepultura pollutum censeretur. Margreta autem ejus uxor communicatione cum marito polluta replum sua sepultura inquinasse putabatur, qvapropter tam templum Hvassfellenſe, quam sepulchrum Miklagardenſe, ab Episcopo repurganda erant.

duxit, qui jurejurando confirmarunt, Jonam Kolli filium omnia sua bona mobilia & immobilia, tam quæ ipse possedit, quam quæ hæreditate acceperat templo Holano dedisse & testamento reliquisse, quæ omnia Gunnlogus sub jurisjurandi fide Episcopo restituere jubetur. Alterum accusationis caput fuit, quod Gunnlogus unum eqvum, qui revera templi erat, sibi appropriaverat, quapropter parem restituere cum 15 marcarum placamento, & una uncia pro quavis septimana qua eqvo usus fuerat, templo restituere, absolutionem ab Episcopo accipere, & ejus jussu penitentiam agere pro solito more tenebatur. Præterea ipse Gotfkalkus coram dioceseos Synodo generali, anno 1509 gloriatus est, se proximo decennio, quo Diocesi præfuit, cathedram ditasse tot prædiis fundisque. quot 4320 Imperialium valorem exæquant, præter quæ filia suæ Christinæ nuptiarum die dedit; Quæ omnia abunde probant eum anno 1499 Cathedram ascendisse.

§. 3.

Anno 1500 Hofkuldo Runolfi filio diem dixit, quod bubulcum villæ Cathedralis Milabæ, vinculis constrictum, domum suam devenerit, & tam male habuerit, ut tribus hebdomadibus munerè impar fuerit, quapropter ipso opere excommunicationem promeritus censetur, qui absolutionem ab Episcopo nactus, ex ejus mandato penitentiam agat, Episcopo autem pendat 60 marcas & restitutionem inde fluentis damni rei œconomicæ; si damnnum semimarcam æquet, pendat templo Holano 60 marcas. Quod autem Høskuldus eqvum, quem cathedræ mancipaverat, denuo sibi vindicaverat, parem restituere, & Episcopo 15 marcas solvere, præterea unciam pro quavis septimana, qua cum detinuerat. Anno 1501, in Generali dioceseos Synodo, Abbates & Sacerdotes adegit, ut affirmarent & promitterent solutionem unius uncia ex quovis Prædio habitato, quæ canobia & Templâ jam teneant (a).

Quæ

(a) Ex præscripto *Juris Ecclesiastici*, quod Thorlakum & Ketillum Autores agnoscit, lati anno 1123 prædia, aliaque bona templis & sacris usibus destinata, a decimarum solutione libera pronuntiantur. Conf. ejusdem esp. 28. Sed Arnstanum *Jus Ecclesiasticum* latum anno 1275 hanc exceptionem non habet. Anno 1489 in Diocesi Skallholtina a Magno Ejola tum temporis Episcopo, Dieterico Pining, totius Ill. n. d. Prædicto,

Quæ vero posthac acquiri possent, solito more, ex *Juris Ecclesiastici* præscripto, decimarentur, quod Abbates, præsertim vero Thingeyrensem, induxit, ut omnia ejus monasterii villas anno 1504 æstimari curaret.

§. 4.

Licet causa familiæ herciscundæ, Mödruvallensis dicta, nihil ad eum pertineret, temperare tamen sibi non potuit, quin eidem semet immiseret, & tritonis instar, aura seculari versus, nunc pro hac, nunc pro illa, parte staret. Status controversiæ talis fuit: Sæviens in Islandia pestis anno 1494. primo absumsit Ingebiörgam, filiam Thorvardi Mödruvallensis & Margretæ Holm (a), uxorem Pauli Brandi filii, & deinde duos ejus filios, Paulo patre adhuc superstitite, ad quem hoc modo eorum materna hæreditas pervenit, antequam ipse ad plures abiret, relicto filio notho Grimo Pauli, duos habente filios legitimos, Thorleifum & Benedictum, ordinario successione jure avi paterni opum ex assè hæredes, quorum tutorem agens pater Grimus, omnia quæ avi fuerant, illis vindicavit. Gudrida autem Ingebiörgæ soror, Thorvardi Mödruvallensis filia, extincta sororis prole, semet ejus hæredem ferebat, pro se habens Edictum Haconis Magni filii, Norvegiæ Regis, qui 1319 decessit, quod in tali causarum statu jubet prædia ad eam stirpem devolvi, ad quam initio pertinebant; Mödruvallæ vero, multaquæ alia opima prædia fuerant Ingebiörgæ peculium, quæ hoc modo ad Gudridam & ejus prolem revolvi debere videbantur. Grimus, ut filiorum causam non proderet, eandemque pro posse firmaret, Nomophylacis

l i i i 2

mophylacis

Præfæcto, Enaro Ejulfi filio Nomophylace, aliisque optimatibus, in leges relatam est, ut de prædiis viginti abhinc annis in Regis & Episcopi potestatem redactis, decimæ in posterum solvantur; Vid. supra pag. 490. Sed an hæc constitutio vim legis obtinuerit, dubitemus, cum tales decimæ in diocesi Skalholtina solvere, nunquam in usu fuerit; Sed ex prædiis Cathedralis usque ad annum 1602 moris fuit, ut unica uncia ex quovis prædio pauperibus solveretur. De decimis ex prædiis Cathedralis & Templorum diu multumque disceptatum fuit, quod licet Rex Fridericus Secundus 20 Martii 1575 in diocesi Holana mandaret, & Præfæcti & Nomophylaces idem juberent in Skalholtina, nunquam tamen introduci potuit. Christianus autem Sextus gl. m. anno 1739 edixit, ut antiqua consuetudo hac in re observaretur.

(a) De his vide supra pag. 473.

mophylacis Finnbogi Jonæ judicio eam subjecit, qui anno 1495, die veneris ante Nativitatem Baptistæ, Spialdhagæ ad Eysafjord cum 24 Assessoribus, filios Grimi legitimos esse hæredes omnium possessionum, quæ Paulus Brandi reliquerat, Grimumque eorum patrem, tutorio nomine easdem administrare debere, judicavit. Memoratum autem Regis Haconis Edictum Norvegis duntaxat datum respici non debere, cum nunquam vim legis in Islandia obtinuerit, aut pro lege ibidem agnitum fuerit, quæ sententia in Foro generali eodem anno renovata, & a Præfecto Regio, Petro Truels, confirmata fuit. Cumque adversa pars, Paulus & Thorvardus Erlendini, Gudridæ filii, non desisterent, suam pro virili agere causam, Finnbogus anno 1499 ad Longuhlid in Eysafjord, & denuo anno 1500 in Comitibus universalibus, cum 24 Assessoribus, & Præfecto Regio Benedicto Hersten, antea acta confirmavit. quibus tandem accessit ingens partium augmentum. Gotfkalkus Episcopus, qui Miklagardi ad Eysafjord anno 1500 die lunæ post festum Michaëlis suum adjecti calculum, omniaque Finnbogi Nomophylacis Judicia in causâ Modruvallensî, utpote justo jure promulgata, pro se & dioceseos templis perfecte confirmavit, adeo, ut Grimus causam obtineret, usque ad annum 1507, quo Ericus Sumarliði filius, Pastor Saurbænsis, de simili hæreditatis causa cum Finnbogo Nomophylace contendens, Norvegiam petiit, & conjunctis cum Erlendina parte viribus, Christiani II tum temporis Norvegiæ Pro-Regis, controversi illius Haconiani Edicti confirmationem acquisivit (a). Præterea Vigfus Erlendi, hoc tempore totius Islandiæ Præfecturam adeptus, sed Thorvardus factus Nomophylax, & quod maximi momenti fuit, Gotfkalki Episcopi filiam, uxorem nactus, Grimus non tantum causa cecidit, sed etiam, ut capitis reus, censebatur, qui multa adversus leges commiserat; quibus angustiis circumscriptus, mediante Gotfkalko Præsule anno 1508, pactum cum iis iniit, quo controversiam hereditatem ipsis cessit. Sed Thorvardo nullos ex filia Episcopi relinquente liberos, anno 1513 in Norvegia mortuo, & affinitate hoc modo inter Gotfkalkum & Erlendinos dissoluta, Grimus animum refumisit, adeo, ut anno 1515 in Comitibus generalibus, mediante utroque Episcopo, Stephano & Gotfkalko, qui denuo pro eo stare cœpit, aliisque optimatibus,

(a) Communiter vocatur *Modruvallensæ Edictum*, quod demum Fridericus Quartus gl. mem. anno 1711 penitus abolevit, postquam sapius turbarum & litium causa existerat.

Optimatibus, novum inter partes litigantes initum sit pactum, quo Grimus pleraque ablata recepitavit.

§. 5.

Anno 1505 Generalem habens diœceseos Synodum, iudicibus delegatis discernendum proposuit, ad quam diœcesin prædium Skeggiaftadæ in Strondum cum adjecta parœcia pertinere debeat, cujus controverfiæ statum talem esse, dixit: Ipsum prædium nunc tenere Stephanum Jonæ Episcopum Skalholtinum, qui Diaconum quendam, Jonam Jonæ, dictum communiter Priors broder o; Prioris fratrem, id in semperiternum Beneficium diœceseos Skalholtinæ sibi emancipasse diceret, Jonam autem id a se factum pernegare, ni Skalholtensi Ecclesiæ nomen dederit. & ejusdem Presbyter factus fuerit; Se autem asserere eundem Jonam sibi hocce prædium pro solutione mulctarum, quas sibi & Templo Holano debuerat, tradidisse, simulque ore & manu promississe, si legibus liceat, Presbyterum aut Monachum Holanæ diœceseos semet futurum, quæ omnia facta essent, antequam vorum quoddam in Skalholtina diœcesi fecisset. Jonam præterea esse notorium peccatorem, adulterum & incestuosum, qui affinitatis & cognationis jure, semel iterumque libidinibus violato, sine venia & absolutione ex Holana diœcesi excedendo, ejus desertor factus sit, cui, sine sua venia, in diœcesi Skalholtina nec voto se constringere liceat, nec ordinatio conferri possit. Quo audito concluderunt iudices, prædium Skeggiaftadas, & fuisse, & esse debere, Holanæ Ecclesiæ & Episcopi peculium, modo probet Episcopus, Jonam sibi id ad solvendum nomina mancipasse; Sed talibus contra Stephanum machinationibus, parum profecit, qui prædium Skeggiaftadas nihilo fecius retinuit, ita, ut Episcopi essent septem prædii partes, templi autem Skeggiaftadenfis octava tantum; nostro autem tempore totum Pastoris usibus intersvens, inter Beneficia Ecclesiæ Skalholtinæ numeratur.

§. 6.

Circa annum 1505, odia & disceptationes inter Episcopum & Jonam Sigismundi (a) oriri ceperunt, quorum prima causa fuit, aut
Iiii 3 minimum

(a) Jonas hic fuit filius Sigismundi, de quo cap. 5. §. 7. pag. 595. egimus, sed Biorni Divitis

minimum prætendebatur esse, Jonæ cum Biörga Thorvalldi filia conjugium, quod dudum, seu ante 23 annos, contraxerat. Incestuosum id esse Præful clamavit, genealogiam ita texens, ut stirpem utriusque faceret Einarum Erici & Grundar Helgam, hoc modo: Eorum filius fuit, 1) Biörnus Hierosolymipeta. 2) Christina fuit filia Biörni. 3) filia Christinae fuit Solveiga. 4) Solveigæ filius Jonas Sigismundi. Ex altera parte dixit fuisse: 1) Ingegerdam Einari filiam, Hierosolymipetæ forem. 2) Ejus filium Jonam Buland, 3) Jonæ filium Thorvalldum. & 4) Biörgam Thorvaldi filiam, Jonæ uxorem, ut hoc modo quarto cognationis gradu connexi essent, quod Præful jure jurando a subornatis testibus confirmari curavit. Sed falsam esse hanc genealogiam Jonas dixit, idque anno demum 1569 abunde probavit ipse ex filia nepos, Gudbrandus Thorlaci filius, Holanæ diœceseos Præful; Nam Ingegerda non fuit Einari filia & Hierosolymipetæ soror, sed Thorstemii filia & ad Biornum Hierosolymipetam nihil pertinens. Præful autem, ne hanc ditescendi ansam omitteret, Jonæ dicam impegit & incestuosi conjugii reum egit, quapropter Jonas ex judicum sententia plus minus 1450 uncias argenti templo Holano & Episcopo pendere, absolutionem præterea, solito more, ab Episcopo petere, & penitentiam ex ipse præscripto sub juris jurandi fide (a) agere debuit: quæ cum ille, vir utriusque juris peritus, & causæ confidens, omnia magno animo sperneret, ab Episcopo solenni more diris devotus fuit. Deinde nec Biorgata ejus

---

Divitis sororis filius, vir eloquens, acer, locuples & suæ sententiæ tenax. Plura de Jona vid. supra pag. 497. 499.

- (a) Omnia hæc Gotskalki contra avum illegitima acta Præsidi illustrissimo Islandiæ Præsido Christohero Walkendouff anno 1569 rescidit & sustulminari curavit Gudbrandus Thorlaci filius, postea diœceseos Holanæ Episcopus meritisissimus, indeque natae sunt magni Vini contentiones & actiones forenses, quas per totam fere vitam exercuit. Formulam vero jurisjurandi, quam Gotskalkus Sigismundino, si se absolvendum stitisset, præscripturus erat, ipse manu scriptam vidisse se scribit *GUDBRANDUS* in *Apologia* pro avo edita 1595, quæ, quantum conversationem cum uxore Biörga respicit, hoc modo sonat: " In hunc finem manum sacro libro impono, ut id dicam Deo, &c. quod posthac cavebo a conversatione & corporali delectatione cum Biörga Thorvaldi filia; cum ea ad unam mensam non assidebo, nec cum ea in eadem domo pernoctabo, cum eadem sermones non miscebo, nisi aliqui audiant & facta nostra videant. " *Ita me Deus &c.*

ejus uxorem inultam & mali expertem esse sinens. in jus vocatam, anno 1507 ream judicavit; 1) ob incestuosum cum Jona scienter contractum conjugium, Templo Holano 15 marcas; 2) ob primam ab eo impregnationem 15 marcas; 3) ob secundam 30; 4) ob tertiam 60 marcas; 5) ob usum sacrorum per decennium (a) a quo conjugium inierunt, 30 marcas; 6) ob quorumvis 16 dierum observationem dicto tempore, sex uncias; 7) ob dierum Dominicarum & Festorum observationem, sex uncias; 8) Pro quovis nefasto die tres uncias; 9) ob consuetudinem cum marito, proximo biennio, a quo eorum conjugium illegitimum esse, proclamatum fuit, 60 marcas; Ob somnum & conversationem cum eodem 60 marcas; cui judicio quantum in ipsa fuit, Biorga parere, necessitate adacti est Jonas autem, vir acris ingenii & injuriæ impatiens, Norvegiam petiit, Pro-Regique & Archiepiscopo, re, ut acta erat, delata, ab Archiepiscopo acceptis ad Stephanum, Episcopum Skalholtinum. ejusdemque diœceseos Abbates litteris, quibus illi judices controversiæ constituerentur, in patriam anno 1509 reverfus est, quibus spe sua minus profecit, cum illi omnia Gotkalki Acta & Judicia confirmarent; quo ille animosior factus, Jonam, ut tanquam maxime notorius peccator die Cinerum aut Viridium penitentiam acturus, & publice absolvendus, Holis se sistat, jussit. Et cum ea etiam frustra fierent; tandem anno 1517 in generali Holanæ diœceseos Synodo, omnia sua de Jona promulgata Judicia ac Acta confirmari & legitima pronuciari curavit, adjecto, eum ut delatorem, qui se coram Archiepiscopo denigrasset, bonis confiscatis, summo supplicio puniendum esse.

§. 7.

Altera inter eos odiorum fax fuit cædes Asgrimi, fratris Jonæ, facta in nuptiis Jonæ anno 1492, qui pro fratre & tum sponso, contra Herman-

(a) Jonam Biörgam duxisse anno 1483 testatur *GUDBRANDUS* in *Apologia* sapius citata, dicens id factum 17 annis antequam Gotkalkus Episcopus factus est, sed *BIORNUS* de *Skardsaa* ad annum 1452 id refert. Non facile itaque dicitur, quare Gotkalkus anno 1507 decennium tantum eorum conjugio tribuit, cum ad minimum essent anni 15, si *BIORNI* calculo stamus, sin vero ipsius *GUDBRANDI*, tunc anni 25; Sed quævis hæc: Verosimillimas est Gotkalki calculus, & mendum typographicum in *Apologia Gudbrandiana* statuendum videtur.

Hermannum, Gisflum, & Olaus Philippi filios extra cœmeterium Videdalstungenſe dimicans, a Smido quodam intra cœmeterium confituito a tergo confoſſus fuit. Hoſce fratres Jonas primo anno 1494, iudice Olao Epifcopo in jus vocavit, ſed quid ille decreverit, nos latet tantum conſtat quod anno 1495, mortuo Epifcopo Olao, Jonas Thorvaldi & Gudmundus Jonæ Holanæ diœceſeos Officiales, Epifcopaliqve poteſtate gaudentes, Olaus a pollutione cœmeterii Videdalstungenſis ſua ſententia liberaverint, poſtquam jure jurando negaverat, ſe nec cœmeterium verberibus aut ſanguinis effuſione polluiſſe, nec quenquam intra eos fines fauciaſſe, cui leges Eccleſiaſticae in templorum honorem aſyli jus tribuant. Hicce Olaus maritus fuit Vigdiſæ, filiae Solveigæ Biorni Divitis filiae, quæ liberorum Biorni diutiſſime ſuperſtes parentis divitias ſibi vindicavit (a). Ex Vigdiſa hæcce ſuſceperat Olaus filium, nomine Einarum, cui tantam divitiarum Solveigæ partem, quanta Vigdiſæ debebatur, Einarus Oddi, Prætor Hunavatnſis Toparchiæ, anno 1496, & iterum 1497 adjudicavit, quam ſententiam Finnbogus Nomophylax ſuo calculo confirmavit, qui etiam Olaus, filii opes, uſquedum togam virilem aſſumat, tutorio nomine adminiſtrare debere, pronuntiavit. Cum vero Godvinus Jonæ & ejus filius Biornus, viri potentes, & factioſi, Einarum ab hæreditate excludere niterentur, Olaus contracta cum Gotſkalko Epifcopo amicitia, ipſi plurima prædia vendidit. Sed Jonas Sigmundi a Chriſtiano II. Nomophylax conſtitutus, partim ut Olaus ulciſceretur, partim ut Gotſkalko hoſti inſenſiſſimo ægre faciat, ſobrinum ſuum Aſgrimum Aſgrimi filium ſubordinavit, qui Olaus non quidem ut patris ſui interfectorem, ſed necis cauſam & adiutorem, in jus vocavit, iudicio præſidente ipſo patruo, qui Olaus ejusqve fratres exilio mulctandos, ni Regia clementia ſecuritatem illis præſtiterit, iudicavit, quo omnia Olai acta: utpote exulis & homicidii crimini innodati, irrita & illegitima cenſebantur, adeo ut periculum eſſet, ne Gotſkalkus omnia, quæ ab eo emerat, amiſſurus foret. Sed Præſul, qui chartas miſcere & togam pro lubitu vertere novit, Olao ſuæqve cauſæ eo modo ſuccurrit, ut Olaus coram Jona Einari filio, anno 1513 iurejurando negaret ſe eo animo ea vice Videdalstungam adiiſſe, ut Aſgrimi necem

(a) Vide ſupra Sect. 3. cap. 9. §. 6. pag. 495. ubi de liberis Biorni Divitis pluribus egimus.

necem procuraret, vel suo consilio vulneratum interfectumve esse, quod ad causam quodammodo palliandam, cum decentius ornari non posset, sufficere visum est. Sed ne hæc Jonæ inulta forent, Episcopus dicam ei scripsit, quod ipse, ejusque satellites, januam templi Videdals-tungenfis ictu aut puncto læserit; cum homicidam Smidum, templo inclusum, persequerentur, & ne quid intactum relinqueret, Einarum etiam Jonæ filium, ex priori uxore susceptum, in jus vocavit, & excommunicavit, quod ad maturam provectus ætatem, citra necessitatem patris excommunicati tutamine usus fuisset, cui præter ingentium mulctarum solutionem, quas ipse injunxit, tria opima prædia & quatuor villas, testamenti nomine expressit.

§. 8.

Anno 1507, contulit Sveno Thorfinni præbendam Vesturhops-hola, quamdiu ejus filius Jonas ad maturam non pervenerit ætatem; Sed deinceps ipsi Jonæ, in sempiternum, quem Præful spondet a se ita informandum fore, ut Sacerdos fieri potuerit, nihil sibi suisve successoribus reservans, præter consuetam Episcopi hospitalitatem & debita munera; Svenus vero, redhostinenci loco, Episcopo prædium Ycta-gil emancipavit (a).

§. 9.

Anno 1515 in generali diœceseos Synodo Præful & Eirecus Abbas Thingeyrensis, Cleri judicio, inter eos de prædio Kaldadarnes in Biarnafjord-vigentem controversiam submiserunt. Præful pro sua causa protulit codicillos, quibus Jonas Thorvaldi Abbas Thingeyrensis, quæ, dum Holanæ cathedræ Officialis fuit, nomina fecerat, emancipatione prædii Kaldadarnes, cænobii peculii, solverat. Abbas autem ad alios provocavit codicillos, quibus Biarnum Thorarini, ejusque uxorem Solveigam Gudmundi hoc prædium Gunnaro Jonæ Fratri & membro cænobii Thingeyrensis

---

(a) Consuetam Gotfalko collationis præbendarum formulam vid. ad finem Cap. Litr. A.

rensis 290 aureis vendidisse, probavit, eandemque emtionem ab Abbate Jona Gamlæo approbatam fuisse, quapropter Jonæ Thorvaldi filio, idem prædium sine cœnobii necessitate & Fratrum consensu abalienare illicitum fuisse contendit; de qua decretum fuit, fuisse & esse debere prædium Kaldadarnes cœnobii peculium, a quo sine necessitate non sit abalienandum; Præsulem autem tanti hæredes Jonæ Abbatis postulare posse, quanti prædium Kaldadarnes ab eo acceperat.

§. IO.

Anno 1517, Glaumbæ in Skagafjord, die Mercurii post Festum Michaëlis, Præsul cum Teito Thorleifi filio, pactum fecit, quo Teitus omnes injurias & contumelias, quas Præsulis satellites ipsi & ejus familiaria domi suæ intulerunt, excepto tantum homicidio quod ibidem pataverant, Præsuli condonavit & ejus arbitrio permisit; Quapropter Præsul Teito suam amicitiam & tantum honoris pollicitus est, quantum Teito accipere placeat; Quæ pollicitatio in aqua scripta fuisse videtur; Nam 1519, Præsul Egillo Halli diem dixit, quod 72 uncias aut earum pretium a Teito non acceperit, quas Præsuli promiserat, cum ejus intercessu inductus, Egillum erudiendum Holas adsciverit; Quæ de causa concluderunt judices Egillum infontem esse, & hoc nomine Episcopo nihil debere, cum nihil promiserit; Teitum vero, & quidem cum usufructu; tantum Episcopo quam primum pendere teneri, quantum fuerat pollicitus.

§. II.

Eodem anno die & loco Episcopus Jonæ Sigismundi causam intendit, quod ipse, ejusque Vicarii opes templi Reykenensis male administraverint, dilapidarint, aut sibi; invito Episcopo, retinerent, nam licet antiquis rationariis probari posset templi sortem fuisse in totum 312 uncias argenti præter 299 annorum decimas, quæ quovis anno plusquam 4 unciarum pretium æquarint, quorum nullam profus reddiderint rationem, templum tamen valde ruinosum esse. De hac causa edixerunt judices, ipsum prædium Reyki, cum omnibus ad id pertinentibus, Episcopum tanquam sequæstrum retinere debere, usquedum verus possessor solutione debiti templo satisfaciat. Hic est sine dubio Jonas Sigismundi, famosus

famosus ille vir, de quo supra actum est, quem Gotkalkus, postquam omnia ejus bona publicaverat, & ab Einaro ejus filio testamentum expresserat, temperare sibi non potuit, quin omnimode exagitarer.

§. 12.

Omnium Gotkalki Actorum, quæ nobis videre contigit, ultimum est ipsius testamentum, datum Holis, 1520, quo 110 prædia & villas templo Holano legat, vario modo acquisita; Quædam enim donatione, quædam emtione aut testamento, plurima autem variis exactioibus adeptus fuerat, quorum pretium æstimatur fuisse 46 millia imperialium; Vaccarum autem & agnarum cum iisdem elocatarum pretium 2100 imperialium, ut ipsa fors fuerit 48 millia & centum imperiales. Annua autem usura seu proventus 1426 imperialium; Quo etiam antecessoris Olai constitutionem similis argumenti confirmavit (a).

§. 13.

Præter hæc, quæ dicta sunt, & plurimas hujus viri permutationes, emancipationes, emtiones, & id genus alia, quæ ut sigillatim nominentur, indigna putamus, nobis de eo nihil innotuit. *Crudelis* vulgo audit, quod cognomentum a posteris & amicis Sigmundini primo inditum fuisse videtur. In prædio Miklagardi, ad finem Eyafjord, villicationem habuit, ibique sæpius æstivavit. Templum ligneum Norvegico more extructum ad portum Kolbeinsaros constituit, quod in gratiam mercatorum, qui ibidem stationes habebant, & propriorum nautarum (navim enim onerariam tum temporis habebat cathedra Holana, quam subinde ad externos misit,) potissimum fecisse videtur. Opes congestit ingentes, nullius enim lucrandi modus ei turpis fuit. Holanum templum calice aureo, cui tria auri pondo impenderat, multis præterea magni pretii ornamentis ditavit. Cathedram Holensem, ut supra diximus, 110 prædiis locupletavit, quorum pretium 48 millia imperialium æqvavit aut superavit. Et cum filix suæ Christianæ die nuptiali 2000 imperialium assignaret, probabiliter supponitur alteri filix tantundem, & filio duplum destinasse,

K k k k 2

stinasse,

(a) Hocce instrumentum vid. ad finem hujus Capituli Litr. B.

stinasse, quæ omnia ad 60 millia imperialium summam exsurgunt: Reliquum vero, quod haud spernendam summam effecit, ex sententia Archiepiscopi ejus fratribus cessit. Ex Valgerda quadam Jonæ filia, quam nec uxorem, nec concubinam, vocare licuit, utramque enim habere, legibus prohibitum fuit, sed molliore nomine *auxilium*, aut *auxiliatricem* nominabant, plures suscepit liberos, quorum tres tantum ad adultam pervenerunt ætatem. 1) *Oddus*, dictus *Norske*, seu Norvegus, mali patris optimus filius. qui Lutheranae Religionis in Islandia præcipuus instaurator existit, tandemque Nomophylax factus, anno 1556 in fluvio Laxaa, vitam finit (a). 2) *Gudruna*, quam Giffurus Einari, Skalholtinus Episcopus sibi desponsaverat, sed ab Eysteino Brandi compressum, svasu fratris ejus Oddi repudiavit. 3) *Christina*, quam pater anno 1508 Thorvardo Erlendi elocavit, inque eorum honorem die nuptiali Helgum Abbatem Thingeyrensem ordinavit. Ipse autem anno 1520 in visitatione Ecclesiastica Toparchie Thingeyrensis, convivium episcopale, ut vocabatur, a Pastore Greniadarstadeni institutum, celebrans, audita hostis insensibilis Jonæ Sigismundi morte, suam non procul abesse, vaticinatus est (b). Iter itaque domum vertens, paulo post ægrotare cœpit, tandemque anima, Patronis, quos per omnem vitam maxime coluerat, Johanni Apostolo & Gudmundo Episcopo, commendata, Holis die Decembris 8 cum ibidem annis 21 sedisset Episcopo, nemini lugendus, vitam cum morte commutavit.

Litr. A.

Universis Christi fidelibus patentes literas inspecturis seu auditoris, N. Dei gratia Episcopus N. salutem in Domino sempiternam. Noveritis Nos Ecclesiam Sancti N. apud N. dilecto nobis in christo filio Domino N. N.

(a) De hoc in Periodo sequenti plura dicenda veniunt.

(b) Doctissimus ARNGRIMUS in *Comment. de Island.* tale de eo fert judicium: " Multos ex subditis duriter exercuisse fertur; anno 1520, cum inter pocula & voluptates convivales versaretur, audiretque obiisse Jonam Sigismundum, quem cum uxore & liberis multos annos crudelissime vexaverat, in subitum morbum repente incidit, & sic paulo post, eam, quam tota vita in miseris subditos usus est vim, cum miserabili morte commutavit.

N. N. Sacerdoti nostræ diœceseos, cum omnibus suis juribus & libertatibus & pertinentibus, habitis & in futurum habendis, præter portionem Ecclesiæ, rite & canonicè contulisse, cumque debita cura duorum sacerdotum perpetuis temporibus, juste & libere possidendam, dum modo caste, devote & sacerdotallyter vixerit, & bona Ecclesiæ qui pro nunc creditur non quovis modo abalienaverit, neque Ecclesiam vel curiam sacerdotalem defolaverit, Nobis nostrisque Successoribus canonicè intransibus debitam & filialem exhibuerit obedientiam, reverentiam pariter & honorem. Istis non tentis & rite servatis, hæc nostra collatio irrita sit & inanis; In cujus collationis testimonium secretum nostrum præsentibus est appensum. Datum apud Sedem nostram Episcopalem, Hóla, &c.

Litr. B.

In nomine Domini.

(b) Vier Gottskalk med Guds náð Biskup á Hólum giðrum góðum mönnum virlegt med þessu voro opno bresi at Vier vilium síalfer kunnigiðra yður hver kot edr jarðer hefr under Ofs bored í þarin tína sem almáttigr Gud hefr Ofs óverdugann þolat yfer Hóla Biskupsdæme; hvad þeir partar edr jarðer heita; hverfo dýrar þær ero, oc hverfo þær hafa under Ofs bored, oc hvad vier giðrum af þeim.

Fyrer nordan Jökulsá.

	Dyrleike. Hundur.	Kúgillde.	Landskulld.
Dalur — — — —	10	3	3 merkr.
Aland — — — —	10		
	K k k k 3		<i>Gardur</i>

(b) Nos Gottskalkus Dei gratia; Episcopus Hólenfis, his patentibus notum facimus, Nosmet vobis patefacturos, quam villula & prædia eo tempore quo Deus omnipotens Nos indignos Hólana diœceseos gubernacula tenere permisit, in nostram possessionem transferint, quid nominentur, quanti constant, quomodo comparaverimus, & in quem utum conveterimus.

A Septentrione fluvii Jökulsá.

	Pretium Prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
Dalur — — — —	Imperial. 40		Imperial.
Aland — — — —	40	3	4½
			<i>Gardur,</i>

	Dyrleike. Hundrad.	Kúgillde.	Landskuld.
<i>Gardur</i> — — — —	12	5	C.
voru þessir þriar gollðnar í útlegd fyr- er barneigner í hördöme.			
<i>Sveinbúsvík</i> , kom fyrir framfære í kenflu til prests Sira Jóns Magnússonar.	20	6	C.
I <i>Skördum</i> , kom þar fyrir annat kot oc peningar á millum.	20	4	C.
<i>Þverá</i> , keypt fyrir fulla peninga —	20	6	C.
I Hedara Umböde.			
<i>Hól</i> í Höfdahverfe, keypt fyrir fulla peninga, oc er þó Kristsfe	15	6	XV aurar.
<i>Hrafnslader</i> , kom í proventu —	30	7	CC.
<i>Hálf Biörgin</i> , gollðin í sakferle —	10	4	X aurar.
<i>Vad</i> , gefed í proventu —	20	6	VIII ágillde.
<i>Höskuldsfader</i> med kotum, komu hálf- er fyrir biskupstúnder, enn hálf med Sira Thomase Eiriksfyne, enn koted keypt.	50	6	CC.
			Hálfer

	Pretium Prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locata.	Merecs. Imperial.
<i>Gardur</i> ; hæ tres villæ mulcta ob adulterium.	48	5	4
<i>Sveinbúsvík</i> didaðrum Presbyteri Jonæ Magni filii.	80	6	4
Pars prædii <i>Skorá</i> , permutatione cum alia villula.	80	4	4
<i>Þveraa</i> emtione. — — — —	80	6	4
<i>In provincia citeriore.</i>			
<i>Hól</i> in Höfdahverfe, emtione est tamen pius usi- bus dicatum.	60	6	3
<i>Hrafnslader</i> , pro alimentatione. —	120	7	8
Dimidium prædii <i>Biörg</i> mulcta —	40	4	2
<i>Vad</i> , pro alimentatione —	80	6	5 $\frac{1}{2}$
<i>Höskuldsfader</i> cum subjacente villula, partim pro decimis episcopilibus, partim pro susten- tatione sacerdotis Thomæ Erici, villula au- tem emtione.	200	6	8
			Dimi-

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
Hálfer <i>Hallbiarnarstader</i> , goldner í fakferle.	15	4	X aurar.
<i>Fagrnes</i> , var keypt.	13	4	X aurar.
<i>Sirönd</i> , var gefen	10	4	C.
Minne <i>Veller</i> , keypt	10	—	—
<i>Christnes</i>	60	10	CCC.
<i>Christneskroppur</i> , Hiálmstader oc Grífará komu fyrer þær jarder fem under hafa bored. oc er			
— <i>Kroppur</i>	40	6	VIII ágillde.
<i>Hiálmstader</i>	20	6	C.
<i>Grífará</i>	20	6	C.
<i>Krukstodum</i>	—	5	XV aurar.
<i>Dröflastader</i>	20	5	VIII ágillde.
<i>Seliablid</i>	20	6	C.
<i>Gilsá</i>	20	6	C.
voru þessar þriár keyptar.			
<i>Gerde</i> , kom það í jarda kaup	12	6	XII aurar.

Illeinargarder,

	Pretium Prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Dimidium prædii <i>Hallbiarnarstadir</i> multa	60	4	2
<i>Fagrnes</i> , emtione	52	4	2
<i>Sirönd</i> , dono	40	4	4
Minne <i>Veller</i> , emtione	40	—	—
<i>Christnes</i>	240	10	12
<i>Christnes</i> <i>Kroppur</i> permutatione	160	6	5 $\frac{1}{3}$
<i>Hiálmstader</i> , permutatione	80	6	4
<i>Grífará</i> , permutatione	80	6	4
<i>Krukstader</i>	—	5	3
<i>Dröflastader</i>	80	5	5 $\frac{1}{3}$
<i>Seliablid</i>	80	6	4
<i>Gilsá</i> , hæ tres permutatione	80	6	4
<i>Gerdi</i> , emtione	48	6	2 $\frac{2}{3}$

Illeinargarder,

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.		
<i>Hleinargardur</i> , sumr keyptr, enn fúmr í fákferle.	60	10	CC.		
<i>Hvassfell</i> , sumt keypt, enn sumt fyrir Biarna heitin Olafson í fákferle.	100	—	—		
Ytra <i>Krossanes</i> , keypt fyrir fulla peninga, enn hálf oc <i>Kúastader</i> í Svartárdal komu fyrer sydre Bæsa.	30	6	CC.		
Sydra <i>Krossanes</i> , keypt fyrir fulla peninga.	30	6	C.		
<i>Mýrarlón</i> , keypt fyrir fulla peninga	20	6	C.		
<i>Aslákstader</i> , þá úte eru þriú ár	40	6	C.		
<i>Arnbiarnarbrecku</i> oc hálf <i>Krossanesit</i> ytra feck Ofs Síra Eiríkr Sumarlíðason fyrir vora peninga enn hann tók í fama fyrir Rettarbótena af þeim Finnþoga sonum.					
<i>Aa</i> , á hinu þridia áre	—	—	30	6	C.
I <i>Aa</i> betölud	—	—	15	6	C.
<i>Stedie</i>	—	—	20	6	C.

Grund

	Pretium prædiorum.		Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.	
	Imperial.	Imperial.		Imperial.	Pars
<i>Hleinargardur</i> , partim emtione, partim mulsta	240	10	8		
<i>Hvassfell</i> partim emtione, partim mulsta Biarna filii Olai.	400	—	—		
Ytra <i>Krossanes</i> emtione & permutatione	120	6	8		
<i>Kúastader</i> in Svartárdal permutatione.	—	—	—		
Sydra <i>Krossanes</i> emtione	120	6	4		
<i>Mýrarlón</i> , emtione	80	6	4		
<i>Aslákstader</i> , post triennium	160	6	4		
<i>Arnbiarnarbrecku</i> permutatione cum Presbytero Erico filio Sumarlíðii.	—	—	—		
<i>Aa</i> post triennium	120	6	4		
Pars prædii <i>Aa</i> pecunia numerata	60	6	4		
<i>Stedie</i>	80	6	4		

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgilde.	Landskuld.
Grund í Þorvalldsdal	10	—	—
Steinlader, keypter fyrir peninga	30	6	C.
Holar, oc Midland, bádar í fakferle	20	8	C.
Fagrefskógur, er sumr keyptr, enn sumr gollinn í fakferle	30	6	CC.
Kálffskinn, gollinn fyrir vorar tíunder	40	6	CC.
Skáldalekr, hálfur, var keyptrur	10	1	XL álnur.
Brimmes	10	4	X aurar.
Melar	20	6	C.
Kóngslader	20	6	C.
oc hálfar Audnir settar Urda kirkiu.			
I Audnum, gollnar af Jóni Sigmunds- syni í fakferle.	10	6	C.
Þreidarlader, keypter af mörgum fyrir fulla peninga.	60	6	CC.
Klaufabreckur, gollnar af Jóni Sig- mundsyni í fakferle.	50	8	CC.

Dale,

	Pretium prædiorum.	Vacca cum prædiis locata.	Merces.
	Imperial.		imperial.
Pars prædii Grund in Thorvaldsdal	40	—	—
Steinlader pecunia numerata	120	6	4
Holar, mulcta	80	8	4
Midland, mulcta	—	—	—
Fagre Skogur partim emtione partim mulcta	120	6	8
Kálffskinn, pro decimis nostris	100	6	8
Dimidium prædii Skáldalekur emtione	40	1	1½
Brimmes	40	4	2
Melar	80	6	4
Kóngslader	80	6	4
Dimidia pars fundi Audnir templo Urdenfi addita.	40	6	8
Þreidarlader pecunia diversis numerata	240	6	8
Klaufabreckur, mulcta a Jóni Sigmundi ex- pent.	200	8	8

TOM, II.

LIII

Dali,

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
<i>Dæle</i> , gaf Steinn Snorrafon X hundrud Hólakirkju, enn XL hundrud keypt af börnum Steins, er hann gaf þeim í testament, oc voru keypt fyrir fulla peninga.	50	8	CC.
I Olafsfirði.			
<i>Gardur</i> , var keypt af tveimr —	20	6	C. LX álner.
<i>Reyker</i> , keypter af mörgum —	40	3	CC.
I Fljótum.			
<i>Illbugastader</i> , keypter hálf, enn hálf-er fyrir leyfe.	20	4	C.
<i>Molastader</i> ; keypter hálf, oc hálf fyrir eydekot.	20	5	C.
<i>Miölbrigdastadr</i> , keypter —	20	6	C.
<i>Tunga</i> , kom fyrir Þorustade á Svalbardsfrönd er gollin var í fakeyri.	60	6	CCC.
Ditte			

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial. 200		Imperial. 8
<i>Dali</i> , X hundredæ dono Steinis filii Snorii, reliquæ XL emtione a liberis Steinis pecunia numerata, illi testamento ab illo acceperant.		8	8
<i>In Olafsfirðo.</i>			
<i>Gardur</i> emtione, a duobus —	80	6	6
<i>Reykir</i> emtione a mulcæis —	160	3	8
<i>In Fljóti.</i>			
<i>Illbugastader</i> partim emtione partim concessione	80	4	4
<i>Molastader</i> partim emtione, partim permutatione pro villula deferta.	80	5	4
<i>Miölbrigdastader</i> emtione —	80	6	4
<i>Tunga</i> , permutatione pro Thorustadis in Svalbardsfrönda, quæ iterum mulcæa.	240	6	12
Ytste			

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
Ytste Mór fyrer tíunder. — —	40	4	VIII ágillde oc C.
Brúarland, fect apr under kirkjuona fyrir proventu Salbiargar — —	40	6	CCC.
Grinder — —	20	6	CC.
Osland, hálf keyp, oc hálf fyrir leyfi	60	9	CCC.
Brecca oc Hundbóll			
Dalur hiá Okrum — —	30	6	C.LX álner.
Aaber, goldenn í fakferle — —	20	—	—
Villingarnes, goldin sumt í skuld, enn sumt keyp. — —	36	6	CC.
Gilbage (skal svara presti hálfmörk) —	30	6	C LX álner.
Sævarland, keypt fyrir sydra Kroffanes	20	4	C
Hafragil; kom med Síra Einare Ulfssyne. I Húnavatns þinge.	12	6	IV vætter fiska.
Haffslader — —	40	6	C. oc kúgilde.
Finnslader, kom fyrir kvíar í Nordrár- L III 2	50	6	CC.

dal,

	Pretium prediorum.	Vaccæ cum prædiis locata.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Ytste Mór, pro decimis. — —	160	4	9½
Brúarland, templo, loco alimentationis Salbiör- ga, redditum. — —	160	6	12
Grinder — —	80	6	8
Osland emtionæ & concessione — —	240	9	12
Brecca — —	—	—	—
Hundbóll — —	—	—	—
Dalur, apud Akras — —	120	6	6
Aaber, mulæta — —	80	—	—
Villingarnes emtionæ & pro nominibus —	144	6	8
Gilbage, Sacerdoti marcam numerabit —	120	6	6
Sævarland, permutatione — —	80	4	4
Hafragil pro sustentatione Presbyteri Einaris filii Ulf. — —	48	6	4

In Toparchia Húnavatnensf.

Haffslader — —	160	6	8
Finnslader permutacione cum Kvíar in Nordur- árdal,	200	6	8

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
dal er fell í óbótamál Síra Jóns Kollafonar.			
<i>Mánauskál</i> , gollden fyrir peninga oc stendr þó til laufnar um þriú ár.	20	5	C.
<i>Steinmyastader</i> , kom med Síra Besta Þórsteinsfýne	20	6	C.
I <i>Mýrum</i> , golldnar fyrir fulla peninga	10	3	LX álnar.
Hálft <i>Spákonuseil</i> , á virkian þar í fimtán hundrud oc þriú kúgillde fyrir preste	30	6	kúgillde.
<i>Engelld</i> hálf, keypt fyrir fulla peninga	20	6	C.
I <i>Mobergi</i> — — — — — oc hid þridia kúgilldet fyrir preste.	20	2	kúgillde.
<i>Æfistader</i> , keypt fyrir fulla peninga	30	5	CC.
<i>Kúastader</i> — — — — —	20	6	C.
<i>Hól</i> — — — — —	20	6	C.
<i>Steiná</i> . — — — — —	30	5	CLXXX álnar. oc

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
árdal, qvod iterum ob delictum Presbyteri Jonæ Kolli inexpressibile.			
<i>Manuskál</i> argento numerato, jure tamen re- lutionis per triennium.	80	5	4
<i>Steinmyastader</i> — — — — —	80	6	4
Part prædii <i>Mýrar</i> argento numerato — — —	40	3	2
Dimidium prædii <i>Spákonuseil</i> templum ibidem XV hundredas possidet, & tres vaccas, quo- rum usus fructus sacerdoti cedit.	120	6	4
<i>Engelld</i> dimidia, argento numerato — — —	80	6	4
Part prædii <i>Moberg</i> , tertiz vaccæ redditus sacer- doti cedunt.	60	2	4
<i>Æfistader</i> , argento numerato — — — — —	120	5	8
<i>Kúastader</i> — — — — —	80	6	4
<i>Hól</i> — — — — —	80	6	4
<i>Steinæ</i> , & decimæ, hæ duæ permutatione pro	120	5	4 $\frac{2}{3}$

Gudrunar.

	Dyrleike. Handrud.	Kúgillde.	Landskuld.
oc tñund, oc þessar bádar komnar fyrir Guðrúnarstade er fell í óbóta mál Sira J. ns Kollafonar.			
Långamyre, keypt fyrir fulla peninga; oc önnur	20	6	C.
Långamyre, oc keypt fyrir fulla peninga.	30	6	CC.
Afar, keypt fyrir fulla peninga	—	20	6
Elldjarnslader	—	20	6
Hrafnabiörg	—	20	6
Liósbólar	—	20	6
Snæringstader, í cyde	—	20	6
Geitbamar	—	20	6
Mosfell	—	20	—
komu þessar sex jarder fyrir þær jarder fem Einar Olafsøn heidr.			
Litle Dahur, er kirkueign á Kúlu	20	6	C.
Hollt	—	20	6

LIII 3

Grund,

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Guðrúnarstædis, & hæc iterum ob inexpectabile delictum Sacerdotis Jonæ filii Kollii.			
Långamyre, argento numerato	—	80	6
Aafar, argento numerato	—	80	6
Elldjarnslader	—	80	6
Hrafnabiörg	—	80	6
Liósbólar	—	80	6
Snæringstader, desertum	—	80	6
Geitbamar	—	80	6
Mosfell	—	80	—
Hæ sex villæ permutatæ cum iis, quas Einarus Olai tenet. Långamyre, argento numerato	—	120	6
Litledalur, possessio templi Kulensis	—	80	6
Hollt	—	80	6

Grund

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landkuld.
<i>Grund</i> , oc standa þessar bádar fyrir kirk- iugótsinu á Kúlu.	20	6	CC.
<i>Þórkelsbvol</i> , keypt fyrir fimmtíu hund- rud enn kirkian á þar tíu hundrud.	60	6	CCC.
<i>Galtarneféd</i> — — — — — oc eitt kúgillde fyrir preste.	40	6	kúgillde oc X aurar.
<i>Vainsborn</i> , galtt Síra Þórsteinn Illhuga- fon.	20	6	C.
<i>Fittiar</i> , galtt Ofi Jon Sigmundsson —	20	6	C.
Sydre Þverá, sökt med lögum —	40	6	CC.
Ytre Þverá, keypt fyrir fulla peninga	50	3	CC.
<i>Asbiarnarflader</i> , goldner hálfur fyrir fulla peninga, oc hálfur fyrir sakferli.	30	6	CC.
Minne Os — — — — —	20	6	C.
<i>Vigdísarflader</i> — — — — —	20	3	C.
<i>Veller</i> í Midfirde, goldit í sakferle —	16	6	C.

Barkar-

	Pretium prædiorum.	Vacca cum prædiis locata.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
<i>Grund</i> , hæc & præcedens oppignorata pro bonis templi Kulensis.	80	6	8
<i>Þórkelsbvol</i> , L hundreda emtione, reliquis de- cem templum, qvod ibidem est, possidet.	240	6	12]
<i>Galtarnes</i> , usus fructus unius vacca, sacerdotis fiunt.	160	6	6
<i>Vainsborn</i> , expendit Presbyter Thorsteinus fili- us Illbugii.	80	6	4
<i>Fittiar</i> , expendit Nobis Jonas Sigmundi —	80	6	4
<i>Sydri Þveraa</i> , actione juris —	160	6	8
<i>Ytri Þveraa</i> , argento numerato —	200	3	8
<i>Asbiarnarfladir</i> , partim argento numerato, par- tim mulcta.	240	6	8
Minne Os — — — — —	80	6	4
<i>Vigdísarflader</i> — — — — —	80	3	4
<i>Veller</i> in Midfirdo, mulcta — — — — —	64	6	4

Barkar-

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
<i>Barkarstader</i> — — —	40	5	CC.
<i>Adalból</i> , gollided hálf, enn fengit Ófs hálf.	30	6	C.
<i>Biargarstader</i> í Núpsdal — —	12	—	—
oc í <i>Hnausum</i> keypt fyrir peninga —	4	—	—
Hálfar <i>Bálkastader</i> í Rútafirde —	15	3	C.
<i>Kúla</i> oc <i>Urder</i> at auk			
<i>Víðedalstunga</i> med sínum kotum lögð til Beneficium.			
Hálfar <i>Tiarnir</i> í Svarfadardal gaf Finnur Þórvalldson Sancto Johanni Baptistæ med voru tillage, því þat var Christse.			

Enn allt annat góts laust oc fast, nema þat sem í óbótamál hefur falled, þá reiknum vier ófs oc vora eign vera, þvíat vier höfum keypt þat med Voru aflagótse, enn sumt bored under Ófs í fakeyrer þann sem *Kristinrettur* skipar biskupi. Enn Gudi til lofs oc dýrdar, enn

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatz.	Merces.
<i>Barkarstader</i> — — —	Imperial.		Imperial.
<i>Adalból</i> , dimidia ex parte expensa, ex altera autem dimidia a nobis acqvifita.	160	5	8
<i>Biargarstader</i> in Nupsdalo — —	120	6	4
Pars prædii <i>Hnausar</i> , argento numerato —	48	—	—
Pars <i>Bálkastader</i> dimidia — —	16	—	—
<i>Kúla</i> præterea & <i>Urder</i>	60	3	4
<i>Víðedalstunga</i> Beneficium.			
Dimidium prædii <i>Tiarnir</i> in Svarfadardalo Finnus Thorvalldi nostra intercessione ductus Sancto Johanni Baptistæ donavit, erat enim villa sacris ufibus dicata.			

Omnes præscriptas res, & mobiles, & immobiles, præter multas in criminibus inexpiables, nostrum peculium esse palam profiteamur, quod partim ære per accessionem industrialem acqvifito entum, partim ut pecunia multatitia ex Juris Ecclesiastici

enn Ofs oc þeim sem áttu oc öllum kristnum sálum til fridar líknar oc miskunnar, þá gefum Vier allt fyrfrkrifad góts laust oc fast H. Hóladómkirkju til æfnligrar eignar under þá grein, at sálutíder þær oc sálumessa, sem Vor forverare Biskup Olaf góðrar minningar, oc Gud hanns sál náde, skipade at sýngjaft oc lesaft skyllde í Sancte Anne stúku, sja eilífuga uppehaldd, svo sem fyrrnesindur Biskup Olaf, Gud hanns sál náde, hefr skipad, þvíat hann gaf þær penninga til; suo oc þær meður tvær *Humiliavit* oc *af Sancta Anna* á föstudaga oc laugardaga, þá sem ecki ber á frammestöðuhöld í H. Hólakirkju, skule oc jafnan sýngjaft. Þar med skipum Vier oc síórar ártíder á tólf mánuðum uppí Dómkirkju oc oll klausturin, öll Beneficia, oc Þingaprest í sínum þingum, á vetr, vor, sumar oc hauff, á þessum tímum sem hier epter greiner: Hinar fyrstu ártíder á vetrinn decimo octavo kal. Januarii, það er tveim nóttum epter Luciemessu; Adrar tertio Nonas Maji, það er tveim nóttum epter Krossmessu á vored; Hinar þridiu á sumared decimo quinto kal, Augusti það er tveim nóttum fyrir Þórláksmessu á sumared; Hinar síórdu ártíder á hauffed decimo tertio kal. Octobris; það er tveim nóttum fyrir Matthei Apostoli oc Evangeliste. Enn þá nockum þessára fyrfrkrifadra ártídadaga ber á funnudag, föstudag edur laugardag, þa messurnar

Humi-

---

asfici præscripto in Dei gloriam Episcopo debita, nostro fisco est adjudicatum. Cæterum in pacem, veniam & miserationem nostri, eorum, qui antea possederant, & omnium christianarum animarum, omnem præscriptam pecuniam, mobilem & immobilem, Sanctæ Curie Holensii in æternum peculium donamus, ea lege, ut hæc inferiales & inferiæ, quas Antecessor Noster Episcopus Olaus, beatæ memoriæ, *vv* *et apertis eis*, in ala templi, Sanctæ Annæ dicata, legendas & canendas constituit, in perpetuum maneat, prout prædictus Episcopus Olaus (Deus ipsius anime miseretur!) eidem usibus pecuniam dicans, ordinavit. Binæ præterea Missæ, *Humiliavit* & *de Sancta Anna*, diebus Veneris & Saturni, qui majoribus solennitatibus non sunt dicati, temper canantur. Quatuor insuper quotannis missas in templo Cathedrali, omnibus cenobiis & beneficiis, a quocunque Sacerdote in suæ parochiæ templo, hyeme, vere, æstate & autumnò faciendas constituimus; Primiam scilicet hyeme, 18 kal. Januarii, hoc est duabus post festum Lucie nostribus; Secundam 3 Nonas Maji, hoc est, duabus post festum inventionis crucis vernum; Tertiam æstate 15 kalend. Aug. biduo ante festum Thorlaci æstivum; Quartam autumnò, 13 kalend. Octobris, hoc est duabus nostribus ante Matthei Apostoli & Evangelistæ; Cum autem quodquam præscriptorum festorum, in diem Dominicam Veneris aut Saturni, quibus ex prædictis missæ *Humiliavit* & *de Sancta Anna* sunt canendæ, incidit,

Humiliavit oc af Sancta Anna tkulu sýngiaft sem fyrr seger, þá bidium Vier í umbode allra kristenna sálna þá tvo dándesmenn oc presta Kirkiu-prestenn oc Rectorem chori á Hólum, ad þeir skipe þessar ártíder med sinne messu á einhvorn þann dag þeirrar viku sem þeim þyker best tilfallenn. Svo ad þessar fyrrfagdar tíðar med messunne falle alldreí nidar; Skulu þessar sálutíder sýngiaft í kórnum med níu lestrum á kvölded fyrir, enn commendaciones animarum á morgunenn epter Tertiam, oc þá strax sálumessan sýngiande med þessum oracionibus: *Concede quesumus omnipotens Deus animabus omnium Episcoporum & Sacerdotum tuorum.*

Deus in cuius miseratione anime fidelium red — Misereere quesumus Domine animabus omnium benefactorum nostrorum defunctorum: Omnipotens sempiternus Deus, qui vivorum Deus fidelium, Deus omnium &c. í hvörre messu. Enn til þess ad kennemenn sem eru Chorales daglega heima á Dómkirkjunne slytie oc fremie þessa tíðaskipun á hverium tólf mánuðum, medan þeir þjóna Dómkirkjunne, þá aukum Vier kaup hvers prests fram yfer það sem veniulegt er X aurum; hvers Messúdiákns XX álnum; hvers Subdiákns X álnum; oc hvers klerks V álnum. Enn under þá grein, þá leggium Vier þessa peninga, ad þeir giöre þess auldveldligar oc betur alla fyrrkrifada tíðaskipan. Oc ef svo kann til ad bera ad nockur af Chorsprestunum vilie fara sinna eyrenda annarstadar

---

cídit, omnium Christianarum animarum nomine rogamus, hinos discretos viros & Sacerdotes, Cathedralen nempe, & Rectorem chori Holsensem, his festis cum missa, ne unquam omitatur, celebrandis, aliquam hebdomadis, quæ ipsis maxime oportuna esse videtur, diem destinant. He in choro Vespera precedanea canantur *inferie* cum novem lectionibus, sed commendaciones animarum subsequenti mane post Tertiam, & deinde ipsa missa his orationibus intonetur: *Concede quesumus omnipotens Deus animabus omnium Episcoporum ac Sacerdotum tuorum, Deus, in cuius miseratione anime fidelium red. Misereere quesumus Domine, animabus omnium benefactorum nostrorum defunctorum. Omnipotens sempiternus Deus, qui vivorum Deus, fidelium Deus omnium &c. in singulis missis.* Ut autem chorales Sacerdotes, qui jugiter ad Cathedralen se continent, has missas, dum templi cathedralis ministerio funguntur, quotannis faciant, peragantque, debito cuiuscunque sacerdotis salario, decem oras, cuiusvis Diaconi 20 ulnas, Subdiaconi 10 ulnas, & Clerici 5 ulnas adjecimus, ea sub conditione, ut eo facilius & melius prædicta munia peragant, unde, si quis chori sacerdotum in proprium usum, Cathedralen, dum hæc tres missæ cele

brari

stadar burt af Stadnum þá þessar þriár meffur skulu fýngiaft; þá fyrerbiodum Vier honum þad under hlýdne vid H. Hóladómkirkiu oc hennar Formann, nema hann hafe annann prest vífann ad fýngia fyrir fig þessar þriár meffurnar, fem er: *Humiliavit* oc *af S. Anna*, oc *ártíðarmeffuna*, um allan þann tíma fem hann er í burtu. Oc því giorum Vier oilum góðum monnum viturlægt med þessu Voru opnu brefe, ad Vier stadfestum oc samþyckium bref oc giorning Vora Virduligs Fodurs oc fyrirvera Biskups Oíafs, góðrar minningar, Gud hanns fál náde, um meffu oc fálutíder í Anne stúku, svo oc confirmerum Vier þat fullkumluga í öllum öðrum sínum greinum oc articulis, fem þat hanns bref inneheldr, oc þat sama væntum Vier trúum oc fylliliga treyftum til allra Vorra Erlegra epterkomenda, Biskupa, Officiala, Rádsmanna oc kirkiupresta H. Hóladómkirkiu, ad þeir mune óbrigðiliga halldast láta um alldur oc æfe þessar þriár meffurnar med ártíðunum, fem Vier skipum oc í þessu brefe fyrr greiner, þar med bídande ydar kíerlegt faderne oc eískulegt bróðerne ad þier aller fleud umbodsmenn allra chríftenna fálna dyggver trúer oc traufter, svo fem þier vilied fvara fyrer Gude; oc kiorum Vier gíarnan fyrer Guds skulld ad þier samþycked þenna Vora giorning med ydru opnu brefe oc innfíle, þviad tier giorer hvör fem giorer, enn níóte þeir fem Gud vill, oc þurfa. Enn til meire víftu oc stadfestu ad þesse Vor skipan oc giorningur skuli óbrigðiliga halldast um alldur

oc

---

brari debent (ad tempus) relinquere velit, id ipsum, sub obedientiam erga Deum, curiam Hohenlem, & ejus Antistitem, prohibemus, nisi habeat, qui sua vice has tres missas, nempe *Humiliavit*, & *de Sancta Anna*, & diſtas *Inferias* omni quo abest tempore, canat. Tandem probis omnibus notum facimus his patentibus, Reverendi Patris & Antecessoris nostri Episcopi Olei, beate memoriz, (Deus ejus animam miseretur:) diploma & constitutionem de missis & horis infernalibus, in ala templi Sanctæ Annæ dicata, celebrandis nos approbare & confirmare; Item in reliquis suis punctis & Articulis, omne quod idem ejus diploma continet, absolute confirmamus, freti Venerabiles successores Episcopos, Officiales, quæstores & Pastores Cathedralis, harrum trium missarum, quas superscriptis ordinavimus, cultum in æterna secula facturos conservari; Rogamus itidem amicissimam vestram paternitatem & fraternitatem, omnitan christianarum animarum tam fideles & probi Procuratores singuli sitis, quam Deo postea rationem reddituri, perque Deum exoptamus, hæc nostra Acta vestris literis adprobetis, nam quisque sibi, non aliis facit, sed ad eos, qui opus habent, & Deus vult, eorum fructus redundent. In majorem certitudinem & testimonium, hujus mandati & constitutionis per æterna secula observandi, nobiles

Dounni

oc æfe, hafa Edla Herrar Abótar oc Herra Priorenn, oc aller forprest-
ar, oc svo aller adrer kennemenn Hóla biskupsdames sem hier epter
nefnast í bresenu, samþykt þessa Vora skipan oc gjörning á almenne-
legre prestastefnu á Videvöllum í Blönduhlíd í Skagafirde þeir sem voru
þar oc svo heita: Bróder Einar med Gudz náð Abóti á Múnkaþverá,
Bróder Helge med Gudz þolenmæde Abóti á Þingeyrum, Bróder Ni-
colás med Gudz forsis oc skipan Prior á Mødruvöllum, Jón Finnboga-
son í Mula, Petur Pálsøn, Finnboge Einarson, Jón Þörgilsøn, Gud-
mundur Jónson, Nicolás Vilhiálmson, Jón Fimbogason í Laufáse, Jón
Arnason, Gilbrict Jónson, Þórsteinn Jónson, Olafur Jónson, Egill Hall-
son, Jón Jónson á Miklabæ, Jón Jónson á Skinnastöðum, Þórbiörn
Jónson á Bægefá, Þórbiörn Jónson á Stadarbacka, Olafur Gudmundson,
Sniolfur Jónson, Jón Sveinsson, Halldor (Halfdan) Narrafson, Thomas
Eiriksøn, Jón Andreson, Sigmundur Arason, Jón Philippusson, Steinn
Marcússon, Jón Olafsson, Jón Martinsson, Sveinn Fimbogason, Lopur
Peturson, Magnus Gudmundson, Einar Magnusson, Jón Brandson,
Gisle Gudmundson, Thomás Jónson, Thomas Einarson, oc Þórleif-
ur Jónson, med fleire dándismanna samþycke sem ecke eru nefndir,
oc med þeirra samþycke sem nefndir eru oc ecke eru nú á prestastefnu-
ne, ætlum Vier ad fá þeirra samþykt ef Ófs hrækkur líf til, oc nær
Gud vill vier finnunft. Oc til sannenda hier um setium Vier var inn-

M m m m 2

figle,

Domini Abbates & Dominus Prior, & omnes primarii Sacerdotes & reliqui omnes
Holanæ dioceseos pastores, qui præsto erant, hoc nostrum mandatum & constitu-
tionem in Synodo Provinciali Videvallis Blönduhlíðr Skagafirlesium habita, ad-
probarunt, quibus hæc nomina: Frater Einarus Dei gratia Abbas Munkathveraañs-
is; Frater Helgo Dei tolerantia Abbas Thingeyrensís; Frater Nicolaus Dei provi-
dentia & dispositione Prior Mødruvallensís; Jonas Finnbogi de Mula; Petrus Pauli;
Nicolaus Vilhelmi, Jonas Finnbogi de Laufali, Jonas Arii, Gilbrictus Jonæ, Thor-
steinus Jonæ, Olafus Jonæ, Egillus Halli, Jonas Jonæ de Miklabæ, Jonas Jonæ de
Skinnastadís, Thorbiörnus Jonæ de Bægisá, Thorbiörnus Jonæ de Stadarbacka,
Olafus Gudmundi, Sniolfus Jonæ, Jonas Svenonis, Halfdanus Narfi, Thomas Eri-
ci, Jonas Andreæ, Sigmundus Arii, Jonas Philippi, Steno Marci, Jonas Olai, Jo-
nas Martini, Sveno Finnbogi, Lopus Petri, Magnus Gudmundi, Einarus Magni,
Jonas Brandi, Gisle Gudmundi, Thomas Jonæ, Thomas Einari & Thorleifus Jo-
næ; pluribus, quorum nomina hic omittuntur, suffragantibus, & iis, qui nominati
quidem, sed in Synodo non comparuerunt, quorum suffragia, si vita suppeditabit,
& quando, Deo volente, eos conveniemus, impetrabimus; In horum certitudinem,
nunciam

figle með fyrrsagdra Prelata oc Presta innfiglum fyrer þetta bref er skrifad var ad Dómkirkjunne á Hólum í Hialltadal á midvikudagenn næstann fyrir Barnabe Apostoli, anno Domini M.D.XX.

CAP. VII.

De Jona Arii filio.

S. I.

Elapsis a morte Egilli, ultimi e gente Islandica Holani Episcopi, annis 187, quibus hanc diocesim 9 peregrinæ nationis Præsules partim rexerunt, partim affllexerunt, eandem tandem moderari cœpit *Jonas Arii filius*, vir indigena, qui ut Episcoporum Catholicæ Religionis addictorum, non tantum in Islandia, sed & in Daniæ & Norvegiæ Regnis, ultimus, ita etiam famosissimus exstitit, cujus vitæ & gestorum historiam tam multi, & quidem non obscuri nominis viri, scripserunt, ut sola multitudo, & ex ea proveniens relationum diversitas, non magis instruat, quam obruat, quorum altera pars, utpote ipsius amici, cognati, affines, eorumque descendentes, quædam viri facta, quæ nullo colore obliniri possunt, plane omitunt, quædam in se & sua natura nihil minus quam bona, aliquo justitiæ & pietatis fuce superinducere conantur, omnia denique in cælum tam immodicis esserunt laudibus, non sine contrariæ partis insigni injuria, cujus plerumque acta denigrant & vituperant, ut Jonam quippe, qui eorum judicio, vitam pro Religione catholica innocens posuerit, dudum martyrii coronæ coruscantem, Sanctorum albo inscriptum & publicæ adorationi prostitutum non fuisse, satis mirari non possint; Alteræ autem, seu contrariæ partis Scriptores, partim odio personæ, & contemtu Religionis catholicæ, Reformatæ vero amore induci, ipsum ut hæreticum, persecutorem, & perduellem profcindunt & condemnant, omniaque vici, tam mala & scandalosa, quam innocua

---

unacum nominatorum Prelatorum & Sacerdotum sigillis nostrum appendimus præsentibus, datis e curia Holseni Hialtdalensium, die Mercurii, proximo ante Barnabe Apostoli anno 1520.

innocua & indifferentia dicta & facta traducunt & vituperant. Nos autem, quibus neutra pars nec beneficio nec injuria cognita est, incorruptam fidem professi, sepositis ab utroque abaci nostri scriptorii latere talibus Autoribus, & utriusque relationibus cum Actis publicis & Auctorum fide dignorum relatione collatis (a), quæ ex adverso collocata, ut cynosuram sequi constitutum est, media incedentes via, veritatem expiscari, & in propatulum ducere conabimur.

§. 2.

Natus est Jonas Arii filius anno 1484 Græcæ (b) in Eyafjord, prope Monasterium Munkathveraaense, parentibus pauperibus, sed non ignobilibus; Materius enim ei avunculus magnus fuit Eitarus Isleifi filius, Abbas Munkathveraaensis, paternus vero avus fuit Prior Mödruvallensis nomine Sigurdus (c). Ephebis vix egressus patrem amisit, unde

M m m 3

fc

- (a) Auctores & documenta quæ hic secuti sumus, sunt ex *antiquis*: Rescripta Regie, Publica Judicia & Constitutiones, Annalium & historiæ auctores, & Biographi, inter quos primum locum merentur *EGILLIDES* & *SKARDSAAENSIS*, ut & ipsarum partium scripta & confessiones, prout inter se, & cum aliis, aut conveniunt, aut non penitus dissentiunt. Ex *Recentioribus* autem nominari merentur Illustriss. & Celeberr. Dominus *LUD. HARBOE*, Sællandensium &c. Eccles. Episcopus meritisimus, cujus limatissimæ & nostra laude majori *Hjst. Kejvnr. Relig. in Islandia* nos permulta debere animo agnoscimus gratissimo. Et qui non ultimo nominandus erat, dilectissimus noster Pater *JONAS*, sive *JOHANNES* (idem enim nomen est, quamvis nos frequentius *Jonas* scribamus, quo distinctio fiat inter *Johannæ* & *Hans* sive *Hannes*, quæ semper nomine *Johannis* nobis veniunt) *HALTHORIUS*, pastor quondam Hytdalensis, Toparchie Myrensis Præpositus, & diocæses Skalholtina Vicarius, vir omni genere literarum probe quidem imbutus, sed in Historia Ecclesiastica Islandiæ, (quod sine asseratione dici potest) versatissimus, & parem forte non habens; Cujus accuratissima scripta & excerpta, huc pertinentia, indefesso labore & industria, magnoque judicio exarata, sunt fons ille & locuples penu, ex quo plurima hausimus & mutuati sumus, quæ de Episcopis Islandiæ, præsertim illis, qui post annum 1300 vixerunt, in hoc opere congestimus, ille enim si talium nihil scripserit, nos perparum scribere potuissemus.
- (b) Hujus villulæ nobilitatem lusorio carmine evexit, jocans: *Licitare o Grita obtulisse Abbati prediæ Grund, Gønpufell & Mödruvallas, sed Abbatem illis hanc villulam addicere noluisse, nisi etiam adjicerent Holas.*
- (c) Habemus inter schedas nostras duas Jonæ Arii Genealogiæ, ad Adamum usque pertingen-

se matremque quotidiano labore sustentare necessum habuit, tantamque passus est esuriam aliisque paupertatis incommoda, ut aliquando non multum abfuerit, quin summa necessitate adactus, furto se alligaret, ut ipse sapius suis postmodum retulit (a). Huncce suum ex forore nepotem Abbas Einarus legere, scribere, latine canere, aliaque ejus modi, quæ ea tempestate sacerdotale officium ambienti sufficere videbantur, edoceri curavit, futurumque omnem se celebriorem vaticinatus est, quo non obstante, fordidis interdum & vilissimis ministeriis adhibitus fuit, quæ aliquando exercens, & in limosam paludem incidens, confervos jocans, ut futurum suum Episcopum levarent, jussisse fertur.

§. 3.

Adolescens omnes sacros ordines suscepit; tandemque circa annum vigesimum (b) sacerdotio initiatus, præbendam Helgastadas adeptus est, quæ, elapso uno anno, cum Hrafnagilensi permutata, Præpositus Toparchiæ

tingentes, quarum altera concordat cum ea quæ legitur in *Actis Societ. Hafn.* Part. 5. pag. 221. Alteram autem usque ad Høfda-Thordum, qui circa annum 900 vixit, suam esse proficitur *SÆMUNDUS Arne filius*, qui Seculo 16 floruit, quas quidam tribuunt ipsi Episcopo, quidam vero (& nostra quidem sententia rectius) ejus filio Ario Nomophylaci, qui tamen non ultra quam nostræ antiquitates habent, progressus esse perhibetur, reliqua vero ab Episcopi posteris & cognatis, forte *MAGNO BIORNI*, aut *SÆMUNDO ARNE* filio, quorum nomina quædam exemplaria præ se ferunt, ad conciliandum genti honorem, adjecta sunt. Vidi etiam præter has alias multo antiquiores, quarum una excepta fuisse dicebatur ex codice pergamæno continente *vitam Sverri Regis*, unde suspicatus sum aut *CAROLUM* Abbatem, aut alium quendam ejus Seculi doctum virum, esse primum harum genealogiarum autorem. Sed de tantilla re nulli litem movemus.

- (a) Noster aliquando cibariis egenæ matri esuriam conqvestus, unam, de locatis cum prædio, agnam maciandam consuluit, qui, cum factum disvaderet mater, sequente die idem frustra tentabat; Quæ inconsulta, tertio, agnam adductam, lanuario destinavit; Verum illa superveniens, constatum filii retardat, mandato, prætoletur, donec sciret, hordane, quæ jam jam parturiens spes sola erat nutrimenti, factum edidisset; Parçit monito Jonas, & audito vaccam enixam esse, proposito desistit.
- (b) *MAGNUS BIORNI*, nostri e filio nepos, auctor est, cum usque ad annum 24 ætatis Laugalandi matrem suis laboribus sustentasse, & exinde Holas in familiam Episcopi Gotskalki transiisse.

Toparchiæ Eysfiordensis constituitur, quod anno 1508 vel prius factum esse, evincit ejus de Thoma quodam Hialmi filio iudicium, quod se Generalem Judicem & Præpositum inter Vargiaa & Gleraa pronuntiasse & in scriptis pro tribunale sedentem protulisse dicit, Hrafnagili, die Veneris post Festum Purificationis Mariæ 1509, ubi ipse Actorem, Testes, & Judicem agens, Thomæ has causas intentat: 1) Quod sponsalium tantum contentus, nuptias nunquam cum Helga Thorvardi filia celebrasset, quam nihilo fecius plusquam 20 annis uxoris loco habuerit, quapropter se sequi marcam pro quovis anno pendere jubetur, nisi intra 14 dies probet se ex legum præscripto nuptias celebrasse, aut 6 virali juramento neget se unquam a Potestate Ecclesiastica admonitum fuisse. 2) Quod proximo triennio non bona fide solverit decimas Episcopo debitas, quocirca tres marcas quovis anno pendat. 3) Quod cum sua familia exigenti sibi credendorum rationem reddere noluerit, sex uncias pro quavis persona debeat (a), pro quavis harum petat absolutionem, & faciat competentem penitentiam; sed quod tantis causis innodatus templa adierit, & sacris tamdiu usus sit, ad Episcopi dispensationem remittit.

§. 4.

Anno 1520 die Mercurii ante festum Johannis ante Portam Latinam, consentiente Gotskalko Episcopo, cum Einaro Abbate Munka-thveraænsi, de matris Helenæ honesta sustentatione ad dies vitæ, contractum inicit, quo Abbati villam Midhus cum 40 Joachimicorum pretio emancipavit, promissis præterea 4 unciis argenti quovis anno in proximum decennium, si uterque, ipse & mater, viverent, adjectisque pro matre commodis pariter & honestis conditionibus. Tempore, quo Hrafnagilensis

---

(a) Hoc exemplum, aliquem in jus vocatum esse ob neglectum Religionis Christianæ, unicuique fere est, quod in tota Historia Ecclesiastica Islandiæ ante Reformationem occurrit, de quo itaque dicere licet: *Rara avis in terris, nigroque sumillima cygno*. In Originali est: *Noloit legere sin christeleg frædo*; quo nomine jam & post Reformationem denotatur *Minor Lætheri Catechismus* cum aliis eo pertinentibus; Sed sub Patru hoc nomine gaudebant *Credo in Deum*; *Pater noster*; Formula Baptismi; & *Ave Maria Mater Domini nostri*. Vid. supra Per. 2. Sect. 1. cap. 1. §. 28. & Per. 3. Sect. 2. cap. 1. §. 14. 25. Tom. I. pag. 150. 472.

nagilensis Sacerdos fuit, inter Gotkalki Episcopi intimos amicos & fidesimos ministros numeratus, bis ab eo in Norvegiam ad expediendum nomina, aliaque magni momenti negotia procurandum, ablegatus fuit, inter quæ numerantur fabricatio templi quod ad ostium amnis Kolbeinsæ constituit, & confectio calicis aurei, cui tria auri pondo impendit.

S. 5.

Mortuo Gotkalko anno 1520, Abbas Munkathveraaensis alique Eyafjordenses Pastores conventum habuerunt, in quo concluderunt Jonam Arii filium aptissimum esse, cui Præfectura dioceseos & opum Cathedralium dispensatio concedatur, quem ideo pro tali agnoscere & accipere vellent, in quod reliqui quidem consenserunt, sed postea Jonæ a latere Petro Pauli cum æqua potestate, qui una Dispensatores opum Cathedralium agerent; Sed aliarum rerum Ecclesiasticarum curam, quam Officialis partes vocarunt, Helgoni Abbati Thingeyrensi & Jonæ Finnbogi filio usque ad proxima dioceseos comitia, commiserunt, Quæ acta fuerunt Holis 22 Decembris 1520; Sed proximo vere 1521 d. 2. Maji in conventu Eyrarlandi in Eyafjord habito, Jonas denuo ab universo clero Holano in hoc officio, (excluso, ut videtur, Petro Pauli) amplissimis terminis & splendidis additis Privilegiis confirmatur, ea tamen conditione, ut Officiali Actorum rationem reddat, sique rem negligenter aut male gesserit, suspensionem ab officio in Generalibus dioceseos comitiis perficiendam minatur, sin vero omnia decenter & commode agat, duraturum ei hoc officium promittunt, usquedum Archiepiscopo alio modo constituere placuerit, cui Gotkalki obitum, & in quo statu res dioceseos constitutæ erant, hoc anno perscripserunt. Sequente anno in festo Augustini Anglorum, 24 Clerici cis-Oxnadalensia tesqua habitantes, Hols convocati, reliquis scripserunt, se hoc rerum statu non contentos & necessitate Ecclesiæ adactos, Jonæ Arii filio soli non tantum opum Cathedralium dispensationem, sed etiam Officialis munus, seu curam Ecclesiarum tradidisse, cum neminem ex suo numero huic officio digniorem sciant, in quod ut reliqui consentiant, enixe orant, illum enim recusare onus, nisi omnium suffragiis ad id unanimiter electum; Sed quoniam trans-Oxnadalenses a Jonæ partibus semper steterant, perfacile

perfacile fuit illis persuadere, ut huic Constitutioni subscriberent, quæ ita comparata videntur, ut Jonam, licet dissimulanter & per amicos hæc omnia consecisse dubium non sit, hoc enim modo solus sine collega, & ut videri voluit, pæne invitus, summum Ecclesiæ regimen nancisceretur.

§. 6.

His peractis, & rebus ex voto fluentibus, animum ad rerum administrationem adplicuit, primoque Einari cujusdam Jonæ filii, incolæ Toparchiæ Hunavædensis, sed Teiti Thorleiffonii clientis, bona, quorum dimidia pars, nescio ob quas causas, Holanæ cathedræ adjudicata fuerat, publicare instituit, ejusque rei causa anno 1522 Grimo Nomophylace, Rasno Brandi, ea tempestate Skagfiordensis Toparchiæ Præfecto, & 60 armatis stipatus, Sveinstadas, in Vatnsdal, tendit, ibidem enim de bonis confiscandis jus dicere Nomophylax instituerat; Sed loco adpropinquantes, vident eum a Teito 80 armatorum stipato occupatum, quapropter, ne seditioni aut cædibus ansam darent, haud procul subsistunt & legibus agere incipiunt, quod ut conspexit Teitus, suos, impetu facto, strictis gladiis eos adoriri & comitia turbare jussit, primusque ante omnes currens, obvios quosque aut pungit aut ferit; quo impetu Arnas Bessi filius occiditur, sed 10 alii sauciantur; Nomophylax, etsi furentem Teitum sedare conaretur, auditus non est, usque dum intenso quem ad manum habebat calybeo arcu jaculo Teiti brachium trajecit, quo, ut & interventu Helgi Abbatis Thingeyrensis præsum diremum est, & re infecta discessum, Quo Jonas acriter irritatus, Teitum, ut 12 Clericorum a se convocatorum conciliabulo Flugumyræ, pridie Nativitatis Baptistæ habendo, se sisteret, in jus vocavit, cujus accusationis capita fuerunt. 1) quod bona Einari Jonæ Holano templo adjudicata sibi retinuerit, quæ omnia cum usufructu restituere jubetur. 2) quod Holani templi prædium Galtarnes emerit, quod restituere, temploque plenam juris violati satisfactionem reddere, absolutioneque accepta penitentiam agere jubetur, ni 6 virali juramento, quod inficius id fecerit, probare possit. 3) quod suum & templi Cathedralis famulum, se præsentem & insipientem, occiderit, & multos alios sauciarit,

contra Erii Archiepiscopi (a) literas, quibus ipse suiqve famuli in Sandi Olai & Archiepiscopi tutelam accepti sint; Quapropter ut intra 12 menses se Archiepiscopo sistat, obligatur: Sed horum nihil Teitus ratum habuit, nam eodem anno Nomophylax factus, 12 virale fieri iudicium, quo ab hac cade liber pronuntiatur, modo non probetur illum Arnam occidisse, Apocharqve Johannis Eggerti Praefecti Regii nactus est, quod Regio fisco, pro seditione Sveinstadensi, satisfecisset.

§. 7.

Eodem anno Jonas Helgoni Abbati Thingeyrensi dicam scripsit, Praefide iudicii Jona Finnbogi filio, qui se vocat Holanae Diocesanos Officialem: 1) Quod templo Holano 80 uncias argenti aut earum pretium non solverit, pro quibus vadem semet, loco Asgrimi cujusdam Finnæi, stiterit, ut ex Rationariis Gotkalki Episcopi patere dicit, de quo edicitur, Abbates & Monasticos jure non posse & debere vades esse; solutionem itaqve hujus debiti ab ipso Asgrimo extorqvendam esse, nisi ille Abbati pecuniam tradiderit. 2) Quod pecuniam ab Holana Sede mutuo sumtam non solverit, quam sine mora pendere jubetur. 3) Quod argentum sibi a Gotkalko Episcopo concreditu non restituerit, quod itidem reddere ei injungitur. 4) Quod communicaverit cum quibusdam, qui eqvos cathedræ Holanae rapuerant, a quo crimine ut se jurejurando purget, ei mandatur. 5) Quod cum intersectoribus Arnæ Besfæi, aliisque cathedræ hostibus communicaverit, eosqve adjuverit, a quo se etiam jurejurando purgare jubetur, sin minus, absolutionem a Jona Finnbogi filio petere debeat. Unde constat inter Jonam Arii & Abbatem similtates fuisse, forte quod Helgo ex eorum numero fuerat, qui Jonæ soli summam rei tradere disvasit, & ipse priore anno Officialis fuerat Jonas Finnbogi hic & alibi se pro Officiali gerit, licet paulo antea
Jonas

(a) Tutelores hasce literas dudum & ante aliquot annos, cum Jonas inter Norvegiam & Islandiam plus simplici vice transfretaverat, datas fuisse oportet, cum hic adfuerint hoc anno ante ascensionem Domini; Sed tam mane ætatis inter has Regiones navigare, fuit contra mores hujus ætatis nautarum, qui vix ante Junii mensis initium solvere soliti fuerunt; Taceo quod hoc anno in Norvegia nullus Archiepiscopus fuerit, ut demonstramus supra Sect. 1. cap. 8. §. 8. & Sect. 3. cap. 10. §. 4. pag. 524.

Jonas Arii solus summum imperium obtinuisse dicatur, quod Archiepiscopi aut Capituli Nidarosiensis jussu factum esse, probabile est.

§. 8.

Eodem anno 1522 allatis ex Norvegia Nidarosiensium Canonorum epistolis, conceditur Holanis plena potestas eligendi Episcopum quemcumque velint, & officio parem putent, qua acceptis, unanimi consensu, excepto folius Petri Paulini, Jonam Arii filium eligunt, quod paulo post ex Norvegia adveniens Ogmundus, Skalholtinus Episcopus, quem Canonici Holanæ diœceseos Administratorem constituerant, sufflaminare, & Jonam Einarî filium, virum pium & doctum, illis imponere, omnibus viribus intendit, & ut viam proposito sterneret, omnes antiquos diœceseos ministros & Officiarios ab officis removit, novos autem constituit, quo non parum plerorumque animos sibi alienavit; unde sub hyemem festo Simonis & Judæ frequentem agunt Holis conventum, ubi Jonæ electionem denuo confirmant, Ogmundum autem & omnem ejus Administrationem protestantur & abdicunt, literasque hac de causa exaratas Archiepiscopo & Canonicis Nidarosiensibus inscribunt, quarum tenor est: 1) Accepisse se Capituli Nidarosiensis literas, priusquam Ogmundus in Islandiam venerit, aut quicquam de illi concessa potestate innotuerit, ideoque Episcopum mox elegisse, quod factum infectum esse nequeat. 2) Ex antiquis monumentis probari posse, Holanis semper Skalholtinorum Administrationem perniciosam fuisse, qui pecuniam & pretiosa templi abstulerint, & nunquam reddiderint. 3) Ipsum Ogmundum Holanæ cathedræ pecuniam supra 200 aureos Boni Gudmundi peculium sibi retinere, contra Dignissimi partis Erici Archiepiscopi, expressum mandatum, qui eadem restituere iusserit. 4) Ipsum ingratis suis Officiarios & Dispensatores constituisse; quapropter omnes uno ore eum penitus abdicant & protestentur, ad Archiepiscopum & ejus Capitulum appellentes; coram quo per Electum suum Jonam Arii causam se acturos profitentur. Talis in Holanæ diœcesi fuit rerum status anno 1523, quo Jonas in Norvegiam transire constituit, sed nauarum tarditate impeditus, in Islandia hyemare coactus fuit, quo tempore Ogmundus primo Olavum Gilsi filium, cum literis, quibus Jonam patria excedere prohibuit, &, ut quidam volunt, sacris abstinere iussit, Holar misit,

qvi Cathedram, tam ingratum adferens nuntium adire non fastinens, Vidernesii substitit, & Jonæ colloquium ibidem expetiit, quod ille promittens, postero die Thorsteinum Gunni filium, suam gerentem personam (a), cum splendide comitatu misit, eoque modo Legatum elusit, quod sentiens Ogmundus, Petrum Pauli, Holanum, qvi ad ipsum defecerat, eadem perfecturum negotia ablegavit, qvi Holas perveniens honorifice excipitur, & dum Jonas se colloquio pararet, paulisper expectare rogatur, qvi interim per posticum egrediens, quam citissime abequivavit.

- (a) Hic sine dubio est *Olaus Gilfi* filius, qvi postea Pastor Reykholtenfis factus est, vir strenuus, & ea tempestate magni nominis. In conspectu Legati, quem ille Holas misit, Jonas vestimenta, quibus posthodie ad colloquium iens usus est, aptari curavit, quem aſtum hujus Seculi Scriptores hoc modo describunt: " *Hann liet teggia* " klæde sin, háfu og strút, 3: *Vestimenta, capitium & collarium, accommodari jussit*. Vox *strut*, cujus significatus hodie in indecens & male aptatum colli aut cervicis tegumentum degeneravit, antiquitus ornamentum quo Primores utebantur, denotavit. Fuit autem *Struttur* collare album, rosarum more implicatum, duos, aut maximum tres, digitos latum, ut in antiquis imaginibus conspiciere licet, non absimile ei, quo hodie Sacerdotes utuntur, nostris ante centum abhinc annos ita freqvens, ut illo etiam coloni & utriusque sexus vulgus uterentur, unde in Regia peregrinorum mercium taxatione data 1619 viliores aestimantur 15 aut 18 obolis. Antiquissimis autem temporibus capito affixum fuisse videtur, quod Magnates valde pretiosum, quandoque etiam aureum, habuisse constat, quale fuit *Haraldi* Comitis, cujus *Struttur* decem auri marci constabat, unde *Strut-Haraldus* vocatus fuit. Vide *Jonsvik. Hist. in Vita Olai Trygg.* Part. 1, cap. 133. Quidam pro *Jonæ Arælonii Strut* legunt *Servot*, quod non intelligimus; Hæc autem occasione nobis in memoriam redeunt verba *Audſinni* Episcopi Bergenſis in Epistola ad Thordum Episcopum Gardensium scripta anno 1308, 10 Cal. Jullii dicentis; " *Sendum vier til ydar so sem til vin-* " *ar og frænda meir minnliga enn ríka sending, eitt Skinger og Sýrkot og Kap-* " *rún af líóshlóm lit, er Skingret, Sýrkot, og Kaprún fódrat med gróom skinn-* " *om, og Kyrtíl þar til af sama klædi, "* 3: *Mittimus Vobis ut amiro & cognato,* *magis ut nostri meminere, quam locuples immo, Skinger, Sýrkot, & Kaprún cæci coloris, mustelinis duplicata pellibus, & præterea pallium ejusdem coloris ex eodem panno factum.* Hæc tria: *Kyrtíl, Kaprún, & Sýrkot*, optime convenire videntur cum *Jonæ Arælonii* vestimentis, *Klædi, Háfu, og Strút*, nam *Klædi* & *Kyrtíl* sunt pallium, *Kaprún* & *Háfu* idem sunt, notantque Mitram, sed *Strut* aut *Servot*, mutatis præsumper literis, cum *Sýrkot* utrum facere, & collare seu vestimentum ad tegendum cervicem aptum designare videntur. An vero *Succosium* *HOFFMANNI* in *Supplem. Lexici univers.*, & *Sarcarium* *MART. MARTINI* in *Lexico*, ut & *VOSSII* in libro *de vitis Sermoneis*, idem sit, this disquirendum relinquimus.

abequivitavit (a). Tertio itaque Ogmundus Jonam Einari (b) filium, quem Holanis Episcopum obtrudere tantopere satagebat, ad expediendum negotia misit, quem Jonas peramanter excepit, & instituto convivio belle secum habuit, adeo ut beneficiis delinitus, perinde ac priores, reverteretur; unde patet hunc annum negotiationibus & variis machinationibus exactum fuisse, quas Ogmundus aperte & imperiose exercuit, Jonas vero callide elusit.

§. 9.

Anno 1524 paulo ante Festum Paschatos Jonas Arii famulum suum Olavum Ormi cum literis pacem & amicitiam ab Ogmundo peti- tum, Skalholmum misit, quem Ogmundus perhumaniter exceptum laute habuit, & responsorias securum expectare literas iussit. Ipse interea trecentis armatis comitatus, Holas, ut Jonam imprudentem opprimeret, iter instituit, quod cognoscens Jonæ Legatus, quanta potuit celeritate Ogmundum sequitur, tandemque ægre prævertens, herum de eius adventu certiosem fecit, qui extemplo, fuga salutem quærens, ad nautas, natione Germanos, in portu Kolbeinsaaros, abnavigationi sese præparantes, ægerrime evasit, quo Ogmundus cognito, illis, ut Jonam sibi traderent, mandavit, quod, si detrectarent, se cum suis eos adorturum & male multaturum, minatus est; Sed cum responderent, si placeret venire, se cum gladiis, plumbeis globulis, & pulvere nitrato haud parce excepturos, ab incepto desistit; Sed ab omni eos ita prohibuit comæatu, ut omnium rerum egentes navim solvere coacti sint, quod antequam fieret, Jonas, Clericum quemdam, nomine Magnum, adjunctis duobus testibus Holas misit, qui Ogmundo dicam prælegeret,

N n n n 3

qua

-
- (a) *Petrus Pauli* fuit Jonæ ante biennium Collega, in ejus electionem consentire recusans, unde ad Ogmundum transit, qui eum anno sequente Holanæ Cathedræ Dispensatorem constituit; postmodum in gratiam cum Jona rediisse videtur, qui eum Abbatem Munkathveranensem fecit; Mortuus est anno 1548.
- (b) *Jonas Einari* nunquam videtur Holanam Cathedralam affectasse; sed subinvitus Ogmundi proposito intervenisse, qui etiam constanter Jonæ Arii amicitia usus est, ut patet ex Pælis dotalibus liberorum Episcopi; Magni datis Hlidarenda 1530, & Helgæ datis Holis 1531; nam in utrisque Jonas hicce Einari inter testes primus nominatur.

qua ei, ut hoc anno coram Archiepiscopo & Capitulo Nidarosiensi causam dicturus compareret, diem dixit. Hic Magnus, cui omnes aditus notissimi erant, deceptis vigilibus, qui numero 12 quavis nocte Ogmundi cubiculum custodiebant, ad fenestram domus dicam tam sonore legit, ut expergestus Præful, suorum primus, quid rei ageretur, fenitens, tam importunum declamatorem capi juberet. Sed frustra; nam ejus manus post multas velitationes tandem evasit & ad suos salvus pervenit, qui cum ventis vela dedissent, tempestatibus afflicti sub Grönlandiam deferuntur, indeque post 14 dierum magnas exantlatas angustias, portum Husavikensem ingressi, & ab accolis comineatu quodam aucti, denuo mare intrantes, in Norvegiam demum salvi per venerunt.

§ IO.

Ogmundus, licet res haud prospere aut ex voto fluere, ab incepto tamen desistere nolens, per Finnbogum Einari, quem, loco Jonæ Finnbogi, Officialem constituit, Clerum Holanun Videvallas convocavit, ubi die Lunæ post festum Barnabæ frequentem habuit diocesanos Synodum, in qua primo intentatis Jonæ absenti multis gravibusque causis, ut furem, qui templi thesauros compilaverit, & plasnam seu fugitivum, officio Episcopali indignum, infamia notavit & condemnavit. Deinde clerum, ut Jonæ electionem revocaret, & Jonam Einari ejus loco eligeret, non tam persuasionibus, quam vi & minis adegit, quod omnes demum fecerunt, præter Thomam Eri, tum temporis Pastorem Cathedralem, & Nicolaum Vilhelmi, Pastorem Mælefellensem, & hac tempestate opum Cathedralium Dispensatorem, quem Ogmundus opibus Cathedræ inhians, easque a Nicolao celatas suspicans, tanto persequebatur odio, ut templum Cathedrale, commune homicidarum & capite censorum asylum, tutum ipsi non præstaret receptaculum; adeoque ut ad summum altare confugiens, clavibusque sibi conceditis, scriinio Gudmundi impositis, & ingenti arrepta sica semet defensus cape-retur, exantlatisque magnis & multis contumeliis, caudæ tandem eqvinæ alligatus, aliquot milliaria pertraheretur. Ogmundus autem, cum Holis, quantum conducere videbatur, commoratus esset, Petro Pauli filio cathedræ *Quæstore* constituto, & omnibus pro arbitrio dispositis, domum

mum reversus est, unde Jonam Einari, quem tantopere Holanum constituere Episcopum satagebat, ad causam contra Jonam Arii dicendam & objecta dilaturum, in Norvegiam ablegavit; Quam constituto die, Olaus Archiepiscopus, assidentibus duobus Norvegiæ Episcopis & collegio Canonicorum Nidarosensium, ex utriusque partis Actis cognoscens, Jonæ defensionem approbavit, qui thesauros templi, quos furatus esse insimulabatur, factos reostos in templo Holano, metu Ogmundi desolatos feruari, testimonio Thomæ Erici & Nicolai Vilhelmi filii probans, absolutus est; Sopitaque est hæc de successione in Episcopatum Holanum controversia, cum tanto Ogmundi dedecore, qui tam crassas criminationes, odio, invidia & avaritia ductus, Jonæ affixisse censebatur, quanto Jonæ honore, qui paulo post, approbata ab Archiepiscopo & Collegio Canonicorum ejus electione, Holanus Episcopus inauguratur; cui invidiosa hæc Ogmundi obtrectatio in commiserationem versa, adjumento magis fuisse, quam obstaculo, videtur, ut Jonæ Einari filio viro docto, pio & officio pari, illiteratus & lingvæ latinæ plane ignarus præferretur, quapropter consentiente vel connivente Archiepiscopo, Olaus Hialti filius, ejus Confessionarius, ipsius loco, ad quaestiones latinas ipsi propositas respondisse fertur. De Jona, ut rarum quid & notatu dignum memoratur, quod post ordinationem ab Archiepiscopo discedenti mitra a capite decideret, quod ipse statim ut omen accepit, ita suum officium inopinato casu & rara sorte finitum iri dicens, quod eventus etiam post 26 annos comprobavit.

§. II.

Anno 1525 in patriam reversus, quiete vixisse videtur, cum nihil hoc anno Actorum in monumentis traditum videre liceat; Sed anno 1526 d. 3. Jan. præsentè Helgo Abbate Thingeyrensi, Olo Hialti filio & Thoma Erici, Petri Pauli, quem Ogmundus cathedræ Quæstorrem constituerat, rationes revidit & approbavit, inque persummi statum res œconomicas invenit, ac fuerant anno quo Godalkalkus decessit; Habebat enim cathedra in bonis, præter templi ornamenta, vestimenta, calices, clenodia, libros & utensilia rei domesticæ necessaria, vaccarum & ovium lactariarum taneum, ut pretium 8 millia 520 uncias argenti æquaret; boum 1764 vervecium 360 eqvorum eqvarumque, 480 adeo ut universa

universa cathedræ res armentaria constaret 11 millia 124 uncias, exceptis equis junioribus, qui nondum usui domestico adhibebantur. In navigiis autem habuit, onerariam 70 lastarum capacem; decemremem unam, octoremem unam, & sexremem tres (a). In hoc conventu Episcopus palam fecit Archiepiscopum Nidarosensem promississe, se, bono cum Deo effecturum, ut Gudmundus Bonus Sanctorum albo inscriberetur.

§. 12.

Eodem anno frequentem Cleri Synodum habuit Videvallis, die Veneris ante Inventionem crucis, ut ex citatione patet, data Holis d. 3 Paschatos; Quid autem ibi factum fuerit, non constat, præter indictionem, ut quisquis Abbas, Prior, Præpositus & Pastor, evocatis suis colonis & subditis, armati ad comitia generalia Thingvallis hac ætate pro more habenda, cum Ogmundianis iusto prælio conflicturi, sese sisterent, quod, qualem finem habuerit, alibi relatum est (b).

§. 13.

Si non sepulto, sopito tamen Episcoporum furore, Jonas, quasi ex longo lethargo expergefactus, a Teito Thorleifsonio illatam sibi anno 1522 injuriam, ultimum eundi tempus esse duxit, quod priusquam publice aggressus est, callide effecit, ut Nomophylacis officium Teito ablatum, Rafno Brandi filio, Prætori Skagfiordensi, conferretur, cui hoc anno, filiam Thorunnam, puellam 14 annorum, elocavit; Ipse Præfecturam Eyafjordensem obtinens, ut ex ejus sententia de hæreditate a Grimmo Pauli relicta, Spialldhaga 1527 dicta, constat; Totam itaque diocesim ut Præsul, sed magnam præterea partem ut Prætor & Prætorum focer, affinis aut amicus, devinctam sibi habuit; quibus subsidiis, priusquam cum Teito, tum temporis Islandorum ditissimo, & Ogmundi Episcopi amico intimo, congregaretur, semet firmare necessum duxit. Omnibus autem ex voto præparatis, per generum suum Rafnum, diem Teito dixit,

(a) Quæ hic adscribere placuit, ut inde conspici queat, quantum discrimen sit inter pristinum & hodiernum cathedralium statum, cum vix 2600 uncias jam in bonis habeant.

(b) Vid. supra, Sect. 3. cap. 10. §. 6. pag. 525.

dixit, ut Seilæ anno 1527 die Veneris post conversionem Pauli, seditionem Sveinstadensem & eadem Annæ Bessi defensurus, aut deficiente legitima defensione, ex legum præscripto, commeritam pœnam daturus, se sistat. Quo ubi ventum est, ipse Rafnus, iudicibus præsidens, pro tribunali decrevit, sententiam in favorem Teiti, anno 1522 in Comitii generalibus latam, nullius esse pretii. Teitum autem, qui primus seditionem moverit, exilii pœnam meritum esse, & omnia ejus bona, partim Regio fisco, partim proximis hæredibus deberi, præter debita aliasque minores multas, de quibus hocce iudicium caver, quæ omnia ipse Rafnus administrare & exsequi jubetur, adjecta clausula, ut sine fœnore omnium rationem reddat, & suum cuique tribuat. Quo factò, Rafnus, nequid effugii Teitus haberet, eodem anno in Daniam transit, & mediante Regio Præfecto, Johanne Petri, Friderici Primi dictæ sententiæ confirmationem, datam Gottorpii, festo omnium Sanctorum, adeptus est; qua accepta, dimidiam illam partem, quæ Regio adjudicata fuit fisco, 300 Rhenanis emit, eaque fretus emtione, anno 1528 in patriam redux, omnia Teiti immobilia bona in dicecesi Holana sita, quorum rationem nunquam reddidit, pretium autem, ut sagaciores autumabant, 6 millia Joachimorum æqvabat, aut excedebat, nullo habito Teiti hæredum, quibus dimidia pars debebatur, respectu, sibi & socero retinuit; quod, ubi Teito innotuit, tutum se in Holana dicecesi non fore prævidens, cum mobilibus, quæcunque corradere potuit, mala quævis prædium Glauimbaj occupaturo, imprecatus, cessit, quod Nemesis exaudisse videtur; nam verrente anno, Rafnus vino obrutus, excito, & invito fere ad dimicandum coactò, famulo quodam suo, cui nomen Philippus, in eodem loco, quo Teitus abiturus equum ascenderat, transfixus est. Sed ne opima hæc præda hac forte sibi eriperetur, Præsul, fama spargi curavit, filiam ex Rafnio posthumum peperisse, qui sacro ablutus lavacro statim ad plures abierit, quo pacto ejus opes ad Thorunnam filiam hæreditario jure pervenerant; quam famam refutare, & hæreditatem repetere, Rafni fratres frustra enixi, ab incepto destiterunt.

§. 14.

Anno 1527 Olavum Hialti filium consvetis conditionibus & usitata forma, Præpositum Hunavatenfis Toparchiæ constituit. Anno 1538,
TOM. II. OOOO die

die Lunæ post festum omnium Sanctorum, duodecimirale iudicium promulgavit quo Jonan Finnbogi filium, qui 35 annos præbendam Laufas tenerat, & toto hoc tempore nullam templi redituum rationem, multoties ab Episcopo iustus & postulatus, reddere noluit, templo ruinam inminente, præbenda privandus, & ab officio suspendendus esse, censebatur, nisi accuratam redderet rationem & templo sua restitueret; Cui sententiæ Jonan non satisfecisse, ideoque Præbendam amisisse, ex eo patet, quod Præsul eam sequenti anno (a) Olao Hialti filio contulit, in cuius gratiam anno 1546 decisionem fecit de jure oræ maritimæ & maris ejectionis ad templum Laufasense pertinentibus. Anno 1538 templo Myrensi, quod prædium dicit sibi suisque a fratre suo Ogmundo Episcopo concessum esse, attribuit prædia Fell & Rekavik, tantumque pecorum, librorum, vestimentorum, thuris, ceræ, aurî, & argenti, ut omnia summam 240 Joachimicorum æquarent. Anno autem 1541 hoc prædium Biarno Narfi filio vendidit, ab eo recipiens prædium Medalfell. Qui omnes hujus viri prædiorum permutationes, emtiones & venditiones enumerare vellet, oleum certe & operam perdet; Exempli gratia tantum adjicere licet, quod prædia ad Holanam Cathedram pertinentia, numero 83 abalienaverit, quorum loco alia quidem numero 66 substituit, sed tanto pretii & lucri discrimine, ut Cathedra tali permutatione quo ad sortem tantum supra 500 joachimicorum jacturam fecerit.

§. 15.

Anno 1540 die Veneris post Ascensionem Domini, in Synodo Videvallis habita, aliquot produxit testimonia, quæ dixerunt, Teitum Thorleifi filium, priusquam exilii pœnam promeritus fuit, prædium Glaumbaj in sempiternum Beneficium Holanæ dioceseos dedisse aut destinasse, quod Præsul cum præsentate Clero confirmavit. Deinde anno 1550, die Lunæ post inventionem Crucis, consentiente Synodo Eyrarlandensi, Nupufellum, quod Gottskalkus albo Beneficiorum inscripserat, ex eodem erasit, & in suos usus vertit; Sed Glaumbajensi Præbendæ prædia sydre Ey, ytre Ey & Vatnsfærd, una cum 20 vaccis aut earum pretio adjecit,

(a) Vid. S. Ven. HARBOË Afhandling om Reformationen i Island in Kjöbenhavn'ske Selskabs Skrifter Tom. 7. pag. 29.

adjecit, a quo tempore Glaumbaj inter celebriora Holanæ diœceseos beneficia numeratur; Nupufell vero, quod filio suo Arjo tradiderat. una cum aliis hujus bonis. Regio fisco cecit. Anno 1544, in Synodo Vidvallensi Clerum consuluit, quid faciendum esset Gislo Finnbogi filio, Sacerdoti, qui Thorarinum Steindori occiderat, sed Præsule attestante, humiliter, perfectè, & ut vere pœnitentem decet, omnes debitas pœnas & præscriptam pœnitentiam egerat? Huic ex unanimi Synodi voto, adprobante & ita volente Episcopo, officium sacerdotale, ad alendum se & frequentem sed pauperem familiam (a), restitutum est.

§. 16.

Anno 1540 acceptis cum Gissuro Einari filio, novo Skalholtinæ diœceseos Episcopo, Regiis literis, Jonas Arii filius solito more se ad Comitia generalia contulit, ubi cum de nova *Ordinatione Ecclesiastica* ageretur, quam Rex Islandis miserat, ad cujus præscriptum, tam doctrinam, quam ceremonias ecclesiasticas, accomodari Regia jussit Majestas, tantum abfuit, ut Jonas eam debita observantia acciperet, quin potius convocato contradicentium conciliabulo, cum illis conferret, quomodo illi commodissime contra iri possit? Factoque concluso cum 25 viris Politici ordinis ex occidentali & boreali Quadrantibus selectis, Regi rescripsit, nam Ecclesiastici ordinis nemo cum illis subscripsit, quod quis satis mirari non poterit, cum in literarum exordio autores se vocent sacerdotes & laicos, sed scriptis at non subscriptis literis, nescio quam ob causam, mentem mutasse videntur. ita ut soli laici cum Episcopo & Nomophylace omnium nomine subscriberent, quod sub finem Epistolæ ipsi fatentur, vocantes se *Nesndar- og Lögvetumann*, id est, ex quavis Toparchia delegatos & denominatos fori publici Adfessores; Quibus literis Regem tantum in rebus Politicis pro suo Domino agnoscunt, ut prima earum verba innuunt, sed in Ecclesiasticis non item, licet id expressis verbis non dicant (b).

O o o o 2

§. 17.

-
- (a) Per *familiam* ejus liberi ex concubina suscepti intelligendi. Hicce Gissus fuit proavus maternus Thorlaci Skulonii Episcopi Holanæ. Thorarinus autem, quem Gissus occiderat, fuit ejusdem Episcopi proavus paternus.
- (b) Hanc epistolam adtulimus supra pag. 555.

§. 17.

His, ut & aliis Islandiæ magni momenti negotiis, excitus Rex vere Christianissimus, anno 1541, primo vere Christophorum Hvítfeldium cum duabus Liburnicis in Islandiam ablegavit, qui Jonæ Episcopo literas & mandata Regia statim misisse videtur. ex quorum præscripto, & pro solito more, iter ad Comitia generalia instituit, sed Kalmanstungam perveniens, audito Ogmundum Episcopum a Hvítfeldio interceptum captivum teneri. & confiscatis omnibus bonis Hafniam evehendum fore, haud parum percussus mente mutata, huic viro sui potestatem facere consultum non ducens, per literas datas Kalmanstungæ biduo ante Petri & Pauli publice protestatus est, fiducia literarum clementissimi Regis hac ætate acceptarum, promittentium Regios Præfatos antiquas Islandorum leges & consuetudines servaturos, se cum suis iter ad comitia generalia ingressum esse, sed Kalmanstungam in Borgarfjord venientem, audisse Ogmundum Episcopum contra suam voluntatem captum, & ejus opes contra jus & fas ei ablatas esse. unde amicorum & stipulatorum consilio ulterius progredi & comitia adire, consultum se non ducere; Sed cum sit, non tantum Regis, sed etiam Regni Senatus juratus (a) subditus, prohibere se omnes Islandos, Clericos pariter ac Laicos, judicium quoddam, de se, templo cathedrali, & diœcesi, promulgare, aut eadem condemnare; sed si quis se accusare velit, provocare se ad Regem & Norvegici Regni Senatum, quibus die & loco a Rege constituto, aut ipse, aut per Procuratores, se sistere velit. Alteras autem suo nomine, multo sedatioris ad ipsum Hvítfeldium dedit, quibus ei notum facit, se cum ipso colloqui magnopere desiderantem, ab amicis & stipulatoribus impediri, quin propositum exsequi queat, quod, ne sibi vitio vertat, enixe rogat; Ordinationi autem a Rege sibi missæ, contradicere se non posse, modo ab Ecclesia catholica, & in specie a Capitulo Nidarosiensi approbetur, unde sibi solatium & præsidium in reformatione rerum

(a) Ubi & quando Regi homagium solverit Jonas Axi filius, nos latet, (nisi hoc de primo ejus jurejurando, cum Episcopatum intraret, intelligi debeat) nam hoc anno, quo Hvítfeldius Islandos in verba Regis jurare adegit, Jonas præsto non fuit, ideoque ejus Legati sequente anno ejus nomine in Dania jusjurandum dixerunt.

rerum Ecclesiasticarum venturum speret (a). Utrasque hæc Olao Hialti filio perferendas commisit, cui in mandatis dederat, ut Hvitfeldio se quam efficacissime excusaret, ipse autem domum reversus est. Eodem anno Episcopus literas Regis accepisse perhibetur, quibus, ut una cum Gisluro Episcopo Skalholtino de rebus & regimine Ecclesiastico secum collocutum, Hafniam veniat, clementissime invitabatur; Sed quid ad eas responderit, non liquet; id tantum certum est, quod neuter Episcoporum hac ætate pedem ex patria extulerit.

§. 18.

Num Rex anno 1542 iterato Episcopus Islandiæ Havniam evocaverit, nobis non constat. licet id ex literis Jonæ Arii filii paulo infra inferendis colligi posse videatur; id autem certum est, Gislurum hoc anno Hafniam petiisse, cujus, etsi Jonas summo eum haberet odio, amicitiam, utpote Regis gratia florentis, conducibilem sibi ratus, eandem, antequam ex patria exiit, per literas petiit, aut petitam confirmavit, ut ex ipsius patet literis (b). In Daniam autem suas vices acturos misit filium Sigurdum Pastorem Grenjadarstadsensem, generum suum Isleifum Sigurdi, & Olauum Hialti filium Pastorem Laufaasensem, qui adhibita summa reverentia ejus nomine Regi homagium præstiterunt, & speciatim in verba *Ordinationis* jurarunt, ad quod, ipsis ab Episcopo plena potestas concessa fuisse videtur, ut ex literis ejus hac de re ad Regem datis colligi potest (c).

O o o o 3

§. 19.

(a) Vid. Illustriss. HARBOE *Asbandl. ons Reform. i Island in Kiöben. Selsk. Skrift.* Tom. 5. pag. 255.

(b) Vid. loc. cit. pag. 300.

(c) Originales illos literas exhibet S. Ven. HARBOE loc. cit. pag. 269. quarum sensus hic est: *Nobilissimum nostrum Dominum Regem Christianum divina salute salutamus. Pro clementia & beneficiis in nos semper collatis, humillimus Majestati vestre gratias agentes, Majestatis vestre clementie notum facimus, gratiosas vestras nos accepisse literas, quibus ad vos, vestra navi, advecti proficisci jubenur. Cum autem ea ipsa ad Islandiam*

§. 19.

Anno 1543, revertentes ex Dania legatos, qui Regi, absolutum & sine omni exceptione præstiterant juramentum, & præter antea transmissam *Ordinationem*, *Articulos* etiam *Ripenses* priore anno promulgatos adtulerunt, haudquaquam læta fronte accepit, neque eorum sponcioni- bus aut juramentis teneri voluit, ideoque Regia Edicta, hoc anno allata, penitus

diam nunquam pervenerit (*), & corporalis nostræ valetudinis causa, Deum atque veridicos homines testor! maritimo, & quidem tam longo, quam clementissime Vestræ Majestatis ad nos nuntius atque literæ mandant, itineri nos dando non sumus. proborum Virorum consilii usque, charissimos nostros amicos, Dominum Sigurdum Jo- næum, Curie Nidarosensis Canonicum, Isleifum (**), Sigurdi & Dominum Olavum Hialti ad vos ablegavimus, freti præscriptos viros vestræ, circa Islandiæ emolumentum & opem quam nobis egenoque Holanæ diæcesos vulgo, in divina, vestraque Maje- statis honorem & gloriam ferre, possibile atque licitum erit, voluntati exquirenda, maxime pares fore. Hi præterea, quicquid nostræ vice vestræ Majestati promittunt, quoque vestra Majestas nobis injungere voluerit, Deo permittente, quam possumus, licetque nobis, sanctissime observabimus (***) . Ipsi etiam Legatis, plura in his liti- ris omiſsa referenda reliquimus, nam quicquid dicant a nostra parte, ut ipsi præsto essemus, valebit. His dictis clementiam vestram omnipotentis Numinis tutela nunc & in perpetuum commendamus. Datus in diœcesi Holana Islandiæ, die proximo post Festum Olai MDXLII.

JONAS

Dei tolerantia Episc. Holanus in Isl.

(*) Hanc impudentiam satis quis mirari poterit? cum priori anno dñæ trirèmes Regiæ adessent, quibus, ut ad se veherentur Episcopi Rex eos invitaverat; & hoc anno ad minimum una, quæ Hvitefeldium in Islandiam transportavit.

(**) In vernacula est: *Isleif Bónða Sigurðsson*. Vox *Bónða* tum temporis non significa- bat vulgarem colonum aut rusticum, sed magnatem, virum divitem & potentem, ut permultis exemplis probari potest, quorum unum tantum ad *Hervarar Saga* ad- feram: *Gestur Blinde* cap. 14, pag. 138 vocatur *vir dives* seu *potens* in Gothia, sed cap. 15 nominatur *Bónða*, quem *VERELIUS* in notis ad cap. 14 pag. 142 proba- biliter scribit, non parvæ ditioni imperasse. Conf. eundem in notis ad cap. 15, pag. 152, adferentem testimonia ex *LL. Vestgöth*: " *Byskup skal Bónðafon vera.*" Item *Bónðafon* skal *Lögmadur vera.*" *Episcopus & Nomophylax erant filii civis honoratoris*. Conf. etiam, si placet, Perillustr. *JOH. GRAMMII Dissertat. de voce Herremand*, in *Kjöbenb. Selsk. Skr.* pag. 268 — 281.

(***) Ex his patet Jonæ Legatos mandatum & potentiam habuisse, ut homagium ejus loco solverent, quod ipse postea præfracte negavit, unde a perjurio & perditionis crimine agere abfolvi potest.

penitus rejecit & nihili habuit, quorum præcipua erant: 1) De Missarum, Inferiarum, Vigiliarum, & ejusmodi plurium, eliminatione, sed catechetice doctrinæ introductione. 2) De Sacerdotum salario & sustentatione, data Hafniæ hoc anno (a), quod tamen temporari serviens, non palam fecit, ideoque Gissuro Episcopo, qui ejus legatos orè & opere in Dania juverat, per literas, magnas egit gratias, simulque de Biarnaneso antiquam cantilenam recantare cœpit (b). Cui Gissurus respondit: sibi ad visitationem Ecclesiarum Vesthordensium accincto, nec vacare omnia conquirere, quæ hujus causæ illustrationi inserviant, & ad ejus decisionem necessaria sint, nec suas res pati, ut hac vice eum conveniat, placere autem, ut in proximis comitiis generalibus causa discernatur.

§. 20.

Anno 1544 Gissurus ad comitia universalia non venit (c), sed negotiorum multitudinem aliaque causans (d), per procuratores negotia expedit; qui autem ex ejus parte controversiam Biarnanesensem tractarent, fuerunt Martinus Einari, Brynjolfus Haldori & Jonas Biarni, optimæ notæ Pastores; Sed ex parte Jonæ Holensis fuerunt, Petrus Pauli, Abbas Munkathveraaënsis, Helgo Thingeyrensis & Thomas Erici; Presbyter, qui sententiam decisivam pronuntiare non audentes, causam Regiæ Majestati referendam, cujus judicio partibus standum esse dixerunt; Sed id Jonas non expectavit, hac enim ætate armatorum globo stipatus, Skalholtinam intravit diocesin, & Biarnanesum vi cepit, ob quod
Gissurus

(a) Vid. supra pag. 275 & locc. ibidem citt.

(b) Vid. infra ad finem Cap. Litr. A.

(c) Causa, quæ Gissurum a congressu cum Jona Arii filio prohibuit præcipua, videtur dissidentia aut suspicio fuisse. Novit enim illum semper magna armatorum multitudine cinctum esse; Novit ingenium viri valde instabile & infidum; Novit denique Catholicorum Axioma: *Hæreticis fidem non esse servandam*; hinc ipsi nunquam sui potestatem fecit: Et exitus tandem probavit, quanto odio Jonas eum habuit, ut ex dicendis patebit.

(d) Literas quas illuc misit, vid. loc. cit. Litr. B.

Giffurus eum acriter postulavit, & quod hoc modo Pactum & datam fidem fregisset, exprobravit (a).

§. 21.

Cum Biarnanes aliæque opes Titianæ tantarum, primo inter Ogmundum & Jonam Arii, deinde inter Giffurum & Jonam, aliosque, dissentionum & turbarum fax & causa fuerint, operam nos non penitus lufuros speramus, si hic denuo de toto controversiæ statu tria tantum verba faciamus. Teiti, ut supra §. 13 inuimus, anno 1527 proscripti, opum dimidia pars Regio fisco, dimidia autem proximis hæredibus adjudicata fuit, excepta uxoris sat splendida dote, quæ in hunc censum venire non debuit. Si itaque jure cum Teito actum fuisset, dos uxoris primo excipienda fuit, reliqua autem inter fiscum & hæreses dividenda; Jonas autem cum 1528 Regio fisco, addictam partem 300 Rhenanis sibi comparaverat, neglecto ordinario juris processu, omnia Teiti & uxoris bona, quæ in diœcesi Holana sita fuerunt, exclusis legitimis hæredibus, sibi rapuit; Legitimus autem Teiti hæres fuit Arnas quidam, vir sedatus & non malus, possessor & habitator prædii Sudur-Reikensis in tractu Mosfellsveit, qui dudum, seu ante annum 1509, Johannem Ethen, natione Germanum, virum nequam, famulum Præfecti Bessastadensis, in se irruentem, & ab eo tantum non lethaliter fauciatum, occiderat; Sed licet sententia Thorvardi Nomophylacis absolutus esset, Regique & occisi hæredibus injunctas multas pependisset, nunquam tamen Regios placare potuit Præfectos, quin ipsi infensi essent ei que adversarentur; quapropter Jonæ hanc Titianarum opum partem sibi subicere, perfacile fuit. Teitus autem post cædem Arnæ Bessæi & seditionem Sveinftadensem, quanta sibi a Jona exspectanda foret procella & persecutio, si modo Episcopatum Holanum obtineret, præsciens, in Ogmundi, Jonæ insensibilissimi, amicitiam, quocumque modo semet insinurare studens, ipsi prædium Biarnanes cum adjacentibus villis, ut uxoris dotem, aut dotis loco ei additum, vendidit; Præsul vero ei Hvamnum

---

(a) Vid. ad finem Capituli Litr. C. Hinc etiam patet, eos errare, qui scribunt, Jonam in diœcesin Skalholtinam non irrupisse, priusquam post fata Giffuri, nisi id tantum ad res ad officium episcopale pertinentes restrictum esse velint. Conf. §. seq. not.

mum cum aliis prope sitis prædiis emancipavit; Taceo quod anno 1526; si ad arma inter Episcopos venisset, Teitus cum suis ab Ogmundi parte stare decreverat; quo factum est, ut ex diocesi Holana anno 1528 fugiens, Hvammum se conferret, ubi in umbraculo Potentiæ Ogmundi cum uxore ad annum 1537 consenuit, quo impolis obiit. Eo mortuo, Episcopi prædio Hvammensi, sed nullo jure, inhiabant; nam si uxoris dos fuit, aut dotis loco ei addictum, ad neutrum illorum, sed ad hujus hæredes pertinebat; Ogmundus autem Jonam preveniens, & Gudrunam quandam pro legitimo hærede agnoscens, ab ea Hvammum parvo pretio redemit, & in Beneficium seu Præbendam dioceseos Skalholtinæ mutatum, intimo suo amico Davidi Gudmundi filio elocavit. Vivo Ogmundo Jonas Biarnanesum appetiit quidem, prætendens Teitum proscriptum, venditionis aut emtionis jus nullum habuisse, sed, Ogmundo hæc recte ad eius bona & patrimonium restringente, uxoris vero dotem excipiente, Jonas illud vi rapere aut invadere non sustinuit. Eo autem officium abdicante, Gissurus Biarnanesum, ut opum Cathedralium, ab Ogmundo permutatorum compensationem, retinuit (a), Hvammum pro Skalholtinæ dioceseos Præbenda agnoscens. Quæ omnia si observentur, patebit Gissurum, Hvammum optimo jure, sed Biarnanes specioso ad minimum juris prætextu, Jonam autem, nec Biarnanesum, nec Hvammum, ullo jure sibi subicere studuisse; nam primo, non nisi dimidiam partem bonorum Teiti emerat, sed universa rapuerat, & Secundo, hocce prædium, ut uxoris Teiti dos, ea consentiente, abalienari & Ogmundo vendi potuit; quo jure ipse Rex id sibi ut alia Ogmundi bona vindicavit, & id Brynjolfo cuidam, certo annuo pretio locaverat, ut in Comitibus anni 1543, exhibitæ ea de re Regiis literis, probavit, quibus tamen nihil effecit, nam uterque Nomophylax, consentiente Petro Einari filio, Regii Præfecti Vicario, Gissuro Biarnanesum adjudicarunt, donec ipse Rex de tota controversia certior factus, decisivam pronuntiaret sententiam.

§. 22.

- (n) Anno statim 1540 Gissurus hoc prædium contra invasiones Jonæ Arii defendere necessum habuit, ut patet ex illius ad Episcopum Augmundum literis hoc anno exeunte datis, & Proclamate publico dato mense Julii eodem anno, quo Ejulfo filio Einari hujus prædii administrationem prohibet. Vid. ad finem Capituli Litr. D. E.

§. 22.

Anno 1545, Otto Stigoti, Islandiæ Præfectura ornatus, Regis Edictum hoc anno datum de conjugio Pastorum & eorum liberorum in parentum bona legitima successione & hæreditate adtulit, quod, quomodo a Jona acceptum fuerit, non liquet, penitus autem sprevisse aut non magis fecisse, verisimile est (a). Alterum autem Diploma Regium, quod Stigotias filio ejus Biorno in foro generali tradidit, quo Rex in controversia Biarnanesiana contra omnium spem secundum ipsum pronuntiavit, ei pergratum fuisse, non est quod quisquam dubitet (b); cui Præsul 400 lothones (ut vocabant) argenti, seu 200 Joachimicos tradidit, quos ex suæ dioceseos templis & cænobiis collegerat, sed quo nomine id fecerit, non liquet; Si conjicere liceret, dixerim hanc pecuniam fuisse pretium superflui aut inutilis templorum inventarii, quod Rex sibi tradi anno 1542 jusserat, & Gissurus eodem anno in sua diocesi executus fuerat, ut ex Regis Apocha ipsi data patet (c). Verosimile itaque fit, Jonam, ne omnino inobediens & refractarius videretur, tantillum argenti ad Gissuri imitationem tradidisse.

§. 23.

Quid annis 1546 & 1547 actum fuerit, nobis nihil innocuit, sed verosimile est, Regem melius edoctum anno 1546 revocasse sententiam, quam secundum Jonam de Biarnanesio pronuntiaverat, nam circa hæc tempora contulit, aut certo pretio idem prædium denuo elocavit Brynjolfo Jonæ; unde Jonas Episcopus non tantum Biarnanesum anno 1547, iterato armatus invasit, idque cum adjunctis prædiis in suam

---

(a) Conf. Theodori Martini filii literas ad Petrum Palladium datas anno 1549, quas Illustriss. Dominus HARBOE in *Hist. Reform. Island.* pag. 84. Literato orbi primus communicavit, ubi ille hac de re ita loquitur: *Qui sacerdotes uxores duxerunt, non diutius sacerdotes, sed Rustici esse coguntur; Si autem sacerdotes manere voluerint, uxores abjiciant & scorta sibi sumant, quoniam tunc sunt digni ad missas faciendas & alia sacerdotum officia.*

(b) Vid. supra pag. 300.

(c) Vid. ibid. pag. 299.

suam redēgit potestatem, sed etiam Vatnsfiordum, nobilem in parte Occidentali Præbendam (nescio autem qvo sub prætextu aut juris specie) occupare constituit, nam ducentis, aut, ut quidam volunt, trecentis stipatus armatis eo venit; Sed cum Jonam Erici filium, antiquum Parochum / qui Stephani & Ogmundi Episcoporum tempore, Biorno Godvini, ejusque posteris, Vatnsfiordum appetentibus, strenue resisterat. non imparatum inveniret, tot enim aut pluribus cinctus, Episcopum venientem excepit, re infecta & propositum dissimulans abiit. Sed quacunque iter fecit, & quocunque venit, puriorem Religionem penitus eradicare, & catholicam confirmare allaboravit, nusquam non more Papiſtico infantum confirmationes, missas, inferias, lustrationes & dedicationes celebravit, aliaque ejus farinae postliminio introducere allaboravit; Si qui autem contradicere audebant; aut, quod postulavit, negarent, male mulctabantur (a).

§. 24.

Adhæc usque tempora sapius solus, ut videtur, Episcopus, grassatorum more Islandiam pervagatus fuerat, sed viribus & ætate senescens, majora vero ausurus, filios semper sibi ut consiliarios & consultorum executores adjungere placuit (b); cumque posthac eorum pariter ac patris acta conjunctim referenda sint, operæ pretium videtur perbrevis digressione pauca de illis inferere (c). Supra monuimus, Jonam, cum Helgastadenſis Pastor esset, sibi Helgam Sigurdi filiam, qua etiam ejus in officio Prædecessor usus fuerat, concubinam (mitiore voce auxiliatricem vocabant)

P p p 2

-
- (a) De hac ejus Biarnanesensi excursionione exstat testimonium, quod monstrat quanta cum violentia & subditorum oppressione Jonas jus suum, ut videri voluit, exsecutus est, vid. ad finem Cap. Litr. F. Hinc etiam patet, eum non mortuo demum Gissaro, sed eodem adhuc vivo, per diœcesin Skalholtinam grassari cœpisse, nam præter duas hæc Biarnanesenses excursioniones, Vatnsfiordensem ipse, & per alios Stadarholensem ac Skardensem fecisse videtur.
- (b) Ita anno 1547 in expeditione Biarnanesensi Arium & Sigurdum secum habuit, sed Biörnus nunquam in Quartam orientalem venit.
- (c) Diploma adoptionis horum liberorum, cum cæremonias in tali actu adhiberi solitas contineat, nec adeo prolixum sit, ad finem hujus Capituli Litr. G. adferemus.

bant) adscivisse, ex qua plures quidem suscepit liberos; sed ad adultam pervenerunt ætatem: 1) *Arius*, latine & Germanice doctus, Juris Islandici & Historiarum peritus, largus & amicis humanus, sed acer, irritabilis, & ultionis avidus. Mortuo Rasno Episcopi genero, Nomophylacis officium anno 1530 suscepit, idque gessit ad annum 1541, quo id sibi abdixit. sed circa annum 1549 id denuo rapuit, ut ex literis Regiis datis anno 1551, facile concludi potest. Uxorem habuit Haldoram filiam Thorleivi Grimi, quæ quamdiu in vivis fuit, patris negotiis semet non immiscuit, & ea defuncta, idem habens propositum, fertur patri in os dixisse, injuste eum facere, qui alienæ diœceseos negotia tractanda susciperet, Skalholtinos eorumque res nihil ad eum pertinere, ideoque eos sua sibi habere sine- ret; Quæ patri valde ingrata, mater ejus Helga audiens, peplum capiti ejus accomodare aggressa est, dicens: se in eo filiam, non filium, habere; qui patrem senescentem deserere vellet, quibus stultis ineptæ mulieris dic- teriis victum ferunt. 2) *Magnus* Pastor Greniadarstadenfis, concubinam habuit Christinam Vigfufi Nomophylacis filiam, mortuus anno 1534. 3) *Biörnus*, Pastor Melftadenfis, Holanæ cathedræ opum aliquamdiu Quæ- stor, & dum Helgo Abbas Thingeyrenfis, Romam, absolutionem a scorta- tionibus accepturus, peteret, ejusdem vices gerens, a quibusdam eaprop- ter Abbas Thingeyrenfis salutatur; Tandem etiam a patre Skalholtinæ diœceseos Officialis constitutus, vir irrequietus, avarus & factiosus, qui patrem ad pleraque ejus maleficia instigavit; Concubinam habuit Stei- nunam Jonæ Magnæ filiam, ex qua 7 suscepit liberos, qui ad matu- ram pervenerunt ætatem. 4) *Sigurdus*, post Magnum fratrem fuit Pastor Grenjadarstadenfis, annis plus minus 60, & Holanæ diœceseos plus sim- plici vice Officialis; vir modestus, pro ratione temporis doctus, & doctri- næ amans; a parte anno 1542 Hafniam missus, Regi homagium solvit, ibidemque Reformatæ Religionis gustu accepto, nunquam patris signa fecutus est (nisi in expeditione Biarnanefensi). Uxorem duxit Ceciliam Petri filiam, ex qua nullos reliquit liberos, sed unicam tantum habuit filiam notham. 5) *Helga* nupsit Ejolfo Einari filio, anno 1531, cum quo con- senuit. 6) *Thorunna*, quam 14 annorum natam duxit Rasnus Brandi No- mophylax, sed anno 1529 vidua facta, denuo anno 1533 nupsit Isleifo Sigurdi, & tandem Thorstveno Gudmundi, quibus omnibus diu superstes, obiit ineunte Decembri anno 1593, mulier virili animo, & vitis non mi- nus quam virtutibus famosa. His fulcris, & immensis, quas corraferat, divitiis

divitiis, præterea etiam Plebis favori, quam sibi semper devinctam habuit, ut & exterorum Mercatorum amicitia, confusus Jonas Arii filius, totam Islandiam subjugare, & Religioni Lutheranae resistere, ausus est, quæ hac vice memorasse sufficiat. Sed e diverticulo in viam.

§. 25.

Percepta insigni illa Caroli V. Romanorum Imperatoris victoria, qua anno 1542 d. 24 Aprilis copias Electoris Saxoniae fudit, fugavitque, ipsum autem, & paulo post Landgrafium Hassiæ, præcipua in Germania Protestantium capita captivos duxit, de Lutherana Religione actum esse ratus, & audita Gisluri Einaridæ Skalholtensis Episcopi vigilantissimi morte, Arafonius personam penitus exiit; & cum sub Religionis prætextu opes & potentiam quæreret, ideo etiam majorum more, viros opulentos, & qui aliquid negotii sibi facessere possent, incautos opprimere constituit, quorum præcipuus fuit David Gudmundi filius, Ogmundi Episcopi, & post eum, Gisluri Einaridæ intimus amicus, cujus opera non tantum in rebus Politicis sed etiam in Ecclesiasticis quibusdam minoris momenti usi fuerant, adeo ut eorum jussu aliquando Præpositi vices egerit; Sed licet Reformatae Religioni nomen dederit, mores tamen, aut non, aut nuper, reformaverat, nam præter unicam filiam ex legitima uxore susceptam, cum Ingvelda quadam, propinquo cognationis sibimet conjuncta gradu, diu consueverat, & ex ea 5 adulterinos habuit filios. Davidi etiam ipse Præsul dudum intensus fuerat, eo quod prædium & præbendam Hvam ab Episcopo Ogmundo & Gisluro sibi concessam tenuit, Præsul non secus ac Biarnanesum aliasque Teiri possessiones, suam esse dixit (a). Ex simili fundamento inter Davidem & Arium Nomophylacem similitates erant de prædio Saudafell, quod Ormus Sturlæ filius, Nomophylax, Arii levir, sed insignis decoctor, utrique, tam Ario, quam Davidi, oppignoraverat, tandem autem Davidi vendiderat, excluso Ario, quod huic magnam movit bilem; Hicce itaque David, utpote notorius peccator, sed opulentus, & ipsis invisus, a quo initium facerent, aptissimus visus est; Sic enim odium & avaritiam, sub insigni pietatis prætextu, explere potuerunt, ut ex sequentibus patebit. Confestim itaque post

P p p p 3

Gisluri

(a) Vid. supra §. 13. pag. 657.

Giffuri mortem, quæ in Quadragesimali tempore anno 1548 accidit, collecto armorum globo, statim post Festum Paschatos, per Tractum Borgarfjord, in diœcesin Skalholtinam irrupit (a), Kalmanstungæqve confitutus, publicata Proclamatione ministerium suum Skalholtinis obferendo aut obtrudendo, subsequenter turbis prælusit, & classicum cecinit (b).

§. 26.

Hæc omnia, mortem Giffuri & Holani Episcopi molimina, audientes Primores cleri Skalholtensis, licet in Religionis negotio discordes essent, in eo tamen pleriqve concordēs, ut Jonas, ejusqve filius Biörnus, quorum avaritia, superbia, & violentia, omnibus bonis displicebant, a successione in Episcopatum excluderentur, quod si in comitiis generalibus, præfente ipso, conventus electionis gratia instituere, averti non posse, prævidebant, prudenter itaqve ejus machinationes præventuri, Skalholti sub ipsum Comitorum tempus, cum quibusdam Politici ordinis viris, utriqve Religioni addictis, convenerunt, ibiqve diu diversis votis certarunt, nam ut Catholici, Lutheranae sectæ Pastores ut hæreticos abominabantur, ita etiam Lutherani, antiquos Prælatos & Parochos, Catholicae Religionis addictos, fastidiebant, quod omnium nomine publice protestatus est Gislaus Jonæ, Pastor Selaardalensis, nemini se suum datum votum, qui lituo & mitra usus foret, id est, qui Catholicae Religionis & ceremoniis non penitus renuntiaret. Cum autem inter eos qui tanto officio par habitus sit, & qui illud in tam lubrico rerum statu suscipere vellet, non facile inveniretur, omnium tandem vota in Martinum Einari filium, Pastorem Stadarstadensem, virum probum & simplicis pariter

(a) Sunt qui hanc expeditionem in dubium vocant, incredibile enim putant Præsulem hoc anni tempore tantum iter suscepisse, & re infecta rediisse, verosimiliter itaqve esse, aut mendum in hujus Documenti autographo, quod Holis hodie dum reperitur, irrepsisse, & pro Joh. Holensis Episcopi scribendum fuisse Joh. Baptistæ, aut pro Holis, Kalmanstungam incaute scriptam fuisse; in quorum numero nos etiam aliquando fuimus; Sed talis expeditio anno sequente suscepta, de qua infra §. 31, hunc irrupulum, viri hujus ingenium noscentibus, plane eximere potest.

(b) Has literas exhibet S. Vener. HARBOE *Afhandling om Reformationen i Island, ia Kiøbenhavnfke Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 3.

riter ac sedati ingenii, collinearunt, quem invitum & tantum non repugnantem sellæ Episcopali imposuerunt, quod perfectissimum electionis signum habebatur, qui, Jona Biarni filio, Pastore Breidabolstadenfi, cathedræ Quæstore constituto, & Arna Arnori, Pastore Hytdalensi, diœceseos Officiali denominato, comitia & Jonæ Episcopi congressum, ne sibi aliquid impedimenti objiceret, prudenter declinans, Hafniam, ad Regiam accipiendum confirmationem, extemplo trajecit. Catholici autem Sigurdum, Abbatem Tyckvabajensem, virum nec malum, nec impium, & literarum amantem, nam Gislurum Einari filium ab Ogmundo ejectum in domum suam receperat, ibidemque biennio, ut se, concreditosque suæ curæ monachos, erudiret, honeste sustentaverat, sed Catholicæ Religioni addictissimum, Anno enim 1542, Ordinationem Ecclesiasticam recipere, eiqve subscribere renuerat, & Gisluro Episcopo, ut hic ipse in literis ad Sigurdum datis, exprobrat, religionem Evangelicam introducere satagenti, se opposuerat, pro sua parte Episcopum elegerant, qui, cum suæ Religionis confortibus, ad Jonam Episcopum se contulit (a), qui in ejus electionem facile consensit, utpote viri annosi, animæ & corporis viribus effæti, & Catholicæ Religioni addicti; quem sibi nihil negaturum prævidebat, cujus ille statim, Aræsonium ipsum, suum Vicarium & diœceseos Administratorem constituendo, egregium dedit documentum. Quo factò, eadem ætate, instigante Episcopo, Skalholtinum Episcopatum petiturus, Hafniam profectus est, ubi amplexa tandem Religione Lutherana, post biennium placide obdormiit (b).

§. 27.

- (a) An Sigurdus Skalholti, an vero paulo post Thingvallis, præsentè ipso Episcopo, electus fuerit, incertum est; sed electum fuisse, & cum suæ Religionis confortibus, Aræsonium suum constituisse Vicarium, judicium Thingeyrense 1549 d. 20 Septembris promulgatum, non obscure docet, vide infra §. 34.
- (b) Hic sine dubio est Abbas ille senex, natione Islandus, de quo agit S. Vener. & nostra laude major Dominus *HARBOE Hist. Reform. Isl. Part. 2. pag. 8.* quem Dominus Petrus Palladius in præsentatione anno 1550, eidem dicta, per leventi, & facilem mutationem, lingvæ Islandicæ ignarus, pro Sigurdo scripsit *Sæmundum* aut *Sigismundum*, qui ab aliis seductus, difficulter primo converti voluit, in extremis vero optime credidit, ut non frustra (ante biennium) venerit ex Islandia, tanetsi aliud propositum habuit, persuasus ad hoc ab impio Episcopo, scilicet Jona Arii, ut Episcopatum Skalholtinum affectaret; Non enim alius esse potest quam noster. Nam non toto hoc

§. 27.

Ad hujus anni generalia Comitia iter faciens Præful, in quosdam Davidis satellites, ipsius commearum & impedimenta, in Comitibus ufui necessaria vehentes, incidit, quos bene pulsatos dimisit, 6 autem equos cum sarcinis, & præterea ingentem panni vulgaris copiam a Davide in templo Thingvallenfi, tanquam tutiffimo aſylo depositam, diripuit; Accepta deinde a Sigurdo Abbate, quali ipse gaudebat, in diœceſi Skalholtina, Episcopalia adminiſtrandi poteſtate, ibidem cum quibusdam catholicis, prout ipſi placuit, ſententias promulgavit & conſtitutiones fecit; Sed percepto contrariam ſectam in propoſito perſeverare, ſibiſque haud facile, collum ſubmiſſurum fore, auditisſque in Comitibus, Regiis literis, quæ ejus ante acta caſtigabant, & ad cauſam coram Rege dicendum evocabant, quod ſi negligat, perduellionis reum & proſcriptum declarabant; tantum a ſubmiſſe morigerando abſuit, ut ira & indignatione turgidus, domum ſe raperet, collectaque ingenti virorum armorumque copia, conſeſſum contrariæ partis aſſectas, ſi fieri poſſet incautos oppreſſurus, & ſedem Episcopalem cum univerſa diœceſi in ſuam redacturus poteſtatem, Skalholtum citato agmine recta tendit, ibidem enim Cathedrale templum Lutherana Religione inquinatum repurgare, & convocato totius diœceſeos Clero, univerſalem diœceſeos Synodum celebrare, jura reddere, conſtitutiones facere, inimicos ulciſci, refractarios catholico more excommunicare, poenitentes abſolvere, aliaſque catholici Episcopi munia diu jam intermiſſa adminiſtrare, & uno quaſi icſtu Religionem Lutheranam jugulare, conſtituit (a). Sed Skalholtum perveniens, ſecus ac ratus fuerat & optaverat, omnes aditus ſtationibus munitis, & trecentos circiter armatos, Sedem Edificopalem deſenſuros, offendit, quos Jonas Biarni filius, Paſtor Breidaboltſtadenſis, Martini & Cathedræ Quæſtor, convocaverat, quibus, præter ipſum, Petrus Einari, Martini frater, diu in Germania haud

---

hoc Seculo (& fere dixerim nunquam) Islandia habuit Abbatem aut Priorem ſub nomine Sæmundi aut Sigismundi, ut ex noſtra *Diatribæ de Monasteriis Islandorum* abunde patet.

- (a) Autor commentariorum ſuccinctorum de Jona Ario, ut videtur cœvus, dicit hunc 200 viris & aſſine ſuo Iſleifo ſtipatum fuiſſe, hæc accidiſſe anni ſequentis vere ante adventum Martini, qui una cum Præfecto poſt Comitia advenerit.

versatus, & militiæ non ignarus, nec non David Gudmundi cum suis, haud contemnendum partium augmentum, præferunt; quod ut vidit Præsul, agmen sistere & tentoria figi iussit, deindeque Ericum Grimi, Pastorem Skalholtinæ dioceseos, qui cum multis aliis Skalholtinis Catholicæ Religionis addictis, ejus signa seqvebatur, ad obsessos cum epistolis misit, jubens ut semet dederent, ni ab ipso excommunicari malissent, qui responsum ab eis acceptum retulit, ad extremum usque halitum semet defensuros fore, ipsique, si adpropinquaret, haudquaquam parcituros; quibus perceptis, Freysteinum Grimi filium, Erici fratrem, itidem dioceseos Skalholtensis Pastorem, virum eloquentem & magni nominis, misit, qui eorum animos eloquentia & bonis verbis molliret; Cui Jonas Biarni responsi loco dedit, se ei, ut fugitivum deceret, quique proprio Episcopo deserto, ad hostes defecerit, a vertice ad calcem cutem flagellatûrum, ni os teneret, & celerrime abiret; quam sibi destinatam sortem pedum pernecitate evasit; Quod audiens Præsul, postquam paululum cogitabundus tacuerat, suos armari, & quam validissimum impetum fieri iussit, sed appropinquans ab obsessis sclopetorum icibus exceptus, receptui cecinit, & post 3 dies obsidionem solvens, re infecta abiit, alibi que intra diocesin, & Synodos habuit, & quascunqve placuit, pro re nata, officii partes administravit, quod unicus ejus expeditionis effectus fuit, præter eqvorum, aliarumque rerum direptiones, imo & mulierum infustrationes, aliaque latronibus, nedum christiani Episcopi satellitibus indigna, quæ, quomodo excusari queant, non video, nisi quod incio domino pleraque facta sint.

§. 28.

Hac æstate, d. 27 Augusti, literas ad Paulum 3 Romanorum Summum Pontificem dedisse videtur, quibus de præsentis rerum statu cum certiore fecit, suamque erga sedem Romanam obedientiam deprædicavit, & quid factû opus esset, consuluit, tandemque, cuiusdam multorum annorum Petri Denarium a se collectum tradat, cum nullus Nidarosicæ sit Archiepiscopus, interrogavit, ut ex Papæ responsoria patet epistola, quam Jonas seqvente anno accepit; an vero eadem occasione literas ad Cæsarem dederit, quibus se Islandiam ei subjugaturum fore, obtulit, si auxilia per Batavos, ipsius imperio subjectos, sibi mittere placuerit,

in medio relinqvimus. Celeberrimus *Amalium* scriptor, *BIORNUS* de *Skarðsaa*, qui eodem Seculo vixit (a) refert ad annum 1549, hanc famam volasse, epistolas in Germania interceptas fuisse, & defectionem prodidisse. Alii eum hanc conditionem Anglis obtulisse scribunt, quod omni caret verisimilitudine, nisi statuatur id factum esse ante annum 1547, quo Henricus 8 obiit. Ipse Rex Christianus III. videtur Hamburgenses ut confcios hujus prodicionis insimulare (b); Sed Judices Oddeyrenses expressse dicunt, eum Islandiam peregrinæ dominationi subigere voluisse, eumque perduellem vocant; Sed verisimillimum videtur, si quid diversæ hæ relationes veri habent. ut omnino habere videntur, Præsulem per Hamburgenses cum Cæsare egisse, qui hac tempestate per Germaniam victorica arma circumferebat, ut ex Batavia classe aut subsidii in Islandiam missis, eandem sibi subjugaret, quæ tamen omnia ad meras redeunt conjecturas. Reputans itaque & secum pensans, quæ & quanta molitur, & quanta sibi suisque imminerent mala, omnia enim posthac armis agenda fore, præsidii & munimento, præsertim in improvisis & fortuitis casibus, opus esse videns, non longe a templo Holano munimen seu Castrum quoddam excitavit, fossisque circumdedit, armisque ad defensionem necessariis implevit, ex quo in templum sub terra cryptoporticum struxit, per quem, si externa vis aut necessitas urgeret, tuto inter templum & arcem commeari posset, cujus rudera hodie *Arcis* (Slot) nomen retinent (c).

§. 29.

Quam incertum est, an ad hunc annum, an vero ad aliquem antecedentium referenda sit expeditio Stadarholensis, tam dubium etiam est,

an

(a) De Biörno vid. Period. seqv. pluribus.

(b) Regium Rescriptum de Hamburgensium excessibus in Islandia patris, datum Flensburgi die Venexis post Dominicam Oculi 1551, ita loquitur: " Samme Biskop " haffuer udi mange andre Maade skicket sig wtilböriligen, og szom en whörszom " Wnderfotte, huilkkett Uii forsee ofz till at hand icke giortt hægde ther som ther " icke hægde weritt the Hamborgers tilskyndelse, &c. "

(c) Sunt qui non tantum arcis structuram, sed etiam reliqua, quæ hic tetigimus, ad annum 1550 referant; cum autem literæ ad Papam scriptæ sint hoc anno, d. 27 Augusti, de illis ambigi non potest, quæ occasione nos reliqua adjecimus. Fieri etiam potuit, quod arcis structura, licet hoc anno cæpta, anno demum 1550 perfecta fuerit.

an eidem ipse Episcopus a filiis stipatus præfuerit, an vero solus Biörnus cum suis assecclis; de facto autem non ambigitur, quod hoc modo refertur. Famossimum prædium Stadarhol, antiquitus ad laicos pertinebat, nunc autem ut Beneficium aut Præbenda Cathedræ Skalholtinæ a Clericis habebatur, de quo bina Gauri Archiepiscopi exstant Rescripta. Tandem autem Ogmundus Episcopus partem controversam a Thoma Oddi filio emit aut extorsit, & universum prædium Beneficiorum albo inscripsit. Sed circa hæc tempora Biörnus, Episcopi filius, sibi hoc prædium vindicare voluit, causans illud antiquitus fuisse Lopri Divitis peculium, a quo per Ormum Lopri filium ad Petrum, avum Steinnunæ, (quæ Biórni erat concubina) pervenerit, hocque usus prætextu, facto in Pastorem Theodorum Olai filium, cui Skalholtenses Episcopi hanc Præbendam contulerant, valido impetu, vi & armis eum Stadarholo expulit, & prædio in suam redactio potestatem, villicationem ibidem instituit (a). Pariter etiam incertum est, quo anno in Thorleifum Pauli, qui Ario, Episcopi filio, in Nomophylacis officio subrogatus fuerat, excursionem fieri curavit; Sed cum Thorleifus hoc anno officio se abdicavit, quod fecisse perhibetur ut omnem ipsis semet persequendi anam præcinderet, non incommode ad hunc annum referri posse videtur, huic enim magnopere infensi erant, sed sine causa. nam Arius anno 1541 officium sponte abdicaverat (b), & Thorleifus aut communi popularium voto, aut Hvítfeldio Regis nomine mandante, ipsi substitutus fuerat, sed nihilominus virum summo odio persequébantur, forte etiam, quia erat opulentus, ut ex una fidelia duos dealbarent parietes, & avaritiæ simul, ac invidiæ, fatisdarent; Mandat Præful itaque Thorlaco Hallgrimi filio, ut domi eum adoriatur, atque captivum Hólas ducat, qui imperioso Domino obedientiam denegare non ausus, sed injustum mandatum non exsequens,

Qq q q 2

nescio

(a) Conf. supra pag. 324.

(b) Illustriss. & Summe Venerabilis Sialandiæ Episcopus Dominus HARBOE in *Hist. Ref. Rel. Island.* Part. 2. pag. 50, asserit se vidisse literas abdicacionis Ario in Originali, datas Kalmanstungæ, biduo ante Petri & Pauli 1541; quod egregie refellit, non tantum quorundam nostratum relationem, quod Hvítfeldius ipsi officium abrogaverit, sed etiam mendacium & calumniam OLAI THOME filii, Helgæ, Episcopi concubinae, ex filia nepotis, qui hac de re potestatus est.

nescio quid cauſans, re infecta reuerſus eſt, quod Epiſcopus ejus timidi-
tati adſcribens joculari carmine perſtrinxit (a).

§. 30.

Ex Skalholtina expeditione redux Præſul, domi ſubſtitit, dum
quæ factu vidēbantur neceſſaria, aut paravit, aut perfecit; Sub feſtum
Michaëlis, duobus filiis Ario & Biörno aliisque compluribus ſtipatus,
novam in Davidem molitur expeditionem, qui, ſive caſu domo abſuerit,
ſive celeri fuga ſalutem quaſiverit, nobis non innotuit; Sed ne fruſtra
tantum laboris & impenſarum faceret; tria ejus inſiſit prædia, Snokſda-
lum, Saudafell & Hvamm, omniaque quæ invenit, & avari potuerunt,
rapuit, quædam vero perdidit, &, ut cauſas excommunicationis & diru-
rum in Davidem legitime probaret ac præpararet, Hvamm, die Lunæ
poſt feſtum Michaëlis, convocato ex utraque diœceſi duodecim Paſto-
rum conciliabulo, de Davide tulit ſententiam, qua ipſum quadruplici
ferit anathemate, bona ejus publicanda, ipſumque proſcriptum eſſe de-
cernit, quæ etſi prolixior ſit, hic tamen infra inferere non abs re eſſe
ducimus (b).

§. 31.

- (a) Thorlacus hiece fuit pater Gudbrandi, celeberrimi Holanæ diœceſeos 56 annis Epif-
ſcopi, quem ita deſiſit Jonas Epiſcopus, poſtinate ſuo: " Sender vöru ſextán menn,
" ſagan er þeſſi uppi enn; oddvitenn var ecke frektur, einginn þeirra giöðeſt ſekur,
" heppenn er ſá heitum vagne heim ad ekar. Ridu þeir heim á rikann gard,
" rauharlited erended vard, höldar ſegia ad höfudból þetta heite Skard, Biſtur
" voru á bænum þriá, brögnum þókte kſelegt fár, enn karlmadr einginn koin
" þar út; ſem kvæded ítár." Id eſt: *Miſſi ſedecim virorum, quæ relatio adhuc
ſuperſeſt; Antefignanus non valuit; nemo eorum reus fiebat: Felix, qui incolam ſari-
bus propriis redditur. Veſti equis in lauriſſimum prædium, quod Skard audit, licet
negotium omni magnificentiâ careveret. Erant id loci ſcolopeta tria, quæ advenit timo-
rem inſeſcere, virorum autem nemo, ut carmen indicat, exit.*
- (b) Nos Sturlius Enari, Cathedræ Holanæ Diſpenſator, Magnus Gudmundi, Gudmundus
Biörni, Magnus Jona, Thorſteinus Thorgrimi, Jonas Gudmundi, Erlendus Thorgrimi,
Biarvius Helgii, Andreas Arngrimi, Stevus Olai, Salomon Gudmundi, & Ericus
Pauli, diœceſeos Holanæ Skalboltineque Sacerdotes, hiſce literis bonis omnibus
nutum facinus; quod anno Domini M.D.XLVIII die Lune feſtmo Sancti Michaëlis
proxime ſequenti, Hvamm in parœcia Hvammendi, a Venerando Domino Epiſcopo
Jona

§. 31.

Tot tantisque circumdatus David difficultatibus, non animum plane abjecit, sed missò ad amicum suum Christianum Scribam, Laurentii

Qqqq 3

*Jona Arii filio, id temporis diæcesos Skalboltensis Administratore, ad dijudicandas lites ab ipso, Davidi Gudmundi filio intentatas, sumus convocati. Primo, quod ille, Officialis Prepositique potestatem, quam soli domino Episcopo conferre compete-
bat, juxta concessam illi a Domino Pontifice & legibus Ecclesiasticis, potestatem, suf-
fragiis & electione sinuorum Sacerdotum & Presbyterorum diæcesos Skalboltensis,
consensiente Islandie populo susceptam; Quod memoratus David legem divinam trans-
gressus Beneficia Ecclesiastica contulisset, ipseque usurpasset, inconsultis legitimis
Ecclesiarum Presæctis, judicia insuper exercuisset, leges statuendo de conjugio, rebus-
que aliis, quæ in laicorum minime sitæ sunt potestate; Plurimos ibidem testes Jonas
Episcopus produxit, qui dictorum criminum reum Davidem convincerent, affirma-
bantque obsegnatas literas Episcopi citatorias, Snoksdali & Saudafelli, ubi David legiti-
mum habuit domicilium, fuisse recitatas; Porro quod sapius nominatus David, Hvami,
in paræcia Hvammensis constitutus, in manibus Pastoris Olai Semingii obsegnatas
Præsulis literas discerpisset; Et cum leges, tam Politicæ quam Ecclesiasticæ censeant,
eos, qui jus impedire aut eludere conantur, sive literas citatorias discerpunt, sive
sefe in domibus includunt, dicam audire recusantes, legitime esse citatos; Igitur, in-
vocato Dei Nomine, causisque ita examinatis, memoratam dicam legitimam, Davi-
demque in jus rite vocatum consueimus; Sed cum leges Ecclesiasticæ & Jus Canoni-
cum ita præscribant: Quicumque potestatem Ecclesiasticam, quam legitime non fuit
consecutus, invaserit, &c. Prædictam Davidem Gudmundi cum omnibus, qui ipse
ad istam legum violationem operam commodarunt, excommunicationi Papali obnoxium
judicavimus. Quod vero vi hujus potestatis peregit, aut alii ipsius adjuvatores, id Offi-
cialibus, quos laudatus Jonas Episcopus constituit, in eisdem diæcesos Skalboltina par-
tibus, quibus causæ peractæ sunt, judicandum reliquimus; omnia etiam decreta atque
sententias quas auctoritate Ecclesiastica David exercuit, solis iis exceptis, quæ consiliis
Ogmundi Episcopi, laudate memorie, legitime peregit, irrita atque nibili facienda
judicavimus. Secundo, cum per hanc dicam Davidem Jonas Episcopus accusaret,
quod sponsalium nuptiarum celebratis, Gudrunam Enaris filiam uxorem duxisset, non
ignarus, eandem, tertio & quarto prohibito cognationis gradu sese contingere, & ni-
hil fecius annos jam plus duodecim eam conjugis loco habuisset, ex ea liberos procre-
asset. Cum vero Jus Canonicum quovis prohibeat uxorem ducere intra quartum con-
sanguinitatis vel affinitatis gradum, hanc causam in foro competenti a legitimo Offi-
ciali, auditis testibus examinandam statuimus, & si ista affinitatis violatio vera fuerit
dprehensa, Davidem una cum Gudruna excommunicationi subjectum censuimus, &
ipsum marci XL, illamque totidem nullandam, cujus malicia pars altera Regi, alte-
ra Episcopo cedat, amboque soluto fœdere conjugali, præscriptas penitentias agant,
sive*

rentii Mule Vicarium, tabellario, rem, ut acta erat, refert, rogatque, ut aut ipse veniat, & se in securitatem restituat, aut etiam Erlendo Thorvardi

sive consulto sive inconsulto contraxerant matrimonium; quod si alteruter conjugum denegaverit se consulto iniisse prohibitum, sese juramento duodecim virorum expuret; & hac lege, de irrogata multa eximatur, modo cannubii propositum rite fuerit proclamatum. Tertio, cum per hanc dicam Jonas Episcopus Davidem accusaret, quod Ingvældam Arnæ siliam ipsi secundo & tertio gradu cognatam concubinam habuisset, & multos ex eadem liberos suscipisset, licet multoties a brachio Ecclesiastico admonitus, ut illi repudium det, nihil fecius scortatione & illicita sanguinis mixtura simul admissa, secum detinuerit. Porro, cum Jus Canonicum legesque Ecclesiasticas tales causas satis clare discerperet, nosque certo sciamus, Ingvældam & Davidem ea, qua diximus, cognatione se invicem contingere, qua ratione etiam publice fuisse decretum, ut hic illam egenam & victu necessario destitutam susciperet sustentandam; Qui vero vice triplici vota sua & præscriptas penitentias non persolvit, in eadem peccata, quibus renunciare promiserat, sese ingurgitans, ex Jure Canonico exilio multandus est. Et cum sapius memoratus David in dicto crimine deprehensus sit, ipsum, tanti reum, quanti illi, quibus ex Jure Canonici præscripto exilii pena irrogatur; Dicam insuper concubinam ipsi repudiandam, & ab ipso Episcopo absolutionem petendam censuimus. Quarto, cum impacta hac dica, Davidem Episcopus accusaret, quod ducem se præbisset militum turme intra cœneterium Skalbolsense in Consistorio Ecclesiastico, sibi suisque Sacerdotibus resistens, & aditum præcludens, quo minus in eodem templo ipse competens divinum officium peragere potuerit, templum scilicet consecrare, liberos confirmare, excommunicatos reserare, Christianos ab errore revocare, & id genus alia, quæ episcopalis essent officii, expedire, quare templum Skalbolsinum adhuc maneat contaminatum. Cuiusque illius flagitii David omnino sit convictus, receptaque Regni Constitutiones ita præscribit: Quicumque legitimum Episcoporum officium impedierit, proditionis reus esto. Legesque Ecclesiasticas Jure Canonico comprehensas, cum, qui Episcopum impedit, quo minus legitimum officium facere possit, excommunicationi Papali obnoxium esse decernant; Nos his relationibus inducti, censuimus Davidem Gudmundi absolutionem Papalem, penasque competentes, eodem tempore & loco quo Jonas Episcopus desuiverit, suslinere teneri, ipsumque insuper universis facultatibus jure extendum, quæ Regis & Ecclesie cedere debeant potestati, cui bona Davidis omnia, mobilia & immobilia, animata & inanimata, exceptis tantum nullis & debitis, Regi, Ecclesie aut aliis probis hominibus ante persolvendis, si Rex & Episcopus singularem impetiri velint misericordiam, jure licet occupare; Davidem denique jure comprehendendum, modo sine cadibus fieri poterit, nisi a potestate Regia in Jus Civile, & ad legitimas penas præceptus fuerit. Quinto cum per dicam Davidem Presul accusaret, quod Hærammi in parochia Hvanmensi constitutus, e manibus Pastoris, Olai Semingit, literas, ad potestatem Papalem pertinentes, sigillo Episcopi munitas, & ab ipso ad Curiam Romanam transmittendas, eripuisset, & in multas partes discerpisset, adeo, ut haud facile

vardi Nomophylaci persvadeat, ut sapientissimis stipatus peditariis & primoribus, id efficiat, vel tandem etiam protectorias sibi literas mittat. Cui Christianus respondet, sua praesentia non opus esse, nec ei quicquam ab Ormo Sturla filio tum temporis Nomophylace postulavit, ut quod sui muneris esset, indicto conventu, de controversiis ex legum praescripto pronuntiaret, qui eundem in Davidis gratiam, Hvammi, die Jovis post festum

facile legi poterint: Plurimos enim ibidem testes adhibuit Episcopus Jonas, Davidem, ut scriptum est, fecisse. Cumque leges ita jubeant: Quicumque testes, literas aut judicia impediverit, quo minus jus iustum habeat progressum, is, nec decretis nec testibus unquam fruatur, nam in eadem re qua quis leges violat, indignus est qui ipsarum praesidio fruatur. Nos igitur censuimus Davidem nullis scriptis adjuvandum, iis tantum exceptis, quae ipse Rex cum Senatu Regni Norvegiae comprobaverit. Praeter ea Davidem propter hanc causam excommunicationis reum censuimus. Quicumque vero Jure Canonico exilii pena multatur, bona omnia, dimidia ex parte Regi, dimidia vero Ecclesiae confiscanda relinquit. Sexto cum Episcopus Davidem accusaret, quod in possessionem curiae Skalboltenensis, quae 340 Imperialium valorem exaequaret, iniuste irrepisset; Nos hanc licet in Synodo Generali Skalboltenensi proxime celebranda, a Jona Episcopo, aut aliis legitimis diaecesibus Skalbolteniae Antistitibus, adjudicandam censuimus; Sed de praedio Hvamm intra parochiam Hvammensem, fundisque aliis, quos Praeful Davidem sibi vindicasse coarguit, producebatur conclusum Sacerdotum diaecesibus Skalboltenensis, literis configuratum, quod injunxit Jona Episcopo, ut praedicti illius possessionem legitimam probaret, quocirca idem conclusum in omnibus articulis ratum firmumque statuimus. Cetera autem praedia, quorum iniusta occupatio Praeful Davidem infirmulavit, a Jona Episcopo, aut aliis legitimis Curiae Skalboltenensis Antistitibus, in foro fundi cuiusvis competenti, exposculentur. Septimo cum Davidem Episcopus accusaret, quod praedium suum Skarffladas, nec non 10 vaccae cum eodem fundo elocatas, sine sua, suorumque Ovesorum venia per novennium tenuisset; censuimus Episcopum Johannem intra menstruum spatium, in tractu Skagafordensi, ubi dictum praedium praetero fuisse mercatus, testes producere debere, cum ejusmodi testimonio, quod Jonas Episcopus hoc praedium a possessore justo pretio fuerit mercatus, nec scirent dictum praedium donasse ulli aut vendidisse, quod testimonium Episcopus Jonas, si placeat, una cum aliis suo sigillo muniret; Tali testimonio adhibito, statuimus memoratum praedium Skarffladas Jone Episcopi esse, & per dictum novennium fuisse possessionem, ideoque debere Davidem idem praedium cum locatis simul vaccae, annuis locariis & legitimo proventu restituere, & maris 40 multari, Episcopo & cathedrae Holanae solvendis, nisi deconvulaveris sese dictum praedium legitime comparasse, aut septem virorum juramento confirmaverit sui juris credidisse, quo juramento rite interposito, multis, satisfactionis gratia irrogatis, levetur. Laudatus Episcopus Jonas, aliique complures probi viri, appensis suis una cum nostris sigillis, hoc comprobare conclusum, quod eodem ac supra memoravimus loco die & anno scriptum est.

stum Martini instituit, cui David suam probavit securitatem & innocentiam: 1) Christiani Tertii Edicto, dato ipso die Natalitiorum Domini anno 1542, quo Davidem in suam accipit singularem tutelam, eiqve vim facere aut incommodum aliquod inferre prohibet. 2) Literis Ogmundi Episcopi adprobatis a Gisluro Episcopo, cum utriusque sigillis, quibus ei præbendam Hvamm, cum omnibus ad eam pertinentibus in dies vite conferunt & elocant. 3) Ogmundi & Gisluri apochas & absolutionis testimonia, quarum primam ediderat Olaus Gudmundi filius, Ogmundi Episcopi Vicarius & Dalensis Toparchiæ Præpositus, datam Hiardarholti die Sancto Stephani anno 1530. Alteram Einarus Snorri filius Pastor Stadaftadensis & Ogmundi itidem Officialis, anno 1532. Stadaftadi, die Sancti Marci datam ei communicaverat. Tertiam ipse Ogmundus Episcopus, Skalholti anno 1536 die veneris ante Dominicam Palmarum. Quartam Gislurus Episcopus, Skalholti 1542 15 Cal. Aprilis. Quas omnes, tam suam, quam Ogmundi & ejus Vicariorum apochas, seu, ut tum temporis vocabant, Quittantias, Gislurus perfecte confirmavit Helgafelli d. 19. Jan. 1544. Quintam & ultimam Thingvallis. d. Martis post Petri & Pauli 1545 idem Episcopus ei dederat, in qua pro se & suis successoribus Skalholtiæ diœceseos Episcopis, Davidem & Ingveldam Arnæ filiam ab omni mulcta & pœna, omnibus eorum adulteriis & incestibus promeritis, absolvit & liberat, reliquasque suas & Ogmundi apochas denuo confirmavit. Quibus, damnorum, rapinarum, & injuriarum sibi ab Episcopo & ejus filiis illatarum adjunxit enumerationem, quam nobis videre non contigit, nisi sit prior pars *Apologiæ* quam infra exhibebimus, ea enim continet quæ hætenus inter eos gesta fuerant. Quorum autoritate Nomophylax inductus securum eum & insontem, omnes vero, qui eum invadunt aut bona ejus diripiunt, extorres pronuntiavit, quam sententiam denuo confirmavit, Snoksdali anno 1549 (a). Quibus Nomophylacis

---

(a) Judicium Ormi Starlafsonii Hvammenſe hujus est tenor: *Omnibus hæc litteras videris seu auditis, Sigurdus Oddi, Biarnus Sumarlidi, Jonas Sigurdi, Biarnus Thorgeiſi, Chriſtophorus Jona & Jonas Olai, Dei & ſuam ſalutem mittunt, notum facientes, quod nos anno Chriſti M.D.XLVIII die Jovis proximo poſt feſtum Martini hyemale, Hvammi in tribu Hvammenſi, loco judiciis publice deſtinato, ab honorato Domino Ormo Starla filio, borealis & occidentalis Iſlandiæ Nomophylace, Judices electi fuerimus ad cognoscendum, examinandum & lata legitime ſententia decidendum, quo in valore*
aut

phylacis sententiis & iudiciis David confusus; præcipue autem quod Holanum Episcopum nullam in se habere potestatem contenderet, omnes Jonæ,

aut autoritate haberi deberent literæ & quittantie, quibus David Gudmundi filius a Regia potestate & Ecclesia manitus sit, quæ de re etiam iudicium expetivit. 1) Nobis ibidem sunt exhibitæ celsissimi Domini nostri Regis Christiani literæ, salvo ipsius sigillo, ejus tenoris, quod gratia sua & dignitas prædictum Davidem Gudmundi, cum uxore, liberis & servis, bonis & prædiis, omniq; peculio in singularia intolau & protectionem ceperit, ipsum defensurus & ad jus suum obtinendum adjuturus, sed omnes & singulos, tam Clericos, quam Laicos, prohibens illum impedire vel molestia aut ulla injuria contra has literas efficere. 2) Nobis ibidem exhibitæ sunt & publice recitatae literæ Collationis ab Episcopo Ogmundo, bonæ memoriæ, consilio & consensu Domini Gissuræ Enari filii (quorum animabus Deus sit propitiis) expeditæ, salvo utriusque sigillis pendentibus, quæ ejus erant tenoris, quod ipsi prius nominato Davidi Gudmundi filio prædictum Hvamm in tribu Hvammensi cum omnibus rebus animatis & inanimatis, mobilibus & immobilibus, ad prædictum prædium nunc & olim pertinentibus, in omnes vitæ dies contulerint, atque in feudum concesserint. 3) Publice ibidem recitatae sunt quittantie, quibus sæpe laudatus David Gudmundi filius ab Episcopis Ogmundo & Domino Gissuræ, Ecclesie nomine, munitus erat. Similiter nobis etiam exhibitum est Thorleifi Pauli filii, tunc temporis Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylacis, decretum, cum salvo ipsius sigillo, in quo hæc erat sententia, quod omnes ejus (Davidis) literas & quittantias in omnibus suis pumctis & articulis autenticas haberi debere decideret. Nos itaque supra memorati Judices, invocata gratia Spiritus Sancti, causa hæc in modum examinata, nobisque demonstrata, prædictas literas & quittantias omnes in omnibus pumctis legitimas atque autenticas judicavimus, ipsiq; sæpe memorato Davidi Gudmundi filio jure licere omne suum peculium per quemvis hominem libere tenere quoad legitimo juri processu apud Clementissimum nostrum Regem ipsiusque Majestatem accusatus fuerit, juxta gratiosas illas literas, quibus dignitas sua ipsum instruxerat. Sed quicunque contra jus & fas ipsum impedierit, quo minus prædicto peculio libere fruatur, tantam multam solvat, vel ipse vel ipsius socii, quanta in legum codice præfinitur. David vero cum suis, qui ipsum vel ipsius peculium defendant, pace publica munitus sit. Illi autem qui vim asserunt, neglecto juris legitime præscripto, legum securitate destituantur. Hanc sententiam prædictus Regius Præfectus, Dominus (Bondi) Ormus Sturle filius Nomophylax comprobavit, suamque sigillam nobiscum his literis judicialibus appendit, datis eodem loco & die ut supra.

Ego Ormus Sturle filius Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylax hæcæ parentibus probis hominibus notum facio, quod cum viderim & legerim literas & quittantias, quibus David Gudmundi filius a potestate Regia & Ecclesia in causis aut criminibus, quorum reus factus est, aut fieri potuit, munitus est, pro singulis pumctis & clausulis

Jonæ, Arii filii de se latas sententias & judicia magno animo ceptemfit, quæ propter Episcopus eum solenniter excommunicavit (a), quod per universam dioccesin Skalholtinam a suis emissariis ebuccinari curavit, qui etiam Davidem, quoquo modo interceptum, Holas in captivitatem abstrahere, in mandatis habuerunt. Quæ omnia cum David susque deque haberet,

---

*clausulis quæ hinc continentur, quas literas & quitantias ex omni parte legitimas & autenticas censeo, juxta illius judicii sententiam, quod Hvamni in parocia Hvam-
mensi die Jovis, post festum Martini proxime clapsim, exerceri curabam; Proinde in
nominè Domini Amen, easdem literas judiciales, una cum quitantiis, quibus David
Gudmundi filius munitus est, ex omni parte legitimas & autenticas esse judico; Et
propterea quod nominatus David Gudmundi filius cum suis omnibus & universis fortunis,
Clementissimi Domini nostri & protectionis Regis publicæ pacis & protectionis literis munitus
est, ego prescriptus Ormus Nonophylax, omnes & singulos Clericos & Laicos, enjus-
cunque potestatis aut ordinis fuerint, pro imperio, cui Dominus meus Rex me indignum
præfecit, quatenus per leges maxime licuerit, prohibeo, ne supra memoratum Davidem,
illius universam domum, bona & fortunas impedire aut molestia afficere, rapinis aut
incurtionibus, aut alia violentia, ad proximum usque forum Oxaraense insellare presu-
mant, sed qui secus fecerint, eorum criminum, quæ legibus deserviantur, reos pronun-
tatio. Sed omnes Regis juratos viros & subditos sapius memoratum Davidem cum suis,
omniq; peculio jurare, & ab omnibus iis, qui contra Regias protectionis, & alias
quibus munitus est, literas, illi vim & impetum facere volunt, defendere jubeo, ad
ideumque obstrictos teneri censeo &c. In cujus rei verum testimonium Sigillum meum
bis decisionis & confirmationis literis appendo, datis Snoksdali die Jovis diem Hilarii
proxime precedente, Anno Domini 1549.*

- (a) Quæ maledictionem aut devotionis effectum Arnæ Arnoridæ ministerio & artibus a Davide in equelem versum credunt, nimis sunt creduli & superstitiosi; Majoris autem momenti quæstio est; quoties David a Jona Arii filio excommunicatus fuit? ad quam nos respondemus, videri id ter factum esse, prout tunc temporis moris erat notorios & obstinatos peccatores trahari, vid. supra pag. 271. Prima vice id fecit in Synodo Hvammensi, hoc anno, die Lunæ post festum Michaelis, non quidem solenniter, sed publico judicio, declarando Davidem excommunicationem promeritum esse, & pro tali haberi debere: Talia enim judiciis pro excommunicatione habebantur, & hunc actum ipse David pro excommunicatione quadam agnovit, licet eandem contemneret: De hac excommunicatione quæ ipso opere promereri aut contrahi potuit, vid. *Jur. Eccles.* cap. 38. Altera fiebat scripto, & ab Episcopo per universam dioccesin proclamabatur, quam Jonas Davidi intendit anno 1549, de qua hoc loco agit. Tertia denique, maxime solennis, fiebat, ore & opere Episcopi, adstantibus duodecim Sacerdotibus, accensis candelis & sonantibus campanis, quæ primo *major*, sed hoc tempore *maxima* dicebatur: hanc Jonas in Davidem effudit anno 1550 in qua Arnas Arnoridæ filius ei assistere noluit, de qua infra, §. 38.

haberet, Præful sub ætatis initium, collecto exercitu, ipsum inuasurus Snoksdalum versus tendit; Sed in provinciam Hrutasford perueniens, percepto Davidem de suo proposito certiorum factum, 60 aut 80 fortissimis stipatum viris domi semet expectare, ideoque nec imparatum opprimi posse. mente mutata in provinciam Borgarfiord per tesqva Holtvardenſia irrupit, ibique improvisus hospes vel hostis omnia pacata inveniens, solito more processit, & ne frustra tantum iter faceret, in villam Davidis Signyarftadas impetum faciens. illam, cum omnibus quæ ibidem invenit, sive Davidis, sive aliorum, erant, in suam redegit potestatem, tantilloque, tantæ expeditionis accepto fructu, domum reversus esse videtur (a).

§. 32.

Ineunte anno 1549, audivit Episcopus Jonam Biarni filium Martini & cathedræ Skalholtensis Quæstorem, qui ipsi priore anno fortiter restiterat, & ad solvendam obsidionem Skalholtensem adegerat, de eadem rythmos aut carmina quædam ludisse, quod cum, aliis hoc modo insultare solitum, sed perpeti insuetum, tantopere anxio, ut media hyeme tabellarios, quibus Ericum Grimi, Pastorem Gilsbackensem præfecit, ad generum suum Ejulfum Einæri filium, aliosque amicos mitteret, injungens & orans, ut Jonam, quem ludibrose *Stölla Skáld*, (Stabuli poetam) vocabat, interciperent & vinculum sibi mitterent, quod Jonas subolens quosdam submisit, qui Ericum & tabellarios interceperunt, quorum pœna intra minas stetit; Sed Jonas de insidiis certior factus, eas postea facilius vitare potuit; cumque ex Annalium relatione & factorum circumstantiis manifestum sit, Episcopum in Quartam orientalem, Skalholtinæ diocesi subjectam, in qua situm est prædium Biarnanes, minimum bis irrupisse, primo anno 1544 & deinde anno 1547 quidam autem ter id factum esse

R r r r 2

innuant,

(a) Hanc etiam expeditionem, plerique harum rerum Scriptores aut ignorant aut omitunt; Sed de eadem, & quod hoc anni tempore facta fuerit, omne dubium eximit *Davidis Apologia*, paucis post annis scripta, cum ipsa res in omnium recentium memoria hæreret. Quidam ex duabus, hac scilicet & ea quam anno priori §. 25. adscripsimus, unam faciunt, suam sententiam sat speciosis rationibus probantes, quas nos in medio relinquimus, a litera & expressis auctorum verbis discedere, idque tantum ob probabiles conjecturas, pro piculo habentes.

innuant, ad hunc annum tertiam ejus Biarnanesensem expeditionem, si unquam facta est, referre non dubitamus, nam annis 1548 & 1550 tot, tantisque fuit negotiis obrutus ut ad eandem faciendam tempus vix habuisse videatur (a), neque verosimile est, virum tam negotiosum tota hac ætate desidem domi hæsisse.

§. 33.

Dum hæc in Islandia geruntur, Martinus, in Dania, Regi homagio soluto, Skalhottinus Episcopus ordinatur, qui, cum submississime Regi expoſuerat, quanto in periculo versetur Pastores Islandi, qui Reformationem acciperent ejusque mandatis obedientiam præstarent, gratiosissimum ab eo obtinuit Rescriptum, quo omnes diœceseos Skalhottinæ sacerdotēs, eorum uxores, liberos, famulos & possessiones in singularem suam tutelam & gratiam recepit Regia Majestas, omnes ac singulos illis nocere aut impedimento esse severe prohibens; Præterea etiam jubens, ut omnes illis, decimas aliæque salarii loco solvi solita, bona fide solvant (b). Hoc etiam anno allatum est Diploma Regium, datum Coldingæ, die Lunæ post Scholasticæ Virginis 1549, quo Jonas, qui priore anno Regem adire noluerat sed ejus subditos vario modo exagitare perrexit, Regiæque mandata & Ordinationem Ecclesiasticam conculcavit, penitus proferibitur, omnesque, ne ei obediant, prohibentur (c). Ad Davidem etiam hoc anno Rex, de prioris anni persecutionibus certior factus, clementissimas dedit literas, ut Jonam Episcopum & filios, data occasione captivos ducat,

(a) De prima testatur Gissuri Episcopi epistola, Jonæ scripta anno 1544, d. 4 Octobr. vid. supra pag. 663. De secunda *BIORNUS de Skardsaa* ad annum 1547 & supra pag. 667. Tertiam verosimilem facit Brynjolfs Jonæ, coloni Biarnanesensis iter Haunnicum, questum injurias, & res ab Episcopo sibi ablatas repetitum anno 1550 institutum (quem de tanta injuria querimonias ab anno 1547, ad 1550 distulisse improbabile est) cujus mentionem facit filiorum Episcopi epistola ad Cancellarium data die Laurentii 150, & *Carmen OLAI THOMÆI* de Jonæ Episcopi iniuriis compositum. Expeditionem autem Biarnanesensem judices Oddeyrenses commemorant.

(b) Vid. S. Vener. *HARBOE Aſhandl. om Reform. i Island*, in *Kiøbenhavnſke Selsk. Skrifi.* Tom. 7. pag. 18.

(c) Vid. loc. cit. pag. 21.

ducat (a), quibus fretus, comitale iudicium, acquisivisse videtur (b), ut Episcopus & filii, tanquam proscripti, capi & carceri includi debeant.

§. 34.

De tot ac tam diris in se editis Regiis Diplomatum, quibus proscriptus, carceri tradendus, & tantum non capite plectendus censebatur, certior factus Episcopus, terrore quodam primo percussus, Comitibus adire non sustinuisse, & ne adversariis uno loco congregatis, quibus, si res ad manus veniret, parem se non fore, facile praevidebat, sui faceret potestatem, domi se continuasse videtur, quod Martino Episcopo ex Dania reduci, praeterea, quae mox diximus, Regia Rescripta, codicillis etiam colationis praemunito, & denique egregio Doct. P. Palladii Episcopi Sialandiae & Islandicae Ecclesiae, causarumque ad Religionem spectantium Generalis Inspectoris a Rege constituti, testimonio ornato, quo, enixe eum omnibus commendabat, omnia quae Jonas, ipso absente in dioecesi Skalholtina egerat & constituerat, suffraginandi ansam dedit. nam ejus absentia, non tantum Martino animum, sed etiam exoptatissimam facultatem subministravit, ut Thingvallas Clerum Skalholtinum frequentem convocaret, ubi praeter alia, ad statum Ecclesiae & Religionem pertinentia, cum viginti quatuor optima notae Sacerdotibus, omnia Jonæ in dioecesi Skalholtina gesta, ad juris firmitatem examinata, legibus contraria esse proclamat, quae ideo penitus abrogat & rescindit, ut ex ipso patet conclusio (c). Quo facto, aliisque dioeceseos negotiis rite expeditis, pri-

R r r r 3

mo

(a) Vid. supra pag. 301.

(b) Tale iudicium in Comitibus factum esse, docet Rescriptum Regium, datum Nyburgi d. Martis post converf. Pauli 1551. Et iudicium Snoksdalenfe ab Ormo Sturke filio promulgatum anno 1550, nam utraque clare allegant; Sed eodem anno fieri potuisse, omni probabilitate caret, tunc enim ipse Episcopus & filii 400 armatis stipati iudicio adstant; qui tale quid fieri haud permisissent. Hinc itaque probabiliter concluditur hac eos astate in Comitibus non apparuisse; Secus enim, nec David tale iudicium acquirere potuisset, nec Marrinus eam, quae mox nominabitur, pronuntiare ausus fuisset sententiam; Et ad praecavendum, ne talia sepius fierent, videtur Arius Nomophylacis officium anno 1550 postliminio antea affectasse, aut recuperasse. Vide Reg. lit. ad Davidem, dat. 1551 d. Ven. post quatuordecimodogeniti.

(c) Vid. S. Vener. *HARBOE Afsandl*, loc. cit. pag. 19.

mo Skalholtum proficiscitur, indeque Visitationem ecclesiasticam per Quartam Occidentalem ingressus, sub hyemis initium, Stadaftadam, præbendam magni nominis, in parte occidentali sitam, ubi ante susceptum Episcopale officium, sacerdotali functus fuerat, se cum suis contulit, ibidemque Regiis fretus Edictis, securus egit.

S. 35.

Variis autem, ut probabile est, Aræsonium anxium curis (a), epistola Pauli Tertii Romanorum Pontificis, hoc anno scripta, magnopere erexit

(a) Nobis est utriusque exemplaris copia sit, Latini tantum exemplum hic sistimus, cum duorum Sacerdotum testificatione, statim post acceptas literas adornata, ut ex diei & anni notatione patet. Harum tenor talis est:

PAULUS PP. III.

Venerabilis frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Recepimus literas tuas 27 Augusti preteriti dat. plenas illas quidem tum pietatis erga Deum, tum observantie & obedientie erga nos & hanc Sanctam Sedem: de quibus te summo opere in Deo Domino commendamus, hortamurque, ut una cum tibi commisso grege in illis perseveres, recepturus ab hominibus laudem in terris, & ab ipso Deo eternam vitam in celis. Quod vero ad pecuniam beato Petro debitam, quam apud te conservare dicis, atinet, gratum erit nobis, ut illam in usum eorum pauperum eroges, qui misericordia digni tibi videbuntur, existimesque nos in hiis, que cum Deo facere poterimus, nunquam tibi defuturos. Deus ipse omnipotens te & gregem tuum benedicat. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris die 8 Martii M.D XXXVIII, Pontificatus nostri anno quinto decimo.

Blo. ef. fulgín.

Venerabili Fratri Episcopo Hølenis.

" Id facimus Thorsteinus Gunnii filius & Hallus Asgrimi filius Sacerdotes dice-
 " ceseos Hølanæ bonis viris notum, quod vidimus & perlegimus tale epistolium lati-
 " num cum Domini Papæ sigillo, quale hic scriptum est, in cuius veritatem nomi-
 " nati Sacerdotes nostra sigilla his literis imponimus, Hølis in Høltadal, pridie
 " festum Olai prius Anno Domini 1539."

Dominus A. MAGNEUS scripsit se invenisse hujus Brevis Datum in alio exemplari ita scriptum: *Datum Romæ apud Rotas die nono Martii sub annulo piscatoris, Episcopatus nostri 15.* Nos hujus Brevis duo vidimus exemplaria Islandica, quorum utrumque habet: (α) *Paulus III*, quod manifeste erroneum est, cum is anno tandem 1557 Marcello successerit, sed Paulus III, qui hoc anno 4 idus Novembr. obiit, hujus Epistolæ indubius auctor est. (β) Utrumque Islandicum, quod vidimus exem-

plar

erexit & animavit, illa enim accepta, quam Hamburgenses mercatores Ulfus & Ludovicus attulerunt, Clerum confestim in templum Holanum convocavit; indutusque pretiosissimas vestes Episcopales, Mitram capite; sed manu lituum gerens, ante summum altare constitutus, manibus & oculis in cælum devotissimo gestu elevatis, sed clero, pariter ornato, adstante, eandem legi curavit, finita vero lectione, acceptaque Cleri gratulatione, ipse primo Deo & Pontifici intimas egit gratias, tantaque consolatione exultans dixisse fertur, vitam se potius quam fidem erga Pontificem Romanum positurum esse; Hinc literas statim exscribi curavit, earumque exemplum, cujus veritatem idoneorum testium subscriptio & sigilla firmabant, amicis transmisit, indoctis vero in vernaculam translatis linguam, ad firmandam vulgi fidem impertivit. In quovis etiam conventu Ecclesiastico publice recitari curavit, & ut usus postulare videbatur, easdem applicavit & explicavit.

§. 36.

Tantum itaque absuit ut Regium Edictum & minæ, quæ Lutheranæ Religionis propagatores & sectatores persequi prohibuerunt, iisque protectionem promiserunt, durum mitigarent Aræsonii ingenium, ut eadem contemnere & penitus conculcare, Lutheranos autem eo acrius vexare, frimter sibi proponeret, quod, quo majori juris specie fieri posset, consultissimum & factu facillimum visum est, si illis conclusum quoddam Synodi Ecclesiasticæ, tam recentium Pontificis Romani literarum auctoritati superfructum, opponatur, quod eosdem persequi & carceribus, includi jubeat. Feroceem præterea animum stimulabant hujus anni Comitiorum conclusiones, tam a Clero Skalholtino, quam Politicis quibusdam, in ejus ignominiam & perniciem factæ, quas licet contemnere aut indifferenter ferre simularet, tam alta mente repositæ tamen manserunt,
ut

---

plar habet: Datum " vid Sancte Petrus kyrkio " ꝛ: apud Sancti Petri Templum, sed diem 9 Martii, cum in Latino sit 8 Martii, quæ differentia parvi refert. In mox sequenti judicio Thingeyrensi emphatice vocantur *Literæ Pontificis hoc anno* (NB. si siâlre Róm) *ipsa Roma, ad Episcopum Jonam scriptæ*, quæ loci sanctitas auctoritati Epistolæ, aliquid ponderis adderet. Ait in judicio Thingvallensi 1350; sive hæc, sive ab ea diversa: *Domini Papa Epistola aperta & sigillo firmata*, ut mandatum de administrandis rebus diœceseos Skalholtinæ Jonæ datum, allegatur.

ut severissimam parans ultionem, commodam tantum eandem exercendi occasionem exspectaret, quapropter, ut adversarios eo securiores faceret, aut quietus domi mansit, aut in locis remotioribus aliud agens, ætatem trivit. Tandem autem sub autumnum Toparchiam Hunavathensem, unde facillime in dicecesin Skalholtinam excursus fieri potest, solito more ecclesias, ad tegendum de proposito suspicionem, lustratum ingreditur, cumque nunquam non causæ incidant, quæ in conventibus Ecclesiasticis sopiri aut sepeliri debent, & hoc tempore fere ubique aliqui essent, qui de antiquis ceremoniis & doctrina minus canonicè sentirent & loquerentur, licet plurimi metu pœnæ id palam proferre vererentur, ad eosdem coercendos, ubicunque tandem terrarum inveniri contingat, ad cænobium Thingeyrense, non adeo frequentem (ne scilicet frequentia famam & suspicionem auget) Synodum convocat, cui discernendum proponit, quid faciendum hæreticis, qui chrisma, lustrationes, excommunicationes & talia contemnant, sed hæresin disseminare & novos ritus introducere studeant, quæ tam latis & generalibus verbis ac terminis proposuit, ut quo collinearet, vix intelligi posset, & ut generale nactus Conclusum, in omnes, cujuscunque status & conditionis essent, hujus autoritate & officii zelo, ut videri voluit, adactus, agere posset, nam, licet alia multa nullo juris prætextu, sed mera vi & injuria ageret, hac vice tamen, quæ moliebatur, ut optimo jure acta, aliqua justitiæ & pietatis larva tegere voluit; Conclusum autem, prout intendit, ab hoc conciliabulo obtinuit, tales omnes, ubicunque semet contineant, capiendos, & donec agant pœnitentiam, carceri includendos, quod ipse cum filio Biørno confirmavit (a).

§. 37.

Hujus atrocissimi conclusi effectum & Aræsonii tyrannidem, Martinus Episcopus & Arnas Arnoris omnium primi experti sunt (b), per exploratores

(a) Hoc conclusum vid. in S. Ven. *HARBOE Afhandling om Reform. i Island* in *Kjöbenh. Selsk. Skrift.* Tom. 7. pag. 33.

(b) Credam Martinus post Judicium Thingeyrense & sub ipsum hyemis initium captum fuisse, his inductus rationibus. 1) Verbis Theodori Martini filii, in literis ad Dominum

ploratores enim, quos nunquam non habuit, certior factus, Martinum aut ecclesiasticæ Visitationi in Toparchia Thorneſenſi intentum eſſe, aut Stadaſtadi cum paucis ſecurum agere, filios Biornum & Arium, ingenti velicum ſtipatos agmine, quam citiſſime in Provinciam Borgarfiord irruptionem facere jubet, ut inde pro re nata iter vertere & impetum facere poſſent. Quo ubi perveniunt, compertoque Martinum Stadaſtadi adhuc eſſe, Davidem autem in emporio dicto Riſ (a) mercaturæ aliſque negotiis intentum agere, citato agmine recta illuc tendunt, niſi quod Hyrdalum, uno circiter a via publica milliari diſtans, deſlexerunt, Arnam Arnori filium Martini & Davidis intimum amicum, Reformatæque Religioni addiſtiſſimum, capturi, qui priorè anno Martini Officialis fuerat, Jonæque

---

Dominum Petrum Palladium, datis 1550, dicentis Patrem ſuum præterita hyeme captum fuiſſe; quod David in ſua *apologia* autumni tempore factum fuiſſe indigitare videtur. Recentiores vero vergente ad finem æſtate eveniſſe ſcribunt, quos non moramur, cum Theodori & Davidis relationes facile conciliari queant, nam David determinat tempus, quo Præſul filios ablegavit, idque autunnum vocat; Theodorus vero loquitur de ipſo captivitatis die, quem hyemalem fuiſſe aſſerit, prius itaque in ultima autumni, poſterius vero in prima hyemis hebdomade accidiſſe ſtatuendum eſt, id eſt, circa medium Octobris, cum hyems ex mente veterum hoc anno die 11 Octobris cæperit; Taceo quod tempus ab æquinoctio ad Feſtum Martini ſeu 11 Novembr. ab antiquis etiam autunnum vocabatur; vid. Mag. *THEOD. THORLACII Calendarium* pag. 7. 2) Ipſorum Epifcopi filiorum, in Epiftoſa ad Regni Cancellarium anno 1550 ſcripta, expreſſe dicentium Martinum (ep̄ter dōme) ex iudicium ſententia captum eſſe, quod iudicium aliud non invenitur quam hocce pridem allegatum, in quo, eſt Martinus certas ob cauſas non nominetur, haud obſcure tamen ibidem deſcribitur. 3) Eorum relatione, qui Arnam Arnoris filium, cum quatuor menſes Holis captivus fuiſſet, ſub quadrageſimam, aut poſt feſtum Purificationis liberatum eſſe ſcribunt. 4) Ne minimum quidem famæ gry hoc anno de hac re Haſniam tranſvolare potuit, quod documento eſt, eum poſt mercatorum diſceſſum captum fuiſſe. Pariter etiam anno 1550 de ejus dimiſſione, nec Præſeſus Regius, Mercatores, aut Epiftoſa quæquam certi Haſniam perferre potuerunt, ut ex Reſcriptis & mandatis Regiis ſequentè anno datis, conſtat; nihilominus certum eſt in captivitate fuiſſe integrum annum minus decem dies, vide §. 54, conſ. Epiftoſam Biorni & Arii §. 49. ad Cancell. dat. 10 Aug. 1550 quæ Martini captivitatis, ſed non liberationis mentionem facit; quæ omnis eo collineant, captivum fuiſſe circa medium Octobr. 1549, liberatum vero eodem menſe ineunte 1550.

(a) De emporio Riſ vid. ſupra Sect. I. cap. 3. §. 5. pag. 235.

Jonæque conatibus pro virili obviam iverat, quique ad ea, quæ hoc anno Thingvallis contra eum statuta fuerant, haud parum contulit, sed hoc tempore, cum Episcopo Stadaftadi manentem, domi non reppererunt, unde pari celeritate pergentes, in planitie dicta Stackhamarsfit, Arnam in tentorio dormientem offendunt, & ut erat feminudus, nequid opprobrio & cruciatibus deesset, manticæ aut vituli instar eqvo alligatum, Stadaftadam devehunt, ubi Episcopum incautum & imparatum, parvo negotio, in suam redigunt potestatem, quo successu læti, extemplo ad emporium Rif, Davidem pari modo oppressuri, pervolant, qui in arcta ibidem lingua inclusus, parum absuit, quin in eorum manus incidisset, sed per tramitem quendam ipsis ignotum, ope incomparabilis eqvi ægerime elapsus est. Stadaftadam deinde reversi, novam de Davide intercepti consultationem ineunt, cui, cum inter pocula & comissionem fieret, ipsis insciis se immiscuerat quidam Davidis explorator, qui omnia, quæ audierat, hero retulit. Deinde cum opimis spoliis revertentes, Snoksdalum triumphantes pergunt; sed Davidem, non ut ante imparatum, inveniētes, ab invasione abstinēt, per literas, tantum ludibrio se invitantes, ut affinem & amicum inviset, aut si posset, liberet; majoris enim jam & eorum interesse liberari, & ipsius virtutem ostentare, quam priori anno, cum latronum Præfectus, patrem a templo Skalholtensi arcuisset, quæ ille magno animo contemnens, suos compescuit, ne impetum facerent, sed si impetantur, illatam vim strenue propulsant, monens. Uxor autem Davidis, Martini Episcopi soror, misere plorans, & per Jesu Christi vulnera orans, ut fratrem infontem & injuste captum dimittant, non solum re infecta, sed derisa & ludibrio habita, reversa est.

§. 38.

Quantam ex Episcopi captivitate cepit Jonas Arii lætitiā, indicant ejusdem in eandem facta illusoria carmina (a), qui primo liberiori habitus custodia, ab uno tantum satellite, cui nomen Steinn, observabatur, cujus aliquando diligentiam eludens, aufugit, sed ab omnibus fugienti necessariis imparatus, statim inventus & retractus, arctiori multum

---

(a) Carmina ista legi possunt in S. Vener. HARBOE Tractatu sæpius laudato in *Kiöben. Selsk. Skrift.* Tom. 7. pag. 23.

tum carceri traditur, in quo ei non tantum ludibriosis illuſt carminibus (a), ſed etiam ei objecit & in vulgus ſpargi curavit, eum non a Regia Maieſtate Skalholtinum conſtitutum fuiſſe Epiſcopum, ſed Laurentii Mule artibus ac technis Regias literas furto aut fraude adeptum eſſe, eumque pariter ac reliquos Reformatæ doctrinæ confeſſores, qui Sanctos invocare, chriſma, luſtrationes. confirmationes, & talia dedignantur, quovis ethnico peiores eſſe. Tandem vero, aut ejus calamitatibus ſatiato Epiſcopo, aut. ut quidam volunt, intercedente Ario Epiſcopi filio, ipſi cuſtodiendus traditur, ubi tolerabiliorem nactus eſt conditionem, quo tempore etiam, ſive ſerio. ſive verbo tantum actum videtur de ejus liberatione & in officium reſtitutione (b), ſed conditionibus, quas noluit acceptare, quod itaque nullum habuit ſucceſſum. nam in cuſtodia apud Arium uſque in ſeqventem annum manſit, in quo Biarnaneſum ſibi ſuiſque ſucceſſoribus penitus abdicavit (c). Arnas autem indigniſſime habebatur, nam primo in cùlina publica, piſces vento induratos malleo contundere quotidie coactus fuit; ſed poſtquam anno 1550, die circumciſionis, Epiſcopo Davidem ſolenniter devoventi, operam commodare renuerat, anguſto incluſus carceri, & ſub ſcamnum quoddam detruſus, capite ad genua uſque incurvato, ſærido vaſe ori ſuppoſito cruciabatur (d), & forte eſurie pereundum fuiſſet, ni mulier quædam ejus miſerta

S s s s 2

per

-
- (a) "Bóndenn Marteinn brá ſitt tal, burtu hlóþ frá Steine, vaſadi hann fram á Vind-árdal, varð honum þad ad meine." Hoc eſt: *Colonus Martinus non ſectis promiſſis, ſed a Seno* (memorato Deſimophylaci) *viam corripiebat in vallonem Vindaavienſem, quod illi infortunium peperit.* Forſitan & hic per Steinem lapis intelligitur, ſuper quem piſces areſciti contunduntur, ut Epiſcopus ſimili ac Arnas Arioris modo habitus fuerit. Vide Theodori Martini Epiſt. ad Palladium, & ſuorum Epiſcopi Epiſt. ad Cancell. Joh. Friis, vid. §. 49.
- (b) Conf. nunquam nimis laudari Illuſtriſſ. *HARBOE Hiſt. Reform. Relig. Islæd.* Part. 2. §. 12. pag. 41 — 45.
- (c) Huic ceſſioni Mødrufelli d. 1 Jan. 1550 Martinus ſubſcripſit ut Epiſcopus Skalholtinus, non quod illum præ tali agnoſcerent, aut agnoſci veſtent, ſed ad addendum valorem ceſſioni, quam Arius novit alies legitimam non eſſe, aut a quodam reſtam habendam, niſi a legitimo Skalholtino Epiſcopo facta eſſet.
- (d) Hujus rei teſtes graviſſimi ſunt ipſius Præfulis carmina: "Hann var ſídan halldenn " mídur, heilður tók þá kárna fyrir Arna; þreyngdur under þreyvall niður, þá tók " bæde bríðt og kvíður, með líðum kárna." Item: "Þeir ſeitu upp á hann lúl- " ann

per angustum quoddam foramen ei aliquid esculentorum subinde attulisset. Tandem autem, præstito juramento, nunquam se Davidi aut Martino posthac auxiliaturum, multo minus Episcopo & ejus filiis adversaturum, uxoris, quæ ad ipsum redimendum, ingens auri argentique pondus corraserat, supplicibus precibus, datus est.

§. 39.

Ad hæc tempora referenda est persecutio Olai Hialti filii, qui ut Episcopi carissimus amicus, & inter synchronos, si non doctissimus, saltem majoribus par; ab eo anno 1539 præbenda Lausafensis beatus fuerat, sed 1542 in Daniam ahlegatus, ibidem gustum & cognitionem purioris doctrinæ imbiberat, timore autem Episcopi, & seculi amore, ne opinam amitteret Præbendam, & extorris omnium indigus, redderetur, veritatem injuste detinuerat, nunc tandem libere eandem eloqui, & contra Sanctorum adorationes aliosque abusus luculenter declamare cœpit, quod cum Episcopum diu latere non possit, ei confessim dicam scripsit, ut coram constituta Synodo causam dicturus adesset. Olavi itaque timore percussus, partim excusationum flexuosis mæandris, partim obscuris amicorum testimoniis, qui ejus doctrinam non penitus abominabantur, partim objecta negando, in tantum se purgavit, ut Synodi voto ab hæreseos crimine purus & insons pronuntiaretur, quo Præsul adeo letatus est, ut detecto capite, Deo, qui tantum virum a tanta labe conservaverat, intimas ageret gratias. Sed interjecto non longo tempore, fama, & quidem irrefragabilibus confirmata testimoniis ad Præsulem delata est, Olavi non tantum illicitis usum mediis causam obtinuisse, sed etiam nunc majori quam unquam antea temeritate catholicam doctrinam oppugnare, Lutheranam vero propagatum ire, quapropter Jonas ira & ultione excandescens, denuo ei diem dixit, ut coram Synodo Hrafnagili habenda se sisteret, ubi objecta aut libere confitens, aut testimoniis convictus, causa cecidit, & ut manifestæ hæreseos reus Sacerdotio & Præbenda indignus condem-

---

" ann kopp, sem fyrr var under bordum, hiá skórdum." 2: *Postea vilis tractatus Arnas, ejus rebus in pejus versis, sub scannum detrusus, unde tam peccus quam venter & latera sauciabantur.* Item: *Affixerunt ei matulam fetidam, quæ antea sub scabellis mulieribus inserviebat.*

condemnatur, ac ut devotionis reus, facto impetu ex templo vi eicitur, in quo tumultu, pede ita læsus est, ut, nullis unquam sanari posset mediis. Hinc omnium inops, uno tantum comitatus famulo, in tesqva Eijfordensia aufugit, ibidemqve delituit, donec Thorleifus Grimi cum suo fatellitio eadem transiens, ipsi tutum inter suos in Toparchiam Kialarnefensem transitum præstitit, ubi in nautas, qui hic hyemaverant, sed jamjam vela erant daturi, incidens, cum iisdem Hafniam, questum injurias, trajecit, quo nuntium de Martini captivitate aliisque Aræfonii excessibus & tyrannide anno 1550, primus pertulisse videtur.

§. 40.

Dum hæc in Islandia geruntur, Jonas Aræfonius ab irato Rege, cujus tot clementissima monita proterve contemserat, ab officio penitus removetur, in cujus locum, aut Gislaum Jonæ filium, aut alium quendam eligere, Hafniamqve transmittere, qui ab Universitate Hafniensi approbatus, & ab ipso Rege Episcopus constitutus, denuo in Islandiam transmittatur, Holensis dioceseos incolæ jubentur (a). Quod Aræfonius, audiens, Gislao non modo ob Religionem, sed etiam quod se ut dioceseos Skalholtinæ Administratorem contradixerat, & filium Biørnum a successione in eundem Episcopatum anno 1548 suo voto excluderat; Tandemqve anno 1549 inter eos non ultimus fuerat, qui sua Acta in Synodo Thingvallensi abrogaverant, & penitus irrita pronuntiaverant, infensus erat. Hunc itaqve ut ulcisceretur, & excommunicatione, officio, quo destinabatur, indignum redderet, simulac ut Regium Mandatum conculcaret, Thingeyrensis Synodi concluso auctoritatem conciliaret, tandemqve ut Holanæ dioceseos Clerum ab ipsis, aliusve electione averteret, Gislao misit excommunicationis diploma (b), qui licet id, ut brutum quoddam fulmen & quasi ex pelvi emissum contemneret, attamen se in Islandia, quam universam sub sua jam Jonas habuit potestate, tutum non fore prælagiens, convasatis rebus, relicta tantum uxore & liberis, Hafniam transnavigavit, quo prudenti consilio imminentem effugit procellam, brevi enim aderat Biørnus Episcopi filius a patre missus,

S s s s 3

qui

(a) Vid. *HARBOE Afbandl.* &c. in Kiøbenh. Selsk. Skrift. Tom. 7. pag. 38.

(b) Vid. loc. cit. pag. 35 & supra pag. 371.

qui ejus vices agens, Varnsfordi Synodum coëgit, in qua Gislaio officium & Præbendam abrogavit. & bona publicanda judicavit; uxorem vero fere nudam Selardalo abegit, quæ cum infantibus, omnium inops, ad fratrem suum Magnum Hagam confugit.

S. 41.

Hoc etiam anno, ad Davidem Gudmundi & Petrum Einari, clementissimas Regia Majestas scripsit literas, ex quibus constat, eos superiore anno Regi scripsisse, & de Aræsonii injuriis & grassationibus conquestos fuisse; illis enim Rex injungit & mandat, ut Laurentium Muhle Regis Præfectum, qui in mandatis habeat, ut Episcopum capiat & custodiri curet, adjuvent (a). Nec quod sui erat muneris, & quod Ecclesiæ Islandicæ vigilantem decuit Inspectorem, omisit D. Petrus Palladius, Siællandicæ Episcopus laudatissimus, qui hoc anno Aræsonio epistolam scripsit pietate & bonis monitis plenam, orans monensque ut respiciat (b).

S. 42.

(a) Vid. S. Ven. *HARBOE Afhandling* loc. cit. pag. 63.

(b) Vid. loc. cit. pag. 39. Licet Palladius, per cujus manus transibant omnia, quæ circa res ecclesiasticas Islandiæ a Rege agebantur, optime sciret, quod anno 1548 Aræsonius, si ad Regem venire nolit, proscriptus fuerat, quodque eadem proscriptio anno 1549 renovata fuerat, & Davidi, ut eum capiat, injunctum; deinde etiam, quæ jam ante mentem, vel amplius, Nyburgi acta erant; tamen voluit vir optimus ostendere protervo Episcopo apud Regem longe clementissimum non penitus præciam esse omnem veniam spem, modo jam jam respicere & ad agnitionem veritatis venire vellet. Sunt qui fabulam de Hekla monte inspidam, quam Palladius in his literis commemorat, acri censura perstringunt, quam scilicet fabulam nec stultissimi Islandorum unquam crediderunt, quæque apud infidelem Aræsonium nihil aliud quam novæ doctrinæ ludibrium & Palladii credulitatis contemptum efficere potuit. Sed hic, non tam *PALLADI*, quam sæculi, errorem deprehendimus, & quod hanc de loco inferni in Hekla fabulam attinet, non solum ea, quæ *Speculi Regalis* autor pag. 143. sqq. adfert, sed multo plura de hoc figmento ab exteris credito adierit possent, quin & ipse Rex Christianus Tertius cum Gislaro Einari primo in Islandia Episcopo sacris purioribus addito sermones ferens, multa (ut hic scriptum reliquit) curiosa plus quam utilia de Hekla interrogavit. In *Collectione præterea Hymnorum* Edit. Havniæ 1677 per *Henricum Cassaben*, pag. 604, existit hymnus sub titulo: *Her efter følger den gamle Luurmands*

§. 42.

Sed hæc & omnia sana consilia Jonas non tantum neglexit, sed penitus sprevit & ludibrio habuit; hinc cognito Laurentium Mule, adjuvante Davide & Petro Einari, ut se capiat, & carceri tradat, in mandatis habere, non jam domi hostes expectare, & vim illatam propul- sare, contentus, sed eandem inferre paratus, collectis 400 aut 500 armatis, comitia adit (a), ipse enim ducentis aut 300, & filiorum quibus centum armatis stipati erant, tantusque tum fuit eorum furor, ut Ormo Sturlæ filio Nomophylacis officium abrogatum irent, Arium vero Episcopi filium, qui ante octennium eodem se abdicaverat, Præfecto Regio invito & ingratis eidem intruderent (b); Arius vero, a Præfecto, ut annuum mercedem Toparchie Ejafiordensis numeraret, monitus, furore percitus, nummos, quos eum deglutire iussit, tanto impetu ei in os coniecit, ut

---

Luarmands Aftensang, hvor med hand dantzer sine Børn til Seng, naar de bassne lenge nock udvæset i denne Verden. Cujus initium: Træd sæt her an, din Synd med Sorg beklage &c. Versus autem nonus hic est: " Dig hjælper ey da den Lutræ " lette Laare, men hun maa gaa, alt med den store Skre, til Heckenfeld, til Hecken, til Hecken, til Heckenfeld, besidde den mørke Vraa. " Sunt, qui originem hujus superstitionis confusioni nominum montis Helgefæll, & Hecla, sive Heclafæll, adscribunt, sed minus recte, nam majores nostri gentiles in multo plura loca fe post mortem translato iri sperabant, quam in montem Helgefæll, vid. Landnaannabók passim; & Speculi Regalis auctor longe aliam rationem loc. supra cit. allegat, quæ & verosimillina videtur. Vid. BARTHOLINI Antiquitt. Dan. pag. 356.

- (a) De hac expeditione ita cecinit *OLAUS THOMÆUS*: " Til alþingis reid fá alldrei " enn íslendingum meire, að ei hefde hundrud tvænn, höllda bána geire, stundum " voru þau þriú; skrautlegum til eg þann fedga flokk, fyrn þad þætte nú; báin " var öll med brynju og rock, bragta sveiten lí. " Id est: *Forum Generale Islandorum maximus nunquam frequentavit, quin ducentis & interdum trecentis armatorum stipatus esset. O splendidum Patris filorumque agmen! quod hodie esset admirationi. Exercitus hicce lorica & clanyde instructus procedebat. Er de Biorno; " Med " hundrad menn að halurenn vikur, hölldar meiga þad frietta, til alþingis reck " urenn ríkur, ræde eg allt af hietta um rausnar þegnenn þann, tíad fólk í trausta " ferd, tel eg að hefde hann, hervopn góð med handfka og sverd, hvör sig þýdde " mann. " Hoc est: *Centum viris comitatus, ut minor fuit, forum Generale visitavit, Magnatum opulentissimus, libere loquor de viro magnificentissimo; Cohortem armatam, manicatam & cusibus cinctam in bot itinere habuit.**

(b) Vide Regis Epistolam ad Davidem scriptam, anno 1550.

ut sanguis ex naribus haud parce proflueret (a), de quo Episcopi affectu, ut factu quodam heroico, haud parum gloriantur, laudibusque id extollunt; Praefectus autem tanta affectus injuria, licet haud paucos armatos ad manus haberet, ne hiscere quidem ausus est, secus enim ab adstante armorum multitudine, ad Arii nutum cuius facinori paratissima, pessime mulctatus aut occisus fuisset.

§. 43.

Araesonius interim Martinum captivum circumducens, & spectaculo proponens, se pro unico vero & legitimo Papali auctoritate constituto Skalholtinae dioeceseos Inspectore gessit, quod hic in Generalibus Comitibus, ad quae maxima & optima incolarum pars confluerat, publice confirmari gestiens, per 12 Clericorum collegium ab ipso delegatum (plures enim ut ei in hac re operam navarent inducere non potuisse videtur) non obstante quod a Rege ignominiose exauctoratus & prius proscriptus fuerat, a Praefecto Regio, Nomophylace & prioris anni comitalibus Pedariis extorris & carcere dignus iudicatus, tandemque ab ejusdem anni frequentissimae dioeceseos Generali Synodo legitima, praesidente Episcopo omnia ejusdem intra ipsius pomeria acta & judicia irrita & abrogata fuerant, decerni & proclamari curat, fuisse & haberi

- (a) Vide filiorum Episcopi Epistolam ad Cancellarium Joh. Friis, datam die Laurentii 1550, praeterea *OLAI THOMAE Carmen*: " Til alþingens en þá reid, eyder blárra skiallda, " í lögrettu lagde leid, lefst þar munde giallda, dalena danskre-drótt; kalste fylste " kappenn dýr, þad kom á nasernar stótt, hirdstjórans, lá hringa týr, hvörge fór " þá ódt. Et þú þad nú órva þundur, Are nam hátt ad greina. Hinn ried skjelf- " aft hringa lundur, þó hefde marga sveina og hielde hnífum á, eingenn þorde " orded eitt, aptur ad giallda þá, annars hefde lífed leidt, láted bóknum frá. " Hundrud þriú og her med hált, höllda stóð í kranfé, á eyrenne fyrer ofan, siált, " öllu var búenn vanse, Ara óvinum þá; háner aller biórtum geir, ef brydde illu á, " skylldu aller skatnar þeir, skeinu í haufenn fá. " *Comitia adhuc, caeruleorum senturum spoliator adit, in Senatum veniens, sinulabat se nummos Danis soluturum; Athleta fortissimus in ora Praefecto argentum projecit, hic autem moderate se tunc gessit. Devora hoc sagittari clamavit Arius; Alter vero, quonquam potis esset numero famulorum gladiatorum, valde timuit, nemo verbum regerere ausus, alias morti miseræ proximi fuissent. Trecenti cum fuisse virorum superius in crepidine conglomerati erant. Hostibus Arii singulis tunc temporis armati periculum minabantur, quibus dissidium incipientibus certa erant vulnera insfigenda.*

haberi debere eum Papalis mandati auctoritate, Ecclesiarum diocefeos Sælholtinæ Episcopali præditum imperio, unicum Inspectorem, donec a Papa alius constituatur, qui autem recuset, quin perfecta auctoritate hoc officium administret, pœnis Ecclesiasticæ perduellioni condignis plectendos esse; & ut ostenderet se, non tantum polypragmosynes reorum exauctorationem, sed etiam quæ eorum erant, lucrari velle, per idem hocce duodecimvirale Collegium, eorum bona, ut & pro impensarum reparatione ordinarios cathedræ reditus sibi adjudicari curavit; Quo pacto, perinde ac in iudicio Thingeyrensi 1549, Papalem stabilivit auctoritatem, Regiam vero, quæ Martino Episcopalem dignitatem contulerat, quam si non aperte & conceptis verbis, tacite tamen, & per consequentiam, exauctoravit, penitus sprexit & conculcavit; sibi vero in ejus & omnium, tam ab ipso Rege, quam ab eo Ecclesiæ Ministerio præpositorum, bona & facultates, ut & ipsius cathedræ reditus jus & dominium adscivit (a).

§. 44.

His latus successibus, scilicet quod Regium Præfectum tam ignominiose tractatum profligaverat; Episcopum & Nomophylacem a Rege constitutos exauctoraverat, illique se ipsum, huic autem filium substituerat, cum univèrsis copiis Martinum vinculum, quasi in triumphum ducens, Sælholtum proficiscitur, fixis in eodem, ac ante biennium, loco tentorii, per caduceatorem deditionem imperat, quam Jonas Biarni cathedræ Quæstor, trecentorum plus minus armatorum præsidio confidens, penitus rejecit, nec, licet Præsul, se Martinum Episcopum in prima aciei fronte collocatum pilis missilibilibus & maximis quibusvis periculis objecturum minaretur, ab incepto dimoveri potuerunt, usquedum ipse Martinus, de se, ni obsessi se submitterent, actum esse timens, scripto deditionem imperavit (b), cujus imperio Quæstor obtinendum

(a) Hanc sententiam exhibet Illustriss. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island, in Kiøbenhavnfke Selskabs Skrifter Tom. 7. pag. 56.*

(b) Vide Theodori Martini Epistolam, dicentem: *Si ei quisquam se opposuisset, tum Patri meo mortem minabatur.*

perandum ratus, a defensione subinvitus destitit, cumque uterque Episcopus in Episcopali atrio, unacum utriusque partis Primoribus confidissent, claves sibi concreditas Martino coram omnibus tradidit, sequæ officio abdicavit; cujus constantia & fide Aræsonius delectatus esse videtur, nam S. alholto discedens, ipsi Quæstoris officium denuo mandavit. Primum quod Skalholti effecit, fuit templi lustratio, quod non tantum ob ceremonias & doctrinam Reformatæ Religionis ibi traditam, sed maxime ob Gissuri Episcopi sepulturam profanatum esse censuit, Gissuri itaque corpus exhumari, & sacco inclusum extra cæmeterium in foveam quandam conjici curavit, & ne ipse fundus, in quo beati viri reliquæ jacuerunt, hujus lustrationis expers esset, affatim aquæ consecratæ sepulcro infudit; Ipius autem templi lustrationem perfecit, adhibitis omnibus, quæ in tali actu a Romano-Catholicis observari solent, ceremoniis, hymnorum & antiphonarum concentu, processionibus, circuituibus, aquæ consecratæ asperfusionem, crucium signatione, imprimis autem virga, parietes, altaria, & quicquid obvium fuit, ut hoc modo mali genii inde expellerentur, probe pulsavit, quæ in conspectu octingentorum plus minus mortalium patrata, immensam lætitiã apud horum rituum antiqvos admiratores excitarunt (a). Lustrato hoc modo ipso templo & omnibus ejus ornamentis & instrumentis, alias peregit officii partes, infantum confirmationes & sacerdotum ordinationes, quorum hac vice quatuor indoctos & ex infima plebe in sacrum ordinem cooptavit, quorum unus fuit Jonas Gisli filius, vocatus *Marinlaufs*, id est, sine Maria, tantæ ignorantie & stupiditatis, ut nihil de Maria sciret, qui Holis in culina coquo subservierat, quos omnes Skalholti reliquit. Ibidem frequentem habuit conventum, in quo Acta Synodi Thingvallensis confirmavit, sententias dixit, judicia & Constitutiones fecit, Magistratus Ecclesiasticos seu novos Officiarios constituit, & omnia ex proprio lubitu ordinavit. Martinum, cujus omnia bona sibi vindicavit, haudquam ut sui aut filii Vicarium (b), sed ut, si non in vinculis & carcere in-

(a) Vide supra Per. 2. Sect. 1. cap. 1. §. 48. pag. 171.

(b) Eorum conjectura, qui dicunt (sed sine sufficienti ratione aut probatione) Martinum, Jonæ fidelitatis juramentum solvisse, ideoque eum Skalholti ut ipsius Vicarium relicto fuisse, nobis parum probabilis videtur; Nam, quam difficile creditu est, Martinum

inclusum, tamen captivum aut liberiore custodia omnium rerum indigum buccellarium ibidem reliquit. Inde discedens, gloriatus esse fertur, universam se jam Islandiam sub jugum misisse, præter sesqui Rustici filium (a).

§. 45.

Licet Skalholtinæ diœceseos subigendæ & Carhedræ potiundæ mandatum Papæ & catholicæ Religionis amorem ut unicam causam subjiceret, nihilo minus proprium lucrum & amor quævis habendi subitus latuit, quod hic etiam ostendit, nam in mediis pietatis exercitiis, sacerdotibus quibusdam, antiquam de Biarnaneso litem examinandam & dirimendam tradidit. Quibus etsi inter eos essent totius diœceseos Clericorum cordatissimi, eiqve parum faventes, Snorro Hialmi, Brynjolfus Haldori, Arnas Arnori & Jons Biarni, sequentibus os sublevit coloribus: 1) Quod Teitus exul factus nec emendi nec vendendi potestatem habuerit. 2) Quod Rex sibi hoc prædium cesserit, & secundum se anno 1545 in ea causâ pronuntiaverit. (3) Quodque Martinus Episcopus hoc anno die Circumcisionis Ario hoc prædium ut Episcopus

T t t t 2

Skalhol-

---

tinum tale fecisse jurandum, tam improbabile est, Jonam ei tale officium credidisse; &, quid Judæo cum verre, aut Martino Reformatam professio Religionem cum Catholica, quam dudum abjuraverat? Nec talis apostata mortuo Jona, ad officium Episcopale admittis fuisset. Qui Martinum Arasonii Officialem fuisse dicunt, non attendunt verba Christiani Scribæ infra §. 54. aut etiam non observant Thorleifum Erii filium, Pastorem Melensem hoc tempore ejus Officialem fuisse, ut ex judicio Thingvallensî constat, vide supra §. 43.

- (a) Quos per *bálfann anaam Kotingsfon* (sed non *Bónðafon* ut quidam scribunt, *kotúngur* enim significat vilem Rusticum, qui parvam & conductivam incolit villulam, *Þonde* autem virum divitem & potentem) quos, inquam, hoc loquendi modo indigitaverit, variant interpretes. Per semi-Rustici filium omnes intelligunt Davidem, ut, pote rustici, seu laici non potentis filium, quem per contentum vocavit *Hálfkótung*, semi-Rusticum; Sed per integrum illum *Kotungsfon* quidam intelligunt Thorleifum Pauli, quidam Paulum Vigfusl, quidam vero Petrum Einari Martini fratrem; Sed cum Thorleifus Pauli, vir mitis ingenii, ipsius furori statim cesserit, & se officio abdicaverit, sed Paulo Vigfusli nulla unquam cum eo inimicitia intercesserint, verosimillimum est, Petrum hic intelligi debere, qui semper ei adversarius fuit, qui a Rege in mandatis habuit eum comprehendere, quique hoc anno ejus injuriam questurus in Daniam trajectat.

Skalholtinus emancipaverit, cujus cessionis vi & autoritate Arius hic causam egit, & ut suum peculium Biarnanesum sibi vindicavit, quibus pervasi rationibus, vel etiam minis territi, Judices, licet omnia aut colorata, & plane illegitima esse probe scirent, cum adversæ parti nec dies dictus esset, nullusque ejus Procurator adesset, ex Præfulis tamen voluntate causam fecerunt, Ario Biarnanesum adjudicando (a), quod præcipue fecisse videntur respectu coactæ cessionis a Martino illi factæ. Hvamense vero prædium, quod Skalholtinæ cathedræ addixerunt, ejus antea fuit sed verbo tantum hic inferitur, ne Præful hanc cathedram, cujus curatorem se profitebatur, expoliare velle videretur, & hæc etiam subsuit causa, quod tale iudicium a Skalholtenfis Curiæ optimatibus exerci-

- (a) *Omnibus has literas visuris seu audituris, Brynjolfus Haldori, Suorro Hjalni, Arnas Arnoris, Freytleinus Grimi, Officialis, Jonas Biarni redditum Cathedralis Procurator, Eijolfus Grimi Pastor Cathedralis, Oddus Haldori, Gudmundus Jona, Ericus Grimi, Thordus Pauli, Stephanus Hallkeli & Olavus Sevingi dioceseos Skalholtenfis Pastores, vicinam suamque salutem! Notam facientes, quod sub anno gratiæ 1550 die Veneris Visitationem Mariæ proxime insequente, Skalholti in parocia Biscopstungenfis, a dignissimo Domino Jona Episcopo Holsens & legitimo dioceseos Skalholtenfis Administratore, iudices nominati fuimus ad controversiam de prædio Biarnanes in tractu Hornafjordens cum peculio & pecunia eodem pertinente, incidentem, utpote quod Teirus Thorleifi filius Episcopo Ogmundo pro prædio Hvamni in tribu Hvannens cum pertinetur peculio & pecunia rependerat &c. dispendendam, examinandam & absoluta sententia disjucandam. Publicavit ibidem Arius Jona filius coram nobis regias literas, Assessorum Judicialium decreta & Nonophylacum sententias ita sonantes, quod Teirus Thorleifi filius exul fuerit eo tempore, quo prædictum emtionis contractum cum Episcopo Ogmundo inerat. Protulit etiam laudatus Arius Jona filius emtionis instrumentum atque quantitas, quæis probare nititur hoc prædium Biarnanes sui juris esse. Invocato itaque nomine Dei, causaque, prout nobis demonstrata fuerat, examinata, judicavimus, quod laudato Ario Jona libere liceret prædictum fundum Biarnanes, cum pertinetur pecunia & peculio in tractu Hornafjordens, quod Episcopus Ogmundus de Teito Thorleifi filio emerat, sub sua potestate tenere; Cathedra vero Skalholtenfis ejusque Procuratores obtinerent, libereque reciperent prædium Hvamni in tribu Hvannens cum omni peculio mobili & immobili, quod Episcopus Ogmundus sæpius memorato Teito pro fundo Biarnanesens rependerat. Nobis enim visum est, Teito, postquam exillius penam nenerat, nullum emtionis contractum inire licuisse, prout duodecim illud Assessorum judicialium decretum, Regiæque sententia, suffragantibus Nonophylacum statutis, hac de re pronuntiatis, declarant. Approbavit hanc sententiam nobiscum Episcopus Jona, sumique sigillum una cum prædictorum sacerdotum sigillis his literis appendit, datis eodem loco die & anno, ut supra.*

ceri voluit, scilicet, ne eum id per suos, seu Holanos sibi in omnibus devotos, & alienæ Cathedræ opibus inhiantes, effecisse dici posset, omnia enim, quæ fecit, juris quodam aut pietatis velamine obtexit, licet multa eorum revera impia essent & injusta.

§. 46.

Cum septem circiter dies Skalholti mansissent, inde magna pompa & triumphantes Videyan tendunt. Amoenissimum hocce cœnobium Rex anno 1539 Claudio Mervitzio, ea conditione, ut Abbatem & Monachos ad dies vitæ sustentaret, contulerat. Sed Mervitzius homo nequam, per Myndensem, sui similem, Abbatem & Monachos vi inde ejecit & eorum bona diripuit, quod inter Ogmundum Episcopum & Myndensem ultima dissidii, & si non proxima, tamen non minima cædis Myndensis causa exstitit. Quam cœnobii direptionem & Abbatis ac Monachorum profligationem audiens Aræfonius, pro solito poetandi more carmen fuderat (a), ex quo intelligi potest eum talia non impune fore laturum, si commoda daretur occasio. Jam itaque Skalholtinæ Diœcesos præfectura aucti, & ingenti exercitu suffulti, pristinae Monasterii direptionis cor ita effodit, ut eodem iter verteret, factoque in Regium Præfectum Laurentium Mule, qui ibidem præsens fuisse perhibetur, & ejus satellitium, impetu, eosdem parvo negotio fudit, fugavit, & in naves persecutus est, qui confictus ei etiam poemata elicit (b). Hic, ut alibi, templum & Monasterium Papistico more lustravit, omniaque ad antiquam consuetudinem reformavit, revocato Alexio Abbate & nonnullis Monachis, quibus omnia cœnobii bona tradidit.

§. 47.

Videya per Toparchiam Kjalnesensem & Borgfiordensem iter faciens, pro more Episcopalia peregit munia; Snæfellsnesensem autem

T t t t 3

ingredi-

- (a) " Sannan ad segja menn, Sund-Clausturhalldlaust, Þýðsker giðra þar rask, þeige " gott í Videy; Öll den hefur ómíld, Ala bruggad vondt kál, under er ef Ísland, " ecke borgar þann hveek. " Id est: *Reverent austrini monasterium Fretorum vix teneri posse; Ibidem, in Videya Germani male ruunt, qui crudeliter Alexio insidias strunt: Mirum, si Islandia tale facinus non recompensaverit.*
- (b) Vid. Summe Vener. *HARBOE Afhandling* loc. cit. pag. 50.

ingrediens, obviam habuit villam Snorraftadas, peculium & habitaculum Brandi Einari filii, Martini Episcopi fratris, viri quieti & villicatione se suosque sustentantis, quem omnino infontem, tantum ea de causa, quod fuit frater Martini, male mulcasset, ni fratragemate & astu quodam, ut & uxoris lacrymis & precibus, destinatis sibi malis ereptus fuisset. Helgafellense deinde cœnobium ingrediens, quod a morte Hallthoris Abbatis penes Regios fuerat, & nunc, ut quidam volunt, a Davide Gudmundi tenebatur, eodem modo ac Videyæ lustravit, & Narfo cuidam decrepito seni, qui anno 1509, ejusdem monasterii Abbas factus, officium dudum deposuerat, idem restituit. Huc ad se accessit Ormum Nomophylacem, eumque, aut blandimentis, aut minis, induxit, ut certum diem constitueret, quo Saudafelli de suis cum Davide controversiis jus diceret, seu sui ipsius Acta Hvammensis, quibus Davidem absolverat, sufflaminaret, sed Episcopi, qui Davidem condemnaverat, confirmaret, ut ex ipsius Ormi confessione suo loco (a) exhibenda patet. His factis, domum reversus esse videtur. Sed quid potissimum obstitit, quod Davidem hac vice non adoratus est (b), cum Helgafello Holas tendenti,

(a) Vid. infra §. 52.

(b) Haudquaquam audiendi sunt JONAS EGILLI, BIORN de Skardsaa, aliique magno numero, qui magnopere fallunt & felluntur, dicentes Episcopum hac vice in Davidem inpetum fecisse, & ab eo captum fuisse, ut ex sequentibus patet. Nec consensum merentur, qui utramque hanc expeditionem, Videyensem scilicet & Helgafellensem in dubium vocant, ei innixi fundamento, quod Præsul nec vivus a Christiano Scriba, nec mortuus ab Oddeyrensis talium insinulatus fuerit, inter quos est Celeberr. A. MAGNÆUS, quod pace summi viri & salvo ejus honore diuini esse volo. Rationes autem, quæ me ad hoc scribendum inducunt, sunt: (α) Quod nec exhumatio Gilsuri Episcopi, nec captivitas Arnæ Arnoris filii, non excommunicatio Gilsai Jonæ, non oblectio & occupatio cathedræ Skalhøtenensis, & permulta alia ab Oddeyrensis aut Christiano nominata fuerint, quæ tamen nihilo fecius vera sunt. (β) Cum Jonas Arii ad mortem usque, & quidem contra edicta Regis & voluntatem reninuerit Monasteria in diocesi Holana, non opus erat in specie eum occupatio Helgafellensis & Videyensis accusare, sufficit quod Christianus Scriba ejus rei meminit in accusatione. *Contemserunt, inquit, & nibili fecerunt Regiæ Majestatis constitutiones & Collationes Cœnobiorum & Beneficiorum & sue potestatis fecerunt Cœnobio, prædica &c.* (γ) Si quæ fidem meretur Ormus Sturlæsonius, certe Jonas Episcopus & Arius ejus filius fuerunt Helgafelli anno 1550, ibi enim de expeditione Saudafellensi cum Ormo consularunt, sed quæ tanti tamque laboriosi itineris alia potuit

deni, necessario per Davidis villam Snoksdal transeundum esset, nobis non innotuit; Verisimile est, prægnantem aliquam & magni ponderis causam cum a tali incepto impedivisse aut deterruisse.

§. 48.

Anteqvam Helgasello discessit Præsul, Ormum Sturlæsonium acciverat, verbo, forte & specie, ut controversias quasdam inter se componerent, quarum præcipua inter Præfulem & Ormum fuit de Cænobio Munkathveraaënsi, quod Rex Ormo concesserat (a), sed obstante Episcopi

---

tuit esse causa, quam monasterii occupatio, ejusque illustratio? (b) Hæc occupatio non diu duravit, ideoque non magni momenti habita fuit, nam antiquos illos Abbatēs, quos invitato fere Monasteriis præposuerat, statim post ejus mortem eadem deseruisse, valde est verisimile.

- (a) Munkathveraaënsē Cænobium Ormo a Rege, vel hoc anno, vel quod credibilius, dudum concessum fuisse, patet ex judicio quodam Spialdhage in tractu Ejsaford, mortuo jam Episcopo, anno 1551 festo Ambrosii 3: 4 Aprilis habito, quod hujus est tenoris: *Omnibus bonis viris has literas visuris seu audientibus Nos Thorleifus Grimi Colonus (Bonde), Hallus Egilli, Teitus Magni, Thordus Thorgrimi, Asgrimus Jona, Thorvaldus Magui, Jonas Jona, Snorro Halli, Helgius Sveni, Biornus Jona, Halsflanus Einar, Arnas Gunnari, salutem Dei cum nostra mitimus. Notum facientes, quod anno nativitate Salvatoris MDLI in prædio Trædus Eysafordensis Spialdhaga, in conventu trium Curiarum judicativo, quæ Ormus Nomophylax die lune septimanam Paschæbatos insequente constituerat, ad perpendendum & examinandum quam vim vel robur, literæ Regiæ, quas ipse ibidem publice recitari curavit, haberent, quæ e peritinebant, idque continebant, quod Dominus meus Rex Cænobium Munkathveraaënsē illi tandem concessisset, quamdiu Regia gratia id non repeteret. Ita etiam judicio nostro se sequebant viri, qui Regis literas cum appenso sigillo viderant, ad verbum ita sonantes, prout ille literæ, quæ coram nobis recitatae sunt, tales literas domi in sede primariae laudati Ormi Nomophylacis reservari dicentes. Eodem porro judicio Nos prædicti Judices decrevimus, ut Ormus Nomophylax easdem literas, quibus ipsi jus & potestas in Cænobium Munkathveraaënsē esset concessa, ab ipso Rege in præsentia proborum virorum sibi traditas esse, expresso juramento confirmaret; Quod ille juramentum nobis iudicibus aliisque bonis viris præsentibus in conventu hoc judiciali statim præstitit, Thorleifso Nonarchie Eysafordensis Præfecto Jurisjurandi formulam ipsi prælegente. Ipso igitur Deo invocato, Nos memorati Judices literas Regiæ in omnibus suis punctis & Articulis, quos continent, antequam atque firmas, lata sententia, pronuntiamus. Approbavit hoc iudicium prædictus Ormus Sturla filius Nomophylax, Summaque*

scopi potentia & autoritate, qui Abbati Thomæ Erici filio idem jam tenenti patrocinabatur, voti compos fieri non potuit; pessime etiam Episcopum habuit, quod Ormus judicio Hvammensi anno 1548 Davidi fecuritate addixerat; eoqve ejus acta Hvammensia non parum infregerat. Cum Ario autem litigium ei fuit, de venditione prædii Saudafell quod Arius Ormun, contra datam fidem, Davidi emancipasse dixit; ut & de Nomophylacis officio; quod tum Ormus gerebat, sed Arius jam postliminio affectavit, quarum ambagum series (nam non parum lucis præfenti materiæ adfert) ab ovo ut loqui amant, repetenda est; Inceperunt autem anno 1525, quo Præful suis consiliis, vi & calliditate effecit, ut Nomophylacis officium Teito Thorleifi ablatum in generum suum Ratnum Brandi transferretur. quo anno 1529 occiso, plurimi magnatum id e familia imperiosi Præfulis in virum quendam modestum, virtute & fide notum. ut & patriæ commodis invigilantem, conferre voluerunt, eiqve destinarunt Thorleifum Pauli filium, sed vicerunt trixæ & vis Episcopi, ut posthabito Thorleifo, Episcopi filius Arius, ætate juvenis, in Comitibus generalibus 1530 eligeretur, quam injuriam licet Thorleifus patienter ferret, rivalis tamen ejusque cognatorum odium vitare non potuit. Anno autem 1541 audito Hvítfeldii in Islandiam adventu & Ogmundi Episcopi captivitate, sibi malum ab eo ominantes, tam pater quam filius Kalmanstungæ iter ad Comitibus stiterunt, Ariusque literas, quibus officio renuntiavit, ibidem datas biduo ante Petri & Pauli in forum univèrsale transmisit. quas pleriqve imperii eorum peracti & futura timentes haud gravatim acceperunt, Thorleifumque Pauli filium denuo eligere voluerunt, illo autem onus & honorem recusante, autoritate tandem Hvítfeldii, qui causam delegatorum judicium decisioni commisit, factum est. ut Thorleifus id susciperet, ea tamen adhibita conditione. ut sibi David Gudmundi filius adjungeretur, cujus ope in casibus arduis uti posset, utqve sibi, quando libitum foret, officio abire liceret. Quibus utrobique stipulatis conditionibus, ad annum usque 1547 officio functus est, quo Jonæ Episcopi violentæ actiones increbescere cœperunt, ut ejus itaqve se odio & furori subtraheret, vi & beneficio

---

Sanctæ scilicet unicum nostris sigillis his literis judiciariis appendit, datis Mödravalls in Eyafordo, die Mercurii proximo post Ambrosii Episcopi & Confessoris, Anno ut supra Sc.

ficio mox memoratæ stipulationis officio abire, idque in Davidem transferre cogitavit (a), quod initio non procul a Davidis voluntate fuisse videtur, sed re melius pensitata, onus subire noluit, appropinquanteque Comitiorum tempore, domi se continuit, & valetudinem cauſans, eadem adire aut noluit, aut non potuit (b). Quo cognito, Thorleifus, ne officii

(a) Abdicatio Thorleifi hujus est tenoris: *Ego Thorleifus Pauli, Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylax, hiſce patentibus probis hominibus notum facio, quod, cum tantum virium decrementum sentire & agnoſcere mihi videar, ut non ulterius rite exſequi queam illud officium Nomophylacis, quod obeundum ſuſcepi ex decreto Aſſeſſorum ſori generalis, nec non Chriſtophori Hvitfeldii tunc temporis totius Islandiæ Præſecti petito & poſtulato, ſcientiente Domino meo Domino Gitzero Einaris filio, populoque id temporis in ſoro generali conſtituto, quod tamen officium non ulterius aut diutius adminiſtrandum ſubivi, quam eidem obeundo parem me agnoſcerem; Hiſ & pluribus raſionibus adductis, cognatum meum Davidem Gudmundi filium, illarum quar-tarum, Borealis puta & Occidentalis Islandiæ, quibus ego Nomophylax præſectus eram, juxta electionem & ſori generalis conſcluſum, quo laudatus David deſignatus Nomophylax fuerat, ſcientiente ſupra memorato Chriſtophoro Hvitfeldio, quatenus mihi per leges maxime licuerit, nec clementiſſimi Domini mei & Regis conſenſui & voluntati repugnauerit, Nomophylacem eligo & deſigno, neminem enim in hiſ Quartis huic officio magis idoneum (prout habet prædictum judicium) agnoſco. Hinc etiam ſapius memorato Davidi Gudmundi filio conceſſi, demandavi, & plenam autoritatem dedi, conueniens indicare, judices deſignare, cauſas cognoſcere, jus dicere, aqua poteſtate atque egomet ipſe hac æſtate in ſoro generali, quoad Diploma Regium in hujus electionis confirmationem a Clementiſſimo meo Domino Rege acquirere poterit. Hac feci & ſcripſi præſentibus Erico Gudmundi filio, Sigurdo Oddi filio, Biorno Jone ſilo, Magno Sigurdi, Erico Oádi & Jona Sigurdi. Et in hujus rei verum teſtimonium hiſ electionis & conceſſæ autoritatis literis meum ſigillum una cum prædictorum virorum ſigillis appono, datis Aſgarði in Paræcia Hvammenni, die Saturni proximo poſt feſtum Corporis Chriſti, anno Domini M.D.XLVII.*

(b) In literis ad Islandiæ Præſectum Laurentium Mule, datis Snoxdali die Martis ante feſtum Bartholomæi 1547, ita ſcribit: *Cum hiſ mitto exſcriptum judicii, de Nomophylacis electione, promulgatum, cum Chriſtophorus Hvitfeldius Islandiæ præſecturam gereret. Uaque cum hoc mitto diploma Thorleifi Paulini, quod mihi cum honorum hominum conſenſu, qui tunc præſentes fuerunt, impertivit, ſimulque, dilecte Laurenti Mule, vobis notum facio, quod hac æſtate in Comitiiſ propter corporis debilitatem comparere non potui, neque huic officio ob autoritatis & ſapientiæ defectum me parem agnovi, requirit enim viſ & injuria, quæ aliquot annis hic graſſatæ ſunt, ut qui Dei voluntatē &*

Domini

eii partes negligenterur, aut æmulis calumniæ materia subministraretur, ipse forum adiisse & iudicii præsedisse videtur. Episcopus autem ubi id ei innotuit, talem honorem & potentiam in Davidem sibi alias invidium devolvi indignatus, incepto resistere & omnibus viribus obviam ire cogitavit, Thorleisumque, ut ad mentis mutationem & ad officium filio suo Ario cedendum cogeret, comprehendere voluit, hocque anno domi suæ hostiliter impetivit, sed frustra (vide §. 29.) simile quid Davidi paratum etiam erat, sed simili eventu (§. 25). Hinc anno sequente magna stipatus armorum multitudine generale forum adiit, omnesque nervos in id intendisse videtur, ut Arius denuo eligeretur, sed obistere non potuit, quin Ormo Sturlæsonio, cum David id non affectaret, Nomophylacis officium demandaretur, num autem Arius hoc anno 1550 in Nomophylacis sedem, extruso Ormo, se ingesserit, tam incertum est, (licet ad id credendum proniores simus, cum ejus facti in literis datis 1551 Rex primo mentionem faciat) quam certum, quod legitimus Nomophylax post annum 1541. nunquam fuerit, nec unquam ipse (quantum nobis innotuit) hunc characterem sibi ab eo tempore arrogavit, utroque autem anno Præsul cum suis filiis haud parvo cincti exercitu, Comitibus adfuerunt, omniaque fere, præsertim anno 1550 ad suum nutum dirigebant. Quæ molimina sine dubio sunt, quorum Rex in Rescripto anno 1551 edito eum accusat, quod abacto legitimo Nomophylace, filium suum in ejus locum intruserit. Has, sed verbo tantum, ut componerent lites, Helgaselli congressi sunt, revera autem Ormum acciverant, ut aut minis, aut etiam pollicitationibus, de cedendo ipsi monasterio Munkathverasænsi inducerent, & ut tanquam Toparcha Thornesthingensis & ejusdem tractus Nomophylax diem juri dicendo de causis Davidianis Saudaselli constitueret, quo sumer acta pro tribundli sedens rescinderet, Præsulis autem iudicium Hvammense de Davidis captivitate & bonorum publicatione executioni mandaret, tandemque ipsos a Rege proscriptos securos & infontes publice proclamaret, ut ex ipsius Ormi confessione paulo post §. 52. adducenda abunde patet. Quibus tam callide instructis technis Davidem capi posse Episcopus præsumerat.

§. 49.

Domini mei Regis mandato Nomophylacis officium jam suscipit, auctoritate, sapientia & prudentia polleat. Faxit Deus, ut is tandem hanc Stationem obtineat, qui patriæ & populo est utilis, Regi vero, prout decet, fidus & obsequens.

§. 49.

Ex victoriosa illa expeditione redux, reputare cœpit, quid fecerat & quid molitur, cumque prævideret sibi ut perjuro & perduelli Regem aut Regni Senatuum fidem non habiturum, per filios itaque Regni Cancellarium tentare statuit, numne Episcopatus Skalholtinus venalis esset, si semet ejus licitatores profiterentur; Per eosdem etiam omnes suos adversarios diffamare, denigrare, & mendacissimis calumniis obruere instituens, ad Regni Cancellarium scribi curat Epistolam (a), in qua vix una est linea, quæ non aliquid calumniæ & mendacii contineat. 1) Quam quæso injuriam aut scelus fecerat Martinus, vir probus & innocuus? certe nullam, ideoque ille non fuit malorum causa, sed ipsi eorumdem fax & tuba fuerunt, ut ex dictis patet. 2) Judicium, quod hic nominant, sine dubio est, judicium Thingeyrense, de quo supra §. 36. 3) Martinum nec fuisse falsarium, nec volentem officium Episcopale suscepisse, supra ostensum est; Falsissimum etiam est, eorum bona rapuisse & patri eorum insidiatum esse; Nec ullam habet veritatis speciem, quod de Laurentio Mule ei que datis muneribus fabulantur, sed quod eorum Acta examinari, & ut injusta abrogari, curaverat, verum est, quod ratione officii facere, & potuit, & debuit. 4) Quod de Laurentii Mule avaritia produnt, non liquet quo nititur fundamento; Ipsi autem maxime insensiti fuerunt ob judicium Comitiale, quod anno 1549 promulgari curavit, de quo §. 33. Quod autem de ejus negligentia in exequentis judiciis quibusdam querantur, sine dubio intelligendum est de judicio Hvammeni, contra Davidem promulgato, vide §. 30. 5) Præfectum Regium in summo vitæ periculo constitutum fuisse, tam in Comitibus, quam Videyæ, ipsis eum persequentibus, supra ostensum est, quod ipsos hic profiteri non pudent. 6) Judicium Comitiale de Laurentii avaritia, quod citant, si aliquod unquam existit, sine dubio hoc anno ab ipso Ario factum esse, circumstantiæ svadent. 7. 8. 9) Petrus Einari, Brynjólfus Jonæ, Olaus Hialti, & Gunnlaugus Arnæ, qui & quales fuerint, ex Periodo sequenti, ubi pluribus de iis ageretur, patebit, quæ si cum his conferantur, manifestæ calumniæ scriptores rei fiunt. Mirandum sane, quod Gislaum Jonæ his non annumerent, qui hoc anno ab ipsis

U u u u 2

profligatus

(a) Vid. infra ad finem Capituli Litr. H.

profligatus ad externos abiit; sed nescierunt forte eum jam enavigasse, quod si verum est, sequitur, ultimam in eum persecutionem a Biörnio factam esse inter 10 Augusti & festum Michaëlis, quod verisimilitudine non caret. 10) Hæc omnia dicunt tam vera esse, ut ea coram Deo & hominibus profiteri ac tueri velint. O! nefandam impietatem & impudentem temeritatem! 11) Dicunt, se Regi fidos esse; Evolvatur historia & probe examinetur, & mox, qualis eorum fides & obedientia fuerit, apparebit. 12) Dicunt, se amare Evangelium, pro ut Rex id docere jusserat: Quare ergo Evangelii confessores persecuti sunt & Regiam Ordinationem rejecerunt? 13) Præmissa adversariorum denigratione, & de sua fide Dei & hominum contestatione, tandem rem acu tangunt, ut Episcopus in Comitibus denominetur, qui Regio Præfecto homagium solvat, (2. Martini vocatio revocatur, sed Biörnus, adnitente patre & adstante armato exercitu, eligatur, & aut nullum, aut quale ipsi placuit iusjurandum dicat). 14) Petunt, ut antiquis legibus Norvegicis continentur, id est *Ordinatio & Edicta Regia* abrogentur, sed antiquum *Ius Ecclesiasticum & Transactio Magni Regis* cum Jona Archiepiscopo confirmetur, quæ Regibus omnem fere auctoritatem & Jurisdictionem abrogat. 15) Nummos aut munera Cancellario offerunt, sed citius Herculi clavam extorsissent, quam Joh. Frisii fidem & pietatem muneribus expugnassent. Ut verbo dicam: tantæ impudentiæ, temeritatis & stultitiæ est hæc epistola, ut helleboro opus habuisse videantur.

§. 50.

Tandem sub ipsum Michaëlis festum, quasi occulto rerum fato aut Nemese quadam in propriam actus perniciem, Davidem penitus everfurus, & bona ejus per Ornum Sturlæum publicaturus, ultimam in eum susceptam expeditionem, sed solito minore apparatu & satellitum multitudine, nam præter filios, nonaginta tantum armatos duxit, supplementa quippe & auxilia ex proximis Skalholtinæ dioceseos provinciis, prout visum foret, coacturus, quæ neminem sibi denegaturum esse sperabat, cujus mox egregium Borgfiordenses dedere documentum; nam Jonas Jonæ Prætor Borgfiordensis, & Freysteinus Grimi Pastor Stafholstensis, cum 30 aut 40 viris se ei statim associarunt; sed ut eventus docuit, magis, ut copiarum numerum auferent, quam quod cum ipso in alios impetum

petum facere & vim inferre parati essent, quibus tamen ita confidit Episcopus, ut monente Ario, periculofum sibi videri cum tantillis copiis aliquid audere, præstare igitur ex Boreali parte plures evocare, respondisse feratur, Borgfiordenfes suos se haud quaquam deserturos, adeo, ut ejus copiæ, annumeratis hisce auxiliis, 120 aut 130 virorum effe, cum quibus Saudafellum Davidis villam, uno circiter milliari a Snoksdalo distantem, occupavit. David vero per exploratores de Episcopi adventu & consilio certior factus, 80 tantum, sed animi præsentis, & viribus validissimos, quorum fidem & virtutem dudum fuerat expertus, viros convocavit, cum quibus aliquamdiu domi, quid hostes facturi essent, expectavit; sed cum illi in eum non moverent, tandem die 2. Octobris, qui erat dies Jovis post Festum Michaëlis, quem Ormus publico edicto ut convenit aptissimum partibus condixerat, tabellarum literas ferentem Saudafellum ablegavit (a). Quibus expeditis, confestim suos armari & in hostem ire iussit, quos, priusquam eundem aggredere-tur, viritim denuo recensuit, unicuivis, qui timidus aut inconstantis animi esset, mox revertendi potestatem faciens, quorum unus tantum repertus est, licet corporis viribus esset robustissimus; reliquis, nunc ut antea, David sancte promisit, si contingat, quendam eorum occidi, se ejus uxorem & liberos ut suos proprios necessarios sustentaturum, si lædi aut fauciari, se damnum compensaturum; Deinde copias, non recta, sed flexo ad sinistram paullulum itinere, Saudafellum ducit, quod ideo fecisse videtur, ut eo serius in hostium conspectum, & quasi improvise, adveniret, cum ex longe alia, quam sperarent, plaga accederet, & si mox pugnandum foret, ut loci iniquitatem hoc modo declinaret, nam si recta Snoksdalo Saudafellum accessisset, adverso monte ad hostem ascendendum erat, sed hac circuitione, non tantum id incommodum evitavit; sed etiam in suum commodum vertit, jam enim ipse superne villam aggredi potuit, hostibus inferiore loco constitutis. Et ut ex aeris constitutione aliquid etiam lucraretur, nebulosam nactus diem, suos togis & thoracibus nebulæ concoloribus indui curaverat, & duos plerumque uni imposuerat eqvo, ut eo pauciores viderentur, quo fratagemate superbo hosti & viribus confidenti, sui contemtum indere voluit, quod

U u u u 3

etiam

(a) Vid. ad finem Capituli Litr. K. & Summe Venet. *HARBOE Afbandling* &c. loc. cit. pag. 65.

etiam optatum habuit effectum, nam adventum ejus non senserunt priusquam ad villæ pomeria pervenit. Sed quam primum in conspectum venit, fratres Biörnus & Arius cum suis ferociter ei occurrerunt, uno quasi raptu eum prostraturi; sed videntes eum imperterritum audacterque contra euntem statim domum retro cesserunt.

§. 51.

Talem hostium trepidationem David in suum commodum vertens, eos insequitur, & parvo quodam tumulo, teli jactu a templo & villa distante, occupato, suos ibidem aggerem excitare jubet, quod videns Arius, tecta villæ cum quibusdam suorum ascendit, & sclopos quosdam, sed sine Davidicorum noxa, in eos ejaculatur; Biörnus vero Davidem contumeliose alloquens, multa in eum probra & maledicta, quæ David magno animo sprevit, evomit; Cum vero inter alia diceret, nec eum Saudafellensis prædii possessorem esse, nec unquam futurum, David Ormum Sturlæ filium, tum temporis Nomophylacem ibidem præsentem, obtestatus est, ut si pro honesto viro haberi veller, mox omnibus confiteretur, an cuidam præter se, Saudafellum vendiderit, quod cum ille pernegaret, Biörnus priora repetivit, novis quibusdam scommatibus adjectis. Arius vero paulo modestius Davidem abire & domum reverti jussit, secus enim ad manus & prælium inter eos venturum fore dicens. Quibus David respondit, ipsis, si modo graviora evitare vellent, mox hinc abire consultissimum esse, quod si velint, se non modo tutam eis discedendi facultatem concessurum, sed etiam omnes sibi illatas injurias condonaturum fore; si vero jure secum contendere vellent, vadimonium sibi imponant, quod certissime soluturum se promisit: si vero hæc recusarent, se eos, si possent, comprehensurum. Sed cum Biörnus ad hæc, suo more, maledicta & probra tantum regereret, David clara voce omnibus, qui se ab Episcopi satellitio separare vellent, liberam abundi potestatem obtulit, moxque ad suos, qui aggerem erigebant, conversus, festinare eos jussit. Quo factò Borgfiordenses cum Davide collocuturi ad eum se contulerunt, Episcopus autem se interea e villa in templum contulit, ejusque omnes in cœmeterio, dispositis stationibus, collocantur; quæ dum fierent, Gislo Fimbogi filius, aliique, sclopeta quædam in Davidem exploserunt, quæ ille paullulum retro cedendo

cedendo declinavit; Sed perfecto aggere, Borgfiordenfes non moratus, ibidem sclopetâ & 30 ex suis reliquit, qui præsidio effent, & ad quos se recipere posset, si quid adversi eveniret, ipse autem cum reliquis, acri factò impetu, in cœmeterium defensoribus rejectis, irrupit, moxque bipartito agmine, parietes templi legens, ipse ad australe latus Arium obviũ habuit, qui sclopetum ei intentavit, cujus globulus supra Davidis caput, alterque eodem momento proxime ejus genam volavit, quo irritatus, suos segnitiei incusans, validam facere impressionem jussit, qui redintegrato impetu adversarios levi negotio fuderunt, quorum quotquot potuerunt, templum tanto impetu irruerunt, ut Arium fortiter pugnans secum in turba inferrent; Quod cum fieret, Biornus intra fores templi ensẽ vibrans, visum Davidem jam pæne victorem, maledictis proscindere non destitit, sed paulo post, plumbeo globulo brachium fauciat, animum ita demisit, ut a lacrymis & ejulatu vix abstineret. Hæc cum gererentur, inclinatum valde suarum rerum statum cernens Præsul, adversumque sibi prælii finem ominans, de controversiis jure, non vero gladio, dirimendis loqui cœpisse fertur, Regisque gratiam & pacem diu multumque a se contentas, & ab ipso Rege proscriptas, tandem appellare non erubuit, ab Ormo Nomophylace, ut sibi suisque pacem tutumque abitum Regis nomine concederet, postulavit, qui licet sciret voluntatem Regis, ut Præsul comprehenderetur, haud segniter mandata perfecit, sed a nemine, utpote servente jam prælio, auditus aut æstimatus. Oculis deinde templo, qui extra id erant, positis armis, pacem suppliciter petitam facile impetrarunt. Cumque per fores introitus non daretur, eas enim inclusi fortissime obturaverant, David posticam templi partem aggressus, factò foramine aditum pandit; tunc ipse Episcopus, qui paulo ante militum dux de pace & concordia ne verbum quidem audire voluerat, ad aram, altera manu corpus Domini, altera vero Dei Matrem (ut loqui amabant) tenens, & universis Episcopi insignibus ornatus, devotissime cantans conspectus est, quem jussu Davidis, Marcus quidam, vir robustissimus, per foramen extrahere adnitens, oblucenti tantum impedit colaphum, ut maxillam ei unam & alteram excuteret, quod David conspiciens, ira excanduit, & Marcum acriter increpatum verberavit. Viso autem Davide Præsul, pacem sibi & vitam concedi petiit, cui David, ut animosus victor, annuit, si modo armatam suam, quam ei porrexit, manum oscularetur, quod Præsul in hoc rerum statu

statu non est dedignatus; Pari modo uterque filius capti sunt & Snoksdalum deportati.

§. 52.

Nostre ex variorum commentariis, & ipsius Davidis confessione, de prælio Saudafellensi constatæ relationi, Nomophylacis Ormi Sturlæsonii oculati testis, ut ipse fatetur, testimonium (a) a latere ponimus, de quo

- (a) *Id confiteor ego Ormus Sturlæ filius, Septentrionalis & Occidentalis Islandiæ Nomophylax, & Toparchie Thorneisaniæ Præfæctus Regius, quod talia verba sui elocutus Clementissimi Domini mei & Augustissimi Regis nomine, pro meo officio & secundum illud juramentum, quod Deo & Domino Regi præstiteram, promittens, me pro ingenii mei facultate & Optimatum consiliis & responsis, de omnibus eorum, quorum iudex; etiam si indignus, constitutus sum, quæque jus a me expetunt, causis & litibus, congruam legibus sententiam pronuntiaturum, cum Episcopus Jonas Aræsonius, Biornus & Arius coram me Davidem Gudmundi arguerent & accusarent, quod semet ipsum in jura Ecclesiastica vi & impetu intrussisset, adeo ut nullis eum legibus, violentia & inobedientia causa, coercere possent, quare Rex & templi jus suum obtinere negarent. Præterea dimidiam bonorum ejus (Davidis) partem Regis, dimidiam vero templi pecuniam esse, declararunt, ob publica illa delicta & crimina, quæ commississet, ut ex sententia illa pateret, quam a probissimis viris de eo Hvanmi in Parocia Hvanmuni ferri curasset Episcopus, quod judicium David contemnens, & ex integro insurgens, tam Regium, quam Ecclesiasticum jus supprimeret, & sennet ipsum legum sententiam subduceret. Quæ de causa prædictus Episcopus Jonas, nec non Arius & Biornus, Regiæ Majestatis nomine a me præfato Ormo expetierunt & postulaverunt, ut hanc litem ex legum præscripto deciderem Saudafelli in Breidafardardolum, statuto die forum instituens, illi autem Helgafelli constituti, datis dextris promiserunt, Saudafellum, quando illic conventum convocarem, sese venturos, & contra eos, qui actionem sibi intenderent, causas suas defensuros. Ipsorum igitur petito & postulato, proprioque promisso adductis, conventiculum per indicem forenses (hoc) Saudafellum convocabam, ubi utraq; pars se silleret, & quæ rem illustrarent documenta & testimonia produceret. Cum autem illi (Jonas sc. & filii ejus) statuto die in prædictum locum mecum pervenissent, & ego, adhibitis in consilium viris probissimis, in hoc ipso conventu jus & sententiam dicturus essem, Davidis Gudmundi filii interdixit ab hoc proposito impeditus sum, ille enim ab omni juris processu eodem die me prohibuit, quæ postquam locutus erat, Episcopus me accedens, ut de sua suorumque causa judicium ex juris præscripto ferretur, expetiit, se sub Regis protectione & pace esse, insinuat declarans. Deinde a me exposulatus, ut sibi suisque Domini mei Regis nomine pacem publicam concederem, donec de eorum causa legitima diceretur sententia, quod etiam hoc modo feci, ut Episcopum cum suis sub Domini mei*
Regis

quo in antecessum hæcce ducimus monitu necessaria: 1) Fuit Ormus nobili quidem genere natus, sed notissimus sui ævi decoctor, qui præter officii salarium, & uberis, quibus præfuit, præfecturarum proventus, splendidum satis suum & uxoris patrimonium ita profudit, ut, unde se sustentaret, non haberet; Licetque jam & Toparcha Thorneshingensis, & quartæ occidentalis esset Nomophylax, ut plus simplici jure de controversiis in provincia Dalensi enatis, jus dicere ejus esset officii, sua tamen inconstantia & turpi volubilitate controversiæ de Saudafello inter Arium Episcopi filium & Davidem intercedentem inhabilem semet effecerat iudicem. Arius enim (cui, ut videtur, liberorum nomine ex sorore uxoris Ormi susceptorum jus emtionis & retractionis competeat) prætendebat promississe Ormum ei se Saudafell venditurum, quod mox, Ario clam, Davidi vendidit, ut jam in eo litis cardo verteretur, quisnam horum actuum, promissio Ario verbis tantum facta, an vero venditio Davidi opere præfuta valere deberet. Pari modo litigio Hvammensi, seu controversiæ, quæ Episcopo cum Davide intercessit, se intricaverat: Anno enim 1548 in foro Hvammensi secundum Davidem pronuntiando, sententiam ab Episcopo ibidem paulo ante in Davidem dictam haud parum infregerat, idque denüo declaratione Snoxdalensi confirmaverat, cum autem Episcopo, jam & sententiam a se in Davidem Hvammi pronuntiatam executioni dare, & ipsum Davidem comprehendere destinatum esset, omnia

---

Regis pacē & protectionē esse debere proclamarem, quoad mihi per leges maxime licuit. Præterea omnes ac singulos ut a cædibus & seditionibus abstinerent, jubebam, cui mandato David Gudmundi parere recusans, me ipsius iram sedaturum a postibus templi depulit, & illud cum sua cohorte irvasit, in quo Episcopus, Biornus & Arius cum suis, quasi in asylo, sese continebant. Tunc David Gudmundi filius iussit & mandavit, ut sui sepe uenioratos viros, Episcopum nempe Jonam Arasonium, Biornum & Arium, cum ipsorum comitibus, cederent, interficerent & telis infestarent, quibus dictis, cum suis sæpe nominatos viros percussit, læsit, jaculisque infestavit, templi ita, & Regis clementissimi pacem turpiter violantes, contra juris Canonici & legum præscripta, quibus permissum est, ut unusquisque, qui in templi sanctitate pacem & confugium querit, causamque suam iudicio & legibus decidendam submittit, usqueadum sententia de eadem feratur, jure sanctus sit. Sed Clementissimi Regis Diplomata eua (scilicet Jonam) comprobendi quidem, sed non percuti aut occidi mandavit. Postea David Gudmundi, ea, quæ eorum erant, sub suam potestatem assumi curavit; Quæ omnia ac singula tali modo se habuisse nunc jure jurando confirmaturum promitto.

omnia autem quæ fecit, optimo jure facta esse videri vellet, in eo totus fuit, ut Hvammenſe ſuum a judice competenti ſeu Nomophylace confirmaretur, id eſt ut David ab illis conjunctis viribus captivus duceretur, & bona ejus publicarentur, alterum vero ab Ormo ibidem factum ſolenniter reſciſſum ireret, ſimulque Davidi Saudafellum, quod ipſe ei vendiderat, adjudicaret, & Ario addiceret, tandemque ſe filiosque a Rege proſcriptos ſecuritati publice lata ſententia reſtitueret, Ormum itaque vel minis, vel blandimentis, induxit, ut his rebus perficiendis, certum diem & locum conſtitueret, id enim ejus eſſe officii firmiter ei perſuaderat, tam bene ingenium viri noſcens, ut de cauſæ exitu certus eſſet, ſi modo ipſe armatis cinctus judicio adſtaret. 2) Hæc omnia David probe ſciens, Ormo fidem non habuit, neque ejus judicio hac vice ſe liſtere voluit, intemeratum autem & incorruptæ fidei judicem alioquin haud recuſans, fuit enim Ormus præterea haudquaquam ipſi favens, ita ut nihil æquum ab eo exſpectaret, quamdiu in Epifcopi poteſtate eſſet, de qua ejus in ſe perverſitate & calumniis de ſe diſſeminatis dudum in Epiftoſa ad Laurentium Mule Islandiæ ſupremum Præfectum data 1547 graviter conqueſtus fuerat, dicens: *Probabile mihi videtur, notam vobis factam eſſe ingentem illam calumniam, quam Ormus (Bonde) Sturlæ filius, de Nomophylace Thorleiſo (Bonda) Pauli filio, Petro (Bonda) Einari filio & me diſperſit &c.* Taceo quod jam prælio accinctus, aut eo fervente, rabuliſimo forenſi tempus perdere, & offerentem ſe rei bene gerendæ occaſionem e manibus elabi noluit. 3) Ormi autem, qui tritonis inſtar ad cujuſvis auræ ſtatum ſe vertebat, ſubdolum & inconfians ingenium, & ſere dixeram temeritas, optime inde cognofcitur, quod Epifcopum Jonam, quem Regia Majeſtas anno 1549 patentibus & in foro generali publicatis literis proſcripſerat, omnibusque ejus adjutoribus eandem minitaverat pœnam, hocque iterum anno idem edictum confirmaverat, addito mandato, ut quam primum comprehenderetur, & in carcerem, quoad Havniam transmitti poſſet, conjiceretur; Quemque ipſe Ormus ſuperiore anno in foro generali pro tribunali, ſupremi judicis loco ſedens, ut proſcriptum capi debere decreverat, hunc jam, cum Regis mandatum exſecutioni dandum eſſet, ut inſontem, ab omni vi ſecurum & tutum eſſe debere proclamaret, idque ipſius Regis nomine & autoritate, quam falſo huic rei prætereundum non erubuit, & quidem, ut ab Ormo ſperandum erat, eundem illum, quem vix tribus interjectis hebdomadibus jure captum ac captivum tenendum

dum esse iudicavit; Quam plusquam pudendam inconstantiam eo voluit excusare, quod Regia Majestas Episcopum capere & in carcerem ducere, non vero ejus satellites, qui armis ipsum tuebantur, ferire aut occidere jufferit, eja vero, quod Præsul, dum nonaginta armatis ad unum omnibus pro ejus libertate mori paratis, sine prælio, vulnere aut cæde. capi poterit; Davidi certe in tali rerum statu, aut præliandum, & Episcopus capiendus, aut Regis mandatum omittendum, & ipsi in captivitatem eundum fuit. 4) Ex universa Orni relatione tantum & tam enorme partium studium elucet, ut quod de eorum actis refert, fidem vix mereri videatur, nisi quatenus aliorum fide dignorum relationi congruit, sed nihil novi adfert, nec quod cum aliis conciliari nequit, nisi quod de se ipso refert ignominiosum, scilicet Episcopum & se ipsum ejus nomine omnibus precibus orasse & obtestatos esse pacem ac Regis protectionem, cum Regis jussu Præsul captivandus, & gratiæ nullus locus dandus esset. Quod vero verbis tam emphaticis deplorat templi Saudafellensis fata, cujus jus indignissime læsum ait, cum supplices asyllum ibi non invenerint, cum quo nimis turpiter jus & mandatum Regium confundit, quod hic nullum locum habet, neque cum priori ullo modo convenit, nam facinorosi ejus jussu ex templo extracti fuerunt; id si non partium studio, aut carpendi pruritu tribuendum est, papisticæ religionis zelo condonandum erit. 5) Licet itaque magni non sit pretii hocce Nomophylaci testimonium, id tamen habet quod omnem dubitationem adimit de præsentia Episcopi Helgafelli, hæc æstate, & quod ibidem cum Ormo de expeditione Saudafellensi consilia miscuerit, cujus veritatem, ut & aliorum hoc documento contentorum, jurejurando se firmare paratum esse dicit.

§. 53.

Hunc exitum habuit prælium Saudafellense, quod multorum vulneribus, sed nullius vita stetit. David vero, qui hætenus non minore ratione quam fortuna usus fuerat, victoria etiam modeste ac prudenter usus est, nam patrem & filios Snoxdali in custodia, magna cura & diligentia asservavit; eorum satellitibus, qui adeo erant vulnerati ut abire non possent, Saudafelli mansionem & medicinam procuravit, ex quorum numero fuit Olaus Thomæus, Episcopi non incelebris encomiastes, ejus-

que concubinæ Helgæ ex filia nepos, sed Thomæ Erici, Abbatis Munkthveraaensis filius; reliquos impune sed exarmatos & impedimentis privatos, dimisit, qui domum tendentes, in Tractu Hrutaford obvium habuerunt Sigurdum, Pastorem Grenjadarstadsensem, Episcopi filium, 30 viris stipatum, patri in subsidium venientem, qui etsi nunquam ejus expeditionibus abstinerat, hac vice tamen de rerum infelici eventu aliquid ominatus, eum subsecutus est, pacis magis & concordia conciliatorem acturus, quam cuiquam vim aut injuriam illaturus. Percepto autem patris & fratrum infortunio, ultra progredi ipse non duxit consultum, sed Gotfridum Jonæ, Pastorem Glaumbajensem, Gotfridum Episcopi ex filia nepotem, virum magnæ autoritatis, cum 12 comitibus Snoxdalum misit, qui de parentis dimissione, oblatis, quascunque David petere aut accipere vellet conditionibus, accuratissime agere, in mandatis habuit, sed talis conatus frustra fuit; nam captivorum dimissio nullis omnino conditionibus impetrari potuit, neque cum illis colloqui, nisi præsentem Davide, permissum fuit; Qui Christianum, communiter Scribam dictum, Laurentii Mule Procuratorem, quid actum esset, extemplo certiore fecerat, rogans, ut is, quod sui muneris esset, capessere velit, scilicet ex Regii Rescripti tenore, captivos accipere & in custodia servare, donec Hafniam transmitti possent; qui accersito Martino Episcopo, qui hac occasione ex annua fere captivitate penitus liberatus fuisse videtur, aliisque Primoribus, Snoxdalum advolat, & constituto duodecimvirali iudicio, quid faciendum foret, per Nomophylacem decerni postulat, qui causa diligenter cognita, celebre illud Snoxdalense iudicium pronuntiavit (a).

§. 54.

Promulgato hoc iudicio, Arius pro se suisque liberis, in eo se acquiescere dixit; David vero nobiles hosce captivos Christiano tradidit, sibi que omnem eorum curam adhibitis testibus solemniter abdicavit; cum eos tres hebdomadas & duos dies accurate & arcte quidem haberat; sed haudquaquam tam inhumaniter tractaverat, ut Aræsonius Martino,

(a) Vid. infra ad finem Cap. Lit. I.

tino; Arnæ Arnorî, aliisque fecerat, nam ab ipsis rogatus, & Martino Episcopo pro Ario intercedente, aliquando liberam cum aliis conversationem permiserat, quæ accepta venia, cum reliquis Magnatibus accumbentes, a maleficiis temperare sibi non potuerunt, nam inter epulandum, Arius, arrepto ingenti cultro Davidis pectus transfodisset, nisi a Martino Episcopo, qui intermedius sedebat, fuisset impeditus, quæ ingrati & impii animi declaratione se omni indulgentia indignos reddiderunt; Sed licet iudices Davidem, quod suum erat fecisse, & liberum eum jam ab eorum ulteriori cura ac custodia pronuntiasent, attamen, ut Regiæ eo facilius voluntati satisfieri posset, aliquem eorum, sed nominatim Arium, ad proxima usque Generalia Comitia, captivum tenere, ultro obtulit; Sed rejecta hac conditione, Christianus Snoxdalo, comitante Martino Episcopo & Davide, Skalholtum captivos deduxit; ubi coram congregata ex Arnesensi & Rangarvallenfi Toparchiis multitudine, longam in eos instituit accusationem, in qua primo mentionem fecit Episcopi contumaciæ, quod a Rege vocatus venire noluerit, quod ob obstinaciam & alia facinora præscriptus fuerit, quod a Davide Regis jussu comprehensus sit; & præterea: 1) Quod Episcopum Martinum Einari filium per filios suos Arium & Biörnnum in proprio ejus domicilio vi ingrepi, domesticos verberarit, ædes effregerit, ipsum autem auctum captivum integrum annum, minus decem diebus detinuerit, adeoque eum in officii, ipsi a Rege demandati, partibus peragendis impediverit. 2) Quod cum suis filiis Regiæ tributa, pensiones & portoria ex Skagafjordensi, Eyafjordensi, Hunavatnensi, Hegransensi Toparchiis & Flateya solvenda sibi retinuerint, sibi nil cum Daniæ Rege esse dicentes. 3) Quod Regias literas de Cœnobiis & Beneficiis agentes, nihili fecerint & contempserint. 4) Quod prædia Cœnobiorum & Beneficia, ut Biarnanesum, Oddam, Holar, & in specie Fiardarhorn, & Fljotstungam; prædia quæ ob Thorsteinis filii Thordi delicta fisco Regio ex dimidia parte cedere debebant, sub suam redegerint potestatem, adeo ut nullis sua bona ab ipsis tuta fuissent; ipsique dimidiam fere Islandiam subjugaverint. 5) Quod tam Clerici quam Laici præ ipsorum imperiositate aufugere coacti fuerint. 6) Quod ad impediendum verbi divini progressum omnem moverint lapidem. 7) Quod licet capti jam essent, omnes tamen eos timeant; cum minitati fuerint, se libertati restitutos decuplo peiores quam hac usque erga inquilinos & externos fore. Præterea Jonas, ejusque filii hac

æstate sibi scripserint, & se & omnes Danos in Islandia agentes, juxta Norvegicas leges pœnas daturos fore, si modo eos Jonas ejusque filii comprehendere possent: Hamburgensibus etiam mercatoribus promiserit se eò fore prospecturum, vel quanticunqve id constiterit, ut ne unus quidem Danus proximo vere vivens remaneat. 8) Nomophylaces & Pedarios ita ab ipsis exinanitos esse, ut coram tribunali veritatem profiteri non sustineant. 9) Literas & Rescripta Regia esse negent, licet ipsius manu subscripta sint, sed ementitia, eorumqve asportatores fugitivos vocent. 10) Quod publice minatus fuerit, se, quanticunqve id constiterit, effecturum, ne ipse & Laurentius Mule vere proxime subsecuturo, una Islandiæ Præfecti forent. 11) Plurimis testibus firmatum sit, Jonam Episcopum dixisse, se, & Hæreticum illum (Martinum) proxime subsecuturo vere una in Islandia non fore Episcopos, sive Regi id placeat, sive displiceat. 12) Die Veneris proxime procedente, coram omnibus publice minatum esse, quæ in hoc casu necessitatis promiserit, se libertati restitutum non esse servaturum, sed quam primum posset, etsi totus apud se orbis intercederet, ulturum esse.

S. 55.

Instituta deinde deliberatione, quid nobilibus hisce captivis faciendum esset, omnes primo, prout judicaverant Snoxdalenses, a Præfecto, adjuvante Martino Episcopo & utroque Nomophylace, in vinculis habendos decreverunt. David etiam nunc ut antea, unius, sed nominatim Arii custodiam apud se obtulit. Martinus Episcopus nec omnino abnuere, nec perfecte in se cujusquam curam suscipere, sed si necessario aliquid agendum foret, Arii custodiam minime averfaturus videbatur. Christianus vero, ne unius quidem ex eorum numero custodiæ parem se esse profitebatur, timebat enim, ne eorum populares, Borealis quartæ incolæ, qui piscatam hyemali tempore in Toparchiam Kialarnesensem proficiscuntur, facta conjuratione & multitudine conductâ, eos per vim eriperent, quæ de re, cum per plures dies variis sententiis disceptatum esset, tandem Jonas Biarni filius Pastor Breidabolstadenfis, Cathedralis Quæstor, cujus antea mentio facta est, dixisse fertur, se licet cum illorum nemine sapientia comparandus esset, videre tamen, quinam eos sine periculo custodire possint, cumque eorum nomina edere rogaretur, respondit,

respondit, *securim & terram, fidissimos eorum fore custodes*; quam sententiam Christianus statim quasi ex tripode dictam, & Martinus non gravatim arripuerunt. David vero diutissime obsticit, & Jonas Biørni Arnefensis Toparchiæ Prætor, tales viros, quos Rex comprehendere & sibi sisti iusserat, quosque Nomophylax iusto iudicio ad Comitata usque Generalia conservandos esse decreverat, jam contra Regis mandatum & Nomophylacis sententiam, inauditos & causa non cognita, sine legitimo juris processu, obruncari, omnino fore inexcusabile, publice protestatus est, cuius sententia Christiano tam ingrata fuit, ut durioribus verbis virum exciperet, & vix a verberibus temperaret, quapropter ab omnibus in Jonæ Biarni & ejus sententiam itum est, captivisque denuntiatum, quid de illis constitutum esset, qui mox separatis includuntur cœnaculis, & unicuique suus assignatur Pastor & Confessionarius, quod vario animi motu ab illis acceptum fuit, nam Episcopus qui antea iram tantum & minas spiraverat, sæpiusque se & filios consolatus fuerat, dicendo: "á Jólum" verum vier á Hólum," id est: *Festo Natalitiorum Domini, Holis erimus*; nunc tandem paululum resipiens agnovisse fertur, quantum se suosque terrenorum cura & mundi amor seduxerit (a). Biørnus, qui plurimorum malorum fax & tuba habebatur, ad lamentationes, pro vita preces, & conditionum oblationes conversus est. Arius vero durum nuntium fortiter tulit, noctemque ultimam canendo & precando trivit.

§. 56.

Albescente die, qui fuit Novembris septimus, hebdomadis sextus, omnes sacram cœnam acceperunt. Ariusque primo, paulo post solis ortum eductus est (b), qui Agagi instar morti fortiter obviam ivit;

Limen

(a) Hac occasione ultimum in tota vita tale fecit carmen: "Vondflega hefur ofz veröldinni" bleckt, villt og trillt svo næsta frekt, ef eg skal dæmast af danskre flect, og deya" so fyrer Konglens inekt. "Hoc est: *Pessime nos mundus sefellit; atque in devia duxit, se a natione Danica iudicandus potestate Regia moriar.*

(b) *MAGNUS BIÖRNI* Arium, Reykholti, ubi Snoxdalo Skalholtum tendentes pernoctarunt, fugam tentasse scribit; alii id Skalholti factum esse perhibent; Sed tacente de his *JONA EGILLI*, qui ea quæ gesta fuerunt, ab oculatis testibus accepta, accurate refert, quem nos ideo in iisdem ductorem elegimus, in aliis autem, seu quæ Snoxdali

Limen enim egressus dixisse fertur, multos ex eadem æde nobiles exituros fore, (quod in eo completum esse volunt, quod biennio post, eadem ædes in scholam Cathedralē mutata est), & deinde, inter egrediendum dixisse, invitum hunc ludum se iniisse, nunc vero volentem egredi, optare tantum, cum jam moriendum sit, cor vitulinum ex fratre suo Sigurdo in se, suum autem in eum translatum esse; Ad fatalem locum perveniens, conspectoque palo & aliis feralibus instrumentis, suspirans dixit: *Domine! an hic sistendum est?* Cui cum Christianus annuere, respondit: *Vae tibi nebulo, non te Dominum vocavi, sed Deum Dominum meum allocutus fui.* Deinde Episcopum & Davidem accedens, dixit: *Condonā Martine! Condonā David!* Carnificem animavit, ut mafcule quod suum esset, perageret, inque genua procumbens oravit, ultimoque dixit: *In manus tuas Domine commendo animam meam,* & mox intrepidus, ne oculis quidem obligatis, cervicem in palum inclinavit, quæ unico ictu abscissa fuit. Björnus deinde, tristis valde & misere ejulans, liberorum conditionem deplorans, mortemque qualicumque conditione deprecans, sed a nemine exauditus, eandem terere cogitur semitam, cui carnifex, ob utriusque trepidationem, caput tertio aut quarto ictu vix amputavit. Ipse autem Præful, cujus vitæ omnes parcere voluerunt; modo filiorum mortem nunquam se ulturum jurejurando promitteret, conditionem respuit, dicens, illos se suaque consilia secutos fuisse, se itaque jam illos sequi velle. Ex templo Skalholtis egrediens, crucem manu tenuit, & Mariæ simulacrum ibidem conspectum pronus adorare voluit, sed a sacerdote admonitus, ut frivola hæc nunc demum omittat, sed ad mortem semet præparet, post hanc enim esse alteram & æternam vitam, respondit; *Scio id Sveinke* (o: te tacente), Svenus enim Pastori nomen erat, quæ per jocum aut contemtum Sveinkum vocavit. Conspecto cuidam sibi cognito, sudarium & sigillum suum tradidit, jubens ad suos ea perferri curet, & ut filiæ suæ Sigurdo & filio Thorunnæ salutem

---

dali & Saudafelli acta sunt, Davidis Apologiam, ante annum 1554. ut videtur, scriptam, cum res adhuc in omnium recenti memoria essent, ut facillime falsitatis argui potuisset, si a veritate aliena protulisset, secuti sumus, sepositis omnibus, quæ aut controversa sunt, aut improbabilia, ut & illis quæ minoris momenti esse videntur. Hæc autem licet minuta sint non omittenda duxi, ut inde conspicuum foret quomodo quisque eorum se ad mortem præparaverit.

salutem dicat, qui in sui memoriam, cibariorum, quantum 240 imperiales æquet, inter pauperes distribuunt (a). Deinde oblata Davidi, quem toties devoverat, absolutione, & responso accepto, sibi jam haud magis quam ipsi absolutione opus esse, ad palum tristis progreditur, procumbensque dixit: *In manus tuas Domine commendo animam meam.* Sed cum valde obstipa esset cervice, sexto aut septimo tandem ictu decollari potuit.

§. 57.

Talem exitum habuit Jonæ Arii filius, Episcopus Holanus famosissimus, anno ætatis 66, officii 26, utramque expertus fortunam, nam in summa paupertate natus & educatus, ad summos honores & maximas divitias evehctus, privato majora capiens fortunam ferre non potuit, vitiisque plus nimio laxans habenas, tandem ab avaritia, ambitione, livore, polypragmofyne, & quæ his omnibus prætendebatur, intempestivo Religionis zelo præceptus datus, ad rebellionem usque perductus fuit; Tanquam fuit avaritiæ & ambitionis, ut sibi suisque totius Islandiæ imperium destinasse videatur; hinc in publicis processionibus & solennitatibus, more antiquorum Regum (si fas est credere) 12 satellites exquisite ornatos, totidemque sibi præferri cereos curavit; cujus vitia, licet virtutes superare videantur, haudquaquam tamen earundem expers fuit, nam largus, præsertim erga egenos, hospitalis, concinnus, comis, affabilis, & erga suos indulgens & amabilis fuit, haudquaquam etiam erga subditos tantæ crudelitatis ac avaritiæ ut ejus prædecessores, nam in judicis mitiorem sæpe elegit sententiam, unde a multis amatus & magnopere desideratus fuit. Indoctus quidem, sed sui sæculi Poëtarum facile princeps, religionis amans, sed antiquæ tenacissimus, veram a falsâ discernere aut nequivit, aut operæ pretium non duxit. Cumque latine nesciret, ex Svecia, circa annum 1528 evocavit Jonam Matthiæ filium, lingvæ latinæ & typographiæ gnarum, quem sacerdotio initiatum, Præbendæ Breidaboistadensi præfecit, per eundem, quæ latine scribenda

(a) Quod non tantum mox eodem anno, ut caverat Præsul, factum est, sed etiam ejus filia Thortunna, quoad vixit, d. 7 Novembris magnas pauperibus distribuit elemofynas.

scribenda erant, expedit, & circa annum 1530 *Manuale Pasterum* imprimi curavit, unde patet, ipsi eam non esse denegandam laudem, quod primus typographiam Islandiæ intulerit. Quæri solet jurene an injuria cæsus, & an tali morte dignus fuerit (a)? quæ de re, si nostram promere licet sententiam, ut mortem eum, & quidem talem seu violentam, quæ aliis esset exemplo, promeruisse libenter concedimus, ita eum injuste cæsum fuisse censemus; nam etsi latrocinii, violentia, contumacia & perduellione quævis mala commeritus fuerit, ob quæ etiam a Rege, unico suo in terris judice, exauctoratus, proscripatus, comprehendendus & carcere dignus pronuntiabatur, nunquam tamen ab eodem morti addictus fuerat, imo ipsius Regis Duces, Otto Stigoti & Truels Ulfstand, non aliud in mandatis habuerunt, quam ejus copias cedere, ipsum autem vivum capere & Regi sistere, quod si nullo modo facere possent, tunc primum ad majus malum evitandum, eum occidere ipsis concessum fuisse videtur. Christiano autem, Martino, aut Jonæ Biarnæo, nulla unquam ipsam occidendi concessa fuit potestas, imo, non multum abest, quin eum contra jus & fas occisum esse, audeam affirmare, cum judicium Snoxdalense a Nomophylace, talium rerum judice competente, secundum leges pronuntiatum, & ab ipso Christiano Regis nomine confirmatum, ad proxima Comitia, nisi ipse Rex prius aliquid de eo statuerit, incolumem conservari jussit. Nec custodiæ difficultas fuit insuperabilis, nam si Davidi, qui proxime Borealem quartam habitavit, aliquem eorum in custodia asservare facile fuit, quod ipse sæpius obrulit, quidni idem Martino & Christiano possibile fuit? Et ponamus Bestastadis id factu fuisse difficile ob piscatorum frequentiam & ab illis timidam seditionem, an ideo etiam in aliquo longe remoto monasterio, quæ jam omnia Regi parebant, additis custodiibus, ipsos tenere, impossibile fuit? id nobis nemo facile persuadebit. Hinc etiam ipse Rex, qui suas suorumque manus ab Episcoporum, etiam maxime rebellium, sanguine impollutas conservare voluit, Martinum & Jonam Biarni circa annum 1554

ad

(a) Sunt inter nostrates plures qui Jonam Avalonium aut penitus exculpate volunt, aut ejus crimen magnopere extenuant, in quorum numero est Doctiss. ARNGRIMUS in *Anat. Blesken* part. 2. quem itaque merito corrigat Illustriss. Dominus HARBOE in *Hist. Reform. Isl.* Part. 2. pag. 77. qui ibidem egregiam & lætu dignissimam instituit comparationem inter Ogmundum & Jonam, ultimos Islandiæ Episcopos Catholice Religionis addictos.

ad causam coram summo tribunali dicendam; in jus vocavit, qui, ut verisimile fit, culpa in Christianum conjecta, quem Nemesis antea sustulerat, cumque factum infectum fieri nequiret, & fontes, non ob Religionem, sed Rebellionem capite plexi erant, a Rege & Regni Senatu absoluti sunt. Sed agnoscendum hic sine dubio iustum Dei iudicium, quod hunc Episcopum, qui conspectis aliorum fati, tot clementissimas admonitiones tam contumaciter spreverat, sine supplicio ad plures abire non permisit.

§. 58.

Ipse David scriptum quoddam adornavit, quod sæpius Sub eisdem *Apologie* nomine allegavimus; cuius prior pars quadantenus est accusatoria, concinnata, ut videtur, anno 1549, cum dicat ea quæ in Octobri prioris anni acta fuerunt, proximo autumno gesta fuisse, forte iudicio Hvammenfi aut Saudafellenfi, præsidente Ormo Nomophylace, oblata, de quibus egimus §. 31; Posterior vero, partim historica, partim apologetica est, adornata post annum 1551, cum expresse faciat mentionem Regiæ Majestatis Rescriptorum, tribus elapsis annis, qui fuerunt 1549 — 50 & — 51. Episcopi comprehensionem Davidi mandantium, quæ supra pag. 276. 277. allegavimus; quod etsi non omnia huius tragædiæ actus, multo minus omnia cuiusvis actus momenta, contineat, quem defectum ex aliorum fide dignorum scriptis supplere conati sumus, ejus tamen ductum, cum haudquaquam odiose scriptum esse videatur, quatenus cum aliis non dissentit, secuti sumus (a).

§. 59.

Cum decollatorum corpora ad solis fere occasum, aut ut alii volunt, in sequentem usque diem (b), sub dio jacuissent, quorundam precibus sepultura, sed sine quoquam apparatu & ceremoniis in cæmeterio concessa fuit, ubi per hyemem quieverunt; sed proximo vere, statim

Y y y y 2 post

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. K.

(b) *Skardsaarnis* scribit eos in cæmeterio Skalholtensi quievisse ab 8 Novembr. ad astatem usque, quod si verum est, corpora etiam sub dio pernoctarunt.

post festum Paschatos, Sigurdus Episcopi filius 30 strenuos viros misit, quibus tres Sacerdotes præfecit, qui corpora exhumata Holas usque devehent. Hi, ut iussi erant, accepta a Martino Episcopo venia, mortuos effoderunt, sed opere tam tumultuario, ut foveam non replerent, unde ea hodieum conspicua est; corpora autem loculis aptarunt, quibus nolæ perpetuo sonantes, una Arii, binæ Biörni, tres vero Episcopi, tam ornatus quam distinctionis gratiæ affixæ fuerunt, quo ubicunque aut transferunt aut pernoctarunt, campanarum sono & quibusvis honoris signis excepti fuerunt; Holis autem ingens mortalium multitudo, non tantum omnium campanarum pulsatione, sed lesu & planctu eos excepit, perhonorificeque in templo cathedrali sepelivit, nec desunt, qui miraculis eos inclaruisse, literis mandarunt, multi enim, aut feretri aut loculi contactu, a variis morbis sanati fuisse perhibentur. Holanæ cathedræ Quæstorem tum temporis agebat Sigurdus Episcopi filius, quem etiam dioceseos Vicarium denominare voluerunt; sed cum id officii detrectare videretur, quidam in Jonam Finnbogi filium, Priorem Mödruvallensem, inclinarunt: plurimi vero, quod tandem obtinuit, Biörnum Gilfi filium elegerunt, qui anno 1551 pridie Cal. Maji, cleri Holas convocati frequentem habuit Synodum, in qua primo Sigurdum Jonæ, veteri more Episcopum patri successurum eligunt, quæ electio a 24 optimæ notæ sacerdotibus subscripta & obsignata fuit. Deinde Biörnus per 20 sacerdotes concludi curavit, quum Jonas Arii nec monachus nec Abbas fuerit, ideo ejus bona ad legitimos hæredes transmitti debere, exemplo Gottfalki Episcopi, cujus bona, Archiepiscopi consensu, ad legitimos hæredes transferunt. Huic concilio Sigurdus rationem reddidit bonorum Cathedralium, compertumque fuit, Jonam templum ditasse summa quinquevies mille 760 Imperialium, quorum quartam partem Clerus hæredibus ejus adjudicavit; sed hæc omnia frustra fuerunt, ut mox docebitur.

§. 60.

Mortem Episcopi dioceseos Holanæ incolæ ægerrime tulerunt, quod tamen primo intra murmuraciones & minas stetit, usquedum pro regionis more circa festum Purificationis 1551 in Toparchiam Kialnesensem numero circiter 300 piscatum abirent, inter quos non nullos Episcopum necessariorum famulos latuisse suspicio fuit, (illorum præcipue nominatur

tur Thorunna, Episcopi filia (a) in mandatis habentes, ut oblatam forte ultionis occasionem non omitterent. Christianus autem Skalholto redux primo securus egit & lætus, quod tam potentes sustulisset adversarios, usque dum ab Einaro Olai Pastore Gardensi monitus est, caveat sibi, factum enim atrox, & plus nimio præcipitatum videri, ultionemque aut accusationem sine dubio, undecumque tandem venerit, subsecuturam, quibus tandem consentiens, sed crimen omne in Martinum Episcopum & ejus Procuratorem Jonam Biarni conjiciens, timere & cautior esse cæpit, unde, cum iter Sudurnefense, ad providendum, ut naves piscatoriæ, quæ Regiæ vocantur, gubernatoribus, instrumentis nauticis, aliisque piscationi necessariis instruerentur, institueret, solito pluribus se famulis, illisque armatis, munivit, quem timorem non vanum esse expertus est, cum villam Kirkiubolum, ibidem pro more pernoctaturus, ingressus esset, ubi eum 30, (alii habent 60) larvati sicarii, accepta a colono venia, villam frangendi, hostiliter aggressi sunt, & licet se cum suis mascule defenderet, multitudine tamen victus, cum parvulo filio & 12 asseclis misere tandem periit, impedimenta rapta, sed corpora vestibus nudata, & ne quid impudentiæ & contumeliæ deesset, mortuis barbaro more illufum fuit (b). Quod nefandum scelus ad Regias perlatum aures, justam ejus excitavit iram, adeo ut latrones & sicarios hosce conquirere, & aliis exemplo severe punire, Hvitfeldio Islandiæ Præfecto mandare, de qua re etiam Davidi scripsit (c). Hvitfeldius itaque anno 1552 per Egertum Johannis Nomophylacem, hos omnes proscriptos, & ubicumque comprehendi possent; capite plectendos pronuntiari curavit, aliisque exemplum præbiturus, duos statim, quorum alter fuit colonus Kirkiubolenfis,

Y y y 3

-
- (a) Quod Christiani occisor fuerit Thorunæ famulus plerique antiquiores consentiunt; Sed qui Sigurdum Episcopi filium hujus criminis insimulant, idque eo modo, quod Christianum ad convivium amice invitatum, violato hospitii jure fraudulenter obtruncari curaverit, magnam viro bono & innocenti injuriam faciunt, a quo scelere Summe Ven. Dominus HARBOE in *Hist. Ref. Relig. Isl.* pag. 79. 80. ejus famam egregie vindicat.
- (b) Qui talia legere desiderat, vident JONAM EGILLI, aliosque, qui eum exscripserunt. *Skarðsjaænsis* autem hic graviter errat dicens piscatores in ver usque ultionem alta mente servasse, & Christianum finito tandem piscationis tempore occisum fuisse, cum media hyeme paulo post festum converf. Pauli factum id fuisse, certum sit.
- (c) Regias ad Davidem literas, vide supra pag. 311.

bolensis, decollatos, palis & rotis imponi curavit, sed mox ab incepto desistens, ab aliis pecunia caput redimi passus est, ut testantur contractus, alter cum Jorundo Petri 1553 Dominica ante festum Barnabæ, alter autem cum Einaro Petri, Die Martis ante festum Margarete Bessastadii inicus, in quibus testatur se bonorum virorum precibus dedisse, ut quibus horum vitam redimat quinque piscium lassis, id est 125 Joachimicis. Sedecim vero mox in Angliam aufugerunt, quos Maria Regina, quæ sequente anno thronum ascendit, in suam summis tutelam (a). Cum itaque horum pæna & ultio hoc modo procedens, Regiis lucrosior & Aræsonii necessitati honoratior esset, Regi persuasum fuisse perhibetur, operæ pretium non esse, plebejos hocce tanto rigore persequi, qui cæco zelo & prava imaginatione incitati, ultionem in Christianum verterint, eo quod præcipuam malorum causam, Martinum Episcopum, ejus Quæstorem Jonam, ac Davidem aggredi non potuerint, qui Jonam Episcopum contra jus & fas per Christianum occiderint, præstare igitur & justitiam exposcere, ut in ipsorum acta inquiratur, quæ tandem tantum nata sunt assensum, ut quæstione in sicarios omnino abstinetur sit. Martinus autem & Jonas anno 1554 ad causam coram Rege dicendum in Daniam evocati fuerint; Davidi autem egregiam, quam sæpius allegavimus, *Apologiam* scribere, necessitas imposta fuit.

§. 61.

Ineunte æstate anni 1551 binæ Regiæ triremes, Eyafordum borealis quartæ portum ingrediuntur, quibus præfuerunt Axelius Juel & Christophorus Trundson, quos comitabatur, Olaus Hialti filius, Regium habens Diploma editum Flensburgi die Veneris post quæsimodogeniti, hujus anni, quo Jonæ Arii sententia de ipso priore anno lata penitus tollitur,

---

(a) BJÖRNUS de *Skardsjaa* dicit Christianum Tertium fugitivos ab Edvardo Quinto tradi postulasse; quod si quid veri habet, non de Edvardo Quinto, sed Sexto, aut nostro judicio, de Maria Regina dicendum fuerat; illa enim ineunte anno 1553 fratri successit, & quoniam Catholica Religionis supra modum amans fuit, eidem additis & præsertim Episcopi Catholici & Martyris, ut volunt Catholici, necis ultoribus libentissime patrocinata creditur. Succedente tempore ipse Rex etiam quibusdam sicariorum gratiosissime restitutionem in integrum concessit, inter quos Erlendus Thorvaldi anno 1553 die 27 Jan. literas securitatis testes nactus est. Conf. supra pag. 320 sq.

tollitur, & ut infecta esse jubeatur, ipsiqve presbyterii honor & Præbenda Laufaasensis restituitur. Regii autem in mandatis habuerunt, comprehenso aut occiso Jona Arii filio, Olaum Holanæ dioceseos Episcopum declarare, incolarumqve obedientiam ei conciliare, usqvedum aliter Regiæ Majestati decernere placuerit. Præterea illis injunctum fuit, ut cum 300 militibus, longis armatis sclopetis, excensionem faciant, Jonamqve, aut Holis, quos eum munimento firmasse Rex ait, aut ubicunqve cum reperire possint, adoriancur & capiant, cædantve, incolas autem in Regis verba jurare adigant (a). Sed ad australem insulæ oram in portu Hafnfiordensi visus est Otto Stigoti, unicum habens trirremem, qui Gislaum Jonæ secum habuit, itidem a Rege honori & Præbendæ Selardalensi restitutum (b). Ex quibus omnibus patet Regi relatum, aut ipsum imaginatum fuisse magnam Islandiæ partem defecisse, quapropter Stigotio injungit, ut nulli parcat operæ, eandem in obedientiam reducere. Deinde ut Aræsonii copias fundat & fuget, ipsum vero, si fieri possit, captivum ad se vehat, deniqve Martinum a captivitate liberet, aut si mortuus sit vel eum liberare non possit, alium ejus loco constituat Episcopum, unde liquet Martinum ante mercatorum discessum anno 1550 vinculis solutum non fuisse (c). Tot Præfectis, tantisque copiis ut auxilio & subsidio venirent, Rex, cujuscunqve Quartæ Magnatibus, gratiosissimis mandavit literis; qui fuerunt: Erlendus Thorvardi, Australis & Orientalis Islandiæ Nomophylax, Paulus Vigfusi de Hlidarenda, Ejolfus Einari de Dal, Jonæ Episcopi gener, Biörnus Erlendi de Ketilstad, Biörnus Jonæ de Ejevindaraa, Thorlevus Grimi de Mödruvöllum Arii Episcopi filii focer, Thorstenus Fimmbogi de Hafrafellstungu, Jonas Magni de Svalbard Biörni Episcopi filii focer; Ormus Jonæ de Draflastad, Egillus Jonæ de Skard (d), Tandem

(a) Vid. supra pag. 306.

(b) Vid. ibid. pag. 277 & Summe Ven. *HARBOE* loc. cit. Tom. 7. pag. 84.

(c) Sunt & antiquorum quidam, qui Martinum captivitate detentum fuisse usqve post prælium Saudafellense, & a Sigurdo tandem Jonæ filio dimissum fuisse, postquam hic patris & fratris infortunium insudiverat.

(d) Vid. supra pag. 303. Ex his tres primi fuerunt incolæ australis Quartæ, ubi notandum generum Episcopi, qui hic tertio loco nominatur fuisse Ejolfam Einari, sed non Einarum Ejolji, ne confundatur aut cum patre aut cum filio, quorum utriqve nomen

Tandem etiam ad Davidem Gudmundi filium de eadem re hoc anno dedit clementissimas literas (a).

§. 62.

Licet vera hujus expeditionis causa Holanæ diœceseos incolis notissima esse posset, placuit tamen Regiæ Majestati eandem patentibus literis penitus illis inculcare, ut & eisdem, si modo bellicosus Præful (quem in vivis esse putavit) jam pro suo more rebellare velit, ab ejus obedientia auxilio & confortio dehortari, ni pœna rebellibus digna affici malint; omnibus tandem justum & pium regimen a se expectare mandans (b); Tandem etiam vigilantissimus Islandiæ Ecclesiæ Inspector D. Petrus Palladius suam adjecit symbolam, mittendo ad Clerum Holanum literas paræneticas, quibus primo in Aræsonii malitiam & cæcitatem invehitur, deinde ad Olai Hialtidæ laudes conversus, bonam etiam se de Sigurdo Episcopi filio spem habere contestatur, reliquos vero omnes his dissimiles, qui in tam clara Evangelii luce caligare malunt, quo ad resipiant, ab officio removeret; tandemque quædam de vera verbi divini prædicationis methodo subjungit (c).

§. 63.

Cum autem Regii Præfecti & Legati Islandiam appellentes, contra spem, sublatò rebelle Episcopo, omnia pacata invenirent, quod agerent potissimum erat, incolas in verba Regis adigere, prout in mandatis habuerunt; Julius itaque & Trundsonius Holanæ diœceseos, utriusque, tam Ecclesiastici, quam Politici status incolas Oddeyram ad Eyafjord convocarunt,

---

nomen fuit Einarus Ejolfi. Duo, qui hos sequuntur sub Biörni nomine, fuerunt incolæ Quartæ orientalis; Quinque reliqui Holanæ diœceseos cives fuerunt; At solus David hic pro Quartæ Occidentali apparet.

(a) Vid. Illustriff. *HARBOE* loc. cit. Tom. 7. pag. 87.

(b) Vid. Summe Veuer. *HARBOE Afbandl. om Reform. i Island* in *Kjöbenhavn, Scljk, Skrifter* Tom. 7. pag. 88.

(c) Vid. loc. cit. pag. 97.

carunt, qui Regi præstiterunt homagium (a), sed in Skalholtina diœcesi Stigotius, multitudine ad consuetum comitorum locum ac diem, per Martinum Episcopum, convocata, eandem eodem modo in Regis verba jurare adegit (b). Tandem quoque accepto homagio, Julius & Trundsonius per Ornum Sturlæum, Occidentalis & Borealis Quartarum Nomophylacem, 24 denominari curaverunt iudices, viros ordinis Politici præstantissimos & juris Islandici scientissimos, qui, præfidente ipso Nomophylace, Jonam Episcopum ejusque filios Biörnnum & Arium rebelles ac perduelles fuisse declararunt, omnesque eorum possessiones ad compensandas, quas in hanc expeditionem Rex fecerat, impensas, ipsius fisco adjudicarunt (c).

§. 64.

Peractis quæ Oddeyræ agenda erant Trundsonius & Julius cum globo armatorum Holas pertenderunt, indeque omnia quæ alicujus pretii videbantur & invenire potuerunt, interque ea magnum illum aureum templi calicem, aliaque ejus cimelia, abstulerunt, sed quod perpaucos ibidem reperirent homines, displicuisse fertur, plerique enim Episcopi domesticorum sibi ab eis timentes, eorum congressum vitabant, ideoque ante eorum adventum se suaque omnia in latebras abdiderant, Helga autem, Episcopi concubina, cum paucis aliis magnam ætatis partem cinerei coloris utens tentorio, in altissimo monte, cui nomen est Glóafeyker, se continuit. Hanc, cum ob instantem navigationem, quam maturare necessum duxerunt, convenire non possent, dicam ei per Thorsteinum Jonæ scripserunt, quæ omnia ejus, comitumque Jonæ & Gotfralki bona Regio fisco adjudicari postularunt, quam causam Ormus Sturlasonius Borealis quartæ Nomophylax ad Vallalaugam die Veneris ante festum Thorlacii delegatis iudicibus secandam commisit, qui eam graviter, quam ut ab iis dirimi posset, sentientes, ad Iudices in eodem loco die Mercurii post festum Michaëlis sapientiores undiqueque congregan-

(a) Vid. loc. cit. pag. 90.

(b) Vid. ibid. pag. 93.

(c) Vid. ibid. pag. 94.

gregandos eandem relegarunt (*), sed quænam causæ capita fuerint, & qualem habuerit finem, nobis ignotum est, verosimile autem est fuisse tantum aliquam male fundatam suspicionem, quæ aut probari non potuit, aut patefacta veritate evanuit.

Litr. A.

- (a) Salutem & indissolubile charitatis ac fraternitatis vinculum in Christo continuo observandum. Kierliga og uinsamliga þöckum vier ydur

(*) Nos Magnus Biddri. Thorsteinus Gudmundi, Samundus Simonis, Oddus Philippi, Thorgrinus Gudmundi, & Magnus Jone, bonis omnibus votum facimus his nostris patentibus literis, quod die Veneris proximo ante festum Thorlaci æstivum ad Vallalaugam in legitimo trium tribunalum foro iudices delegati fuimus a Viro honorando Domino Ormo Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylace, ad inspicendam, examinandam, exactaque decisione diffiniciendam illam accusationem, quam Thorsteinus Jone loco Christophori Trundsonii & Axelis Julii contra Helgam Sigurdi filiam ejusque comites Jonnam & Gotskalkum proferebat, ita sonantem, quod universa illorum bona fisco Regio deberi palam pronuntiaverint. Primo itaque iisdem literis observatis, nihil ista de re in presentiarum judicare potuimus, propterea quod in tam gravibus causis sapientissimorum æque ac probatissimorum virorum judicium requiri nobis videretur. Proinde in nomine Dei amen, omnibus ita examinatis & coram nobis prolatis, omnes illas causas absoluta judiciali sententia ad Vallalaugam denuo relegavimus, die Mercurii festum Michaelis proxime subsequente, sub judicium Nomophylacis proborumque virorum, a sapientissimis utpote tunc ibidem pronuntiandum. Præterea omnes Toparchas, qui Regis præfæctis sanguantur, itemque eorum Assessores Judicarios, & Juratos Regis viros, ut præfæcto loco & die compareant, jus Regis promoturi, singulosque Toparchiarum Præfæctos, ut in sua quisque provincia Assessores suos Judiciales hac de re faciant certiores, nisi legitime prohibuerint obstacula, obligatos judicavimus. Siquis autem ad stabilendum Regis jus non comparuerit, atque ilico & Regia Majestas jure suo exciderit, & qui rei sunt promeritum judicium non subierint, eidem quatuor marcarum multam Regi solvendam irrogavimus, si nimirum citra fonticam causam se non siterit. Qui vero jurjurandum violaverint, illis multam, quam leges, jus Regis stabilire recusantibus dicunt, pendendam judicavimus. In cujus rei veritatem laudatus Nomophylax Ormus Steurlæ filius hoc nostrum judicium nobiscum approbavit, summumque Sigillum unæ cum prædictorum virorum Sigillis ei appendit, scripto eodem loco & die, anno a nato Salvatore M D L I.

- (a) Amicissimas pro omni vestra benignitate, & sigillatim humanitate, quam Legatis nostris peregre constitutis exhibuistis, gratias vobis habentes, fraternitatem vestram, pacti inter

yður öll góðheit, oc sierliga þá heidarlega æru er þier sýndut vid vora sendiboda utanlandz. Trúum vier yðar bróðerni sic minniligtt hvad þier oc Vier höfum medlofast sem beggia ockar brief med innceiglum innehallda, hvad vier vilium oc skulum ad Gudz vilia vel hallda, oc þad sama treyftum til yðar Nádar. Wm þad Biarnarnes oc þá penninga sem Teitur Þorleifsson átti til forna oc Herra Kong Fredrich góðrar minningar hefur feltt, oc Vier hofum fullum peningum býtalad. Bidium vier kærliga ad yðar bróðerni villdi láta koma til skodunar þau skírste sem þar eru um giórd af yðrum partte oc vorum báddum ockur nærverandi. Þúí fyrir margra greina skulld villda ec giarna ad þier settud einn stad oc dag ad vid mattum persónuliga finnaft oc í þeim fundi mætte auðvellidliga skodast þad yður oc ofs best sómer. Er ofs sagt ad þier vilied reisa yðar visitationem nú í sumar í Vestfirðu, oc ef svo er þá verður þad minnst ómak ad vid finnuft í Hrutafirði vill yðar Nád svo vera láta, þá villdum vier giarna þier lietud vndervisa ofs þad oc annad sem yður best likar, med vorum þienara Olafi Ormsfyne, kann feigia yður nockud af vorum partti þad vier hofum hönum vndervisad. Cum his paucis valete oc iterum valete deo summo optimo feliciter.

Reverendo in Christo patri Domino Gissero Episcopo Schalholtensi detur hoc in caritate.

Z z z z 2

Litr.

---

inter nos sanciti, quod utriusque nostri signata literæ continent, memorem esse, confidimus, idque etiam quoad prædium Biarnanes, nummosque Teiro Thorleivo olim possessos, quos Dominus Rex Fridericus (bonæ memoriæ) iusto nobis ære vendidit. Rogamus igitur amicissime, vestra fraternitas, documenta hæc de re a vestra nostraque parte producenda; utroque præsentè, examini submittere velit; multis enim de causis certum aliquem locum diemque conventui nostro destinatis, velim, in quo, quæ vos nosque quam maxime decent, facillime possunt examinari; Igitur, si, quæ vos solitæ visitationis iter in Quartam occidentalem instituendum determinasse, nos edocuit, verax existat fama, maioris commodi ergo, in tractu Hrutafirdnes convenire juvabit, quod si adprobet clementia vestra, illud, ut & quæ alia nobiscum communicare vobis placuerit, per famulum nostrum Olavum Ormi, qui & quæ ipsi patefecimus, a nostra parte vobis referet, resciscere exoptamus. Cum his paucis valete & iterum valete, Deo summo optimo feliciter commendati.

Litr. B.

(b) **H**eilsa mínum bróður Herra Jóni með Guðz náð bifkupe að Hólum, laugmönnum og náðugafta herra Kóngsins fávita og heidurfamligum mönnum lærðum og leiðum á alþingi með Guðs kvediu og minne. Vitanlegt gjörande að fyrer nockurar hindrunar faker kann ec nú um sinn perfonlega ecki hingat að koma, hvad ec hefde annars gjört mínum kizra bróður og herra kóngsins fávita og öllum dándimönnum til vilia, einkum þar þorf hefði gjört náðugafta herra kóngsins vegna, hvar ec tel mig fkyllðugann til vera, og vil mig þar til þafnlega reidubúinn og velviladann láta finna. Er fú fierdeilis mín ófk og bön að minn bróder bifkup Jón, landftiórnarmenn og heidurfamligir innbyggjarar þessa landz fieu aller tilhneygdir til Kristiligrar eindrægni og almennilegs fridar, hvad ec giarnan þægja ath allar ágreiningar mætti nidurfeti aft gudi til heidurs enn góðum mönnum til vnaðsemdar. Hær með er ec yður alla fyrer lif og fál allzmektugum gudi bifalandi. Skrifad í Schalholti Aarum eptter Guðz burd M.D.ΔLIII.

Litr. C.

(c) **G**ratia & pax a Deo per Jesum Christum. Kunngjøre eg yður ath ec hefí feingid fulla vifú af yðrum ferðum í austfórðu og Biar-nanes,

---

(b) **F**ratri meo Domino Jonæ Dei gratia Episcopo Holsensi, Nomophylacibus, & Clementissimi Domini Regis Quæstori, ut & honorandis viris, tam clericis, quam laicis, in Comitibus generalibus presentibus, salutem Dei & meam mitto. Notum faciens, quod ob certa quædam impedimenta, hac vice ipse per me illuc venire nequeam, quod cæteroque, in dilecti mei Fratris, Domini Regis Quæstoris, & omnium virorum discretorum gratiam, fecissem, præsertim cum Gratióssimi Domini Regis ergo opus fuerit, quod mei esse officii agnosco, & ad id jugiter paratum & lubentissimum me profiteor. Præcipuum meum petitum est & votum, ut Frater meus Episcopus Jonas, membra regiminis & honorandi hujus insulæ incolæ, christianæ concordie & paci publicæ, in unum omnes, studeant, in vetis enim hoc mihi est, ut omnes simultates, in gloriam Dei, & bonorum virorum beneplacitum cessent. Cum his vos omnes, tam quoad animam, quam corpus, omnipotenti Deo commendo. Skriptum Skalholti, anno a nativitate Dei 1544.

(c) **G**ratia & pax a Domino per Jesum Christum; Notum vobis facio, quod mihi de profectione,

nanes, oc þær hafid þadan haftt nockura peninga oc látid byggja jarder &c. Vndrar mig stórliga því þær hafid svo giortt, hvad ec veit ongua von til ad þær hafid nockurtt skial þær til feineid af náðugasta herra kónginum oc hanns heidursfamliga Ríkistradi, síðan fá dómur giordist þær vm á alþingi ockar í mille, fem ydur er velkunnigt, oc ec reidi mig vppá oc hefi reitt ad hallda. Þær fyrir vil ec ydur kunngjóra, ad ec má með onguu móti nie vil þessar eignar afleggja, audruvis helledur enn dómur þær vm eiördur inneheldur, oc vier báder höfum ordid áfáttar oc ockur látid líka. Cum hiis &c. Ex Schalholtte 4 die Octob. Anno M.D. XL. V.

Litr. D.

(d) Felicitatem in Jesu Christo salvatore nostro vobis exopto. Fieck ec ydar brief ad heyra er þær lietud ydvarn Capellan í Schalholti vpplesa feria quarta quatuor temporum aduentus oc vnderstöd ad þær villdud ad reikningskapur kirkiunnar (sem ec hafdi vmförfad) yrði stadinn í þridiu viku páska nú þetta ár midvikudag oc fimtudag næstann epter Krossmeslu, Enn faker þeirra kirkiunnar vtuega oc nauðsynia sem í greindann tíma vidliggia kann eg þær ecki til ad komast af mínum parti, þú hliota þær annar af ad líða adur ec set prestastefnuna, ei sídur suo

Z z z z 3

adur

---

fectione vestra per quartam orientalem Biannanefum usque liquido constat, & quod inde bona quaedam abstuleritis, fundosque quosdam elocaveritis &c. Cum vero post promulgatum in foro generali iudicium, quod vobis satis notum est, ad id faciendum Vos aut a gratiosissimo Rege, aut Regni Senatu, ulla auctoritate instructos esse nesciam, vestrum factum non satis mirari possum. Cumque confidam iustum me tueri causam, vobis indicare volo, quod has possessiones alio modo, quam quem determinat ea de re inter nos, utroque consentiente, facta sententia, amittere nec possum, nec velim. Skalholti 4 Octobris 1545.

(d) Felicitatem in Jesu Christo salvatore nostro vobis exopto. Literas vestras audivi, quas per Capellanum vestrum, feria quarta quatuor temporum Aduentus, Skalholti, recitari curastis, &, ut rationes templi, de quibus perscripseram, tertia hebdomade post pascha anni presentis, feria scilicet quarta & quinta proximis ante Inventionem Crucis, componantur, vos velle, percepi. Sed ob negotia ecclesie, quae dicto tempore peragi necessario oportet, mihi per me tunc adesse non licebit, ista scilicet dicta negotia perficienda sunt, priusquam ego Synodum habere queam, quin &

adrer dándimenn kunni þefs auðveldligar til ad koma, hvad yður skal í góðann tíma verða. Kunngjörft yður oc ad ec hefi fannspurt ad Eyólfrur bónde Einarsson hefur lögfest Biarnarnes oc þær eigner sem þúi fylgia, svo og bygt sumum bændum heima vegna bifkups Jóns. Enn má vel fkie ad þier vilid greindar eigner ecki afleggja wid Schálholtz dómkirkiu í yðrar lífstíð sem testamentum brief yðvart hlióðar vppá hvad ec villdi ad þier gjördud mier nockura ávífan á. Sægi ec giarnan ad heilog kyrkia mætti hallda sínum hluta ófkiertum villdu þier hennar vna fagdra eigna. Suo munu þier oc spurt hafa ad ec villde giarnan ad Reykir í Aulvefi dragist ecki undan dómkyrkiunni megi sú jörd hennar riettilig eign vera. Villdi þier oc tilleggja, ef yður þyckir riectur tilstanda ad sama jörd skickist apur kirkiunne fyrer vtan alla kifne edur ómak, sægi ec helst þúi ec vil giarnan eiga allt gott vid yðart fólk mier ad víta-laufu. Cum hiis paucis Omnipotenti Deo totiqve ejus celesti exercitui æternaliter nos commendo.

Litr. E.

- (e) Giöri góðum mönnum kunnigt med þessu mínu öpnu briefi, fakil þefs ad kaup bifkups Augmundar oc Teits Þorleifssonar hefur verid

---

& aliis viris discretis hanc eo facilius frequentare licebit, tempus vero (synodi habenda) vobis mature indicabitur. Notum vobis esto me vere compertum habere, quod Dominus Eyolfus Einari, nomine Episcopi Jonæ, Biarnesum cum cæteris prædiis ad id pertinentibus, hujus esse peculium publice proclamaverit, & cum illorum admodiatoribus quibusdam contractum iniisse. Quod si dicta prædia, ex testamenti vestri tenore, quoad vivetis, templo Skalholtensi tradere volupe non fuerit, ut me certiores reddatis, rogo. Nam ut sancta ecclesia sua facta testæ retineat, si dicta illi prædia addicere vobis libitum fuerit, in votis habeo. Ita & notum vobis erit, me nolle ut Reyki in Ölvefo a templo cathedrali abalienentur, si modo, prædium illud hujus peculium esse, evinci poterit. Quod si & vos operam vestram collocetis, ut, modo jure agi vobis videatur, dictum prædium templo absque litibus & molestia restituatur, res mihi esset gratissima, omnia enim cum vestris familiaribus quam amicissime peragere, ne quæ tamen in me culpa sit, studebo. Cum his paucis omnipotenti Deo, totiqve ejus celesti exercitui, æternaliter vos commendo.

- (e) Per has patentes omnibus viris discretis notum esto, cum permutatio ab Episcopo Augmundo & Teito Thorleifi filio. peracta, legitima & in omnibus valida decreta fuerit,

verid dæmt laugligt oc mindugt í allann máta ep̄ter þúí sem uppa á hlýða dánúmanna dómur med ofkauddum oc heilum þeirra hángondum innsiglum, fyrirbýd ec nockurum manni bædi Eyolfi Arna (Einars *veífus*) fýni sem öðrum ad byggja edur bæla neinar þær jarder sem Biarnanesi tilheyra, utan þeir taki þær ep̄ter lögum af mínum vmbodzmanni Síra Arna Jónsfýni enn öngvum öðrum oc svári honum öllum laugfkiilum sem til heyrer, þúí þeim held ec til laga ep̄ter saugðu kaupí fyrer öllum oc sierhvöríum. Enn hvor sem öðruví sírfíft ad gíöra víti síg ep̄ter laugum þar fyrir svára fkiula oc til fannenda. Scriptum Schalholsti die Julii MDXL.

Litr. F.

(f) Svofelld verk liet bífkiup Jon Arason gíöra oc hans fýner Are oc Síra Sigurdur oc þeirra menn flefter sem í þeirra reid voru mier Indríða Ketilsfýne. Item ráku saman oc burt úr minne jördu oc heim til Biarnanesis tuttugu annars hundrads áfíaudar oc tuttugu kíyr oc fuellku inne í fíugur mál oc var komid ad köfnun. ráku kapla úr mínu lande alla, fíuo ec hafdi ecki ep̄ter af þríatiú nema þrevett hrofs oc þrevetrann heft, oc þó var hann í lane. Tóku fimm undan heyfíutningi þar á hláðinu vid

---

ut virorum frugi sententia judicialis cum integris & salvis eorum sigillis appensis testatur, me homini cunctibet, tam Eyolfo Einari filio, quam aliis, prohibere, ut ulla prædia ad Biarnanesium pertinentia eloquent aut occupent, nisi ex juris præscripto illa a meo mandatario, sacerdote Arna Jonæ filio, sed nemine alio, urenda accipiant, & illi omnia officia legitima præstent; Ego enim dictum permutationis contractum contra omnes & singulos in foro tuebor. Quicumque contra hæc aliquid committere ausus fuerit, se ex juris præscripto satisfactionem redditurum fore scito. In quorum testimonium &c. Scriptum Skalholti die Julii 1540.

(f) Sequentia in me, Indridum Ketilli filium, committi curavit Jonas Arii filius Episcopus, ejusque filii Arias & presbyter Sigurdus, & eorum asseclarum plerique: Centum & quadraginta oves hæctarias, & viginti vacas, in unum coactas, de meo fundo Biarnanesium abigebant, & per quadraginta octo horas, inclusas & suffocatas fame cruciabant. Omnes de meo fundo equos abegerunt, ita ut de triginta equis solummodo mihi unica equa triana supersuerit, & unus equus trinnulus, quem tamen alii tum utendum commodaveram. Quinque equos, in platea apud struem lignorum, qui seno domum vehendo adhibebantur, frenis ac ligamentis dissectis, rapuerunt,

vid vidinn, skáru í fundur beifl oc giarder, hinn setta tóku þeir vid vidin vndan syne mínum, ad ec senda hann heim, oc var hann farlama epter, ridu þeir aptur oc fram um sveitina, tófdu verkum fyrir fólki mínu, gíftu þar átta, var þar fyrermadur Síra Olafur Hjaltafson oc hanns fylgjara, Síra Högni, Síra Illugi Gudmundsfon, Síra Kerill Hallsson, enn þá þeir í burt ridu, þá tóku þeir minn fenadarmann er hann flúdi undan þeim sem sienad tóku oc reid hann í móti þeim sem úr hladinu ridu oc fluttu hann heim til Biarnanes vm þverbak hanns síalfs sienadarkapli, hielldu hönum naudigum, færdu hann úr sínum fötum, ógnudu hönum med vöndum, byssum oc vopnum, lietu hann fara naudigann sudur yfer flót oc þar um sveitina, þóttist hann þar af þvingan fengid hafa af þeirra vondri medferd. Item sendi biskupinn þangad sína tvo sveina til ad vardhalda þar, hvörrier voru med pilltayrdum oc svo giörddum sem uar Síra Þorkell Olafsson oc Olafur Tumasson hvör ad var med pilltskap, lægdi það biskupinn ályktarord ad hann skyldi senda þangad sína tuttigu sveina ad eyda oc uppeta minn kost, sem Are audlýnde sig í því ad hann reid af stad oc ætladi til mín oc fiell af baki í heimaleknum á blákaf oc vard ad taka klædashipte oc hnekti það ferd hans ad því sinné. Item tóku oc gripu sídan tuttigu kapla í burt med ser, ellifu hefta, tveir bleika-

---

erant, sextum, quo filius meus vehabatur, quem domum miseram, quique ideo ab itinere impeditus remanere cogebatur, abstulerunt. Illi ultra citroque per hunc provincie tractum equitabant, operas meas in laborando impediabant, & octo eorum, quorum primipilus erat Olaus presbyter Hjalgi filius, cum afeclis, Högnio presbytero, Illugio presbytero filio Gudmundi, Ketillo presbytero filio Halli, (ingratis mei) pernoctabant. Qui inde reversi, opilionem meam, illos qui pecora abigebant, fugientem, & hos domo mea abequitantes offendentem, capiebant, & dorso eqvæ, qua pecora cogere solitus erat, transversum alligatum, Biarnanesium avehebant, & invitum retinebant, vestibus exuebant, & virgis, scelopetis & armis ei minabantur, ac invitum ultra fluvium, & per ulteriorem tractum ultra citroque, secum abducebant, unde & hic ab illis se vexatum & male habitum fuisse conquestus est. Præterea Episcopus duos suorum satellitum, Thorkelum scilicet presbyterum Olai filium, & Olausum Thomæum, qui in excubiis essent, huc misit, quorum hic nequitiæ specimina edidit. Episcopus quidem sententia edixerat, missurum se huc viginti suorum satellitum, qui copias meas consumerent & exederent, eujus & rei specimen Arius edidit, qui abequitans, me invisurum, de eqvo in rivum Biarnanesio vicinum decidit, totusque adeo submergebatur, ut vestes mutare necessum haberet, qui casus expeditionem illius ea vice distulit. Exinde viginti eqvos mihi ablatos abegerunt, undecim

bleikalóttur, annar kostahestur, þrjú rauder, allar væner heftar, einn glófoxóttur stór oc rofkinn nockud, þrjú jarper. oc voru tveir grader, tvö brofs stór oc úng, annat líóft, enn annat bleikalótt, tvö folöld, hefi ec þessa kapla aldre fengit, nema folalldit annat, enn hin þríu hrossin med folöldunum seck ec eigi fyrr enn um alra heilagra messu, er her til vitnis allt mitt heimafólck oc aller í þeirre sveit, reid hann vid seinasta med allan sinn flock hvar heldr stóð ógn af, var ec þá ridinn upp til Stafafells, þeir ótludu mic upp ad ríða; hafa þeir þessa peninga í ongvo mínu frelsi hvorecki fyrir mer ne mínum erfingium.

Vinnisburdur um þetta.

Þad medkennunfst vier Alexsander Hasslidason, Arne Eyolfsson, Jon Þórsteinson, heimilis búdar (*forþan* kvídar) vitne, Síra Oddur Ivarsson, Einar Petursón, Einar Ormsón, Þorarin Henrichson, Anno Christí M.D.XL.VII ad vier vorum vidstadder í Arnanesi oc Biarna í Hornafirdi fáum oc heyrðum svofelldan verknad biskups Jóns Arafonar oc hans sona Ara oc Síra Sigurðar oc margra annara þeirra fylgiara, Síra Olafs Hiallafonar Olafs Tumasfonar med þeirra fylgiurum, ad þeir gripu
OC

---

undecim scilicet equos (adultos), duos lutei coloris, quorum alter tolutarius, tres rufos, omnes magni valoris, unum jubæ flavida, grandem & aliquantum annosum, tres badios, quorum duo erant admistarii, duas eqvas grandes & etatis non provectæ, alteram glaucam, alteram gilvam, & duos pullos eqvinos. Has eqvas, præter alterum pullum, nunquam, reliquas autem tres eqvas cum pullis, tandem circa tempus festi omnium Sanctorum recuperavi, quorum omnium meos domesticos & contribules antestor. Ille demum cum tota sua cohorte abegitavit, qui, ubicunqve aderat, terrorem omnibus incutiebat. Ego tunc Stafafellum iter feceram, illis vero me evitando assequi constitutum erat. Dicta illi bona, nulla mea, meorumve hæredum venia, retinent.

Hac de re testimonium:

Nos Alexander Hassidi filius, Arnas Eyolfi, Jonas Thorsteini, testes domestici, Oddus presbyter filius Ivani, Einarus Petri, Einarus Ormi, Thorarinus Henrici, confitemur, quod anno Christi 1547 Arnanesi & Biarnanesi in Hornafiorde presentes eramus, videbamus & audiebamus talia facta Episcopi Jonæ Arii filii, ejusque filiorum Arii & presbyteri Sigardi, & multorum aliorum hos stipantium, presbyteri Olai filii Hialli, Olai Thomæ, & illorum comitum, quod omnia argumenta

oc ráku alla lifandi peninga sem þeir náðu oc fundu, naut oc faudi oc kapla Indrida Bónða Ketilsfonar frá Arnanesi með soddan adburðum sem þessi fyrr rituð skrá innehelldur, innsettu oc fulltu í fögur mál so ad kofnad komid var, hier með hefur hann alldrei aptur feingid tólf hesta oc tvær heftanædur, hier með vissum vier ecki annars enn hann mundi kúgadu oc naudgadu í burt hafdu, hefði hann náðst, hier með var hanns heykapur skadliga hindradur &c. Hier epter vilium vier sveria ef þurfa þikir, oc til sanninda hier um setium vier vor innsigli fyrir þetta vitnisburðarbrief, f. rifad í Einholti XVI dag Maji mánadar nockrun árum sídar enn tyr seigir &c.

Litr. G.

(g) Þad giörum vier Tumas Eireksön, Þorsteinn Gunnarsön prestar, Grímur Jónsön, Einar Einarsön, leikmenn, gödum mönnum kunnugt með þessu voru opnu brefe ad þá lidit var frá hingadburð vors herra Jesu Christi M.D.XX oc tvö ár á Hólum í Hialltadal á Uppstigningardag, vörum vier í hiá, fáum oc heyrðum á, ad Jón prestur Arason ættleiddi fögur sín börn er svo heita: Are, Magnús, Biörn, Þórunn ad þessum skilmála; ad nefnd Þórunn fkyllde taka jafnann hlut vid brædur

---

& pecora, quæ assequi potuerunt & invenerunt, boves, oves & eqvos Domini Indridii filii Ketilli de Arnanesi, eodem, ac antea scriptum est, modo, rapuerunt & abegerunt, per viginti quatuor horas fame cruciaverunt & incluserunt, ita ut fere suffocata fuerint. Ille præterea duodecim eqvos & duas egvas matres nunquam exin recuperavit. Novimus &, quod ille violenter habitus, & coactus fuisset abductus, si illi eum assequi potuissent, nec non quod labor fenescio ejus impendendus, ejus damno fuerit retardatus &c. Hac, si opus visum fuerit, juramento confirmare spondemus. In quorum testimonium nos sigilla nostra huic instrumento testimonii apprimimus, scripto Einholti, die sedecimo mensis Maji, paucis post annis ac supra.

(g) Nos Thomas Erici, Thorsteinus Gunnari, sacerdotis; Grímur Jonæ, Einarus Einari, laici; bonis viris per has nostras patentes notum facimus, quod anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1522, Holis in Hialltadalo, festo Ascensionis, presentes eramus, videbamus, & audiebamus, quod sacerdos Jonas Arii filius, quatuor suos liberos, quorum nomina: Arius, Magnus, Biörn, & Thorunna, adhibita hac conditione adoptavit, ut Thorunna in æqualem cum (singulis) fratrum suorum de forte integra

brædur sína ad óskiptum arse. Samþykkt þessa ættleiðing Halldóra Magnúsdóttur skilgietin módurlyfster fyrrnefndz Síra Jóns er þá stóð næst arse eptter hann, med handabande, jáyrde oc fullu upplagie síns arfs, Item geingu aller þesser fyrrnefinder menn fyrer kyrkiudyf sem *Lögbók* vottar, halldande aller á einne bók ad nefndum Síra Jóna Arasfne svo mælände: *Jeg Jón prestur Arason ættleidi Ara Jóns son, Magnús Jóns son, Biörn Jóns son, Þórunne Jónsdóttur, til arfs eptter mig, til fiár þess er eg gef þeim til gialláz oc til giasar, til sés oc til sætis, oc til alls þess ricttar sem lögbók skirer ad ættleiðingur á med lögum ad hafa.* Hier til gaf Sera Jón fyrrnefndum börnum eina bók hveriu þeirra, enn Þórunni gaf hann eina fylgiu gyllta med silfur. Og til fanninda hier um setium vier fyrrnefinder menn vor innslige fyrir þetta giörningsbrief er skrifad var í sama stad er fyrr segir, fimttudaginn í páskaviku árum eptter guds burd M. D. XL. oc eit.

Litr. H.

(h) Nád oc fridur Jesu Christi sie med yður Herra Johann Friis míns nádugasta herra kóngsins Canziler. Wid vilium yður witanligt gjöra þá stóru tvídrægne oc óvilía sem hier hefur wered nú í Islande hvernin þad kemur til oc þad sem fannleikur skal med fundinn verda.

A a a a 2

I

integra hereditatis partem succederet. Quam adoptionem Halldora filia Magni, disci sacerdotis Jona matertera legitima, quæ tunc ejus erat hæres ab intestato, stipulata manu, assensu & totali hereditatis renunciatione approbavit. Item omnes prædicti viri, ex præscripto *Codicis Legum* ad fores templi se conferebant, & omnes unum librum tenebant, disclo sacerdote Jona Arii filio verba sic præeunte: *Ego Jonas presbyter Arii filius, adopto Arinn Jone filium, Magnum Jone filium, Þórunnam Jone filiam, ad succedendum in facultates quas reliquero, ad bona que illis dederò, sive illa dono, sive debiti nomine, abalienaverint, ad locum honoratiorem & dignitatem, & ad omne jus, quod Codex Legum adoptivo competere debere asserit.* Præterea sacerdos Jonas singulis prædictorum liberorum librum, Þórunne autem sibalum argenteam deauratam dedit. In quorum testimonium nos prædicti viri sigilla nostra huic instrumento apprimimus, scripto in loco prædicto, feria quinta paschatòs, anno post nativitatem Dei 1541.

(h) Domino Johanni Friis Clementissimi Regis Cancellario; Jesu Christi gratiam & pacem! Ingentem illam, quæ his temporibus in Islandia viguit, discordiam & inimicitias, ut

&

I fyrstu höfum við með verid þá fangadur var Martheirinn Einarsson eptter dóme fyrir sínar stóru ódygder sem hann gjorde hier í landid. Fyrst hlióp þessi Martheirn úr landinu með faulskum briefum sem hann let skrifa uppá XXIV kenmemenn ad hann være kiörenn ad vera biskup í Skálholti, oc þeir sem hann kiöru voru ecki meir enn VI eda IX prestmenn öllu landenu í móti oc so kóngsins retti. Hier ofaná let hann taka vortt göts oc villde forráða oekamn faudur Biskup Jón oc liet hann oc alla hans dóma oc giörninga ónýta giöra. Hier til gaf hann Lafrans Múla peninga ad hann skyllde styrkia hann til svoddann vondra giörninga. Item hefur sá hinn same Lafrans Múle farit med órietti oc lygum úr landinu oc inn aptur í landid oc látid mikid óriettferdugtt göts oc penninga eptter í landinu eptter þui sem dómur hefur ádur á hann fallid á alþinge. Ec trúe ad hann heide aldreid med lífenu komeft af landinu heide hann ecke notid wors náduga Herra Christians Fridrichssonar. Svo oc eru hedan hlaupner nockrer órleger menn med sköpum af landinu sem í fyrstu nefnist Petur Einarsson, Brynjólfur Jónsson, Gunnlaugur Arnason múncker, Ólafur Hjaltaðon; þessir aller hafa fyrir sín vond ord, þjófnad oc gudlastan hlaupid út af landinu.

Nú hofum við skrifað ydur rietsann fannleika hier af svo sem við vilium andfuara fyrir Gudi oc mönnum oc ecke mundu þessir menn svo
morg

& earum causis sequentibus veracissime non detrahabimus detegere: 1) In eorum numero fuimus, qui Martinum Einari ex prævio iudicio, ob maxima, quæ in hac terra commiserat, maleficia, comprehenderunt; Hic primo e patria aufugit, falsas quasdam secum ferens literas, suam electionem ad Episcopatum Skalholtinum continentes, quæis 24 sacerdotum nomina subscribi curaverat, cum tantum a sex vel octo Pastoribus, contra patrie mores & Regiam ordinationem electus esset. Præterea bona nostra rapuit; Patri nostro Episcopo Jonæ insidias struxit, cujus omnia Acta & Judicia sufflamini curavit, numeribus emta Laurentii Mule ope; qui eum ad patranda hæc maleficia jovit. Hic ipse Laurentius Mule falsa & entitia multa refert, multamque auri & argenti vim injuste sibi comparavit, ut iudicium de eo jam pronuntiatum clarissime demonstrat, adeo ut verisimile sit eum vivum hinc elapsum non fuisse, nisi clementissimi nostri Domini Christiani Frederici filii causa factum esset. Ita etiam hinc aliquot enavigarunt viti, infamia notati, nimirum Petrus Einari, Brynjólfur Jonæ, Gunnlogus Arnæ Monachus, & Olaus Hjalteri, qui omnes ob maleficia, furta & blasphemiam aufugerunt. Quæ nos tam veraciter scripsimus, ut eoram Deo & hominibus defendere parati sumus. Et certe tot Regia Rescripta a Cle-
mentissimo

mörg Kóngrs bref innflytá í landid frá worum nádugasta Herra Kóngin-
um ef þeir þecktud þessá menn svo sem vier Íslendsker þeckium þá.
Oc villdu þier svo vel gjöra oc fenda hingat eirn mann sem trúur oc for-
standigur være, sem med sannleika mætte vndervísa nádugasta herra Kóng-
inum oc ydur hver falkleike oc óriettur ad hier geingur í landenu oc
nú allramest sídan Lafrans Múli skyllde fóvite vera. Þvíad fá hinn same
Lassi Múle gjörer ongvann reikningfkap af morgum eignum oc góðsum
Kóngrsins sem hier hafa Kónginun dæmdar wered. Oc margar þúngar
faker standa hier oc hafa lónga tíma stadid ódæmdar oc fá hinn sami
Lafrans Múli tel ur þar fyrir Joachimsdale uppá sína æru oc trú þar sem
Kóngurinn oc Þier litid af vitid. Þar fyrir bidium wier ydur fyrir Guds
skyllid ad Kóngurinn oc Þier trúed ecke þessara manna dáligum lygum
þú þier finned sannendin sem vier fegium ydur uppá ockar trú oc æru,
ad biskupenn Jon ockar fader oc vid vilium vera trúer oc holler þienarar
nádugasta Herra Kóng Christians Fridrichsonar, oc so hans únga syne
Fridrich styrkia til nádugs herra &c. So ad vier mættum hafa náid oc
frid, oc so vilium vier hallda christiliga trú oc þad helga Evangelion so
sem þad hefur alla wega í Íslande predikad verid sídan ad fá nádugaste
herra Kóngurinn þar af skrifade oc skipade. Item bidium wier ydur
fyrir Guds skullid ad vier meigum fá eitt opid Kóngrs brief so hlióðanda
ad lógmadrinn oc landshöfðingiarner med öllum almúganum hier í
Aaaaa 3 landid

---

mentissimo nostro Rege in Islandiam non transferrent, si tam vobis, quam nobis
Islandis, noti essent. Magno nos mactaretis beneficio, si prudentem & fidelem quen-
dam huc transmittere dignemini, qui veraciter Dominum Regem certiorum facere
posset de injuria & iniuria cui hæc Provincia obnoxia est, præsertim a quo Laurentius
Mule ejus Præfecturam gerere cæpit, qui præter quod nullam Regi adjudicatorum
honorum rationem reddidit, multas graves causas judicare prætermisit, sequæ, per
fidem jurans, joachimicis corrupti fuit, quæ omnia vos atque Regem sugiunt. Per
Deum itaque rogamus, ne a vobis, nec a Rege, ipsius temerariis mendacis fides ha-
beatur; hæc enim quæ scribimus, hercle, verissima sunt. Nos cum patre Epi-
scopo Jona, Clementissimo Domino & Regi, Christiano Friderici filio fideles manebimus
subditi, ipsiusque tenellum filium ita adjuvabimus, ut pacem & quietem
promoveamus. Religionem Christianam sanctumque Evangelium colemus, prout
semper in Islandia obtinuit, & Clementissimus Rex postea de eo scripsit: Item vos
per Deum rogamus, ut Regium quoddam Diploma consequamur, mandans Nomo-
phylacibus & patriæ Magnatibus, cum universis incolis, eo prospicere, ut a toto Populo
&

landid mætti fá biskup vera, ad kiörinn yrði af ollu landsfólki andligum oc veralldligum á alþinge oc sveria þar Kongenum trúann eid fyrir hanns fávita, oc mættum med oc eptter Norrges Ríke laug oc riette haldner verda. Þar fyrir vilium vid borgun setia ad þetta bref skal leyft verda med peningum so ad ydur skal þad glædia oc lúkast í hendur ydrum Umbodsmanne sem þad bref ber oc færer oc giarnan vilium vier gjaura ydarnn vilia þad þier vilied ockur tilskrifu oc til hiálpar vera. Oc ollum odrum landhlaupurum sem fyrir ydur hafa komid hiedan af landinu sem ockrum faudur oc ofs eru mótfallner. Enn gud gefi ofs ollum christiligum ad vera. Oc ad þier villdud ofs tilskrifu eitt riett andsvar med þeim hinum fama sem ydur þetta bref færer sem ofs mætte til hiálpar oc bata koma sem vid bidium. Oc til meiri vitnisburdar oc fannleika hier um set ec Biörn prestur Jónsón oc Are Jónsón ockar innfigle med biskups Jóns innfigle fyrir þetta brief, giört med góðra æregra manna ráde á Hólum í Hialtdal í Íslande in die Laurentii, anno 1550.

Litr. I.

- (i) Ollum þeim góðum mönnum sem þetta brief síá edur heyra sendum vier Þorleifur Einarsson, Óddur Tumásson, Gudmundur Gíslason, Jón Grímsson, svarner Lögretumenn, Brandur Einarsson, Steinþor

---

& Ecclesiasticis & Politicis, in Comitibus generalibus eligatur Episcopus, qui coram Regio Præfeco homagium Regi præstet, utque nobis Norvegicis legibus vivere permittat. Nos prædes dare non detestabimur, tale diploma tot nummis, quot optime contenti eritis, a vestro Procuratore nos redempturos fore. Voluntati vestræ satisfacere parati sumus, si modo per literas nobis aliquid injungere placeat, sique nobis contra fugitivos hinc ad vos discurrerent, qui patri nostro & nobis adversantur, operam vestram nobis commodare non dedignemini. Faxit Deus ut christiane vivamus, & ut vos catheticum responsum cum hoc tabulario nobis remittere dignemini, quod nobis, quem optamus, usui sit & emolumento. Inque horum testimonium & confirmationem, ego Biörnus Jonæ sacerdos, & Arius Jonæ, nostra sigilla una cum Episcopi Jonæ sigillo appendimus præsentibus scriptis, juxta proborum quorundam consilia. Holis Hialtdalensium in Islandia, die Laurentii anno 1550.

- (i) Probis omnibus has literas inspecturis seu audituris; Nos Thorlevus Einari, Otto Thoma, Gudmundus Gíslai, Jonas Grimi, jurati Pedarii, Brynjulfus Einari, Steintho-
rus

Steinþór Finnsón, Erlendur Jónsón, Jón Olafsson, Eigill Jónsson, Illuge Sveinsson, Þórvaldur Einarsson, Þórsteinn Oddsson, kvediu guds oc sína, kunnigt gjörande ad þá lidid var frá hingatburdi vors Herra Jesu Christi MDL ár vórum vier í dóm nefnder í Snoxdal í Breidafjarðar dolum á fimtudaginn næstann fyrer Simonsmessu aff Ormi Sturlafyne Lögmanne nordan oc vestan á Hlande, somuleides Kóngsins liensmanne í Þórnefs þinge til ad skoda oc rannfaka oc fullnadar dóms atkvæde á ad leggja vm þá menn sem Dade Bónde Gudmundsson hafde til fanga tekid epter Kóngsins Nádarbrefse oc fkipan, sem var biskup Jón Arason oc hanz syner Biörn oc Are. I fyrstu kom þar fram fyrer ofs ádurgreinda dómsmenn tvo Kóngsins Nádar breff med heilum oc ófkoddudum innsiglum ápricktum er svo hliódande vóru, ad hanz Nád oc Herradómur oc Kong: Majestat tilfkipade Dada B. Gudmunds syni vnder sína hlyðne, ad hann skyllde fanga fyrrgreinda menn huar hann kynne þeim ad ná. I annan máta beiddist B. Dade þar dómz á, huad hann skyllde aff þessum monnum ádurgreindum nú giöra, edur huorium í hendur fá, til uardueitflu edur forfónar, til næsta Oxarár þingz, hier med uandust þesser menn breffum oc kuitunum, ad þeir fogdnst fyrer sier hafa, vt aff konúnglegu valde vtgiefin, hier med budu þeir sig oc appellerudu sín mál til Alþingis, saker þeirra Kóngsins Nádar bresa sem þeir þórtust fyrer sier hafa; Þuí ad Heilags Anda nád med sier tilkalladre, ad suo próf-
udu

---

rus Finni, Erlendus Jonæ, Jonas Olai, Egillus Jonæ, Illugo Svenonis, Thorvaldus Einari; Thorsteinus Ottonis, Divinam & nostram salutem dicimus, notum facientes anno 1550 die Jovis proximo ante Festum Simonis, Snoxdali in Breidafjordsdælis, ab Ormo Sturlæ filio, Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylace, & Regio Præfecto Toparchiæ Thornefensis, delegatos nos fuisse, ad judicandum de Episcopo Jona Arasonio, ejusque filis Biørno & Ario, quos David Gudmundi, ex Regio mandato, comprehenderat. 1) Nobis bina Regis clementissimi Referipta, illæsis & integris sigillis conspicua, repræsentebantur, quibus Clementissimus Rex hos viros exules & proscriptos proclamavit. Productæ etiam fuerunt ejusdem clementissimæ literæ, cum opposito sigillo, quibus Regia Majestas, Davidi Gudmundi, si pro obsequenti subdito haberi velit, memoratos viros, ubicunqve posset, capere mandat. 2) David Gudmundi de eo nostram sententiam expetebat, quid memoratis viris esset faciendum, aut ejus tutelæ & curæ ad proxima usque Comitæ Oxarænsiæ, tradendi sint; Ex altera parte dixerunt memorati viri, se literas tutelares & quittantias a Regia Majestate sibi datas, habere, quam ob rem ad Comitæ Generalia appellarunt. Invocata igitur Spiritus Sancti gratia, omnibusque nostræ censuræ submissis rite examinatis, pleno
judicio

udu oc fyrer offt komnu dæmum vier fyrrnefnder dómsmenn med fullu dóms atkuæde Bifkup Jón oc hans fyne Ara oc Biörn rettelega fangada hafa verid, epter Kóngfins breffe oc Alþingis dóme: Sömuileidis dæmum vier Dada Gudmundzfon oc hanz medfylgjara faklaufa verid hafa dómfins vegna oc epter Kóngfins fkipan oc bode giört hafa verid: Hier med dæmum vier Dada Gudmundzfon med ölu vidfkilldanz vid þessa menn hiedan af, enn Christian Kóngfins Umbodsmann fkylludugann vid þeim ad taka, oc þá vel ad vardveita til næfta Oxarár þings, med styrk oc trúlegum tillögum Lögmannna beggia Ormz Sturlufonar oc Erlendz Þórvardzfonar. Þar med leitft ofs oc virtuift Dómkirkian í Skálholte oc hennar Formann Herra Marteirn Einarfson fkylludgur til ad styrkia fuo ad optnefnder menn verde vel beuarader til næfta Oxarár þingz, utan Kóngfins ráð annad til kome fyrre. Hier med dæmum vier öll þeirra fkihríke oc breff fkylludg ad koma til Alþingis ad sumre, med þeirra forfuarz mönnum, oc þá meiga epter þeim fkrifa opinberliga epter sínum vilja, fuo hvad annad þeirra próff oc fkihríke, fem þeim má til gagnz oc barta koma. Enn um þá menn er til þefs villdu fig hafa ad veita nockurn hernað edur ólöglegar atrider vt af Nordlendinga fiórdunge hingat í ftiftid í móte landzinslögum oc Kóngfins vilja oc hanz Nádarbriefnum oc Kónganna Riettarbótum. Þá dæmum vier þá alla landrádamenn epter

---

judicio supra nominati Judices decrevimus, Episcopum Jonam ejusque filios Arium & Biörnium ex Regio mandato, & sententia in Comitibus Generalibus pronuntiata, iuste captos esse. Judicavimus etiam Davidem Gudmundi ejusque adlectas, nullo modo contra Regem peccasse, cum hoc ipsum iuxta Regium mandatum & latam sententiam fecerint. Præterea Davidem Gudmundi ab horum virorum cura & custodia post hæc liberum esse, Christianum autem eos excipere, & adjuvante utroque Nomophylace, Ormo Sturle & Erlendo Thorvardi, ad proxima usque Generalia Comititia, custodire debere. Videtur etiam æquum iustumque, ut Cathedra Skalholtensis; ejusque Antistes, Dominus Martinus Einari, opera sua eo prospiciat, ut de proxima Oxaraænfiæ comitia bene custodiantur, nisi Rex ante illum terminum de illis aliquid aliud mandet. Decrevimus etiam Episcopum Jonam & ejus filios in proxima ætatis Comitibus Generalibus, cum suis Procuratoribus, omnibusque testimoniis & documentis se sistere debere, ideoque libere & aperte ea, omniaque ad hanc rem scientia, per literas adfiscere licere. Quod autem eos concernit, qui arma circumferre & ex Boreali quadrante in diocesi Skalholtinam, contra Patriæ jura, Regis literas & constitutiones, irruptionem facere sustinent, ex legum & regionum mandatorum præscripto, perduelles

þepter þúí sem Lögmálid vtvísar oc Kónganna Riettarbætur vmhallda. Samþyckte þennan vorn dóm ádurgreindur Ormur Lögmann oc Christ-ian Skrifare Kóngsinz Vmbodsmadur.

Litr. K.

(k) Svo felldan framburd oc lýsing hefe ec Dade Gudmundson ad fram-
 segia um áreider oc fiárupptekter sem þeir biskup Jón oc hanns
 syner giordu mer í haufft, þá þeir ridu heim á Hvamm í Hvammsveit, á
 laugardagin næstan fyrir Michaëlis messu anno 1548. I fyrstu ridu þeir
 heim á mína priá garda, Saudafell, Snóksdal oc Hvamm, med sitt fólk
 tilteidt med vopnum oc tium, spyriandi ad hvar Dadi væri, med mörgum
 spies (*al. blóts*) ordum oc brúkarasköp. segiande: honum være nú nær ad
 vera heima ad forþvara þær hanns sakar sem Jón biskup mætte honum til-
 tala, oc hefur mer sagt verid, hann hafe láted lesa stefnu uppá sínar
 sakargifter. I annan máta klaga ec þad til biskups Jóns oc hanns fólks;
 ad um sumarid ádur hann veitte mer heimfóknena. let hann taka sex hefta
 fyrer mer, oc þad góts sem á þeim var, á fimtudagin næstan fyrer Pet-
 ursmessu oc Páls; Hier med let hann slá mína menn, oc handtraga af
 þeim veriur, oc adra þá peninga er ec hugde mer til þingskoltar; Svo
 oc

---

perduelles esse iudicavimus. Hoc iudicium confirmarunt Ormus Nomophylax, &
 Regius Prætor Christianus Scriverus, simulque nobis supra nominatis iudicibus
 sigilla sua appendebant præsentibus, scriptis eodem loco anno & die ut supra.

(k) Hac ego David Gudmundi, publice profiteor & protestor, de insultius & rapinis,
 quibus Episcopus Jonas ipsiusque filii me, proxime elapso autumno, infestaverunt,
 cum Hvammum Parœciæ Hvammensis, die Saturni, festum Michaëlis proxime præce-
 dente, anno salutis 1548 pervenirent. Primo prædia mea, Saudafellum, Snóksdalum,
 & Hvammum, ferro & integra armatura instructi adibant, ubinam David se conti-
 neret? rogantes. Cavillas (diras) insuper & sesquipedalia verba projicientes, aje-
 bant, quare domi se non contineret, Jonæ Episcopo, de excommunicationis causis,
 quarum cum insimulare posset, se purgaturus? narratumque mihi fuit, ipsum dicam
 de intentatis mihi iriminibus denunciari curasse. Secundo Jonam Episcopum ejus-
 que satellites accuso, quod per astatam die Jovis, festum Pauli & Petri præcedente,
 antequam me domi infestare cœpit, sex, quos possidebam egros, cum omnibus, quas
 vebant,

oc let hann grípa fyrir mer sex voder vadmáls úr kirkjunne á Þingvöllum í öngre minne heimilld, hvor vadmál ec hefde enn nú eigi afturfengid. Eyn þá biskup reid heim á mína þríá ádurnefnda garda, var ec í öngvan þann stad staddur, þá biskup Jón oc hanns menn þar komu, óttudu þeir mína konu oc mitt fólk; Hier med hófdu hanns menn í burtu úr ádur-
skrifudum Hvammi tvær bækur þar úr kirkjunne frá prestenum Síra Magn-
úfi Jónsfyni, messubók oc Davids Psaltara. Item brutu þeir upp byrdu í kyrkiunni, oc kóstudu henni fram í forkirkiuna, brutu hana fundur í mola, var mér sagt það giört hefde Are Jónson. Item voru mér adrar fiárupptecker giördar á odrum peningum í fomu reisu, ad upp voru brotin þríú hús í stadnum, hófdu í burt ein tunna skyrs, (*al.* oc annar meire matur) enn spilltur hálfu meire matur, oc ollu rótad oc úr lage fært það kyrrt átti ad vera. Item hafde mitt fólk hyrdt nockra peninga í hriskestinum, svo þeir hófdu sálfer virdt það tólf (*al.* siö) hundrud, oc það hófdu þeir mest med fer, það sem þeim þókti peninga verdt vera; Hófdu þeir med fer tólf fiördunga fmiors, skóledur oc klipninga það sem til var, fiogur fære oc eitt skinnfære simtugt, mælsketil oc fiördungs ketil, sextán engle, járn undan tíu heftum (*al.* under sextán hefta) edur fleire, svo níner menn sáu. Hier med let biskup Jón leggja elld í hriskostinn

---

vehebant, rebus, intercipi, vectores autem cædi, iisque arma & alia, quæ mihi in Foro Generali usui essent, extorqueri, curavit. Pannos etiam meos, 144 cubitos longos, ex templo Thingvallensi sine venia diripi iussit, qui panni nondum sunt restituti. Cum Episcopus Jonas supra memorata mea prædia accederet, ego non in iisdem locis sui constitutus; Ipse autem cum suis uxorem meam & familiam territabat; Ex templo etiam Hvammenfi, libros Sacerdotis Magni Jonæ, Graduale nempe & Psalterium Davidis, comites ejus abstulere; Arcam præterea in templo positam effringebant & in portuculam projiciebant minutatim confectam, id quod Arius Jonæ filius fecisse fertur. Præterea vi & rapinis adeo sum infestatus, ut tres hrc vice intra habitaculi limina ades effractæ essent. Orea hæc schisto repleta (pluraque cibaria) ablata, sed cibariorum duplo plus deperditum, & quæ immota manere debebant, perturbata. Nonnihil etiam pecuniæ, quod in fruticea congerie operæ mæ occultarant, & ipsi (hostes) 40 (28) Imperialibus astimarant, de quibus & aliis rebus, ea potissimum diripere, quæ ipsis pretiosissima videbantur, scilicet 120 pondo butyri, quicquid corii & pellium ovillarum suppetebat; lineas quatuor piscatorias & quintam ex corio confectam 50 cubitorum, lebetes duos & decem aut plurium (videim) eorum calceos, quæ omnia aspectantibus meis famulis auferabant; Strui etiam fruticeæ

köstin þar, svo þeir sögdu hann mundi hann ad kolum brendt hafa, hefdu góder menn ei sín ærleg ord tillagt. Item epter þessar heimreider oc fiár upptekter, hefur mer sagt verid ad þráttnefndur biskup Jón hafe sendt sína prefta oc marga menn adra hingat i sveit oc vidar annarftadar i Skálholltsstifte, ad lesa yfer mer oc mínum mönnum bannsbref oc forbod, svo oc ad fáekia mig á mitt lögheimile, oc fara mig norður til Hóla under laufn oc skrifter, hvad ec veit ecke betur fyrer gude oc mönnum enn hann hafe eingin andleg nie veralldlig ráð yfer mer haft hier i Skálhollts stifte; Hefi ec ordid (uppa peninga oc annan kostnad) ad hafa ad hallda styrk á móte hanns umlátre.

Ad öðru sumri komanda, þá Datum var 1549, villde biskup Jón ríða á mitt heimele um vored epter páska, hieilt ec þá fram yfer fardaga sextíu menn, stundum áttatíu edur fleire, enn þá hann vissfe þad, snere hann af oc súður i Borgarfíord, reid hann þá heim á mína jörd Signýarstadi, oc markadi þar týrer mer níu málnytu kúgillde, oc lýste under sínn lás oc eign alla þá peninga sem þar stódu saman, svo þá sem öðrum monnum tilheyrdu. Epter þad um haufid sendi hann sonu sína Biörn oc Ara vestur fyrir Jökul, oc söktu þáingat Herra Marrein Biskup i Skál-

B b b b b 2

hollte

---

fruticee ignem admoveri iussit Episcopus, & penitus eam combussisset, ni probi viri suis precibus intercessissent. Post hos denique insultus & rapinas, fama accepi, Episcopum Jonam misisse suos sacerdotes cum plurimis aliis in hanc tribum, ut & cætera dioceseos Skálholtensis territoria, qui me meosque comites excommunicatos denuntiarent, meque domi meæ comprehensum, Holas, ad abolitionem penasque competentes sustinendas, abducerent. At ego, Deum & homines contestor porro me ignorare ipsum quicquam imperii, nec in rebus Politicis, nec Ecclesiasticis, in me hic intra diocesein Skálholtinam degentem habuisse, sed nihilo minus ad propulsandos ipsius impetus, in præfidia sustentanda magnos sumtus (tam quoad erogationem argenti, quam impensas alias) facere coactus sum. Sequenti enim æstate, quæ fuit anni 1549, post Festam Paschatos, cum domum meam adire pararet Jonas Episcopus, a Festo Paschatos ad tempora migrandi jam 60, jam 80 armatos mecum habere coactus sum, de quo ille certior factus, austram versus, in Tractum Borgarfordensem iter vertit, prædium meum Signýarstadas accedens, ubi novem vacans cum eadem villa elocatas, sui peculii instar, nota solita insignivit, omnia quæ ibi constarent, tam aliorum, quam mea, suam possessionem pronuntians. Subsequenti autumno; Biörnus & Arius, filii ejus, ab ipso, in eum regionis tractum, qui a monte Snæfells Jökul occasum versus protenditur, cum centum aut pluribus armatis emissi sunt,

hollte med C. hermenn edur fleire; Höfdu þeir oc Síra Arna í Hýtardal heim í Snóksdal til mín, oc fetru þar tölld nærre tánínu, skrifudu mer til heim med hugmód oc hofferdugeit, *ad ec skylldé nú sekia þá upp yfer táníd, oc þeim læge nú meira á, em þá ec hefði verid fyrer hermanna flocke í Skálhollte, oc varid sinum födur Biskup Jóni dómkirkiuna þar, svo hann hefði eigi mátt breinsá bana af vondskelegri (al þeirre naudsynlegri) sýrgan oc fótírdingu, sem henne í langan tíma ókrisilega giörd hefði verid, svo oc hefði hann ei tilkomist ad giöra þar adra biskuplega skylldu, sem væri kenninganna vígstur oc krislinna barna ferningar, oc annad því- likt biskuplegt embette ad veita.*

A þriðia áre þá datum var 1550 reid biskup Jón oc hans syner heim á minn gard Saudafell í Breidafjardolum med níutíu menn oc settist þar á Stadin, giordu þá ráð fyrer ad taka ad ser alla mína peninga kvika oc dauda, fasta oc lausa, vóru þar þá med honum Biörn oc Are; hafde Ari þá lýft Saudafell sína eign. Enn þá ec spudde þeir væru komner, reid ec úr Snóksdal, oc upp til Saudafells, oc nockrer míner menn med mer, þeir sem ec þeinkte mer munde med trúfeste til styrks vera, á fimtudagin næstan eper Michaëls messu, oc þá ec kom svo nærre Stadnum, geingu þeir brædur Biörn oc Are med sína menn oc biskupsins á móte

---

sunt, unde Martinum Skalholtinum Episcopum captivum, una cum Sacerdote Arna Arnorís filio de Hýtardal, domum meam Snöksdalum, abducebant. Hic fixis, propius pomeria villæ, tentoriis, literas ad me dedere superbe & insecto animo conscriptas, ut nuntium eos (Episcopum & Arnam) extra agri sepimentâ egressus in libertatem vindicaret, magis quippe jam opis meæ indigos esse, quam cum Skalholie Ducem militum esset, patrem suum, Episcopum Jonam, a templo cathedrali prohibens, quo minus idem a nefanda (non necessaria) illa violatione & ignominia, qua longo tempore turpiter fuisset affectum, purgaret, nec ibidem munus Episcopi, aut alia, quæ ejus partium fuissent, ut Sacerdotum inaugurationes & liberorum christianorum confirmationem peragere potuisset. Tertio anno, scilicet a Christo nato 1550, Jonas Episcopus filiis suis & 90 militibus stipatus, prædium meum Saudafell in tribu Breidafjardardalis situm occupavit, omnia mea mobilia & immobilia, animata & inanimata ablaturus, & Arius qui una cum fratre Biörnio patri se comitem adjunxerat, prædium Saudafell suam possessionem pronuntiabat. Quo delatos cum audivissem, relicto Snöksdalo, assumtisque mecum quos fidelem operam mihi navaturos sperabam, Saudafellum die Jovis festum Michaëlis proxime sequenti, profectus sum. Quo cum adissem, fratres Biörnus & Arius cum suis patrisque militibus obviam procedunt; sed

cum

móte ofs, oc þá þeir sáu vær mundum heimrída, geingu þeir heim aptur, oc stódu þar við Stadin fyrer fydre dyrum Stadarins, enn Are oc nockerer adrer menn með honum vóru uppe á Stadnum, oc settu biffur á mig oc mitt fólk, ridum vær heim á túnid, oc tókum ofs flöðu á einum hól móts vid þá. Var Sira Biörn þar hiá þeirra tókum oc fagde: *Þer er best ad fara heim aptur oc binda inn nautim.* Þá fagda ec til Sira Biörns: *Þier er best Biörn oc biskup Jone ad bafa yckur bedan, því ec vil fullkomlega bafa minn Stad, þús oc beimele ber á Saudafelle friðlslega fyrer mig oc mitt fólk, huad það vill kofla um það úti er dagurim.* Þá fvaradi Sira Biörn mer fuo. *Svei þer oc fardu beim aptur Dade, því ecki átú á Saudafelli, oc alldrei skalltú eigandi ad því verda.* Þá taladi ec til Orms Sturlufonar fvo: *Ef þú ert einn dugandismann, fuo sem þier ber ad vera, þá segdu nú uppá þin sannende, hvört þú befur nockrum manne sellt edur vedsett Saudafell ödrum fyrr enn mer, edur hvört þú befur sellt það nockud þessum mönnum?* Þá fagdi hann þar þvert nei fyrr, ad hann beside sellt þeim það, enn fagdist það kiennast, sem ockar kaup oc giörningur innehelldu (um hellde). Þá fvaradi Sira Biörn til í annad sinn, fegiandi oc sveiandi mer heim aptur í þriar reifur, oc fagde, ec skylldi all dri Saudafells niótande verda, *fjandans/strákrinn, oc spurdi mig ad hvört ec vilfe ecki kvörninn ec være getim?* Þá taladi Ari heitinn (al. Bonde) Jónsson vil mín.

B b b b b 3

Per

cum viderent nos villam intrepide accedere, domum reversi, ad fores, quæ austrum spectant, subsistebant. Arius vero & cum eo nonnulli testa conscenderant, memet meosque sclopetis excepturi. Nos vero in agrum propius provecti colliculum e regione situm occupavimus. Tum Biörnus Sacerdos, qui turba eorum astitit, hæc præfatus est: *Præstat, David! ut domum reversus, boves stabuleris.* At ego, *Præstat, ohebam, ut vos, Biörne Sacerdos, paterque tuus Episcopus Jonas, hinc oculus discedatis; Ego enim prædium meum, atque domicilium, quod Saudafelli est, quantumcunque stabit insperadio, mihi, meaque familia, ante vesperam vindicare decrevi.* Tunc iterum Biörnus: *Propudium David! domum revertere; neque enim Saudafellum possides, nec unquam possidebis.* Ego vero Ornum Sturle filium interpellans; *Dic ergo, inquit, per tuam fidem, num cui alteri, præter me, prædium Saudafelli vendideris aut pignori posueris, an vero etiam istis illud vendideris?* Ille vero profusus id denegavit, solum, quod nostra emitione contractuque actum esset, se agnoscere professus. Ad hæc iterum Biörnus Sacerdos, solitis verbis: *Tu propudium, ter repetitis, me Saudafellum unquam habiturum negabat; Sacerrimum me nebulonem appellans, & quomodo genitus essem, percontatus.* Tum (Dominus) defunctus jam Arius his

Þer er best að fara heim aftur Dade, því her verda áfentýr í dag ef þú fer ei heim aftur. Yður er best Are Bonde, sagde ec, að hafa yður í burt af Stadnum, oc þer skulud mega fara friálsfer oc óhindrader fyrir mer oc mínum mönnum hvört þer vilied, oc þeir dándismenn oc dugandis sveinar sem her eru med Biskup Jóni oc yckur brædrum Birni oc Ara, því fullkomlega eita ec Stadnum að hafa áður enn úti er dagurinn; Svo oc skal hverke Biskup Jón oc Síra Biörn hedan fara óhindrader, utan þeir vilie gánga að þeim bodum (al. Þessum kostum) sem ec býd þeim, að þeir fare burt af Stadnum viliglega, oc gefe mer oc mínum mönnum dag oc svo hvörrier öðrum til upþingis að sumre komanda, oc eigunst vier þar þá rett lög vid um þad sem hvörrier mega þá til annara tala. Þetta baud ec þeim í þriá reifur edur optar, þá heyrda ec svar Síra Biörns, enn ei biskups Jóns ne Ara. Sagdi Síra Biörn þá: Svei þer Dade, óþokastrákurinn, ei ertu þess verdugur þier sie nockur dagur gefinn. Þá setti Síra Gísle Finnbogason á mig byllu oc mína menn, oc fleire menn adrer, þá vóru nockurer þeir sem med mer fóru að hlada gard under þer byllu sem mer tilkomu, kallade ec þá að þeim að þeir skyldu sláta fer, oc snart búner vera. Þá töludu vid mig nockurer þeir dándismenn sem vóru í selskap med biskup Jóni; stód ec þá til baka vid mitt fólk á medan. Enn þá ec kom heim aftur á hólenn, var mer sagt að Biskup Jón oc hanns syner være komner upp til kirkju; vóru þá bysflurnar þær sem Biskupi

---

me compellavit! Tibi David tutissimum est domum reverti, secus, hunc diem facta nostra nobilitabunt. Vobis, mi Ari Bonde, ajebam, hinc facessere consultissimum est; Vobis enim, cum omnibus probis viris & juvenibus, qui hic Episcopo Jone, & vobis fratribus, Biörne & Ari! adherent, per me, meosque, salvus & illesus abire licebit; Nam praedium ante vesperam omnino occupabo; Ita nec Episcopus Jonas, nec Pastor Biörns, hinc incolunes evadent, nisi oblatas amplectantur (has) conditiones, scilicet, praedium lubenter relinquunt, meisque, quod & nos vicissim faciemus, diem in Generali proximo Foro condicant, quo intentatas ab utraque parte causas, legitime agamus: Haec triplici vice aut saepius iis offerens, nec Episcopi nec Arii audivi responsum, sed tantum Biörni, dicentis: Propudium David! Insciete negotium, indignus es cui dies concedatur. Tum Sacerdos Gislus Finnbogi cum quibusdam aliis eladem mihi meisque minantia sclopeta disponebat. Ego vero meos, qui aggerem sclopetis, qua mihi competeabant, fruere ceperant, festinare, opusque accelerare jubebam. Interim mecum, pone meos constituto, sermones habuere probi aliquot viri qui a Jonæ Episcopi partibus stabant. Ibidemque constituto nuntiatur Episcopus Jonam

Biskupi tilkomu oc hanns monnum komnar uppá kirkiugardinn oc á litla tópt sem þar er hiá, var þá Síra Gísle Finnbogafon oc nockurer menn adrer þar hiá byssunum, oc settu byssurnar uppá mig oc mína menn. Þá taladi ec til eins þeirra, oc spurdi ec hann ad heiti, fá sagdist Gísle heita. *Ertu þann same Gísle Finnbogafon (sagde ec) sem setur á mig byssurnar? Já, sagde hann, það gjöre ec ad skipan mins búsbónda Biskups Jóns Arasonar, oc ecke munud þier straffa mig þar fyrer. Það er vel, sagda ec, fyrst það er hanns skipan. Stódu þá biskupsmenn oc þeirra brædra med lagvopn (al. lángvopn) oc uppðregin fverð oc handfka oc nockurar byssur í kirkiugardenum fyrer framan kirkiudyrnar. Þá taladi ec til minna manna: Þier skulud bíða her epter hiá byssunum, þriáttiu edur síruttu, þeir sem bráder eru, enn ver skulum gánga heim ad kirkiugardinum, ec oc þeir sem mer vilia trúlega fylgia. Þá geck ec heim fyrer sunnan kirkiunna, oc nockurer míner menn med mer, enn sumer míner menn gengu heim fyrer nordan kirkiuna, oc þá ec kom heim fyrer kirkiuvegginn, setti Ari Jónson á mig byssu, enn einn minn madur fló nedan under med lagvopne, þá lofsade hún fyrer ofan höfuded á mer, þá skaut oc annar þýskur allagötu hiá kinnenne á mer. Þá sagde ec ad nimer menn skyldu gánga ad í fiandans nafne. Þá fá ec Síra*
 Björn.

Jonas cum filiis suis templum accessisset, sclopetaque ipsorum in exiguum aggerem, cæmeterio contiguum, esse translata. Aderant ibidem sclopetis Sacerdos Gissus Finnbogi & alii nonnulli, in me meosque socios eadem dirigentes. Tum ego quendam illorum allocutus de nomine quævisi, qui cum Gissum hæ nominari, responderet, *an idem Gissus esset, qui mihi meisque sclopetorum idus intentaret?* rogavi, id quod ille verum confessus, sese jussu veri sui, *Jone Episcopi, ita facere affirmavit, quod sibi a vobis vitio veri non deceat.* Ego vero, *hoc quidem, inquam, bene est, cum ita jussisset Episcopus.* Stabant jam in cæmeterio & ante templi fores Episcopi & filiorum comites, strictis gladiis, hastis (longis), ferratis chirotheis & sclopetis aliquot instructi. Tum meis ut 30 vel 40 qui incermes essent, apud sclopeta remaneant, præcepi, cæteris, qui fidelem mihi operam navare vellent, me ipsam in cæmeterium comitantibus. Quo ordinato, ipse cum quibusdam meis ad australe templi latus, alii vero ad boreale procedentes, eos aggressi sumus. At cum foribus templi propinquarem, Arius Jonas in me sclopetum direxit, sed quidam meorum hasta longa lubrus impacta, periculum avertit, adeo ut supra caput meum glans evoleret. Alter itidem natione Germanus proxime genam meam sclopetum exploisit; Hinc ego in meos nomine *Satane eos invadere mandabam.* Tum Björnnum Jone Sacerdotem in foribus

Biörn Jónsson í kirkiudyrunum með nakinn kordáhnif, oc það *frandann* ad eiga mig, oc sagde: *Vid skulum fundner enn ecke skilder, oc vær skulum birta þig í annad sinn.* Var þá Ara Bónða hrundid inni kirkiuna; Nockrer menn adrer trúduft þá inni hana, oc letu hana aptur, báru fyrer hana kistur oc annad það sem í henne var; fengu þá nockurer menn Nordlendsker ákomur í kirkiugardenum. Minnið ec þá ógiörla hvernin framfór um vor vidkipti upp frá því, utan það minnið ec, ad Jón Jónsson í Bæ, kom ad mer, oc sagde ad sonur sinn Sturla være í kirkiunne, oc bad mig ad hann skyllde ná honum í burt þaðan. Geck hann þá ad kirkiudyrunum, oc var þar lágann tíma, bidiande ad hann mætte ná syne sínum í burtu þaðan; Var engin gaumur (*al. rómur*) gefinn ad hanns ordum. Kom hann þá enn til mín aptur, bad mig fyrir guds skulld ad síá nockurt ráð til, svo hann nædi sínum syne óhindrudum í burt. Var ein fiölin framan úr biörnum (*al. úr kórnum*) á kirkiunne; þá skipade ec ad láta slá í burtu adra fiölina, svo þessi dándismann fengi sína bæni. Þá for hanns sonur þar út oc nockrer menn adrer, þeir sem ec visse ecki af í kirkiunni vóru. Epter það let ec hafa hönd (*al. höndlan*) á Biskupe Jóni, oc hanns sonum Birni oc Ara, oc nockurum mönnum med, lærdum oc leikum, hielt ec þeim í vardhalldi til föstudagfins, liet ec þá þeirra menn lausa, enn opt nefndan Biskup

foribus templi nudatam machæram tenentem videbam, qui me *Diabolo commendans*, dixit: *Convenimus quidem, sed nondum ab invicem discessimus, & altera certe vice te deprehendemus.* Acius vero vi turbæ agitatus, in templum cum nonnullis aliis ferebatur, qui clausa janua, fores cistis & aliis, quæ in templo erant, præpedimentis, obstruebant. Interim quidam Borealis quartæ incolæ vulnera aliquot in cæmeterio accipiunt. Quæ porro invicem gessimus, non probe memini, nisi quod Jonas Jónæ de Bæ me accedens, filium Sturlam templo inclusum esse querebatur, me, ut exinde eriperetur, precatus. Tum ille fores templi propius accedit, ubi diutius hærens, rogabat ut filium inde recipere liceat, sed iurdis canebat auribus, quare ad me reversus, per Deum obsecrabat, aliquid darem consilii quo filius illatus sibi restitueretur. Hinc cum pars anterior (odeum) templi per amissi unius asserculi rupturam aliqua ex parte pateret, alterum avellendum curavi, ut probus ille vir voti compos fieret, quo facto, ejus filius & nonnulli alii, quos in templo inclusos esse nesciebam, exiere. Tum denique Jonam Episcopum ejusque filios Biörnum & Arium cum quibusdam aliis laicis & clericis comprehendi jubebam; Quos ad diem usque Veneris, custodia asservavi, quo Jónæ Episcopi filiorumque comites dimisi, ipsos autem per

Biskup Jón oc hans sonu Biörn oc Ara hafde ec í halde í þriárum vikur oc tvo daga betur, oc það þyckeft ec giört hafa uppá trú oc hollustu vid minn Nádugasta Herra Konúng, epter þeim bresfum sem hans Nád oc Herradómur hefur innsendt í landid nærstu þriú sumur forlidin. Let ec þar med þessa þriá menn lausá med tólf manna dóme, tillage oc samþycke Orms Sturlusonar, sem seger sig Lögmann vera; Sagde ec þá úr minne ábyrgd med vortum. Epter það tók Christian Skrifare Kóngsins Umbodsmann þá í sína vakt epter þeim dóme sem þar um var giördur, oc alldreí komu þeir í mína vardveitflu, nie minna manna, upp frá því þeir ridu af hladinu í Snóksdal, sem mörgum dándismönnum er vel kunnugt, oc ec trúe mier munu vitne ad verda ef þörf giörist (*).

Svo látandi brefsord fende ec Dade Gudmundsfon þeim fedgum ádur enn ec reid upp til Saudafells.

Gud gefe yður góða oc kristelega stadfestu í öllum naudsýnium ærleger dándismenn lærder oc leiker sem nú til samans komner eru á Saudafelle í Breidafiardar dölum, oc heimilesfaster eru hier í Skálholts sticcte.

23 dies custodivi, quod fide erga clementissimum Dominum meum & Regem, juxta transmissas in patriam proxime elapso triennio literas, me fecisse existimo. Hos deinde tres viros, eorum curam testibus adhibitis abdicans, ex 12 virorum iudicio, & Ormi Starlai, qui se Nomophylacem proficitur, suffragio, mea emili custodia. Quo facto, Christianus Seriverius, Quaestor Regius, eos, ex dicta hac de re sententia, custodiendos suscepit. Nec unquam in meam pervenerunt custodiam postquam Snoksdalum reliquere, quod plurimis probis satis notum esse, quodque, si opus fuerit, me contestari posse arbitror.

Sed priusquam ego David Gudmundi eos Saudafelli aggrediebar, talem illis misi Epistolam:

Omnibus vobis, boni & honesti viri, Clerici & Laici, Skálholtenfis dioceseos incolae, qui hac tempestate Saudafellum in Breidafiardardalis confluxistis! Deus in omnibus

(*) Haec Apologia huc usque cum tribus ejusdem exemplaribus collata est, quorum lectiones variantes licet in caesis sistantur. Unum eorum schedulam, quae sequitur, alterum vero quatuor edicta Regis, quae supra pag. 276 not. (a. b. c.) & 277 not. a. allegavimus, subnectunt.

ftickte. Ydur vil ec kunnugt ſie ad ec berft fyrer ad ríða á mína eign Saudafell nú í dag ad forfallalaufu med guds tilfjá; Því er það mín bön oc ráð, ad þer fláed ydur ecke inn til nockurs fylgis eda lidſinnis med biſkup Jóna Araſýne oc hans fylgiurum, því fullkomlega ſkal ec þángad minna húfa oc heimila leita med ollum þeim styrk oc manndóme ſem minn ſkapare vill mer þar til veita Þurfed þier ecke hier í ad efaft. Oc fyrer það ydur mege mín ſkráſett ord trúleg virdaſt, þá þrycke ec mitt ſignet á þetta pappírſblad. Skrifad í Snóksdal nú í morgun. Hier med ydur under guds nád beſalande.

---

omnibus neceſſariis rebus concedat bonam & chriſtianam conſtantiam! Notum vobis facere volo, me hodie, Deo juvante, ſi non aliquid obvenerit impediſmenti, prædium meum Saudafellum acceſſurum fore, qvare vos oro, vobisqve conſulo, ne cum Epiſcopo Jona Arii filio & ejus copiis vos conjungatis, certe enim omnibus, quas mihi Creator meus concedet, viribus & virtuti innixus, domum meam & villam occupaturus ſum; De hoc ne ullam dubitandi cauſam habeatis, & ut hoc epiſtolium pro veraci accipiatis, ideꝝ meo ſigillo obſigno, mane diei (2 Oãobris). Divinae gratie vos commendans.

